

Яйцепос. Книга 1

Дюк Брунька

ПЕРЕДМОВА вишуканого пройдисвіта

Ааа... Ааа... Ааапчхiiii!*

** Коментар до "Передмови вишуканого пройдисвіта":*

Ні, зовсім не це хотів сказати я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй передмові.

Це я просто чхнув.

Тільки роззявив був рота, аби висловити передмову, як тут недоречно залоскотало в ніздрі, і замість передмови пролунало чхання.

А якби не свербіння в носі, то я у своїй передмові повідомив би отаке:

Безцінний читачу! – сказав би я. – Я, так званий вишуканий пройдисвіт, маю честь запропонувати твоїй увазі цікаві й захоплюючі писання таємничого й загадкового автора Дюка Позаславовича Бруньки; писання, що сам цей пописувач назвав їх "Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова", але я придумав заголовок коротший: "Яйцепос".

У них ти зможеш багаторазово прочитати чимало вражаючих і гарних літер (аж цілих тридцять три з апострофом на додачу, не рахуючи іншомовних, котрі теж подекуди трапляються), як приголосних, так і голосних, як ненаголошених, так і наголошених, як рядкових, так і заголовних; не кажучи вже про розділові знаки, а саме: крапки, крапки з комою, двокрапки, багатокрапки, тире, дефіси, дужки, лапки, знаки питання, знаки оклику, і навіть (хто б міг подумати) – коми!

А крім букв і розділових знаків, але з їхньою допомогою, – продовжував би я, – ти, безцінний читачу, побачиш у цих писаннях пригоди славних лицарів і магічні дива чудотворців; розшукову діяльність проникливих детективів і чудернацькі вчинки дивакуватих громадян; таємничі загадки та загадкові таємниці, над котрими зможеш досхочу поламати голову; велику любов і похвальні справи позитивних героїв та шкідливі справи і підступність персонажів негативних; чимало смішного і курйозного, пізнавального і повчального; навіть, крім усього іншого, осягнеш екзистенційні рефлексії Автора, виражені, втім, у досить кумедній формі.

Але перш, ніж продовжити сприймати цю мою передмову, безцінний читачу, – зауважив би я, – я тобі, якщо не від щирого серця, то хоча б від щирого мозку, раджу для початку прочитати кілька сторінок, або навіть кілька розділів пропонованого твору Д.П. Бруньки. А потім, якщо буде бажання, повернутися сюди і продовжити ознайомлення з моєю передмовою. Можливо, при читанні перших сторінок або розділів "Яйцепосу" у тебе, безцінний читачу, виникнуть питання, і ти захочеш

відповіді на них знайти тут, у передмові. Не знаючи твоїх майбутніх питань, я, звичайно, не можу гарантувати, що подальші мої теревені виявляться відповідями на них. І все ж, раджу вчинити так.

Сподіваюся, читачу, ти скористався моєю порадою, – продовжив би я, – і сприймаєш подальшу частину передмови вже після ознайомлення з початком писань Дюка Бруньки.

Ці писання потрапили мені до рук дуже випадково, під час моєї прогулянки на лоні природи в околицях міста Харкова. Я цей опус просто знайшов. Ага, ось так: просто раптом рукопис *ВИШУКАВ, ПРОХОДЯЧИ СВІТ*, тобто не весь світ, а ту частинку світу, що є ліском поблизу Харкова. Ось через це я й назвав себе в заголовку передмови "вишуканим пройдисвітом", у хорошому сенсі цих слів. Педантичний філолог може заперечити, що в даному разі правильніше було б не "вишуканий", а щось на кшталт "вишуканець", і не "пройдисвіт", а щось на зразок "світопроходець" або просто "перехожий", але я легковажно відкидаю такі прискіпування, як несуттєві.

Докладніше про обставини потрапляння даного тексту до моїх рук розповім у "Післямові вишуканого пройдисвіта", котру розміщу в кінці цього так званого епосу.

Отже, знайшов я ці писання й прочитав. Чтиво мене потішило. Вирішивши, що ці так звані Терентопські хроніки можуть потішити й інших індивідуумів, забажав я рукопис таємничого Дюка Бруньки опублікувати, всучивши його якомусь хорошому видавництву.

Про Автора, цього самого Дюка Позаславовича Бруньку, мені нічого невідомо (крім хіба тільки його наймення, котре я взяв лише завдяки перебуванню імені, по батькові та прізвища на першому аркуші рукопису, над його, рукопису, заголовком); жодних відомостей про цю людину я не знайшов, тому й називаю його "таємничим і загадковим". Не знаю, юнак він чи старець, чоловік чи жінка (у світовій літературі відомі випадки, коли жінки-письменниці творили під чоловічими псевдонімами)... А може, це взагалі не людина, а гурт людей, які написали твір колективно під одним псевдонімом (таке у світовій літературі теж бувало). Ну, щоправда, в тексті Автор описує себе як чоловіка тисяча дев'ятсот шістдесят другого року народження, брюнета в окулярах, з вусами і борідкою (у двадцять четвертому розділі); згадує, що у дитинстві жив на харківській вулиці Садовій (яка тоді називалася інакше) у будинку № 10/12 (у двадцять першому розділі); і що тринадцять років працював друкарем у друкарні, котра мала місце в історичному центрі Харкова (у шістнадцятому розділі). Але ж не факт, що ці свідчення є правдою, а не авторськими фантазіями.

Можу припустити, що який-небудь вразливий екзальтований читач, ознайомившись із цією епопеєю, висуне версію, мовляв, Дюк Брунька особисто бував у паралельному світі, котрий перебуває в інших вимірах, інакше звідкіля йому, мовляв, знати все те, що він тут описав.

Можу припустити також, що читач скептичний і саркастичний на це

заперечить, мовляв, Автор (судячи з його писань) – зовсім не мандрівець до інших вимірів, а з'їхалець, так би мовити, з власного глузду. Я, на жаль, не можу надати переконливих доказів того, що Автор з глузду не з'їхав, а психічно здоровий – жодних медичних довідок щодо стану його розуму я, звичайно, на руках не маю.

Одного разу сам чув, як якийсь скептик, котрий прочитав "Майстра і Маргариту", заявив, та ще у телевізорі (до цього перехожого на вулиці підійшли кореспонденти з камерою й мікрофоном), мовляв, він на сто відсотків упевнений, що Михайло Булгаков був просто божевільним, бо, каже, у психічно здорової особи не може бути настільки багатой уяви.

Щось подібне можна почути від суб'єктів, котрі вважають себе прагматичними, солідними й практичними, і щодо творів Франсуа Рабле, Джонатана Свіфта і тому подібних небанальних фантазерів.

А от особисто я впевнений, що ці писання Дюка Бруньки, як і писання Рабле, Свіфта й Булгакова, – наслідок саме багатой уяви, а зовсім не хвороби мозку.

Одним словом, Автор (єге ж, Дюк Брунька називає себе в цих писаннях саме так – Автор; саме з великої літери, що, як на мене, навіть децю нескромно) – фігура таємнича, загадкова, секретна, широким верствам людства геть невідома.

Якщо після публікації цього, м'яко висловлюючись, епосу він (або вона, або вони) з'явиться у видавництві з обуренням, що, мовляв, порушені його авторські права, що він не давав дозволу на публікацію тощо, то нехай видавництво пошле його на... ні, просто на зустріч із мною, а я вже йому яа-ак... Гм. Ну, одним словом, якось улагоджу цей скандал.

Про Автора (ким би він там не був – чоловіком, жінкою, або колективом) із цього рукопису я зрозумів наступне: що він наш сучасник, котрий мешкає, або мешкав у місті Харкові чи Харківській області, і страждав на так званий квасний харківський патріотизм. Через те й пригнічував його той факт, що харків'яни, на відміну від багатьох інших, не мають свого власного чарівно-лицарського епосу.

От у германців, наприклад, є епос про королевича Зигґфріда й нібелунгів; у ірландців – про героя Кухуліна й уладських витязів; у британців – про короля Артура й лицарів Круглого Столу; у французів – про графа Роланда й лицарів Карла Великого, і таке інше й тому подібне. Навіть Київ, до котрого теперішній статус столиці Української республіки перейшов від Харкова, оспіваний у билинному епосі про славетних витязів Київського князя Володимира Красне Сонечко – Іллю Муромця, Дюка Степановича, Добриню Микитича, Ставра Годіновича, Олешу Поповича та решту. (До речі, не виключаю, що ім'я Дюк таємничий громадянин Брунька отримав саме на честь давньоруського билинного богатиря Дюка Степановича). А також – і в наступних літературних київських чарівних епосах; наприклад – "Святославич, вражий годованець" Олександра Вельтмана...

А от у харків'ян нічого такого, мовляв, немає.

Якщо ти, безцінний читачу, прочитавши попередні абзаци, вирішив, що харків'яни взагалі не складали лицарських епосів, то, виходить, ти не так мене

зрозумів. Складали. Наприклад, харків'янин Василь Григорович Маслович написав віршований епос "Утаїда" про пригоди лицаря Утая. Що той твір був надрукований 1816 року в журналі "Харьковский Демокрит" – періодичному виданні гумористично-сатиричного напрямку. (Давньогрецький філософ Демокріт вважається чолов'ягою дотепним та веселим, тому його ім'я і втрапило в назву часопису харківської гумористики). Чому Маслович запропонував свій лицарський епос саме гумористичному журналу? Не тільки тому, що журналістика в Україні робила лише перші кроки й журналів було дуже-дуже мало (конкретно: лише два; і обоє харківські; і обоє друкувалися у одній друкарні; до речі, тій самій, де за півтора з гаком сторіччя потім працював і сам Дюк Брунька, якщо він не набрехав). І не тільки тому, що засновником і видавцем "Харьковского Демокрита", а також автором більшості текстів, що друкувалися там, був не хто інший, як він сам – Василь Маслович. Але й тому, що "Утаїда" – поема іронічна, дотепна пародія на чарівно-героїчні лицарські епоси.

Отже, я мав на увазі не те, що харків'яни не складали лицарських епосів, а те, що в цих епосах Харків не фігурує й не згадується. От, наприклад, Київ присутній у вищезгаданій "Утаїді", а Харків – ні, хоч і написана вона саме в Харкові.

Не зміг Дюк Брунька, бач, терпіти таку обділеність у цьому аспекті рідного міста, й у нападі квасного харківського патріотизму вирішив створити такий-сякий, якщо не чисто харківський, то хоча б, так би мовити, поблизухарківській чарівно-лицарський епос (втім у двадцять четвертому розділі за назвою "Відрядження чудотворця" дія на декілька хвилин таки переноситься безпосередньо до міста Харкова). Чарівний епос з типовими для цього жанру персонажами: лицарями, драконами, королями, феями, єдинорогами, перевертнями, принцесами, грифонами, чарівниками, велетнями, ельфами, привидами, вампірами, русалками тощо; і з типовими сюжетами і темами. Епос, де основні події розгортаються, втім, не в якісь легендарні й билинні часи, а в новітню епоху – восени 1995 року. Епос, де поряд із властивими середньовіччю лицарськими турнірами, лицарськими ж замками тощо, фігурують і більш сучасні явища: військовий літак, колгоспи, автомобілі, трамваї, комп'ютери, міліція, піонерська організація... і навіть пам'ятник Леніну!

І, мабуть, нашвидкуруч вирішивши ушкварити ось такий, м'яко кажучи, епос, Дюк Брунька протягом тридцяти років утілював у життя це рішення. Чим, мовляв, харків'яни гірше за інших? Нехай і в Харкова буде...

Отже, натворив.

І, можливо, це правильно, бо сучасній українській літературі бракує чарівно-лицарських епосів. Принаймні я жодного сучасного українського чарівно-лицарського епосу не зустрічав. Тож ми маємо бути вдячними таємничому Дюку Брунці хоча б за намагання дати те, чого не вистачає. Тим більше, що нова українська література і розпочалася наприкінці вісімнадцятого сторіччя саме з чарівно-іронічного епосу (так, про парубка моторного, і хлопця хоть куди козака); але після того власними чарівно-іронічними та чарівно-лицарськими епосами Україна якось не рясніла, якщо я

не помиляюсь. (Але нахабно збрехав би той, хто бовкнув би, що, мовляв, крім "Енеїди" Котляревського, в українській літературі взагалі нема іронічних епопей. Є, звісно ж, є. От, наприклад, "Незвичайні пригоди трьох Обормотів у Країні Чудес" Віктора Рафальського. Або "Левине серце" Павла Загребельного. Або, скажімо, трилогія Євгена Гуцала про пригоди Хоми Прищепи. Або діалогія Олега Чорногуза про пригоди Євграфа Сідалковського...)

Головним, так би мовити, стрижнем цієї епопеї Автор зробив (для більшої, як він стверджує, захопливості) детективну історію про викрадення рідкісної речі й розшуки викраденого. На цей стрижень нанизані, як шматочки баранини й цибулі на шампур у шашлику, інші забавні історії. Крім прози в ці писання засунуті де не де поезія й драматургія.

Судити про якість цього розгонистого творіння – тобі, читачу, та критикам. Може, когось із них ця книга спантеличить невизначеністю жанру, може, хтось із них обурено вигукне: "Та що взагалі це таке?! Казка не казка, детектив не детектив, фантасмагорія не фантасмагорія, довідник не довідник, постмодернізм не постмодернізм, анекдоти не анекдоти, космогонія не космогонія, арабески не арабески, притчі не притчі, утопія не утопія, фентезі не фентезі, пародія не пародія, містифікація не містифікація... Якийсь літературний вінегрет! Тобто, висловлюючись філологічніше, якась еклектика".

Так само у 1833 році два відомі літературні критики – Віссаріон Белінський і Осип Сенковський (він же Барон Брамбеус, він же Тютюнджу-Оглу, він же А. Белкін, він же Морозов, він же Адам фон Женихсберг, він же Хохотенко-Хлопотунов-Пустяковський, він же С. С. С., він же Пьотр Снегін, він же Іван Іванов-син, він же Карло Карліні) – спантеличилися визначенням жанру твору дотепного й оригінального російського письменника, вже згаданого вище Олександра Вельтмана, "МММCDXLVIII рік". Перший написав: "Що це таке? Казка не казка, роман не роман...", а другий: "Це не вчена дисертація, не алегорія, не повість, не поема й не роман, а бозна що". До слова, на відміну від Белінського, Сенковський був не тільки критиком чужих творів, а й сам доволі талановитим і дотепним прозаїком, автором новел, оповідань, повістей і навіть роману. У "Яйцепосі" Дюка Бруньки зустрічаються цитати з його творів у якості епіграфів.

Майже впевнений, що цей, так би мовити, епос Бруньки, незважаючи на присутність у цьому так званому епосі лицарів, драконів і чарівників, тобто персонажів, здавалося б, цілковито фентезійних, може не сподобатися фанатам традиційного фентезі, солідного і патетичного (де на обкладинках часто-густо зображені красені-богатирі або красуні-богатырки з блискучими мечами в руках, або ж красені-маги або красуні-феї з чарівними паличками, або ж лускаті дракони зі спопеляючим вогнем із роззявленої пащі, і т.д.). Бо дуже не вписується цей твір Бруньки в рамки типового фентезі. Навіть здається, що Брунька прагнув утнути якесь антифентезі. Наприклад, у фентезійних творах зазвичай не вказуються точні дати описуваних подій, а у "Яйцепосі" названі точні дати, а часто-густо і навіть час

(іноді з точністю до хвилини чи секунди). Або, скажімо, автори фентезі, як творів епічних, розповідають там про своїх персонажів, а не патякають про самих себе. А Брунька періодично згадує себе самого, та перериває оповідки розмовами, ба навіть суперечками зі своїм власним мозком, представленим в образах Лівої та Правої мозкових півкуль.

А от мені сподобалася своєрідність цього читива. Беручи типові для епосів та фентезі сюжети і теми, Автор підносить їх по-новому, ламає шаблони і стереотипи. Також мені сподобалося, що Автор майже не вдається до пафосу й патетики, що є доволі типовими для традиційних епосів. Якщо б ці досить химерні й у деякому роді курйозні писання були надмірно пафосними, то читати їх, напевно, було б важкувато, а може і нестерпно. Але пафос Автор замінив іронією й самоіронією (що доходить іноді майже до самоприниження), і під соусом гумору, так би мовити, це читиво поглинається досить легко й приємно. Як написав у комедії "Жаби" дотепний Арістофан: "Подай хтось ліру! Втім не треба ліри. Подайте тріскачку мені та бубон".

Слово "читиво", до речі, я тут уживаю в найпозитивнішому аспекті (на відміну від снобів, що презирливо читивом називають виключно халтурні тексти), у значенні "те, що можна читати", бо те що читати неможливо я читивом не назву – то було б нелогічно, бо ж іменник "читиво" походить від дієслова "читати".

Взагалі вважаю: якщо вже людина здумала складати небилиці, то, принаймні, повинна робити це за можливістю дотепно й легко, бо небилиці – штука не дуже солідна, навіть якщо в них закладено мудрі думки. Справедливо зазначив Олександр Сергійович Пушкін: "Фантастичні казки тільки тоді й хороші, коли писати їх неважко". (Промовив він це після того, як письменник Володимир Федорович Одоєвський поскаржився, що йому нелегко було складати "Пістряві казки"). А небилиці вимучені, позбавлені іронії й напхані патетикою, мені нецікаві. Такі небилиці пробачні стародавнім авторам із поваги до їхньої древності, а сучасним мені важко простити надмірну патетику небилиць.

Хоча в цій книзі фігурують лицарі, чарівники, дракони тощо, складається враження, що Дюк Брунька писав її не стільки під впливом середньовічних лицарських епосів, скільки внаслідок захвату від іронічних творів Франсуа Рабле, Джонатана Свіфта, Карло Гоцці, Ернста Т.А. Гофмана, Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Гоголя, Льюїса Керролла, Даниїла Хармса, Євгенія Шварца і тому подібних дотепних і талановитих літераторів. (На це натякають, крім іншого, згадування таких літераторів там і сям у тексті Бруньки й присутність цитат з їхніх писань, зокрема й у якості епіграфів). Тож читачеві, що полюбляє не "серйозне" (тобто солідне й патетичне) фентезі, а такі іронічно-казкові чи іронічно-фантастичні писання, теоретично може прийтися до шмиги і так званий епос Дюка Бруньки. Тому, вважаю, не варто обкладинку для цієї книги робити у типово фентезійному стилі, бо це введе читачів у оману, і той читач, якому книга адресована, зирнувши на палітурку, байдужо пройде повз, а той, що спокуситься

зовнішньою картинкою, почитавши, буде розчарований, бо книжка не відповідає його смакам. Хай обкладинка буде, наприклад, у стилі реалістичного фотодокументу, або у стилі карикатури, або стилізована під якусь манеру образотворчого мистецтва (навіть кубізму чи абстракціонізму), аби лише не у манері, повторюю, типового, солідного та пафосного, фентезі.

Що ж до недоліків цього тексту, то... Про вади, котрі, звісно, теж мають місце в цій творі, нехай злостивлять жовчні критики – це їхня робота, їм, мабуть, гроші платять у тому числі й за відшукування хиб. Я ж відзначу тільки три.

По-перше, Автор час від часу вдається до просторікування моралізаторського стибу, що було поширено в художній літературі минулих сторіч, але в сучасній такі проповіді виглядають анахронізмом.

По-друге, захоплюється викладанням географічних, історичних, літературознавчих та інших фактів, через що окремі ділянки тексту нагадують краєзнавчий, історичний, літературознавчий або ще який-небудь довідник, а не красне письменство.

По-третє... Ф.М. Достоевський якось написав (в одному з листів), що "а захопливість я, до того дійшов, що ставлю вище художності". Склалося в мене враження, що й Дюк Брунька, придумуючи свої так звані Терентопські хроніки, захопливість ставив вище художності. Тому літературний гурман, естет, сноб, що обожнює надмірне нагромадження художності у вигляді хитросплетених словесних мережив, багатоабзацних пейзажів і портретів, розцяцькованих висловів і головоломних метафор, може бути невтішений деяким аскетизмом тексту в цьому аспекті. (Втім, твердження, що в даному добутку геть відсутня всяка художність, було б ницим наклепом).

Але наявність у творі забавних історій дозволяє мені вибачити Автору ці ганджі. Сподіваюся, й інші читачі будуть поблажливі до слабкостей Автора. Проте читач, що більше надмірної нав'язливої художності цінує повчальність, пізнавальність, захопливість і дотепність, вищеперераховане може прийняти не за недоліки, а за переваги.

На жаль, розділи цих так званих Терентопських хронік безпardonно переплутані, через що порушена послідовність подій. Ну, тобто, з точки зору здорового глузду, усе має починатися з першого розділу, за яким іде другий, після нього – третій, потім – четвертий, слідом – п'ятий, а там — шостий, сьомий, восьмий... і так далі, згідно з порядковими номерами. А тут... Починається із тридцять шостого розділу, за ним іде сімнадцятий (розділи цього опусу, до речі, Автор називає "щось"), за ним – другий, потім – сорок третій, потім – перший, потім – чотирнадцятий, усередині якого розташувалися п'ятнадцятий і шістнадцятий, потім – п'ятдесятий, потім – дев'ятий... і так далі, у повному безладді. Хаос. Плутанина. Таке враження, що рукопис було розсипано, і аркуші нашвидкуруч зібрали, не подбавши розкласти за порядком. Але в такому разі переплуталися б сторінки, а тут – цілі розділи. Добре ще, що Автор до назв розділів додав дати, тобто вказав, у які саме роки, місяці й дні

відбувалися описані в цьому розділі події.

У мене була сильна спокуса виставити розділи правильно, за порядком номерів, але, подумавши, що, можливо, така плутанина не є наслідком випадковості, а задумана Автором, залишаю без змін. Такі, так би мовити, літературні ігри з перетасовуванням розділів були популярні, наприклад, серед письменників-романтиків початку XIX сторіччя. (Скажімо, роман "Мюнґгаузен" Карла Лебрехта Іммермана починається з одинадцятого розділу, а перший стоїть після п'ятнадцятого. Або в повісті "Княжна Мімі" вже згаданого вище Володимира Одоєвського – передмова розташована не на початку, а між третім і четвертим розділами. А в романі "Життєва філософія кота Мурра" Ернста Теодора Амадея Гофмана взагалі перемішані шматки з начебто двох різних творів двох різних письменників. І таке інше.) Може, роблячи щось подібне, Дюк Брунька хотів натякнути, що він дотримується традиції романтизму витребенькуватися? Проте літератори випендрювалися і до епохи романтизму. Наприклад, за 70 із заком років до того як Одоєвський утнув вищезгаданий трюк із передмовою "Княжни Мімі", Лоренс Стерн – один із найоригінальніших і найдотепніших письменників в історії світової літератури – передмову до свого роману "Трістрам Шенді" (повна назва "Життя і думки Трістрама Шенді, джентльмена") помістив теж не на початку цього роману, а аж у двадцятому розділі його третього тому. А у четвертому томі в нього після двадцять третього розділу йде двадцять п'ятий, бо двадцять четвертий був видраний із рукопису головним героєм, котрий вирішив, що той зайвий. А в дев'ятому томі між розділами XXV і XXVI розташовані вісімнадцятий і дев'ятнадцятий розділи. Тобто розділи XVIII і XIX у тому томі є також між розділами XVII і XX, але там вони являють собою чисті білі сторінки без будь-яких букв.

А втім все-таки я не певен, що роблю правильно, залишаючи все як є.

Вчиню так: запропоную читачеві два "Змісти" на вибір (пришпандоривши їх після цієї моєї передмови). У "Змісті № 2" розділи стоятимуть згідно порядковому номеру, а в "Змісті № 1" – у тому безладі, як вони розташувалися в тексті. Якщо читач любить порядок і скрупульозність, воліє, аби сюжет розвивався чітко за хронологією, де одні події послідовно, так би мовити, чіпляються за інші, то нехай за допомогою "Змісту № 2" пунктуально дотримується черговості, відшуковуючи в тексті розділ з потрібним номером. Якщо ж читач не настільки педантичний і сприймає легкий хаос, деяку фрагментарність, а вже тим більше якщо він любить головоломки, захоплюється складанням із розрізнених шматочків пазлів або мозаїки, то нехай чухрає від початку до кінця цього писання, ковтаючи розділи в тому порядку, або, правильніше сказати, у тому безладді, як вони вишикувалися в тексті й "Змісті № 1", і складаючи в умі у ході читання з перетасованих уривків тексту загальну картину. У "Змісті № 2" будуть номери розділів, а в "Змісті № 1" – їхні назви. Коротше, безцінний читачу, вибирай сам, науково висловлюючись, алгоритм читання цих хронік.

Рукопис я розбив на три книги, прикинувши, що читачеві буде зручніше мати справу із трьома легкими й нетовстими томиками, аніж з одним грубим і важким. Розбив чисто механічно, прикинувши на око, аби було приблизно порівну. (Так само, до речі, видавці у свій час вчинили з рукописом "Володаря кілець" Джона Толкіна, розбивши його на три книги). Придумав для кожної книги заголовки і підібрав епіграф (кажу тільки про заголовки й епіграфи для книг; заголовки й епіграфи для розділів придумав і підібрав сам Автор, то пак Дюк Брунька).

До рукопису додавався невеликий збірник цитат, зібраних Автором Терентопських хронік, то пак Дюком Брунькою. Для чого він зібрав ці висловлення класиків – незрозуміло. Чи то планував вставити їх у свій текст, наприклад, у якості епіграфів, та передумав, або не встиг, чи то орієнтувався на них як на якесь керівництво до дії, чи то... Їх на всяк випадок поміщу в "Додатку", у кінці цього так званого епосу. Крім аркушів із текстом, був у цьому стосі паперу й аркуш із картинкою: намальованою різнокольоровими олівцями мапою Терентопського королівства. Малюнок непрофесійний, зроблений явно не справжнім картографом чи художником, а якимось у цій справі дилетантом, можливо, самим Автором, тобто Дюком Брунькою. Якщо видавництво вважатиме за потрібне надрукувати його в книгах "Яйцепосу", то може помістити, наприклад, на форзацах, аби читач, заглядаючи туди, міг орієнтуватися в географії описуваних у творі подій. Не дуже далеко від місця, де я знайшов рукопис, на дерев'яному паркані я побачив зображення людини в окулярах, з борідкою та вусами. Оскільки Дюк Брунька описав у "Яйцепосі" себе, як чоловіка в окулярах із вусами та борідкою, то не можна повністю виключати, що намальований саме він. Я цю частину паркану сфотографував, і про всяк випадок теж пропоную видавцям. Це зображення можна помістити на самому початку книги в якості фронтиспіса, як можливий портрет Автора. Картинка дуже примітивна, непрофесійна, на рівні дитячого малюнка, але через брак інших портретів Дюка Бруньки... Як то кажуть, на безриб'я і рак риба.

Сподіваюся, безцінний читачу, що забавні писання Дюка Бруньки тебе, як мінімум, повеселять. Сміх корисний для здоров'я, стверджують медики, і навіть подовжує життя. Тому, якщо це, у хорошому сенсі слова, нагромадження літер і розділових знаків викличе в читача посмішку, сміх, або навіть регіт, то значить, воно є корисним ну хоча б із медичної точки зору.

А може, хтось під оболонкою нібито безтурботного літературного блазнювання виявить думки про речі важливі й потрібні. Може, хтось, посміявшись, замислиться. А мислити, безумовно, дуже здорово.

Отже, Автор зопалу втнув епопею, химерну, курйозну, забавну, місцями смішну, місцями повчальну, а ти, безцінний читачу, якщо маєш бажання, читай і що називається мотай на вус. (Електричну гірлянду слід мотати на новорічну ялинку, а повчальні історії – на вус. Не буду уточнювати, на які відростки голови треба вішати локшину, бо не певен, що її взагалі слід присуджувати до повішення. Якісна локшина заслуговує на втоплення. В слині й шлунковому соку.) Якщо вусів немає –

мотай на бороду. Безбородий – мотай на локон. Лусий – на брову. Безбровий – мотай на рослинність під пахвою або в іншому місці тулуба. Якщо там поголив... Ну, не знаю... Ну, може в ніздрях є волосинки. Мотай на них. А якщо вже й у ніздрях пустельно, то тоді доведеться ці історії не намотати на волосся, а зарубати на носі.

Взагалі, як співається в одній іноземній пісні:

Ля-ля-ля-ля-ля-ля,

Тра-та-та-та-та-та.

Що в перекладі з тієї іноземної мови на нашу означає: "Хто читає добрі книжки, той великий молодець". Чесно кажучи, я не знавець тієї іноземної мови, тому переклав, спираючись не на знання, а на інтуїцію.

От що сказав би я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй передмові, якби в мене не засвербіло в ніздрі так невчасно, через що замість передмови пролунало чхання.

І сказавши все це, я б підписався під сказаним своїми ініціалами:

Так званий вишуканий пройдисвіт – такий собі

Г. М. К.

ЗМІСТ № 1

Книга перша. СТРАХОВИСЬКА ТА ІНШІ ГРОМАДЯНИ

Що начудив Хома Лукич – сторінка ...

Корчма "Під Рятівною Мухой" – ...

Замах на подвиг – ...

Народний людожер – ...

Введення в, так би мовити, терентопознавство – ...

Викрадення в Абрикосовій – ...

Виробник-винахідник драконів – ...

Викрадення в Абрикосовій (продовження) – ...

Підпільна країна – ...

Викрадення в Абрикосовій (закінчення) – ...

Перетворення табуретки – ...

Стайня Опері та Балету – ...

Функціонування слідчого – ...

Єдинорогарський колгосп – ...

Голос посуду – ...

Доспіхи з паровим опаленням – ...

Хвилюючі звуки – ...

Державні Двері – ...

Користь нудотної попси – ...

Книга друга. ЧУДОТВОРЦІ ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ

Приватне життя пивного келиха - ...
Витязь у капроновій сітці - ...
Божественні клоуни - ...
В'язні громадянки Окнечук - ...
Рожева в червоний горошок Магія - ...
Доморосле лицарство - ...
Підворіття для ударників - ...
Лицарювання без мікроскопа - ...
Придворний лицар № 39 - ...
Монарх у короні з пластмаси - ...
Письмена лівої ноги - ...
Житлоплоща вінценосця - ...
Лицарський гуртожиток - ...
Корчма "Під Мідним Забралом" - ...
Онука зародка - ...
Відрядження чудотворця - ...
День Шляхетного Мордобою - ...
Терентопські застільні - ...
Лісовий колектив Рабіновича - ...
Таємниця нечистої сотні - ...
Карти на стіл - ...
Духи Шмокиконського замку - ...

Книга третя. ЛИЦАРІ ТА ІНШІ ОРГАНІЗМИ

Дірка в кальсонах - ...
Самогон для принцеси - ...
Викопні цяцьки - ...
Кіностудія "Задфільм" - ...
Парсуна суцїги - ...
Нюхання дороги - ...
Особливості полювання на грифонів - ...
Летючий Єврей - ...
Відсутність - ...
Непросихаючі громадянки - ...
Марновірство - ...
Меч Халазюк - ...
Семишарова легенда - ...
Меч Халазюк (продовження) - ...
Засідання на Лисій горі - ...
Меч Халазюк (закінчення) - ...
Щодо переміщень барона Аркадія - ...
Народження уколошканого - ...

Придбання яйця - ...
Заручниця мрійника - ...
Розв'язка на ніздрях - ...
Мислення в Гірчичній - ...
Незвані гості, або Зненацька перерв... - ...
Післямова вишуканого пройдисвіта - ...

ДОПОВНЕННЯ

Цитати, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських хронік - ...

ЗМІСТ № 2

ЩОСЬ ПЕРШЕ - книга 1, сторінка ...
ЩОСЬ ДРУГЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ТРЕТЄ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ЧЕТВЕРТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ШОСТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ СЬОМЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ВОСЬМЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ДЕСЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ОДИНАДЦЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАНADЦЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИНАДЦЯТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТНАДЦЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ШІСТНАДЦЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ СІМНАДЦЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ВІСІМНАДЦЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДРУГЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТЄ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ШОСТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ СЬОМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЕ - кн. 2, стор. ...

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДРУГЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЄ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ШОСТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ СЬОМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ВОСЬМЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ СОРОКОВЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ПЕРШЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ДРУГЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ТРЕТЄ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ЧЕТВЕРТЕ - кн. 2, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК П'ЯТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ШОСТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ВОСЬМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ СОРОК ДЕВ'ЯТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ПЕРШЕ - кн. 1, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДРУГЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТЄ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ П'ЯТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ШОСТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ СЬОМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ВОСЬМЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТЕ - кн. 3, стор. ...
ЩОСЬ ШІСТДЕСЯТЕ - кн. 3, стор. ...
Післямова вишуканого пройдисвіта - кн. 3, стор. ...

ДОПОВНЕННЯ

Цитати, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських хронік - кн. 3, стор. ...

ЯЙЦЕПОС, або Забавні хроніки

підпільного королівства поблизу Харкова

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фабулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

У трьох книгах

"Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова" є пародією на поки ще не написаний роман-епопею "Королівські підпілля хронічної забави" поки ще не народженого (і достеменно невідомо, чи народиться він взагалі коли-небудь) пописувача Вільяма Корнійовича Переперденка-Дупського.

Автор присвячує цей твір... Ну, деякі письменники присвячують свої книги яким-небудь людям; чому б і

Авторові цієї писанини не присвятити її комусь. Так отож Автор присвячує цей твір... Еее... Кому б... Може цьому... Або тій... Втім... Гм... Якби був один або одна гідні присвяти, а то... Спробуй вибрати... А, та гаразд! Автор присвячує цей твір усім хорошим людям.

Книга перша. СТРАХОВИСЬКА ТА ІНШІ ГРОМАДЯНИ

Я знаю, є ця земля, де все чудно й не так, як тут; але до цієї землі не всякі знають дорогу.

Микола Васильович Гоголь.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ШОСТЕ. Що начудив Хома Лукич

– Що там за лицар? Підійди дізнайся,

Нащо став на шляху – на славу дами

Чи просто так гарцюючи?

Френсіс Бомонт, "Лицар Полум'яніючого Макогона".

– А хто це – Тізба? Мандрівний лицар?

– Ні, це дама...

Вільям Шекспір, "Сон літньої ночі".

– Чи моє діло – кінь і меч?

Куди йти звідси приречена?

Я буду тут –

Бо наречена.

Даниїл Хармс, "Архітектор".

18 - 26 жовтня 1995 року.

Теплим осіннім ранком 18 жовтня 1995 року, коли промені висхідного сонця пестили золоте листя, як пальці піаніста клавіатуру рояля, ґрунтовою дорогою, що витягнулася в мальовничому жовтневому пейзажі, переміщалися два вершники.

Вони наближались до дерев'яного моста через річку Рідину, щоб переїхати на інший берег.

Павутиння серед гілок придорожніх дерев, обсипане крапельками роси й опромінене ранковим світлом, прикидалося діамантовими мереживами.

Наїзники були лицарями Напівкруглого Столу. Один із них звався лицарем Ярославом, другий – бароном Андрієм Циніком.

Як і інші лицарі Терентопського королівства (і придворні й незалежні), ці двоє, залишивши столицю – місто Жорикбург, – тепер на прохання терентопського короля Жорика Дев'ятого мандрували країною в пошуках драконячого яйця, котре було викрадено 18 вересня 1995 року, тобто рівно місяць тому, з Абрикосової печери, що в Каменіані.

Як і в інших лицарів цієї країни в цей період, у Ярослава з Андрієм Циніком була ксерокопія портрета таємничого суб'єкта, який підозрювався в організації цього викрадення, і який тепер десь ховався, напевно, із цим викраденим яйцем.

Як і решта тамтешніх доспіхоносців, ці двоє їздили від одного населеного пункту до іншого й опитували жителів, пред'являючи їм для впізнання зображення мерзотника.

Загалом же пошуки викраденого драконячого яйця лицарями Терентопського королівства отримали офіційну назву Велика Яєчна Експедиція, нагадує читачеві Автор цих писань.

На жаль, поки що ніхто з опитаних намальованого не впізнав, і не повідомив нічого нового щодо цієї справи.

Коли в полі зору лицарів Ярослава та барона Андрія Циніка з'явилися ріка, котра під променями вранішнього світила виблискувала немов нова кольчуга, що ту довгу вологу смугу перетнула смуга коротка й суха, дерев'яна, вони помітили: перед мостом гарцює кінь із наїзником.

Коли ж Тутмос і Велосипед підвезли своїх сідоків – осіб Напівкруглого Столу – ближче до впакованого в доспіх вершника, Ярослав і Андрій Цинік розгледіли на щиті витязя синю поштову скриньку в білому полі (зрозуміло, Автор не має на увазі, що до бойового лицарського щита була пригвинчена справжня поштова скринька; Автор має на увазі, що поштова скринька була просто зображена на щиті), і зрозуміли, що перед ними не хто інший як Лицар Поштової Скриньки, той самий незалежний доспіхоносець, котрий став чемпіоном на останньому лицарському турнірі в День Шляхетного Мордобою, перемігши у фінальному бої Сіро-буро-малинового Лицаря, й одержавши чемпіонський кубок із рук королеви Зіньки Одинадцятої.

– Вітаємо – так? – тебе, Лицарю Поштової Скриньки! – викликнув лицар Ярослав.

- З усього розмаху, - машинально додав барон Андрій Цинік.

- Привіт і вам, лицарі Напівкруглого Столу! - відповів Лицар Поштової Скриньки, також упізнавши придворних лицарів, у першу чергу за їхніми щитами.

На щиті Ярослава зображений зелено-чорний кавун, простромлений білим мечем, у червоному полі; а в Андрія Циніка - дев'ятнадцять зелених яблук у кремовому полі. Саме стільки мочених яблук було в торговки Килини, коли король Мирополк Романтик зненацька присвятив її в лицарі (якщо читач призабув цей епізод терентопської історії, то може освіжити пам'ять, заглянувши в розділ п'ятий, тобто щось п'яте за назвою "Доморосле лицарство"). Ці плоди були зафіксовані на гербі лицарки Килини. Андрій же Цинік був прямим нащадком цієї жіночки-доспіхоноски, й у спадщину одержав такий герб.

- Теж шукаєш драконяче - так? - яйце і яєчного шахрая? - запитав Ярослав, поглажуючи рукавичкою шию свого коня Тутмоса, названого так на честь давньоєгипетського фараона Тутмоса Третього з вісімнадцятої династії, який царював, тобто фараонив у XVI-XV сторіччях до нашої ери.

- Аякже. Це ж наш лицарський обов'язок! - відповів Лицар Поштової Скриньки.

- Ну і як успіхи? - поцікавився Андрій Цинік.

- Поки - жодних слідів, - зізнався чемпіон. - А в вас?

- Аналогічно, - розвів руками Ярослав.

- Якщо ви хочете переїхати на той берег Рідини, то маєте визнати, що Олександра Зозулька - найгарніша дівчина на землі. Якщо ви із цією тезою не погодитеся, я вас без бою через міст не пропущу, - заявив Лицар Поштової Скриньки. - Без відриву від пошуків драконячого яйця я за лицарським звичаєм прославляю красу милої дівчини - вищезгаданої Олександри - і вимагаю, щоб усі зустрічні лицарі визнали її найпрекраснішою з жінок.

- А я за лицарським - так? - звичаєм заявляю, що найпрекрасніша дама у світі, незважаючи на деякі її... гм... це моя дружина Єлизавета Кочерижкіна, - заперечив лицар Ярослав, беручи в руки футляр зі списом.

- А як на мене, так немає кращої жіночки, ніж моя кума Христина Полуничка, - вимовив барон Андрій Цинік, також хапаючись за телескопічний спис.

- У такому разі пропоную з'ясувати істину в чесному бої, згідно, знов-таки, з нашими лицарськими традиціями, - запропонував Лицар Поштової Скриньки й натиснув на кнопку свого розсувного списа, після чого той став автоматично видовжуватися.

- Ну що ж, ми - так? - не з тих, хто уникає боїв, - погодився лицар Ярослав, роблячи теж саме (зрозуміло, Автор не має на увазі, що Ярослав теж став автоматично видовжуватися; Автор має на увазі, що Ярослав теж натиснув на кнопку розсувного телескопічного списа, винайденого й виготовленого винахідником, механіком і ковалем Вакулою Нетребеньком; що після того натискання спис, тихо дзижчачи, став розсовуватися, витягатися, поки, клацнувши, не зафіксувався у всій своїй довжині).

Коротше кажучи, біля мосту через річку Рідину відбувся лицарський мінітурнір.

Спочатку вдарились Лицар Поштової Скриньки з лицарем Ярославом.

Потім – Лицар Поштової Скриньки з бароном Андрієм Циніком.

Обидва рази чемпіон попереднього турніру списом із тупим гумовим наконечником повалив суперників на землю. На те він і чемпіон. Це відбулося настільки швидко, що барон Андрій Цинік навіть не встиг і носом кліпнути. Будучи пе...

(– Стоп, – перебиває Ліва півкуля авторського мозку. – Як це "носом кліпнути"? Хіба носом кліпають? Кліпають, або, інакше кажучи, моргають очима, а не носом. Носом шморгають, а не моргають.

– А хіба я сказав, що Андрій Цинік кліпнув носом? – заперечує Автор.

– Атож, – каже Ліва.

– От треба уважно слухати та читати, – сперечається Автор. – Я не сказав, що Андрій Цинік кліпнув носом, а сказав навпаки: "не встиг і носом кліпнути". А якщо не встиг, то і не кліпнув. Кліпнути носом дійсно ніхто не може, а от не кліпнути носом може кожний. Наприклад, Вільям Шекспір не кліпав носом, тож про нього можна сказати: "прожив життя, не встигнувши носом кліпнути". І так про будь-кого. Зокрема про Андрія Циніка. Взагалі, можна сказати, люди все життя тим і займаються, що не кліпають носами. Ну хіба такий висновок не є логічним?)

Будучи переможеними, Ярослав і Андрій Цинік за лицарським звичаєм змушені були сказати, що невідома їм Олександра Зозулька – найпрекрасніша дівчина у світі.

– Але оскільки ми – так? – цієї Олександри ніколи не бачили, ці наші слова не є щирими, – додав лицар Ярослав, знову підіймаючись на Тутмоса.

– Можу показати її фотографії, – запропонував Лицар Поштової Скриньки, задерши забрало й оголивши гарне мужнє обличчя, обрамлене знизу русявою борідкою.

– Так, хотілося б побачить, кому це ми заочно присудили бути суперкрасунею, – погодився барон Андрій Цинік, сідаючи знову на Велосипеда.

Лицар Поштової Скриньки, склавши списа (а стискувався він теж автоматично, після натискання другої кнопки) і сховавши його у футляр, дістав зі свого рюкзака тверду папку, а з папки – журнал "Гарнюзізм!", № 5 за 1995 рік, розкрив на потрібних сторінках і простягнув двом лицарям Напівкруглого Столу: "Ось вона!".

На барвистих знімках у різних позах була зафіксована дійсно гарна русява неодягнена дівчина.

– Ага, хоча моя Єлизавета – так? – теж пані симпатична, ця дівчина, мушу визнати... – Замість епітета Ярослав цюмкнув, начебто поцілував повітря.

– Вона навіть не гірше, ніж моя кума Христина Полуничка, – схвалив і барон Андрій Цинік. – Усе гарно: і дупочка, і... усе.

– А вона тобі випадково не сестра? – запитав Ярослав, переводячи погляд із фотографій на Лицаря Поштової Скриньки. – Начебто лиця – так? – у вас схожі трошки.

– Ні, не сестра, – відповів лицар-чемпіон.

– Виходить, дама серця, – зрозумів Андрій Цинік. – Я помітив, що люди іноді закохуються в тих, хто схожий на них не тільки світоглядом, але й зовнішністю. Ми з кумою Христиною теж дещо схожі, нас теж іноді приймають за брата й сестру.

- Ви тепер куди? - запитав Лицар Поштової Скриньки, ховаючи журнал у папку.
- На південь, на той берег Рідини, продовжимо - так? - там опитування селян, - махнув Ярослав рукою за ріку. - А ти?

Запихаючи папку в рюкзак, шанувальник Олександри Зозульки відповів:

- Та взагалі я теж туди намілювався...

- Ну, так їдьмо разом, - запропонував Андрій. - Одному ж мандрувати, мабуть, дуже нудно. Навіть поговорити нема з ким у дорозі.

- Згодний, - кивнув шоломом колега-чемпіон. - Я мандруватиму з вами до повні, а потім у мене інші термінові справи. Тоді я вас покину.

- Домовилися! - викликнули Ярослав і Андрій.

І далі експедицію лицарі продовжили вже втрьох.

- Тебе як кличуть по-справжньому? - запитав Андрій, коли вони переїжджали міст на інший берег Рідини. - А то - Лицар Поштової Скриньки - вимовляти занадто довго.

- Шурик, - відповів той. - Кличте мене Шуриком.

* * *

За мостом ґрунтова дорога розщепилася на три стежини. Ярослав, Андрій і Шурик поїхали тією, що вела вздовж Рідини проти її течії, і за пару годин приїхали в село Рідиносьорбове.

Там вони, зрозуміло, опитали населення (результат був негативним; тобто рідиносьорбовці не знали місцезнаходження яйця й шахрая), відпочили, перекусили й попарилися в лазеньці.

Стара дерев'яна лазенька, де-не-де прикрита мохом, начебто зеленим оксамитом, стояла на березі річки, і голі лицарі чергували розпарювання організмів і хльостання один одного березовими віниками з вибіганнями та зануреннями в холодну чисту воду Рідини.

У лазні, без доспіху й без одягу, Лицар Поштової Скриньки виглядав гарним мускулистим хлопцем двадцяти двох років, із широкими грудьми, що поросли руським волоссям, і з... еее... з первинною статевою чоловічою ознакою... еее... скажемо так: добре розвиненою (у даному конкретному сюжеті без цієї пікантної подробиці ніяк не обійтися, у чому читач незабаром переконається; не треба ханжеськи супити звивини, Права півкуле авторського мозку; не треба похабно хихотіти, півкуле Ліва).

Тут же Автор зауважить, що лицар Ярослав - двадцятишестирічний смуглявий кучерявий брюнет з широким носом і великими опуклими губами (через що у нього іноді запитували, чи не було серед його предків африканців, на що він відповідав, що серед відомих йому не було, а щодо давніх нічого сказати не може); а барон Андрій Цинік - кремезний блондин тридцяти чотирьох років, вельми веснянкуватий, з великими "кінськими" зубами. На відміну від нового товариша, вони не носили борід, голилися.

Після від'їзду з Рідиносьорбова, трійка лицарів протягом тижня відвідала та опитала села: Шмаркчечерпалове, Аргусолопи, Губоплямкове, Малі Таратути, Річардівка, Голодупівка й Повний Свистець. На жаль, нічого нового з питання, що їх ці-

кавило, вони й там не довідалися.

Дорогою їм зустрілися чотири незалежні доспіхоносці, що також мандрували в пошуках викраденого драконячого яйця: лицар Бова Герцогович – між Аргусолопами й Губоплямковим; лицар Дем'ян Вальтерскотський і барон Пупок-Свіжегнійопольський – між Малими Таратутами й Річардівкою; і Лицар-з-родимкою-біля-правої-ніздрі – між Голодупівкою і Повним Свистецем. Усім їм Шурик запропонував визнати Олександру Зозульку щонайнайпрекраснішою з жінок. Кожний з них відмовився, заявивши, що найпрекраснішою вважає свою кохану. Але внаслідок поразки в бої із чемпіоном усі четверо, згідно зі звичаєм, промимрили, втім дещо скептично та іронічно, що Олександра Зозулька – "супер-пупер". А ознайомившись із її фотографіями в стилі "ню" у журналі "Гарнюзізм!", захопилися й додали що "так, дійсно".

На восьмий після мінітурніру біля мосту день трійця яйцешукачів у панцирах прибула в маленьке селище Дотепна Кучма. Невідомо достеменно, у якому сенсі присутнє тут слово "кучма": у значенні "насмішка", або – "капелюх", або – "шевелюра", або – "купа", або – "горб"... Бо ж це слово має різні смисли. Мабуть, усе ж – насмішка, як у "Енеїді" Котляревського:

За кучму сю твою велику
Як дам ляща тобі я в пику,
То тут тебе лизне і чорт!

Там відбулася дивна історія, і лицарям Андрію і Ярославові відкрилася таємниця, пов'язана з магією.

* * *

Одному з найвідоміших мандрівників усіх часів і народів – Одиссею – якось, після повернення на батьківщину з троянської колотнечі й знаменитого дев'ятирічного круїзу Середземним морем, запропонували піти в шинок, але він відмовився (дивися, читачу, "Одіссею" Гомера в російському перекладі Василя Жуковського; пісня вісімнадцята, рядок триста двадцять дев'ятий). Проте слово "шинок" фігурує саме в російському перекладі Жуковського. В українському перекладі Бориса Тена цей заклад названий "заїздом". А в давньогрецькому оригіналі сказано "λεσχη" – "лесха". Російський класик Василь Жуковський (який, втім, за материнською лінією був турком), перекладаючи цю епопею, вирішив, бач, що давньогрецькій лессі найбільш тотожний український шинок (хоча лесха – це будинок зібрань, а шинок – пункт громадського харчування, але й туди й туди люди сходилися, аби поспілкуватися, тобто обидва ці заклади були чимось на кшталт клубу). Оскільки Терентопські хроніки, образно висловлюючись, пристебнуті до Харкова, то Автор додасть, що Жуковський у Харкові побував 1837-го року, за дванадцять років до публікації того його перекладу, і поспілкувався з Грицьком Основ'яненком та іншими українськими харківськими літераторами. До речі, харківський літератор Іван Срезневський, поет, сатирик і за сумісництвом професор Харківського університету (котрий того разу із Жуковським не спілкувався, оскільки помер за вісімнадцять років до його приїзду), у своєму творі "Невдоволення Мінерви на Бахуса та Венеру", надрукованому 1816-го року у лютневій

книжці гумористичного журналу "Харьковский Демокрит", теж "нашпигував" світ давньогрецької міфології шинками, шинкарями та шинкарками.

Наші мандрівники, тобто три лицарі, від відвідування шинку не відмовилися. Проголодавшись у дорозі, вони в Дотепній Кучмі першим ділом впровадилися саме в шинок, благо він стояв на околиці села й був першою будовою в цьому населеному пункті на шляху подорожан.

Належав цей заклад шинкареві Лейбі й шинкарці Рахілі – дружині Лейби. Це був одноповерховий будинок у народному стилі: із глинобитними стінами, побіленими й розмальованими соняшниками й півнями, під критою очеретяними снопами покрівлею, увінчаною цегельною трубою, також побіленою, з якої сочився смачний дим. Біля цієї хати були: сарай, льох і дощатий нужник. А також невеликий садок і городи, що постачали, очевидно, до кухні деяку кількість фруктів і овочів. Шинок з названими об'єктами обрамляв мальовничий тин, на кілках якого сушилися глиняні глечики, макітри та інший прикрашений візерунками в народнім стилі посуд.

Коли яйцешукачі ввійшли, у шинку вже трапезувало семеро людей.

Шинкар – довготелесий чоловік десь років п'ятдесяти, у камізельці та ярмулці, переступився до клієнтів у металевих оболонках, що розсілися за дерев'яним столом, і поцікавився: чим добродії лицарі бажають пообідати. Добродії лицарі у свою чергу поінтересувалися: що шинкар їм може запропонувати. Лейба відповів, що в цей момент є український борщ із часниковими пампушками, м'ясні вареники з єдинорожини (тобто начинені фаршем з м'яса єдинорога) і грушово-динний компот із маковими коржами, а також великий асортимент алкогольних напоїв. Крім того, лицарі, мовляв, можуть замовити й інші смаколики (шинкар подав їм список інакших страв), але їм доведеться почекати, поки та їжа буде приготовлена. Андрій, Ярослав і Шурик чекати не хотіли, тому замовили по порції борщу, вареників і компоту з коржами, а також – пляшку місцевої тернівки.

– І наших коней погодуйте, що у дворі, – додав Андрій Цинік, – сіном, чи вівсом, чи що у вас там є для непарнокопитого транспорту.

– Буде зроблено, – сказав шинкар.

– Тільки мені до борщу подайте, будь ласка, не часникові пампушки, а простий хліб, – попрохав Лицар Поштової Скриньки.

– Гарзд, – погодився Лейба.

І за декілька хвилин замовлена їжа перемістилася з кухні на стіл яйцешукачів. Вірніше – не сама перемістилася, а була переміщена шинкарем і шинкаркою. Це пояснення є незайвим з огляду на те, що дія відбувається в чарівному королівстві, де можуть витребенькуватися всілякі дива. Наприклад, у сорок першому розділі цих писань (тобто в сорок першому щосі) за назвою "В'язні громадянки Окнечук" читач прочитає про страви, що переміщалися з кухні до їдальні самотійно під впливом чарівництва.

Випивши по чарці тернівки, Шурик, Ярослав і Андрій приступилися до поглинання з апетитом ароматного гарячого борщу, котрий виявився настільки смачним, що лицарі

не змогли втриматися, щоб не мурмотіти від задоволення й не розхвалювати цю страву вголос, що шинкаря із шинкаркою, напевно, було приємно.

Але раптом лицар Шурик завмер із піднесеною до рота ложкою, сплотив, потім опустив ложку в миску, відсунув борщ і почав підійматися.

- Що сталося? - запитав здивований лицар Ярослав, і барон Андрій Цинік підтакнув:

- Га?

- Нічого-нічого, їжте. Я тільки дещо уточню в шинкаря, - відповів зблідлий Лицар Поштової Скриньки з краплями поту на лобі.

Підійшовши до Лейби, лицар Шурик тихо його про щось запитав. Шинкар, ствердно хитаючи головою, щось лицареві Шурику відповів. Лицар Шурик набурмосився й, схоже, став у чомусь дорікати Лейбі. Той, знизуючи плечима, почав щось пояснювати. Лицар Поштової Скриньки, сердито крикнувши: "Попереджати ж треба!", поспішно вибіг із шинку.

- Що це з ним? - сказав лицар Ярослав, здивований несподіваною втечею супутника.

- Може, пузо прихопило, - припустив Андрій Цинік. - У нужник помчався.

- Із чого б це? Борщ - так? - свіжий, не прокислий, - засумнівався в такій версії Ярослав.

Вони підкликали шинкаря й запитали, що йому сказав їхній супутник.

- Добродій лицар спитав мене: чи не клали ми в борщ часник. Я відповів, що так, клали таки. Він, схоже, засмутився й сказав: "Та хто ж кладе в борщ часник?! Часник додається тільки у пампушки, які подаються до борщу, а сам борщ, - каже, - часником не заправляють! Моя мама, - каже, - чудово готує борщ, і ніколи в нього часник не кладе". А я відповів, що існують різні рецепти борщу, у деяких часник не додається, а в деяких додається. Ось ми додаємо, і всім подобається. Тоді лицар закричав: "Попереджати ж треба!", і - ви самі бачили. Це перший раз таке. Завжди всім наш борщ подобався.

- Борщ - чудо, просто чудо, пальчики - так? - облизався Ярослав засмученого шинкаря. - Може, просто йому часник не подобається, або в нашого супутника на цей овоч - так? - алергія, чи щось таке...

- Тепер я завжди попереджатиму, - вирішив Лейба...

Лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком продовжили трапезувати, очікуючи, що їхній новий товариш повернеться й усе проясниться.

Але от вони доїли борщ із пампушками, а Шурика немає.

Поласували варениками з м'ясом єдинорога, які виявилися не менш смачними, ніж борщ, а Шурика все немає.

Випили грушово-динний компот, заїдаючи солодкими маковими коржами, теж дуже смачними, а Шурика й слід загуб. Його вареники, компот і коржі залишилися недоторканими, та й борщ - мало торканим.

Після трапези лицарі, показуючи ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая,

запитали в Лейби з Рахілью й сімох відвідувачів шинку, чи не бачили вони такого, чи не знають, де викрадене драконяче яйце. Всі відповіли, що не бачили й не знають.

- Ви поки порції нашого супутника не забирайте, - попросив Ярослав, розраховуючись із шинкарем. - Може, він - так? - зараз повернеться. Підемо, довідаємося у чому річ...

Два лицарі вийшли із шинку й оглянули околиці.

Ліворуч розстелялося селище із чепурненькими хатинками, праворуч - густий рудий перелісок. Лицаря Поштової Скриньки очі Ярослава й Андрія не виявили.

Представники Напівкруглого Столу постукали у двері нужника і запитали: "Шурику, ти там?". Відповіді не було, і Андрій з Ярославом, відкривши, переконалися, що усередині нікого немає.

Кінь Кішка разом із Велосипедом і Тутмосом їв овес із дерев'яної годівниці у дворі шинку. Кішкою цей транспорт Лицаря Поштової Скриньки був названий не тому, що схожий на кицьку, а на честь Самійла Кішки, котрий у 1600-1602 роках обіймав посаду гетьмана українського козацтва. Педантизму заради Автор повідомляє, що кінь Кішка - тигрової масті (з коричневими смугами по піщаному тлі, отчого віддалено нагадує зебру), Велосипед - чубарої (білі плями по темно-коричневому тлі), а Тутмос - агатової масті (плями різного кольору по світло-сірому тлі).

- Та куди ж наш Шурик завіявся? - сказав лицар Ярослав.

- І чому він утік, довідавшись, що в борщі був часник? - вимовив барон Андрій Цинік. - Ну не подобається часник - не їж цей борщ, але втікати навіщо?

- Упирі й привиди - так? - не витримують часникового духу, але він же не вампір і не фантом, - сказав Ярослав.

- Так, Шурик не вурдалак і не примара. Упирі виходять із могил тільки в певні ночі, і не витерплюють сонячного світла, примари ж видимі в темряві, а на світлі вони невидимці. Шурик же мандрує з нами під сонцем уже декілька днів, - вимовив Андрій. - Ні, він точно не упир і не привид.

Вони обійшли навколо шинку, але колегу не знайшли.

Коли повернулися до дверей, на яких були намальовані райдужний півень і схожі на сито в пелюстках соняшники, то побачили дівчину, що прогулювалася між шинком і переліском. І, сказавши один одному: "Може, вона його бачила", попрямували до неї.

Дівчина була в жовтому светрі з вив'язаною на грудях червоною птицею, здається - зозулею (а груди під цим птахом випиналися двома звабними горбками); у короткій чорній спідничці, під якою були довгі гарні ніжки в коричневих колготках; а на ніжках - чорні туфельки. По жовтих плечах розметалося русаве волосся.

- Добридень, добродійко, - сказав лицар Ярослав.

- Здрастуйте, панночко, - сказав барон Андрій Цинік.

- Вітаю, панове лицарі, - відповіла добродійка-панночка.

- У нас отут товариш - так? - загубився, теж лицар. Ви його, випадково, не бачили? - запитав Ярослав, любуючись дівчиною.

- Він хвилин двадцять п'ять тому вийшов із цього шинку й кудись пішов, - додав

Андрій, теж продаючи витрішки убік красуні не без задоволення.

- Так, бачила, - відповідала вона, нібито зніяковіла під їхніми захопленими поглядами. - Він вийшов із шинку і пішов... і пішов... зараз згадаю... так, і пішов туди, - панночка граціозно вказала ручкою в центр селища Дотепна Кучма.

- Дивно, - сказав Ярослав. - Може, він вирішив не дообідувати, а відразу - так? - приступитися до опитування жителів...

- Без нас? Ну, це якось... Усі ці дні ми проводили опитування разом, а тепер, виходить, він вирішив одноосібно... - насупився Андрій.

- А ми з вами раніше не зустрічалися, добродійко? - запитав лицар Ярослав, продовжуючи вдивлятися в незнайомку. - Начебто зовнішність - так? - знайома.

- Ні, не зустрічалися, - відповіла вона, потупившись.

- А я вас упізнав! - вигукнув Андрій Цинік. - Ви Олександра Зозулька! Ваші фотографії надруковані в травневому номері журналу "Гарнюзізм!" за цей рік!

- Так, точно! - підхопив Ярослав. - А я ж думаю: де ж я вас бачив, і навіть - так? - нещодавно. Нам же ваші фотографії показував у тім журналі - так? - Лицар Поштової Скриньки, той, котрий пішов. У нього з вами ніжні відносини, чи не так?

- Ні, між нами нічого... - зніяковіло прошепотіла Олександра Зозулька.

- Він скрізь прославляє вашу красу й примушує всіх зустрічних лицарів говорити, що ви найгарніша дівчина на землі. Ось і нас примусив, - повідомив красуні Андрій.

- Мені це дуже приємно чути, - зізналася панночка. - І кожній жінці таке було б приємно.

- А ви отут, у Дотепній - так? - Кучмі, проживаєте? - запитав Ярослав.

- Ні, я тут... тимчасово, - відповіла Олександра Зозулька.

- А, як і ми, - сказав Андрій. - А Лицар Поштової Скриньки вам, значить, не наречений, а просто знайомий?

- Я з ним ніколи не зустрічалася, - відповіла дівчина. - Але знаю, що він став чемпіоном на останньому лицарському турнірі.

- Виходить, ви сподобалися йому заочно, по фотографіях. Таке часто - так? - трапляється. Я сам у молодості часто-густо закохувався - так? - по фотографіях, - сказав Ярослав. - Ось і свою - так? - Єлизавету, свою дружину, я спочатку побачив на фотографії, а вже потім із нею познайомився... Вам із Шуриком неодмінно треба познайомитися! Як добре, що ми - так? - вас випадково зустріли! Ідіть із нами, розшукаємо його, і ви, нарешті, познайомитеся із чемпіоном, котрий вас...

- Ні, я... Ви без мене... Я краще... Ви самі його знайдіть, а я почекаю в шинку, - вирішила Олександра Зозулька.

- Так, правильно, - погодився Андрій. - Почекайте, ми самі його знайдемо й приведемо. Ох, який він буде радий!

- До речі, а ви, добродійко, нічого не знаєте про місцезнаходження викраденого - так? - драконячого яйця й ось цього суб'єкта? - запитав у неї Ярослав, показуючи зображення так званого ячного шахрая.

Вона відповіла негативно, мовляв, не знаю, не бачила...

Залишивши Олександру Зозульку в шинку, обоє лицарі пішли до центра селища.

Відправилися пішки, щоб коні відпочили.

У зустрічних дотепнокучминців запитували про Лицаря Поштової Скриньки, а заодно й про драконяче яйце й намальованого шахрая. Зустрічні відповідали негативно за всіма трьома пунктами.

Андрій Цинік і Ярослав стали методично обходити всі хати селища й за годину з невеликим побували у всіх житлах компактної Дотепної Кучми.

Результат виявився нульовим: жителі селища не тільки не знали місцезнаходження яйця і яєчного шахрая, але й ніякого лицаря в селищі не зустрічали, у жодну з хат він не заходив.

- Та що ж це за чудасія: Олександра - так? - бачила, як він пішов сюди, а тут його ніхто не видів! Містика якась! - здивувався лицар Ярослав.

- Не склювали ж його дорогою кури! - підхопив Андрій Цинік.

- Виходить, красуня помилилася, забула, і він пішов не сюди, не в селище, а кудись в інший бік, а тепер, мабуть, повернувся - так? - й чекає на нас. Та й сама Зозулька зачекалася, напевно. Шуруємо назад, - сказав Ярослав, і вони потупали до шинку.

Підходячи до цього пункту громадського харчування, лицарі Напівкруглого Столу побачили Лицаря Поштової Скриньки, котрий нав'ючував на Кішку свою похідну поклажу: синій рюкзак і жовтогарячий намет.

- Ти де ж це пропадав, бурлако? - крикнув йому Андрій Цинік.

- Ми тебе шукаємо-шукаємо... - викликнув і Ярослав.

- Та ось вийшов на свіже повітря, - відповідав Шурик. - У мене, розумієте, на часник щось на кшталт алергії, тому я й попрохав у шинкаря замість пампушок із часником звичайний хліб. А коли став їсти борщ, мені зробилося зле. Я спитав у шинкаря, і виявилось, що вони клали часник не тільки в пампушки, але й у сам борщ. Ось я й вискочив на вулицю, аби мене в шинку не знудило.

- Але коли ми - так? - вийшли, тебе ніде не було, - сказав Ярослав.

- Це я той... щоби отямитися, провітритися, зробив пробіжку в тім переліску, так би мовити, марш-кидок. От ви мене за деревами та кущами й не побачили, - пояснив Лицар Поштової Скриньки. - А коли мені стало краще і я повернувся в шинок, вас отут уже не було, зате була Олександра Зозулька. Ми з нею познайомилися, бо раніше я її бачив тільки на фотографіях. Вона сказала, що ви шукаєте мене в селищі. Вона, мабуть, поплутала мене з якимсь іншим чоловіком, тому й послала помилково вас туди, де мене не було.

- А де вона? - запитав Андрій.

- Виїхала. Їй треба було до села Повний Свистець, а тут якраз їхала попутна машина, так що вона, не дочекавшись вас, покотила. Прохала передати вам привіт, - відповів Шурик.

- Виходить, ви з нею - так? - знайшли спільну мову, - порадив за колегу лицар Ярослав. - Це ми - так? - вмовили її з тобою познайомитися. Ти радий?

- Так, прекрасна дівчина. Хоча ми й недовго спілкувалися, усього півгодини,

устигли з'ясувати, що в нас багато спільного, і обмінятися адресами. Так, я не помилюся, – вона найгарніша дівчина на світі. Дуже радий. Вона мене навіть поцілувала на прощання, ось сюди. – Шурик тицьнув пальцем у щоку над русавою борідкою, де виднілася червона цятка губної помади.

– От і славно! Так, Олександра Зозулька – дівця шикарна. Якби я не був вірним – так? – чоловіком своїй Єлизаветі і якби Зозулька не була твоєю дамою серця, я б сам до неї із задоволенням позалицявся, – зізнався лицар Ярослав.

– Та і я б до такої розкішної панночки прилип, якби не запряг у вірності Христині Полуничці, – підтакнув барон Андрій Цинік.

– Але ти так і не пообідав, дотепер – так? – голодний, – згадав Ярослав.

– Ні, після того як вона виїхала, я зайшов у шинок і підкріпився варениками й компотом із коржами. Я ситий.

– У такому разі можна продовжувати подорож. У Дотепній Кучмі ми населення опитали; тут ніхто нічого про викрадення драконячого яйця не знає, – повідомив Шурику Андрій.

Лицар Ярослав осідлав Тутмоса, барон Андрій Цинік – Велосипеда, Лицар Поштової Скриньки – Кішку, і трійця яйцешукачів продовжила експедицію.

(Оскільки в описі відвідин лицарями шинку згадано існування різних рецептів борщу, і оскільки цей Терентопський так званий епос має опосередкований стосунок до міста Харкова, то Автор цього, м'яко кажучи, епосу, чи то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, повідомляє, що в Харкові тепер можна бачити один рецепт борщу, відлитий у бронзі. Цей металевий рецепт додано до пам'ятника академікові Володимирі Вернадському. Який в дитячі роки жив у Харкові. Який заснував Українську академію наук і був першим її президентом. Ім'я якого носить українська наукова станція в Антарктиді. І портрет якого тепер поміщений на українській грошовій купюрі. Цей академік любив борщ, сам його готував і власноруч написав його рецепт. От металева копія цього рукописного рецепту і пристебнута до його харківського пам'ятника. Академік зображений саме в момент виготовлення борщу. Ця скульптура знаходиться в Саду Шевченка, так що читач може, опинившись у Харкові, при бажанні не тільки на неї подивитися, але і переписати рецепт борщу від світила науки.)

* * *

Із селища Дотепної Кучми вони вирушили ґрунтовим шляхом, уздовж якого обабіч росли розкидисті невисокі акації.

Лицар Шурик їхав краєм, і найдовше віття, що нависало над шляхом, торкалося його шолому, щита й панцира.

Лицарі Андрій і Ярослав переміщалися трохи позаду.

Через що вгледіли те, чого не побачив Шурик: як гілка, озброєна гострими шипами й прикрашена золотими монетками пожовклого листя, ковзнувши щитом із поштовою скринькою, уперлася у велику кишеню синього рюкзака, котру Шурик, мабуть, похапцем не застебнув як належить (кишеня через те відкрилася), і, зачепившись

колючками за кишенькові внутрішності, витягла ці нутрощі назовні; уміст кишені вивалився з рюкзака й частково завис на шипах, частково впав на дорогу.

Ярослав з Андрієм уже роззявили було роти, аби крикнути супутникові, що він щось загубив, але слова застрягли в їхніх пельках, коли вони роздивились, що саме випало з рюкзака Шурика.

На колючках висіли коричневі колготки й білі жіночі трусики, а на дорозі лежали чорні жіночі туфельки, білий ліфчик, чорна спідничка й жовтий светр із вив'язаною на грудях червоною птицею.

Речі, у які там, біля шинку, була одягнена Олександра Зозулька!

Ярослав з Андрієм презирнулися й ошелешено свиснули.

Шурик оглянувся на цей свист, побачив, що попутники остовпіли, витріщаючись кудись під копита Кішки, нахилився, щоб розгледіти, що їх спантеличило... і сполотнів.

Автор отут ледве не написав, що цей лицар "здрігнувся, зареготав дико й заскреготав зубами", але його (не лицаря, а Автора) утримало від написання, блимнувши в пам'яті, зауваження, прочитане в "Спростуванні на критики" О.С. Пушкіна: "Молоді письменники взагалі не вміють зображувати фізичні рухи пристрастей. Їхні герої завжди здрігаються, регочуть дико, скрегочуть зубами та ін. Це смішно, як мелодрама".

- Це ж як розуміти? - холодним голосом вимовив Андрій Цинік. - Тільки не бреш, що всі ці речі Олександра Зозулька подарувала тобі на добру пам'ять.

- Ти що, роздягнув - так? - і кинув її там, у переліску, зовсім голу?! - роз'явився Ярослав, хапаючись за меч, але не за турнірний, гумовий, а за бойовий, металевий.

- Чи там, у переліску, лежить її оголений труп? Чи ти її там задушив, або перерізав її горлянку й поглумився над трупом, а одяг забрав на пам'ять про лиходійство?! Визнайся, маніяку! - злобливо гаркнув Андрій, вихоплюючи з піхов зброю.

- Побачив у журналі - так? - її фотки й спалахнув збоченою пристрастю, а коли вона потрапила тобі до рук, задовольнив свої патологічні бажання, опоганив красу, збоченець! Поодинці ти нас - так? - переміг, але вдвох ми тебе здолаємо, і ти сповна отримаєш за своє злодіяння! Визнайся, що ти зробив з Олександрою Зозулькою! Де вона?! - гнівно віщав лицар Ярослав, опутивши забрало й розмахуючи мечем.

- Ні, ви не так усе зрозуміли, друзі! - промурмотів блідий Шурик.

- Тамбовські хижакі тобі друзі! - огризнувся Андрій Цинік.

- Я все розповім. Заспокойтеся. Я не хотів цього афішувати... Але раз до такого дійшло, то я в усьому щиро зізнаюся, - белькотав збентежений молодий бородань.

- Авжеж, краще тобі відразу в усьому зізнатися. Де вона? Що ти з нею зробив? - навідав Андрій.

Обличчя Лицаря Поштової Скриньки з блілого зробилося червоним.

Зсутулившись, відводячи погляд і покусуючи губу, він соромливо заговорив:

- Ну... Справа в тім... Як би це сказати... Я і Олександра Зозулька... Ми - одна людина. Це я був в образі Олександри Зозульки. Це я і є Олександра Зозулька, і ніякої іншої Олександри Зозульки, крім мене, напевно не існує.

- Тобто ти трансвестит? Полюбляєш наряджатися в жіночий одяг і видавати себе за жінку? Не треба вішати нам бюстгальтери на вуха, - не повірив Андрій Цинік. - По-перше, ми не такі бовдури, щоби не відрізнити перевдягненого чоловіка від жінки. По-друге, ми бачили Олександру Зозульку на фотографіях у журналі без одягу й точно знаємо, що вона не переодягнений чоловік, а справжня жінка з усіма жіночими принадностями.

- Чи ти хочеш сказати, що ти - жінка - так? - із приклеєною бородою, котра мандрує під виглядом чоловіка-лицаря? Але й це брехня, бо ми бачили тебе в лазні - так? - без усього й знаємо, що ніяка ти не жінка, - додав Ярослав. - Кінчай брехати й - так? - вивертатися й говори правду. Нас тобі не обдурити.

- Це правда. Я не трансвестит, я, якщо так можна висловитися, статевий перевертень. Мій організм час від часу перебудовується, і я є то чоловіком, то жінкою, як психологічно, так і анатомічно, - виправдувався Лицар Поштової Скриньки. - Я - жертва невдалого експерименту чарівника.

- А чим доведеш? - виявив недовірливість Андрій Цинік.

- Ну... Я не знаю... А, у мене є фотокартки, де я зі своїми батьками й у вигляді хлопця, і у вигляді дівчини. Ось... - Шурик порився в рюкзак і дістав дві чорно-білі фотографії, простягнув попутникам.

На одному знімку на тлі невеликого замку стояли троє: чоловік, жінка і юний Шурик - ще безбородий підліток. На другому знімку на тлі того ж замку стояли: той же чоловік, та ж жінка і юна Олександра Зозулька - дівчинка з бантиками в кісках.

- А брехав я лише через те, що комплекую, соромлюся того що я не такий, як інші люди; боюся, що на мене стануть показувати пальцями, коли довідаються... Щойно я зненацька перевернувся на дівчину, а потім повернувся в чоловічий образ, а вам набрехав, буцімто... - зітхнув статевий перевертень.

- Так вона ж тебе - так? - поцілувала, он у тебе й помада на щоці, - згадав Ярослав.

- Це я сам забруднив щоку помадою, щоби брехня виглядала переконливіше.

- Так... - здивовано говорив лицар Ярослав, розглядаючи фотографії. - І як же це з тобою таке трапилося?

- Що за чарівництво? - запитав і барон Андрій Цинік.

І Лицар Поштової Скриньки повідав новим друзям свою біографію...

* * *

Незалежний лицар Євстигній Зозулька мріяв мати сина. Однак у його дружини - Юлії Зозульки-Чупик - були якісь жіночі проблеми, які заважали дітородінню. Лише за дев'ятнадцять років після вступу в шлюб, у критичному для цього діла віці, вона змогла завагітніти, і в лицаря Євстигнія Зозульки з'явилася надія на здійснення мрії. Але чим ближче був день пологів, тим більше лицар турбувався: а раптом майбутня дитина виявиться не хлопчиком, як він мріє, а дівчинкою...

У цього лицаря був приятель-чародій на ім'я Хома Лукич. Якось цей чудотворець придумав чарівну технологію зміни статі без хірургії. Та й провів два успішні експерименти: з перевтілення жінки у чоловіка, а також чоловіка у жінку.

Було так.

Одного разу звернулася до мага Хоми Лукича дівчина Февронія із проханням перетворити її на чоловіка; мовляв, вона з дитинства відчувала себе в душі хлопчиком, а тіло мала дівоче, і ця невідповідність її тіла його душі дуже, мовляв, його гнітить. Можна, звичайно, вдатися до хірургічного методу зміни статі, але в такому випадку вона-він втратить здатність робити дітей, а хотілося б стати батьком. Хома Лукич узявся за рішення цієї проблеми...

За два з половиною роки він уже мав чарівну технологію зміни статі без втручання хірургії. І за допомогою цієї технології (конкретніше кажучи – цього заклинання) перетворив дівчину Февронію на хлопця Февронія. Цей Февроній потім став незалежним лицарем, відомим під псевдонімом Лицар Пухнатоного Замку, оженився, і у, так би мовити, "співпраці" з дружиною призвів на світ шістьох дітей. Оскільки людей до їхнього виходу з материнського лона акушери професійно називають плодами, то Лицаря Пухнатоного Замку можна назвати мужчиною досить плідним.

Друге таке перетворення Хома Лукич проробив зі своєю дитиною. Він хотів дочку (що, погодься, читачу, не дуже типово для чоловіків; зазвичай вони віддають перевагу хлопчикам), а дружина народила сина. І чарівник за хвилину після пологів перетворив немовля із хлопчика на дівчинку. Гарне вийшло дівча...

Хома Лукич по секрету розповів про це своєму приятелеві – лицареві Євстигнію Зозульці. По секрету, оскільки дружина Хоми Лукича не знала, що чоловік провів над дітьми такий експеримент, і перебувала у впевненості, що народила саме донечку...

Євстигній Зозулька зрадів, що його друг має такі здатності, адже це давало гарантію, що в нього буде неодмінно син.

Незадовго до пологів лицар Євстигній Зозулька запросив чарівника у свій невеликий Жузипучинський замок (нібито – просто погостювати), де перебували вагітна дружина Юлія й акушерки, що оточили її турботою. За два дні після прибуття в замок Хоми Лукича в Юлії Зозульки-Чупик почалися перейми, і незабаром вона благополучно розродилася дівчинкою. Поки утомлена пологами мати отямлювалася, батько прийняв маля з рук акушерок і передав у руки чарівника... За три хвилини Євстигній повідомив дружині, що вона народила гарненького хлопчика, і показав їй сина. Акушеркам маг навіяв, що народилася дитина чоловічої статі...

Зозульки назвали довгоочікуване чадо Олександром, а неофіційно називали Шуриком. (Перетворення офіційного ім'я Олександр на неофіційне Шурик відбулося за такою схемою: Олександр – Олексаша – Саша – Сашура – Шура – Шурик).

Шурик Зозулька ріс звичайним хлопчиком, котрий нічим не відрізнявся від інших, бо перетворення за методом Хоми Лукича було зроблено не тільки на анатомічному, але й на психологічному рівні...

Усе було прекрасно, поки Шурик Зозулька не досяг віку статевого дозрівання...

Одного разу, у віці тринадцяти років, він прокинувся у своєму ліжку не хлопчиком, а дівчинкою. Причому дівчинкою став не тільки анатомічно, але й психологічно...

Мати, звісно, була шокована несподіваним перевтіленням дитини, а батько

змушений був зізнатися, що тоді, тринадцять років тому, вона народила дівчинку, яка була перероблена на хлопчика за допомогою магії. А тепер, мабуть, дія магії припинилася, і дитина повернулася до первісної статі... Юлія Зозулька влаштувала чоловікові скандал, мовляв, як він посмів проводити над рідним дитям такі експерименти!..

Коротше, дитина продовжила жити начебто звичайною дівчинкою, з дівочим характером і дівочими пріоритетами. Довелося, зрозуміло, оновити гардероб Зозульки-молодшої: купити сукні, колготки та інші жіночі оболонки...

Олександра Зозулька продівувала, якщо так можна в даному випадку висловитися, місяць, а потім раптом знову перетворилася на хлопця, на Шурика Зозульку. І удруге метаморфоза відбулася вночі. Протягом наступного місяця чадо було пацаном, а потім, знов-таки вночі, переробилося на дівчисько... І так далі.

Євстигній заїкнувся був про те, щоб звернутися до мага Хоми Лукича – може, він зможе усунути це перевертання й закріпити стійку статеву іпостась, – але Юлія не тільки категорично заборонила піддавати дитину подальшим магічним експериментам, упевнена, що вони можуть погіршити ситуацію, але й зажадала від чоловіка, щоб він припинив усякі відносини із чарівником, що так напартачив. Чоловік, обтяжений почуттям провини, пообіцяв. І більше з Хомою Лукичем не спілкувався.

І дитя цієї пари залишилося статевим перевертнем.

Як у звичайних дівчат, що досягли статевого дозрівання, щомісяця відбуваються так звані "критичні дні", так у дочки лицаря Євстигнія Зозульки, обробленої чарівництвом, щомісяця відбувалося статеве перевтілення. Замічено було, що ці метаморфози трапляються вночі, коли місяць у повні.

Але незабаром з'ясувалося, що перетворення може спровокувати не тільки повня.

Одного разу Олександра, у дівочий період свого життя, обідаючи серед білого дня в одній з громадських їдалень міста Свистоніздринська (неподалік від якого розташований Жузипучинський замок, у якому жила родина лицаря Євстигнія Зозульки), раптом відчула в організмі знайомі симптоми перетворення. Боячись шокувати людей у їдальні видовищем перевертання дівчини на хлопця, прожогом вибігла із пункту громадського харчування й укрилася в кущах сусіднього парку... Громадяни, які там гуляли, помічаючи в кущах пацана в жіночому платті, починали гикати, а Шурик згоряв від сорому. Він стидався йти містом у сукні й вирішив у кущах дочекатися темряви... Але, на щастя, за півгодини знову став дівчиною.

Це позачергове денне перевертання Олександр-Шурика збентежило й засмутило.

Надалі він (вона) завжди брав(-ла) із собою одяг протилежної статі, тобто, будучи дівчиною, завжди мала при собі про всякий випадок і чоловічий одяг, а будучи хлопцем – мав і одяг жіночий.

Після того як відбулося ще кілька позачергових короточасних перетворень, Олександра-Шурик уловив(-ла) їхню закономірність: позапланові метаморфози завжди починалися під час трапези, якщо в їжі був присутній часник! Після введення в організм часнику, організм змінював стать на час від декількох хвилин до декількох годин, залежно від кількості цього овочу, після чого повертався до статі, котра була

"плановою" на даний період.

Шурик Зозулька мріяв стати незалежним лицарем, як його батько Євстигній і дядько Автандил Чупик – рідний брат мами Шурика, Юлії Зозульки-Чупик. Автор згадував, до речі, цього Автандила Чупика в списку учасників лицарського турніру в День Шляхетного Мордобою (дивися, читачу, щось тридцять перше), турніру, де його племінник став чемпіоном. А Олександра Зозулька мріяла про кар'єру манекенниці, фотомоделі й дизайнера. Відповідно, у періоди чоловічої іпостасі цей статевий перевертень навчався лицарським діям, а в періоди іпостасі жіночої – діям манекенниці тощо. В 1991 році король Жорик Дев'ятий присвятив Шурика в незалежні лицарі, а Олександра вступила в училище моделей і дизайнерів із правом періодично брати академічну відпустку. Так вони й співіснували в одній людині – хлопець і дівчина, лицар і манекенниця.

– Я, будучи дівчиною, дуже заздрила тим дівчатам, чия красу прославляли їхні наречені-лицарі; мені теж хотілося, щоби лицар доказував по всіх усядах, що я найгарніша. Та всім нормальним жінкам цього хочеться, – продовжував визнаватися Ярославові й Андрію Цинікові Лицар Поштової Скриньки. – Але нареченого в мене бути не може, оскільки я чоловік із нормальною сексуальною орієнтацією; та й нареченої бути не може, оскільки я дівчина з нормальною орієнтацією. Ось через те що мені, як усякій жінці, дуже хотілося, щоби лицар прославляв мою красу, а нареченого-лицаря я мати не можу, довелося мені самому – чоловікові-лицареві – прославляти красу себе ж – дівчини. Звичайно, це виглядає нескромністю, але що ж тут поробиш, іншого виходу я не знайшов, нічого кращого не придумав...

Комплекси, пов'язані з її статевою невизначеністю, і бажання довести собі самій, що вона, хоч і незвичайна дівчина, за красою не поступається звичайним, привели Олександру в редакцію журналу "Гарнюзізм!". Після того як вони опублікували її неприкриту одягом зовнішність, у видавництво прийшов стос листів, де читачі (або, у даному випадку вірніше сказати – глядачі, тому що в цій журналі більше фотографій, ніж тексту) із захватом писали про її вроду, що дуже допомогло їй відчувати себе по-жіночому впевненіше, послабило її комплекси.

– Коли я, будучи дівчиною, згадую, як моєю красою захоплювалися лицарі, яким Лицар Поштової Скриньки показував фото в журналі "Гарнюзізм!", я радію й забуваю про свою неповноцінність...

Шурик замовк, зітхнув, посмикав розгублено зав'язку на рюкзаку, потім перевів нашорошений погляд на супутників і додав:

– Ось тепер ви все знаєте. Тепер ви вже не будете ставитися до мене як до нормального повноцінного лицаря. Тепер ви розповісте про це іншим лицарям, і на мене стануть показувати пальцями, гикати за моєю спиною.

– Даю чесне – так? – шляхетне лицарське слово, що про цю твою таємницю від мене ніхто не почує! – запряг лицар Ярослав.

– Та я теж не патякало якесь, – підтакнув барон Андрій Цинік. – І я не бачу приводу, щоби ставитися до тебе менш шанобливо, чим раніше. За час нашої спільної мандрівки

ми впевнилися, що ти справжній чоловік, а не якийсь барахло. Дай Боже, аби інші представники нашої статі були такими ж справжніми мужчинами, як ти.

- А втім, що ти - так? - змінюєш стать, немає твоєї провини, - підхопив Ярослав. - Ось коли людина є негідником за власним бажанням - це дійсно ганьба. А втім, що в людини - так? - не за її бажанням є якісь проблеми з організмом, немає ніякої ганьби. З кожним могло статися. Ніхто не застрахований від невдалого - так? - чарівництва. Так що не турбуйся - усе залишається по-старому.

- Спасибі, друзі, - промурмотав русявий бородань, запихаючи в кишеню рюкзака тубельки, светр, спідницю, трусики й ліфчик Олександри Зозульки...

Дотепний український письменник Майк Йогансен у своєму невеличкому творі "Nōmina-ōmina (латинська рима)" вказав отаку прикмету, за якою можна відрізнити даму від чоловіка:

"Передусім: що таке є дама..."

Та жива істота, що всі рурки, ступирі, вали, підойми, вельосипедні смоки, дула, кабелі, мачти, реї взиває "палками", а всі трибки, маховики, зубчатки, турбіни, динама й дизелі взиває "кольосиками", оця сама жива істота і є "дама"."

Але в Автора Терентопських хронік немає жодних сумнівів, що читачеві відомі і інші ознаки (зокрема, анатомічні), за якими даму можна відрізнити від чоловіка.

* * *

За сорок п'ять хвилин Лицар Поштової Скриньки, лицар Ярослав і барон Андрій Цинік доїхали до розгалуження доріг, і зупинили Кішку, Тутмоса й Велосипеда перед дороговказом. Вказівник, котрий представляв собою стовп зі стрілоподібними дощечками, прикрашеними текстом, інформував подорожан, що ліва дорога веде до села Великі Таратути, а права - до Люзримямського замку...

(- Великі Таратути? - перепитує Ліва півкуля авторського мозку. - Я пам'ятаю, що серед сіл, які відвідала ця трійця, уже були Таратути. Тільки Малі.

- А я знаю, що означає слово "таратута", - хвастається півкуля Права. - Таратута - це українська національна вегетаріанська страва, інгредієнтами якої є солоні огірки, хрін, червоний буряк і буряковий квас. Мабуть, Малі Таратути названі так через те, що там подавали маленькі порції цієї страви, а Великі Таратути - через те, що там подавали великі порції.

- Версія, може, і забавна, але зовсім не до діла, - буркоче Автор, - тому що лицарі попрямували не до Великих Таратут, а до Люзримямського замку.)

Ще за півгодини вони добралися до невисокого пагорба, на тім'я якого був напнутий, неначе капелюх, не великий, але ефектний замок, цегляні стіни якого були мальовничо озеленені мохами, папоротями й хмелем. Але це озеленення було вже не смарагдово-літнім, а блякло-осіннім. Озеленив будову, втім, не садівник, а вітер, що посипав її у свій час спорами й насінням, невідомо звідки ним доставленими.

Господарем цього замку, вірніше - його господаркою, виявилася жвава дівчина, руденька, трохи кирпиченька, трохи веснянкувата, з вартими уваги грудьми й узагалі ладненькою фігуркою, у сукні світло-зеленого кольору, що по тому тлу розкидані дрібні

темно-зелені дракончики. Вона побачила з вікна кандидатів у гості, а коли вершники виїхали на пагорб, уже зустрічала їх у воротах.

Мужчини й дівчина обмінялися привітаннями, й лицарі їй відрекомендувалися.

- А я власниця цього Люзримямського замку, Євгенія, але можна просто - Женя, - назвалася рудоволоса господарка. - Відпочиньте в моєму замку. Я завжди рада гостям. Конячок улаштуємо в стайні - місця вистачить.

У невеликій стайні, куди відвели Кішку, Тутмоса й Велосипеда, жив кінь Євгенії, із чого випливало, що власниця замку полюбить верхову їзду. Цей ссавець був майже таким же рудим, як і дівчина. Схоже, вершниця підбрала собі біологічний транспорт під колір волосся, як деякі пані підбирають плаття, сумочки та навіть автомобілі.

- А ви тут зовсім одна живете? - запитав Шурик, звернувши увагу на відсутність у замку інших людей.

- Я не перебуваю тут постійно, так, часом навідуюся. Я непосида за характером, не люблю довго сидіти на одному місці. Скажімо, якщо б ви приїхали сюди після найближчої повні, то вже мене тут би не застали, - відповіла Женя. - А поки я тут, до мене навідуються подруги з Великих Таратут і Дотепної Кучми, а також дочки тутешнього лісника, та й сам лісник допомагає по господарству - то сіна для мого коня Боллі вкосити, то полагодити щось. Лісник же й за замком наглядає, поки мене тут немає.

- А ми - так? - з вами раніше зустрічалися, добродійко? - запитав Ярослав. - Начебто я вас раніше вже бачив.

- Може, у журналі "Гарніюнізм!"? Мої фотографії надруковані в четвертому, квітневому номері за цей рік, - відповіла Євгенія.

- Ні, квітневого - так? - номера я не бачив, видів травневий, ось у нього є, - показав Ярослав на Шурика. - А, згадав: я бачив не вас, а незалежного лицаря, схожого - так? - на вас. Може, це ваш родич?

- Так, серед моїх родичів є лицарі, - погодилася дівчина.

Зрозуміло, гості поцікавилися, чи не знає господарка Люзримямського замку про місцезнаходження драконячого яйця і яєчного шахрая, демонструючи портрет останнього. Вона не знала.

- Розташовуйтеся у вітальні, а я вам приготую перекусити з дороги, - запропонувала Євгенія, але Шурик заперечив:

- Ми нещодавно в Дотепній Кучмі пообідали, ситі. Правда, колеги?

Ярослав з Андрієм Циніком ствердно кивнули.

- Як вам завгодно. Що ж, будемо поки спілкуватися без обжерливості, - сказала Женя.

Лицарі, відстебнувши металеві оболонки, щоб почувати ся вільніше, і відклавши зброю, пройшли у вітальню замку. Стіни там були прикрашені фотографіями в рамочках під склом і живописними полотнами.

- Ой, а звідки у вас фотографія мого батька? - вигукнув Лицар Поштової Скриньки, побачивши чорно-білий знімок, на котрому були відбиті двоє чоловіків, один з яких у ли-

царському обладунку, а другий у звичайному смугастому костюмі із краваткою. – Така ж фотокартка є в нашій сімейній фотоальбомі.

– Батька? – перепитала руда Євгенія.

– Так, ось цей чоловік у панцирі – мій батько, лицар Євстигній Зозулька.

– А. Справа в тім, що другий чоловік – мій батько. Виходить, наші батьки знайомі один з одним.

– А така фотографія й у мене є, – зауважив барон Андрій Цинік, указуючи на кольоровий знімок, де фігурувала група лицарів у латах. – Це ми сфотографувалися після невеликого турніру в місті Замийську-на-Замийці. Ось це я, ось це герцог Абрам, ось це барон Аркадій, тоді він був ще не бароном, а простим лицарем, ось це Лицар Пухнатоного Замку, ось це товариш Непийкакаколу, ось це Сіро-буро-малиновий Лицар, від якого смерділо часником, ось це гр...

– Так, Сіро-буро-малиновий Лицар! – перебив колегу лицар Ярослав. – Згадав! Ось на кого ви схожі, добродійко. Я його бачив – так? – без шолома. Він ваш брат?

– Він... син моїх батьків, – відповіла дівчина, чомусь злегка зніяковівши.

– Я ж і кажу – брат. Класний лицар. На останньому турнірі в столиці він усіх переміг і дійшов до фіналу. Єдиний, кого він не зміг – так? – здолати, уже у фінальному бої, це – ось – наш Шурик, Лицар Поштової Скриньки, – похвалив Ярослав, поплескавши по плечу названого супутника.

– Сподіваюся, та обставина, що у фінальному бої я висадив з кульбаки вашого брата, не викликає у вас ворожості до мене? – насторожився Шурик.

– Ні, звичайно. Я знаю про той бій. Усе було чесно. Йому просто не пощастило. Зізнайтеся, та звитяга не була для вас простою.

– Так, Сіро-буро-малиновий Лицар – дуже сильний суперник, – підтвердив молодий бородань.

– А таку картину я бачив на календарі й на листівці, – указав Андрій Цинік на одне з живописних полотен.

– Так, це копія знаменитої картини "Купання рудого єдинорога" сучасного терентопського живописця Петренка-Самогонова, – пояснювала Женя. – Оригінал експонується в Задвірпольському художньому музеї, а цю копію намальовав мій дідусь Дмитро Колотун за фоторепродукцією, незадовго до своєї смерті. Намальовано не дуже професійно, бо дідусь був не фаховим художником, а лицарем, живописцем-аматором без відповідної освіти. Живопис став його хобі лише в останні роки життя. Але мені картина дорога, як пам'ять про дідуся.

– Я теж намагаюся — так? — малювати з натури пейзажі, для чого взяв у мандритос паперу і олівець, — зізнався Ярослав, — і теж непрофесійно, бо ніколи цьому не вчився.

– А це що намальовано? Якась різнобарвна каша? Смітник побутових відходів у тумані? – запитав Андрій Цинік, киваючи на інше мальовниче полотно.

– Ой, не смішіть мене, ха-ха-ха... – залилася срібним сміхом руда господарка. – Це художник-авангардист Сисой Сопляєв так зобразив мого дядька Христофора Колотуна,

теж лицаря.

- От ці авангардисти завжди все спотворюють! Христофор Колотун - відомий незалежний лицар, можна сказати, богатир, а отут - якась розмазня: смітник не смітник, монстр не монстр... - навів критику Андрій.

- Є така приказка: не такий страшний чорт, як його малюють, - зауважив Ярослав.
- А можна сказати так: не така страшна людина, як її малює авангардист.

- Дядькові Христофорові теж не сподобалось. Він став лаяти художника, а Сопляєв йому відповідає: "А я вас так бачу". Дядько йому: "Тим, хто так бачить людей, місце в психіатричній лікарні", а Сопляєв: "Ви геть не розумієтесь на сучасному мистецтві". Дядько ледве цю картину не порубав, а я забрала її собі - нехай і не схоже на дядька, зате непогані колорит і експресія. Мені подобається.

- Мені теж подобається, - підтримав Женю Лицар Поштової Скриньки.

- А я теж авангардизму - так? - не розумію, - поскаржився лицар Ярослав. - Ось цей другий портрет - це ж зовсім інше діло: усе зрозуміло, усе красиво, людина схожа на - так? - людину, а не на кашу. Відразу видно - так? - стару реалістичну школу. Хто зображений? Хто автор? Втім, хто автор я вже знаю - Леонардо Гудзик.

На полотні, котре хвалив Ярослав, був зображений веселий чоловік у напудреній білій перуці, схожий на тістечко безе, або на зефір, і у жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо на грудях. Таку людину легко уявити собі танцюючою алеманду, рігодон, ґавот, менует, полонез, контрданс, кадрили, матредур, ґросфатер, лендлер та решту популярних європейських танців XVIII сторіччя. Живописця Ярослав визначив за розбірливим підписом у правім нижнім куті портрета. Крім підпису художника, там же була й дата написання полотна: 1747 рік.

- Це портрет мого предка - мага Гектора Фроловича Манюні, придворного чарівника короля Жорика Четвертого, - відповіла руда Євгенія. - Із приводу присвоєння йому звання придворного й був намальований цей портрет.

- Так ви з роду чарівників, - констатував Шурик.

- Тільки за лінією батька, а предки мами були переважно лицарями. До речі, у мене є ксерокопія фрагмента автографа Гектора Манюні. Оригінал зберігається в мого батька. Це якесь написане Гектором Манюнею пророцтво.

- Цікаво, - заінтересувався Лицар Поштової Скриньки.

- Можу показати.

Руда господарка Люзримямського замку вийшла з вітальні, а за півтори хвилини повернулася з фанерним планшетом, на якому під склом був пописаний гарним почерком папірець:

От моє пророцтво: через
його терентопський злодій
буде вбитий принцесою; і
оскільки король, довідавш
Дверей варту, що не випу

- Нічого не зрозуміло, - знизав плечима Шурик.

- Звичайно, бо це ж ксерокопія ФРАГМЕНТА пророцтва. Якби був повний текст, було б ясно, - відповіла нащадок чарівника.

- А повного тексту - так? - у вас немає, - здогадався Ярослав.

- Немає. Справа в тім, що в Гектора Манюні було дев'ять правнуків, і кожний із них хотів мати на пам'ять про прадіда це, написане його рукою, пророцтво, і не копію, а саме оригінал, - відповідала господарка. - Після довгих суперечок не придумали нічого кращого, як розрізати папір на дев'ять рівних частин, так що кожному із правнуків дісталось по шматочку. Ось цей шматочок передавався з покоління в покоління, від батька до сина, і, зрештою, потрапив до мого тата. Не знаю: може, у моїх предків і була копія повного тексту, та загубилась; а може, ті правнуки, розрізаючи пророцтво, взагалі не здогадалися зняти з нього копії. За двісті років життя розкидало нащадків Гектора Манюні всією країною, вони втратили зв'язки, і нам невідомо, де тепер решта, інші вісім шматочків того пророцтва.

- А ви теж чарівниця, фея? - поцікавився Шурик.

- Ні, я не навчалася магії, - усміхнулася вона. - Коли я була маленькою дівчинкою, тато говорив, що коли я підросту, він вчитиме мене секретам чарівництва. Але потім мама з татом посварилися й розвелися. Я залишилась з мамою, а з батьком не бачилася кілька років. Ось тільки нещодавно, коли я вже стала повнолітньою, ми з татом знову стали спілкуватися. Але в мене інші інтереси, магія мене не цікавить. Тому я не фея, а проста дівчина. Тобто не те щоби зовсім проста, але не чарівниця.

- А ваш брат - Сіро-буро-малиновий Лицар, він... - заговорив був барон Андрій, але Євгенія перебила:

- Ні, він теж не маг, простий лицар. Тобто не те щоби зовсім простий, але не чарівник.

Лицар Поштової Скриньки задумливо любувався дівчиною, і раптом, різко перемінивши тему розмови, повідомив:

- Коли ми були в селі Повному Свистеці, одна тамтешня селянка дала нам у дорогу дуже смачні пиріжки з печінково-яйце-рисовою начинкою. У мене один пиріжок залишився, і я хочу, Женю, щоби ви оцінили його смак.

Шурик вийшов, щоб взяти з рюкзака того пиріжка, а Ярослав з Андрієм здивовано Perezirнулися. Дійсно, їх у тім селі почастиували пиріжками, але пиріжки були так собі, їсти можна, але не шедевр гастрономії.

- Та я не голодна. Якщо пиріжок так вам подобається, то ви краще самі його... - спробувала відмовлятися господарка, але гість наполягав:

- Ні-ні-ні, мені дуже важливо довідатися саме вашої думки.

Здивована цією наполегливістю Євгенія взяла протягнутого Шуриком пиріжка. Але тільки-но встромила зубки в цей виріб, як він (не пиріжок, а Шурик) додав:

- Особливу пікантність смаку надає доданий у начинку часник.

Дівчина здригнулася й висмикнула з рота вже надкушеного пиріжка:

- Ні... Я... Не зараз... Я краще після його з'їм. Зараз у мене немає апетиту...

("А я вже зрозумів, хто ця дівчина!" - викликає Права півкуля авторського мозку.

"Подумаєш! Я ще раніше це второпав", - гмикає півкуля Ліва. "Цитуйте! Безцінний читач теж уже, напевно, це збагнув, але він же не репетує, як ненормальний. Скромніше, скромніше, півкулі!" - присоромлює мешканців свого черепа Автор.)

Ярослав з Андрієм знову здивовано презирнулися, бо вони в тих повносивистецьких піріжках ніякого часнику не відчули.

- Що й треба було довести, - сказав Лицар Поштової Скриньки.

- Що довести? Не говоріть загадками, шановний лицарю, - насторожилася руда господарка.

- Що ви і є Сіро-буро-малиновий Лицар, - відповів Шурик. - Зізнайтеся: вашого тата кличуть Хома Лукич.

- Так, Хома Лукич Манюня, - зніяковіло промурмотала Євгенія.

- Виходить, з його сином сталася та ж історія, що й зі мною, - констатував Шурик, обернувшись до супутників, і ті зрозуміли хитрість із піріжком.

Знову повернувшись до господарки замку, Лицар Поштової Скриньки зізнався:

- Адже я теж статевий перевертень, як і ви: від повні до повні то парубок, то дівчина. Наші батьки дійсно дружили, і коли ваш тато по секрету зізнався моєму, що перетворив своє немовля із сина на дочку, мій попрохав...

І далі Шурик повідав рудій Євгенії коротенько свою, уже відому читачеві, історію.

Закінчив словами:

- Ярослав з Андрієм заприсягли, що збережуть мою таємницю. Вони шляхетні, надійні люди, можете їм довіряти. А піріжок можете їсти сміливо: часнику у ньому немає. То я, вибачте, навмисне збрехав, аби перевірити свою здогадку.

- Ну що ж, ви вгадали, - зітхнула Женья, - я теж статевий перевертень, і моя історія дуже схожа на вашу.

І розповіла, що до дванадцяти років вона була дівчинкою, а потім раптом у повню перетілилася у хлопчика. Коли мама довідалася, що чоловік перетворив немовля із хлопчика на дівчинку, а він сам змушений був зізнатися, вона з ним посварилася й розвелася, заборонивши підходити до дитини. Женья з мамою переїхали сюди, у Люзримямський замок, що дістався в спадщину від дідуся - незалежного лицаря Дмитра Колотуна, - і з батьком уже не бачилися. Вона росла, будучи поперемінно то дівчиною, то хлопцем. Стала лицарем, як мамин брат Христофор Колотун. Так, це вона Сіро-буро-малиновий Лицар. Нещодавно знов почала спілкуватися з батьком. А мама нещодавно вийшла заміж за лицаря Проспера Ткачука й переїхала жити до нього в Дирдифьюльський замок, це в Мізерноградській області.

- Я вас усіх, панове, будучи чоловіком-лицарем, бачила на лицарських турнірах і тепер одразу впізнала, - додала Женья, - але, боячись викриття моєї, так би мовити, статевої ненормальності, зробила вигляд, що бачу вперше.

- Цікаво, Лицар Пухнатоного Замку теж такий, як ми? Його ж Хома Лукич теж колись переробив із дівчини на чоловіка, - сказав Шурик.

- Ні, Февроній Двокрапка, відомий як Лицар Пухнатоного Замку, не є статевим перевертнем і ніколи не був. Там чарівництво не дало жодних збоїв, - відповідала

Женя. – Я це від тата знаю. Батько довго аналізував мій випадок і, зрештою, зрозумів, чому при перетворенні Февронії все пройшло благополучно, а моє перетворення згодом дало такий непередбачений результат. Справа в тім, на думку тата, що заклинання для магічної зміни статі, яке тато розробив на замовлення Февронії, було ідеальним для статевозрілого організму, яким й була Февронія, а для незрілого організму малюка заклинання для зміни статі має бути інакшим, бо незрілий дитячий організм відрізняється від дорослого. Тато не врахував цієї різниці, і застосував до нас із вами те ж заклинання, що й до Февронії. Це й спричинило до того, що при досягненні нами віку статевого дозрівання чарівництво викликало періодичні перебудови організму. Тато називає це явище магічно-гендерним маятником...

А за вікнами, зовні замку в цей час ішла інша розмова:

– Фффффф, – сказав вітер.

– Шшшшшш, – відповіло листя.

– Т-т-т-т-т-т... – зашепотіли, контактуючи із твердими поверхнями, краплі, десантовані з невеликої хмаринки; втім, дощило менше хвилини, бо водні запаси летючого об'єкта відразу вичерпалися через його малість.

– І те, що перевертання відбуваються в час повні, зрозуміло: місяць у повні має містичні властивості, – продовжувала усередині замку його господарка, – недарма ж саме в повню звичайні люди-перевертні перевтілюються у вовків, ведмедів та інших хижаків. Повний місяць є каталізатором, що запускає механізм перетворення й у наших організмах. І позапланові перетворення від поїдання часнику теж зрозумілі, бо часник теж має містичні властивості, недарма ж його застосовували для захисту від упирів і духів. Через те часник теж є каталізатором наших чарівних перетворень. І ще тато розрахував, що, можливо, ці чарівні прояви у вигляді перевертання в мене припиняться, коли в мене з'явиться дитина.

– А в даний час ви є дівчиною під впливом місяця, а не часнику, так? – уточнив русобородий статевий перевертень.

– Так, без часнику. Після повні стану парубком і у вигляді Сіро-буро-малинового Лицаря поїду шукати яйце дракона, як і ви, – кивнула рудою голівкою Женя.

– Виходить, у ті періоди, коли Олександр Зозулька є чоловіком, Євгенія Манюня є жінкою, а в ті періоди, коли Олександра Зозулька є жінкою, Євгеній Манюня є чоловіком, – констатував Андрій Цинік.

– Стоп, але ж на турнірі – так? – в День Шляхетного Мордобоя ви ж обоє були чоловіками! – згадав Ярослав.

– Це тому, що я перед турніром спеціально наїлася часнику, – пояснила руда секс-перевертуня. – Аж дві великі голівки зжувала, так що вистачило майже на дванадцять годин. Звичайно, запах був... але тут уже...

(О, здається, Автор мимохідь винайшов нове слово "перевертуня", що означає перевертня жіночої статі. Якщо гарні люди різної статі зветься красень і красуня, то різностатеві люди, здатні до перевертань, відповідно мають зватися перевертень і первертуня. Логічно?)

* * *

Розмови про те, про се в Люзримямському замку тривали, а сонце тим часом, перетворившись із білявчика на рудика, томно засовувалося в західне хутро осіннього лісу, майже такого ж рудого, як Євгенія.

Прийшли сутінки й час вечері.

Готуванням трапези забажали зайнятися обоє статеві перевертні – Шурик і Женя, – для чого й перемістилися в кухню; а лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком оглядали доспіхи й зброю Сіро-буро-малинового Лицаря в невеликій комірці, яка слугувала арсеналом.

Потім Ярослав теж навідався в кухню, щоб запитати в Лицаря Поштової Скриньки, чи не пам'ятає той, куди Ярослав запхнув свій запасний гумовий наконечник для списа. (Під час останнього привалу на лоні природи Ярослав малював олівцем пейзаж з натури, а вищезгаданий запасний наконечник використовував замість гумки для стирання з паперу невірних штрихів, потім, перебуваючи в замисленості, кудись цю штуку впакував, а тепер не може знайти). І побачив, що русявий бородань і руда красуня без відриву від куховарства щодуху цілуються, із чого випливало, що Шурик і Женя закохалися одне в одного. Автора підмиває назвати це любов'ю з першого погляду, але формально це не так, адже ці двоє вже бачили раніше один одного на лицарських турнірах, і не тільки бачили, але навіть билися один з одним...

Уночі, коли лицар Ярослав із бароном Андрієм Циніком, посапуючи й похропуючи на ліжках, віддавалися пасивному відпочинку у вигляді сну, Шурик із Женею на лавочці зовні замку милувалися зірками в нічному небі (що той купол був схожим на чорний оксамит, над яким розчесала волосся людина, чия голова виробляє багато лупи), супроводжуючи це астрономічне заняття любовним бурмотанням, обійманнями й поцілунками...

Коли наступним ранком після сніданку лицарі Напівкруглого Столу збиралися в подальшу дорогу, Лицар Поштової Скриньки раптом заявив:

– Знаєте, друзі, ви, напевно, продовжуйте без мене... Я, мабуть, отут затримаюсь.

– Ясно: улопався, – констатував Андрій Цинік.

– Ну й слава Богу. Ви з Женею дійсно дуже – так? – підходите одне одному, – сказав Ярослав.

– Так, я, нарешті, зустрів рідну душу, близьку людину, з якою в мене так багато спільного! Я був упевнений, що приречений на самотність, і раптом доля подарувала мені таке щастя! – вигукнув Шурик, сяючи. – Нам так добре вдвох! Ми так розуміємо один одного! Ми такі схожі внутрішнім світом...

– Ніхто так добре не знає внутрішній світ людини, як її глисти, – машинально пожартував Андрій Цинік, – бо той внутрішній світ, тобто людські нутрощі, то їхня житлоплоща.

За подібні вульгарні дотепи він і отримав прізвисько Цинік.

– Бажаємо вам щастя – так? – й любові на довгі роки! – сказав Ярослав.

– Якщо вам приспічить одружитися, не забудьте й нас запросити на весілля, –

напросився Андрій.

- Обов'язково! - пообіцяв русобородий статевий перевертень...

Коли Ярослав Матвійович Кочерижкін і Андрій Федорович Килиницький (такі повні імена лицаря Ярослава й барона Андрія Циніка), виїхавши із брами Люзримямського замку на Тутмосі й Велосипеді, переміщалися схилом пагорба й віддалялися вбік Великих Таратут, молоді, сяючі від щастя Олександр Євстигнійович Зозулька і Євгенія Хомівна Манюня, ніжно обійнявшись, довго дивилися їм услід...

(- А загублений Ярославом запасний гумовий наконечник знайшовся, чи... - раптом проявляє допитливу цікавість педантична Ліва півкуля авторського мозку.

- Знайшовся, - відповідає Автор. - Виявилось, що з неухважності Ярослав сунув його замість свого рюкзака в Андрійчин.)

* * *

За півроку, у березні 1996-го ці закохані дійсно одружаться. На шлюбну церемонію як свідки будуть запрошені Ярослав з Андрієм Циніком. Будуть на тім весіллі також батьки Олександри Зозульки - Євстигній Зозулька і Юлія Зозулька-Чупик, ще й дядько - лицар Автандил Чупик; також батьки Євгенія Манюні - маг Хома Лукич Манюня та Марія Колотун-Манюня-Ткачук (тато - зі своєю новою дружиною - феєю Маланкою Чаклуненко-Манюнею, а мама - зі своїм новим чоловіком - лицарем Проспером Ткачуком); і дядько Христофор Колотун, та й багато інших. Лицар Євстигній Зозулька й маг Хома Лукич Манюня після довгих років розлуки відновлять дружбу...

Це весілля відбудеться в день перед повнею, тому перша шлюбна ніч молодят стане часом статевого перетворення. Через те на початку шлюбної ночі Євгеній Манюня виконуватиме подружні обов'язки як чоловік, а Олександра Зозулька - як дружина, а ближче до світанку вже Олександр Зозулька задовольнятиме дружину по-чоловічому, а Євгенія Манюня його - по-жіночому.

Так вони й житимуть перший час, щомісяця міняючи стать і доводячись один одному то чоловіком, то дружиною. Лицар Поштової Скриньки, перемагаючи зустрічних доспіхоносців, примушуватиме їх визнати найгарнішою у світі свою дружину Євгенію, а Сіро-буро-малиновий Лицар відповідно - свою дружину Олександрю...

Восени того ж 1996-го перевтілення раптом припиняться: незважаючи на чергову повню, Євгеній Манюня залишиться чоловіком, яким був до того, а Олександра Зозулька - жінкою...

Незабаром з'ясується, що Олександра при надії...

Протягом вагітності вона залишатиметься жінкою, а Євгеній - чоловіком.

У липні 1997-го Олександра народить близнюків - хлопчика й дівчинку. Сина назвуть Андрієм, а дочку - Ярославою, звичайно, на честь двох лицарів, що стали свідками зародження любові їхніх батьків.

Хресним батьком маленького Андрійка Манюні-Зозульки стане саме барон Андрій Цинік, а хрещеним Ярослави - лицар Ярослав.

Євгеній з Олександрю після народження дітей залишаться чоловіком і жінкою без усяких подальших перевтілень, як і пророкував Хома Лукич Манюня. Мабуть, батькі-

вство й материнство якимсь чином анулюють чари, що зробили їх статевими перевертнями, і закріплять за ними ту статеву іпостась, яку вони мали при народженні.

Якось, в 2002 році, п'ятирічні Андрійко і Ярося, граючись гарним кубком, котрий вони експлуатуватимуть як житлоплощу гумового пупсика, прочитають на кубку (у п'ятирічному віці діти Сіро-буро-малинового Лицаря і його дружини – дизайнерки Олександри Манюні-Зозульки – навчаться читати) вигравіруваний текст:

*"Чемпіонові лицарського турніру
в День Шляхетного Мордобою 1995 року,
за доблесть, мужність і майстерність,
від короля Жорика Дев'ятого
й королеви Зіньки Одинадцятої".*

Манюні-Зозульки-молодші запитують у батьків, як до них потрапила ця ексклюзивна цяцька. І з подивом довідаються, що їхня ніжна, мила, ласкава ненька колись була наймогутнішим лицарем королівства, і на тім турнірі перемогла інших лицарів, за що й одержала цей кубок із рук королеви. Причому у вирішальному фінальному бої тоді ненька здолала не аби кого, а самого татуся!..

Але все це трапиться в майбутньому. Зараз же, ранком 26 жовтня 1995 року, лицар Ярослав і барон Андрій Цинік, розпрощавшись із Шуриком і Женею, покинули Люзримямський замок, щоб продовжити пошуки драконячого яйця і яєчного шахрая в шостому секторі Терентопського королівства; секторі, котрий саме їм, згідно із жеребкуванням, проведеним поміж лицарів Напівкруглого Столу, дістався для цих пошуків.

ЩОСЬ СІМНАДЦЯТЕ. Корчма "Під Рятівною Мухою"

Звернемося ж до інших сцен: довга кімната з низькою стелею й лавами з високими спинками та посипана піском підлога; гурт людей, які п'ють і обмінюються плітками; усюди тютюновий дим, могутній доказ того, що духи десь існують...

Льюїс Керролл, "Вільгельм фон Шміц".

20 вересня 1995 року.

В історії, що трапилася наступним днем, тобто 20 вересня 1995 року, а точніше вечором та ніччю, мають місце й магія, і любов, і, на жаль, убивство.

Оскільки майже всі події, про які Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, має намір повідати в найближчих розділах, відбувалися в корчмі "Під Рятівною Мухою", то, перш ніж увірватися в цю історію, Автор повідомить читачеві дещо про названий пункт громадського харчування.

Корчма "Під Рятівною Мухою" бу...

– Вибач, що перебиваю, – говорить раптом Авторіві внутрішнім голосом його Права мозкова півкуля, – але хотілося б знати, чому комахи в Терентопському королівстві називаються рятівними? То ти згадав якусь Рятівну Бджолу, тепер Рятівну Муху, а там, бач, з'явиться й ще якийсь Рятівний Тарган?

- Тарган не з'явиться, а Рятівна Бджола - це колишня Рятівна Муха, - відповідає Автор. - Щоб у цьому питанні поставити всі крапки над "ї", заглибимося в історію міста Жорикбурга.

* * *

У середині вісімнадцятого століття, у той же період, коли було засновано терентопську розвідку, король Жорик Четвертий вирішив побудувати нове місто й зробити його столицею королівства. Чим його не влаштовувала стара столиця - Великі Дрібки - невідомо. Місце для нової він уподобав приблизно в сотні кілометрів від Великих Дрібок на схід, на березі річечки Струмище (яка південніше впадає в Замийку), на місці села Багнючки поруч із пагорбами Каменіани.

Саме під час будівництва нової столиці й трапився замах на вбивство короля.

У Жорика Четвертого не було рідних братів і сестер, і в той період він був ще бездітний. (Ну, тобто існувала принцеса Пелагія, яку він вважав і називав сестрою, але вона не була в дійсності його кривною родичкою, оскільки його батьки її не народили, а вдовчили. Детальніше про це читач дізнається, діставшись двадцять шостого розділу цієї книги, за назвою "Самогон для принцеси".) Тому, у випадку його раптової кончини, корона (і, безумовно, влада) перейшла б в спадщину до його брата у перших Олександра Мирополковича (тут Мирополкович - це прізвище, а не по батькові; фамілію Мирополкович носили нащадки Мирополка Романтика, включно з нинішнім королем Жориком Дев'ятим). Цей Олександр Мирополкович був пристрасно залюблений у корону й бажав з нею з'єднатися. У випадку якби в короля з'явилися діти, мрія залюбленого втрачала б усяку перспективу. Тож коронолюб було потрібно, щоб король умер негайно, поки не обзавівся нащадками. Тобто Олександр вирішив уколошкати кузена, обвинувативши в цьому злодіянні якихось розбійників, і, нарешті, застромити голову в улюблений золотий вінець.

І от, 23 травня 1745 року, вибравши момент, коли Жорик Четвертий у своєму наметі на березі Струмища на самоті розглядав креслення майбутнього нового королівського замку і ніяких зайвих свідків поблизу не було, Олександр безшумно прокрався в матер'яне приміщення і заніс сокиру над схиленою над кресленням вінценосною головою.

Аж раптом муха, що дзижчала в наметі, гепнулася об зіницю лівого ока негідника.

Втілювач замаху зойкнув.

Король оглянувся...

"Спілкуючись" потім із катом щодо цієї витівки, Олександр зізнався, що якби не "клята" муха...

Злочинця стратили досить оригінальним способом. Кращі блазні, коміки, скоморохи, гумористи й клоуни за наказом короля один по одному без перерви смішили присудженого - корчили пики, теревенили анекдоти, розігравали сміховинні сценки тощо, - так що, незважаючи на жах свого становища, в'язень не міг утриматися від сміху, під впливом безперервного гумористичного конвеєра прореготав кілька днів, і нарешті сконав від повного виснаження організму, викликаного безперервним

реготом; тобто у буквальному значенні слів вмер від сміху. От які чудернацькі страти були в ті жорстокі часи!

(До речі, читачу, це не єдиний в історії людства випадок, коли засудженого стратили за допомогою сміху. Це практикували ще у Давньому Римі. Але там засудженого доводили до реготу не клоуни і гумористи, а кози. Засудженому намащували підосви босих ніг сіллю й підводили кіз. Кози злизували сіль, а жертва реготала від лоскоту аж поки не вмирала. Такі страти бували і у XVII сторіччі під час Тридцятирічної війни. Сміх у прикрих обставинах називається сардонічним. Таку назву придумав та використав у своїх творах сам великий Гомер. Сардонічним, бо походить від острова Сардинії. Вважалося, що на цьому острові росте отруйна рослина, зовні схожа на безневинну селеру. Її отрута діяла, мовляв, на людину вельми чудернацьки: отруєна особа починала реготати, і реготала доти, поки не помирала від сміху. Автор цієї книги неодноразово згадує в ній про користь сміху для здоров'я. Але треба мати на увазі, що йдеться про сміх у нормальних дозах. Бо будь-яке корисне явище автоматично стає шкідливим, якщо його вживати в надмірних кількостях. Автор певен, що в цій його книзі гумору не настільки багато, щоб він міг нашкодити читачеві. Але й не настільки мало, аби читач жодного разу не усміхнувся. Якщо, звісно, читачеві взагалі притаманне почуття гумору.)

Але "все тече, все міняється", як сказав давньогрецький філософ Геракліт. І сказавши, можливо, колупнув у роті нігтем великого пальця, потім, можливо, провів тим же нігтем поперек горла та, можливо, додав: "Зуб даю! Вік волі не видіти!" Бо ж, напевно, і філософи любляють підкріпити думку вагомим аргументом. Так, усе міняється, і тепер у Терентопському королівстві нікого не страчують і не катують болісно. Навіть за допомогою гумору. (А катування ляпанням по лицю кремовими тортами та повішення на сучасних терентопських шибеницях – кари безболісні й нестерпні. Тільки ганебні.)

Втім, Олександр Мирополкович таки став королем Терентопії. Але не цей Олександр Мирополкович, котрий вмер від сміху, а інший, що доводився Жорику Четвертому не двоюрідним братом, а прапраправнуком. У терентопській історії він фігурує під ім'ям Сашко Перший. Нинішній терентопський король Жорик Дев'ятий – його онук.

А монарх Жорик Четвертий на честь чудесного порятунку вирішив увічнити рятівну муху на гербі нової столиці – міста Жорикбурга.

Про ці події, відомі кожному терентопському школяреві, сучасний інтелігентний, розумний і талановитий дракон Інокентій Карлович написав повість за назвою "Подвиг комахи", де виклав життєвий шлях героїчного членистоногого. Звичайно, біографію цієї мухи даний письменник сам придумав (за винятком удару в око королівського кузена, що та подія є історичним фактом), бо неможливо встановити подробиці життя простої комашки, та ще такої, що жила сотні років тому.

Із середини вісімнадцятого сторіччя до кінця дев'ятнадцятого істота на гербі Жорикбурга фігурувала під ім'ям Рятівна Муха. До кінця ж дев'ятнадцятого назріли

зміни. Наука виявила, що мухи є переносниками хвороботворних мікробів, розповсюджувачами інфекцій. Жорикбуржцям стало прикро, що символом їхнього славного міста вважається така шкідлива тварюка. До короля Жорика Сьомого, котрий правив тоді, прийшла делегація столичних жителів на чолі з мером і заявила: мовляв, до яких пір наш улюблений Жорикбург символізуватиме істота, яка розмножується в нечистотах і розносить хвороби. До того ж мешканці інших міст дражняться, обзиваючи жителів столиці мушенятами!

Король викликав до себе фахівців з історії та геральдики й, порадившись із ними, а також із другом і радником герцогом Єрофієм Хитросплетена Звивина, написав указ, де говорилося, що внаслідок більш глибокого аналізу теоретично обчисленої траєкторії польоту тварини, яка врятувала Жорика Четвертого, з'ясувалося, що ця комаха, помилково прийнята мерзотником Олександром Мирополковичем за шкідливу муху, насправді була працюютою медоносною бджолою. А тому відтепер треба вважати й називати істоту, зображену на гербі столиці, не Рятівною Мухою, а Рятівною Бджолою.

З тих пір символом Жорикбурга є бджола.

* * *

Тепер щодо корчми "Під Рятівною Мухою". (Автор просить читача бути уважним і не плутати два жорикбурзькі заклади із трохи схожими назвами "Рятівна Бджола" і "Під Рятівною Мухою", бо перший є туристичним агентством). Ця корчма міститься в столиці, у двоповерховому будинку на вулиці Франсуа Рабле, вулиці, що веде до Королівського замку, вулиці, на якій мають місце зокрема Стайня Опер та Балету (тобто оперний театр), лицарський гуртожиток і майстерня-кузня Вакули Охрімовича Нетребенька. Корчма займає перший поверх, а на другому – житлові кімнати родини Гільденштернів і підсобні приміщення.

До 1892 року це був будинок міської ратуші, потім міська управа перебралася в нове триповерхове спорудження на майдані Панурґа, а двоповерховий дім на Франсуа Рабле купив дехто Ісак (або ж Іцхак) Гільденштерн, прадід того Ісака Гільденштерна, якому нині належить цей заклад. На старій ратуші, звичайно ж, був герб міста у вигляді барельєфа над входом. Від цього барельєфа й пішла назва влаштованої тут корчми: "Під Рятівною Мухою".

Коли в 1898 році король наказав уважати гербову комаху бджолою, хазяїн корчми запитав у постійних відвідувачів: чи треба йому міняти назву закладу, чи нехай залишається старою. Відвідувачі сказали, що вони вже звикли до цієї назви й, до того ж, у словосполученні "під бджолою" немає того смислу, котрий має вираз "під мухою". Тому, навіть після перейменування тварини на гербі міста, корчма зберегла у своїй назві муху.

(В іронічному романі Олега Чорногуза "Претенденти на папаху" – другому творі з дилогії про "аристократа з Вапнярки" Євграфа Сідалковського – згадується, що в містечку Кобилятіні-Турбінному поблизу Києва був пункт громадського харчування з назвою "Під мухою". Але, по-перше, це не корчма, а кафе, а по-друге, така назва була не офіційною, а, так би мовити, жартівливою, народною. Заклад з назвою "Під мухою"

згадується і в пародійно-детективному романі "Чорна зрада професора Шлапаківського, або Канни і виноград" того ж таки Олега Чорногуза. Але там заклад є і не корчмою, і не кафе, а рестораном.)

На відміну від корчми "Під Мідним Забралом" та решти жорикбурзьких пунктів громадського харчування, куди навідувалися тільки живі люди, у корчму "Під Рятівною Мухою" крім живих іноді заходили промочити горло й упирі, інакше кажучи – вурдалаки, інакше кажучи – вампіри, тобто мерці-кровожери. Зрозуміло, вони зволожували там горло не пивом чи вином, а кров'ю (попервах – натуральною, згодом – сурогатною).

Угамовувати спрагу в корчмі упирі стали з 1942 року (у Великому Світі тоді бушувала Друга світова війна, але в підпільному королівстві, слава Богу, такої жахливої війни не було), а до того вимушені були робити це в менш комфортних умовах: деś на цвинтарях, на нічних дорогах, на курних горищах або в цвілих підвалах.

Щоб добратися до улюбленого напою, доводилося прокушувати артерії на шиях живих співгромадян, а співгромадянам це не так щоб дуже подобалося. (Ходили чутки про вампіра-збоченця, котрий віддавав перевагу менструальній крові, через що тягся ротом не до шиї, а до... гм... до іншої частини організму, безумовно тільки жіночого. Але то виключення, та й взагалі не факт.) По-перше, не дуже-то приємно, коли тебе вночі кусає холодний труп; по-друге, з нестерильних іклів у ранки іноді потрапляла інфекція, і вкушеному доводилося брати лікарняний та тягатися до докторів, замість того щоб займатися суспільно корисною справою.

Не дивно, що раніше живі люди вампірів не шанували й шкодили їм як могли: то труїли часником, то опромінювали сонцем, то колупали осиковими кілками, то куляли в них сріблом.

У згаданому 1942 році санітарний лікар столиці, Лука Сельдереев, запропонував королю Сашку Першому проект, завдяки якому передбачалося покінчити з таким негуманним ставленням до кусючо-сисних небіжчиків. Як виразився автор проекту: "щоб і вівці, тобто – живі люди, були цілі, і вовки, тобто вампіри, – ситі". Сельдереев пояснив главі держави, що вурдалаки кусають співгромадян не зі злості, а з необхідності, не маючи іншого виходу. Жива людина, яка захотіла пива, може зайти в корчму й угамувати спрагу; а куди йти упиреві, котрому захотілося крові? У корчмі ж йому крові не наллють! От і доводиться бідним кровоголікам через брак альтернативи споживати улюблений напій безпосередньо із шийних артерій. Без крові ж вони не можуть, така їхня фізіологія. І тикати за це в них осиковими кілками так само нелюдяно, як убивати живого громадянина за те, що йому хочеться пива, або, скажімо, кефіру.

Тому, мовляв, треба, щоб у кожному населеному пункті, де є вампіри, був такий заклад громадського харчування, в котрому ці могильні сисунці-гемофаги могли б одержати свою порцію крові, не травмуючи співгромадян. Оскільки мерці, як правило, не мають грошей, це пригощання повинне здійснюватися за державний рахунок. Така добродійність, мовляв, вигідна самій державі, адже витрачаючи кошти на частування

вурдалаків, вона перестає витрачати ще більші кошти на виплату лікарняних після вампірських укусів. Ті збитки, які нестимуть пункти харчування в зв'язку з відвідуваннями мерців, повинні погашатися державними субсидіями.

Короля Сашка Першого переконали аргументи Сельдереева, і він написав відповідний указ.

Оскільки обіцяні субсидії були щедрими, усі корчми, ресторани, каварні, шинки, їдальні тощо, стали змагатися за звання "пункт мертвецького харчування". У Жорикбурзі така честь дісталася корчмі "Під Рятівною Мухой", бо, крім інших достоїнств, вона не дуже далеко від Старого міського цвинтаря, де, зокрема, поховані й кілька упирів.

Живим відвідувачам корчми ці мерці не заважали, бо приходили глухою ніччю, коли живі вже давно розійшлися по домівках і спали у своїх ліжках. До того ж це траплялося не щоночі, а тільки в особливі, наприклад, у ночі повні, на п'ятницю тринадцятого, Вальпургієву, Всіх Святих (Хелойн), ніч на Івана Купала, і таке інше. Нинішній корчмар Ісак Гільденштерн від свого батька Марка Гільденштерна отримав спеціальний календар, де відзначені такі особливі ночі виходу упирів із могил і склепів, щоб до їхнього нічного відвідування все приготувати.

Попервах, у сорокових роках двадцятого століття, використовувалася кров донорів. Щоб вистачило на всіх, Маркові Гільденштерну доводилося змішувати її з фізіологічним розчином із аптеки, через що вампіри, потягуючи напій з пивних келихів, іноді сварливо буркотали: "Ну от, знову розбавили!"

У п'ятдесятих роках з'ясувалося, що людську кров цілком може замінити кров єдинорогів. І корчма стала отримувати напій не з донорських пунктів, а з міської бойні.

А в сімдесятих роках молодий Ісак Маркович Гільденштерн винайшов коктейль "Кровиночка", що поступово витиснув із раціону тамтешніх упирів справжню кров.

От, безцінний читачу, рецепт цього коктейлю: на літр аптечного фізіологічного розчину – білок одного курячого яйця й щіпку червоного харчового барвника; ретельно розмішати, нагріти до 36-37 градусів за Цельсієм і подавати вампірам.

Спочатку, правду сказати, з незвички вампірів від такого сурогату трохи нудило, але потім вони втяглися, звикли, і тепер їх хлібом не годуй – налий "Кровиночки".

– Дуже сумнівно, щоб коктейль зміг замінити вурдалакам справжню кров, – бурчить Права півкуля авторського мозку.

– Дійсно, – погоджується півкуля Ліва. – Адже кров вони п'ють заради життєвої енергії, що дає їм можливість відносно активно існувати, незважаючи на статус небіжчика. А яка ж життєва енергія в коктейлі!

– У цьому коктейлі є яєчний білок, – парирує Автор. – Стверджувати, що в білку немає життєвої енергії – це повний абсурд! Якби не було, не вилуплювалися б з яєць живі й жваві курчата. Тож, любий мій мозку, не мороч мені голову.

Втім, у справжній крові присутнє залізо та деякі інші елементи, яких немає або замало в "Кровиночці", тому до даного напою Ісак Маркович подавав кровопивцям, в якості як би закуски, по плитці гематогену – солодощі, що в нашій світі виготовляються

з бичачої крові, а там – із крові єдинорогів. (Любов вампірів до гематогену відзначив і драматург-казкар Євгеній Шварц у своїй п'єсі "Пригоди Гогенштауфена", де вампірка Упирева ласує не тільки кров'ю, що її советські громадяни здавали на аналізи до медичної лабораторії, але й гематогеном).

Цей досвід Ісака Марковича Гільденштерна перейняли і аналогічні заклади громадського харчування в інших населених пунктах. Тобто по всьому королівстві поширилася нова традиція пригощати вампірів сурогатною кров'ю замість справжньої.

Але, безумовно, основними відвідувачами корчми "Під Рятівною Мухой" були не вампіри, а звичайні люди. І в даному розділі вампірів не буде. А от у наступному...

От у цьому уподобаному деякими персонажами цього, м'яко висловлюючись, епосу пункті харчування й сталися події, про які Автор хоче повідати світові в особі безцінного читача.

* * *

Увечері двадцятого вересня 1995 року в корчмі "Під Рятівною Мухой" було мало народу, у зв'язку з тим що осінь знову заявила про себе рідкими опадами. На відміну від раптової вчорашньої зливи, бадьорої й стрімкої, нинішній дощ був ґрунтовним: млосним, нудотним, затяжним. Але найшлося-таки трохи ентузіастів, які, незважаючи на незатишок і дискомфорт сирих вулиць, покинули теплі домівки, щоб сльотавими тротуарами притягтися в корчму заради спілкування за кухлем пива чи то келихом вина. Біля каміна сохнули їхні парасолі, розчепірені, наче крила кажанів у польоті.

В одному куті залу, під гірляндами заплетеної в коси цибулі й нанизаного на шпагат червоного гострого перцю (але кетягів із часнику в дизайні інтер'єру не було з огляду на специфіку цього закладу), дубовий стіл обсіла компанія акторів із Жорикбурзького Театру Абсурду імені зжертої ковбаси, на чолі з головним режисером цього колективу Наумом Інгредієнтським. Це один із декількох столичних театрів. Його служителі відзначали в корчмі прем'єру містерії "Спорідненість світових сил" за п'єсою Козьми Пруtkова, що та вистава відбулася сьогодні і закінчилася годину тому.

В іншому куті, ближче до каміна, розмістилася четвірка вже трохи відомих безцінному читачеві за декількома попередніми розділами меломанів: сивий, з мозолистими перстами механік, винахідник і коваль Вакула Охрімович Нетребенько, майстерня якого, як Автор уже зауважив, на цій же вулиці; бібліотекар із бібліотеки імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі – Бізончик Солом'яний, голова якого, як звичайно, була прикрашена пір'ям, кісками, нашкірним живописом і окулярами; православний патріарх Жорикбурзький і всієї Терентопії Іполит Четвертий із розкидистими вусами й крилатою бородою; і маг Акмус, мужній вигляд якому надавали не тільки сталевого кольору очі й квадратне випнуте голене підборіддя, але також і шкіряна авіаторська куртка в металевих "блискавках" (проте у Терентопському королівстві таки застібки називали не "блискавками", а на харківський манер "змійками").

Зазвичай вони полюбляли тут балакати про музику, про оперні прем'єри, симфонічні або камерні концерти тощо. Якби не сенсаційні обставини кримінального штибу, ця компанія нині обговорювала б "квазіконцерт" так званого маестро Ріккардо-

Джузеппе Траляляліні й несподіваний виконавський талант дракона Інокентія Карловича. Але звістка про викрадення драконячого яйця вже облетіла все місто, тому розмова звелася саме до теми крадіжки. Тим більше що чарівний авіатор Акмус, як з'ясувалося, виявився причетним до розслідування цього злочину.

Маг Акмус – один із десятків терентопських чарівників, зате єдиний у цьому королівстві авіатор. Повітроплавців, що борознять атмосферу на повітряних кулях, у країні в цей час було більше тридцяти чоловік, у місті Задвірполі був навіть клуб аеронавтів. Ще більше було фей (або кудесниць чи відьом, як таких жінок називали до реформи, що її втнув король Мирополк Романтик), котрі ширяли у небі на мітлах, коцюбах, швабрах тощо. Але на літаку там літав тільки Акмус.

1967-го року маг знайшов у Сатиричному болоті (так називається волога місцевість північніше від столиці) напівзатонулий літак.

Цей апарат наприкінці серпня 1943 року якимсь чином влетів із Великого Світу в повітряний простір підпільного королівства, прокреслив у небі димову дугу й, відкинувши крило, шубовснув у болото.

І от, за двадцять чотири роки, збираючи на болоті якісь гриби, корінці й трави для чаклунства, молодий чарівник Акмус (йому тоді було двадцять чотири роки, він був ровесником авіатрощі) упізнав у купині, що стирчала із трясовини, хвіст літака.

За допомогою механіка Вакули Нетребенька і його техніки літальний апарат був витягнутий із болота. І виявився німецьким військовим літаком багатоцільового призначення "Focke-Wulf Fw 190 Wurger". Останків льотчика в кабіні не було; мабуть, він устиг за допомогою парашута покинути підбиту машину до того, як її пережбурнуло в інші виміри.

Протягом десяти років Акмус із Нетребеньком займалися реставрацією машини. І до 1977 року літак став як новенький. Акмус перефарбував його в червоний горошок по рожевому тлу, а замість німецького хреста намалював Жорикбурзьку Рятівну Бджолу.

Чого не вистачало відродженому літаку, так це крила, що відвалилося. Його так і не знайшли. Мабуть, утопнуло в якомусь вирі. Нетребенько поривався виготовити нове, таке що не відрізняється від загубленого, але чарівник був педантом і хотів, щоб у літаку не було жодної деталі, що не належала йому від початку. Відсебеньки він дозволив собі тільки щодо забарвлення.

– Але без крила він ніколи не підніметься в повітря! – гарячився Вакула Охрімович.

– Підніметься! – переконано відповідав маг. – Відсутнє крило я заміню магічними чарами. Феї за допомогою чародійства літають на об'єктах, у яких взагалі немає крил: на мітлах, швабрах, коцюбах й іншому. А вже літак-от, нехай і без крила... Треба тільки підібрати правильні магічні маніпуляції.

Протягом ще п'яти років Акмус винаходив чаклунські способи підйому в небо однокрилої машини, і в результаті численних проб і помилок усе-таки обчислив необхідну формулу чарівництва.

У травні 1982 року рожевий у червоний горошок літак, окроплений магічними відварами й заправлений паливом і заклинаннями, був піднятий Акмусом у повітря, та

зробив безпосадковий переліт за маршрутом Жорикбург - Дримпельзябськ - Жорикбург.

З тих пір у небі над королівством можна іноді спостерігати політ цього несиметричного апарата, утримуваного в рівновазі чарівництвом пілота. Крім як у Терентопії, польотів літака з одним крилом (якщо не рахувати хвостових крилець) ніде більше не побачиш. Це видовище унікальне.

Люди взагалі поділяються на законослухняних та правопорушників. Чарівники та феї не є законослухняними на всі сто відсотків, бо деяких законів не слухають. Наприклад, закону земного тяжіння. Отже є в деякій мірі правопорушниками; порушуючи зокрема природне право, згідно з котрим тіла, що не мають крил, гвинтів, наповнених легким газом балонів або реактивних пристосувань, літати не повинні. Тобто можуть, але лише вертикально зверху вниз із прискоренням, поки не гепнуться (адже і падіння за бажанням можна уважати різновидом польоту). Чародії, грубо кажучи, плюють на цей закон і це право.

* * *

Коли розмова вищезгаданих меломанів у корчмі звелася до каменіанського викрадення, Акмус узявся неквапливо розповідати, як учора в зв'язку із цією справою йому довелося злітати до міста Жабенятинська.

Мовляв, десь за годину, чи може й менше, після того як припинилася несподівана злива, коли чарівник у своєму невеликому особняку на південній окраїні Жорикбурга конспектував давньоірландський трактат із магії друїдів, який йому на час позичив колега Гліб Цвях, за вікном почулося торохкотіння мотора. Виявилося, що це дільничний міліціонер Микола Ратиця привіз до Акмуса в колясці свого мотоцикла слідчого, полковника Варлаама Оникійовича Папірусюка. Тобто дільничним Ратиця служив не в тому районі, де особняк чудотворця-авіатора, а в тому, де викрали драконяче яйце. А в Акмуса дільничним був такий собі Конан Цукерка, рідна сестра якого замужем за лицарем Аркадієм з колективу Напівкруглого Столу.

Худий, кощавий, голомозий, з гачкуватим носом, схожий на казкового Коція Безсмертного й тому страшнуватий слідчий повідомив магові, що з Каменіани якимось зловмисником учора було викрадено драконяче яйце, що він, Папірусюк, розслідує цей злочин, і що в зв'язку з розслідуванням йому треба терміново переміститися до Жабенятинська, щоб допитати там якихось ченців, і що швидкісне переміщення можливе за допомогою літака, а літак є тільки в Акмуса. При цьому Папірусюк показав чарівникові сторінку свого блокнота, де було написано, що слідчий веде справу, пов'язану з державною безпекою, тому всі громадяни зобов'язані йому максимально сприяти; а під тим рукописним текстом перебували підпис государя, короля Жорика Дев'ятого, і Крилатий Равлик.

(- Який ще равлик? - запитує Права мозкова півкуля Автора. - Там була відтиснута державна печатка, як зараз пам'ятаю!

- Яка ж ти в мене некмітлива, - докоряє своїй півкулі Автор. - На державній печатці зображений державний герб, а на державному гербі - Крилатий Равлик, черевоногий

молюск, зі спіральної мушлі якого стирчать два крила начебто пташині.

- І що означає ця алегорія? - продовжує розпити вміст черепа.

- Цю тваринку у тисяча п'ятсот дев'яностому році придумав для герба перший терентопський король Мирополк Романтик (у природі, безумовно, летючих равликів не існує), після того як він, начитавшись лицарських романів, привезених ним із мандрівки до Західної Європи, зі свого давньоруського князівства зробив лицарське королівство за книжковими зразками, а себе з категорії князів перевів до категорії королів. Равлик символізує відчуженість від суєтності, адже ніхто не бачив, щоб равлики метушилися, а крила символізують прагнення до піднесеного. А в сумі: равлик плюс крила - відчуженість від суєтності плюс прагнення до піднесеного - мають означати романтику.

- Ніколи б не подумав, що романтику можна ототожнювати з молюском, нехай навіть і пернатим, - гмикнула півкуля Ліва.

- А тебе ніхто не питає, - буркоче Автор. - В одній урочистій промові, присвяченій якомусь державному святу, король Жорик Сьомий назвав цього Крилатого Равлика "нашим національним Пегасом, котрий ніколи не спотикається". Що правда, то правда - равлики не спотикаються. За розпорядженням того ж Жорика Сьомого на Мирополківському майдані у Великих Дрібках був установлений пам'ятник Крилатому Равликові, виготовлений знаменитим терентопським скульптором Ієронімом Вносіко-лупайченком.)

Після ознайомлення з підписаним королем і завіреним печаткою текстом, магові Акмусу, як громадянинові й патріотові, не залишалося нічого іншого, ніж летіти зі слідчим до Жабенятинська.

Поруч із симпатичним особнячком чудотворця був споруджений ангар із листів шиферу - помешкання літака, а далі простирався порослий споришем пустир, що працював аеродромом. І хоча в цім ділі пустир був формально аматором, справлявся не гірше за професіонала. Тобто злетити й посадки відбувалися без проблем.

Чарівник перемінив домашній халат на стару, але ще міцну шкіряну авіаторську куртку, від початку чорну, але від великих потертостей переважно руду, і аналогічний авіаторський же шолом фасону 40-х років XX століття, які він купив при нагоді на барахолці в Харкові. Відімкнув і відкрив великі двері ангару та викотив з нього свого однокрилого красеня-літака, у чому йому допомогли Ратиця з Папірусюком.

Автор від себе додасть подробицю, про яку не говорив Акмус слухачам у корчмі, розповідаючи цю історію. При вищезгаданих діях льотчик неголосно наспівував советсько-російську авіаторську пісню, що він її колись почув у Великому Світі, конкретно - у Харкові. Мабуть, він цю пісню чи то не розчув тоді як належить, чи то його підвела пам'ять, тільки замість

Мы рождены, чтоб сказку сделать былью,

Преодолеть пространство и простор.

Нам разум дал стальные руки-крылья,

А вместо сердца - пламенный мотор.

він співав:

Мы рождены, чтоб смазку сделать пылью,
Природе петь про страсти и про спор.
Нам разудалым сталь накрутит рыла,
А место перца – плавленный топор.

Літак був одномісним. У Великому Світі під час війни під крила таких машин могли підвішувати бомби. Під єдиним крилом цього рожевого в червоний горошок екземпляра замість бомби Акмус підвісив контейнер для перевезення в провінцію столичної преси та іншого малогабаритного багажу, що за ті перевезення маг отримував грошові винагороди, котрі дозволяли йому частково компенсувати затрати на паливо. (Ще одна, крім забарвлення, відсебенька, яку дозволив собі чарівний авіатор. Втім, виготовлений Нетребеньком контейнер формою нагадував велику авіабомбу, щоб, по-перше, не виглядати чужорідним для авіації аксесуаром, а по-друге, така обтічна фігура менш піддана супротиву повітря, ніж, наприклад, кубічна коробка.)

Тепер же в цю порожнину замість багажу був поміщений пасажир – слідчий Папірусюк, – якому довелося так скорчитися, що вуха опинилися поміж колінами. Добре, що Варлаам Оникійович був худеньким.

– От ви б, панотче, туди б ніколи не втиснулися, – зауважив Акмус, звертаючись до Іполита Четвертого.

В ще одній популярній у свій час советсько-російській пісні звучало:

Под крылом самолёта о чём-то поёт
Зелёное море тайги.

У даному випадку правдивішим був би інший варіант:

Под крылом самолёта о чём-то кряхтит
Скрюченный Папирусюк.

Помістивши ся у кабіну, Акмус промовив заклинання, крикнув сусідській козі, що паслася на пустирі: "Від гвинта!" (не тому що вона дійсно заважала або їй загрожував гвинт, ні, вона була в сторонці, а просто для підтримки старої авіаторської традиції); і пропелер, закрутившись, поволік рожеву в червоний горошок однокрилу машину пустирем вперед і нагору.

При зльоті було вчинене дрібне ненавмисне шкідництво: літальний апарат зачепив колесами (тобто, як справжній льотчик, Акмус використовував слово "шасі") білизняну мотузку, котру недоречно натягнула на краєчку пустиря між двома досить далеко одне від одного зростаючими тополями сусідка, знаючи, що сьогодні маг нікуди летіти не збирався. Мотузка зірвалася, і ціла згряя кальсон, наволочок, бюстгальтерів та трусів кинулася за веснянкуватим ватажком-літаком, біла, як гроно прапорів капітуляції.

Прощально помахуючи сусідськими підштаниками землі, яка віддаляється, та дільничному Ратиці, що там сідає на мотоцикла, літак набирав висоту.

Ту нелітну погоду, котра гуркотала й шпурляла воду в першій половині дня, вітер уволік на захід – до Великих Дрібок і далі; і протягом руху до Жабенятинська, що на схід (точніше – північний схід) від столиці, небо було ідеальним для польоту.

Возвисившись у той шар атмосфери, куди вкрай рідко підносилися феї на своїх допотопних мітлах і коцюбах, літак не дуже тривалий час линув паралельно земній тверді, а потім пішов на зниження. Бо та відстань від столиці до Жабенятинська, котру дуже неквапливий монастирський автобус спроквола проїхав за п'ятнадцять годин, швидкокрила військова техніка покрила за десятки хвилин.

Зробивши коло над Жабенятинськом із гарним Гриньмасяльським замком, і вибравши рівну площадку для посадки, Акмус опустив машину з білизняною зграєю на "рідну землю".

- Ось чим хороша військова машина, - говорив маг ковалю, бібліотекарю й святому отцю, - так це тим, що їй не потрібні розкішні аеропорти, підійде будь-яка більш-менш рівна площа: пустир, степ, поле, луг, чи велика галявина. У Харкові подібні літаки колись приземлялися навіть посеред міста на майдані Свободи, котрий тоді називався майданом Дзержинського, і, відповідно, звідти злітали. Це, зрозуміло, було в ті часи, коли в західній частині того майдану ще не було скверу з деревами, клумбами і пам'ятником Леніну.

- Як по мені, - зауважив Бізончик Солом'яний, - то там треба було поставити пам'ятник не Володимиру Леніну, або, як його зазвичай там називали, Іллічу, а мамонтові, бо, як я читав, мамонта в тій частині Харкова викопали з ґрунту, а Ілліча не викопали. Тобто, не живого мамонта, звичайно, а скелет. А ленінських мощів там не було.

Всі співрозмовники Акмуса бували неодноразово в Харкові, в тому числі і на зазначеному місці, тому не засумнівалися, що цей чималенький міський майдан виконував роль аеродрому для літаків не дуже великих. (А це, безцінний читачу, чиста правда, підтверджує Автор).

У цьому випадку "рідна земля" виявилася полем, на якому нещодавно колосилися злаки, судячи із щетини стерні.

Слідчий видерся з підвісного бомбоподібного "саркофагу" й розім'яв затерплі кінцівки, після чого попрямував у населений пункт шукати ченців.

Акмусу довелося залишитися при літакові, тому що з Жабенятинська відразу набігла юрба допитливих громадян, адже він тут приземлився вперше, отже літак був для них новинкою, і чарівник доглядав, щоб "провінціали" із цікавості чого-небудь у машині не відгвинтили на пам'ять.

Тобто провінціалами жабенятинці були з точки зору жорикбуржця. Самі себе вони провінціалами не вважали, адже Жабенятинськ - це столиця (!) Гриньмасяльського герцогства, а не абищо. Але мешканці столиці Терентопського королівства визнавали провінціалами навіть жителів столиць герцогств, котрі входили до складу королівства в якості автономій. Властиво, на жаль, деяким мешканцям столиць зверхньо дивитися на населення решти держави.

Побачивши сусідську білизну, яка вв'язалася за літаком, протяглася при посадці полем, і від цього, звичайно ж, забруднилася, маг засмутився, що так нашкодив сусідам. Прищіпки, котрі зафіксували кальсони, бюстгальтери та інше на білизняній мотузці,

були настільки чіпкими завдяки потужним сталевим пружинкам, що зустрічне повітря хоч тріпало, та не зірвало білизну. Популярно пояснюючи жабенятинцям устрій літального об'єкта, що був для них раніше непізнаним, авіатор зібрав брудне ганчір'я, і запхав його у кабіну, щоб після повернення перепрати й повернути.

За пару годин із Жабенятинська до літака повернувся Папірусюк, і лаконічно повідомив, що ченців із монастиря святого мученика Святозавра, котрі перебувають у туристичній поїздки країною, він знайшов поруч із Гриньмасьяльським замком, допитав, і довідався що хотів. Потім худий слідчий знову впакувався в багажну порожнину, тобто в псевдобомбу, а чарівник, відігнавши від апарата "провінціалів", зайняв кабіну, прошептав заклинання, і підняв літак у зворотний переліт...

- А яке відношення ті ченці мають до крадіжки? - спитав Вакула Охрімович.

- Слідчий цього не сказав, а я не став випитувати, пам'ятаючи про таке поняття, як таємниця слідства, - відповів авіатор.

- Хто б міг бути цей викрадач яйця - ось у чому питання, - вимовив майже по-гамлетівськи так званий індіанець-майонез Бізончик Солом'яний зі схрещеними на грудях руками.

- Папірусюк ніяких версій не висловлював, лапочко моя? - запитав у мага патріарх Іполит Четвертий.

- Ні. Сказав тільки, що треба зробити дактилоскопічну експертизу - вивчити відбитки пальців на муляжі, викраденому із краєзнавчого музею й знайденому в драконячому гнізді, - відповів Акмус.

- Я чув, що у Великому Світі таку експертизу вже роблять комп'ютери, - зауважив Вакула Охрімович, пригладжуючи сиві вуса мозолистими перстами. - Покажуть комп'ютеру відбиток пальця, і він за секунди порівняє з тисячами зразків, закладених у його пам'ять, і - гоп! - готово: цей відбиток залишив громадянин отакий-то. А в нас криміналісти як у давнину мусять розглядати відбиток і зразки в картотеці за допомогою звичайної лінзи.

- А якщо врахувати, що на музейному муляжі крім пальчиків злодія напевно відтиснулися й персти працівників музею, а також недисциплінованих відвідувачів, що ігнорували напис "Руками не чіпати", і кожний із цих численних відбитків треба ретельно порівняти з кожним відбитком у картотеці, то виходить довга музика, не будь я Джон Сілвер, хай йому чорт! - видав начитаний Бізончик.

- У мене, сонечки мої, є деякі підозри, але нема доказів, тому я промовчу, - не промовчав патріарх.

- Підозри й у мене є, тільки що в них користі без доказів. Одна інтуїція, - знизав плечима коваль Вакула Нетребенько.

- І в мене теж є підозри, як сказав Заратустра, - підтакнув і бібліотекар...

* * *

Коротше кажучи, от ці люди того вечора проводили час у корчмі "Під Рятівною Мухой" за розмовами й уживанням пива чи вина із закусками.

Незадовго до цього в даному будинку гостювала ще одна людина, але пішла звідси

десь годину зі чвертю тому (Автор радить читачеві запам'ятати цю обставину). Ця людина була принцесою, молодшою дочкою короля Жорика Дев'ятого й королеви Зінки Одинадцятої. Вона приходила в цей дім до подружки Естер Гільденштерн, доньки корчмаря. У шкільні роки вони були однокласницями, і з тих пір дружили. Втім, шкільні роки закінчилися для них усього місяця три тому, і вже більш двох тижнів, як почалися роки студентські. Обидві вступили до Жорикбурзького університету, тобто знову гризли метафоричний мінерал в одному закладі. Але на різних відділеннях: Естер Гільденштерн навчалася на юриста, а Зіночка Мирополкович, то пак молодша принцеса, – на фольклориста.

Актори з Театру імені жертвої ковбаси були збуджені більше своєю прем'єрою, ніж інформацією про викрадення драконячого яйця, а можливо, загрузнувши в мистецтві, вони про цю крадіжку навіть і не чули. Схилені вином до музичної лірики, обійнявшись, вони починали співати хором "Самозахист без цьомкання", під акомпанемент старенького піаніно, котре примостилося в корчмі на випадок, якщо клієнтам заманеться музики; що з того інструмента виверження акомпанементу коїлося на ґрунті топтання по клавішах пальців режисера Наума Інгредієнтського. Хоч ця пісня була не такою вже древньою – усього років шістдесят як складена якимсь бардом – вона стала в королівстві воістину народною.

Але не встигли вони проревіти перший куплет, а саме –

Ви йшли вздовж алеї надвечір,

І місяць гілля лоскотало,

Троянди, ці липня предтечі

Пелюстки згорнули в сувій.

Казала ти дещо про Гріґа,

Бетховена, Баха, Шопена,

Чуттєво стискаючи книги,

І пестив його погляд твій...

як, роззявивши двері, до корчми ввірвався ще один меломан і завсідник цього закладу – розбурханий низькорослий касир із туристичного агентства "Рятівна Бджола", Джульєт Дездемонович Грошенятко.

Він горів (у переносному значенні): був скуйовджений, тремтів від збудження, очі його блищали... Схоже було, що він наповнений якоюсь жахливою сенсацією, і вона рветься з нього назовні.

Опустивши мокрий парасоль і приклавши другу руку до грудей, що задихалися від поспіху, Джульєт Дездемонович драматично вигукнув...

Втім, що вигукнув коротун Грошенятко, ти, безцінний читачу, довідаєшся трохи згодом, а поки Автор хоче зробити невеликий відступ і побурмотати дещо про тему вбивств у мистецтві й літературі.

Убивства! Так, убивства, убивства й ще раз убивства – от ті захоплюючі заходи, якими пригощають публіку багато хто з літераторів, кіношників, телевізійників... Криваві бойовики, де чудові хлопці так мило трощать голови людей, що опинилися на

їхньому шляху, пістолетами, кулеметами, гранатометами або просто кулаками, та з таким хвацьким ентузіазмом, а то й із гуморком, що читачеві або глядачеві хочеться приєднатися й умертвити хоча б парочку-другу гомо сапієнсів – от продукт, що наповнив полиці книгарень, кіно— і телеекрани.

Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, який загруз у людинолюбстві, упевнений, що розважати народ убивствами не тільки недобре, але й небезпечно. Коли на молоду особину з незміцнілою душею й таким же мозком з екранів і сторінок кривавим потоком виливають захоплюючі катівства, то в цієї особини виникає відчуття, що чудові видовищні вбивства і є справжнє життя, повне романтики й пригод. "А я живу нудно, як тарган, нікого не вбиваючи!" І якщо такому юнакові з незміцнілою душею зустрінеться "авторитетний" дядечко, що ласкаво скаже: "Дитятку, а чи не повбивати тобі трошки? Ти ж справжній чоловік, а не абищо! От тобі пістолет, а он поганий суб'єкт. Ану ж бо, замочи його, як справжній Джеймс Бонд", то, можливо, юнак і не відмовиться. От вам і новоспечений душогуб. А суспільство, що напхало юнака за допомогою таких книг і фільмів кривавим ентузіазмом і вбивчою романтикою, зойкає: "Ох, збільшення молодіжної злочинності! Звідки в них така жорстокість?!" тощо.

Звичайно, Автор не настільки наївний, щоб думати, мовляв, не було б книжкових та кінематографічних бойовиків, не було б і насильства; але він упевнений, що якби насильство так активно не рекламувалося, то й у житті його було б трохи менше. Адже людина – істота що дуже піддається впливу та навіюванню. Якщо їй у рекламі десять разів на дню говорять, що вона не буде щаслива й успішна, поки не вкусить от такий шоколадний батончик, то вона його таки купить і вкусить; а якщо літературні чи кінобойовики переконують її на прикладі "героїчних" хлопців, що всі проблеми легко вирішуються за допомогою знищення того, хто тобі не подобається, то...

Тому Автор, видершись на цю сторінку як на трибуну, насунувши на очі брови, помахуючи строгим нігтем, вирікає пописувачам, що напихають твори вбивствами: а чи впевнений ти, добродію, що твоя дитина не стане жертвою твого ж читача або глядача, якого ти надихнув на насильство своїми блискучими зразково-показовими звірствами? Що, якщо він щодо твоїх близьких застосує нещадність, котрій навчився у твоїх же персонажів? Може, ти тоді зрозумієш, що розважати кривавими бойовиками небезпечніше, ніж плювати проти вітру, та буде пізно.

Про що ти просторікуєш? Що в реальному житті насильство має місце, а обов'язок мистецтва відбивати правду життя. Не вплутуватимуся в древню полеміку щодо того, чи повинне мистецтво вести людей до гуманістичних ідеалів, до високого й світлого, або ж навпаки – смакувати реальні мерзенності. Скажу тільки, що одна справа – інформувати про вбивства, і зовсім інша – розважати вбивствами. То...

– Якого біса! – перебиває цю натхненну промову Ліва півкуля авторського мозку. – Якого біса (чи іншого представника демонології) ти затіяв тут читання моралі!? Навіщо знадобилося всувати сюди повчальні банальності? Тільки моралізаторської занудності в іронічному епосі не вистачало!

- Дійсно! - обурюється й півкуля Права. - Обіцяв, що в Терентопських хроніках буде мінімум пафосу, а сам скотився до пафосного повчального бурчання! Гуру знайшовся! Рятівник! От поясни - навіщо тут оцей відступ? Навіщо?

- Навіщо-навіщо, - тушується Автор. - А от навіщо: бо я зараз уб'ю одного з персонажів!

- Отакої! - чманіють півкулі.

- Так, прикінчу, - підтверджує Автор.

- Приплили! - говорить Ліва півкуля. - Таврував-таврував тих, хто це робить, а сам туди ж!

- Так, уколошкаю, а що робити, раз сюжет вимагає. Але мені хочеться, щоб безцінний читач не подумав, що я це роблю з такою легкістю й ентузіазмом, як автори бойовиків. Ні, я журюся, що змушений на сторінки своєї у загальному життєлюбної історії крапнути похмуру ляпку смерті. Мені цього не хочеться, але фабула мого твору аж ніяк не може без цього обійтися. А щоб читач повірив, що не хочеться, я й застромив сюди цей відступ, що засуджує убивстворобів у літературі й мистецтві.

На жаль, безцінний читачу, є в людей нехороша схильність - помирати. Ну, тобто деяким це дійсно личить. Усяким там поганцям, вилупкам, сволотам, нелюдям, покидькам, негідникам, мерзотникам... Але людям хорошим, каже Автор цих писань, я суворо заборонив би піддаватися таким дурницям, як умирання; принаймні до досягнення ними віку ста років. Якби, звичайно, міг заборонити. Ах, якби ж тільки міг!

* * *

Отже, Джульєт Дездемонович, увійшовши в корчму "Під Рятівною Мухою", драматично викликнув:

- Убили!!! Людину вбили! Людину вбили на смерть.

Ця новина вразила всіх, хто був у приміщенні. Пісня стихла, з кухні висипали кухарі й рознощики на чолі з хазяїном Іцхаком Гільденштерном і його дружиною Маргаритою; із другого поверху, куди теж донісся цей вигук, спустилася молода красуня Естер - донька Іцхака та Маргарити - з улюбленим пивним келихом у руці. Зависла жалобна тиша, і холодок пройшовся по спинах присутніх, змусивши зіщулитися. Тільки камін продовжував безтурботно про щось потріскувати своїми палкими дровами.

Як Автор уже казав, таких що занадто звірствують злочинців у країні не спостерігалось, тому вбивство в Терентопії було явищем ще більш рідкісним, ніж у нашій світі відмова чиновника взяти спокусливий хабар (навіть при стовідсотковій упевненості в безкарності такого вчинку), через його, чиновника, шляхетність, принципівість, совість та чесність. Напевно це пов'язано з тим, що з часів Мирополка Романтика дітлахам в тій країні прищеплювалися принципи лицарства та шляхетності, так що навіть у злочинців був свій кодекс честі, котрий не дозволяв їм занадто лиходіяти. Так звані беспредельщики були дуже великою рідкістю, за всю історію королівства таких можна перелічити на пальцях однієї руки. Вибач, читачу, що Автор використав російське слово "беспредельщики", але українське "безмежники", хоча формально повинне бути аналогом, проте має зовсім інше емоційне забарвлення.

До речі, щодо хабарників. Авторів цих писань не подобається, що старовинне українське слово "драпічка" в нас замінили закордонним словом "корупціонер". "Драпічка" звучить принизливо, ганебно, глузливо, презирливо, а "корупціонер" – солідно, римуючись з "революціонер", "опозиціонер", "акціонер", "колекціонер", "міліціонер" тощо. Може, якщоб в нас таких негідників в очі звали, як в старі часи, драпічками, то комусь із них стало б соромно. Тож Автор закликає співгромадян відмовитися від "корупціонерів" і дражнити хабарників "драпічками".

Але повернемося до вбивств.

Останнє перед цим душогубство трапилося в Жорикбурзі аж років п'ять тому, та й то не навмисне, а випадкове. Один муляр, працюючи на будівництві цегельної п'ятиповерхівки, не втримав у руках цеглину, і та бебехнулася з висоти четвертого поверху. А внизу, на біду, була людина без каски...

Муляра за недбалість звільнили з роботи, а випадкову жертву поховали.

Сам же муляр і поховав, оскільки за дивним збігом жертва виявилася тещею муляра. До кримінальної відповідальності його не притягали, оскільки вирішили, що він і так досить покараний за недбалість втратою близької людини. Адже в прокурорів теж є тещі...

- Кого вбили? – пересохлою глоткою прохрипів Іполит Четвертий.

- Бандюгу, – була відповідь Грошенятка.

- Бандюгу? Ну це інша справа! – полегшено вимовив святий отець і промочив горлянку пивом.

- Сам винуватий! – упевнено вирішив бібліотекар, протираючи хусточкою окуляри.

- Напевно, хтось не витерпів злих знущань мерзот... – почав був маг Акмус, але Маргарита Гільденштерн перебила:

- Про свіжих небіжчиків треба говорити або добре, або нічого.

Настало мовчання, оскільки нічого хорошого про молодого кримінальника Федора Мойсейовича Роженкранца, більш відомого під кличкою Бандюга, не пригадувалося. Лише камін любенько продовжував тріпати язиком. Язиком полум'я. Але навряд чи про мерця.

- Де й коли? – перервав мовчання патріарх, коли касир, установивши перед каміном парасоль, присів поруч. Підсунувши стільці, стіл меломанів оточили актори, кухарі, рознощики й Гільденштерни.

Джульєт Дездемонович повідав, як, прямуючи щойно до корчми, він у двох кварталах звідси вгледів у підворітті скупчення людей, серед яких були міліціонери. Заінтригувавшись, касир уперся в скупчення й побачив освітлену міліцейськими ліхтариками лежачу на асфальті людину, у якій він упізнав прийомного сина хазяїна корчми "Під Мідним Забралом" корчмаря Мойсея Роженкранца. З розмов криміналістів, котрі оглядали тіло, Грошенятко з'ясував, що цей суб'єкт, судячи із синця на скроні, був убитий ударом тупого предмета, можливо, половинки цеглини, котра валялася поруч.

- І ще з міліцейської розмови я збагнув... – коротун зробив паузу, яка інтригує, – що

це саме Бандюга викрав муляж драконячого яйця в музеї, а потім і справжнє яйце драконів в Абрикосовій печері, підмінивши його муляжем, аби крадіжка не відразу виявилася.

- Я так і думав! - гаркнув святий отець, ляснувши важкою долонею по столу.

- І в мене була така версія, - сказав маг Акмус.

- Я теж підозрював Бандюгу. Це елементарно, Ватсоне, - підтакнув начитаний індіанець. - Бо хто ж ще міг опуститися до такої підлоти!

- А яйця там, у підворітті, не було? - запитав високий гарний брюнет Іцхак Гільденштерн.

- Ні, яйця не було, - відповів Грошенятко. - Потім трупа завантажили в міліцейський автофургон, і повезли до моргу, а я поспішив сюди.

- Отакі справи... - говорили актори, вертаючись під гірлянди цибулі й перцю, кухарі й рознощики - у кухню.

Маг Акмус глянув у карі очі Іцхака Гільденштерна, а корчмар - у сірі очі авіатора, потім вони одночасно перевели погляди на гарну дівчину, що піднімалася дерев'яними трохи рипучими сходами на другий поверх із пивним келихом у руці; потім знову обмінялися багатозначними поглядами й одночасно пошепки вимовили:

Іцхак: Здається, це та подія, на яку ми так чекали.

Акмус: Іншого такого випадку може й не бути.

Що означали ці таємничі фрази? Щоб зрозуміти це, а також подальші вчинки персонажів, читач повинен терміново вивідати в Автора біографію дивного пивного келиха, ще й історію чарівного кохання...

Чим Автор із читачем і займуться в наступних найближчих розділах.

ЩОСЬ ДРУГЕ. Замах на подвиг

- А я би радий з кимось-то схопитись

І подвиг мене гідний учинить.

Арістофан, "Жаби".

Він гож убити був злобливого дракона.

Едмунд Спенсер, "Королева фей".

- Вилітай, підземна тварюко! Виходь, чудовиську!

Йозеф Чапек і Карел Чапек, "Адам-творець".

15, 16 вересня 1995 року.

Отже, Автор цього, м'яко висловлюючись, епосу вирішив почати оповідь з історії протиборства лицаря й дракона, бо майже в кожному поважаному чарівно-лицарському епосі присутня ця тема.

У початкових розділах цього розгонистого твору мова йтиме про сутичку лицаря Аркадія - члена колективу Напівкруглого Столу - із драконом Інокентієм Карловичем.

Ну, починається...

Клятву, мовляв, зовлю дракона для Королівського зоопарку, лицар Аркадій бовкнув на бенкеті з нагоди вручення придворному катові медалі "За ударну роботу", що той бенкет відбувся в Королівському замку 15 вересня 1995 року. Бовкнув гучно, у присутності Його і Її Величностей, ката, лицарів Напівкруглого Столу й решти присутніх, що бенкетували, серед яких були й колишні клієнти нагородженого. Бовкнув сп'яну, не подумавши. За язик ніхто не тягнув. А відмовлятися, мовляв, погарячкував, був нетверезий, не звертайте уваги, забудьте тощо, було б принизливо й ганебно з точки зору лицарської честі. Слово не шмаркля, вилізло – не витреш; назвався пальцем – лізь у ніздрю; так кажуть терентопські приказки.

- Тут не зашкодив би коментар щодо зоопарку, – підказує Авторіві його Ліва мозкова півкуля.

- Нічого подібного! – втручається Права. – Тут не зашкодив би не коментар, а аж цілих три коментарі: щодо зоопарку, щодо імен короля, королеви й лицарів Напівкруглого Столу, а також щодо придворного ката.

- Сам знаю! Попрошу не вказувати! – кричить своєму мозку Автор. І вмочивши неіснуюче перо в неіснуючу чорнильницю, починає шкрябати коментарі:

Коментар № 1.

Королівський замок, що розташований у самому центрі столиці (нагадую: столиця – місто Жорикбург), є замкнутою низкою будівель із безліччю гостроверхих веж і башточок, увінчаних гарними флюгерами, зубчатими стінами й іншими причаудалами, характерними для романтично-лицарської архітектури; низкою, що оточує великий двір.

У дворі, крім іншого, розташований невеликий парк.

Зоологічний парк.

Як майже всякий чоловік, король Жорик Дев'ятий мав хобі. Цим хобі був зоопарк. Як майже всяка дружина, королева Зінька Одинадцята буркотіла, мовляв, від хобі чоловіка одні витрати й незручності: мовляв, багато грошей іде на придбання й утримання тварин; мовляв, фауна занадто шумить; мовляв, від зоопарку не так щоб дуже добре пахне; мовляв, приділяючи багато часу звірині, чоловік менше часу приділяє сім'ї тощо. Одним словом, родина як родина. Жорик же Дев'ятий, люблячи дружину й обох дочок, не міг відректися й від любові до інших живих організмів. І зоопарк продовжував бути.

У мальовничих вольєрах існували й місцеві створіння, і привезені з далеких країн, як звичайні за нашими мірками, так і незвичайні. Колекція незвичайних місцевих була неповною: бракувало дракона. Занадто гонорові ці тварини; їм самоповага не дозволяє, бач, жити у вольєрах і позувати роззявам; це, бач, нижче їхньої гідності.

В 1986 році королю вдалося-таки спокусити занепалого дракона Грицька. Той погодився животіти в зоопарку за щоденний літр горілки. Але оскільки він часто-густо був п'яний, вивергав матірщину й нечистоти, то королю було соромно за такий експонат.

Тому коли Грицько за рік сконав від цирозу печінки, Жорик окрім суму (він добра

людина, і його засмучує в більшій або меншій мірі кончина будь-якої істоти; навіть убиваючи комара на щоці, зазнає каяття природолюбів) відчув і деяке полегшення, бо суб'єкт, котрий загрузнув у алкоголізмі й жлобстві, був йому в тягар, ганьбив зоопарк, а просто прогнати його монарх уже не міг через свою делікатність та інтелігентність.

Король навіть сказав працівникові зоопарку, що зі сльозами дивився на тушу дохлого дракона:

- Я поділяю ваш сум, Юрію Антоновичу, але цей брутальний алкаш не вартий наших сліз.

На що розстроєний працівник відповів:

- Вам легко говорити, Ваша Величносте! Яму ж бо не ви маєте копати!

З того часу вольтер для дракона пустував.

Коментар № 2.

Щодо імен. Тебе, безцінний читачу, можливо, здивувало, що короновані особи в Терентопії йменуються такими панібратськими назвиськами: Жорик і Зінька; замість солідних - Георгій і Зінаїда.

Така там традиція.

Ще терентопський король Георгій Перший, котрий правив у сімнадцятому столітті, помітив, що народ схильний називати керівників позаочі не офіційними іменами, а панібратськими варіантами. Якщо начальник Іван, позаочі його можуть кликати Івашком, якщо Петро - Петрухою, якщо Микола - Миколашкою, якщо Микита - Микиткою, якщо Леонід - Льоньком, якщо Михайло - Мишком... Із цим нічого не поробиш, а значить, треба офіційний стиль підігнати до народного, вирішив Георгій Перший і перейменував себе на Жорика Першого, а жінку Зінаїду Першу - на Зіньку Першу.

Так і повелося.

Нинішній король офіційно зветься Жориком Дев'ятим, а за паспортом він - Георгій Георгійович Мирополкович. Зінька Одинадцята за паспортом - Зінаїда Сидорівна Козолуп-Мирополкович.

Лицарі Напівкруглого Столу зазвичай усно іменувалися тільки за титулами й іменами: лицар Аркадій, лицар Федір, барон Порфирій, граф Василь, граф Кузьма, герцог Харитон... У паспортах вони, звичайно, крім імен мали по батькові й прізвища. Наприклад, лицар Аркадій за паспортом - Аркадій Левович Глімпельштейн. Якщо ж у лицарів Напівкруглого Столу були однакові імена, то, щоб розрізнити їх, до імені додавалося яке-небудь прізвище. Наприклад, одного кликали Річардом Неголеним, а іншого - Річардом Левове Копито.

(Взагалі, висловлюючись про людину, бажано уточнювати, наприклад за допомогою прізвища, про кого конкретно мова, щоб не було плутанини.

А то кажуть, наприклад, мовляв, "античний філософ Діоген жив у бочці". А між тим античний філософ Діоген Аполлонійський у бочці не жив. І філософ Діоген Лаертський у бочці не жив. І філософ Діоген Селевкійський. І Діоген зі Смірни. І Діоген із Тарса. І Діоген з Еноанди в бочці не жив. І, можливо, деякі інші античні філософи на ймення Діоген у бочках не жили. На вищезгаданій нестандартній малогабаритній житлоплощі

мешкав лише філософ Діоген Сінопський. Тому не треба, як то кажуть, котити бочку на всіх Діогенів. Кажучи про бочкове існування, слід уточнювати, що мова тільки про циніка зі Сінопи, а його тезки-колеги з інших міст не мають до цього жодного відношення. Щоб тебе не звинуватили в наклепі шанувальники решти Діогенів. Що ті інші Діогени вважали бочки не житлами для людей, а гуртожитками для солоних огірків або там оливок.

А якщо підійти до питання з педантичністю, то і Діоген Сінопський у бочці не жив. Тобто його житлом була не бочка, а піфос – величенький глиняний глек. Зазвичай в глечиках, а також у лампах, проживали джини з арабських казок. Цей грецький філософ, поселившись у глеку, можна сказати, порушив у цьому аспекті монополію джинів.

Що ж до прізвиська Сінопський, то походить воно від місця його народження. А якби прізвисько йому дали за місцем проживання, зокрема у знаменитому глекуві, що його людський поговір перетворив на бочку, то він звався б Діогеном Коринфським.)

Але традиція усно називатися тільки за титулом та ім'ям з додаванням у разі потреби прізвиська поширювалася лише на лицарів Напівкруглого Столу, тобто лицарів придворних. У незалежних лицарів таких обмежень не було і вони називалися як завгодно: використовуючи і прізвища, і прізвиська, і по батькові, і псевдоніми... Кому як заманеться. У чому читач переконується, прочитавши список незалежних учасників лицарського турніру в розділі тридцять першому за назвою "День Шляхетного Мордобою".

Коментар № 3.

Не треба жаяхатися з того, що придворний кат отримав медаль "За ударну роботу", уявляючи собі, що він в ударних темпах, не покладаючи рук, здійснює одна за одною швидкісні хірургічні операції з ампутації голів, або вмертвляє клієнтів іншим способом. Упаси Бог! Зверни увагу, безцінний читачу, що поздоровити ката прийшли і його колишні клієнти. (Наприклад, там був лицар Напівкруглого Столу граф Яків, якого цей кат замолоду покарав за злочинство, після чого вони потоваришували. Що з тим графом-злочужкою читач ближче познайомиться у розділі сорок п'ятому за назвою "Дірка у кальсонах".) Як би вони прийшли, якщо б були без голів?

Ні, таких звірств у Терентопському королівстві не буває. Так, кат УДАРЯЄ присуджених, інакше він не одержав би медаль "За УДАРНУ роботу"; але як ударяє й чим ударяє! Ударяє артистично, елегантно, естетично! Ударяє не батогом по спині, і не сокирою по шиї, а винятково кремовими тортами по лицю! При цьому засуджений (аби не почуватися дискримінованим) має право, за бажанням, відповісти катові тим самим; тобто у відповідь ляпнути і ката тортом в обличчя. (Але таке мало кому з засуджених вдавалося, оскільки терентопські кати – фахівці дуже спритні, моторні, увертливі, тому торти в цих випадках пролітають повз їхні голови). Каткування тортами – одне з улюблених видовищ терентопців, і біля входу в Зал Катунань майже завжди є бажачі придбати зайвий квиток на це веселе дійство.

Придворний кат Інкогнітечко (це псевдонім; справжнє його ім'я невідомо нікому,

навіть королю, як і його обличчя, постійно сховане під маскою; нікому, крім хіба кількох найближчих друзів і родичів; носіння маски – стародавній звичай катів; Інкогнітечко використовував маску клоуна, з великим червоним носом, кумедними вусами й чималенькими вухами) виконував свою роботу настільки видовищно, що замилюешся; недарма його часто запрошували на гастролі в інші міста королівства, а його фотографії (зрозуміло, у масці) продавалися в кіосках, і було багато бажаючих одержати його автограф.

Однією з визначних пам'яток Жорикбурга була елегантна шибениця на майдані Панург'а, шибениця, котру, так би мовити, експлуатували кати Інкогнітечко й Анонімечко. Сконструйовано її з урахуванням новітніх досягнень у ергономіці й дизайні, так що висіти на ній не тільки безпечно, але навіть затишно. Однак, терентопці не любили бути повішеними, оскільки висіти соромно й нудно. Втім, якщо повішенець підписував довідку про каяття, то його знімали із шибениці й відправляли у заслання.

Одним словом, покарання для злочинців там досить гуманні, не смертельні, безболісні, та й злочинці, за дуже рідкісним винятком, не нелюди...

Крім основної професії, Інкогнітечко освоїв перукарське діло, і підробляв на півставки ще й підстригачем королівського волосся. І в цій іпостасі він був настільки віртуозний, що навіть не користувався ножицями й машинками, а спритно зрубав волосинки гостро наточеною сокирою (вважаючи, що хоч щось катові слід робити за допомогою сокири заради традиції). Тільки до бороди король його не підпускав. Ні, не через сумніви в його майстерності і страх що Інкогнітечко промахнеться й зрубає шию замість волосини. Або зробить це не через промах, а через підступність й зраду. Зовсім ні. У майстерності й благонадійності ката монарх не сумнівався. Просто борода в Жорика Дев'я... Втім, про це згодом...

От такі коментарі.

* * *

Але повернемося до лицаря Аркадія, що бовкнув нетверезу клятву про піймання дракона.

Наступного після банкету ранку Аркадій, прокинувшись у лицарському гуртожитку, посьорбавши розсолу й притьопнувши на чоло оцтовий компрес, згадав, що він щось гучно обіцяв королю, але що саме...

Почухуючи майку, лицар пошвендяв до свого сусіда, барона Панаса.

Лицар Аркадій поки не мав власного замку, тому із дружиною й маленьким сином тулився в лицарському гуртожитку, що на вулиці Франсуа Рабле, котра веде до замку Королівського; на третьому поверсі, у двокімнатній квартирі № 303. Тепер дружини й дитини в гуртожитку не було – вони гостювали в батьків Оксани (так кличуть його дружину) у Замийську-на-Замийці.

Барон Панас, який мешкав у однокімнатній квартирі № 307, теж цього ранку виявився притьопнутим. Автор має на увазі компрес на лобі.

– А, драконолове! Ну, як ти себе почуваєш після вчорашнього? – запитав сусід,

впускаючи Аркадія у свій холостяцький барліг.

- Драконолов?! - здивувався Аркадій. - Невже я - дракона...

- Зовсім не пам'ятаєш? "Зловлю, - кричав, - як пити дати. Клянуся, - кричав, - своїми ніздрями, що не колупатиму в носі, поки не здобуду тверезого страховиська для королівського зоопарку!"

- От не треба було мені пити ще й бананову наливку. Завжди після бананівки якісь дурощі в голову лізуть.

Далі слідував такий діалог:

Барон Панас: Якщо ти дійсно вирішив здобути дракона...

Лицар Аркадій: А куди ж тепер подітися, запрясяг, тьху, матері його ковінька...

Барон Панас: ... то я рекомендую тобі спробувати умовити Інокентія Карловича, знаєш, такого в окулярах, що прилітає в Жорикбург слухати оперу. Він інтелігентний, тож, умовиш чи ні, але в крайньому разі нічого занадто звірячого він із тобою не зробить.

Лицар Аркадій: А де його лігвище?

Барон Панас: У Каменіані, звичайно. Він, здається, служить екскурсоводом, тому в туристичному агентстві "Рятівна Бджола" мусять знати його точну адресу. Зайди, уточни. Але спочатку треба підлікуватися.

Лицар Аркадій: А є що-небудь?

Барон Панас: Портвейн.

Лицар Аркадій: Наливай!..

"Підлікований" лицар, повернувшись у свою квартиру, облачився в доспіх, прихопив зброю - меч, щита та складного списа у футлярі, з'їхав ліфтом на перший поверх (лицарський гуртожиток - п'ятиповерховий будинок із ліфтом, а сходами шкандибати в металевій шкарлупі менш зручно, аніж знижуватися за допомогою механіки), привітався з комендантом гуртожитку Методієм Хламенком і вийшов на вулицю.

Там було сонячно та, якщо так можна висловитись, горобціцвірінячно. Блакитним небом пливли хмаринки, схожі на білосніжні какашки. Напевно так виглядали б фекалії сніговиків, якби сніговики какали.

- Тьху! Теж знайшов порівняння! - обурюється Права півкуля авторського мозку. - Ну як же можна хмаринки ототожнювати з лайном!

- Ну я ж не винуватий, що в той час хмари над Жорикбургом мали таку форму, - виправдовується Автор. - Звичайно, я міг би вишуканості заради збрехати, мовляв, вони виглядали як скульптури Родена або там Мікеланджело. Але мені не хочеться задурювати голову читачеві, тож кажу чесно. Так, ці хмаринки були схожі не на роботи вищезгаданих скульпторів, а на роботу знаменитого (якщо не у світовому масштабі, то в масштабі цього королівства) терентопського ювеліра Бориса Фаберштейна - дорогоцінний шедевр за назвою "Бурштинова какашка, всіяна золотими мухами". Але на відміну від коштовного штучного ювелірного лайна, на хмарках мух не було видно.

Трамваєм лицар Аркадій доїхав до Непарнокопитого Театру (так називається стайня для живого транспорту лицарів Напівкруглого Столу), де його радісно привітав

іржанням кінь Людовик; і, осідлавши останнього, відправився вчиняти, так би мовити, подвиг. Цей звір був названий Людовиком на честь французького короля. Але якого саме (адже в історії Франції, як багатьом відомо, було аж вісімнадцятеро монархів Людовиків) Автор сказати не може. Не виключено, що навіть на честь усіх разом.

Взагалі за давньою традицією коні лицарів Напівкруглого Столу називалися іменами або іноді прізвищами історичних особистостей, що очолювали держави. А в одного коня, названого на честь давньоруського князя, що на тому коні їздив раніше граф Галактіон, а згодом їздитиме Лицар Півної Кружки, кличка складалася аж із двох слів: Ігор Святославич. Виключенням був тільки кінь Велосипед, на яким їздив барон Андрій Цинік, бо в історії людства не було ані фараона Велосипеда Першого, ані короля Велосипеда Другого, ані султана Велосипеда Третього, ані імператора Велосипеда Четвертого, ані царя Велосипеда П'ятого, ані...

Першим ділом треба було розвідати, де конкретно мешкає інтелігентний дракон Інокентій Карлович, тому лицар спрямував Людовика на вулицю Плоских Кішок, де, напроти пам'ятника письменникові Льюїсу Керроллу, котрий розплющує трьох кішок за допомогою качалки, перебуває туристичне агентство "Рятівна Бджола". "Рятівною Бджолою" ця організація іменується на честь бджоли, зображеної на гербі Жорикбурга, комахи, яка, як стверджувалося в літопису, урятувала від смерті засновника Жорикбурга – короля Жорика Четвертого. (Але попервах, до епохи Жорика Сьомого, вона вважалася мухою).

Отже, причаливши до "Рятівної Бджоли", тобто до двоповерхового цегляного будинку в стилі модерн, пофарбованого у світло-блакитний та темно-синій кольори, де обабіч прикрашених різьбленням дверей як стражники виструнчилися два кінські каштани, лицар Аркадій зійшов із Людовика на асфальт й, наказавши тварині чекати на себе, зник у дверях.

Варто сказати, що кінь Людовик був звичайною твариною, яка не говорила. Розмовляючі істоти взагалі, як правило, не дозволяють людям на собі їздити. Серед представників, так би мовити, біотранспорту лицарів Напівкруглого Столу лише один умів базікати по людськи – кінь Гуго, на котрім їздив граф Леонід Очкарик. Більше того, цей кінь умів і полюбляв читати. Докладніше читач познайомиться з ним у розділі п'ятдесят першому за назвою "Користь нудотної попси". Але це, повторює Автор, виключення з правила.

За шість хвилин лицар Аркадій, поспілкувавшись в "Рятівній Бджолі" із двома співробітниками цієї організації – Олегом Цеглиною й Джульєтом Грошенятком, – повернувся до Людовика, з'ясувавши, що дракон Інокентій Карлович дійсно працює екскурсоводом і проводить екскурсії по Гірчичних печерах, у яких, до речі, і проживає. Зарплату йому касир Грошенятко привозить додому, то пак у печеру. Знайти потрібну печеру (у цьому випадку – Гірчичну, названу так за колір сталактитів) не становило труда, бо вся Каменіана уतिकана вказівниками для туристів.

"Вйо!" – сказав вершник, труснувши поводи, і Людовик, тварина сірої в яблуках масті, поцокав підковами по асфальті убік п'яти пагорбів Каменіани. Від східної окраїни

столиці до західного схилу найзахіднішого із цих пагорбів біля семи кілометрів.

* * *

У містах Санкт-Петербурзі (на Вознесенському проспекті, у Чернорецькому провулку і на Університетській набережній) та Києві (на Андріївському узвозі) є пам'ятники носу. А в місті Харкові (на вулиці Данилевського) є пам'ятник вухам. Це два відносно великі кам'яні вуха (тобто вони менші за зріст дорослої високої людини, але у порівнянні зі справжніми вухами і такий розмір можна вважати чималим), встановлені не на постаменті, а просто на ґрунті. Причому обоє чомусь праві. Якщо петербурзькі та київський носи присвячені однойменній повісті М.В. Гоголя, то до чого з піщанику витесані харківські вуха – неясно. Деякі харків'яни вважають, що це пам'ятник службі державної безпеки. Але Авторіві цих рядків сумнівно, щоб влада в монументальній формі повідомляла громадянам, що їх підслухують.

Як би там не було, але пам'ятники різним частинам тіла є й у деяких інших містах – де губам, де очам, де рукам, де ногам... Жорикбуржці, довідавшись про це, вирішили теж монументально ввічнити яку-небудь частину людського тіла. Їхній вибір припав на сідниці. Мовляв, немаловажна ділянка організму, котра вклала посильний внесок у культуру людства. От, наприклад, письменники-класики. Вони ж писали свої шедеври, як правило, сидячи (ну Гоголь, щоправда, любляв писати стоячи, але це виключення). А як би вони сиділи, якби не мали сідниць? Ото ж бо. Ну, мабуть, було б перебільшенням сказати, що якби не було сідниць, то не було б і літературних шедеврів. Може вони створювалися б не в сидячій положенні, а в лежачому або стоячому. І проте, факт залишається фактом: сідниці людству дуже придалися. А тому гідні монумента.

І в 1993 році такий монумент – великі, із двоповерховий будинок, кам'яні сідниці – був споруджений на вулиці Сорокасемиліхтарній. Причому одна сідниця – лівобіч, а друга – правобіч, так що проїжджа частина проходить поміж ними. Можливо, не вистачило місця на одному боці, а може, тут зіграло роль терентопське почуття гумору.

От і Аркадій верхи на Людовику, прямуючи цією вулицею на схід, проїхав поміж сідницями...

- А чи не здається тобі, пане Авторе, що жартувати про дупу – це якось вульгарно? – дорікає Права півкуля авторського мозку.

- Так я і не жартую, а просто збагачую читача цікавою інформацією, – відмахується Автор, – нехай і трошки курйозною.

Автор згадає тут цілковито незначну подію. Коли лицар Аркадій переміщався верхи у вищевказаному напрямку, повз нього, крім інших перехожих, вулицею прошвендяв і нічим не примітний чоловік років тридцяти семи, невисокий, досить угодований (але і не аж занадто, не настільки, аби називати його товстуном), з лисиною на потилиці й із металевим зубом у роті; одягнений у джинсову камізельку з безліччю кишень і кишеньок, джинсові ж штани, строкату сорочку, у візерунках якої були присутні, напевно, всі спектри веселки, із золотим ланцюгом на шії. Перехожий як перехожий, що не виділявся особливо серед інших.

Автор нізачо не став би його отут згадувати, якщо б цей індивід не зробився потому винуватцем подій, які складуть основний, так би мовити, стрижень сюжету цього, м'яко висловлюючись, епосу. Саме цей таємничий чоловік ушкварить діяння, що завертить у Терентопськiм королівствi велику метушню. Саме цього суб'єкта за три дні почне шукати майже вся терентопська міліція, а потім і майже всі терентопські лицарі. Тому, безцінний читачу, май на увазі цього поки нічим не примітного перехожого, що прочимчикував повз лицаря Аркадія, котрий скакав на схід, і вдостойв вершника недовгим байдужим поглядом.

Незабаром лицар, читаючи вказівники, наблизився до потрібного дракона...

* * *

А тепер, безцінний читачу, подумки перешпурнемося в Гірчичну печеру. Отут дійсно є на що повитріщатися. Сталактити та сталагміти, що утворилися в плинi сторіч, придбали такі хитромудрі сюрреалістичні й модерні форми, що навіть всесвітньовідомий каталонський архітектор Антоні-Пласід-Гільєм Гауді-і-Курнет (або коротше Антоніо Гауді), можливо, заплoduвав би від захвату.

І все це підсвічувалося різнобарвними лампочками, непомітно розтиканими там і сям. Лампочки одержували енергію від мінігідроелектростанції "ПР-7-ГS-46", установленої отут же, на підземному струмку. Цей прилад був зроблений на харківському заводі "Турбоатом" (який взагалі-то спеціалізувався на виготовленні величезних потужних турбін, але майстрував побічно й дрібні побутові турбінки); був придбаний терентопськими комерсантами в Харкові; був доставлений у розібраному вигляді крізь чудесні двері, оббиті чорним дерматином, в Терентопське королівство (цілком крізь ці двері він не проходив – не настільки маленький); був куплений туристичним агентством "Рятівна Бджола"; і був змонтований, установлений, запущений у Гірчичній печері місцевим умільцем Вакулою Нетребеньком. Тепер підземний потік крутив лопаті маленької турбіни, виробляючи електроенергію, завдяки чому печера була добре ілюмінована й захоплювала туристів. Крім того, електрифікація даної порожнини дозволяла її жителю користуватися електроплитою й іншими електроприладами.

Тс! Романтичну атмосферу цього гарного підземелля озвучує музика. Це сам мешканець Гірчичних печер – дракон Інокентій Карлович – перебираючи пазурами клавіші, виконує Сюїту для клавесина № 8 фа мажор Генрі Перселла...

– Бовдуре ти, Інокентію Карловичу! – захоплено пропищав хтось, коли остання нота станула під зводами підземелля. – Із твоїм талантом треба бути професійним музикантом, а не екскурсоводом!

– Ви мені лестите, Гавриїле Святославовичу, – відповів дракон, закривши кришку клавесина та складаючи ноти в папку. – Я звичайний аматор і не більше того.

– Ти занадто скромничаєш, Інокентію Карловичу. Ось пейзажі свої, мабуть, так і не показував у галереї? – допитувався цей хтось Гавриїл Святославович.

– Так чого показувати. У Жорикбурзі й без мене живописців досить. Я ж самоучка без освіти... Давайте краще в шахи...

- Тих, які з освітою, неможливо одне від одного відрізнити: малюють на один манер. А в тебе свій стиль, свій почерк. Ієронім Босх, мабуть, теж художніх інститутів не закінчував і інститутських дипломів не мав, я думаю. Якщо є дар Божий і бажання, то диплом не головне. Неси, кажу тобі, свої картини в галерею, порадуй людей справжнім мистецтвом! А свій рукопис, свій роман ти коли покажеш видавцям? Закопуєш таланти в землю, бити тебе нема кому!

- Не гарячитесь, Гавриїле Святославовичу. Я вже фігури розставив. Ви якими - білими чи чорними?

"Егеге! Є хто-небудь? - загуділо печерою. - Агов, драконе, ти тут?".

Ну, звичайно, це вже лицар Аркадій. Розшукав.

- Це мене, - заметушився Інокентій Карлович. - Відвідувачі. Я вас залишу, Гавриїле Святославовичу.

- Звичайно, не турбуйся, робота є робота. Я поки погортаю твій рукопис.

"Агов, страховиську, ти де? Виходи з барлогу!" - горланила луна, вторячи завойовникові.

Біля входу в печеру Інокентій Карлович розгледів гарцюючого вершника, обліпленого металом, зі списом, мечем і щитом. На щиті був намальований білий комар у червоному полі. Якби дракон зараз повернувся до своєї бібліотеки й розкрив II том "Терентопської геральдики" на 48 сторінці, то відразу б довідався, що перед ним лицар із роду Глімпельштейнів, бо білий комар у червоному полі - герб цього лицарського роду. (Автор радить читачеві не плутати лицарів Глімпельштейнів із корчмарями Гільденштернами через те, що їхні прізвища дещо схожі).

- Агов, драконе, це ти, напевно, Іполит Кирилович? Чи Іраклій Карпович? - прозвучав вершник. - Чи як там твоє назвисько?

- Я Інокентій Карлович, пане. Чим можу служити? - чемно поцікавився хазяїн печери, і пазуром посунув окуляри, що трохи сповзли від очей до дзьоба.

- Карлович? Ну це все одне. А я лицар Аркадій з колективу Напівкруглого Столу. Тебе мені й треба, голубе. Чим служити? Ти можеш служити експонатом Королівського зоопарку. Його Величності необхідний для експозиції тверезий дракон. Я за порадою компетентної особи вибрав тебе. Збирай манатки й швендяй за мною.

- Гм! - сказав екскурсовод, складаючи лапи на грудях і зі здивуванням удивляючись у прибульця.

- Давай-давай, не гмикай! Житимеш, як у богині за пазухою, на всьому готовому. Безкоштовні харчі, басейн, ветеринар під боком, щоденне прибирання. Тільки жери, спи та гуляй вольєром. Ну що ще треба? Збирайся, не гай часу та не зволікай.

- А чому ви мені тикаєте, пане? Ми з вами на брудершафт не пили і дітей не хрестили, наскільки я пам'ятаю, - нервово поворухнув пазурами дракон.

- Брудершафт із шорстким гадом? Тьху, мерзота! - гидливо плюнув Аркадій. - Не вистачало, щоб я всяку рептилію на "ви" називав! Може, накажеш ще й реверанси корчити?! Досить базікати, час не жде!

- Експонатом, кажете? У мене інші плани, пане. Прощайте.

Дракон відвернувся, збираючись піти.

- Стояти! Стояти, я сказав! Не буди в мені героя, а то ось він - спис! - лицар підвівся на стременах, потрясаючи озброєнням.

- Ну нічого собі! - здивувався його нахабності гірчичнопечерний екскурсовод.

- Не нунічогособікай, а роби що кажуть, поки я добрий!

- Як? Ви мені погрожуєте?! За яким правом, власне? Прошу негайно звільнити мене від вашої присутності!!

Дракон так обурився, що, здається, злегка почав темніти й совати крильми.

- За правом лицаря Напівкруглого Столу! Як лицар Його Величності, я не потерплю, щоби всяка тварюка качала права й ухилялася від зоопарку Його Величності, короля Жорика Дев'я...

Дракон Інокентій Карлович, поворухнувши пазурами і трохи відкривши рота з гострими зубами, облив нахабу таким холодним поглядом, що спиною Аркадія пробіг мороз. Цей несподіваний мороз був, мабуть, двоєборцем. Бо не обмежився пробіжкою по шкірі, а відразу ж здійснив пірнання. Тобто занурився у глибини лицарського організму. І пірнувши у нутрощі, розплився по органах та членах, так що заціпенілий лицар не міг поворушитися.

Кінь Людовик, наляканий недобрим поглядом дракона, утікав настільки швидко, наскільки дозволяв тягар на спині. Покляклий лицар завмер пам'ятником, бо суглоби начебто спаялися памороззю, і, стукаючи зубами, безпомічно спостерігав крізь щілини забрала зміну ландшафтів...

* * *

У Жорикбурзі кінь заспокоївся й перейшов на крок, а потім, не відчуваючи керування з боку наїзника, і зовсім зупинився на проспекті Григорія Сковороди.

Повз нього, на щастя Аркадія, проходив дільничний міліціонер Микола Ратиця зі своїм підопічним практикантом Захаром Полуящиковим, курсантом міліцейської школи, котрий був приставлений до Ратиці набиратися досвіду.

У завдання міліціонера входить допомагати громадянам. Побачивши нерухомо застиглого на коні лицаря, дільничний запідозрив, що той потребує допомоги. Взагалі-то цей проспект перебував не на його дільниці (дільниця Ратиці простиралася від східної окраїни Жорикбурга до східних схилів Каменіани, а дана вулиця була західніше, поза межами, повторює Автор, довіреної Ратиці дільниці), але Микола Опанасович не був формалістом, і думав, що людям треба допомагати будь-де, а не тільки на своїй дільниці, і будь-коли, а не тільки в робочий час.

Наблизившись до вершника, дільничний із практикантом, по-перше, відчули характерний запах, а по-друге, помітили, що лицаря б'є озноб, від чого в нього, як то кажуть, зуб на зуб не попадає. (Читач може заперечити, що міліціонери не могли того побачити, бо лицар був від них прихований металом обладунків; навіть обличчя його було сховане за забралом. Начебто так, читачу, але все ж Ратиця з курсантом якось то второпали, чи завдяки досвіду, чи мала місце інтуїція, чи ще щось...) Отже, лицар мав потребу в тім, щоб обмитися й зігрітися.

Такі послуги надаються в лазні.

Громадська лазня імені стахановця Іллі Шнапса розташована неподалік, у Ніздресвистівському провулку. Міліціонери – досвідчений Ратиця й початківець Полуящиков – допомогли заляклому Аркадію туди переміститися.

Звичайно, у читача може виникнути підозра або навіть упевненість, що неприємність, котра сталася з лицарем Аркадієм і котра спричинила запах, що плив від нього, була наслідком великого переляку. А це дає підставу запідозрити цього доблесного витязя в боягузстві.

Автор відмітає таку ганебну для лицарів Напівкруглого Столу підозру, й нагадує читачеві про вчорашній бенкет у Королівському замку. Автор упевнений, що причиною розладу шлунка з випливаючим із цього запахом стало зовсім не боягузтво, а саме бенкет, точніше та обставина, що Аркадій там, мабуть, ужив продукти й напої, котрі погано сполучаються в шлунку й кишечнику. Твереза людина розуміє, що якщо ти, наприклад, їси солоний огірок, то не варто запивати його свіжим молоком; що ці продукти корисні, але якщо вживати їх окремо. Однак те, що є ясным для тверезого, може бути мрячним для нетверезого.

Так, Аркадій похолодів від лютого погляду дракона, і кожний би похолодів, зокрема й Автор цих писань, і їхній читач. Але щоб від цього вср... гм... щоб від цього, м'яко кажучи, забруднитися – це вже занадто, подібне припущення плямує честь лицаря Напівкруглого Столу! Ні, напевно саме невдале нетверезе трапезування, а не боягузтво спричинило цей казус, наполягає Автор.

У лазні Аркадій дійсно відмився й зігрівся; а оскільки при цьому закладі була пральня, то і його штани з трусами були випрані й висушені (зрозуміло, крім металевого панцира було й текстильне вбрання, не до голого ж тіла він метал пристібав).

З лазні він вийшов чистим і в набагато кращому гуморі, ніж був туди переміщений. (Якщо читач відвідує лазні, то з власного досвіду знає, що вони не тільки очищують тіло, але благотворно впливають і на душевний стан, покращують настрій). Першим ділом зайшов у найближчу аптеку, купив пігулку фталазолу й відразу, просто в аптеці, проковтнув, запивши люб'язно поданою аптекарем мінералкою; аби уникнути повторного забруднення зсередини одягу. Затим, щоб закріпити непоганий настрій, він з'їздив до корчми "Під Мідним Забралом", де вжив якогось звеселяючого напою. Потім, залишивши Людовика в Непарнокопитому Театрі, повернувся трамваєм до лицарського гуртожитку...

Крилатий і хвостатий екскурсовод же вернувся до свого Гавриїла Святославовича, якого ми з тобою, безцінний читачу, так і не роздивилися, і зіграв із ним п'ять партій у шахи: одну виграв, а чотири програв, із чого випливає, що таємничий Гавриїл Святославович щодо шахів був дока.

Протиборство ж лицаря Аркадія із драконом в окулярах Інокентієм Карловичем на цьому не припинилося. Це був тільки початок.

– А чому це ти, Авторе, повсякчасно кажеш читачеві "ти"? – зауважує Права

півкуля авторського мозку. – Він тобі що – брат, сват, чи, може, кум? Може, ти з ним дітей хрестив? Може, пив з ним якесь вино на брудершафт? Із чого ти узяв, що маєш право йому тикати? От ми з тобою дуже близькі, тому я можу казати тобі "ти", і ти можеш мені казати "ти". Але ж із читачем у тебе немає таких близьких стосунків. Виховані, гречні, ввічливі люди ніколи не звертаються на "ти", а лише на "ви" до інших людей, крім близьких родичів та друзів. Тикати людині, чиє ім'я тобі навіть невідоме – це невихованість і хамство.

– Ні, я не хам і не жлоб, – відповідає Автор, – і, зустрівши читача у реальному житті, звернувся б до нього на "ви". Але у цьому творі я вимушений вдаватися до тикання з, так би мовити, технічних причин. Аби читачеві було зрозуміло, що я адресуюся особисто до нього, а не до якоїсь абстрактної читацької маси. Технологія створення саме цього твору вимагає від мене саме такої поведінки. Я сподіваюся на поблажливість читача, на те що він, увійшовши в моє становище, пробачить мені таку зовні вульгарну вольність, і не гніватиметься на мене.

ЩОСЬ СОРОК ТРЕТЄ. Народний людожер

– Нас Людожер побачить, тоді ми всі пропали.

Карло Гоцці, "Зелена Пташка".

– Хто ти, вилупку небес,

Ангел добрий чи злий пес?

Даниїл Хармс, "Гвідон".

24 жовтня 1995 року.

– Як я помітив, – заговорила Права півкуля авторського мозку, – у твоїх теревенях, пане Авторе, про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу в кожній другій главі є присутнім нащадок мага Гектора Манюні, портрет Гектора Манюні пензля живописця Леонардо Гудзика й фрагмент пророкування Гектора Манюні. У минулій главі, сорок другій, за назвою "Особливості полювання на грифонів", нащадок згадувався, але ані портрета, ані фрагмента пророкування не було. Отже, у цій главі все це буде.

– Ет, не люблю я передбачуваність літературного сюжету, не люблю, коли читач заздалегідь знає, що там далі відбудеться, – насупився Автор, але суперечити півкулі не став.

– А я можу заздалегідь пророчити, що наприкінці цієї частини ти, пане Авторе, назвеш повні імена тих двох лицарів Напівкруглого Столу, що будуть її головними персонажами, – сунулася в провісники й півкуля Ліва, – бо так ти діяв у попередніх част... тобто щось про мандрівки напівкруглостольців.

Зовсім розстроений передбачуваністю Автор, щоб спростувати хоч це останнє пророкування, називає повні імена цих доспіхоносців не наприкінці щось, а на початку: Порфирій Фердіядович Екскременчуцький і Леонід Артемович фон Борщесер; неповні ж, більш відомі їхні назвиська – барон Порфирій і граф Леонід Жвавий. І надалі Автор вирішив указувати повні імена мандрівних лицарів Напівкруглого Столу на початку або

в середині розділів, а не в кінці, як робив дотепер.

Негайно ж Автор додасть, що барон Порфирій – це тридцятиоднорічний чоловік атлетичної статури, обличчям схожий на Аполлона Бельведерського – знамениту скульптуру, але на відміну від Аполлона не кучерявий, а стрижений дуже коротко. Ну, щоправда, ніс у нього цілковито не такий, як в Аполлона. Та й очі зовсім інші. І губи несхожі на Аполлонові. Вуха теж інакші. Брови й чоло також не мають нічого спільного з такими в Аполлона. Ну й овал лиця абсолютно не такий. А в решті обличчям він викапаний Аполлон.

А граф Леонід Жвавий – сорокадворічний невисокий і худенький живчик; кирпатий, великоокий, волохатобровий; не мускулистий, але, як він сам себе характеризує, "жилавий", і досить рухливий, як видно із прізвиська.

Відразу ж, щоб потім не відволікатися на такі дрібниці, Автор повідомляє, що барон Порфирій мандрував верхи на коні Лжедмитрії, форелевої масті, тобто сірого кольору з темними плямами різної форми й різної, так би мовити, темряви, найменованому на честь російського царя-самозванця Лжедмитрія Четвертого, що володарював декілька днів у Нижньому Поволжі на рубежі 1611-1612 років. А граф Леонід Жвавий – на коні Ксерксі (Ксерксі, а не Ксероксі, не переплутай, читачу!), чепрачної масті (коричневий з великою білою плямою на заді в коричневих цятках), названому так на честь перського царя Ксеркса Першого, що царював приблизно двадцять років у п'ятому сторіччі до нашої ери.

І відразу Автор повідає, що на щиті (і відповідно гербі) барона Порфирія зображений білий телефон (не мобільний, стародавній дротяний) у малиновому полі, а в графа Леоніда Жвавого – два дракони в момент спарювання (із чого випливає, що вони самець і самиця), зеленого кольору, у жовтогарячому полі.

Отож, ці два лицарі на цих двох конях у пошуках драконячого яйця переміщалися вбік міста Ямитививівнаванониполя... Передчуваючи, що Ліва півкуля авторського мозку знову випендриться пророкуванням, мовляв, номер сектора, у якому ці яйцешукачі займалися пошуками, Автор нагадає читачеві лише наприкінці розділу (як Автор це робив у попередніх розділах про лицарські мандрівки), Автор випереджає ехидну півкулю й відразу ж, на початку розділу нагадує, що барон Порфирій і граф Леонід Жвавий провадили пошуки в чотирнадцятому секторі Терентопського королівства.

– Кажеш, місто Янипи... тьху, Япини... тьху, Явипи... тьху, та що це за назва така, не виговориш! – обурюється Права півкуля.

– Якого біса, – підхоплює півкуля Ліва, – тобі приспічило давати цьому місту таку довгу й незручновимовляему назву?! Чи не міг придумати щось простіше; ну там, скажімо, Лопухоград наприклад, або Цеглянськ який-небудь! А то – Ямити-щось-там-ще-поль. Випендрюєшся, громадяніне Авторе, випендрюєшся! Простіше треба бути, громадяніне Авторе, простіше, і тоді читач тебе полюбить.

– Ще простіше? Та я й так уже... – зітхає Автор. – Ні, назва цього міста не така складна, як здається на перший погляд. Я розповім, як ця назва виникла.

До 80-х років XVIII століття цей населений пункт був невеличким поселенням за назвою Мале Село. В 1784 році біля нього закінчилося будівництво Футилекрюмського замку, у якому оселився граф Антін Лялечка, лицар Напівкруглого Столу. В 1785 році Антін Лялечка вчинив подвиг – урятував красуню від велетня, що її викрав (красуня, до речі, чомусь не хотіла, щоб витязь її рятував, і коли він, незважаючи на це, відвіз її від великолюда, вона роздряпала Антонові Лялечці фізіономію нігтями). За цей подвиг король Жорик П'ятий присвоїв Антонові Лялечці титул герцога, а губернія, де у своєму замку жив цей герой, стала йменуватися Футилекрюмським герцогством, столицею якого було призначене поселення Мале Село.

Столиці притягають до себе провінціалів і розростаються за рахунок приїжджих. Мале Село не було виключенням: як тільки воно зробилося найголовнішим пунктом герцогства, у нього потягнулися переселенці з інших сельбищ, котрі вважали, що в столиці легше зробити кар'єру, чим на задвірках. У такий спосіб ця осада швидко виросла, і із села перетворилася на місто.

І тоді виникло питання щодо перейменування столиці герцогства, бо для міста, з точки зору його жителів, зовсім не годиться назва Мале Село. Така назва для міста, та ще столичного, принизлива й ганебна.

Мешканці, зібравшись на віче, вирішували: яка ж назва підійшла б.

– Треба дати таку назву, щоб із неї було ясно, хто живе в нашій місті! – запропонував один житель.

– А хто живе в нашій місті? – вигукнув запитання інший, і сам же на нього відповів: – Ну, я живу; ну, ми живемо; ну, ти живеш; ну, ви живете; ну, він живе; ну, вона живе; ну, вони живуть...

– Виходить, – резюмував перший, – от так і назвемо: місто Я-ми-ти-ви-він-вона-вони...

– ...поль, – пришпандорив закінчення третій житель.

Усі погодилися, що це логічно, і столиці Футилекрюмського герцогства була офіційно дана назва Ямитививінвонавониполь.

Герб цього міста теж курйозний. Оскільки глава герцогства був лицарем, то ямитививінвонавонипольці вирішили, що на гербі столиці герцогства має фігурувати лицар. Однак із приводу забарвлення виникли розбіжності, і городяни розбилися на дві партії, одна з яких уважала, що треба зобразити білого лицаря в чорному полі, а друга, що – чорного лицаря в білому полі. Посперечавшись до хрипоті, ухвалили: нехай остаточний варіант затвердить сам герцог.

Антін Лялечка, вислухавши делегатів, замислився: якщо вибрати варіант однієї партії, іншій це буде прикро; виходить, щоб нікому кривдно не було, треба втілити в гербі думки обох партій. Одна хоче, щоб був білий лицар – нехай буде білий лицар; інша бажає, щоб лицар був у білому полі – нехай буде в білому полі...

Ти, безцінний читачу, уже напевно здогадався, що відбулося. Біле в білому... Так, білий лицар зовсім злився з білим полем. З точки зору приїжджих, на гербі цього міста лише суцільне біле поле й більше нічого. (Тобто цей герб схожий на морську мапу

капітана Будодзвона з веселої віршованої епопеї дотепного Льюїса Керролла "Полювання на Снарка", що на тій карті також не видно жодних зображень, а лише біла порожнеча. Або на вісімнадцятий та дев'ятнадцятий розділи дев'ятого тому роману "Трістрам Шенді" не менш дотепного Лоренса Стерна, що ті розділи являють собою чисті білі сторінки без жодної букви.) І жителям Ямитививівновоніпольа доводиться постійно пояснювати приїжджим, що взагалі-то на гербі є лицар, просто його не видно.

Отім, Автор із вини своїх мозкових півкуль занадто докладно заговорив про Ямитививівновоніполь, проте барон Порфирій і граф Леонід Жвавий, хоч і переміщалися вбік цього міста, у самому місті під час експедиції не побувають, бо там пошуками викраденого драконячого яйця переймалася тамтешня міліція, тож лицарям нема чого робити.

* * *

Отже, рухаючись у тому напрямку, рано вранці двадцять четвертого жовтня 1995 року лицарі Порфирій і Леонід Жвавий виїхали з Корінного лісу і вздріли степ, що розкинувся перед ними, схожий на безмежну шкіру волохатого зеленувато-бурого звіра, що по тому ботанічному хутру замість бліх де-не-де стрибали зайці.

Прямо за курсом удалині маячив невеликий населений пункт, обабіч якого, як два величезні кучеряві крила, розстелялися якісь насадження. До нього вів ґрунтовий шлях, схожий на довгий шрам, що розсік волохату шкіру.

- Так, подивимося... - сказав Порфирій, розгортаючи мапу цієї частини королівства.

Карта повідала, що вони наближаються до колгоспу імені Савелія Другого й села Зигфрідівки.

- Ко... ко... колгосп імені Савелія Другого, - уголос задумався Леонід Жвавий (він трохи заїкався). - Па... па... пам'ятаєш, що про цей колгосп говорив Його Величність Жорик Дев'ятий у День Шляхетного Мордобоя, перед лицарським турніром?

- Що? - запитав барон, складаючи карту.

- Що в районі цього колгоспу нібито завівся людоджер, принаймні до короля дійшли такі чутки. Тре... тре... треба це з'ясувати. Ну, а якщо той людоджер дійсно існує, дійсно пожирає людей, то треба його знешкодити. Вчи... вчи... вчиняти такі подвиги - це наш лицарський обов'язок.

- Так, як же лицарям без подвигів, - погодився барон Порфирій. - Знаєш, як називалася б книга "Дон Кіхот", якби головний герой там не намагався вчиняти подвиги?

- Як?

- Якби Дон Кіхот не лицарював, не намагався вчиняти подвиги, а жив собі тихесенько звичайним життям, то, мабуть, книга про нього називалася б "Тихий Дон".

- Ло... ло... логічно.

- Так, якщо ти став лицарем, то мусиш вчиняти подвиги. Як каже наша народна мудрість: назвався пальцем - лізь у ніздрю.

- А наш ко... ко... колега Андрій Цинік одного разу перефразував цю приказку: мовляв, якщо ти назвався клізмою, то... Хе-хе.

- Хе-хе.

(Про всяк випадок Автор Терентопських хронік підкреслить, що в цьому діалозі мається на увазі роман "Дон Кіхот" Мігеля де Сервантеса, а не повість "Український Дон Кіхот" Грицька Основ'яненка. Тим більше, що "Український Дон Кіхот" - це перша назва повісті, а потім вона була перейменована на "Герой очаківських часів".)

І ці два лицарі верхи на Лжедмитрії й Ксерксі поїхали з бажанням учинити подвиг до колгоспу імені Савелія Другого, названому так на честь патріарха Терентопської православної церкви...

("У нас, у колишній советській країні, колгоспам теж часто-густо присвоювалися імена різних людей, але щоб церковного патріарха, - ні, такого не було", - зауважує Ліва півкуля авторського мозку. "Та й у Терентопському королівстві цей колгосп був єдиним, названим на честь священника, та й то тільки тому, що Савелій Другий уважався не просто священником, а священником-стахановцем, - відповідає Автор, - оскільки проводив церковні служби в рекордно короткий час, і при читанні проповідей перевиконував план, видаючи крім інформацій зі звичайної Біблії також жарти з книжок "Забавна Біблія" та "Забавне Євангеліє" Лео Таксилья, збірки "Діла небесні" Остапа Вишні, коміксу "Створення світу" Жана Еффеля, кумедних містерій "Ноїв ковчег" і "Божественна комедія" Ісидора Штока, а також інших веселих видань з біблійної тематики. Напевно, він використовував би і жарти з сатиричної поеми Джордано Бруно "Ноїв ковчег", якби цей твір зберігся до нашого часу і Савелій Другий мав можливість його прочитати".

Взагалі, терентопські колгоспники полюбили давати своїм колгоспам назви, запозичені, хоча б частково, у колгоспів советських. От, наприклад, був у королівстві колгосп "Червоний Огірок". Огірки в цьому колгоспі вирощувались не червоні, а зелені. Прикметник "червоний" був всунений у назву лише тому, що він був типовим у назвах советських колгоспів, ну там "Червона Зірка", "Червоний Хлібороб", "Червоний Жовтень", "Червоний Плуг", "Червона Зоря", "Червоний Колос" тощо.

Або інший приклад. Один колгосп у Шриньзякобубудецькому герцогстві колгоспники хотіли назвати типовим для советських колгоспів та інших організацій словосполученням "Серп і молот", але відразу зметикували, що така назва, по-перше, ніяк не відбиває той факт, що цей колгосп спеціалізується на розведенні курей і виробництві курячих яєць, а по-друге, здатна навіяти на земляків оману, начебто цей колгосп заснували лицарі із роду Ковалинських (бо на гербі цього терентопського лицарського роду, як Автор уже повідомляв читачеві в тридцять сьомому розділі "Непросихаючі громадянки", зображені чорні серп і молот у світло-фіолетовому полі), що не відповідає дійсності. Тому колгоспники в назві молот замінили яйцями, але серп залишили, як такий що має до курівництва деяке відношення, бо курей годують зерном, а зерно раніше добувалося за допомогою серпів. З тих пір, з 1946 року і аж до 1990, коли колгосп розвалився на фермерські господарства, він звався "Серп і яйця".)

Барон Порфирій раптом поринув у філософствування на тему людожерства, і навіть сказав, що людожером може бути будь-яка жива істота, навіть корова. Граф Леонід

Жвавий заперечив, що корова-от точно не може з'їсти людину. Порфирій наполягав, мовляв, може. Леонід викликнув, що це абсурд. Де ж це бачено, щоб корова... Ну, хіба тільки не звичайна корова, а якийсь коровоподібний хижий мутант із Окраїнних Земель. Ні, не мутант, а звичайнісінька корова, продовжував гнути свою лінію барон, може запросто зжерти людину. Не може, ніяк не може, корови й інші травоядні на це не здатні, сперечався граф. А от і може, не вгамовувався Порфирій, якщо спочатку людину подрібнити до пилоподібного стану й розпорошити над пасовищем. Пожираючи зелень, корова поступово зжере й напилену на траву людину. І взагалі корова мимоволі є звіром почасти хижим, тому що разом із травою іноді поїдає й тварин: усіляких там павучків, комашок, равликів і інших, що повзають по цій траві. Граф змушений був погодитися, що в такому випадку корова дійсно з'їсть людину, навіть цього не помітивши. Але відразу зауважив, що йдеться все-таки про людину не живу, а розчленовану на мікрочастинки. Барон на хвилину замислився, а потім сказав, що й живу людину корова може з'їсти. Якщо її (не корову, людину) за допомогою магії зменшити до розміру комахи й помістити на траву, що пожирається травоядним. Таким чином, як не крути, навіть корова може бути людоджером. Леонід Жвавий визнав аргументи співрозмовника переконливими.

Коли ці два вершники дещо наблизилися до колгоспу імені патріарха-стахановця, і вже можна було роздивитися, що насадження, які як розлогий комір із зеленувато-бурувато-червонясто-жовтих мережив пристебнулися до Зигфрідівки, були садом, сонце на мить закрило щось велике, а потім убік колгоспу ж поповзла розгониста тінь.

Лицарі підняли погляди в небо.

Це летів дракон.

Лицарі замилювалися його польотом: гарне видовище...

- Стоп, у мене дежа вю: таке відчуття, що це вже було, що я це вже читав, - перебиває Права півкуля.

- Та ніяке не дежа вю! - заперечує півкуля Ліва. - Звичайно, це вже було: і два лицарі, що наближаються до колгоспу, і дракон, що пролітає над ними в цей момент у тім же напрямку... Було, було, було, не далі як вісім частин тому, у частині тридцять п'ятій, тобто щосі тридцять п'ятому за назвою "Єдинорогарський колгосп". Ну, громадяніне Авторе, це вже взагалі! Скотитися до таких тупих повторень раніше сказаного... Цього я навіть від тебе не очікував! Виходить, твоя фантазія вичерпалася, і ти можеш лише повторювати те, що придумав і написав раніше. От до чого приводить бажання проковтнути шматок ширший за горло! Замість того щоб із настільки куцою фантазією обмежитися повістю, ти замахнувся на епопею, на яку фантазії й не вистачило, от і пішли повтори! Який наочний урок для самовпевнених графоманів!

- Цитуйте, півкулі, цитуйте! - ображається Автор. - Якщо в країні чимало лицарів і чимало драконів, то немає нічого дивного в тім, що дві пари лицарів побачили в небі двох драконів, у різний час, і в різних місцях. Щоб показати, що ці випадки різні, перелічу відмінності першої ситуації від другої:

а) по-перше, лицарів, які побачили дракона у польоті вісім розділів тому, кликали

барон Річард Неголений і герцог Харитон, а цих звуть барон Порфирій і граф Леонід Жвавий;

б) по-друге, колгосп, до якого переміщалися ті лицарі, був єдинорогарським, тобто спеціалізувався на розведенні єдинорогів м'ясо-молочних порід; а колгосп, до якого наближаються ці доспіхоносці, грушарський, тобто основною його продукцією є плоди з великого грушевого саду, що розкинувся обабіч села Зигфрідівки;

в) по-третє, там над лицарями пролетів дракон Щелепенко, а тут пролітає дракон Інокентій Карлович, так-так, добре нам знайомий Інокентій Карлович; якби це летів якийсь інший дракон, я б, напевно, і не став би про це згадувати; але як же я міг проігнорувати аж самого Інокентія Карловича!

г) по-четверте, там дракон, пролітаючи над лицарями у напрямку колгоспу, рухався саме в колгосп, де й приземлився; тут же дракон, Інокентій Карлович, пропурхнувши над яйцешукачами убік колгоспу, прямував зовсім не в колгосп, а в місто Ямитивівновонавоніполь, і посадки в колгоспі не робив.

- А що це драконові Інокентію Карловичу в Ямитивівновонавоніполі знадобилося? Що він там забув? - заінтригувалася Ліва.

- Він летів туди на генеральну репетицію концерту в тамтешній філармонії, - відповідає Автор. - Пам'ятаєте, у День Шляхетного Мордобою Інокентій Карлович дав у Стайні Опери та Балету, то пак у жорикбурзькому оперному театрі, концерт клавесинової музики? Пам'ятаєте, добре. Отож, серед глядачів на тім концерті був присутній і директор Ямитивівновонавоніпольської філармонії, який в той день перебував у справах в столиці королівства. Йому дуже сподобався музикант-дракон, і він запропонував Інокентію Карловичу дати концерт і в столиці Футилекрюмського герцогства. Клавесина у філармонії Ямитивівновонавоніполя не було, а перевозити цей стародавній інструмент туди з Каменіани далеко й клопітно, тому вирішили, що в столиці згаданого герцогства цей крилатий маестро музикуватиме не на клавесині, а на роялі в супроводі симфонічного оркестру Ямитивівновонавоніпольської філармонії. Бо хоча цей дракон був формально не професіоналом, а аматором, але, так би мовити, музикантом-клавішником широкого профілю: піаніст Степан Архипович де Грангузьє, у якого Інокентій Карлович брав уроки музикування, вчив грати його на різних клавішних інструментах, від клавесину до електричних; у тому числі на роялі та органі.

Тож мешканець Гірчичної печери став літати в це місто на репетиції. Коли політ Інокентія Карловича побачили барон Порфирій і граф Леонід Жвавий, дракон прямував на останню перед концертом репетицію. Якби ці два лицарі опинилися в Ямитивівновонавоніполі, то, напевно, вгледіли б там афіші, котрі повідомляли, що 26 жовтня 1995 року у великій залі філармонії відбудеться концерт, де у виконанні дракона прозвучать твори для фортепіано з оркестром видатного американського композитора Джорджа Гершвіна: Блюзова рапсодія № 1, Блюзова рапсодія № 2 та Концерт фа мажор.

Джордж Гершвін, до речі, брав уроки музичної композиції в харків'янина Йосипа Мойсейовича Шиллінгера, учнями котрого були також Гленн Міллер, Бенні Гудмен, Томмі Дорсі та інші американські музики-композитори; що той харків'янин до еміграції

у США в столичному тоді Харкові працював керівником Українського симфонічного оркестру і пропагував джазову музику. Зокрема, складаючи оперу "Поргі та Бесс", Джордж Гершвін консультувався щодо цього з Йосипом Мойсейовичем. (Чи не тому колискова Клари із цієї опери, всесвітньовідома як "Summertime", одна з найпопулярніших американських пісень, так схожа мелодією на українську народну колискову "Ой ходить сон коло вікон"?) І ще щодо джазу можна додати, що найперший джазовий музичний колектив на території України та всього СРСР було засновано у місті Харкові. Засновником був композитор Юлій Мейтус. І сталося це 29 грудня 1925 року.

- А яке відношення ці подробиці мають до пошуків викраденого драконячого яйця?
- прискіпується Права півкуля авторського мозку.

- Досить опосередковане, - відповідає Автор. - Украдене яйце було, так би мовити, рідним небожем дракона Інокентія Карловича. А Інокентій Карлович був виконавцем музики Джорджа Гершвіна. А Гершвін був учнем людини з Харкова. А Харків найближчий до Терентопського королівства населений пункт Великого Світу. Тож я вважаю, що маю право в так званому епосі про пошуки викраденого драконячого яйця повідомляти не тільки те, що стосується Терентопії з терентопцями, але й дещо стосовне Харкова з харків'янами. Взагалі, навіть такий відомий літературний авторитет, як О.С. Пушкін, радив (у листі до О.О. Бестужева): "Роман вимагає БАЛАКАНИНИ; висловлюй геть усе". Слово "балаканини", до речі, у цім тексті виділив не я, а сам Пушкін (чоловік праправнучки українського гетьмана Петра Дорошенка, до слова). Звичайно, це й до епосу прийнятне. От я й удаюся до балаканини й висловлювання геть усього, що хоча б навіть віддалено й побічно має відношення до справи.

Забігаючи наперед, Автор повідомляє, що намічений концерт відбудеться, дракон матиме там гучний успіх і непогано заробить.

- Схоже, через ці нескінченні авторські теревені й коментарі барон Порфирій і граф Леонід Жвавий ніколи не доїдуть до колгоспу! - обурюється Права півкуля.

- Так ви ж самі мене відволікаєте, півкулі, своїми причіпками й розпитами! - огризається Автор. - Баста! Зосередимося на лицарях!

* * *

Після того як барон Порфирій і граф Леонід Жвавий проводили очима дракона, що пролетів над Зигфрідівкою й зменшився вдалині до невидимої крапки (чи, точніше, не крапки, а коми, бо мав хвіст), позаду зазвучав гуркіт мотора, стаючи все голосніше й голосніше, із чого випливало, що лицарів наздоганяє якийсь механізм із двигуном внутрішнього згоряння.

Незабаром з'ясувалося, що механізм був чорним мотоциклом, на якому їхав одягнений у чорний шкіряний комбінезон і чорний же шолом мотоцикліст - таких у нас нині називають байкерами.

Оскільки, по-перше, серед читачів бувають допитливі й цікаві суб'єкти, котрі бажають знати побільше подробиць, зокрема й щодо транспорту, на яким

переміщається персонаж; по-друге, навіть явна небилиця набуває риси правди, якщо її обліпити правдоподібними подробицями; а по-третє, дивися, читачу, вищенаведена цитата з Пушкіна; то Автор відразу, щоб одним пострілом убити цих трьох метафоричних зайців, уточнює, що модель цього мотоцикла "Дніпро-11"; виготовлений він у 1985 році на КМЗ, тобто Київському мотоциклетному заводі; у комплекті з коляскою, але даний аксесуар мотоцикліст відгвинтив, віддаючи перевагу двоколісному переміщенню; а колір тобі, читачу, вже відомий.

Наздогнавши пару яйцешукачів, чорний байкер пригальмував своє парноколісне залізо й приглушив шум, щоб привітати шляхетних подорожан, кандидатів у гості Зигфрідівки, і представитися. У містах, звичайно, не прийнято вітати всіх зустрічних незнайомців і представлятися їм, але в сільській місцевості це вважалося правилом хорошого тону. До того ж мандрівні лицарі в королівстві традиційно шанувалися, і сільські мешканці вважали за честь із ними поспілкуватися.

На диво лицарів, голос у чорного мотоцикліста виявився не низьким і хрипким, як вони очікували, а високим і дзвінким, дівочим. Мотоцикліст сказав, що його кличуть, вірніше, її кличуть Парасею, що працює вона медсестрою в Зигфрідівській лікарні, куди тепер і прямує.

Лицарі теж відрекомендувалися молодій мотоциклістці й повідомили, що мають намір провести в цьому селі й у колгоспі, де працює більшість мешканців села, опитування населення з приводу... тощо. Дівчина в чорній шкірі й чорному шоломі сказала, що особисто вона нічого про місцезнаходження драконячого яйця й шахрая, зображеного на показаній лицарями картинці, не знає.

- До речі, до нас дійшли чутки, що тут з'явився індивід, котрий пожирає людську плоть, - додав барон Порфирій, погладжуючи рукавичкою шию свого Лжедмитрія. - Це правда, чи тільки вигадки?

- Так, тут є людина, яка регулярно вживає в їжу людські органи, - підтвердила Парася, погладжуючи чорною рукавичкою бензобак свого вірного мотоцикла.

- Ну ми йому по... по... покажемо, де козам роги правлять! Більше він не жертиме лю... лю... людей, людоджер клятий! - патетично викликнув граф Леонід Жвавий, і навіть вихопив металевий меч, показуючи свою рішучість учинити такий подвиг.

- Ви хочете застосувати до нього насильство?! - запитала медсестра з подивом у голосі.

- Авжеж! З людоджерами нема чого церемонитися! - гмикнув барон Порфирій.

- Навіть не розібравшись, навіщо він це робить?! - продовжувала розпит вона. - Не довідавшись про причини його, так би мовити, людоджерства?!

- А що тут розбиратися! Людоджер він і є людоджер! Дамо йому прочухана! Людоджерство не має права на існування! Знешкодимо його будь-яким способом. Якщо буде треба, уколошкаємо канібала, - пообіцяв барон.

- Причини нас не цікавлять. Головне - зне... зне... знешкодити його за всяку ціну! - підтвердив Леонід Жвавий. - Ми не збираємося з ним пань... пань... панькатися!

Зависла пауза, під час якої мотоциклістка Парася постукувала пальчиками правої

руки у чорній рукавичці по ручці керма, про щось міркуючи. Потім сказала:

- Гм... Добре, я вам покажу, де перебуває цей, як ви висловились, людоджер... Їдьте за мною, я вас приведу до цього... людоджера.

І продовжила рух на мотоциклі до села Зигфрідівки.

Обоє вершники на Лжедмитрії й Ксерксі поскакали за нею.

* * *

В'їхавши в село, вони проревіли-процокали головною вулицею повз колгоспну контору, і зупинилися біля розкішного триповерхового нового будинку, шедевра сучасної архітектури, схожого на велетенський чудернацький торт з каменю, скла й металу. Лицарі вразилися, що в звичайному маленькому селі є настільки чудове й коштовне спорудження.

- Ось отут я й працюю, - сказала медсестра-мотоциклістка й зняла чорний шолом, виявившись гарною-брюнеткою з коротким волоссям й веснянкуватим носиком. - Це і є Зигфрідівська лікарня.

- Нічогенька лікарня! Я по... по... подумав - палац або театр! - сказав граф Леонід Жвавий.

- А де ж людоджер? - запитав барон Порфирій.

- Спочатку відпочиньте з дороги, а потім уже контактуватимете з Оле... кхе, з людоджером, - запропонувала медсестра в чорній шкірі, тримаючи чорний шолом під пахвою. - Людоджер не вовк - у ліс не втече. Ще зустрінетеся. Пізніше.

- А раптом, поки ми відпочиватимемо, він ще когось зжере! Ні, про який відпочинок може йти мова, поки канібал на волі! - заперечив барон.

- Сьогодні він не вживатиме в їжу людську плоть, не турбуйтеся. Я це точно знаю, - сказала Парася, відкриваючи двері лікарні.

- Звідки? - запитав Леонід Жвавий.

- Я вам після розповім. Для бою з людоджером вам треба спершу відпочити й перекусити, щоби набратися сил, - наполягала дівчина. - Заходьте.

- Так, це правда, - піддався вмовлянню граф. - Із втомленого й голодного який же бо... бо... боець.

І лицарі, прив'язавши непарнокопитий транспорт до деревця поруч із її парноколесим, пішли за медсестрою в лікарню.

Той факт, що в настільки невеликому селі був такий порівняно немаленький шпиталь, свідчив, що тут лікувалися не тільки зигфрідів'яни, але й мешканці інших населених пунктів.

Увійшовши, Порфирій і Леонід зняли шоломи. Бо правила етикету тільки дамам дозволяють не знімати капелюшків у приміщенні. Виключенням є лише професійні головні убори працівників приміщень, як-от ковпаки кухарів, або шапочки медиків. Але ж лицарські шоломи не належать до цієї категорії, а лицарі не належать до категорії дам. (Тобто до категорії дам не належать ці два конкретні лицарі. Бо в історії Терентопії все ж було два випадки, коли доспіхоносцями Напівкруглого Столу були жіночки, а саме так звані лицар Килина і король Зінька Шостий. Але навіть і та і друга знімали

шоломи, заходячи до приміщень.) Опинившись у лікарні, яйцешукачі знову вразилися, бо приміщення було розкішним не тільки зовні, але й усередині.

(До речі, щодо правил етикету. Сучасний терентопський віршотворець Франческо Губанедурський склав на цю тему такий чотиривірш:

Правило знай, щоби не було стидно,

Знай та розкажуй усім:

В носі перстом колупать несолідно!

Зокрема – навіть в своїм.

Він так і називається – "Правило етикету".)

Попросивши dospixonosців почекати її в коридорі, одягнена в чорну шкіру дівця-байкер впровадилася за одну з білих дверей, а за кілька хвилин вийшла звідти інакша: у білому халатику й білій шапочці, як звичайна медсестра. В руках у неї були ще два білі халати, які вона попрохала лицарів надягти, тому що так годиться в лікарнях. Оскільки лицарські панцири були об'ємні, то важко було застебнути поверх них цей одяг без ризику відірвати гудзики, і барон Порфирій із графом Леонідом Жвавим обмежилися простим накиданням халатів на плечі, без застібання. Парася кивнула, мовляв, добре, і так зійде.

– Ідіть за мною, – сказала вона, і лицарі слухняно пішли.

Дорогою їм зустрічалися хворі в різнобарвних піжамах і халатах, а також медсестри, медбрати, санітарки й лікарі в халатах білих. Із деякими що одягнені в біле Парася не тільки віталася, але й про щось перешіптувалася, після чого ті зиркали на лицарів хто з подивом, а хто й, начебто, з невдоволенням і занепокоєністю. Графові Леонідові Жвавому це здалося трохи підозрілим.

– Нам сюди. – Парася ввійшла у двері, на яких була табличка:

"КІМНАТА ВІДПОЧИНКУ МЕДПЕРСОНАЛУ".

Лицарі – за нею.

У настільки ранній клопітливий час медикам було не до відпочинку, тому в даній затишній кімнаті їх поки не перебувало; а знаходились там: м'які крісла й дивани, екзотичні рослини, великий акваріум, новий телевізор "Sony-KV-M2100K Trinitron" із відеомагнітофоном "Sharp 6V3", музичний центр "JVC UX-1", стіл, і навіть фонтан – маленький басейн, у який із дзюркотом падав мініатюрний водоспад із пащі кам'яного дракона.

Занадто розкішно як для простої сільської лікарні, сказав про себе (не заїкаючись) Леонід Жвавий.

– Розташовуйтеся, а я зараз привезу з їдальні обід, – запропонувала Парася. – Можете поки послухати музику – радіо чи магнітофонні записи – ось аудіокасети. Або подивитися відео. Є відеокасети із записами нових серій якогось латиноамериканського серіалу, нещодавно доставлені з Великого Світу. Санітаркам дуже подобається. Забула, як називається: чи то "Мільйонери теж сякаються", чи то "Буржуї теж потіють", чи то "Олігархи теж пісяють", чи то "Багатії теж плюють", чи то... Загалом, щось про рідину з організмів забезпечених людей. Включити?..

Треба зауважити, що телебачення в Терентопському королівстві перебувало в зародковому стані: були лише маленькі аматорські телестанції, що транслювали свої програми на околишні вулиці, і не більше того. Тому телевізори, котрі доставлялися в королівство крізь Державні Двері з Великого Світу, купувалися там, як правило, у комплекті з відеомагнітофонами й наборами відеокасет із записами великосвітських (у значенні: з Великого Світу) фільмів і телепрограм, а іноді й у комплекті з відеокамерами.

З радіо справи були краще. Тим більше, що Терентопське королівство крізь так звані Державні Двері сусідить із Харковом, а Харків – місто, де радіомовлення почалося в 1924 році, уперше в Україні. Тоді, у двадцяті роки, у столичному Харкові навіть видавалася газета "Вечірнє радіо", а у театрі "Березіль" ішло поставлене під керівництвом режисера Леся Курбаса (котрому тепер в Харкові встановлено пам'ятник) гумористично-музичне ревю "Алло на хвилі 477" (саме з цієї фрази починалися тоді програми Харківського радіо); що до нього тексти пісень написав дотепний харків'янин, український письменник Майк Йогансен, а музику – композитор Юлій Мейтус, засновник та керівник найпершого в СРСР джазового колективу. У підпільному королівстві, котре в дечому брало приклад із Харкова, перша радіостанція запрацювала у 1933 році.

Від записаного на відеокасети латиноамериканського телесеріалу про рідину з організмів багатіїв барон Порфирій і граф Леонід Жвавий відмовилися, віддавши перевагу музиці. Парася ввімкнула радіоприймач, настроєний на хвилю музичної радіостанції "Звуки Білого Лицаря", що віщала з Ямитививівновонавониполя. Зазвучала пісенька "Кохання у ніздрі" у виконанні терентопської естрадної співачки Солохи Комірець.

Парася пішла. Барон і граф, не знімаючи обладунків, розсілися на м'яких кріслах, і милувалися під музику розкішними дискусами, скаляріями й астронотусами, що тірибини ліниво плавали в акваріумі серед пишних заростей кабомб, ехинодорусів, криптокорин та іншого підводного зела.

Пісенька Солохи Комірець закінчилася, і радіоведучий, або, сучасніше висловлюючись, ди-джей оголосив наступну – за назвою "Замок" (музика Юрка Чопика, слова Віктора Неборака), у виконанні українського рок-гурту "Мертвий півень".

Коли відзвучала ця імпортна (з терентопської точки зору, бо ж – з України) гарна, лірична, романтична пісня, повернулася Парася, штовхаючи перед собою столик на коліщатах, що на тім транспорті як пасажери розташовувалися апетитні ароматні страви з лікарняної їдальні.

Медсестра переставила миски з металевого колісного столика на стіл дерев'яний і безколісний, видала лицарям ложки, ножі, виделки, серветки і побажала смачного. Подякувавши, яйцешукачі приступилися до трапези. Парася, сказавши, що повернеться хвилин за п'ятнадцять-двадцять, знову вийшла, укотивши й столик на коліщатах.

Салат із капусти й свіжих огірків під майонезом лицарі неспішно вм'яли під звуки

пісні "Ельф, що ловить кейф" терентопського вокально-інструментального ансамблю "Безбарвні гітари".

Багрянний борщ із мініатюрними айсбергами сметани доспіхоносці умегелили під пісню "Полювання на єдинорогів" російської групи "Акваріум" (музика й слова Бориса Гребенщикова).

Макарони з тюфтельками й смачною підливою злопали під пісню "Почуття не топчи ти кінцівкою" терентопського автора-виконавця Еміля Хахашкіна.

Сирниками під сметаною й малиновим сиропом напихалися під пісню "Очі відьми" українського рок-гурту "Вій" (музика й слова Дмитра Добрийвечіра)...

Коли повернулася медсестра Парася, барон і граф тріскали печені банани під пісню "Дракон із бурштиновими очима" терентопської групи "Дрямсиньлоїд у кишені".

- До речі, це банани з наших груш, тобто тих, що вирощуються в нашій колгоспі, - проінформувала чорноволоса дівчина в білому халаті, і поставила перед гістьми склянки з жовтим напоєм. - Два тижні тому сюди приїжджав чарівник Левко Глечик, що на замовлення правління колгоспу перетворив чверть урожаю груш на банани. А це компот із наших груш.

- Банани, хоча й перетворені, але дуже смачні, майже як справжні, - похвалив барон Порфирій, і витер губи серветкою. - І компот дуже вчасно: такий ситний обід треба запити... О, компот теж смачний! У ньому якась пікантна гіркуватість, але вона не псує загального враження!

Допиваючи, граф Леонід Жвавий помітив, що Парася спостерігає за цим процесом якось особливо пильно, начебто їй було дуже важливо, щоб вони вжили цей трунок.

- Дуже дякуємо за такий бенкет, - сказав ситий барон Порфирій, поставивши на стіл порожню склянку.

- Так, дуже... А тепер хо... хо... хотілося б з'ясувати, де перебуває клятий людоджер. Що ви про нього зна... зна... знаєте? - Граф теж поставив на дерев'яну стільницю спорожнену посудину.

- Ну як ви можете, не знаючи людини, обзивати її клятою! - явно образилася медсестра.

- А яким же ще може бути людоджер?! Звичайно, клятим! - підтримав колегу барон. - Жере людей? Жере! Отже - клятий мерзотник, якому треба так урізати, щоби більше не захотів чоловічини! Повибивати йому всі зуби, щоб він міг їсти тільки манну кашку!

- Ви неправі, панове лицарі, - набурмосилася Парася.

- Чому це неправі? - здивувався Порфирій.

- Тому що рубаєте з плеча.

- А з чого ж рубати? Зі сідниці, чи що? - згострословив барон.

- Неправі, бо вам треба було б спочатку розібратися: може, від цього, як ви кажете, людоджерства людям тільки користь, а не шкода. А ви, не розібравшись...

- Користь від того що людину з'їдять? Ну ви, панночко Парасю, даєте! Тобто, прошу вибачення... бо слово "даєте" стосовно жінки звучить двозначно. Я мав на увазі: ну ви, панночко Парасю, і сказонули! Користь від людоджерства! Від людоджерства не може

бути жодної користі людям, тим більше тим кого їдять! Жодної! Одна тільки шкода! Тому людоджерів треба викорінювати! Викорінювати безжалісно!

Граф Леонід Жвавий раптом відчув запаморочення. Медсестра Парася, що слухала барона Порфирія з виразом незгоди на симпатичному личку, в очах графа раптом стала розпливатися й двоїтися. Тіло графа стало млявим і слабким, начебто він раптово занедужав.

- Щось мені недобре, - сказав барон Порфирій.

- І тобі теж? І я за... за... заточуюсь, - повідомив напарникові граф Леонід Жвавий.

- Це тому, що я вам у компот підсипала порошок, - чесно проінформувала гостей Парася. - Вибачте, панове лицарі, але я вимушена була вжити заходів, щоби ви не наламали зопалу дров, не скривдили нашого шановного Олександра Рафаєльовича.

- Якого Олександра... Я непритомнію... - промурмотав барон.

- Олександра Рафаєльовича Гариля-Асклепочку, нашого чудового хірурга й головного лікаря, якого ви обзиваєте людоджером!

- Так ви, панночко, за... за... захищаєте людоджера! Так ви з людоджером за... за... заодно! - зрозумів граф, перед очима якого ходора ходила, розплившись і роздвоївшись, кімната відпочинку.

- Звичайно, заодно!

Барон Порфирій знепритомнів, і як бездушна лялька звалився на м'який диван.

- Ти нас от... от... отруї... - пролепетав млявим язиком граф і потягнувся був до меча, але неповоротка рука, не дотягшись, безсило зависла.

Очі Леоніда Жвавого застелила темрява. Звідкись, начебто здалеку, донеслися слова медсестри:

- Це всього лише с...

Тепер людоджер нас з'їсть, байдужо подумав граф і, як йому здалося, став швидко падати в чорну безодню.

У дійсності він повільно упав обличчям на стіл...

* * *

Коли граф Леонід Жвавий прокинувся, то виявив, що перебуває вже не в кімнаті відпочинку медперсоналу, а, зважаючи на все, у лікарняній палаті; що він обряджений уже не в доспіх, а в синю лікарняну піжаму; що лежить він на лікарнянім ліжку поверх ковдри, упакованої в підковдру жовтого кольору з розкиданими по цьому тлу жовтогарячими кактусами (що те розцвічення мали й пошивка на подушці, і простирадло під ковдрою); що зап'ястя його рук примотані чимсь до цього, так би мовити, лежбища, тому він не може ані встати, ані посувати руками.

Почувши похропування й повернувши на звук голову, граф побачив на сусідньому ложі сплячого колегу Порфирія, також у піжамі, смугастій, коричневій, теж поверх ковдри, у підковдрі картатій, жовто-коричневих тонів, що навіть гармоніювала із піжамою; також із руками, примотаними бинтами до ніжок ліжка.

Більш у цій двомісній палаті нікого не було.

Ці обставини вкупі зі спогадом про спільницю канібала, що обпоїла їх снодійним,

навіяли на графа Леоніда Жвавого песимістичні думки, що вони перебувають у полоні в людоджера, котрий прикидається хірургом Зигфрідівської лікарні, і цей людоджер їх тепер з'їсть, професійно батуючи скальпелем.

Граф напружив мускули, намагаючись розірвати путо, але бинти, попри те що складаються з рідких і тонких ниточок, виявилися "кайданами" міцними, не порвалися. Спробував дотягтися зубами, щоб перегризти, але не дістав. Леонід Жвавий голосно й нецензурно вилаявся, чим розбудив барона Порфирія. Той позіхнув, відкрив очі, оглядівся й запитав:

- Де ми?

- У лігвищі клятого лю... лю... людоджера, - похмуро проінформував граф. - Були лицарями, станемо харчами. Лицарі під майонезом, фаршировані гру... гру... грушами й бананами з місцевого саду.

- Я не хочу бути харчем, - заперечив барон.

- А що ми можемо зробити? Ти ба... ба... бачиш: вони нас прив'язали, роззброїли... Ми беззахисні як тю... тю... тюфтельки.

Барон Порфирій теж нецензурно вилаявся, не зумівши порвати бинти.

- Ми, мабуть, були недостатньо пильними, раз не зуміли розпізнати в Парасі спільницю людоджера. Як хитро ця бестія обвела нас навколо пальця, - продовжив барон уже цензурно.

- Улаштували в лі... лі... лікарні людоджерське кубло! - люто прогарчав граф. - Виходить, людоджер під виглядом хірурга тутешньої лікарні безкарно жере пацієнтів! Ох, якби не той компот, якби мені меч, я б лю... лю... людоджерові по...

Двері палати відкрилися, і заглянула Парася.

- А, ви вже прокинулися, - сказала вона.

На ній як і раніше були білі халат і шапочка, вона як і раніше була схожа на звичайну медсестру, а не на спільницю пожирача людей.

- Розв'яжи нас, лиходійко! - наказав барон Порфирій.

- По-перше, я не лиходійка, а медичний працівник, - поправила його Парася, - а по-друге, я розв'яжу вас тільки тоді, коли ви дасте чесне шляхетне лицарське слово, що не зробите нічого поганого Олександрові Рафаєльовичу.

- Це людоджерові? Обов'язково зробимо щось дуже погане, якщо звільнимися, - пригрозив барон.

- Він же по... по... пожирає чоловічину! - рикнув граф.

- Так, - сказала Парася, - Олександр Рафаєльович дійсно їсть людські органи, але...

- Це обов'язок шля... шля... шляхетних лицарів - боротися з людоджерами, - перебив її Леонід Жвавий, - тому ми навіть під страхом сме... сме... смерті не можемо заприсягти, що не зробимо йому нічого поганого! Обов'язково зробимо, тільки б звільнитися!

- Ну, виходить, я правильно зробила, що вас знерухомила. Будете прив'язані доти, поки не пізнаєте причини й специфіку такого, так би мовити, людоджерства; поки не зрозумієте, що від цього людям не шкода, а користь; і поки не відмовитеся від намірів

застосовувати до нього насильство. Я покличу самого Олександра Рафаельовича, нехай він сам вам краще все пояснить.

- Розв'яжіть, я хочу до туалету, - буркнув барон Порфирій.

- Зараз санітарка принесе "качку", - сказала медсестра й, виглянувши за двері, крикнула: - Клеопатро Вавилівно, будь ласка, "качку" в одинадцяту палату.

- Не треба "качки". Я збрехав, щоби мене розв'язали, - зізнався Порфирій і трохи почервонів.

- Не треба "качки", тут чоловік просто дурня клеїть, - сказала Парася Клеопатрі Вавилівні, а потім повернулася до барона. - Збрехали! А ще лицар! Хіба ж лицарям личить брехати!

"А ще лицар!" Парася вимовила таким же тоном, яким, напевно, Остапові Бендеру, що порівняв себе з лицарем, Зося Синицька відповіла: "Ну, який там лицар!"; у тридцять п'ятому розділі роману Іллі Ільфа та Євгенія Петрова "Золоте теля".

- А хіба медсестрам личить обпоювати лицарів снодійним, а потім зв'язувати! Хіба медсестрам личить бути спільницями людоджерів! - огризнувся Порфирій.

- Я йду по Олександра Рафаельовича. Він сам вам про себе розповість, і ви зрозумієте, що були неправі. - І вона вийшла з палати.

- А Парася не дуже схожа на лиходійку, - задумливо промурмотав барон Порфирій.

- Зовсім не схожа, - підтакнув граф Леонід Жвавий. - Але вона ж са... са... сама зізналася, що цей Олександр Батькович їсть людські органи, а вона його спільниця.

- А може, ми дійсно чогось не розуміємо, і цей людоджер не такий поганий, як ми думаємо? Може, у людоджерстві дійсно є якась користь для людей? - почав сумніватися барон.

- Я й сам намагаюся зрозуміти про яку ко... ко... користь говорила Парася, - уголос міркував Леонід Жвавий. - Ну, припустимо, цей Олександр Батькович мене з'їсть... Ну і яка мені від цього користь? Ну нехай не повністю з'їсть, нехай він ампутує й з'їсть одну тільки мою руку... Ну однаково я не бачу для себе від цього жодної користі. Одна тільки шко... шко... шкода!

Тут двері в палаті знову відкрилися, і ввійшов "добрий доктор Айболить", тобто літній чоловік у білому халаті й у шапочці, з білим від сивини волоссям, з білою борідкою клинцем. Одним словом, дуже схожий на вищезгаданого ветеринара з казок Миколи Васильовича... ні, не Гоголя, звичайно, а Миколи Васильовича Корнейчукова, російського письменника з українським корінням, більше відомого під ім'ям Корній Іванович Чуковський.

Із цим так званим Айболитом повернулася й медсестра Парася.

- Ось вони, Олександр Рафаельовичу, - сказала вона доброму докторові.

- Дозвольте представитися: я Олександр Рафаельович Гариль-Асклепочка, хірург і головний лікар Зигфрідівської лікарні, - назвався добрий доктор. - Парасю, рибонько, відв'яжи хлопців, тут же лікарня, а не каторга.

- Вони погрожують вас, Олександр Рафаельовичу... Ну, погрожують улаштувати отут, висловлюючись кримінальним жаргоном, беспредел із мокрухою... Боюся, що їх

ще рано відв'язувати, – заперечила медсестра. – Спочатку треба їх переконати, а потім уже розв'язувати їм руки, які сверблять, не в дерматологічному, а в агресивному аспекті.

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, залишив у висловленні Парасі, не переклавши, російське слово "беспредел", бо українське слово "безмежжя", котре формально повинне бути його аналогом, має зовсім інше емоційне забарвлення.)

– Ви дійсно канібал? – запитав барон Порфирій, якому не вірилося, що такий добрий на вигляд дідок може займатися подібними неподобствами.

– Так, на жаль, мені доводиться вживати в їжу ампутовані органи моїх пацієнтів, – чесно зізнався "Айболить".

– І нас теж уживете в ї... ї... їжу? – поцікавився граф Леонід Жвавий.

– Ну, якщо б у вас були хворі органи, які треба ампутувати, і якби ви дали на те свою згоду, тоді так, з'їв би ті органи, – сказав хірург. – Але ви, як я думаю, хлопці здорові, тому немає причин їсти вашу плоть.

– А ті, чиї органи ви поїдаєте, самі дають на те добровільну згоду? – уточнив барон.

– Та пацієнти просто благають Олександра Рафаєльовича! – виклинула медсестра Парася.

– Дивно... Але раз усе відбувається добровільно, за згодою, і пацієнти залишаються живими, тоді інша справа, – сказав граф Леонід Жвавий. – Якщо те, що ви кажете, правда, тоді ми мо... мо... можемо пообіцяти, що не піддаватимемо вас насильству. Даю ли... ли... лицарське шляхетне слово! Хоча дивно!

– Я також даю своє лицарське слово, – підтакнув барон Порфирій. – Розв'яжуйте.

Парася так туго затягла вузли на бинтах, що не змогла розв'язати, а обрізала ножицями. Звільнені поміняли лежаче положення на сидяче.

– Я розумію вашу ворожість, хлопці, до поїдання чоловічини, так би мовити, я б і сам на вашому місці... Але в мене немає іншого виходу... У перший раз це трапилось випадково, а потім я вимушений був це робити заради здоров'я пацієнтів. – Добрий доктор сів на стілець. – Я вам повідаю, як я став, так би мовити, канібалом...

І почав розповідати...

* * *

Одного разу, ще в 1989 році, Олександр Рафаєльович Гариль-Асклепочка, хірург тоді ще маленької, одноповерхової Зигфрідівської лікарні, оперуючи пацієнта, аби врятувати йому життя, видалив дуже хворий орган. Випадок був настільки цікавим із медичної точки зору, що доктор прихопив після роботи ампутований орган додому, щоб вивчити у своєму кабінеті під мікроскопом.

Дорогою, як звичайно, зайшов у сільмаг, тобто сільський магазин, і купив продукти харчування. Оскільки в лікаря, що віддавав багато часу медицині, не залишалось часу на ведення домашнього господарства, а дружини не було, то роль домогосподарки в його хаті виконувала сусідка Мотря, якій він за це платив зарплатню.

Прийшовши додому, хірург залишив у сінях сумку, де перебували як продукти, так і

ампутований орган у герметичному пакетику, а сам перемістився в домашню бібліотеку, щоб почитати публікації на хвилюючу його медичну тему. За годину Мотря покликала його до обіднього стола. Олександр Рафаельович наспіх з'їв смачні котлетки та інші страви, приготовлені домогосподаркою, і знову заглибився в читання.

Потім згадав, що хотів роздивитися під мікроскопом хворий орган, але в сінях його не знайшов. На питання доктора Мотря відповіла, що із принесеного ним м'яса вона й насмажила ті котлетки, які він уже з'їв. Лікаря від такої інформації ледве не вирвало. Він обізвав себе старим дурнем за те, що через неуважність забув попередити домогосподарку щодо цього. Але що з'їдено, того не відновиш...

За якийсь час, обстеживши прооперованого хворого, доктор Гариль-Асклепочка з великим подивом виявив, що замість ампутованого органа в того виріс новий, абсолютно здоровий! Ніколи раніш у світовій медицині такого не траплялося!

Аналізуючи це чудо, порівнюючи цю операцію з аналогічними колишніми, хірург дійшов висновку, що ця відрізняється лише тим, що відрізаний орган був з'їдений лікарем, чого раніше не робилося. Складалося враження, що вживання лікарем у їжу ампутованого органа приводить до його повної регенерації в організмі прооперованого.

Олександр Рафаельович заради експерименту став, переборюючи нудоту й позиви до блювоти, поглинати органи, ампутовані в пацієнтів. З етичних міркувань він приховував від домогосподарки Мотрі, з якого "м'яса" вона робить котлетки.

Щораз висновок хірурга підтверджувався: з'їдені хворі органи організми пацієнтів заміняли новими, здоровими. Доктор Гариль-Асклепочка в ході експериментів скормив кілька таких специфічних котлеток своїм колегам-хірургам, і з'ясував, що відновлення відбувається тільки в тому випадку, коли відрізану плоть з'їдає саме він, Олександр Рафаельович, а не який-небудь інший лікар. З'ясувалося також, що цей ефект спрацьовував навіть у випадках, коли він трапезував органами, ампутованими не ним самим, а іншими хірургами.

Серед хворих пішли чутки про чудесного цілителя із села Зиг'фрідівки, і до нього потягнулися пацієнти з різних населених пунктів Футилекрюмського герцогства, навіть із його столиці – Ямитививінвоनावониполя! Поїдання хірургом хворої людської плоті незмінно давало найкращі результати.

Забезпечені пацієнти винагороджували за чудесні зцілення Зиг'фрідівську лікарню щедрими добровільними грошовими пожертвуваннями, завдяки чому був побудований новий розкішний триповерховий будинок, збільшений персонал та підвищена його зарплатня, придбані новітні дорогі медичні прилади й препарати, забезпечений максимальний комфорт, як для хворих, так і для медробітників. У новій лікарні були навіть басейн для плавання; фонтан у холі (крім згаданого фонтанчика в кімнаті відпочинку) у стилі "пісяючий хлопчик", де замість хлопчика водяними струмами дзюрили мармурові медики; зимовий сад і оранжерея із тропічними рослинами; і навіть невеликий зоопарк із екзотичними тваринами, спостереження за якими, мовляв, провокують у хворих позитивні емоції, дуже корисні для здоров'я.

Якщо спочатку хірург Гариль-Асклепочка їв чоловічину з відразу, змушуючи себе

думкою, що це допоможе хворому, то згодом він до цього звик і перестав відчувати огиду. Людина багато до чого може звикнути.

Одного разу, в 1992 році, Олександрові Рафаельовичу довелося вдатися до, так би мовити, самообслуговування. В нього захворіла нирка. Він попросив колегу її ампутувати, а потім з'їв, смажену з цибулею. Після чого в нього виросла нова, здорова.

(До речі, про самообслуговування. Згаданий вище терентопський поет Франческо Губанедурський і на цю тему склав чотиривірш:

Подейкують: в шевця-от ноги босі...

Брехня! Шевці й собі шиють взуття на п'яти.

А хто не обслужив себе і досі,

Так це лише патологоанатом.

Цей віршик так і називається: "Самообслуговування".)

1993 року був геть унікальний випадок. У Зигфрідівську лікарню привезли дуже хворого пацієнта, в якого всілякими болячками були вражені всі частини тіла, крім лівого вуха. Добрий доктор Олександр Рафаельович став поступово ампутувати й поїдати фрагмент за фрагментом плоть цього бідолахи, так що, зрештою, від пацієнта залишилося тільки одне здорове вухо. Це вухо було поміщено в спеціальний, так би мовити, інкубатор, і підключено до апарата, що подавав вуху всі необхідні для його життя речовини. І відбулося неймовірне: від вуха відросла голова; від голови – друге вухо й шия; від шиї – тулуб; від тулуба – руки, ноги й статеві органи; від рук і ніг – пальці, від пальців – нігті. Пацієнт повністю відновився, і був цілковито здоровим!

Зигфрідів'яни й колгоспники колгоспу ім. Савелія Другого що мешкають у сусідніх селах пишаються своїм видатним земляком – хірургом-канібалом. Вони навіть хочуть подати прохання до влади про присвоєння йому почесного звання. Одні пропонують звернутися до герцога Агов'яктебетама, незалежного лицаря, що нині є главою Футилекрюмського герцогства, із просьбою, щоб він заснував почесне звання "Народний канібал Футилекрюмського герцогства"; інші радять апелювати аж до короля Жорика Дев'ятого із петицією, щоб він ввів почесне звання "Заслужений людожер Терентопського королівства"; і щоб ці шановані титули були присвоєні, повторює Автор, Олександрові Рафаельовичу Гарилію-Асклепочці...

(– Вибач, Авторе, але в мене виникло питання щодо того випадку з вухом, з котрого виросла людина, – каже Ліва півкуля авторського мозку.

– Давай, спробую відповісти, – погоджується Автор. – Тим більш, що таке питання може виникнути й у читача.

– Мені незрозуміло, як хірург міг з'їсти ту людину. Коли з'їдав лише той чи інший орган – це куди не йшло, бо ж орган – це лише, так би мовити, м'ясо. Але ж людина складається не лише з м'яса, але й з кісток. Як він міг з'їсти кістки? А якщо не їв, то чому вони відновилися?

– Запитання слушне, – хвалить півкулю Автор. – Ані розжувати, ані проковтнути цілими великі кістки неможливо. Тож Олександр Рафаельович за допомогою спеціальної металевої дробарки перемелював кістки на порошок і додавав те кісткове

борошно до різних страв. Отак поступово і з'їв увесь скелет.)

* * *

- А як ви пояснюєте таке чудо? - запитав барон Порфірій, коли так званий людоджер закінчив свою розповідь.

- Для мене це чудо - така ж загадка, як і для вас, - знизав плечима схожий на Айболітя доктор. - Я використовую цей феномен, але яким чином він діє - зовсім не розумію. Можливо, мій організм має екстрасенсорні особливості, які передалися мені на генетичному рівні від моїх предків-чарівників.

- Ва... ва... ваші пращури були магами? - перепитав граф Леонід Жвавий.

- Моя мама - прапрапра...- хірург загинав пальці, щоб не збитися в кількості "пра", - ...прапрапрапраправнучка знаменитого мага Гектора Манюні, що був придворним чарівником короля Жорика Четвертого...

("Так-так-так..." - починає говорити Права півкуля авторського мозку, але Автор перебиває: "А я й не суперечив, коли ти заявила, півкуле, що в цьому розділі буде нащадок Гектора Манюні! Так, цей добрий доктор-людоджер був одним із численних нащадків Гектора Фроловича. Так, у хаті Олександра Рафаєльовича був портрет предка, написаний живописцем Леонардо Гудзиком в тисяча сімсот сорок сьомому році, точно такий же портрет, який уже згадувався в розділах тридцять четвертому, тридцять шостому, тридцять восьмому, сорок першому, і згадуватиметься в наступних. Був в архіві цього лікаря й черговий фрагмент тексту пророцтва, написаного Гектором Манюнею. Барон Порфірій із графом Леонідом Жвавим цього фрагмента не побачили, а безцінному читачеві я його пред'явлю для ознайомлення:

в лицаря чарівний меч
ника, і врятує наречену; і
аконам яйце, а прибульця
ам'ять про Терентопію з
ацька 18 вересня 1745 року.

Тепер читач ознайомлений уже з п'ятьма фрагментами тексту пророцтва, тобто із більшою частиною пророкування Гектора Манюні". - "Хоч ці п'ять шматочків тексту пророцтва й становлять більшу його частину, а однаково нічого не зрозуміло", - потискує звивинами Ліва півкуля. "Ну... чекайте решту - інші чотири фрагменти, які я розкидаю наступними розділами епопеї", - говорить Автор як своїм мозковим півкулям, так і безцінному читачеві.)

- Сам я магії не вивчав, - продовжував доктор, - але, може, якісь надприродні здатності можуть передаватися, як той казав, з молоком матері.

- Так, мушу визнати, що це ваше, пане лікарю, так би мовити, лю... лю... людоджерство дійсно приносить людям велику користь, - сказав граф Леонід Жвавий, що продовжував сидіти на ліжку в синій лікарняній піжамі. - Мені соромно, що я, не ро... ро... розібравшись, хотів застосувати до вас насильство і говорив про вас нехороші слова. Вибачте, будь ласка.

- Я теж вибачаюсь, - підтакнув барон Порфірій у смугастій коричневій піжамі.

- Нічого, я не тримаю на вас зла, - усміхнувся Олександр Рафаельович.

- А вам, панночко Парасю, спасибі за те, що ви нас приспали й зв'язали, інакше ми могли тут зопалу такого накоїти! - сказав барон медсестрі.

- Ми були абсолютно упевнені, що поїдання лю... лю... людської плоті - це зло, тільки зло й нічого, крім зла! Нам і на думку не могло спасти, що за допомогою канібалізму мо... мо... можна рятувати людей, що людожерство може бути проявом гуманності! У нас ру... ру... руки свербіли покарати людожера, тобто вас, шановний докторе!

- Не ви перші й не ви, на жаль, останні, хто робить подібні помилки, - кивнув білою шапочкою хірург. - В історії людства було дуже, дуже багато випадків, коли люди, не розібравшись, оголошували розумних, талановитих, добрих суб'єктів, що зробили видатні відкриття й винаходи, еретиками, чаклунами, інакомислячими, шпигунами, шкідниками, ворогами народу й таке інше, з репресіями, що впливають із цих обвинувачень. А потім, за роки, десятиліття, сторіччя, люди визнавали, що ті, кого вони, або їхні предки, спалили на багаттях, розстріляли, повісили, згноїли у в'язницях, концтаборах тощо, були видатними діячами культури, а їхня діяльність була не злом, а благом для людства...

* * *

Отже, доблесні лицарі, що прибули до Зигфрідівки із наміром учинити подвиг у вигляді прочухана людожерові, познайомившись особисто з людожером, від подвигу відмовилися. Як написав Майк Йогансен у повісті "Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швайцарію" (де події розгортаються, до речі, на Харківщині): "Він почував себе, як той середньовічний лицар, що через усе життя своє шукав свого лютого ворога з мечем у руці і, коли знайшов того ворога, заснулого й незбройного, під деревом, у нього не піднялася рука замахнути мечем". Одразу процитуємо й висловлення з іншого твору того ж Йогансена, за назвою "Подорож людини під кепом": "Не треба казати "цього не може бути", доки не обслідуєте справи, як треба. Все може бути".

Після того як у такий спосіб лицарі переконалися в нешкідливості зигфрідівського людожера і відмовилися від силових методів впливу, їм були повернені зброя, обладунки й одяг (у піжами вони були переодягнені, оскільки доспіх - незручна форма одягу для сплячих).

Переодягшись у свої лицарські оболонки, барон Порфирій і граф Леонід Жвавий провели опитування хворих і медперсоналу лікарні. Ніхто з опитаних нічого не знав ані про місцезнаходження драконячого яйця, ані про місцезнаходження намальованого шахрая (втім, викрадене яйце й організатор викрадення перебували, скоріше всього, в одному місці).

Попрощавшись із добрим доктором людожером і медсестрою Парасею, яйцешукачі вийшли з розкішної лікарні й осідлали коней Лжедмитрія й Ксеркса, які залишалися прив'язаними до деревця поруч із мотоциклом Парасі.

Опитування жителів Зигфрідівки й працівників колгоспу імені Савелія Другого не

додало лицарям інформації з питання що їх цікавило, тому два мандрівники покинули цей населений пункт, щоб продовжити пошуки в інших.

Покинули, винісши для себе урок: не можна зопалу карати того, хто із твоєї точки зору поводить ся неправильно, не розібравшись достеменно у всіх подробицях його вчинків.

Крім тих, звичайно, випадків, коли дії несуть явну загрозу здоров'ю й життю людей і заходів треба вживати миттєво.

Тут історія про зигфрідівського людожера добігла кінця, але, перш ніж закінчити цей розділ, Автор ще дещо скаже стосовно медицини.

При деяких хворобах людям допомагають укуси медичних п'явок. При інших хворостях корисні укуси бджіл (тобто бджоли не кусають, а жалять, але в даному разі це несуттєво). А ти бачив, безцінний читачу, щоб людина чим-небудь хворіла після того, як її вкусив тиранозавр? Не бачив? І Автор не бачив. І ніхто не бачив. Із чого випливає логічний висновок, що укуси тиранозаврів набагато цілющіші за укуси п'явок і бджіл. Бо після п'явчиних або бджолиних укусів людина не гарантована від нових захворювань, чи від поновлення первинного. А укуси тиранозавра напевно раз і назавжди зарятують би людину від будь-яких хвороб. Бо ж хворіти властиво тільки живим. Але, на жаль, ця тваринка, що рятує від хворостей, є настільки великою рідкістю, що навіть найбагатший мільярдер, котрий може дозволити собі майже все, замовити й оплатити рятувальні укуси тиранозаврів не в змозі.

ЩОСЬ ПЕРШЕ. Введення в, так би мовити,

терентопознавство

Просто за річкою, тільки місток перейти та стежкою ліворуч, за кущем верболозу й канавою з реп'яхом розкинувся великий і могутній Сулейманський султанат.

Карел Чапек, "Велика докторська казка".

Наприклад, так:

"Рано вранці 18 вересня 1995 року, коли більшість жителів міста Жорикбурга ще перебували в ліжках і на вулицях майже нікого не було, коли було чутно хіба тільки світанкове кування горлиць та шерех мітли двірника, коли висхідне сонце надавало будинкам золотавого відтінку, убік Жорикбурзького краєзнавчого музею пішки переміщався крадій.

Злодій був молодим чоловіком двадцяти трьох років, непоганої зовнішності, проте було б перебільшенням назвати його "солодким красунчиком". Досвіту він вийшов із дверей в'язниці, де перебував останні півроку, зустрівся з якимсь таємничим суб'єктом, що очікував його виходу, дещо обговорив, одержав від суб'єкта сіру сумку, і, навіть не поснідавши, пішов обкрадати музей.

Жорикбург просинався, солодко потягувався, позіхав, почухувався, але неспішно й ліниво, тому що занадто різкі рухи й великі навантаження безпосередньо після сну,

як знав Жорикбург, шкідливі для здоров'я й навіть небезпечні для життя. До роботи треба переходити плавно, починаючи з гігієни й малих навантажень ранкової гімнастики. Тому на вулицях і майданах Жорикбурга, що лише прокидався, поки не було суєти й діловитості.

Біля дверей музею, закритих на простий висячий замок, крадій оглядівся й із задоволенням переконався, що на сонній вулиці Карло Гоцці – анікогісінько. Шаснув очима по вікнах триповерхового будинку навпроти музею, і відзначив, що в жодному із цих вікон немає мешканця, котрий дивиться на вулицю. Свідки ні до чого.

Швидко вийнявши із сумки сталеву фомку, злодій просунув її в дужку замка, і ривком зірвав замок разом зі скобами. Цей музей ніхто ніколи не обкрадав, тим більше що його експонати становили пізнавальний, а не корисливий інтерес. Тому музей не мав ані сигналізації, ані сторожа, ані навіть солідного замка. Про це повідомив крадія його недавній співрозмовник.

Проникнувши в такий спосіб у приміщення музею, злодій із розв'язністю хазяїна пішов залами, посвистуючи й блукаючи байдужим поглядом по експонатах: гербаріях, старому посуду, манекенах в історичних костюмах, плакатах, діорамах, макетах, чучелах, кістяках, муляжах...

Ага, а от і те що йому треба: між кістяком грифона й чучелом єдинорога дерев'яна підставка, на якій установлений муляж драконячого яйця.

Крадій взяв цей муляж, сунув у сіру сумку, і поспішив покинути музей.

Злодій не знав (та й ніхто не знав), що приблизно за 60 годин він буде вбитий, після чого в Жорикбурзі з'явиться його двійник..."

* * *

Ага, наприклад, от так Автор може почати цю книгу, щоб безцінний читач із перших же слів був заінтригований таємничим викраденням і не менш таємничим убивством, що сталися восени 1995 року в Жорикбурзі – столиці Терентопського королівства.

Взагалі-то мета цієї книги – познайомити читача із загадковою Терентопською державою (тому не дивуйся, читачу, якщо місцями ці писання нагадуватимуть більш краєзнавчий довідник, аніж художній твір), але щоб ця праця з, якщо так можна висловитися, терентопознавства не була сухою й нуднуватою, а навпаки – була читивом цікавим і захоплюючим, Автор нашпигує її популярними жанрами. А оскільки одним із найпопулярніших є детективний жанр, то головним, так би мовити, стрижнем оповідки стане сюжет про викрадення неординарного предмета й розшуки викраденого. А оскільки, за твердженням медиків, для здоров'я корисний сміх, то, бажаючи, аби його писання були корисними, Автор у міру своїх можливостей намагатиметься робити їх більш веселими, ніж патетичними.

Але перш ніж Автор приступить безпосередньо до викладу Терентопських хронік, або, якщо завгодно, Терентопського так званого епосу, він попередньо всипле у свідомість читача хоча б найзагальнішу, початкову інформацію про Терентопське королівство. А заодно пояснить, чому його Терентопські хроніки поділені не на "частини",

"глави" або "розділи", а на якісь дивні "щосі".

* * *

Терентопське королівство, або, трохи інакше висловлюючись, королівство Терентопія, у якому крім звичайних людей живуть також вампіри, ельфи, маги, феї, перевертні, русалки, примари й велетні, а крім звичайних тварин – дракони, єдинороги й грифони, розташоване... От де, як ти гадаєш, безцінний читачу, воно розташоване? "В авторській уяві", – напевно, мислиш ти. Думаєш так? Думаєш. І, вважаючи так, улучаєш ніздрею в небо (зазвичай говорять "пальцем у небо", але в деяких людей палець і ніздря іноді становлять буцімто єдине ціле, тому Автор дозволив собі таку заміну). Бо це чарівне королівство знаходиться...

Я, каже Автор, розповім тобі, безцінний читачу, як туди потрапити.

Для цього треба вийти з міста Харкова на захід уздовж автомобільної траси Р-46 (яка у часи подій, описаних у даному творі, називалася трасою Т-2106, а в давніші часи Сумським шляхом), або ж виїхати нею на автотранспорті. Перейшовши або переїхавши умовну границю, що відокремлює Харків від Харківської області (що та границя позначена прямокутним архітектурним спорудженням обіч траси), ти переміщаєшся вперед ще приблизно так на сорок сім метрів, тридцять три сантиметри і чотири з половиною міліметри, зупиняєш автомобіль і виходиш (якщо ти на машині), або ж просто звертаєш праворуч (якщо пішки).

Праворуч (якщо стояти спиною до Харкова) уздовж траси тягнеться сосновий бір, шириною в кілька десятків кроків, а далі від траси, за соснами, розстеляється листяний ліс. Отож, збочивши точно праворуч і пройшовши бездоріжжям до місця, де закінчується хвоя й починається листя, можна виявити невеликі густі зарості високих колючих кущів. Автор не може сказати напевно (бо не є за освітою ботаніком), що це за рослини – шипшина, глід, терен, щось інше, або ж у цих заростях змішалися різні види.

Якщо ти не побоїшся, безцінний читачу, подряпатися шипами і розсунеш колючі гілки, то побачиш у цьому чагарнику двері. Так, прості дерев'яні двері, оббиті чорним дерматином, на кшталт звичайних входних дверей советської квартири. Почухавши нігтями потилицю й колупнувши вказівним пальцем у ніздрі (втім, це не обов'язково), відкриваєш ці двері (вони не замкнені, на них і замка-то немає), проходиш, безцінний читачу, крізь них – і от ти вже в дивному Терентопському королівстві!

Бачиш, Автор дає тобі набагато конкретніші координати чудесної країни, ніж інші брех... гм, ніж інші літератори, що оповідають про Атлантиду, Шамбалу, Ельдорадо, та решту загадкових загублених країн.

– Ха, якщо Терентопія перебуває за дверима в кущах, то це не країна, а нужник, – може сказати вщипливо який-небудь скептик.

Ні, країна, держава, королівство, закип'ятиться Автор, обурений глузуванням; королівство, що розкинулося на сотні тисяч квадратних кілометрів.

– Ага, зрозуміло, – може сказати шанувальник і знавець фантастики, – ці оббиті чорним дерматином двері – не що інше як портал, котрий з'єднує паралельні світи. Терентопське королівство, напевно, розташоване в паралельному світі, в інших вимірах,

у який з нашого можна переміститися проходженням крізь ці фантастичні двері.

Не сперечаюся, можливо, так воно і є, скаже на це Автор.

- Як це банально! - може занити скептик. - У всесвітній літературі, від древніх епосів до сучасної фантастики, хоч греблю гати такими фантастичними дверима, а також вікнами, шафами, норами, дуплами, дзеркалами, криницями, дірами в паркані й тому подібними проходами в чарівні світи. Вдаватися до настільки розтиражованого прийому - це банальність і штамп.

Автор скептикові нічого не відповість, а лише мовчки стусоне кулаком у вухо. Бо пописувачу нестерпно чути таку правду. Штамп чи не штамп, банальність чи не банальність, а Терентопське королівство таки перебуває за схованими в колючих кущах дверима, оббитими чорним дерматином; дверима біля славного міста Харкова. Тому подобається це скептикові чи ні, факт залишається фактом, а не фрахтом, фартом, фрактом, фатом, фертом, франтом, фіакром, фартухом, фатумом, фруктом, або чимось ще.

До речі, не треба вбачати лиховісного символу в тім, що двері оббиті саме чорним дерматином, мовляв, якщо чорним, а не білим, значить там світ зла, а не добра, де панують темні, а не світлі сили. Нічого подібного! Двері були оббиті в 1973 році (період, коли модно було оббивати двері дерматином, підкладаючи під нього щось м'яке - поролон, вату тощо). А в ті часи чорний дерматин придбати в Харкові, та й взагалі в Советському Союзі, було набагато простіше, аніж білий. Тож тут колір нічого не символізує.

Далі Автор має намір надати безцінному читачеві найзагальніші попередні відомості про географію й народонаселення Терентопії. Але, мабуть, краще звернутися по допомогу до фахівця, до ученого-терентопознавця. Ну, хоча б уявлюваного.

Так, Автор за правом літератора викликає на ці сторінки якогось терентопознавця... Назвемо його, наприклад, Ім'яном Побатьковичем Прізвищенком.

Лягнувши в долоні, Автор викликає: "Ім'яне Побатьковичу, з'явився, стань переді мною, як лист перед травою!"

І негайно він виник - рум'яний білявий угодований здоров'як років сорока двох. "Ой, пробач, Ім'яне Побатьковичу, я, здається, відірвав тебе від трапези". Такий висновок Автор зробив, побачивши його обличчя, яке робило жувальні рухи, пов'язану на шиї білу серветку й забруднені жиром пальці. Їжа в роті заважає Ім'янові Прізвищенку відповісти звуками, і терентопознавець відповідає жестами, рухаючи руками й головою, що ті кривляння можна тлумачити так: ага, відірвали від страв, але це нічого, я до ваших послуг. "Не метушися, Ім'яне Побатьковичу, прожуй як слід, не вистачало щоб ти подавився, - радить Автор. - Я ось для чого тебе викликав. Треба, розумієш, безцінному читачеві повідомити дещо про Терентопське королівство. Так, для початку поверхнево й побіжно. Найзагальніші відомості про географію та народонаселення, щоб він приблизно уявляв, із чим має справу. Усього декілька абзаців".

- Починаю, - попереджає терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко,

прожувавши й проковтнувши поживу, витерши серветкою губи й пальці.

І його невеличка лекція розпочинається:

- Терентопія менша за Україну, але більша за Харківську область. Країна рівнинна. Гір там немає. Є лише пагорби подекуди. Найвищі з них, втім, трохи вище, ніж пагорби на Харківщині, з якою через так звані Державні Двері, оббиті чорним дерматином, сусідить Терентопія. Скупчення найвищих пагорбів називаються Неголені гори або Неголеногірья, і Горботека. Горботека випинається в південно-західній частині країни, а Неголеногірья - у західній.

- Тут, Ім'яне Побатьковичу, обов'язково треба згадати і Каменіану, - підказує Автор. - Вона не належить до категорії найбільших скупчень терентопських височин ані за площею, ані за висотою, вона в цих аспектах порівняно невелика, але проігнорувати її не можна, бо вона неодноразово фігуруватиме в моєму творі, адже там відбулися важливі для сюжету події.

- Згадаю, - погоджується терентопознавець. - Каменіана знаходиться на сотню кілометрів східніше географічного центру країни. Каменіана - це п'ять пагорбів, де із зарослого травою й дрібним чагарником ґрунту місцями стирчать невеликі скелі й великі камені (отчого місцевість і одержала таку назву), і де то там, то сям зяють отвори - входи в печери. Скелі, камені й печери дуже мальовничі, приваблюють туристів. Але найбільшою цікавинкою Каменіани є дракони. Вони живуть у Каменіанських печерах. Тобто побачити їх можна не тільки там, а в будь-якому регіоні країни, бо вони можуть спокійно переміщатися - літати або ходити - де хочуть, але їхні житла - у печерах Каменіани.

Коротко повідавши про високе, тобто про пагорби, переходжу до низького, тобто до рівнин, а конкретніше - до населених пунктів, - продовжує терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко, знявши із шиї серветку й запихаючи її пальцями в кишеню піджака. - Перейти від Каменіани до столиці - це раз плюнути: усього кілька кілометрів, не поспішаючи докрокуєш за пару годин. Хоча за європейськими мірками Терентопія країна не така вже маленька (кілька європейських держав менші за площею, а деякі - набагато менші), міст там мало, усього-то сімнадцять.

- Назви, Ім'яне Побатьковичу, зараз тільки найбільші, - просить Автор, - а повний список надамо читачеві в тридцять другому розділі, вірніше, у тридцять другому щосі.

- Найбільші міста Терентопії - це: Задвірполь, Великі Дрібки, Замийськ-на-Замийці, Ямитивівінвонавоніполь, Апчхиград, Дримпельзябськ, ну й, звичайно, столиця - Жорикбург. Що ж до сіл, селищ, хуторів і інших дрібних поселень, то їхня кількість мені невідома.

Про архітектуру в Терентопії можна було б сказати, що вона не дуже-то відрізняється від архітектури на Харківщині, якби не лицарські замки. На Харківщині лицарських замків удень із вогнем не знайдеш (замкоподібні ресторани, особняки, вілли, дачі, готелі та інші будівлі, що з'явилися в Харкові і його околицях за останні роки, не беремо до уваги, бо це всього лише жалюгідні імітації, а не справжні лицарські спорудження). А в Терентопії лицарські замки за просто знайдеш удень без вогню, а з

вогнем – і вночі.

Ну що ще?

– Пару речень про водойми, – підказує Автор.

– Ага. Ну, ні морів, а тим більше океанів, ні навіть великих озер у Терентопії немає. Є лише ріки, але неширокі й неглибокі (як і в сусідньому Харкові), кілька боліт, маленькі ставки... А басейни, калюжі, колодязі – водойми занадто дрібні, щоб їх згадувати в географічному контексті. Судноплавства відповідно в Терентопії немає. Одним словом – країна сухопутна.

– Так, сухопутна, – підтакує Автор, – і ми чесно про це кажемо читачеві, а не обманюємо, як той Вільям Шекспір, котрий набрехав, буцімто Богемія (себто, висловлюючись сучасним топонімом, Чехія) – країна морська, розкинулася на березі моря (напевно Середземного), має порти й флот. Втім, Чехію він "перетяг" до моря в п'єсі "Зимова казка", а в казках брехати можна, і навіть треба.

– Ну, взагалі-то, якщо підійти до питання педантично й скрупульозно, то першим це зробив не Шекспір, а Роберт Грін, – заперечує Прізвищенко, беручи на себе роль адвоката великого драматурга. – У романі Гріна "Пандосто, або Торжество часу", виданому також за назвою "Дораст і Фавнія", Богемія є приморською державою. А Шекспір, запозичивши в Гріна із цього роману сюжет для своєї "Зимової казки", "прихопив" заодно й тамтешню географію.

Зі сказаного видно, що Ім'ян Побатькович є знавцем не тільки у відношенні Терентопії. Це підтверджується і його подальшим висловленням:

– Щодо богемського безмор'я, якщо так можна сказати, мені згадалися міркування з іншого значного твору класичної англійської літератури, а саме роману "Трістрам Шенді" Лоренса Стерна. Процитую, якщо дозволите, фрагмент діалогу двох тамтешніх персонажів – капрала Тріма і дядька Тобі – із дев'ятнадцятого розділу восьмого тому.

– Дозволю, – киває Автор, – хоч там нічого не говориться про Терентопське королівство.

– Капрал Трім сказав дядькові Тобі (далі йде цитата):

"– Цей король богемський, з дозволу вашої милості, був НЕЩАСНИЙ тому – що дуже любляв мореплавання й морську справу – а ТРАПИЛОСЯ так, що у всьому богемському королівстві не було жодного морського порту. – –

– Звідки ж, дідько, йому там бути, Тріме? – викликнув дядько Тобі. – Адже Богемія країна континентальна, і нічого іншого в ній статися не могло б. – – – Могло б, – заперечив Трім, – якби так завгодно було Господові Богу. – – –

Дядько Тобі ніколи не говорив про сутність і основні властивості Бога інакше, як з непевністю й нерішучістю. – –

– – Не думаю, – заперечив дядько Тобі, трохи помовчавши, – тому що, будучи, як я сказав, країною континентальною й межуючи із Сілезією й Моравією на сході, з Лузацією і Верхньою Саксонією на півночі, із Франконією на заході та з Баварією на півдні, Богемія не могла б досягтися моря, не переставши бути Богемією, – – так само як і море, з іншого боку, не могло б дійти до Богемії, не затопивши значної

частини Німеччини й не винищивши мільйони нещасних її мешканців, які не в змозі були б від нього урятуватися. – Який жах! – викликнув Трім. – Це свідчило б, – м'яко додав дядько Тобі, – про таку безжалісність Батька всякого милосердя – що, мені здається, Тріме, – подібна річ жодним чином не могла б трапитися".

Це кінець цитати – закінчив терентопознавець Прізвищенко.

– Так, – погоджується Автор. – Знаю я також випадок, коли літератор "перемістив" до моря не країну, а тільки місто. В тисяча дев'яťсот двадцять сьомому році двадцять п'ять відомих советських письменників (серед яких, наприклад, Олександр Грін, Михайло Зошенко, Ісак Бабель, Олексій М. Толстой, Веніамін Каверін...) спільно написали детективно-фантастичний роман "Великі пожежі", кожний по одному розділу. Дія там розгортається у вигаданому місті Златогорську. В описі ряду авторів, це було цілком сухопутне містечко, ніяким морем там і не пахнуло. Але коли черга дійшла до письменника-мариніста Олексія Новикова-Прибоя, – у його розділі Златогорськ раптом виявився приморським портовим містом.

– А от міста, – додає терентопознавець, – Шекспір дійсно "перетягував" до моря. Тому у його п'єсах на морському узбережжі "опинилися" і Верона, і Рим.

– Але досить, Ім'яне Побатьковичу, теревенити про географію. Більш докладну інформацію щодо цього ми викладемо читачеві у розд... у щосі тридцять другому, і децю із цієї теми я розкидаю іншими розд... іншими щосями. А зараз переходь до розповіді про народонаселення та фауну.

– Переходжу, – погоджується терентопознавець. – Терентопці, тобто мешканці Терентопії, є нащадками вихідців із Великого Світу, або безпосередньо вихідцями. Великим Світом вони називають звичайний світ, у якому мешкає й читач цих рядків. Переважна більшість – нащадки вихідців, і всього декілька людей – сучасні вихідці.

Терентопські історики вважають, що найдавніші предки терентопців колись, чи то в середньовіччі, чи то в античності, чи то в доісторичні часи прийшли в майбутню Терентопію з Великого Світу. Більшість тамтешніх вчених припускають, що це сталося в часи Київської Русі. Якихось літописів (а також зимописів, веснописів та осінньописів), що підтверджували б цю гіпотезу, не збереглося, але вагомим підтвердженням є той факт, що терентопці дуже схожі на мешканців Великого Світу. І потім протягом століть туди випадково з Великого Світу крізь Державні Двері іноді час від часу потрапляли окремі люди, деякі з яких залишалися там жити й плодитися.

Ті терентопці, чиї предки прийшли в ту країну дуже давно, не пам'ятають своїх "великосвітських" коренів, і в анкетах, у графі "національність", пишуть "терентопець", або "терентопка". А ті, чиї предки прийшли туди пізніше, пам'ятають корені, і вказують відповідну національність. Серед таких найбільше українців, росіян і євреїв. Але є й багато інших: вірмени, молдавани, литовці, татари, німці, грузини, корейці... Ой, кого тільки немає. Подекуди можна зустріти навіть чорношкірих африканців. Таких дуже мало. Але є.

– У Жорикбурзі навіть мешкає родина американських індіанців, – доповнює Автор. – В одного з них, котрого неофіційно кличуть Бізончиком Солом'яним, а офіційно Сергієм

Васильовичем Трампом, у паспорті, у графі "національність" написано "майонез". Така дивна національність з'явилася з вини чиновника паспортного столу, що заповнював цей документ.

Було так. Шістнадцятирічний індіанець Сергій Трамп прийшов у паспортний стіл, аби як більшість терентопців цього віку отримати паспорт. Після того як чиновник заповнив у його паспорті графи "прізвище", "ім'я", "по батькові", беручи дані зі свідоцтва про народження, і запитав: "Національність?", Сергій Трамп, потиснувши плечима, відповів, що його предки за лінією батька були індіанцями мая, а за материнською лінією – індіанцями ірокезами. "Тобто мая плюс ірокез, – замислився чиновник, чухаючи вухо печаткою. – А як одним словом? Ага..." І написав "майokeз". Та припечатав.

Уже вдома, роздивляючись новий документ, Бізончик Солом'яний помітив, що замість незвичного "майokeза" рука чиновника автоматично вивела звичний "майонез". Повернувшись у паспортний стіл, індіанець указав чиновникові на помилку. Той вибачився й пообіцяв, що протягом найближчих місяців помилка буде виправлена. Бізончик не захотів чекати так довго, забрав паспорт, і залишився офіційно "майонезом". Але продовжуй, Ім'яне Побатьковичу.

– Розмовляють терентопці переважно наріччям, котре називають "терентопською мовою". Терентопська мова там вважається державною. Але це по суті просто україно-російська мовна суміш, так званий суржик.

– Так, безцінний читачу, суржик, – перебиває Автор. – Але в моїх Терентопських хроніках персонажі розмовлятимуть нормальною українською мовою. Бо, як на мене, у сучасній українській літературі, та не тільки у літературі, й без того забагато суржику. Тож щоб не погіршувати ситуацію, я вирішив пряму мову персонажів, їхні думки та писання перекладати із суржику нормальною українською. Розумію, що суржик додав би патяканням моїх персонажів так званого місцевого колориту; що, відмовляючись від нього, я, можливо, дещо собі, як літераторові, шкоджу. Та проте... Вибач, Ім'яне Побатьковичу, що перебив. Продовжуй.

– Втім, крім українських і російських, у тій так званій терентопській мові є й слова чисто терентопські, яких немає ані в російській, ані в українській, – веде далі терентопознавець. – Таких мало, але все ж є. От, наприклад, слово "хлимпсяк", що означає – падіння квіtkового горщика із третього поверху п'ятиповерхового будинку. Або слово "дримпельзяб", що означає – падіння квіtkового горщика із четвертого поверху чотириповерхового будинку. Або слово "шмокиконити", що означає – колупати в лівій ніздрі мізинцем правої руки під час дощу. Або слово "гриньмасылити", що означає – колупати в правій ніздрі вказівним пальцем правої ж руки під час граду... Для назв замків терентопці зазвичай беруть саме такі чисто терентопські слова. Наприклад, назва Гриньмасыльського замку, що в місті Жабенятинську, – від вищеназваного дієслова "гриньмасылити". Іноді такі слова використовують у назвах населених пунктів. Наприклад, назва міста Дримпельзябська походить від вищеназваного іменника "дримпельзяб".

- Додам від себе, - говорить Автор, - що крім українських, російських і чисто терентопських, жителі королівства вживають і слова харківського походження, або ж іншого, але в харківському значенні. Наприклад: "тремпель" (плічка для одягу), "ракло" (суб'єкт, схильний до криміналу), "сявка" (суб'єкт, схильний до хуліганства), "гандель" (дешева забігайлівка), "ампулка" (стрижень для кулькової авторучки), "змійка" (застібка-блискавка), "чинка" (лезо для безпечної бритви), "бубони" (молоді жінки легкої поведінки), "сабурка" (психлікарня), "рембуль" (трамвай) та ін. Але коли до терентопця хтось звертається чистою українською мовою, або чистою російською, то терентопець зазвичай для зручності співрозмовника теж переходить на чисту українську чи російську, без терентопських та харківських діалектизмів.

- Терентопська держава - це королівство, - продовжує говорити терентопознавець Прізвищенко, розглядаючи свої нігті, із чого видно, що це професіонал, здатний запросто робити дві справи одночасно. - Отже - монархія. Той факт, що король там має право особисто придумувати й впроваджувати закони, не вдаючись до допомоги парламенту, може навести декого на думку, що в цій країні панує абсолютизм, навіть, може, диктатура, навіть, може, тиранія або деспотія. Але це не так. Монархія в Терентопії настільки ненав'язлива, настільки, можна сказати, делікатна, а місцеве самоврядування й громадянське суспільство настільки розвинені, що іноземцеві, котрий звик до тоталітарних режимів, може здатися, що там панує не монархія, а анархія, у найкращому, найгуманнішому значенні цього слова.

Крім професій, типових і для сучасного Великого Світу (як то: різноманітні робітники, селяни - колгоспники й фермери, злодії, учені, комерсанти, артисти, письменники, художники, духівництво, та інші) у Терентопському королівстві процвітають і професії не дуже типові для сучасного Великого Світу. У першу чергу, це чарівники й лицарі.

Лицарі поділяються на дві категорії: незалежні (таких більшість) і придворні, іменовані лицарями Напівкруглого Столу (таких усього кілька чоловік). Лицарем є й сам король, що очолює не тільки державу, але й колектив лицарів Напівкруглого Столу.

Крім звичайних людей, живуть у Терентопії й люди незвичайні: ельфи, русалки, перевертні, упирі тощо. І навіть вони, вірніше їхні предки, на думку багатьох тамтешніх фахівців, прийшли за давніх часів на ту територію з Великого Світу, а не були споконвічними уродженцями тієї країни.

- Гіпотези про походження таких не зовсім звичайних терентопських громадян я буду викладати у хроніках, коли тема того або іншого розділу торкнеться цього аспекту. Для початку досить про народонаселення, Ім'яне Побатьковичу, - говорить Автор, - скажи дещо й про тваринний світ.

- Багато хто з терентопських учених вважає, що не тільки люди, але й тварини, і навіть рослини прийшли або були занесені на територію Терентопії з Великого Світу. Тому рослинний і тваринний світ там практично не відрізняється від таких у Великому Світі. От у Окраїнних Землях, котрі оточують Терентопію, у флорі й фауні багато незвичного, і це через мутації від підвищеної активності тамтешнього магічного поля

(тому люди в Окраїнних Землях не живуть); але Окраїнні Землі потребують окремої розмови. У Терентопії ж незвичайними видами тварин можна вважати тільки драконів, єдинорогів і грифонів. Але існують гіпотези, що навіть вони прийшли туди в доісторичні часи з Великого Світу, де, мовляв, теж колись жили, але давно вимерли.

Однак і серед звичайних за мірками сучасного Великого Світу істот бувають незвичайні особини. Я маю на увазі створінь, здатних розмовляти по-людськи. Тобто до певної міри людиноподібних в аспекті розуму й мови.

Отчого серед звичайних тварин іноді народжуються такі, так би мовити, інтелектуальні мутанти – важко сказати. За однією з гіпотез такі мутації окремих особин є наслідками "вихлюпів" магічної енергії або магічного випромінювання з Окраїнних Земель. За іншою версією – це побічні дії дрібних магічних полів, що виникають у моменти чаклунства терентопських чарівників. Наприклад, схотілося чарівникові з'їсти яблуко, а під рукою тільки груша. Він перетворює грушу на яблуко. І в момент чаклунства навколо перетворюваного об'єкта виникає магічне поле. І якщо це поле, так би мовити, "зачепить" вагітну кішку, то серед кошенят може виявитися розмовляючий мутант. На вигляд начебто звичайний домашній кіт (*felis silvestris catus*), а по суті – кіт розумний мовець (*felis sapiens speaker*). У людях ці поля мутацій не викликають, оскільки люди й так людиноподібні. Отакі існують гіпотези, але точні причини, повторюю, невідомі.

Втім, є один вид тварин, де всі особини розмовляють. Це дракони.

– Про драконів у мене в хроніках буде окрема розмова, Ім'яне Побатьковичу, – говорить Автор. – Але треба читачеві пояснити, що твій приклад із перетворенням груші на яблуко є чисто теоретичним. Бо практично терентопські маги ніякі плоди на яблука не перетворюють. Адже яблук у країні багато і їх можна якщо не зірвати з яблунь, то купити на найближчому базарчику чи в овочевій крамничці. Тож жоден тамтешній чародій не стане витрачати на виготовлення цього фрукта цінну магічну енергію.

– Саме так, приклад чисто теоретичний, – погоджується Прізвищенко. – Мабуть, краще було б сказати про перетворення, наприклад, груші на банан, бо банани там не ростуть і для їхнього виготовлення методом перетворення місцевих плодів тамтешнім магам Олесю Опудалу і Левку Глечіку дійсно доводилося застосовувати магію.

– Ти сказав досить для поверхневого знайомства із цією дивною країною, Ім'яне Побатьковичу. Закінчуй лекцію й підводь ризику.

– Викликані магічними енергіями прояви чарівництва в поєднанні з такою рисою терентопського національного характеру, як прагнення до створення й збереження традицій на ґрунті романтичної літератури, у першу чергу лицарських романів, зробили Терентопське королівство країною досить незвичайною за мірками Великого Світу, майже казковою. Але в той же час завдяки дверям, що з'єднують настільки дивну країну з Великим Світом, у королівство проникають сучасні речі, моди, і ідеї з Великого Світу. Терентопці запросто навідуються у Великий Світ, переважно в найбільш наближений до Державних Дверей регіон – на Харківщину. Більше того, з вісі-

мнадцятого сторіччя на Харківщині постійно перебувають добре законспіровані терентопські шпигуни.

- Дякую, Ім'яне Побатьковичу, за цю пізнавальну лекцію, - говорить Автор. - От, прошу, твій гонорар. Вертайся до своїх страв, і вибач, що відірвав від трапези.

- Дрібниці. Радий був допомогти. Дякую. Викликайте ще, якщо треба.

- Викличу, Ім'яне Побатьковичу, обов'язково викличу. І не один раз. Усього доброго.

Чемно ворухнувши обличчям, терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко зник.

* * *

Наостанку, тобто перед тим як закінчити цей розд... тьху, це щось, Автор пояснить читачеві, чому цей так званий епос, або так звані хроніки виявилися розділені саме на щосі.

Коли Автор зібрався писати текст, котрий ти, безцінний читачу, читав останні хвилини, і коли заніс для цього над білим аркушем перо (втім, перо сюди вставлене для романтики, а в дійсності Автор наносить літери на папір за допомогою друкарської машинки), Ліва півкуля авторського мозку (а мозок Автора, зауважу з гордістю, складається аж із двох півкуль; зрозуміло, йдеться про головний мозок, а не про спинний або кістковий), отож Ліва півкуля, повторює Автор, підказала Авторові внутрішнім голосом:

- Пиши так: Частина перша. Введення в, так би мовити, терентопознавство.

- Так-так, "Введення в, так би мовити, терентопознавство", - підтакнула півкуля Права. - Але тільки не "Частина перша", а "Перша глава".

- Краще частина, ніж глава, - насупила звивини Ліва.

- Вірніше - глава, бо частини бувають у чого завгодно, наприклад: частина суші, частина тіла, військова частина... А глави бувають у літературних творах: романах, повістях тощо.

- Дзуськи! Бувають глави держав, глави делегацій... Врешті, глави, тобто голови, бувають у людей та інших живих організмів.

- Саме в цьому смислі, - підтакнув Автор, - слово "глава" застосував терентопський поет Франческо Губанедурський у своєму чотиривірші "Телепень":

Плекаю безтурботно я
Висячу локшину на вухах,
Лупцюючи, главо моя,
Тобою байдики щодуху.

- Тож твір краще ділити на частини, а не на глави, животи, сідниці, плечі і тому подібне, - додала Права.

- А може, "Перший розділ"? - нерішуче вставив Автор.

- По-перше, російською треба казати не "розділ", а "раздел", а українською... еее... - "роздягнув", - неуважно відмахнулася звивиною Ліва півкуля. - А по-друге... Хто роздягнув? Кого роздягнув? Ні, ніяких роздягань. Частина перша, і баста! Я сказав!

- Бач, який начальник вишукався! - обурилася Права півкуля. - Розкомандувався тут! От як уперішу тебе цією звивиною, будеш знати, як командувати! Глави - і крапка!

Ліва заволатала:

- Звивини в тебе короткі! Я сам тобі...

Отже, як бачимо, читачу, мозкові півкулі Автора накинута одна на одну з образами та погрозами, неначе бурсак Зачиняйло та козак Немийного в присутності старого козарлюги Охріма Неприведигосподи у творі "Сонце козаке" з веселої збірки "Солоні зайці" дотепного письменника Майка Йогансена. Аби не дійшло до бійки, як у Зачиняйла з Немийногою після образ та погроз, аби півкулі не заходилися гамселити одна одну своїми бойовими звивинами, Авторіві довелося втрутитися:

- Агов, ви, там, у черепі, цитуйте! Роздвоєння особистості мені ще бракувало! Щоб припинити суперечку і щоб нікому з вас не було кривдно, вліплю сюди й не "розділ", і не "частину", і не "главу", а щось... щось... Та от саме просто "щось".

- Гм, - зачудувалася Ліва.

- Тю! - посміхнулася Права. - Приколюєшся?

- Приколюються англійські булавки. У цьому їхнє призначення, - говорив Автор. - Схильність до приколювань мають також значки, брошки й медалі. Тому їх з повною підставою можна називати приколистами. А от деякі ордени віддають перевагу не приколюванню, а пригвинчуванню. Вони, відповідно, пригвинтисти. А я не приколююся і не пригвинчуюся, а просто кажу й пишу те, що вважаю за потрібне, у міру своїх скромних розумових і творчих здібностей.

- Надзвичайно скромних, - ущипливо зазначила Ліва півкуля, підбадьорливо підморгнувши звивиною майбутнім критикам цього твору, мовляв, ми з вами розуміємо, що Автор не геній.

От так Терентопські хроніки виявилися розділені на щосі.

Що ж стосується півкуль, то вони, до речі, є в людини не тільки в черепі, але й на тілі, між спиною та ногами. Але в цій книзі згадуватимуться тільки мозкові півкулі Автора, а не ті інші його півкулі.

* * *

Після всіх цих пояснень, Автор, він же твій, безцінний читачу, покірний слуга, приступає, нарешті, до хронік, або, якщо завгодно, до епосу, тобто до розгонистої оповідки про дивні події, що відбувалися, здебільшого, восени 1995 року, себто в епоху царювання нинішнього короля Жорика Дев'ятого; тобто не царювання, а королювання. Що про ці хроніки можна було б сказати словами Артура Конан Дойла з його книги "Пришестя фей":

"Ряд подій, описаних у цій невеликій книзі, являє собою або найвитонченішу й наймайстернішу містифікацію, якої від початку часів зазнала публіка, або ж історичну подію, яка рано або пізно буде визнана епохальною".

У перших абзацах цього щося Автор зауважив, що міг би почати, наприклад, з епізоду крадіжки в краєзнавчому музеї, і навіть пред'явив читачеві начерк такого початку. Але, трохи помізкувавши, вирішив почати з іншого. Зі стандартного для

чарівно-лицарських епосів явища: битви лицаря із драконом. Бо як же обійтися в чарівно-лицарському епосі без протиборства витязя і "страховиська".

Отже, Автор починає...

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ. Викрадення в Абрикосовій

Досить неясного в краї дивацтв –

Можна заплутатись та заблукати...

Навіть мурашки спиною біжать,

Як уявити, що може ся стати...

Володимир Висоцький, "Пісня Керролла".

19 вересня 1995 року.

От ми з тобою, безцінний читачу, і добралися, нарешті, до дев'ятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року, тобто до того тривожного дня, коли виявилася надзвичайна подія, котра, у найгіршому разі, могла навіть поставити під загрозу саме існування Терентопського королівства!

А початок дня не передвіщав неприємностей. Погода була такою ж теплою й світлою, як напередодні. Його Високість повітря було свіжим, Його Сіятельство сонце було лагіднопроменевим, Їх Вельможності горобці цвірінчали бадьоро. Горобці ПЕРЕВЕРШУЮТЬ багатьох інших істот за чисельністю, можуть ЗВЕРХНЬО дивитися на людей, мають ВАГОМИХ предків (динозаврів), тому Автор обізвав їх вельможностями; а чому повітря високість і сонце сіятельство – не треба пояснень.

Такого славного ранку хотілося бути діяльним, активним, творити щось корисне.

Дракон Інокентій Карлович прокинувся в доброму гуморі, бо, ще не встигши розплющити очей, згадав про свій учорашній успіх, тобто про несподіваний свій концерт фортепіанної музики в Стайні Опери та Балету, про бурхливі оплески публіки й вимогу нею драконячих автографів. А вчорашня неприємність, тобто шахрайство так званого маестро Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, будучи підім'ятою приємними спогадами про фортепіанний концерт, зіщулилася до непомітності.

– Ні, я просто таки вимагаю, наполягаю й домагаюся, щоб ти, громадянине Авторе, розтлумачив, що являють собою терентопські дракони, повідомив про їхню зовнішність і звички! – перебиває Ліва півкуля авторського мозку. – Ти вже в декількох частинах говорив про дракона Інокентія Карловича, а докладного опису не надав, згадав тільки про наявність крил, пазурів і дзьоба. Цього замало. У четвертій частині, тобто четвертому щосі ти на півслові перервав сцену битви лицаря Аркадія із драконом Інокентієм Карловичем, щоб дати докладний опис зовнішності Аркадія; а від Інокентія Карловича відмахнувся: мовляв, дракон як дракон, тільки в окулярах. Мене, та й, напевно, безцінного читача це не влаштовує. Хочу подробиць. Адже дракони бувають різні. Ну, тобто на одних зображеннях вони виглядають так, на інших інакше. Є багато різних варіантів. А які терентопські?

– Підтримую, – пискнула півкуля Права.

Ну що ж, вимога справедлива, вирішує Автор. Отже, трохи докладніше про терентопських драконів. І нехай безцінний читач пам'ятає, що Автор, говорячи далі "дракони", має на увазі саме терентопських і тільки, бо, може, десь живуть інші, що виглядають зовсім не так.

Описувати терентопських драконів легко, бо вони зовні схожі на гіпсилофодонів. Тобто навіть описувати не треба, а просто можна сказати читачеві: візьми, безцінний читачу, у довіднику з палеонтології або в Інтернеті зображення гіпсилофодона, динозавра перших мільйоноріч крейдового періоду мезозойської ери, подумки пришпандор йому на спину два крила, як у птеродактилів або кажанів, і ти матимеш приблизне уявлення, як виглядають терентопські дракони.

Як і гіпсилофодони, терентопські дракони ходять і бігають на двох ногах. (Взагалі, якщо вірити палеонтологам, усі динозаври ходили споконвічно на двох ногах, як люди й птахи, але деякі види в процесі еволюції так збільшилися в розмірі й вазі, що дві кінцівки вже не могли витримувати такий тягар, і гігантам довелося стати рачки. Ет, незручно бути занадто вагомим, додає Автор, і, зітхнувши, кидає оком на власне пузо.) І бігають дракони так само швидко, як і названі динозаври. На рівній місцевості можуть розігнатися до 60 кілометрів за годину. Якщо гіпсилофодонам швидкість потрібна була для порятунку від жвавих хижаків, то драконам розгін допомагає злетіти з рівної площини. (Швидкому бігу й можливості літати сприяє та обставина, що дракони значно легше, ніж здається; це пов'язано з будовою їхнього тіла, у першу чергу, з порожнистістю кісток). Без розгону вони можуть злітати, тільки стрибнувши з піднесеності, наприклад з пагорба (тому напевно вони й живуть на Каменіані, а не на рівнині). І в гіпсилофодонів і в драконів прекрасний зір (якщо тільки дракон не зіпсує його, наприклад, за допомогою книгочитання, як це трапилося з Інокентієм Карловичем). І в тих і в інших на передніх кінцівках по п'ять пальців.

Але є ряд відмінностей драконів від гіпсилофодонів і крім кількості кінцівок, тобто наявності крил. По-перше, дракони приблизно у два рази більше. Якщо гіпсилофодони були заввишки з невисоку людину (до 170 сантиметрів), то дракони ростом із велетня – від двох з половиною до трьох метрів (про що Автор уже, до речі, повідомляв у дев'ятому розділі). По-друге, дракони всеїдні, тобто вживають як тваринну, так і рослинну їжу; а гіпсилофодони були чисто травоядними. По-третє, гіпсилофодони жили на відкритій місцевості – у степу або савані, а дракони воліють улаштовувати житла в печерах. По-четверте, передні кінцівки дракона більшою мірою, ніж у гіпсилофодона, схожі на людські руки. Можна сказати, що основною відмінністю драконячих лап від людських рук є наявність пазурів замість нігтів; навіть не пазурів, а кігтиків, невеличких таких (тому не треба дивуватися, що Інокентій Карлович добре грає на клавесині та роялі). Ну й по-п'яте, динозаври були просто тваринами, безсловесними тварюками, а сучасні дракони – істоти розумні й, якщо так можна висловитись, по-людськи-мовці. Зауважу ще, що дракони – істоти не холоднокровні, як земноводні й рептилії, а теплокровні, як птахи, звірі й люди. Якими в цьому аспекті були гіпсилофодони – не знаю.

На тілі драконів немає ані луски, ані пір'я, ані панцира, ані волосся. Гола шкіра, щільна і шорстка, як наждачний папір.

- От це інша справа, - хвалить Автора Ліва півкуля. - Тепер ясно - які вони, дракони.

А півкуля Права додає:

- Уточни тільки одну деталь: колір.

- Коричнювато-сірі, з темнуватими смугами на спині, як у тигра або в зебри, - відповідає Автор. - До речі, залежно від настрою, дракони можуть злегка змінювати відтінок: при гарнім настрої шкіра світлішає, при поганому темнішає. Одягу не носять, як і решта розмовляючих тварин (а вже тим більш не розмовляючих).

* * *

Отже, дракон Інокентій Карлович прокинувся, повторює Автор, у гарному настрої. Його ложем був шар сіна в закапелку однієї з Гірчичних печер; тобто невеликий сінник; ліжко м'яке й ароматне. Сплять, до речі, дракони лежачи тільки на животі або на боці; крила роблять незручним сон на спині.

Як зазвичай уранці, дракон-очкарик першим ділом вийшов із печери й зробив ранкову гімнастику на свіжому повітрі (від звичайної людської гімнастики її відрізняли тільки рухи крильми та хвостом, чого люди з поважної причини не роблять), і, повернувшись у печеру, гігієнічні процедури - умивання в підземному струмку й чищення зубів.

Після цього Інокентій Карлович, приготувавши поживу, поснідав вівсяною кашею, звареною на молоці єдинорожиці, і хвойним киселем з гречаним коржилом. Хоча дракони є тваринами, а не людьми, сучасні особини їдять не по-звірячому, а по-людськи, користуючись столовими приладами: ложками, виделками, ножами; деякі навіть пов'язують на шию серветку.

Затим дракон наводив у житлі порядок, хоча особливого безладдя й так не було. Ретельно протер усі речі сухою ганчірочкою, бо через прохолодну вогкість приміщення вони норовили покритися цвілью й грибами. Зробив профілактичний огляд електросистеми, починаючи з мініелектростанції на підземному струмку, і закінчуючи різнобарвними лампочками, що висвітлювали сталактити й сталагміти й надавали тим печері феєричного вигляду, котрий захоплював туристів.

Потім приступився до перестановки книг на полицях своєї бібліотеки. Вони стояли хаотично, упереміж, і давно вимагали сортування за темами: мистецтвознавство до мистецтвознавства, філософію до філософії, красне письменство до красного письменства...

У момент, коли Інокентій Карлович, постукуючи пазуром по оправі окулярів, роздумував, куди краще поставити твори Григорія Сковороди - до поезії, тому що його філософські праці поетичні, або ж до філософії, бо його вірші філософічні - у печері пролунав дзвінок.

Телефонний зв'язок було проведено в Гірчичні печери на замовлення туристичного агентства "Рятівна Бджола", коли Інокентій Карлович зробився співробітником цього

агентства, улаштувавшись працювати екскурсоводом по Гірчичних печерах. Для того щоб заздалегідь попереджати дракона про прибуття до нього чергової туристичної групи. Втім, часто-густо туристи звальювалися як сніг на голову, без попередження. То вони подорожують самі собою без усякого агентства, то співробітник агентства Олег Цеглина забув подзвонити, то дзвонив, коли дракон був відсутній... Тому екскурсовод звик, не чекаючи на дзвінок, бути завжди напоготові.

Відклавши Сковороду (не пательню, безумовно, а книжку), дракон підійшов до телефону на тумбочці, зняв слухавку й притулив до вуха. Вушних раковин, до речі, у драконів немає; драконяче вухо – це просто дірочка. Втім, слух у них непоганий. Через відсутність вушних раковин оправа драконячих окулярів трохи відрізняється від оправи окулярів людських: замість двох дужок, що чіпляються за вушні раковини – одна еластична дужка, котра охоплює потилицю, як у людських окулярах для пірнання у воду. Із часом ця еластична гумова дужка трохи розтяглася, і окуляри сповзають від очей до дзьоба, так що Інокентію Карловичу доводиться час від часу підсувати їх пазуром.

– Алло, Інокентію Карловичу, привіт! Дзвоню аби попередити, що до тебе прямує найвідоміший лицар, так би мовити, велика цяця, тож будь напоготові. До побачення.

І той що дзвонив поклав слухавку, не чекаючи на відповідь. Хоч він не назвався, за голосом екскурсовод визначив, що то був касир "Рятівної Бджоли" Джульєт Грошенятко, котрий привозив щомісяця драконові зарплатню, і котрого Інокентій Карлович уважав своїм добрим знайомим.

Дракон не второпав, про кого мова. Лицар? Невже знов Аркадій? Але, по-перше, король Жорик Дев'ятий, спілкуючись позавчора з Інокентієм Карловичем у Королівському зоопарку, вибачився за Аркадія й пообіцяв, що той більш дракона не турбуватиме. Хіба ж міг лицар Напівкруглого Столу проігнорувати наказ Його Величності, і знову приступитися до того, що король заборонив? А по-друге, хіба Аркадій вважається найвідомішим лицарем? Навряд чи. А хто найвідоміший лицар у наш час? Інокентій Карлович змушений був визнати, що не знає відповіді на це питання; мабуть щодо лицарства він не досить компетентний. Аркадієві король заборонив нападати на дракона, але, може, на Інокентія Карловича хоче напасти інший лицар, якийсь найвідоміший, якому король цього не забороняв? На душі в інтелігентного дракона в окулярах стало бентежно.

Обертаючи пазуром телефонний диск, він набрав номер "Рятівної Бджоли", і, коли після двох гудків звукнуло напівклацання-напівшерех знімання слухавки, вимовив:

– Я хотів би уточнити щодо лицаря...

Слухавка голосом Олега Цеглини відповіла:

– Ви помилилися номером, дорогий товаришу. Тут не лицарська організація, а туристичне агентство.

Дракон зітхнув і поклав чорного розмовляючого пластмасового рогалика зі спіральним хвостом на його лежбище.

Щоб відволіктися від очікування неприємності, Інокентій Карлович продовжив

сортування бібліотеки.

Твори Сковороди він поставив усе ж до філософії...

(До речі, читачу, щодо Григорія Савича Сковороди, зауважує Автор: цей філософ неодноразово проходив повз так звані Державні Двері Терентопії. Бо, живучи у Харкові й викладаючи віршування та доброчесність у Харківському колеґіумі, він любляв бувати у Курязькому монастирі, що знаходився у мальовничій місцевості західніше Харкова (дивися, читачу, спогади про Сковороду його улюбленого учня Михайла Ковалинського). А шлях з міста до тієї обителі пролягав усього в декілька десятках кроків від колючих кущів, що в них заховані двері у дивне королівство. До слова, в місті Харкові тепер встановлено аж чотири пам'ятники Григорію Савичу.)

Закінчивши цю справу, узявся за іншу: вийняв із шухляди стола папку з рукописом (точніше машинописом) свого роману "Ангел крейдового періоду" і став перечитувати деякі сторінки, перевіряючи, чи немає помилок, тавтологій або плутанини з розділовими знаками.

Літературною творчістю, котру цей крилатий і хвостатий інтелігентний суб'єкт самокритично називав графоманією, він займався вже п'ятнадцять років, тобто ще з дитинства. За цей час ним було написано: двадцять вісім оповідань, тридцять п'ять новел, сорок один вірш, вісімнадцять байок, тринадцять есе, а також чотири повісті, чотири п'єси, три поеми, і, нарешті, один роман, за назвою "Ангел крейдового періоду".

Хоча написаного вже вистачило б на кілька томів, крилато-хвостатий письменник не поспішав публікувати свої твори, вважаючи, що ще не досяг високого літературного рівня. Тому дотепер тільки дві особистості ознайомилися з деякими писаннями дракона: друг Гавриїл Святославович та касир Грошенятко. Гавриїл Святославович уважав, що дракон пише не гірше за інших письменників, навіть відомих, і навіть краще деяких. Але його гірчичнопечерний товариш був вимогливий до себе, і продовжував удосконалювати письменницьку майстерність.

У ті часи, коли цей дракон ще не працював екскурсоводом, не одержував зарплатні й, відповідно, не мав грошей на покупку паперу й письмового приладдя, для писань ним використовувалося природне сміття: замість авторучки – пташине перо, замість чорнила – сік чорних ягід, замість паперу – сухе листя, кора, плоскі камені... Почавши працювати екскурсоводом і одержавши першу получку, дракон першим ділом купив друкарську машинку й стос паперу, щоб перенести свою літературу з листя, кори й каменів на цивілізованішу основу.

Але передрукував не все на той час написане, а тільки найбільш зріле з його погляду. Як майже всі починаючі письменники, перші свої опуси він створював під враженням і впливом прочитаного в інших авторів. Тому ранні його праці були вторинними, не оригінальними. Наприклад, під впливом повісті шотландського (але англомовного) письменника сера Артура Ігнатіуса Конан Дойла "Собака Баскервілів" він написав детективне оповідання "Хом'ячок Джонсонвілів"; під враженням від роману французького (втім, з негритянськими коренями) письменника Александра Дюма "Три мушкетери" – пригодницько-історичне оповідання "Півтори гвардійці"; захоплений

романом українсько-російських (тобто родом з України, але що писали російською) письменників Іллі Ільфа і Євгенія Петрова "Дванадцять стільців" – сатиричне оповідання "Чотири унітази"; вподобавши повість Ернеста Гемінґвея "Старий і море" – оповідання "Хлопчик і калюжа"; натхненний повістю братів Стругацьких "Понеділок починається в суботу" – оповідання "П'ятниця закінчується у вівторок". І таке інше. Зате більш пізні його твори вже мали зачатки особистого стилю, оригінальних тем, були не дуже схожі на раніше читане, тому вдостойлися передруку й поміщення в папки.

До речі, майже всі зароблені гроші екскурсовод витрачав на культурні потреби, а не на "хліб насущний". Він заощаджував на їжі, продовжуючи, як і раніше – у дозарплатні часи, – харчуватися здебільшого тим, що безкоштовно давала природа (за винятком дешевих круп, котрі він купував у магазині, а також молока й м'яса єдинорогів, якими його пригощав дракон Щелепенко, що працював у колгоспі і одержував частину зарплатні не грошима, а цими продуктами), а гроші витрачав переважно на книги, на ноти, на квитки в театри, на концерти, виставки тощо.

Скопивши за п'ять років якусь суму, дракон купив клавесин у селянина на прізвисько Наполеон, що мав ферму поблизу села Іканьки поміж Жорикбургом і Великими Дрібками, якому інструмент дістався від бабусі, але не був потрібний, на відміну від тракторного мотора, котрий він придбав потім за драконячі гроші. Інокентій Карлович брав уроки гри на клавішних інструментах у старого піаніста Степана Архиповича де Гранґузьє (нині вже, на жаль, покійного), і теж не безкоштовно.

Добре, що в громадських бібліотеках можна брати книги задурно, тому з раннього віку Інокентій Карлович багато читав, завдяки чому духовно й інтелектуально розвинувся. (Втім, любов до книг йому почасти нашкодила: він набув короткозорості і змушений носити окуляри). А коли з'явилася зарплатня, почав улюблені книги купувати, щоб мати під рукою, тобто під лапою; і вже зібрав непогану бібліотеку. Плюс деякі гроші витрачав на олівці, фарби, альбоми, ґрунтовані полотна тощо, бо захоплювався також малюванням і живописом.

– Ніколи не доводилося читати драконячих творів, – заговорила знову Права півкуля авторського мозку. – Цікаво, що являє собою література хвостатого автора.

– Якщо цей дракон розмовляючий, людиноподібний, інтелігентний, виростий на людській літературі, – вимовляє Ліва, – то його писання, напевно, не дуже відрізняються від творів безхвостих письменників, я гадаю.

– А все-таки цікаво, – наполягає Права. – Чи не можна отут хоч фрагментарно щонебудь із його писань показати?

– Не тільки можна, але й треба. Це навіть мій обов'язок, – реагує на замовлення Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга. – Адже, поперше, це може бути цікаво й читачеві, котрий, можливо, теж не читав текстів, складених драконами. А по-друге, писання, складені персонажем – це, так би мовити, додаткові штрихи в портреті цього самого персонажа.

І Автор вирішив тут тимчасово перервати розділ чотирнадцятий за назвою

"Викрадення в Абрикосовій", щоб вмонтувати в нього розділ п'ятнадцятий із фрагментом твору дракона. Після якого, звичайно, продовжить чотирнадцятий.

ЩОСЬ П'ЯТНАДЦЯТЕ. Виробник-винахідник драконів

Над високими домами,
між зірок, між трави дикі,
ходять ангели над нами,
вверх задерши сонні пики.
Даниїл Хармс, "Помста".

21 квітня 63 763 428 року до нашої ери.

Перш ніж читач приступиться до читання фрагмента драконячого твору, Автор Терентопських хронік повинен сказати кілька слів про цей текст. Читачеві пропонується фрагмент згаданого вище роману "Ангел крейдового періоду". У цьому фантастичному романі Інокентій Карлович, крім іншого, виклав свою оригінальну гіпотезу походження драконів. Дія розгортається в пізню добу крейдового періоду, коли на Землі ще панували динозаври, тобто за шістдесят із гаком мільйонів років до появи на Землі людства. Відповідно людей у цьому романі немає. Зате є істоти, дуже схожі на людей, але котрі з'явилися набагато раніше. Ангели. Так, головним героєм роману є ангел, що разом із колегами працював на Землі в ту давню епоху, і завдяки якому, мовляв, і з'явилися крилаті дракони. Закінчивши цитувати фрагмент роману, Автор Терентопських хронік висловить свій невеличкий коментар. Отже, драконячий текст.

* * *

"... Дим зірвав суху травинку, взяв її кінчик зубами, розгорнув крила й ліг у траву обличчям до неба. Розкинуті крила прикидалися пернатою підстилкою. Пожовуючи кінчик травинки, ангел вдихав аромати околишньої зелені й милувався хмарами. Вони текли в атмосфері неспішні, як зауроподи, то збиваючись у брили білого мармuru, то розпушуючись у пух і павутиння, то виліплюючи із себе майже реалістичні скульптури, то ставно випендрюючись абстракціями.

Крім розгонистих білих плямиц із їхніми повільними метаморфозами, на блакитному тлі цієї безмежної картини пильні очі ангела розрізняли і метушливе тріпотіння маленьких темних хрестиків – пурхання крилатих літунів – пташок і птеродактилів. Тут, на пагорбі, у півтори сотнях метрів від лежачого в траві ангела, у піднебесся стовбурчилося велике розчепірене дерево, уподобане колонією рибоїдних птеродактилів. Десятки цих півметрових істот, схожих на гібрид кажана з пеліканом, чия шкіра вкрита маленьким обрідним волоссям, обліпили могутню рослину. Одні плазували по гілках, чіпляючись кігтиками крил; інші висіли вниз головою, вчепившись у прутики задніми кінцівками й погойдуючись на вітрі, як зім'яті темно-бурі плоди, грона або китиці; треті, розклавши крила, зривалися із сідала й, жваво тріпотячи розпластанною шкірою, упурхували на риболовлю;

четверті, з рибиною в зубастій пащі, з розгону падали на дерево, як мокра ганчірка, і, вчепившись у деревину, трудилися над заковтуванням. Крім дорослих криланів були тут і птеродактиленята. Які поменше – причіплялися до батьків, начебто живі рюкзаки, а котрі доросліші – займалися дереволазанням самотійно. Стовбур дерева й ґрунт під ним були брудно-білими від засохлого посліду літунів. Цей послід убив листя: дерево було голим, мертвим.

Рибалили вони на мілководдях зеленого озера. Особливо бурхливі й масові напади на риб траплялися, коли великі травоядні динозаври, що занурилися в глибини озера, починали ліниво рухатися, переміщаючись на нові донні пасовища. Тоді косяки риб, сполоханих рухом велетнів, кидалися навтьоки й вискакували на мілководдя. Помітивши хвилі, збовтани гігантами, пильні й гострозорі птеродактилі з лементом радості зривалися з гілок і зграєю неслися до мілководь. Там, пікіруючи, вони втикали довгі пащі у вологу й злітали з їжею, котра тіпалася, у зубах...

На травинку, що її затис у зубах ангел, здійснила посадку смарагдова бабка. (Тваринка на травинку. Гра буквосполучень. Або: бабка кульбабку окульбачила.) Заплющивши одне око, аби близький об'єкт не двоївся, Дим замилювався цим витонченим мініатюрним гелікоптером, завмерши, щоб не сполохати комаху. У польоті бабка схопила невеликого жука, і тепер, сидючи на травинці, прозорокрилий хижачок обертав "дичину" передніми лапками, розкриваючи щелепами хітиновий покрив як бляшанку. На лице ангела із трави видерся дрібний павучок, і, щоб усунути причину лоскоту, Димові довелося підняти руку. Це жахнуло бабку, і, упустивши здобич, вона з тихим тріском крил дугою засвердлилася в небо. Змахнувши павучка й почухавши пальцем обличчя, ангел заклав долоні за голову й заплющив очі.

Його колисала музика природи. Ця музика складалася із шурхоту, дзигжчання, стрекотіння комах, зі цвірінькання, клацання, писку птахів, із пронизливого каркання птеродактилів, з басового крекоту ящерів-качкодзьобів, із шелесту зелені й сплесків води в зеленому озері, з безлічі інших, ледь уловимих, шумів. У цю ідилічну безмежну симфонію уривалися іноді трагічні ноти страху й болю, коли який-небудь хвостатий невдаха верещав, звиваючись у зубах і пазурах хижака. "Боротьба за існування й природний відбір – основа еволюції життя..." – згадав, задрімуючи, Дим лекції одного зі своїх учителів – ангела Шарлзеля....

* * *

Однак настав час відвідати моїх підшефних, сказав він собі, прокинувшись від галасу наручного будильника. Позіхнувши, піднявся з ботанічного ложа, обтрусив хітон і крила від листочків, паличок, павутинок, що пристали, і комашок, що наповзли, і, розчепіривши крила, потягнувся. Зробив для розминки кілька нахилів, присідань, випадів і стрибків. При цьому несподівано вчавив праву ногу у м'який слизький бруд, що непомітно перебував у траві. Це був свіжий кал якоїсь великої тварини. "Тьху ти!" – лайнувся ангел, люто витираючи сандалію об рослинний килим.

Коли взувачка більш-менш очистилася, Дим бадьоро затріпотів пернатими кінцівками й із легким дзигжчанням піднісся над пагорбом... Це ті, хто мають великі

крила - птахи-альбатроси чи там птерозаври-птеранодони - можуть дозволити собі політ із ледачими помахами або навіть із нерухомістю в ширянні, а ті, чиї крила порівняно невеликі стосовно розміру тіла - мухи, горобці, ангели... - для польоту повинні махати ними швидко-швидко. Звичайно, ангели роблять це не настільки жваво, як мухи, але низьке дзижчання, ледве чутне, при їхньому польоті звучить. У цьому може переконатися будь-який суб'єкт з унікальним, дуже чутливим слухом, якщо, знаходячись поруч із ангелом у польоті, добряче прислухається. Звичайно, коли ангел перебуває в матеріальній, тілесній іпостасі. Бо якщо ангел приймає іпостась духу, то рухається беззвучно.

Униз пішов затишний пагорб із птеродактилячим деревом, і перед ангелом, що дзижчав крилами, розгорнулося, іскрячи сонячними відблисками, велике зелене озеро, обрамлене пухнатою зеленню. Над озером снували птеродактилі, його поверхнею переміщалися водоплавні птахи, у його смарагдовій глибині темніли туші траходонів. Дим глянув на свою постраждалу сандалію й з'їхав повітрям, як крижаною гіркою, униз, до води. Летячи над самою поверхнею водойми, він, підігнувши ліву ногу, занурив у теплу вологу праву ступню, щоб струмені, обтікаючи її, змили залишки бруду, і, пробороздивши в такий спосіб децьо кілометр водної площини, ледве не спіткнувся об траходонову голову, що раптово виринула із зеленого дзеркала із жмутком водоростей у дзьобі. Трохи не зачепивши качкодзьобу морду сандалією по дзьобі, ангел злетів і, оглянувши взуття, задовольнився чистотою.

Потім під ангелом, що дзижчав крилами, проповзли: рунистий берег; хвойний бір, на одній із галявин у якому краєм ока Дим помітив трапезу анкілозаврів (ці ящери, схожі на гібрид вівці й кедрової шишки, з кісткодробильною булавою на хвості, діловито виїдали соковиту, хрустку смарагдову рослинність); річка, мереживна від острівців, де пляжі як чорна луска покривали тисячі черепах...

І, нарешті, ангел завис над скуйовдженою зеленою щетиною очерету. Тут, в очереті, і таїлося гніздо підшефних ящерів, яких ангели за швидкість бігу й наявність дзьоба (не качиноного, як у траходонів, а скоріше схожого на дзьоб черепахи або папуги) називали жвавоногими дзьобоносами.

Гніздо жвавоногих дзьобоносів являло собою горбок із поглибленням, котрий ящери нагорнули з підніжного сміття: засохлої твані, прілого листя, ламаного очерету тощо. Гніздо охороняла самиця, що сиділа поруч, поклавши черево на зігнуті ноги, як курка-несучка. Від хрускоту стебел під сандаліями Дима самицю насторожено підвелася, але побачивши, що це не ворог, а ангел, заспокоїлася й прийняла попередню позу.

- Привіт, красуню, як справи? Уже є що-небудь? - сказав крилатий опікун і, переступивши через хвіст підшефної, заглянув у гніздо. У поглибленні купи сміття спочивали три білосніжних, як крейда, яйця, величиною зі страусове. - Ого! Тріо! От це так! Невже, всі твої?

(Серед тутешніх динозаврів був вид ящерів-стрибунців, жвавих, як кенгуру або тушканчики, самиці яких не обтяжували себе будівництвом гнізд та піклуванням

про дітей, а підкидали свої яйця в гнізда інших динозаврів, щоб ті охороняли й піклувалися, отакі ящери-"зозулі". Але їхні яйця були дрібнішими ніж у жвавоногих дзьобоносів, і підкидалися, відповідно, у гнізда дрібніших динозаврів.)

- Ну, молодець! Поздоровляю! А де ж татусь? Мабуть, на полюванні.

Ангел погладив шорстку голову самиці. Вона примружила очі від задоволення, бо майже всякій живій істоті, крім зовсім примітивних, приємні ласкаві погладжування. Зваживши в руках усі три яйця, Дим записав дані в блокнотик. Шорстка ненька поставилася до цього спокійно; інстинкт підказував їй, що потомству ангел не загроза. Спробувала б якась інша істота не зовсім маленького розміру наблизитися до цієї цінності в гнізді!

Крізь шерех очерету, що колихався від вітерцю, просочилося ритмічне похрускування - хтось по втоптанім у стежку стеблам наближався до гнізда. Самиця, про всякий випадок, піднялася на задніх лапах і насторожилася, витягнувши шию й розкривши ширше очі й ніздрі. І відразу розслабилася й сіла - зачула в хрусткому прибульці коханого кавалера. Густі ґрати очерету розсунулися під коричнювато-сірою смугастою тушею, і з'явився самець. У пащі він тримав волохату тушку якогось мезозойського гризуна. Нещасна жертва в агонії останній раз дригнула лапкою й сконала. "Смачного!" - прошепотів ангел, відводячи погляд. Ящір байдужо глянув на крилатого опікуна, граціозно наблизився до подруги й із дзьоба в дзьоб передав їй частування. Вона, закинувши голову, розімкнула щелепи, і волохата їжа провалилася в глотку. Захлопнувши пащу, самиця заплющила очі й, витягнувши шию, вильнула головою. У шиї проповз клубок.

- Добре, хлоп'ята, перетравлюйте, а я полетів, - вирішив Дим і, залишивши підшефних у такому положенні, піднісся, дзижчачи, з очерету в піднебесся.

І ледве не зіштовхнувся з ангелинкою на ім'я Зульфель. Ангелинка (тобто ангел жіночої статі) летіла над очеретяним полем у напрямку гуртожитку.

- Опля! - виклинула вона, увільнувши від тарана віртуозним піруетом. - Акуратніше, ангеле мій!

- Ой, Зульфо! Вибач! - зніяковів Дим, зависнувши на мигтючих крилах поруч зі знайомою.

- Зрозуміло, задивився на своїх, - усміхнулася та, указавши поглядом униз - на гніздо.

- Ага. Знеслися нині. Аж три яйця! - похвастався він. - А ти в гуртожиток? Я з тобою.

- У гуртожиток. Тільки, знаєш, я тут неподалік бачила страхозубого падлоїда, що шкандибає в цьому напрямку. Боюся щоб він по гнізду не пройшовся, - попередила Зульфель.

- Де?

- Там, на сході. Он, бачиш - його довбешка темніє.

Тиранозавр Рекс, або, як цих ящерів називали ангели, страхозубий падлоїд, був ще досить далеко від жвавоногих дзьобоносів, виднівся маковим зернятком у зеленій

щетині, що простяглася до обрію, але про всякий випадок Дим вирішив віддалити його від гнізда підшефних тварин. Для жвавоногих дзьобоносів зубастий гігант не становив ані найменшої загрози, бо, будучи громіздким, незграбним і тому повільним, не здатний наздогнати й піймати більш швидких динозаврів. Через те й харчувалися страхозубі падлоїди здебільшого падлом, або ж, якщо пощастить, хворими особинами, не гидуєчи й братами-тиранозаврами, будучи санітарами природи й канібалами. Однак яйця підшефних Дима могли стати його жертвою, чи то будучи з'їденими, чи то будучи розчавленими ногою важковаговика.

- Давай-но його відтягнемо за пагорбки, - запропонував Дим.

- Давай,- погодилася ангелинка Зульфель, або, як називали деякі друзі й знайомі, Зульфа, граціозно відкинувши із чола руде волосся.

Дзижчачи крильми, вони перелетіли приблизно три кілометри на схід від гнізда, і зависли над зубастим величезним ящером-падлоїдом, що, стоячи по пояс у зелені, видивлявся та винюхував здобич, вертячи головою й балансуючи важким хвостом. Очерет навколо ящера ворухнувся, із чого випливало, що біля тиранозавра Рекса шустали дрібніші істоти. Придивившись, Дим із Зулькою зрозуміли: страхозубий падлоїд іде не один, а з дитинчатами. Схоже, це мамуся з потомством. На відміну від лисої мамусі, юні страхозубики були вкриті пір'ям. Адже тиранозаври - ящери пернаті. Тільки коли вони стають дорослими, пір'я випадає.

Ангели переглянулися, узялися за руки, сконцентрували духовну силу, рухом волі скривили гравітаційне поле, і важка туша ящера разом із дитинчатами, відторгнувшись від ґрунту, поплили нагору. Тиранозаври, дорослий та малята, втративши точки опори, запанікували: заклацали щелепами, замиготіли величезними задніми кінцівками й малесенькими передніми, завиляли масивними хвостами, але ці тіпання були безпомічними в невагомості. Парочка, що дзижчала крилами, не розчіплюючи рук, почала переміщатися далі на схід, волочачи за собою скривлення гравітації, у якому, як у невидимих тенетах, борсалися найпотужніші, але далеко не найнебезпечніші (через повільність), мезозойські хижаки.

Утримуючи у всячому положенні десятитонного монстра з більш легкими монстренятами, Дим і Зульфа перелетіли очеретяне поле, кам'яне пустище, пасмо високих пагорбів, і там, кілометрах у двадцяти від гнізда жвавоногих дзьобоносів, опустили страхозубих падлоїдів серед скель і колючок. У польоті ящери відчули безглуздість рухів, припинили тіпатися й замерли. Опинившись на твердому ґрунті, зубаста мамуся ще кілька секунд перебувала в остовпінні, потім, пригнувши голову й задерши хвоста, побігла кудись, важко тупаючи розчепіреними лапами. Пернатий виводок задріботів за нею.

- Готово, - сказала Зульфа. - А тепер - у гуртожиток.

Гуртожиток, до якого прямували Дим із Зулькою, був одним із багатьох розкиданих по всіх континентах земної кулі. Конічний хмарочос, складений із багатотонних кам'яних блоків, був схожий чи то на височенний мурашник, чи то на

Вавилонську вежу з картини Пітера Брейгеля Старшого, чи то на гору, обточену велетенським токарським верстатом... Конічна форма дозволяла цьому грандіозному спорудженню зберігатися при досить сильних землетрусах. Як читачеві, можливо, відомо зі священних писань, ангели можуть бути як безтілесними духами, так і приймати тілесну, матеріальну іпостась. Для роботи на Землі їм зручніше було бути матеріальними. А для матеріальних живих організмів на кшталт людей потрібно яке-ніяке житло, який-ніякий дах, які-ніякі стіни, ну хоча б для того, щоб не страждати від опадів, вітру й інших стихій.

Після того як численні ангели, що займаються контролем та коректуванням еволюції життя на Землі в доісторичні часи, доведуть свою роботу до тієї мети, коли не буде необхідності подальшого їхнього масового перебування тут, та ще в матеріальній іпостасі, вони, розібравши гуртожитки до фундаментів, повернуться із земного відрядження на "позахмарні житлоплощі". Фундаменти за мільйони років сховає ґрунт. І люди, які розплодяться на планеті за мільйоноріччя, знаходитимуть фрагменти деяких таких фундаментів, що оголилися з під ґрунту, і гадатимуть: хто, коли й за допомогою якої супертехніки міг так акуратно укласти величезні багатотонні цеглини. Придумують гіпотезу про космічних прибульців-інопланетян, озброєних грандіозними машинами... Ха, інопланетяни! Ха, машини! Це будували звичайнісінькі палеозойські, мезозойські й кайнозойські ангели – крилаті чудотворці, які, за допомогою скривлення гравітаційного поля зусиллям волі, могли без усяких машин піднімати тисячотонні мінеральні брили з такою ж легкістю, з якою звичайна людина підіймає власними м'язами спортивну штангу вагою сімнадцять кілограмів, сто тринадцять грамів і вісімсот двадцять дев'ять міліграмів.

У польоті до гуртожитку Дим і Зульфа встигли обмінятися новинами й анекдотами. Це були анекдоти про зауроподів – гігантських трав'яїдних динозаврів. Величезна вага зробила їх істотами дуже неспішними, і ця повільність виглядала великим ледацтвом. Про лінощі зауроподів ангели складали анекдоти. От, для прикладу, один із них:

Два зауроподи хвастаються своєю лінню. Один говорить: "Я такий ледачий, що дрібні пташки в моїх ніздрях, як у дуплах, в'ють гнізда, а мені навіть ліньки пчихнути". Інший відповідає: "Це що. От я, буває, наступлю собі на хвіст, цілий день реву від болю, а зійти ліньки!" (Зрозуміло, зауроподи могли розмовляти тільки в анекдотах, у реальності вони були безсловесними тваринами).

Рукотворна дірчаста гора – гуртожиток – нагадувала бджолиний вулик. Не формою, а тим, що в неї зліталися й із неї розліталися, дзижчаючи крильми, ангели, ім'я котрим – легіон. Але на відміну від вулика, що має один вхід, конічне спорудження ангелів було поцятковано безліччю отворів, крізь які вони могли влітати й вилітати, не юрблячись і не заважаючи один одному. Зрозуміло, у цьому хмарочосі не було ані сходів, ані ліфтів – істотам крилатим і летючим вони ні до чого.

– Прилетіли. Спасибі за компанію, – сказала ангелінка Зульфа, коли вони з Димом наблизилися до гуртожитку.

- Може, заскочиш у гості? - запропонував опікун жвавоногих дзьобоносів.

- Ой, ні, іншим разом. Я й так через страхозубих падлоїдів на репетицію спізнююся.

- Ну тоді - усього найкращого! Спасибі за допомогу.

- Яка там допомога. Ти й сам би... Привіт Робові. - І ангелінка Зульфа, поправляючи німб, що трохи розтріпався, пурхнула на двісті восьмий поверх, де на неї чекав ангельський оркестр - один із численних колективів гуртожитської самодіяльності. Зульфа у вільний від роботи час грала на арфі.

Дим же попрямував до свого "вікна" на дев'яносто шостому поверсі конуса, де він жив в одному приміщенні з ангелом Робіндранотелем та ручним звірятком. Влетівши в одну з пор рукотворної гори, ангел Дим продизжчав уздовж просторих коридорів крейдової білизни, і впурхнув у свої апартаменти, одну з багатотисячних комірок затишного ангельського "вулика".

Робіндранотель, якого друзі для стислості називали просто Роб, звичайно ж, щось мудрував зі своїм "комп'ютером". (Ні, ця штука, за допомогою якої ангели робили надскладні обчислення, не була людським комп'ютером, це було щось інше, набагато досконаліше. Порівнювати її з людським комп'ютером, це однаково, що найдосконаліший електронний калькулятор порівнювати з дерев'яною рахівницею. Але оскільки в людських мовах немає слів, що означають цю розумну ангельську річ, то задля простоти й зручності читача вживемо людське слово "комп'ютер".)

Квартиру Роба й Дима прикрашали, крім іншого, нев'янучі гарні букети, виготовлені Робом не із квітів, а з пір'я тиранозаврів та інших пернатих динозаврів. Роб збирав пір'я ящерів і робив із них красиві дрібнички. Це було його хобі. Пір'я динозаврів, до речі, відрізнялося від пір'я птахів. Якщо в птахів пір'я широке й плоске, то в динозаврів - вузьке й схоже скоріше на товсті тверді волосини, голки або щетину, ніж на пір'я. Крім букетів із такого пір'я, у житлі було натикане гілля дерев. Не стільки для дизайну, скільки для зручності домашнього звірятка, що тут мешкало, - Геника, котрий у природі жив переважно на деревах.

Втім, коли Дим повернувся в квартиру, Генік перебував не на гілці, а на підлозі, де, задерши хвоста, життєрадісно полював на таргана, стрибками перепиняючи йому шляхи до відступу. Побачивши Дима, звірок хапнув чорними ручками вусату жертву, вставив комаху в рота, як сигару з ніжками, стрибнув на одяг хазяїна, жваво, перебираючи чіпкими ручками й ніжками, видрався ангельським хітоном й осідлав Димове плече, ніжно притулившись до шиї ангела й схопивши його за довге чорне волосся.

Генік був прирученим пургаторіусом - мезозойським комахоїдним ссавцем розміром із велику мишу або невеликого щура, з розумними вічками й чіпкими кі-нцівками, схожими на руки. За десятки мільйонів років нащадки пургаторіусів розплодяться й пануватимуть на Землі. Зрозуміло, мова про людей. Крім гомо сапієнсів, нащадками пургаторіусів будуть також лемури, бабуїни, мартішки, макаки, орангутанги й решта приматів.

Дим урятував цю істотку, буквально вихопивши її з зубастої пащі птеродактиля, вилікував, вигодував (сачком ловив для неї комашок), і звірок, названий Геником, залишився жити в ангельському гуртожитку як свійська тваринка. Геник був не тільки, так би мовити, біологічною прикрасою інтер'єру, не тільки розважав ангелів своєю комічною суєтою, він ще приносив цілком практичну, утилітарну користь – зачищав приміщення від тарганів, павуків та інших членистоногих, що слугували йому їжею.

– З'явився, не запилився, Диметрелю? – сказав горбоносий рудий зеленоокий Робіндранотель, не відриваючись від розрахунків "комп'ютера". Він любляв називати співмешканця не коротким варіантом ім'я – Дим – як інші друзі, а повним – Диметрель.

– Запилився, треба обмитися, – Дим прогундосив, бо звірок окупував його ніс. Відірвавши від обличчя чіпкого хвостатого вихованця й повернувши його на плече, поцікавився: – Над чим голову ламаєш?

– Та так, розраховую оптимальні умови для зміни кольору вусиків в одного з видів клопів. Дивись, що я сьогодні вранці знайшов. – І співмешканець дістав із шухляди білий кристал. – Гарний, ага ж?

– Дуже гарний.

– А як твої жвавоногі дзьобоноси? Живі?

– Живі. На околицях гнізда прогулювався страхозубий падлоїд із дитинчатами. Ми із Зульою відкинули його подалі від дзьобоносів. До речі, тобі від неї привіт.

– Спасибі.

– Підшефні нині знеслися: аж три яйця в гнізді! Уявляєш, цілих три!

– Це багато?

– Авжеж! Рекорд! Я дотепер і два яйця в гніздах жвавоногих дзьобоносів рідко бачив. Зазвичай – одне.

Геник, тримаючись однією ручкою за волосся ангела, другою стискав таргана. Гризучи цей "смаколик", маленький предок людей, мавп та лемурів поводив великими розумними очима й кумедно ворушив бровами. Дим відірвав від себе чіпкого звірка, посадив на гілку, а сам, скинувши хітон і сандалії, увійшов у душову кабінку.

– Робе, а ти ніколи не замислювався, чому в нас, в ангелів, по шість кінцівок – дві руки, дві ноги й два крила, – а в земних хребетних – тільки по чотири, якщо не рахувати хвоста? – пролунав крізь плескіт води голос того що купався.

– Не замислювався. Ну, напевно, тому що такі закони еволюції при тутешніх умовах, – промурмотав Робіндранотель, однією рукою маніпулюючи з "комп'ютером", а іншою задумливо почухуючи німб.

– І в наших двійників, які, відповідно до плану, будуть нащадками Геника і його родичів, не буде крил, хоча в решті вони мають бути схожі на нас, якщо еволюція пройде вдало. Зате в тих хто має крила – у птахів і рукокрилих – крім крил є тільки дві лапи.

– Ну й правильно.

- Правильно-то воно, може, і правильно, - говорив Дим, виходячи з душової кабінки й витираючи волосся й пір'я швидковисушуючим рушником. - Але хотілося б більше розмаїтості в цьому аспекті. Для розмаїтості було б цікаво мати на Землі хоч один вид хребетних, котрий крім чотирьох лап мав би й два крила, або крім двох крил - ще й чотири лапи.

- Навіщо це? - зачудувався, уставши від "комп'ютера" і розминаючи гімнастикою всі шість кінцівок, горбоносий Робіндранотель.

- Я ж кажу - для розмаїтості, - відповів Дим, надягаючи чистий хітон.

- Але еволюція ж...

- Крім еволюції, - перебив сусіда опікун дзьобоносів, - є ще й генна інженерія...

- До якої можна вдаватися тільки в надзвичайних випадках, коли мутації та природний відбір ніяк не можуть дати запланованого результату, - заперечив сусід. - Ніякої практичної необхідності в збільшенні кількості кінцівок у земних хребетних не існує. В тебе, Диметрелю, повсякчасно якісь неприборкані фантазії.

- Та ні, це я так, теоретично... - злегка зніяковів Дим.

(До речі, крім ангелів та архангелів, що мали по шість кінцівок, були в ієрархії, так би мовити, летючих чудотворців і істоти, яким надало мати аж по десять кінцівок, тобто які в цьому аспекті переплюнули навіть восьминогів із павуками. Це так звані шестикрилі серафими.)

Домашній пургаторіус, покінчивши з тарганом, спустився з гілки й, не поспішаючи, вийшов із квартири хазяїна в коридор, чи то прогулятися, чи то пошукати нову жертву. Провівши його поглядом, Робіндранотель зауважив:

- Між іншим, сусіди - Йоханаанель із Монтешумелем - вивісили нову стінгазету. Я нареготався. Треба б і нам не пасти задніх. У мене є ідеї для чотирьох карикатур. Ідеї мої - малюнки твої..."

* * *

Ну, досить мабуть, міркує Автор Терентопських хронік. Читач, треба думати, одержав деяке уявлення про цей твір та літературні здатності цього дракона Інокентія Карловича. Може, коли-небудь роман "Ангел крейдового періоду" буде виданий у Терентопії. Може, він навіть потрапить у Великий Світ, і ти, безцінний читачу, якщо захочеш, зможеш прочитати його повністю.

Але перш ніж повернутися в чотирнадцятий розділ, до дракона, що перечитує окремі сторінки свого роману, Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, як обіцяв, повідомить ще дещо про "Ангела крейдового періоду".

"А тим читачам, у яких немає бажання заглиблюватись у такі речі, я не можу дати кращої ради, як запропонувати їм пропустити решту цього розділу, бо я заздалегідь оголошую, що вона написана тільки для людей допитливих і зацікавлених". Це цитата з четвертого розділу першого тому роману "Трістрам Шенді" дотепного Лоренса Стерна. Автор Терентопських хронік упхнув сюди цю цитату, бо вважає, що тут їй саме місце.

Отже, для початку Автор зауважить, що ангели, вірніше істоти, яких християни

називають ангелами, самі себе так, звичайно, не називали. Це слово використане в романі лише тому, що до нього звикли читачі. По-перше, "ангел" - слово грецьке, а вони розмовляли не грецькою, а своєю особливою мовою. А по-друге, слово "ангел" у перекладі з грецької означає "вісник". У священних писаннях дійсно згадуються випадки, коли деякі із цих істот приносили людям ті або інші звістки від Всевишнього. Але, зрозуміло, не всі вони займалися цією справою. Тому називати всіх цих істот ангелами, тобто вісниками, це однаково, що всіх людей поголовно називати листоношами. Але якщо вже існує давня традиція називати їх цим трохи помилковим словом, то пописувачам, у тому числі й Інокентію Карловичу, доводиться використовувати саме його.

- А чи місце ангелам у епосі про лицарів, драконів, чарівників і тому подібних? - питає раптом Ліва півкуля авторського мозку. - Як на мене, про ангелів мають згадувати священні релігійні писання, а не лицарські романи.

- Це точка зору недостатньо ерудованої особи, - відповідає Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу. - Бо ерудований суб'єкт, що читав середньовічні лицарські романи, знає, що там час від часу з'являються, як другорядні персонажі, і ангели, і інші ветхозавітні та євангельські герої. Тож історія літератури показує, що лицарі, дракони і чарівники цілком сумісні у одній книзі із ангелами.

До речі, і згаданих у романі комахоїдних звірків, від яких, як припускають учені, походять лемури, мавпи й люди, ангели називали не пургаторіусами, а інакше. Назву "пургаторіус" їм дали палеонтологи (зрозуміло, виду гомо сапієнс), не тому, безумовно, що ці звірята використовувалися для миття ("пургатор" в перекладі з латини - миючий засіб), а оскільки вперше останки цих тваринок були виявлені ними в місцевості Пургаторі Гілл, що на сході штату Монтана, США.

Як Автор Терентопських хронік уже зауважив на початку розділу, у цьому романі дракон Інокентій Карлович, по-перше, дав свою версію походження драконів. Як читач уже, напевно, здогадався, ангел Дим, будучи цікавим фантазером, не зміг утриматися, щоб не здійснити свою ідею щодо створення хребетної тварини із шістьма кінцівками. За основу він узяв жвавоногого дзьобоноса - невідомого поки палеонтологам динозавра, котрий жив у кінці крейдового періоду й був схожий на гіпсилофодонів, що жили на початку крейдового ж періоду, але був більший за розміром і не травоядним, а всеїдним. Змінив трохи генотип, щоб у дзьобоноса крім чотирьох лап і хвоста з'явилися два крила, ніби як у птерозаврів. Так виникло єдине на Землі хребетне із шістьма (не рахуючи хвоста) кінцівками (риб, у яких кількість плавців може бути й більшою за шість, урахувати не будемо). Від нього-то, мовляв, і походять крилаті дракони.

По-друге, Інокентій Карлович як би спробував примирити науку з релігією в питанні походження життя. Наука каже, що життя виникло випадково й розвивалося еволюційно внаслідок хаотичних мутацій і природного відбору. Релігія ж - християнство й інші - стверджує, що не було ніякої еволюції, а флора й фауна відразу були створені Вищою Силою або Творцем у нинішньому вигляді.

У романі Інокентія Карловича, як читач зрозумів, йдеться про те, що, мовляв,

еволюція дійсно була, тільки відбувалася вона не випадково й хаотично, а згідно з планом Творця, і хід еволюції контролювали й коректували працівники Вищої Сили – ангели. У священних же писаннях немає докладної технології творіння життя, так чому б, мовляв, не припустити, що такою технологією й була еволюція. Якщо вважати, що для Господа немає нічого неможливого, то отже й еволюція можлива. Казати, що еволюція Господові не до снаги – це блюзнірство й святотатство.

Людство творило технічний світ поступово, еволюційно: спочатку винайшло кам'яну сокиру, за тисячі років – колесо і віз. Потім – паровози. Згодом – літаки. Ще пізніше – космічні кораблі. За час – персональні комп'ютери... І це протягом тисячоріч, століть, десятиліть, а не за один день чи один тиждень. Але ж людина створена за образом і подобою Господа, як кажуть священні писання. Із цього напрошується логічне припущення, що і прототип, тобто Господь, творив Всесвіт і життя не одночасно, а поступово, еволюційно.

Що ж до строків творіння, то тут не все визначено. В українській мові є слово "доба", що може означати 24 години, а може означати епоху, залежно від контексту. Знаючи люди говорять, що й у древніх мовах, на яких створювалися священні писання, так само. Тобто інформацію можна прочитати як "світ був створений за сім днів", а можна – "світ був створений за сім епох". Але якщо в добі, у першому значенні цього слова, тільки двадцять чотири години й не годинаю більше, то поняття "епоха", "період", і "ера" не обмежені в часі й можуть означати сотні, тисячі, мільйони й навіть мільярди років.

По-третє, у романі "Ангел крейдового періоду" є присутньою досить оригінальна гіпотеза про вимирання динозаврів. Мовляв, динозаври наприкінці крейдового періоду вимерли не від зміни флори, не від епідемії, не від льодовикового клімату й не від падіння комети, як припускають інші гіпотези, а внаслідок масового самогубства. Відбулося це, нібито, через те що ангели, бажаючи прискорити процес інтелектуального розвитку ящерів, зробили якісь маніпуляції з озоновим шаром в атмосфері планети, так, щоб динозаври опромінювалися космічними випромінюваннями певної частоти, що викликають заплановані мутації.

Мабуть, ангелами або й самою Вищою Силою планувалося створити на Землі декілька видів розумних істот. Спочатку – розумних нащадків динозаврів, а потому – розумних нащадків пургаторіусів, себто людей, безкрилих двійників ангелів. І щоб різні види розумних співіснували на одній планеті. Та не так сталося, як гадалося.

Дійсно, мозок у динозаврів став бурхливо розвиватися, вони, покоління за поколінням, стали розумнішати буквально на очах. І дорозумнішали до того, що усвідомили власну нікчемність, упали в песимізм та депресію, і, зрештою, додумалися й до самогубств. Бо надмірні роздуми (підкреслюю: надмірні) – ворог життя. Погано, коли суб'єкт мало думає, але коли думає ЗНАДТО багато й напружено, теж недобре, бо може додуматись до якоїсь гидоти: чи то до самогубства, чи то до винаходу атомної бомби або іншої зброї масового знищення, чи то до "побудови справедливого й гуманного суспільства" методом нещадного уколошкання інакомислячих громадян, чи

то до "збирання земель та з'єднання народів" методом війн із численними жертвами, чи то... (Можливо, бувають особистості настільки святі, що навіть надмірні роздуми їх не можуть бути шкідливими. Але щодо решти, історія часто-густо показувала, що надмірні роздуми особистостей не святих, то пак грішних, наприклад так званих вождів, призводять до бід, іноді навіть бід всесвітнього масштабу.) Усього має бути в міру, зокрема й роздумів, бо через надмірність можливі трагедії.

Навіть такі досконалі істоти, як крилаті чудотворці – ангели, з їхніми грандіозними "комп'ютерами", виявилися не гарантованими від глобальних помилок, навіть вони не змогли передбачити трагічних вивертів заумної психіки мізковитих динозаврів. Лише один вид ящерів був застрахований від зайвої самогубної свідомості – крилаті мутанти жвавоногих дзьобоносів, то пак – дракони. Мабуть, ангельський "ген крилатості" додав їм імунітету від надмірних роздумів і як наслідок самогубств. Завдяки цьому дракони, на відміну від динозаврів, дожили аж до нашого часу, правда тільки на дуже специфічних територіях, на зразок Терентопії.

Втім, якщо підійти до питання з наукової точки зору, то динозаври усе ж таки дожили до нашого часу, тільки за десятки мільйонів років вони сильно змінилися, і називаються птахами. Навіть звичайні горобці – це, з погляду сучасних вчених-біологів, теж найсправжнісінькі динозаври. Але оскільки на птахів такі ящери перетворилися ще до вищезгаданих ангельських маніпуляцій із озоновим шаром, то, як і дракони, пернаті літуні уникнули самовбивчих метаморфоз мозку, що згубили решту динозаврів.

Ну й, по-четверте, Інокентій Карлович у романі "розкрив загадку" деяких древніх грандіозних споруджень із багатотонних кам'яних блоків. Відповідно до роману, це залишки фундаментів ангельських гуртожитків.

От такий незвичайний роман утнув такий незвичайний письменник.

– Ці твої сухуваті теревені-коментарі, громадянине Авторе, нагадують довідник чи науково-популярну статтю, а не красне письменство, або, інакше висловлюючись, художню літературу, – дорікає Права півкуля авторського мозку, – і можуть бути нудними читачеві, що жадає художності.

– Так, – додає півкуля Ліва, – коментарі малохудожні й неспішні.

"Але, друзі мої, адже повідомив же я вам ще в першій главі цих заміток, що, можливо, жакливо набрешу. Ну й не заважайте мені", – написав Ф.М. Достоевський у своїх "Зимових замітках про літні враження". Перефразую, каже Автор терентопських хронік, слова класика: але, друзі мої, адже повідомив же я вам ще в першому розділі цього так званого епосу, що місцями він нагадуватиме довідник, краєзнавчий або ще якісь. Тепер у читача два виходи: або, терпляче поглинаючи подібні сухуваті й не дуже художні теревені, продовжувати читання, хоча б із бажання дізнатися розгадки викрадення драконячого яйця, або викинути до біса цю книжку й ніколи не довідатися, хто й навіщо організував крадіжку, як велися розслідування й пошуки, й чим усе закінчилося.

– Або третій вихід, – прилучає Права півкуля, – ігноруючи та байдужо пропускаючи такі нудні авторські коментарі та теревені, читати лише ті фрагменти, котрі читачеві

цікаві.

- Так, до речі, саме це я і мав на увазі, - бовкає Автор, - втуливши на початку коментарів цитату з "Трістрама Шенді" Лоренса Стерна.

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ. Викрадення в Абрикосовій (продовження)

Отже, Інокентій Карлович, схилившись над заповітною папкою, переглядав і, якщо треба, коректував деякі сторінки роману "Ангел крейдового періоду", коли зовні печери прошумів розкотистий гуркіт. Це що ще за залпи? - зачудувався дракон і, поклавши папку на клавесин, пішов до виходу.

Висунувшись із підземелля, екскурсовод виявив, що метеорологічна обстановка різко перемінилася: небо від обрію до обрію запнулося темною повстю хмар, що місцями висвітлювалися кострубатими іскрами блискавок. Ну, природно, осінь же як-ні-як. Напевно, туристів сьогодні вже не буде, подумав крилатий очкарик, розвертаючись для повернення до рукопису, і тут краєм ока "засік" рух на пологому схилі пагорба. Це дорогою з Жорикбурга до Каменіани переміщався вершник. Інокентій Карлович згадав дзвінок Грошенятка й затурбувався:

- Лицар. До мене? Знову доведеться битися?

Наїзник зупинився біля розвилки доріг, мабуть, прочитав вказівник, і його кінь дійсно повернув до Гірчичних печер. Засмучений дракон, склавши на грудях лапи, став чекати на незваного гостя.

При наближенні лицаря, Інокентій Карлович у колірній гамі його голови розрізнив зокрема помаранчеву та зелену барви.

Невже, сторопів екскурсовод, поправляючи окуляри на шорсткій морді; отакої, так це ж сам... Нівроку! От кого мав на увазі Джульєт Дездемонович, говорячи "найвідоміший лицар, велика цяця". Дійсно, велика цяця й найвідоміший лицар, бо глава держави, дійсно, теж є лицарем, і вже його-то знають усі в країні, навіть ті, хто лицарством не цікавиться. Тільки що ж йому від мене треба?

Рудобородий король Жорик Дев'ятий, одягнений у доспіх без шолома, малиновий плащ і зелену корону, верхи на білому жеребці на кличку Цезар під'їхав пологим схилом цього каменіанського пагорба до входу в Гірчичні печери й зупинився перед Інокентієм Карловичем.

- Добридень, Ваша Величносте! - сказав дракон-очкарик.

- Здрастуйте, Інокентію Карловичу, - вимовив у відповідь монарх. - Якщо ви не проти, я б хотів із вами поспілкуватися.

- Ласкаво прошу, Ваша Величносте. Я до ваших послуг. Сподіваюся, настільки спішна справа, що примусила Вашу Величність нанести мені візит, незважаючи на несприятливу погоду, не пов'язана з моїми прогрішеннями? - насторожено поцікавився печерний екскурсовод.

- Та ні, навпаки, - відповів рудобородий монарх, сходячи із Цезаря. - А щодо погоди: коли я виїжджав із замку, було ясно, сонячно, а дорогою раптом небо

заволоклося хмарами. Схоже, не уникнути грози.

Начебто на підтвердження цього прогнозу, траурна небесна вата сипонула холодною вологою під акомпанемент залпу небесної електрики. Візитер та хазяїн метушливо вкрилися від раптового дощу під навісом печери.

Інокентій Карлович, дивлячись на краплеспад, мимоволі ледве чутно продекламував:

Купав дощ луки та пер, линув
Із хмар, що мали колір сталі.
До корінь кваплячись, перлини
Картечю крони протикали.

- Добре, - прокоментував чотиривірш Його Величність. - Який поет склав?

- Це не поет, - зніяковів дракон, - це так... моя імпровізація.

- Талановито.

Якщо ти, безцінний читачу, досить уважно прочитав розділ перший (то пак щось перше) за назвою "Введення в, так би мовити, терентопознавство", то тут міг би сказати, мовляв, якщо дощило, то король мав можливість шмокиконити (бо ж це діяння називається терентопським словом "шмокиконити" тільки в тому випадку, якщо відбувається під час дощу). А якби був град, то король, мовляв, міг би гриньмасялити. Однак Жорик Дев'ятий не шмокиконив. І гриньмасялити би не став. Принаймні в присутності підданих. Оскільки, чесно сказати, шмокиконення й гриньмасялення не належать до категорії хорошого тону. Про це терентопський віршотворець Франческо Губанедурський навіть написав чотиривірш "Правило етикету", що з тим віршиком читач зможе ознайомитися в щосі сорок третьому "Народний людоджер". Жорик же Дев'ятий дотримувався, або принаймні намагався дотримуватися правил хорошого тону, тому що голові держави бажано бути прикладом для громадян.

Струсивши із плаща краплини й прив'язавши Цезаря до куща глоду біля входу, коронований лицар, запрошений крилатим гідом, пройшов углиб земної порожнини.

Після того як король висловив захват красотами цього туристичного об'єкта, зауваживши, що тут колись уже бував, давно, ще до одруження (але тоді печера не справляла такого феєричного враження: була брудною і темною; а тепер он які чистота й ілюмінація, сказав монарх), він перейшов до суті відвідування:

- Мій візит, Інокентію Карловичу, викликаний подією, котра нещодавно сталася з вами. Свідки з таким захватом розповідали про це дійство, що це наштовхнуло мене на певну ідею.

Йому вже доповіли про мій учорашній фортепіанний концерт у Стайні Опері та Балету, здогадався дракон.

- Приготувати чай? - запитав він гостя.

- Не відмовлюся. Я чув, у вас чай якийсь особливий, із цілющих трав.

Ну, ясно - Жорик мав бесіду із Джульєтом Дездемоновичем; крім Грошенятка йому ніхто не міг про мій чай розповісти, подумав печерний житель, беручи з тумбочки чайник, і запросив відвідувача сідати. Подякувавши, глава держави сів в одне із крісел,

які екскурсовод мав у печері спеціально для утомлених туристів.

Крім цих десяти фотелів, печерні меблі були представлені табуреткою, котру хочеться назвати табуретиськом, великою й міцною, збитою спеціально для настільки великого сідока як дракон; столом, який виконував функції й кухонного й письмового; за яким дракон і готував страви, і їв, і друкував на машинці; книжковими стелажми з бібліотекою Інокентія Карловича; тумбочкою, на якій розташовувався телефон, а усередині посуд; і шафкою для ганчірочок, серветок та іншого дріб'язку. Речі були простенькі, недорогі.

Ці меблі, крім табуретки, що її дракон сам змайстрував, та сімох крісел, придбаних вроздріб в різний час в різних місцях, печерний екскурсовод отримав за об'явою безкоштовно, бо вони були не нові і їхні колишні власники хотіли їх щонайшвидше позбутися, аби звільнити місце для новіших, модніших.

Перебував тут, як читач знає, і клавесин. Цей музичний інструмент був найрозкішнішою річчю в скромній обстановці драконячого житла.

Комплекс Гірчичні печери являє собою аж дев'ять печер, з'єднаних неруко-творними тунелями. Одну з печер – найменшу – дракон використовував як житло, інші вісім просто демонстрував туристам.

– Отже, про справу, – продовжив король, спостерігаючи, як хазяїн печери обполіскує чайник і наповнює його водою з печерного струмка. – Свідки, як я сказав, будучи в захопленні, з таким ентузіазмом говорили про це, так би мовити, видовище, називаючи його "грандіозним шоу", що я подумав: але ж дійсно могла б вийти прекрасна вистава, якої ніде у світі більше не побачиш. Це залучило б сюди ще більше закордонних туристів з їхньою валютою, а це підвищило б добробут терентопського народу й, звичайно, особисто ваш.

– Якщо я правильно вас зрозумів, Ваша Величносте, ви пропонуєте мені давати концерти? – прямо запитав Інокентій Карлович, ставлячи чайник на електроплитку, котру включив у розетку, з'єднану довгим проводом з мініелектростанцією на печерному струмку.

– Концерти? Так. Хоча я б назвав це не концертом, а виставою, шоу, видовищем. Партнером можете вибрати будь-якого з лицарів Напівкруглого Столу.

– Партнером? Яким партнером? До чого тут лицарі?

– Ну як же! У цьому ж і весь сенс! А як же без лицаря?

– Стоп, Ваша Величносте, ви про що, власне, говорите?

– Так про бій же, про вашу, так би мовити, битву з Аркадієм. Про те, який захват це видовище збудило в японських туристах. Вони ж бо подумали, що це шоу спеціально для туристів. І я не став спростовувати та переконувати їх, що це не так. Позавчора я мав зустріч із тими японцями, бо ж це перший раз у терентопській історії до Терентопії потрапили японські туристи.

– Аааа, – розчаровано промурмотав Інокентій Карлович.

– Показові лицарські турніри де-не-де в Європі ще можна побачити, хоча там не справжні лицарі, а каскадери, або аматори рольових ігор, а от битву справжнього

лицаря зі справжнім драконом ніде, крім Терентопії, не побачиш. Це може бути грандіозною виставою, із драматургією, музикою, піротехнікою. Туристи просто засиплють нас валютою! Один з японців знімав ваше з Аркадієм протиборство на відеокамеру. Я бачив цю зйомку, він мені показав. Трохи сумбурно, але якщо прорепетирувати, то буде просто чудово.

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, додасть до слів Жорика Дев'ятого трохи інформації щодо згаданого відеоролика.

У гурті японських туристів, що приїхали на екскурсію до Харкова і неочікувано здійснили екскурсію ще й Терентопським королівством (про те як закордонні туристи потрапляли з Харкова в Терентопію, Автор повідає в шістнадцятому розділі), був парубок на ім'я Тейносукє Янагіматі. Він мав відеокамеру, і знімав те, що вважав цікавим, вартим уваги. Саме він і зафіксував на відео битву лицаря Аркадія зі драконом Інокентієм Карловичем. Був цей Тейносукє студентом факультету кінематографії, учився на кінорежисера. (Харків його зацікавив, бо в цьому місті свого часу мешкав Олександр Довженко, що його кінокартини цей студент вивчав у своїй альма-матер).

За кілька років, закінчивши навчання, він зніме повнометражний ігровий кінофільм "Токіо реготу не вірить". І в цю стрічку вмонтує кадри, зняті біля Гірчичної печери, як сновидіння одного з героїв. Фільм "Токіо реготу не вірить" потрапить на якийсь міжнародний кінофестиваль, де режисерові Тейносукєєві Янагіматі журі присудить приз за спецефекти, бо вирішить, що сцена із драконом – це анімація, або комп'ютерна, або найдосконаліша лялькова. На прес-конференції японець доводитиме, що це не анімація, а щирісінька хроніка, і дракон справжній. За це журналісти теж нагородять його призом, із формулюванням "За почуття гумору". Режисер наполягатиме на своєму, і, зрештою, журі й журналісти, брудно вилаявшись, відберуть у нього призи, кричачи, що він уже всіх "задовбав" брехнею про існування драконів.)

– Я дякую за надану мені довіру, Ваша Величносте, але бій – це не мій стиль і не моя стихія. Мені це не цікаво й огидно, тому, на жаль, вимушений відмовитися. Отут недалеко живе дракон Щелепенко. Можливо, йому така робота підійде. А я – ні.

– Щелепенко? Чув. Він, здається, дуже заводний. Розійдеться – лицаря мені покалічить. У цій ділі потрібна не забіякуватість, а творчість. А ви, я знаю, особистість дуже творча – книги пишите, малюєте, музику складаєте. – (А він ґрунтовно розпитав про мене Джульєта Дездемоновича, подумав Інокентій Карлович). – Підійдіть до цього не як до бою, а як до театру. Тут можна проявити себе й у якості сценариста, і в якості актора, і в якості режисера, і в якості художника-декоратора, і в якості композитора тощо. Суцільна творчість. А партнером можете взяти хоч Річарда Левове Копито. Він людина більш-менш культурна, навіть в оперу ходить, ви ж знаєте.

Чайник свистом заявив про своє закипання. Дракон мовчки добув із тумбочки керамічний заварювальний чайничок і дві чашки, виставив на стіл. Білий посуд був прикрашений зображеннями синіх єдинорогів, що типово для посуду, виготовленого на Апчхиградським заводі керамічних виробів. З тумбочки ж крилатий екскурсовод взяв ще й металеву кубічну банку з-під якихось стародавніх цукерок, у якій він тримав свій

"ексклюзивний" чай, витяг із неї пазурами щіпку сушених трав, кинув у заварювальний чайничок і залив окропом із чайника металевого. Відразу пахнуло запашним ароматом.

- А із чого ваш чай? Запах-то, запах! - Гість із задоволенням всмоктував смачну пару ніздрями.

- Це суміш із дев'яти місцевих рослин, скомпонованих у певних пропорціях. Якщо хочете, можу вам надиктувати рецепт. До чаю можу запропонувати варення з папороті, зацукровані жолуді, і лікер з ягід глоду.

Король вибрав лікер, і крилатий очкарик наповнив одну із чашок густою бурштиною рідиною із пляшки від шампанського. В асортименті драконячих десертних ласощів власного виготовлення були й інші солодоші: мармелад із пуголовків, зацукровані хрущі, варення з павуків... Але знаючи, що люди до таких делікатесів чомусь ставляться гидливо, дракон не став їх пропонувати. В іншу чашку хлюпнув заварку й долив окропом. Потім вимовив:

- Усе це, може, й заманливо, Ваша Величносте, але я настільки пацифіст, що навіть у мистецтві не люблю баталій. Я не читаю книг про бої, не дивлюся кінобойовиків, не можу терпіти насильства, навіть естетизованого. Імітації насильства можуть бути цікавими особистостям войовничим або схильним до садомазохізму. А я не такий. Я антивоєнний громадянин. Через те навіть просто грати в битву я не можу й не хочу.

- Ммм! Просто диво! - похвалив Жорик, відсorbнувши чай з однієї чашки й потягнувши лікер з іншої. - Сполучення смаку цього чаю й цього лікеру - це щось фантастичне! Правду кажуть, що якщо особистість талановита, то вона талановита різнобічно. Упевнений, що якби Моцарта батьки не посадили за рояль, а сунули в руки олівці й фарби, то він став би непоганим художником, а якби прилучили до сковорідок і каструль - талановитим кухарем. Якщо розвинене почуття гармонії, то воно виявить себе в будь-якому виді діяльності. Як в оповіданні Артура Конан Дойла "Випадок із перекладачем" слушно зауважив Шерлок Голмс: "Артистичність, коли вона в крові, закономірно приймає найдивовижніші форми". Це я до того, що в приготуванні напоїв ви так само талановиті, як і в музикуванні, про що я знаю з чуток.

Інокентій Карлович подякував за таку оцінку його рідких добутків, і на пару хвилин смакування оних випала пауза. Потім монарх знову заговорив:

- Терпіти не можу бути нав'язливим, але, з вашого дозволу, висловлю ще один аргумент. Як ви вже, напевно, зрозуміли, я балакав зі співробітниками туристичного агентства "Рятівна Бджола". І, вибачайте, довідався, що зарплатня у вас не така вже й велика. За ту роботу, що я вам пропоную, ви одержували б у десять разів більше.

- Я не з тих, хто заради грошей готовий на все. Моє ставлення до грошових купюр не набуло форми жагучої любові із самопожертвою, - сухо відповів крилатий екскурсовод. - На мої скромні матеріальні запити мені вистачає, а розкоші я не люблю.

- Я знаю, що ви безсрібник і аскет. Але творче життя теж вимагає певних матеріальних витрат. Наприклад, ви складаєте музику. Вам би дуже придалася сучасна музична студія з комп'ютерами, інструментами, магнітофонами... Ви б могли допомагати й іншим молодим композиторам. Або література. Маючи більше грошей, ви

могли б самі видавати свої книги, не утрудняючи себе пошуками спонсорів і меценатів. Та чи мало... Зрештою, маючи гроші, можна допомагати хворим і бідним, а це шляхетно й духовно. До чого тут розкіш? – просторікував гість у зеленій короні, постукуючи нігтем одну із чашок.

– Звичайно, гроші у сучасному світі – річ поки що корисна, – погодився дракон. – Але я співчуваю тим істотам, які заробляють їх, займаючись нелюбимою справою, і не хочу опинитися в їхньому числі.

Глава Напівкруглого Столу й держави допив чай. Акустика в Гірчичних печерах була такою, що шуми, котрі проникали зовні, багаторазово відбиваючись від стін нерукотворного тунелю, досягали житлової порожнини; так що перебуваючи в глибині пагорба, у десятках метрів від входу, можна було прекрасно чути не тільки лемент людини перед отвором (наприклад, лицаря Аркадія), але й менш різкі звуки: шум вітру, цвірінкання пташок, скрекіт коників... Зараз шум зовні сповіщав, що дощ хльостає щедро, салютуючи собі розгонистими гіллястими електричними іскрами. Активність стихії була схожа на нещадний розстріл землі, що його небо здійснювало за допомогою вогненних стріл і водяних куль.

– Ще чаю? – запропонував хазяїн.

– Так, мабуть. Дуже смачно, – погодився гість. – До того ж, у печері у вас не тепло, і гарячий чай досить доречний... Що ж, виходить, моїй ідеї не здійснитися? Дуже шкода.

– Ну чому ж, – підбадьорював короля Інокентій Карлович, наповнюючи чашку заваркою й окропом, – я, слава Богові, не єдиний дракон у Терентопії, є й інші кандидати. Я готовий допомогти написанням сценарію й музики до такого шоу, художнім оформленням та іншими творчими моментами, але для безпосередньо бойових дій, тобто їхньої імітації, треба запросити когось іншого. Певен, серед наших драконів знайдеться охочий до такої роботи... А що стосується печерного мікроклімату: так, звичайно, тут прохолодно. Печера є печера. До того ж – з печерним струмком. Але мені такі умови підходять. Дракони ж споконвіку живуть у печерах.

– Але така вогкість зовсім не годиться для книг і музичних інструментів, – заперечив рудобородий монарх. – Я бачу, у вас непогана бібліотека й чудовий клавесин, але в такій вологій атмосфері вони рано або пізно приречені на гниття. Ось у тій печері, що побудована в моєму зоопарку, набагато сухіше, там би вони добре збереглися.

Це була правда. Інокентій Карлович і сам думав про шкідливий вплив вогкості на бібліотеку й інструмент, але у звіринець...

– Знову про зоопарк, – вимовив екскурсивод трохи прохолодним тоном. – Зрозумійте, Ваша Величносте: розмовляючи дракони – такі ж громадяни, як і люди. Ви ж самі указ писали про повну рівноправність. І раптом рівноправному громадянину пропонують бути експонатом зоопарку. Це тільки покійний Грицько міг погодитися, тому що алкоголік за горілку готовий на все. Це ж принизливо. От якби вам запропонували стати експонатом звіринцю, як би вам це сподобалося?

– Це просто до речі бовкнув, – зніяковіло сказав коронований лицар. – Я розумію.

Шкода, що споконвічних нерозмовляючих драконів у нас не залишилося.

- Завдяки панам лицарям, - дав репліку Інокентій Карлович.

- Так, на жаль, - погодився монарх. - Якби я жив у ті часи, я б не допустив повного винищення нерозмовляючих драконів. Бо й небезпечні хижаки мають право на існування. У Великому Світі тепер навіть левів і тигрів охороняють від винищення відповідні міжнародні організації. Не допустив би, можете мені пові...

Його заглушило розпачливе волення:

- Інокентію!!! - прогорлав раптом хтось нелюдським голосом. Не людським, а драконячим. І були в цьому голосі такі надрич і туга, що мороз дерся по шкірі.

І шерехатий екскурсовод, і його вінценосний гість миттю обернулися на вухороздираючий крик.

На корявих стінах тунелю заметлялася велика тінь, і в печеру ввірвався другий дракон, спливаючи дощовою водою.

- Що трапилося, Агнесо?! - вигукнув Інокентій Карлович, спостерігаючи на морді того що ввірвався (вірніше - тієї що ввірвалася, бо це була самиця) цілковите сум'яття почуттів. Це людям тільки здається, що в драконів майже немає міміки, самі ж дракони розрізняють на мордах один одного найтонші почуття.

- Наше яйце! Його вкрали!!! - грірко проревіла драконія (так Автор називатиме дракона-самицю), що в запалі своїх переживань навіть не звернула уваги на присутність глави держави.

- Що?!! Викрадено драконяче яйце?!! - підхопився король. - О, Господи!!!

Така звістка була неочікуваною, неначе Грімм з ясного неба. Навіть неначе обидва Грімми з ясного неба - Якоб та Вільгельм. Проте у часи братів Грімм - всесвітньо відомих казкарів - люди вже літали у ясному небі на повітряних кулях. Тож правильніше буде сказати, що звістка про викрадення яйця була ще більш неочікуваною, аніж Грімми з ясного неба.

Щоб зрозуміти, чому ця крадіжка справила на государя настільки сильне враження, що він здригнувся й сполотнів, треба знати основний принцип співіснування Терентопської держави з Великим Світом. А ця велика тема заслуговує на окремий розділ. Це буде шістнадцятий розділ, що, як і п'ятнадцятий, виявився всередині чотирнадцятого, котрий все ще не закінчений...

ЩОСЬ ШІСТНАДЦЯТЕ. Підпільна країна

У всіх частинах земної кулі є свої, навіть іноді дуже цікаві, інші частини.

Козьма Прутков, "Плоди роздуму".

XVI-XX сторіччя.

Як уже говорилося, Терентопія сусідить із містом Харковом - великим населеним пунктом на північному сході України. Точніше сказати, з Харковом сусідять ті оббиті чорним дерматинном двері, за допомогою яких можна переміститися в Терентопію, що розкинулася десь в інших вимірах.

При цьому Терентопська держава на століття давніша за це місто; принаймні в цьому певні усі терентопські історики. Місто Харків як таке виникло лише в XVII столітті (нашої ери, додасть Автор про всяк випадок, тому що деякі міста виникали в XVII столітті до нашої ери). Тобто археологи говорять, що поселення на території нинішньої Харківщини були ще в часи полювання на мамонтів; і в часи Київської Русі там жили люди. І все-таки перші документальні згадування про місто Харків відносяться, повторює Автор, до XVII століття; звідти харків'яни й ведуть відлік.

А от Терентопська держава, вважають більшість терентопських же істориків, виникла в часи Київської Русі, десть в X або XI столітті, а може, і раніше. На жаль, прадавня історія цієї дивної країни аж до XVI сторіччя, до часів Мирополка Романтика, майже невідома навіть тамтешнім історикам, бо старовинні літописи таємничим образом колись зникли: будучи чи то спопелілими пожежами, чи то втопленими повенями (що в сухопутній Терентопії, втім, малоймовірно), чи то віднесеними вітром, чи то знищеними зловмисниками. Тим більше невідомо, коли і як виникла ця країна й чому вона опинилася в інших вимірах за чарівними дверми. Є різні гіпотези.

Наприклад, непрофесійний історик, тобто аматор у цій царині, Бізончик Солом'яний, що працює бібліотекарем у столичній бібліотеці імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі, склав наступну гіпотезу. На його думку, до того, як прадавній Київ очолили князі Дір і Аскольд, крім відомих історикам племен (полян, сіверян, суличів, радимичів, дреговичів, бужан, дулібів, лутичів, тиверців, древлян тощо, що пізніше об'єдналися за назвою русичи), жило там, мовляв, і невідоме історикам плем'я терентопів. Внаслідок якоїсь природної катастрофи – чи то вибуху невеликої комети в атмосфері Землі, чи то виверження магічних енергій із глибини надр, чи то... – територію, заселену цим племенем, було відкинуто в інший простір, а поміж тим простором і цим (так званим Великим Світом) утворився тунель-пуповина, пізніше оформлений як звичайні двері.

Це переміщення, мовляв, виявилось на руку терентопам, адже для Великого Світу вони як би щезли, і в такий спосіб уникнули необхідності платити данину, що ту необхідність нав'язав іншим племенам скандинавський конунг Халги, більш відомий як князь Олег Віщий, котрий запанував на Русі. І, мовляв, завдяки тому, що терентопці ніколи нікому ніякої данини не платили, вони (на відміну від росіян, чиї предки платили данину то варягам, то киянам, то татарам, то...) залишилися волелюбними незалежними людьми без так званої холопської жилки в національній вдачі.

А професор історії з Жорикбурзького університету Юлій Акакійович Засунь-Огли висунув гіпотезу (засновану, втім, як він сам чесно зізнався, лише на його сновидінні), що засновником Терентопського князівства був якийсь позашлюбний син Великого князя Київського Володимира Красне Сонечко. Цей син, ім'я якого історія, мовляв, не зберегла, попросив татуса подарувати йому одне із князівств, так само, як той дарував князівства іншим своїм численним синам. Але оскільки цей нащадок був незаконнонародженим, та й взагалі був більше схожий на дружинника Олешу Поповича, ніж на Володимира, і князь сумнівався у своєму батьківстві, то цей син був посланий київським владарем подалі. Так, подалі на схід; мовляв там є землі, що

пустують, бери скільки зможеш і облаштовуй нове князівство.

І цей княжич із невідомим іменем, згрупувавши навколо себе соратників і однодумців, вирушив із Києва на схід. У процесі переміщення цей колектив зазнавав агресії з боку всіляких печенігів, хазарів, половців та інших недоброзичливців. І тоді, мовляв, княжич звернувся до волхвів-кудесників (давньоруських чародіїв, що володіли могутнішими магічними знаннями й здатностями, ніж нинішні чарівники), які також були серед очолюваних ним переселенців: мовляв, зробіть так, щоб нове князівство, яке ми побудуємо, було невразливим від усіляких злих кочівників та інших ворогів. І за те, що княжич не кривдив волхвів, як його батько Володимир, який, прийнявши християнство, оголосив їх суб'єктами зайвими й непотрібними, кудесники чи то відкрили княжичеві із соратниками хід в інші виміри, де землі були не гірше, чи то самі ж ці інші виміри й створили.

Коротше кажучи, ці осадчі пройшли крізь чудесний прохід в інший світ, і заклали перше поселення, яке згодом стало містом Великі Дрібки – столицею Терентопського князівства. Така, повторює Автор, гіпотеза Юлія Акакійовича Засунь-Огли.

Але, правду сказати, і гіпотеза Сергія Васильовича Трампа, більш відомого під іменем Бізончик Солом'яний, і гіпотеза Юлія Акакійовича Засунь-Огли, і інші гіпотези про походження Терентопії, висмоктані скоріше з пальця, ніж з об'єктивних фактів. Як було в дійсності – ніхто поки не знає. Терентопські історики планують у майбутньому провести докладні археологічні розкопки в місцях найдавніших поселень, сподіваючись, що це прояснить давню історію цієї країни.

* * *

А от історію Терентопії з XVI століття, із часів Мирополка Романтика, терентопці знають досить добре – літописи та інші документи тих часів збереглися.

Мирополк Романтик народився в 1538 році й прожив до 1616. Тобто був сучасником Франсуа Рабле, Мікеланджело Буонарроті, Джордано Бруно, Мігеля де Сервантеса, Лопе де Веги, Вільяма Шекспіра й деяких інших геніїв епохи Ренесансу. Втім, прізвисько Романтик йому дали терентопські історики на початку XIX століття; сучасники його так не називали, хоча, можливо, і вважали таким. Сучасники йменували його просто князем Мирополком, а потім королем Мирополком, без прізвищ; ну або Мирополком Добромисловичем, тому що його батьком був князь Добромисл Мисливець.

В 1556 році, після смерті Добромисла, Мирополк зійшов на престол і став князем всієї Терентопії. Прокняживши всього рік, молодий правитель загорівся бажанням пізнати Великий Світ. І будучи захоплений цією ідеєю, вирішив вирушити в закордонні мандри. А керувати державою на час своєї відсутності доручив бояринові Філофею Ріпі, своєму мудрому наставникові й кращому другу свого батька.

Отже, 21 квітня 1557 року князь Мирополк із невеликим колективом підданих-помічників вийшов крізь Державні Двері з Терентопії у Великий Світ, і рушив у західному напрямку. Перетнув ті землі, які колись належали незалежній Київській Русі, а тепер були частиною Великого князівства Литовського, і заглибився в Європу.

За десять років він з'їздив майже всю Західну Європу, вивчив багато європейських мов, включно з прадавніми – латиною і давньогрецькою, побачив багато славетних людей і зібрав хорошу бібліотеку, у якій, крім іншого, виявилось й чимало лицарських романів.

В Іспанії познайомився з молодою людиною з єврейським корінням на ім'я Мігель, досить розумною й цікавою особистістю; подовгу розмовляв із ним на тему лицарства й шляхетності. За роки цей Мігель напише геніальні книги про лицаря Дон Кіхота.

В Іспанії ж князеві зустрівся чотирирічний вундеркінд на ім'я Лопе Фелікс, якому Мирополк передбачив велике майбутнє. І дійсно, коли хлопчик виросте, він стане видатним письменником; складе "Собаку на сіні" і ще дві тисячі із гаком п'єс у віршах, а також романи, поеми, вірші й новели.

Навіть в однорічній дитині на ім'я Вільям, яку Мирополк мимохідь побачив в англійським містечку Стратфорд-на-Ейвоні, терентопський князь зумів розпізнати задатки майбутнього генія. Ти, безцінний читачу, звичайно здогадався, що це маля згодом напише "Гамлета", "Сон літньої ночі", "Бурю" та інші геніальні п'єси, а також поеми й сонети...

А от з метром Франсуа Рабле князеві, на жаль, не довелось зустрітись, бо французький геній, книги якого Мирополк, звичайно ж, придбав для своєї бібліотеки, помер коли Мирополку було п'ятнадцять років, тобто за чотири роки до початку цієї подорожі. Перебуваючи в Парижі, терентопський мандрівник відвідав могилу дотепного письменника й за сумісництвом священника, лікаря, ботаніка й археолога; поклав з повагою на надгробок червону троянду...

Коротше кажучи, досить помандрувавши, Мирополк із обозом повним книг повернувся до чудесних дверей (котрі в ті давні часи були цілком дерев'яними, без чорного дерматину або якоїсь іншої оббивки). Ввійшовши в Терентопське князівство, він із жалем довідався, що боярин Філофей Ріпа, котрий його тимчасово заміщав, віддав Богові душу, а його синок Яким Ріпа оголосив себе ні більше ні менше як князем Терентопії. Мирополка Яким обізвав самозванцем, і не побажав віддати йому вінець і владу. У зв'язку із чим відбулася бойова заварушка, якій історики дали назву "Перша громадянська війна"; котра завершилася тим, що Яким опинився в руках ката, а Мирополк повернув князівський престол і став знову працювати правителем.

У вільний від керування державою час він читав зібрані в Європі книги, у тому числі романтичні лицарські романи, і просочувався лицарським духом.

Що ж стосується того регіону Великого Світу, де перебували Державні Двері, що той регіон колись являв собою безлюдний дикий лісостеп, то там стали з'являтися поселення, так звані слободи, тому й великий цей край одержав неофіційну назву Слобожанщина. Ці терени заселяли переселенці – біженці-українці із заходу, що рятувалися від свавілля польської шляхти.

Терентопія ж у цей період із волі Мирополка, що начитався лицарських романів, була з давньоруського князівства перетворена на лицарське королівство за книжковими зразками. Про що Автор уже розповідав докладніше в розділі п'ятому за

назвою "Доморосле лицарство".

* * *

Перш ніж продовжити, Автор скаже те, що з безпам'ятності не сказав на початку: незважаючи на те, що в цьому розділі згадуються конкретні імена й дати, Автор категорично не рекомендує використовувати його як навчальний посібник з історії, й посылатися на нього в працях з краєзнавства. Категорично!

У середині сімнадцятого сторіччя, коли Терентопською державою керував король Вавило, син короля В'ячеслава й онук Мирополка, з іншого боку Державних Дверей, у Великому Світі, у дикім полі, там де річка Харків зливається з річкою Лопанню, була побудована маленька дерев'яна фортеця для захисту від кримських грабіжників. І найменували цю фортецю за назвою однієї із цих рік.

З тих пір Харків, який згодом виріс із маленької фортеці у велике місто, був сусідом чарівних дверей, що ведуть в чудесне королівство, але нічого про це сусідство не знав, у той час як Терентопія знала Харків як свої п'ять пальців, тому що багато терентопців навідувалися у Великий Світ.

- Незлагодженість виходить! - подає голос Права півкуля авторського мозку (внутрішньочерепний, звичайно, голос, зовні нечутний). - По-перше, важко повірити, що жителі Харківщини так-таки й не натикалися на ці двері. Якщо це були двері для людей, а не, скажімо, комах, значить, вони не були такими мікроскопічними, щоб людина могла через них переступити, не помітивши. Та ти, Авторе, сам у першій главі писав, що крізь ці двері протягом століть туди забрело стільки різного народу, що Терентопія стала країною багатонаціональною. По-друге, якщо в королівство навіть приїжджали туристи з далекого зарубіжжя, хоча б ті ж японці, то як же Великий Світ, і особливо харків'яни, могли нічого про Терентопію не знати?!

Так, питання доречне й вимагає роз'яснення.

Звичайно ж, люди з Великого Світу іноді виявляли ці двері, хоч вони й укріті заростями колючих кущів. Більшість тих, що виявляли, просто знизували плечима, дивуючись: навіщо комусь знадобилося отут установити цю річ; і проходили повз. Але були оригінали, які побачивши двері в заростях, відчиняли їх (напевно розуміючи, що користі в цьому немає, адже якщо відкрити двері у чагарнику, то за ними виявляться все ті ж кущі; просто руки в диваків свербіли щось порухати). І виявляли, що пейзаж, котрий даленів крізь відкриті двері, відрізнявся від того, що їх оточувало. Щоб зрозуміти отакий феномен, заінтриговані проходили у цей отвір. І опинялися в іншому світі, що місцями нагадує казку. Цих дверіпроходців можна умовно розділити на три категорії:

1) Деяким, що потрапили в чудесне королівство, там так сподобалося, що вони просто переселилися з нашого світу у світ за чудесними дверми; деякі перемістили туди й своїх рідних.

2) Деякі, побувавши в королівстві й повернувшись додому, збуджено розповідали навколишнім, що бачили розмовляючу свиню, дракона, лицарів у доспіхах; спостерігали як фея летить на мітлі, як чарівник перетворює курку на фазана тощо.

Навколишні сприймали таку інформацію як фантазії, брехню або марення хворого розуму. І якщо оповідач тупо наполягав на своїх показаннях, будучи надмірно схвилюваний, то він опинявся в психіатричній лікарні або тому подібних місцях.

3) Деякі з тих, що побували в Терентопії, були більш кмітливими, і розуміли, що якщо вони розповідатимуть землякам про чуда, побачені там, то навколишні вважатимуть їх брехунами або безумцями, тому тримали язик за зубами. До цієї категорії зарахуємо й тих, хто побувавши в королівстві, вважав, що це були лише сновидіння або галюцинації; і якщо й розказував про це іншим, то додаючи: "Наснитися ж отаке!"

Отже, наш із тобою, безцінний читачу, Великий Світ не знав про дивну країну за дивними дверми, бо всяка інформація про це гаснула в невір'ї, як сірник у калюжі.

Уявимо собі, що було б, якби у вісімнадцятому або дев'ятнадцятому столітті Російська імперія, яку хлібом не годуй – дай розширити свою територію та вплив, довідалася й повірила, що на її терені є двері, за якими ховається ціла країна. Напевно терентопцям було б наказано негайно увійти до складу Російської держави й стати підданими російського імператора (або імператриці, залежно від періоду подій). Бо, мовляв, якщо двері мають місце на території Російської імперії, то й усе що за дверми повинне бути російським. Терентопці, що звикли до свободи й незалежності, напевно б відмовилися.

Обурена такою "нахабністю" Російська держава послала б на приборкання "крамольників" військо, що мало подібний досвід. Оскільки у вимірах, де міститься Терентопія, у неї не було зовнішніх ворогів, то й справжньої сучасної армії з сучасною зброєю королівство не мало через непотрібність. А майже декоративні лицарі з їхніми допотопними списами та мечами при всім своєму патріотизмі й відвазі не змогли б протистояти вогнепальним металометам агресорів-окупантів, і були б швидко наголову розбиті. Сучасні танки, ракетні установки, літаки-бомбардувальники та інші габаритні знаряддя вбивства крізь Державні Двері, звичайно, не можуть протиснутися, але тодішні рушниці, гармати й коні, не кажуче вже про власне солдафонів, могли переміщатися й крізь такий невеликий отвір.

І Терентопія була б поглинена Російською імперією. Терентопські патріоти, що залишилися в живих, опинилися б на російських каторгах, у в'язницях і засланнях. Терентопські землі були б роздані російським поміщикам і вельможам. Вільні терентопські фермери були б закріпачені. Маги й феї були б оголошені слугами сатани і зазнали б репресій. Дракони й інші нетипові для Великого Світу тварини стали б об'єктами полювання російських вельмож. З них (не з вельмож, а...) наробили б чучел, або, у найкращому разі розіпхали по звіринцях, де вони незабаром вимерли б, не давши потомства...

Сумна картина, чи не так?

Чи треба казати, що, так би мовити, конспіративне, підпільне щодо Великого Світу існування Терентопію дуже навіть улаштовувало, і викриватися перед Великим Світом вона не збиралася, щоб не спровокувати вищеописаних небезпек.

Читач може сказати: але якщо терентопці боялися окупації їхньої батьківщини

Великим Світом, то чому б їм просто не замурувати Державні Двері, крізь які й могла відбутися окупація. Та тому, відповідає Автор, що вони не хотіли бути абсолютно відрізнаними від цього світу, у яким було чимало для них цікавого; зокрема – різноманітні винаходи, мистецтво, література... Бажання незалежності не означає повну самоізоляцію. Тому вони й вирішили унебезпечити себе від поглинання Великим Світом не за рахунок замурування проходу, а за допомогою конспірації.

Необхідність конспірації розуміли в Терентопії всі, від короля до останнього простолюдня. Тому, навідуючись у Великий Світ, терентопці не подавали виду, що вони прибульці з інших вимірів, а видавали себе за великосвітців, у першу чергу за харків'ян. І намагалися бути максимально обережними, уникати конфліктів з місцевими і т.і.; щоб не потрапити в лабеті тих служб, які можуть поцікавитися місцем проживання.

Найчастіше ті жителі королівства, яким доводилося періодично виходити за Державні Двері, обзаводилися фальшивими паспортами (раніше советськими, тепер українськими) та іншими документами, на випадок якщо там попросять пред'явити; так майстерно виготовленими терентопськими вмільцями, що на око їх неможливо відрізнити від справжніх.

Ну й, звичайно, одягалися вихідці так, щоб не відрізнитися від харків'ян. Якщо за Державні Двері виходили лицарі, то, зрозуміло, без зброї й без зброї, якщо королі й королеви, то без корон і мантий. Якщо ти, безцінний читачу, перебуваючи в Харкові, побачиш там терентопця, наприклад лицаря, чарівника або навіть самого короля, то нізащо не здогадаєшся, що він є таким, а приймеш його за пересічного харків'янина або приїжджого з іншого українського міста.

Автор вище сказав про людей, що переселялися з Великого Світу до Терентопії. Але був і протилежний процес. Бувало, що уродженці підпільного королівства, побувавши у Великому Світі, зажадали тут жити, і переселилися з Терентопії до Харкова або інших місць Великого Світу. При цьому вони приховували від нових співвітчизників правду про батьківщину, підсовуючи фальшиву біографію, мовляв, вони теж уродженці Великого Світу.

От, наприклад, один із лицарів Напівкруглого Столу, граф Галактіон, в 1993 році емігрував до Великого Світу, залишивши на батьківщині свій Шмокиконський замок, коня на кличку Ігор Святославич, білого як крейда (серед тогочасних коней лицарів Напівкруглого Столу лише два були цілковито білими: Ігор Святославич графа Галактіона та Цезар короля Жорика Дев'ятого), свої доспіхи й зброю, лицарські турніри й подвиги. Тепер він жив у маленькій квартирі в Харкові, у районі Нова Баварія, і працював простим електриком на одному з харківських заводів. І уявіть собі, нітрохи не шкодував про зміну долі й був цілком щасливий. Адже тут у нього було взаємне кохання з тією харків'янкою, заради якої він кинув колишнє життя.

Якби не такий витік, населення в королівстві було б більше.

Це що стосується терентопців-людей. Що ж до терентопців-тварин, тих, що можуть говорити й думати по-людськи, інтелектуальних, так би мовити, мутантів, то вони відвідували Великий Світ тільки в тих випадках, коли зовні не відрізнялися від

тамтешніх істот. Ну, скажімо, яка-небудь розмовляюча терентопська кішка, якийсь собака чи, приміром, горобець і т.і. могли прогулятися до Харкова і далі, але, звичайно, ретельно приховуючи свою здатність розмовляти й поводитися по-людськи.

Втім, розмовляючий люмбрикус Гавриїл Святославович, друг дракона Інокентія Карловича, одного разу теж відвідав Великий Світ, незважаючи що помітно відрізняється від тамтешніх люмбрикусів – більший за розміром й носить пенсне; але не був там ніким помічений, бо переміщався під землею, що властиво всім люмбрикусам.

А от представники незвичайних видів, так звані чудовиська – дракони, єдинороги й грифони – ніколи з Терентопії у Великий Світ не виходили, адже не могли прикинутися тамтешніми людьми й тваринами й зостатися непоміченими тамтешніми мешканцями. Втім, дракон Інокентій Карлович дуже непогано знав Великий Світ, але винятково з книг і творів мистецтва.

Конспірації щодо Великого Світу мешканці королівства навчалися з дитинства. Якщо не усмоктували ці навички з молоком матері, то діставали відповідне виховання в сім'ях, дитячих садках і школах.

Конспірація є невід'ємним елементом терентопського патріотизму.

Більше того, в 1749 році з ініціативи короля Жорика Четвертого була заснована терентопська розвідка, метою якої було недопущення поширення у Великому Світі інформації про Терентопію.

Королівські шпигуни засилялися на Харківщину, поселялися там під виглядом пересічних українських обивателів, стежили за чутками й повідомленнями, і якщо раптом виникали небажані, як вони вважали, розмови, шпигуни їх гасили в зародку. Зазвичай вони просто знаходили людину, котра розповідає про чуда за якимись дверми, і по-дружньому переконували, що чудесна країна їй приснилася або привиділася; іноді лякаючи лікарнею для божевільних. В особливо складних випадках, коли людина виявлялася впертюхом і завзято наполягала на своєму, розвідники кликали на поміч терентопських чародіїв, які за допомогою гіпнозу чи чогось типу того видаляли з пам'яті завзятця інформацію про Терентопію.

Кращих розвідників терентопські королі нагороджували коштовною відзнакою — так званим Орденом Почесного Гною.

– Гною? Ха, химерна назва для ордена, – пирснула Ліва півкуля авторського мозку.

Таку назву, продовжує Автор, нагорода одержала на честь події, що сталася майже за півсторіччя до заснування розвідки.

Під час перебування в Харкові російського царя Петра Першого (у червні 1709 року, незадовго до Полтавської битви), його соратники князь Меншиков і граф Шереметєв у супроводі Харківського полковника Григорія Семеновича Квітки (який, до речі, був дідусем письменника-класика Грицька Основ'яненка, основоположника української художньої прози, автора повісті "Конотопська відьма" та інших чудових творів), об'їжджаючи околиці Харкова, котрий у ті часи був ще по суті фортецею, наблизилися до тих самих секретних дверей. Хтозна, чим би це закінчилося для підпільного королівства, якби прості терентопські ремісники, що ішли до Харкова зі своїми

товарами, не побачили наближення "пташенят гнізда Петрова", не випередили їх і не вимазали двері свіжим коров'ячим гноєм.

Зрозуміло, князь із графом та особи що їх супроводжували не стали соватися в кущі, звідки смерділо гноєм, а якби й сунулися, то погидували б доторкатися до забруднених лайном дверей. Прикриваючи ніздрі надушеними хусточками, поспішили від чагарнику віддалитися. Можливо, коров'ячі екскременти урятували королівство від викриття й окупації. Тому-то на честь рятівного гною й кмітливості пересічних патріотів нагороду для розвідників Жорик Четвертий і назвав Орденом Почесного Гною.

(До речі, щодо Грицька Основ'яненка.

В історичному центрі Харкова є вулиця Квітки-Основ'яненка, названа так, зрозуміло, на честь письменника-класика Григорія Федоровича Квітки, який підписував свої твори псевдонімом Грицько Основ'яненко (виниклим через те, що родовий масток його був у тому районі на півдні Харкова, котрий називався Основою; були в нього і інші псевдоніми: Євстратій Мякушкін, Фалалей Повінухін тощо, але Основ'яненко – найвідоміший). На вулиці Квітки-Основ'яненка встановлений пам'ятник (кому б ви думали?) Квітці-Основ'яненкові. А найближчою вулицею є паралельна Університетська. Саме на Університетській і були надруковані перші публікації його творів. Адже журнали "Харьковский Демокрит", "Украинский вестник", альманахи "Молодик" і "Утренняя звезда", а також книжкові видання із цими публікаціями виготовлялися друкарнею університету. "Харьковский Демокрит", до речі, заснував та видавав поет-гуморист-сатирик Василь Маслович (автор, крім іншого, гумористично-лицарського віршованого епосу "Утаїда"). А університет був заснований і довгі роки перебував саме на цій вулиці, через що вона й одержала таку назву. (На цій же вулиці, але за декілька десятків кроків, мав місце і Харківський колегіум, де викладачами працювали зокрема видатний український композитор Артемій Ведель та видатний український літератор Григорій Сковорода. Але тоді вулиця ще не називалася Університетською, бо ще не було університету. А як називалася? Того вже ніхто не пам'ятає.) На майдан Свободи університет переселився дуже згодом. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, повідомляє тобі по секрету, що сам він, Автор, тринадцять років пропрацював друкарем саме в цій друкарні, але не в часи Основ'яненка і Масловича, звичайно, а набагато пізніше.

В дитячі та молоді роки Основ'яненко деякий час мешкав при Курязькому монастирі, де його дядько Наркис Квітка був настоятелем. Цей монастир, до слова, фігурує як у легенді "Заснування Харкова", яку Грицько Основ'яненко написав прозою, так і в легенді з тією же назвою "Заснування Харкова", яку згаданий у попередньому абзаці Василь Маслович написав віршами на десятиліття раніше. Це дві цілковито різні легенди, з різними сюжетами й різними персонажами. Спільним у них є тільки наявність Харкова й Курязького монастиря. Курязький монастир перебував лише в декількох сотнях кроків від колючих кущів, які приховують так звані Державні Двері Терентопії, раніше просто дерев'яні, а тепер оббиті чорним дерматином. Але про це в

тих легендах не сказано.

Ще одну легенду, у якій є присутніми Курязький монастир і Харків, записав і в 1914 році опублікував у вигляді історично-пригодницької повісті дехто А. Вітін. Вона була надрукована в Харкові, у друкарні Б. Бенгіс, що мала місце за адресою: вулиця Сумська, дім 38. Ця книжка називається "Швед (сімейний слобідський переказ). Історичний етюд початку XVIII століття. З життя старої Харківщини". У цій легенді, крім іншого, говориться про те, як поруч із Курязьким монастирем два головні герої – український козак Омелько Кислань і його приятель Юрко Безрідний (який насправді був шведським вояком на імення Іріх) – урятували життя російському цареві Петру Першому, невдовзі після Полтавської битви. Ця легенда передавалася з покоління в покоління в родині харків'ян, які нібито були нащадками цього Іріха. До слова, доля цього шведа, який через поранення в Полтавській битві відстав від шведського війська, виявився серед українських козаків, українізувався і залишився жити в Україні, збігається з долею шведського прадіда українського письменника-казкаря Василя Короліва-Старого. Тому не виключено, що цей казкар (за походженням не харків'янин, а полтавець) теж був нащадком саме цього легендарного Іріха.

Курязький монастир має місце і в інших літературних творах (наприклад, у "Педагогічній поемі" Антона Макаренка), серед яких, можливо, є й ще якісь легенди.

– Ну от, – сварливо бурчить Права півкуля авторського мозку, – знову ти, Авторе, замість художньої вишуканості утнув позбавлені художності сухі краєзнавчі інформації.

– Ага, – підтверджує Автор. – І далеко не в останній раз.)

* * *

Але як же при такій засекреченості цієї держави могли цілком легально відвідувати її інтуристи з далекого зарубіжжя; от, наприклад, згадані вище японці?

Так, безцінний читачу, у Терентопії існує туристичний бізнес.

А ініціатором і засновником цього бізнесу в тій країні були не терентопці, а харків'янин. Кличуть його Зіновій Феліксович Недашковський. Невисокий угодований чоловік з хитрими вічками, кривими зубками й зрослими на переніссі бровами. Ця людина мала корисливу діловитість. Майже все, на що падав його погляд, викликало в ньому питання: а який від цього може бути прибуток.

Бувають люди, які думають переважно про зиск, прибутки, гроші. Навіть дивно, що дещо вони роблять задурно. Наприклад, цілком безкоштовно чхають, сякаються, позіхають, випорожнюються, сплять, пукають і дихають. Безкорисливість таких дій корисливих людей пояснюється тим, що просто важко, навіть неможливо, знайти бажаючих оплатити й ці заходи.

До речі, про гроші й золото. Неправі ті, хто каже, що золотий злиток і грошові купюри – речі цілковито зайві на незаселеному острові. Адже насправді за допомогою золота можна придбати їжу навіть у безлюднім місці. При наявності достатньої фізичної сили й влучності. Для цього треба підкрастися ближче до їжі (але обережненько-обережненько, аби їжа тебе не помітила та не втекла) й метнути їй у голову цей важкий метал. А ще можна злитком замість кувалди забивати в ґрунт кілки

при спорудженні хижі. А купюри хороші для розпалення багаття, бо є папером, тобто матеріалом палим. Тож, як бачимо, коштовності можуть бути корисні навіть в умовах робінзонади.

Улітку 1987 року Зіновій Недашковський почув у приватній розмові думку, що краще лікуватися не фабричними пігулками, а народними відварами й настоянками цілющих трав. І подумав, що якщо мода на лікування зіллям охопить великі верстви населення, то його заготівля й продаж можуть принести істотний прибуток. Позичивши в знайомого довідник із лікарських рослин, виїхав за місто, щоб ознайомитися з флорою й прикинути перспективи.

Втім, не так щоб дуже виїхав, усього на кілька метрів від умовної границі між Харковом і Харківською областю. Плазуючи рачки по траві під покровом дерев у декількох десятках кроків від автомобільної траси, Недашковський порівнював биліни з ілюстраціями в книзі.

Так уповз у чагарник й тикнувся порослим жорстким густим коротким чорним волоссям тім'ям у щось плоске й пружне. По ніздрях бачу, безцінний читачу: ти вже здогадався, що це були двері, оббиті чорним дерматином. Злегка здивувавшись недоречності присутності тут таких дверей, Зіновій Феліксович хотів був дати задній хід, щоб вибравшись із кущів продовжувати ботанічні вишукування, але його увагу звернув на себе шум дощу. Було сухо, сонячно, безхмарно, а тим часом кандидат у цілителі виразно чув плескіт крапель і грім. І сочилися ці звуки із дверей, які від поштовху тім'ям трохи відкрилися.

Стоячи на колінах і шулячись від уколів рослинними шипами, Недашковський почував нігтем тім'я й ударив долонею пружну площину чорного дерматину. Двері ще більш роззявилися. За ними бушувала гроза: щосили хльостала злива, супроводжувана пострілами блискавок. Глянувши знову на небо, ділова людина піднялася на ноги й обійшла кущі. За ними, звичайно, ніякої грози не було. Сичачи від катівської нелюдськості колючок, Недашковський розсунув зарості з протилежного боку. Зі цієї позиції двері виглядали зачиненими. Так, дерев'яні, щільно закриті двері. Зіновій Феліксович повернувся на первісну позицію й, відсторонивши рукою гілля, переконався, що при спостереженні звідси оббиті дерматином двері відкриті, і за ними шурують буйні опади.

Ділова людина зрозуміла, що вона знайшла щось набагато рідкісніше, ніж просто цілющі трави. А рідкості бувають дуже коштовними. Поки він напружував мозок, намагаючись зімркувати, який зиск можуть дати двері, що демонструють іншу погоду, гроза за дверним прорізом вщухла, і стало ясно, що крізь двері не тільки погода, але й ландшафт бачиться інший.

Продовжуючи міркувати про прибутки, Недашковський пройшов у двері. Озираючись, він виявив, що одним кроком переніс себе в іншу місцевість. Ліворуч замість струнких сосен і за ними шумливої автомобілями траси Т-2106 виявилось пшеничне поле. Праворуч замість листяного лісу — квітучий луг, а вдалечині пагорб із мальовничим будинком (Зимкукурським замком, у якому нині жив лицар Напівкруглого Столу Леонід Заканавний). А спереду замість колючих кущів — дорога, що веде в місто,

над яким підносяться гарні вежі (місто Великі Дрібки – колишня столиця Терентопської держави, з першим Королівським замком).

Оглянувшись, ділова людина крім розкритих дверей, з яких визирило листя колючих кущів, побачила поле й луг, що просторилися до обрію, жовте від пшениці та строкатий від квітів. І ніякого міста Харкова, навіть якогось другосортного й завалящого Харкова, у цьому просторі не було. Зіновій Феліксович обійшов двері вже терентопською територією. Кущів за ними не виявилося, і тут при спостереженні зі зворотного боку вони виглядали закритими...

Коротше кажучи, навіть швидкий огляд лицарського королівства відкрив цьому доморослому бізнесменові, що а) місце це дивне, екзотичне, а отже привабливе для туристів; б) ніякого туристичного бізнесу тут ще немає. А це значить, що громадянин Недашковський виявив ту нішу, про яку мріяв усе життя: великі перспективи й жодних конкурентів.

Ділові люди є скрізь, зокрема й у лицарському королівстві. Зіновій Феліксович знайшов там таких людей і запропонував організувати туристичний бізнес. Він, мовляв, постачатиме в королівство вигідних іноземців, а вони — аборигени — показуватимуть цим іноземцям свої визначні пам'ятки. За валюту, зрозуміло.

Ділові аборигени засумнівалися: а чи не приведе такий бізнес до викриття їхньої засекреченої країни. Недашковський сказав, що треба все так продумати, аби не привело. Харків'янин не менше терентопців був зацікавлений у збереженні конспірації, щоб не накликати собі крутих конкурентів.

Подумали й придумали таку форму туризму, яка б не несла в собі загрози викриття. Проект цього підприємства був представлений королю Жорику Дев'ятому. Він, ретельно вивчивши заявку і переконавшись, що такий туризм дозволить зберігати Терентопії підпільний статус, дав згоду. З умовою, що половина прибутку від цього бізнесу у вигляді податку йтиме в державну скарбницю...

Так у королівстві виникло туристичне агентство "Рятівна Бджола". Назва, як Автор уже казав, походить від бджоли, зображеної на гербі столиці, у якій на вулиці Плоских Кішок розмістився головний офіс агентства. А в інших містах королівства з'явилися його філії.

Уже в жовтні того ж 1987 року Зіновій Феліксович подав у Терентопію перших закордонних туристів. Це була група робітників-поліграфістів із братньої Болгарії, що прибули до Харкова задля обміну досвідом із харківськими друкарями...

І з тих пір іноземці стали навідуватися на екскурсії в країну лицарів та драконів.

До цієї засекреченої справи Недашковський залучив також свою дружину й двох синів.

Відбувалося все в такий спосіб: проходжуючись біля харківського готелю "Інтурист" Зіновій Феліксович конспіративним шепотом пропонував іноземцям відвідати такі екзотичні краї, яких вони більше ніде ніколи не побачать, з умовою, що доставлені вони туди будуть із зав'язаними очима (він завчив потрібні фрази англійською, французькою, німецькою, іспанською та іншими мовами). Деякі іноземці – найбільш

обережні - відмовлялися їхати невідомо куди, та ще із зав'язаними очима. Але були й такі простодушні й довірливі з авантюрною жилкою, які вважали, що переміщення в невідомість із зав'язаними очима - це таємничо й романтично, справжня пригода. Недашковські привозили таких до чарівних дверей і передавали колегам із "Рятівної Бджоли". Ті на території королівства розв'язували іноземцям очі й знайомили зі своєю дивною країною. Назад у Харків туристи доставлялися також із зав'язаними очима.

Від "Інтуриста" до Державних Дверей Недашковські переміщали іноземців на автобусі ПАЗ-672 біло-коричневого забарвлення, випуску 1977 року. Автобус попервах орендували у одного з харківських кооперативів (тоді, за часів горбачовської перебудови, був бум кооперативного руху; кооператори заробляли на чому могли), а потім, зібравши грошенят, і зовсім цю машину купили. Ясна річ, вони підганяли автобус не до самих дверей, а до найближчої до них точки траси. А від траси до колючих кущів кілька десятків кроків екскурсантам доводилося пройти пішки, що з зав'язаними очима дуже незручно, тим більше бездоріжжям. Недашковським доводилося їх підхоплювати, якщо ті спотикалися, або піднімати, якщо все ж падали.

Як іноземці сприймали Терентопію? Можливо, деякі дійсно вірили, що потрапили в чарівну країну. Але напевно були й прагматики, котрі вважали, що Терентопія - просто побудований неподалік від Харкова великий парк розваг на подоби Діснейленду, що лицарі - це каскадери, чарівники - талановиті ілюзіоністи, чудовиська й розмовляючі тварини - геніально виготовлені механічні іграшки, роботи, напхані розумними комп'ютерами тощо. Нехай думають що хочуть. Головне, що вони платили за екскурсії й сувеніри, поповнюючи державну скарбницю.

Але, правду сказати, іноземців там бувало не так уже й багато. Адже й сам Харків, де вивуджував клієнтів Зіновій Феліксович Недашковський, не був всесвітнім туристичним магнітом, як яка-небудь Венеція, Рим, або там Париж... Так, Харків - чималенький промисловий центр, у якому малися великі заводи... Але спробуй спокусити туристів заводами! Вони воліють чомусь любитися стародавніми храмами й палацами. А з руїн віддають перевагу тим, над якими попрацювала прадавня історія, а не тим, які створила сучасна економічна криза.

(Російський письменник Антон Павлович Чехов (який, втім, уважав себе українцем, про що неодноразово писав) у листі до родини, написаному 15 квітня 1891 року, під час італійської подорожі, висловив, що "Рим схожий взагалі на Харків". У Харкові, де жили його родичі і знайомі, Чехов бував не раз. Але, чесно сказати, в аспекті визначних пам'яток і туристичної привабливості Харків не є конкурентом так званому Вічному Місту. Протягом 14 років у першій половині двадцятого сторіччя Харків був столицею держави, що перевершувала Італію за територією й кількістю жителів; однак значимістю в історії й культурною спадщиною італійська столиця, безумовно, перевершує цю колишню українську столицю. Чехов, можливо, мав на увазі, що йому й у Римі було нудно. Йому сподобалася Венеція. Педантичний читач може сказати, що за кількістю жителів Італія перевершує Україну, що Автор у цьому аспекті помилився. Але Автор заперечить: це тепер жителів Італії більше, ніж жителів України. А раніше було

навпаки. Це пов'язано з тим, що у XX столітті Україна втратила мільйони жителів внаслідок голодоморів, репресій та великої смертності під час Другої світової війни, через що Італія та низка інших європейських країн переплюнули її за народонаселенням, а коли столицею був Харків, Україна ще була найбільшою країною Європи не лише за розміром, а й за кількістю жителів.)

А з тих нечисленних іноземців, які все-таки навідувалися в Харків, далеко не всі відвідували Терентопію. Якби туристичне агентство "Рятівна Бджола" орієнтувалося тільки на іноземців, воно б волочило бідне існування, або взагалі збанкрутувалося. Та керівники цієї організації вчасно второпали, що подорожувати країною прагнуть і самі терентопці. Тому тепер більшу частину своїх доходів ця організація одержувала від обслуговування співвітчизників.

Отже, мандрівники з Великого Світу в королівство хоч не масово, але навідувалися, а Великий Світ у масі своїй про Терентопію як і раніше нічого не знав. На щастя для Терентопії. Ті сувеніри, які вивозили із чарівної країни туристи, не могли бути доказом її існування. Ну подумай – дерев'яний єдиноріг! Ну подумай – глиняний дракон! Ну подумай – лицарський шолом тощо! Таке де завгодно можуть змайструвати! Спробуй, доведи, що це зроблено в незвичайнім королівстві з лицарями й драконами, а не у звичайному Китаї наприклад. Навіть відеозйомка не була доказом; а тим більш – фотографії. У голлівудських фільмах і не такі чуда побачиш, але всі ж знають, що насправді таких чудес немає. При сучасній техніці можна втнути фото— або відеозображення будь-яких чудес, у реальності не існуючих.

Тобто навіть незважаючи на візити інтуристів, інформації про Терентопію, як і раніше, гаснули у Великому Світі неначе сірник у калюжі. Як і передбачалося при створенні туристичного агентства.

От якби у Великий Світ потрапило яйце дракона й з нього вилупився б справжній дракон, отоді б людство просто таки змушено було б повірити в існування країни драконів, бо проти настільки очевидного доказу не попреш. Але дракони ж ані туристам, ані місцевим своє рідне яйце не віддадуть, тому такий варіант відпадає, вважали терентопці.

Тепер зрозуміло, чому здригнувся й сполотнів король Жорик Дев'ятий, почувши про викрадення такого яйця? Він миттєво уявив собі, як цей доказ потрапляє до рук людства, як викрадач показує людству шлях до загубленого королівства, як Великий Світ поглинає Терентопію, спотворюючи своїми пороками й мерзенностями... Ух! Навіть уявити лячно! Для чого ще можна красти драконяче яйце, крім як для контрабанди у Великий Світ?

Двісті сорок дев'ять років тому один чорнокнижник, тобто злий маг, такий собі Авдій Мотлох, намагався заволодіти драконячим яйцем для шкідливого чаклунства, але добрий чарівник Гектор Манюня цього не допустив. Це було так давно: усі учасники тих подій давно померли. З більш давньої історії відомі випадки, коли драконячим яйцем намагався заволодіти в якості трофея той чи інший лицар, але для таких витязів це досить погано кінчалося, тому що дракони такого не вибачають.

Таким чином, нинішня подія була першим, принаймні за останні сторіччя, вдалим викраденням яйця дракона.

Викраденням, що поставило під загрозу державну безпеку!

ЩОСЬ ЧОТИРНАДЦЯТЕ. Викрадення в Абрикосовій (закінчення)

У такій ситуації терентопський монарх міг би за прикладом англійського короля Річарда Третього, котрий у п'єсі Шекспіра горлав: "Коня! Коня! Королівство за коня!", драматично видати фразу "Яйце! Яйце! Королівство за яйце!"

Були потрібні негайні рішучі дії!

Погляд короля безстрашно зупинився на телефонному апараті, що мешкав на тумбочці. Жорик Дев'ятий хоробро підбіг, мужньо схопив слухавку, сміливо зістикував її з вухом і, із задоволенням почувши гудки, що підтверджували працездатність апарата, героїськи набрав номер керівництва жорикбурзької міліції.

- Алло! Міліція? - відважно вимовив рудобородий владар, почувши, що й там узяли слухавку.

- Так точно, - відповіла слухавка голосом генерала А.П. Бобика.

- Здрастуйте. Говорить король Жорик Дев'ятий.

- Добридень, Ваша Величносте!

- Не дуже добрий. Я телефоную з Каменіани. Тут викрали яйце дракона!

- Як, і там теж? - здивувалася слухавка.

- Чому "теж"? А де ще? - викликнув коронований лицар.

- Учора ранком хтось украв у краєзнавчому музеї драконяче яйце, вірніше - муляж драконячого яйця, - проінформувала слухавка.

- Отакої, і муляж! Негайно телеграфуйте у Великі Дрібки, нехай установлять біля Державних Дверей митний пост, щоб перевіряв багаж усіх хто виходить із країни! Яйце не повинне потрапити у Великий Світ! А сюди надішліть слідчого, в... - Прикривши долонею мікрофон слухавки, монарх повернувся до драконії. - У якій печері це трапилось?

- В Абрикосовій, - схлипнула драконія.

- В Абрикосову печеру. Терміново!

- Вас зрозумів, Ваша Величносте. Телеграфуємо. Висилаємо, - відповіла слухавка, і король її поклав.

Про всяк випадок Автор зауважує, що генерал Бобик був людиною. Бо оскільки в цьому чарівному королівстві існували зокрема й розмовляючі тварини, то схоже на собачу кличку прізвище може посіяти в читачеві непотрібні сумніви.

- Ну ось, слідчий незабаром приїде, - сказав драконам глава держави. - Знайдемо, обов'язково знайдемо! Справа державної важливості. Уся міліція шукати буде. І не тільки міліція.

- До речі, познайомтеся, Ваша Величносте: це моя рідна сестра Агнеса, - представив Інокентій Карлович драконію...

* * *

Деякі терентопські вчені-біологи вважають, що дракони споконвіку жили по всій Євразії. Крізь чарівний прохід вони давним-давно потрапили, мовляв, зі Східної Європи в Терентопію. Згодом у Євразії всіх драконів винищили, мовляв, усілякі Зиг'фріди, Конани, Ланцелоти, Святі Георгії, Добрині Микитичи з Кирилами Кожем'яками і решта драконоборців, а от у Терентопії ці реліктові тварини збереглися.

На Русі, до речі, драконів здавна називали зміями (приклад: Змій Горинич). Це дещо дивно, адже в них є лапи, тому логічніше асоціювати їх з ящірками, а не зі зміями. Але давати поради прадавнім русичам та решті жителів минулих сторіч і тисячоріч – справа безперспективна. Прадавні люди настільки вперті, що, що б ти їм не радив, що б не наказував, – вони нічого не виправлять. І навіть, що називається, вухом не поведуть. Хоч кіл їм на голові теши. Серед давно померлих суб'єктів ти переконати в чомусь можеш тільки тих, які називаються упирями та привидами, якщо, звичайно, у тебе є незаперечні аргументи.

Споконвічно дракони були дикими істотами, сильними й небезпечними. Потім, чи то тому що серед терентопців були чарівники, які створювали в моменти чаклунства магичні поля й випромінювання, чи то з інших причин, у диких драконів у потомстві стали з'являтися дитинчата-мутанти, розумні й здатні розмовляти по-людськи. І це "відхилення" виявилось стійким, таким що передається в спадок. У таких мутантів уже всі діти, як правило, були розмовляючими. У такий спосіб дракони виявилися поділені на дві раси.

Читач може засумніватися в здатності драконів до людської мови. Мовляв, людина вміє говорити завдяки вібруванню голосових зв'язок, ворухінню язика й руханню губ. Ну, припустимо, і в драконів є голосові зв'язки з язиком. Але губ-от в них немає! У них дзьоб! Як же без губ-от! На це Автор відповість: у птахів теж немає губ, а тільки дзьоб. І між тим деякі з них – ну там папуги, пересмішники, воронові та інші – здатні балакати по-людському, вірніше досить точно імітувати людську мову. Тож, як бачимо, для людських розмов зовсім не обов'язково мати саме людський рот.

Нерозмовляючих драконів терентопці боялися й ненавиділи, адже ці страшні хижаки іноді знищували свійських тварин. (Зазвичай жертвою драконів ставали кури, качки, гусаки, іноді кішки й собаки, іноді кози й вівці. А от коней і биків дракони зазвичай не чіпали: по-перше, великувати, по-друге, брикаються й буцаються.) А бували навіть і випадки людожерства. (Втім, зафіксовані лише два факти поїдання чоловічини: в 1633 році двох селян зжер один дракон, після чого він був убитий лицарем. Розтин показав, що мозок тварини був уражений якоюсь хворобою.)

До розмовляючих ящерів люди ставилися байдуже: користі від них ніякої, але й шкоди теж, якщо їх не сердити. Розмовляючих від нерозмовляючих легко відрізняли по пальцях на передніх кінцівках (у перших вони більше схожі на людські) і більш розумному виразу очей. І взагалі, розмовляючі по поведках були більш, так би мовити, людиноподібними. Вони навіть могли сидіти на табуреті, або чомусь на штиб того, як люди, у той час як нерозмовляючі, здумавши сісти на табурет, заплигували на нього з

ногами, як кури.

Убивство нерозмовляючого дракона серед лицарів уважалося подвигом, убивство розмовляючого – ганьбою, так якби лицар заходився битися з метеликом або горобцем. Лицарі так активно зайнялися подвигами, що вже до початку вісімнадцятого сторіччя нерозмовляючі дракони зникли (останню особину вмертвив у 1693 році лицар Напівкруглого Столу Георгій Обідоносець), і в країні залишилася лише одна раса цих реліктів, розмовляюча.

(– А як же Аркадій? – стрепенулася Ліва півкуля авторського мозку. – Якщо полювання на розмовляючого дракона для лицаря ганьба, то як же він...

– Але він же й не збирався Інокентія Карловича вбивати! – перериває Автор. – А полонення розмовляючого дракона він, очевидно, ганьбою не вважав.)

У дракона Карла й драконії Агнії було тільки двоє дітей: дочка Агнеса, 1968 року народження, і син Інокентій Карлович, 1975 року народження (датами народження отут зазначені роки вилуплювання їх із яєць; а самі яйця були знесені раніше, у попередні роки.) Пам'ятаєш, безцінний читачу, першу розмову Інокентія Карловича з Гавриїлом Святославовичем (у четвертому розділі, то пак четвертому щосі)? Вони, зокрема, говорили й про живопис, і про кінематограф. Питання: звідки живопис і кінематограф може знати маленьке драконенятко, котре ще не вилупилося з яйця? Тільки з розмов батьків, що ті розмови лунали крізь шкарлупу; а із цього випливає, що дракон Карл із драконією Агнією були істотами культурними. Інтелігентність Інокентія Карловича була спадкоємною. (До речі, і Гавриїл Святославович тоді про живопис і кіно знав з поголосу, адже до придбання чарівного пенсне він був сліпим).

Карл із Агнією й зараз жили у печері Ялинова Шишка, названій так через те що найбільший сталактит там має напливи, схожі на лусочки хвойного плоду; у печері, де народилися Агнеса й Інокентій Карлович. Будучи з дитинства особистістю дуже самостійною, Інокентій Карлович ще в 1985 році покинув батьківську печеру й зайняв ненаселену Гірчичну, а з 1987, коли йому було тільки дванадцять років, став заробляти гроші як екскурсовод. В 1988 Агнеса вийшла заміж за дракона Щелепенка й, покинувши батьківську печеру, переселилася до чоловіка в Абрикосову. Інокентій Карлович був поки холостяком.

До речі, драконячі яйця, принаймні яйця терентопських драконів, не величезні. Великі, особливо в порівнянні з курячими або, тим більше, горобиними, але не велетенські. Якщо читач прагне побачити дійсно гігантські яйця, то йому треба переміститися не в Терентопське королівство, а в місто Харків. Там на проспекті Науки (котрий раніше був проспектом Леніна), у скверику біля станції метро "Наукова", є серед мальовничих каменів і заростей яйця воістину колосальні. Але вони не справжні, а кам'яні, рукотворні вироби. Дехто називає їх пам'ятниками курячому яйцю, дехто — "яйцями дракона" (серед цих других "дехтів" — й сам Автор). Є величезні штучні яйця і в інших місцях Харкова, але ці Авторіві найбільше до смаку (в естетичному смислі, звісно, а не в кулінарному). Справжні ж яйця терентопських драконів розміром зі страусове, а якщо й більше, то всього на міліметри.

* * *

- А знаєте, виявляється, що в краєзнавчому музеї теж драконяче яйце поцупили, тільки не справжнє, а муляж, - повідомив драконам государ.

- Напевно це саме воно в мене в печері, - смутно вимовила Агнеса.

І драконія повідала, що сьогодні о дев'ятій годині ранку вона, як зазвичай, стала перевертати рідне яйце, яке перевертає щодня, аби не залежувалося на одному боці, і відчула, що воно зробилося надзвичайно легким, начебто порожнім. У здивуванні схопила яйце лапами, і пазурі, замість того щоб стукнутися об тверду шкарлупу, застромилися в грузлу м'якоть!

Замість справжнього яйця в гнізді був муляж, так майстерно відлитий з воску, і так ретельно пофарбований, що на вигляд не відрізнявся від справжнього яйця дракона.

Вона в паніці винищорила всю Абрикосову печеру і її околиці, але рідного яйця, звичайно, не знайшла. Чоловік зараз на роботі, і Агнеса кинулася за допомогою до брата.

- Хитрий гад! - люто просопів гість у зеленій короні, маючи на увазі викрадача. - Ходімо до Абрикосової печери. Незабаром туди, повторюю, прибуде слідчий.

Агнеса, Інокентій Карлович і Жорик Дев'ятий подалися до виходу. Основна маса небесної води вже звалилася на ґрунт, і тепер Каменіана зрошувалася жалюгідними залишками у вигляді рідкої мжички. Монарх, прикриваючи голову плащем, щоб руда борода не намокнула й не відклеїлася, сів на Цезаря, і вони рушили до місця події. До Абрикосової печери, вхід у яку перебував від входу Гірчичної приблизно за півтора кілометра, дракони могли б перепурхнути за допомогою крил, але, щоб не кидати гостей, пішли пішки. Усі доріжки в Каменіані посипані дрібними камінчиками, тому було мокро, але не брудно.

Під час цієї недовгої подорожі король і екскурсовод випитували в Агнеси подробиці події. Коли, на її думку, могла відбутися підміна? Учора ранком вона перевертала яйце, і воно було справжнім. Виходить, підміна відбулася вчора днем. Уночі підмінити не могли, тому що вона накриває яйце крилом і спить дуже чуйно. Чи покидала вона вчора печеру, залишивши яйце без нагляду? Ні, не покидала. Увесь час була в печері, і яйце перебувало в її полі зору. Чи не заходив у печеру хтось сторонній? Ніхто не заходив, крім екскурсантів. Яких екскурсантів? Приблизно о другій годині пополудні якісь діти попросилися подивитися печеру. Вони були з педагогом, і вона (не печера, а драконія) не стала заперечувати. ("Це були жорикбурзькі школярі з учителем географії зі школи імені Арістофана. Вони й Гірчичні печери оглядали", - пояснив екскурсовод Інокентій Карлович.) А десь о четвертій годині пополудні - якісь церковники. ("Ченці з монастиря святого мученика Святозавра, який біля Задвірполя. У мене вони теж були", - сказав крилатий очкарик.) Що відбувалося під час їхнього перебування в печері? Нічого такого. Ну, попросилися, вона дозволила, а чому б ні; пояснила, як пройти підземеллями і не заблукати, і все. Вона їх не супроводжувала? Ні, тільки пояснила. Вони пішли оглядати, а вона залишилася біля яйця. Під час пояснення яйце перебувало в її полі зору? Ні, під час пояснення вона, звичайно, дивилася на

екскурсантів, а не на яйце.

- Ось цим моментом злодій і скористався, - задумливо промурмотав король.

Якщо вхід у Гірчичні печери розташований на досить пологому схилі, так що туди можна під'їхати й на коні, і на автотранспорті, наприклад, на самохідній тачці Вакули Нетребенька, або ж на ним же винайденому й змайстрованому гіппомобілі, котрий був позавчора випробуваний лицарем Аркадієм, то вхід у печери Абрикосові з'яє на схилі настільки крутому, що жодний вид наземного транспорту не в змозі подолати такого нахилу; безпосередньо до цієї печери можна переміститися тільки пішки. Або підлетіти.

Тому приблизно за сотню кроків до цілі Його Величність змушений був злізти з Цезаря й залишити його, прив'язавши вуздечкою до куща, і останній етап шляху подолати власноножно.

Вони вже наблизилися до отвору, коли до підніжжя крутого із цього боку пагорба підкотив жовто-синій мотоцикл із коляскою, обтяжений трьома фігурами в сірих плащах з каптурами.

Залишивши триколісну машину, фігури піднімалися до печери також пішки, посковзаючись, падаючи та чортихаючись, бо небесна волога зробила траву слизькою.

Це були: слідчий - полковник Варлаам Оникійович Папірусук, дільничний інспектор - старший лейтенант Микола Опанасович Ратиця, та міліціонер-початківець, що проходив практику під чуйним керівництвом Ратиці, - курсант міліцейської школи Захар Полуящиков.

Коли стражі закону, засапавшись, піднесли до короля з драконами, Його Величність усипав їм ту інформацію, яка тобі, безцінний читачу, вже відома, після чого всі шестеро увійшли в Абрикосову печеру, що одержала назву, як і Гірчична, за колоритом сталактитів.

У печері нікого не було, оскільки чоловік Агнеси, дракон Щелепенко, як було сказано вище, перебував на роботі й про викрадення ще нічого не знав. (Гм, трохи дивно називати чоловіком не людину, а дракона, але ж, згідно з традицією української мови, якщо будь хто, от хоча б і дракон, оженився, то має називатися чоловіком). Він відлітав на заробітки о сьомій ранку, а повертався близько шостої вечора. Працював пастухом-єдинорогарем у колгоспі "Під прапором арістотелізму"...

(- Колгоспи в лицарських королівстві! - іронічно гмикає Ліва півкуля авторського мозку.

Так, колгоспи, каже Автор. Коли в тридцятих роках двадцятого століття на Харківщині селяни згрібалися в колективи на замовлення партії й уряду, бацिला селянського колективізму була занесена й у Терентопію. Тамтешні фермери стали раптом з ентузіазмом збиратися в зграї, то пак у колгоспи; мовляв, а чим ми гірше за советських колег.

Але виявилося, що скупчення господарів породжують безгосподарність, і групове запліднення земель через то є менш ефективним, ніж одноосібно-фермерське. Тому колгоспи там згодом стали розвалюватися знову на фермерські господарства. До

шістдесятих років від усіх колгоспів залишилася тільки половина, до вісімдесятих – чверть, а до дев'яносто п'ятого, про який мова, на всю Терентопію збереглося тільки три: грушарський колгосп імені православного патріарха-стахановця Савелія Другого, огіркарський "Червоний Огірок", та "Під прапором арістотелізму", що спеціалізувався на розведенні м'ясо-молочних порід єдинорогів.)

На відміну від Гірчичної печери, багато ілюмінованої, Абрикосова висвітлювалася тільки однією лампочкою. Тут не було струмка з електростанцією, а був вітровий електрогенератор, установлений на верхівці пагорба, але його потужності вистачало лише на один світильник, котрий опромінював тільки одне приміщення із грона підземних порожнеч. Суб'єкти, котрі бажали оглянути всі Абрикосові печери й тунелі, повинні були мати ліхтарики. Учорашні школярі й ченці ліхтарики мали...

Восковий муляж, поколупаний пазурами драконії, валявся осторонь від гнізда, сплетеного з сухого очерету.

Якби не опади, слідчий прихопив би із собою міліцейського кінолога Мезозавренка з видресированим ним псом-шукачем на кличку Ніздреслав; дали б Ніздреславу понюхати фальшиве яйце, і чотириногий фахівець узяв би слід злодюги. Але після такої зливи собаці тут нема чого було робити – вода змила запахи.

Папірусюк із дільничними оглянули печеру, але ніяких доказів, крім квазіяйця, не знайшли. Цей єдиний доказ слідчий обережно поклав у підставлений Ратицею целофановий пакет, щоб у дактилоскопічній лабораторії спробували ідентифікувати наявні на муляжі відбитки пальців.

– Отже, школярі й ченці, – повторив після огляду місця злочину лисий, худий і гачконосий, тобто схожий на Коція Безсмертного, Папірусюк. – Якщо вважати, що крадіжку муляжу в музеї й крадіжку справжнього яйця здійснила одна і та ж людина, а скоріше всього так воно і є, то школярів ми відмітаємо.

Варлаам Оникійович вийняв з-під плаща пачку цигарок "Блакитний Лицар", що виготовляються на Дримпельзябській тютюновій фабриці, ударом нігтя вибив з неї курильний циліндр, зловив його у польоті губами, розкурив від запальнички і продовжив:

– Судячи з того як зламаний замок у музеї, працював професіонал, злодій зі стажем, а значить – дорослий чоловік. Зрозуміло, дорослий чоловік не міг би непомітно змішатися з юрбою дітлахів. Інше діло – монахи. Ви, випадково, не знаєте, – звернувся слідчий до крилатого екскурсовода, – де зараз ті ченці-туристи: ще в Жорикбурзі, чи повернулися до монастиря?

– Ні те ні інше, – заговорив Інокентій Карлович. – У процесі екскурсії по Гірчичних печерах я з ними розмовляв. Вони казали, що після Жорикбурга поїдуть до Замийська-на-Замийці, і дорогою зроблять зупинку в Жабенятинську. Вони мандрують на автобусі з двома шоферами, які міняють один одного. А їхній автобус рухається дуже повільно. Вони збиралися вчора ввечері вирушити зі столиці, усю ніч потихеньку їхати, аби сьогодні до обіду бути у Жабенятинську. Там вони оглянуть місто й Гриньмасяльський замок, і сьогодні ввечері виїдуть до Замийська-на-Замийці, де припускають бути завтра вранці. Повертатися в Задвірполь вони збиралися не через Жорикбург, а через

Свіжегнійополь.

- Якщо все йде за їхнім планом, - сказав Микола Ратиця, дивлячись на наручний годинник, - то зараз вони під'їжджають до Жабенятинська.

- Неодмінно треба із цими ченцями поспілкуватися, - вимовив слідчий, випускаючи дим з ніздрів і накидаючи на лисий череп каптур, - але поки їх наздоженеш на мотоциклі...

Міліціонери, король і дракони вийшли з печери, і виявилося, що в накиданні каптура не було необхідності, бо дощик припинився, а залишки сірого пуху на небі швидко розсмоктувалися, відкриваючи блакить і сяйво.

По закінченню дощу й інші дракони вийшли зі своїх печер, а деякі злетіли в небо у своїх справах. Хвостато-крилаті супутники короля обмінювалися із сусідами вітаннями у вигляді кивків голів. Бачачи, що Інокентій Карлович і Агнеса зайняті спілкуванням із главою держави та міліціонерами (на відміну від короткозорого мешканця Гірчичної печери, більшість драконів мали відмінний зір, краще чим у людей, тому здалеку пізнавали Його Величність), сусіди з делікатності до них не підходили та розмов не заводили, щоб не відволікати.

Варлаам Оникійович подивився нагору й задумливо прошепотів:

- А що, якщо на...

Не договоривши, він вийняв з-під плаща блокнот, щось написав авторучкою на одному з аркушів і простягнув Жорику Дев'ятому, кажучи:

- Якщо ви це підпишете, Ваша Величносте, розслідування буде більш оперативним.

Монарх прочитав, сказав: "Так, звичайно!", і не тільки підписав, але й відтиснув малу державну печатку, яка завжди була при ньому про всяк випадок. А Папірусюк, спостерігаючи за цими діями монарха, ледь чутно мугикав собі під ніс пісенну імпровізацію: "Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю: чому в Жабенятинськ тепер не злітаю? Чому б не злітати швиденько отак, бо ж в Акмуса є однокрилий літак".

Потім, попрощавшись із драконами й королем, пообіцявши тримати їх у курсі справи, міліціонери, знову посковзаючись, падаючи та чортихаючись, спустилися до мотоцикла, всілися на непарноколесий механізм - Ратиця за кермо, Полуящиків на заднє сидіння, Папірусюк у коляску, - й уторохкотіли до Жорикбурга.

Король також попрощався з Інокентієм Карловичем і його сестрою Агнесою, повернувся до коня Цезаря й, осідлавши останнього, теж попрямував до столиці. Автор знає, що Цезарем цей кінь був названий на честь давньоримського політичного діяча. Але не знає, на жаль, якого саме. Може, на честь усім відомого диктатора Гая Юлія Цезаря, а може - на честь його прадіда Гая Юлія Цезаря Першого, а може - діда Гая Юлія Цезаря Другого, а може - батька Гая Юлія Цезаря Старшого. А може - на честь Гая Юлія Цезаря Страбона Вопіска. А може - на честь Гая Юлія Цезаря Октавіана. А може - на честь Гая Юлія Цезаря Віпсаніана. А може - на честь Гая Юлія Цезаря Германіка... А може - на честь усіх разом?

Переміщаючись у гості до Інокентія Карловича, Його Величність планував не тільки вмовити його щодо показових боїв з лицарем, але й послухати в його виконанні

клавесинову музику, бо Жорик був меломаном, а касир Грошенятко в бесіді з ним прохопився про виконавський талант мешканця Гірчичної печери. Але, тепер, коли відкрилися настільки тривожні обставини, королю було вже не до музики.

Слідом за ними покинемо драконів і ми з тобою, безцінний читачу.

Тут закінчується чотирнадцятий розділ, і починається розділ сімнадцятий, куди ми й пережбурюємося.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТЕ. Перетворення табуретки

- Тож, коли хочете, повірте, що я можу творити чудеса. Від трьох літ я знався з одним чарівником, дуже сильним у своїм мистецтві...

Вільям Шекспір, "Як вам це сподобається".

Уся ця магія до того мені набридла, що я не слухав, коли про неї заходила розмова.

Ян Потоцький, "Рукопис, знайдений у Сарагосі".

27 жовтня - 1 листопада 1995 року.

Асфальтовою трасою в напрямку міста Свіжегнійополя двадцять сьомого жовтня 1995 року переміщався вантажний автомобіль – скотовоз. У кузові він перевозив вантаж, яким була, згідно із призначенням цього транспорту, саме худоба, у кількості чотирьох голів, двоє з яких відносилися до категорії непарнорогих парнокопитних, а інші двоє – до категорії непарнокопитих і відповідно безрогих.

Говорячи коротше й конкретніше, скотовоз перевозив єдинорогів і коней.

У кабіні, окрім водія, їхали два пасажери-попутники.

Взагалі ці двоє, яких звали Остап Окрошколюб і Остап Електричка, воліли переміщуватися верхи на своїх конях, а не у чужому автомобілі, але оскільки їм треба було дуже терміново перебратися із селища Сортирославля, що в Шмарклівській області, до Свіжегнійопольської області, а автомобіль прудкіший та витриваліший за коня, то вони погодилися на пропозицію шофера підвезти їх разом з їхніми скакунами.

Шоферові ж забажалося надати тимчасово притулок у кабіні цікавим співрозмовникам, бо наодинці їхати нуднувато. А втім, що пасажери виявляться індивідами цікавими, яким є що розповісти, шофер не сумнівався, бо це були не аби хто, не якісь нудні управдомі або бухгалтери, а справжні лицарі, тобто суб'єкти, так би мовити, пригодисті (чи треба пояснювати, що цей прикметник Автор зварганив від іменника "пригода"?).

Тим більше, що в цього водія вже був досвід перевезення лицарів з їхніми кіньми: десятого жовтня цього року, тобто на самому початку Великої Ячної Експедиції, він підрядився доставити двох членів Напівкруглого Столу – графа Леоніда Очкарика й графа Леоніда Заканавного – разом з їхніми кіньми, котрі звалися Гуго й Генріх, ген-ген на край світу, у якусь глухомань, як то кажуть, до чортів на виступці; що й виконав.

Тоді, більше двох тижнів тому, було тепло й сухо, майже як улітку, а тепер скотовоз у дорозі супроводжувала справжня осінь у вигляді сіро-буро-жовтого колориту ланд-

шафтів і метушливого нелагідного вітру, що істерично розкидав клаптики рослинних одєжинок; каракулевого неба й крапель вологи, дрібних, як пісок, що сипалися часом із того каракулю.

І в той раз і тепер очікування шофера виправдалися – лицарі дійсно розважали його в дорозі базіканням про власні пригоди й пригоди колег. Крім іншого, ці Остапи повідали про останню свою пригоду, що закінчилася ось щойно, протягом цієї доби. Мовляв, неподалік від Сортирославля три дні тому на них накинута зграя якихось небачених жаклих, потворних і лютих ікласто-пазуристих монстрів; лицарі сховалися в старому вітряному млині, і три дні не могли покинути цього прихистка, оточеного і блокованого мерзенними, злими чудовиськами; а закінчилася ця страшна пригода несподівано сьогодні: монстри раптом зникли, коли до млина наблизилися ще два лицарі.

– Це були наші колеги, теж лицарі Напівкруглого Столу, – пояснив водієві вантажівки молодий лицар Остап Окрошколюб. – Саме їх ви бачили разом із нами в корчмі "Під Часниковим Соусом".

– Зрештою, ми схилилися до висновку, до висновку, що ті монстри, монстри були не реальними, а нам увижалися, увижалися. Галюцинація. Може, під впливом гіпнозу, гіпнозу, – сказав граф Остап Електричка. – Але в такому разі неясно, неясно – кому й навіщо, навіщо знадобилось нас отак загіпнотизувати, загіпнотизувати.

Деякі люди в розмові для чогось (чи то машинально, чи то для додання солідності й ваги своїм промовам), повторюють деякі слова по два або більш разів. Граф Остап Електричка теж мав таку мовну особливість.

Кабіна вантажівки-скотовоза зсередини була прикрашена приклеєними там і сям кольоровими фотографіями гарних неодягнених дівчат, що ті знімки було вирізано з журналу "Гарнюзізм!" І тільки перед водієм над вітровим склом, по котрому метлялися, стираючи краплинки, так звані двірники, були два зображення без еротики: іконки Ісуса й Діви Марії. Нижче цих святих персонажів примостився персонаж що називається нечистий: підвішений на волосіні, погойдувався чортик, сплетений із прозорої пластикової трубочки від медичної крапельниці.

Шофер не залишився в боргу перед пасажирами, і теж поділився спогадами зі свого наповненого постійними переміщеннями життя. Адже шоферів, особливо дальнобійників, можна зарахувати до гільдії професійних подорожан, як і мандрівних лицарів.

* * *

Наприклад, одна з історій, що запам'яталися шоферу, трапилась з ним у новорічну ніч.

Увечері 31 грудня 1990 року Іван Трістанович Гигикало (так його звати) після термінового рейсу до Свистоніздрінська (куди він на прохання знайомого бізнесмена доставив не худобу, а незвичайний для скотовоза вантаж – ящики з новорічною піротехнікою – хлопавками, бенгальськими вогнями, феєрверками тощо) повертався порожнем, тобто без вантажу, до рідного міста Шмарклова, сподіваючись о 23.00 бути

вдома, аби із дружиною й дітьми зустріти за святковим столом Новий Рік.

Проїжджаючи крізь селище Родзинки, побачив на узбіччі Діда Мороза з піднятою рукою. Зрозуміло, загальмував. Як же не підібрати Діда Мороза, та ще в новорічну ніч. "Володарю холоднечі" теж треба було встигнути до одинадцяти вечора в Шмарклів.

Білобородий у синьо-білій шубі попутник спочатку був у ролі: говорив пафосно й віршами, як і належить цьому персонажу. Потім вийшов з образу й заговорив нормально, зізнавшись, що він не професійний актор, а аматор; за фахом же він офіціант у ресторані. У Родзинки їздив, щоб у вигляді Діда Мороза вручити подарунки племінникам, а тепер от поспішає додому.

Автомобіль пересувався засніженою трасою. Крізь шпарину в хмарах сяяв повний місяць. Перед світляними фарами як мошки роїлися сніжинки. Ніщо не віщувало неприємностей.

Але неприємність сталася, неочікувана, начебто таке що вилупилося з пінгвінячого яйця крокодилена.

Раптом заглух мотор, і машина завмерла посеред шляху, як пам'ятник вантажному автотранспорту.

Поломка мотора – річ взагалі нехороша, а тим більш перед Новим Роком, коли люди в домівках готуються до застілля й на пустинній трасі немає нікого, хто міг би взяти тебе на буксир, або позичити запчастини для заміни поламаних деталей.

Даремно Іван Гигикало і його з підв'язаною бородою пасажир витріщалися в темну далечінь із надією побачити наближення сяючих цяточок фар.

Стрілки годинника рухалися, вантажівка не рухалась.

Зиркнувши на годинника, шофер із досадою й навіть дещо нецензурно констатував, що вже минув час, коли він розраховував опинитися в колі родини, і до настання Нового Року залишилися лічені хвилини. Доведеться зустрічати його просто тут, без застілля та святкового затишку. Хріново.

Так званий Дід Мороз зовсім засмутився, зажурився й заходився миркати, що, мовляв, вам, громадянине шофере, півбіди – ну, подумаєш, зустрінеш Новий Рік не там де хотілось би, – а от мені, мовляв, зовсім біда. Ви ж бо, принаймні, і після півночі залишитеся гомо сапієнсом, а от я...

Виявилося, що цей так званий Дід Мороз був не звичайною людиною, а перевертнем, або, висловлюючись по-науковому, теріантропом. Перевертнем-вовкулакою, тобто опівночі місяця у повні він перетворювався на вовка.

Удома в нього обладнано спеціальний вольєр, де він, попередньо зачинившись, проводив ці, так би мовити, звірині години свого життя. А тут, посеред дикої природи, без стін і заборів... Може відбутися пісня цапа (тобто він сказав "трагедія", але ж ти, безцінний читачу, можливо, знаєш, що давньогрецьке слово "трагедія" від початку й дослівно означало саме "пісня цапа"). Наприклад, перетворившись на вовка й вискочивши з людської одєжини, він може забігти в снігове безлюддя й там на світанку знову стати людиною, голою на морозі. Усе, капут, крапка, кранти, кірдик, гаплик, каюк, карачун, амба, копець, триндець, летальний випадок – замерзне нахрін.

Або, наприклад, у нападі звірячого апетиту накинеться на свіже м'ясо, що ним визнає шофера або ще якусь зустрічну людину. Бо він не може контролювати й стримувати інстинкти хижака, на якого перетворюється. Загалом, біда, біда. Тепер от якраз той рідкісний випадок, коли в новорічну ніч місяць у повні. І скоро північ.

Коли попутник висловлював цю свою біду, шоферу, по-перше, згадався радянський мультфільм, де підступний вовк із хижацькими намірами видавав себе за Діда Мороза, відповідно вбравшись; а по-друге, водій не на жарт злякався за своє життя. Отакої – опинитися в безлюдній місці сам на сам із зубастим і напевно голодним сильним хижаком.

Перше, що спало на думку Іванові Гигикалу в аспекті самозахисту, так це при початкових симптомах перетворення людини на звіра виштовхнути його з кабіни й зачинитися. Але тут же шофер зазначив, що цей план не ідеальний. По-перше, хтозна – може, перевертень-вовкулака настільки сильний, що в змозі зруйнувати кабіну автомобіля й дістатися водія. По-друге, якщо він навіть не руйнуватиме машини й не накидатиметься на шофера, а просто втече в морозне пустище, то там, перевернувшись знову на гомо сапієнса і втративши вовче хутро, загине від переохолодження. І це дуже шкода, адже людина він, як видно, непогана, і не винен, що в його організмі присутня така, так би мовити, патологія.

І тоді в мозку водія вилупився інший план. Він сказав так званому Дідові Морозу, що тому треба терміново заснути. Сплячі ж суб'єкти нікуди не пересуваються (якщо вони не сомнамбули) і нікого не кусають. Той буркнув, що спати йому зовсім не хочеться, і не бувало такого, щоб він при повному місяці спав, навпаки, саме тоді в нього безсоння від припливу звірячої бадьорості.

Шофер повідомив, що в нього завжди є під рукою дуже ефективно снотворне, бо водій автомобіля має добре виспатися під час відпочинку, щоб не задрімати під час роботи, тобто в дорозі за кермом, що смертельно небезпечно. Перевертню, мовляв, слід негайно випити дві пігулки, і він проспить усю ніч, не заподіявши шкоди ані собі, ані іншому.

Попутник погодився й, не зволікаючи, проковтнув той препарат, запивши теплою мінералкою із пляшки.

Хвилин за п'ять його стало хилити на сон, і він запитав у Івана, чи не знайдеться в того міцної мотузки. Шофер відповів, мовляв, так, є. Так званий Дід Мороз вирішив про всяк випадок переміститися з кабіни до кузова, і нехай там, мовляв, водій йому для більшої безпеки зв'яже кінцівки. Гигикало швиденько наламав соснових гілок у придорожньому бору, устелив ними дно кузова, аби попутникові спати не на твердих дошках, а на "матраці" із пружного лапнику, зверху розстелив килим, зв'язав мотузкою руки й ноги пасажир (той відразу ж заснув), і, незважаючи що на попутникові тепла дідморозівська шуба, а холоднеча слабенька, градуси три нижче за нуль за Цельсієм, Іван турботливо накрив пасажирів ще й товстою тілогрійкою. Після чого повернувся до кабіни й зачинився.

Коли годинник суміщенням стрілок показав опівночі, водій подумки привітав себе з

настанням Нового - 1991 - Року й став тривожно прислухатися. Але - ні, жодних підозрілих звуків не було, із чого випливало, що вовк спокійно спить у кузові.

Коли прийшов світанок і, отже, вовк знову став людиною, Іван повернувся до кузова, і виявив там невеликий замет: поверх чорної тілогрійки снігопад дбайливо вкрив сплячого тілогрійкою білою. Водій змахнув сніг, розбуркав сонного попутника й розв'язав йому кінцівки. Той одразу перехрестився, подякувавши Господові, що ніч минула благополучно. І водієві сказав спасибі за снадійне.

За півтори години засніженою трасою їхав у напрямку Шмарклова трактор, узяв скотовоза на буксир, і дотягнув до міста, де Іван Гигикало та його попутник, побажавши один одному всього найліпшого в році, котрий щойно розпочався, розлучилися.

- Так ви бачили вовка, чи не бачили? - уточнював заінтригований лицар Остап Окрошколюб.

- Ні, він же лежав у кузові, накритий тілогрійкою, а я був у кабіні, - відповів шофер, - не міг я його побачити.

- Так може він, він і не перетворювався, не перетворювався на вовка, вовка? - висловив сумнів граф Остап Електричка.

Водій знизав плечима.

- Може, він взагалі не був перевертнем, а просто вас розіграв, - припустив Окрошколюб.

- Навіщо? Яка йому від цього користь? - засумнівався в такій версії шофер.

Молодий лицар відповів, що бувають такі диваки, котрих хлібом не годуй, а дай розіграти ближнього. Ні, не шахраї - ті обдурюють саме заради користі, - а цілковито безкорисливі жартівники, яким просто за насолоду навішати співрозмовникові локшини на вуха, переконати в тім, що не відповідає дійсності; наприклад, переконати, що він не той, хто є насправді.

- Ну, не знаю, - знову знизав плечима водій.

- От Методій Хламенко, комендант лицарського гуртожитку, де живемо й ми із дружиною, той дійсно перевертень-вовкулака, - додав Окрошколюб, - отут уже ніяких сумнівів. Я власними очима бачив коменданта у вигляді вовка. А той пасажир міг просто набрехати.

- Перевертні, перевертні бувають різні, різні, - говорив граф Остап Електричка. - Мені, мені, наприклад, приятель дитинства, дитинства, який тепер працює лікарем-проктологом, проктологом, розповів про дуже незвичайного перевертня, перевертня...

До цього лікаря, мовляв, якийсь пацієнт звернувся зі скаргою, що в ночі місяця у повні в нього бувають сильні запори й відчуття чужорідного тіла в прямій кишці. Проктолог через задній прохід обстежив його пряму кишку, виявив глиста й виколупнув його назовні. Черв'як здався спеціалісту не зовсім звичайним, і лікар залишив паразита для дослідження. Незабаром, у ніч повного місяця, доктор, що засидівся за північ у лабораторії, ненароком кинув оком на скляну посудину, де тримав того хробака, і обімлів: замість глиста в посудині був чималенький равлик. На світанку

цей величезний черевоногий молюск із білою мушлею знову перевернувся на хробака-паразита без мушлі. Так проктолог відкрив, що то був не просто глист, а глист-перевертень. Істота, здатна під впливом повного місяця тимчасово перетворюватися з одного виду безхребетного організму на інший вид безхребетного ж організму.

- А я чув про людину-перевертня, що перевертається не на одну особину, а одночасно на двох, тобто роздвоюється, - повідомив Остап Окрошколюб.

Це, мовляв, чоловік середніх років, який опівночі місяця у повні перетворюється на дитину й діда, а на світанку дитинча й старигань з'єднуються й знову стають одним чоловіком середнього віку.

- Яких тільки чудес не буває! - подивувався шофер скотовоза й додав: - А я чув, що у Великому Світі теж водяться перевертні. Але якісь дивні. Котрі у час озвіріння вкриті не хутром, як-от наприклад вовкулаки, а міліцейськими погонями...

І так далі, і тому подібне...

(До речі, безцінний читачу, щодо Діда Мороза, не того офіціанта-перевертня, котрий в даному випадку виконував цю роль, а, так би мовити, "справжнього" Діда Мороза - персонажа советських та постсоветських новорічних ялинок, то мало хто знає, що народився він у Харкові...

- Авжеж! - вигукує Ліва півкуля авторського мозку, але таким саркастичним тоном, що це "авжеж" означає не "так", а "дуже сумніваюся". - У своєму квасному харківському патріотизмові ти, пане Авторе, схоже, докотився до тієї стадії, що маєш намір стверджувати, ніби Харків є, так би мовити, "батьківщиною слонів", тобто приписувати Харкову усі світові досягнення. На взірць того, як у творі Е.Т.А. Гофмана завдяки магії фей Крихітці Цахесу на прізвище Цинобер приписувалися досягнення, до яких він насправді не мав відношення.

- Я не казатиму, що Харків є "батьківщиною слонів", хоча кістки мамонта й були знайдені в центрі цього міста, - заперечує Автор, - тобто не маю наміру приписувати Харкову чужих досягнень. Але й харківських досягнень нікому віддавати не бажаю. Якщо Дід Мороз справді народився у Харкові, тобто його, як персонажа советської новорічної ялинки, придумали харків'яни, то чому б про це не повідати читачеві.

- Авжеж! - знов вигукує Ліва тим же саркастичним тоном. - Советський Дід Мороз - це, так би мовити, аналог Морозка з російської народної казки, Мороза Івановича з однойменної казки Володимира Одоевського, Мороза Червоного Носа з однойменної поеми Миколи Некрасова, Мороза з п'єси "Снігуронька" Олександра Островського, різдвяного святого Миколая або Санта-Клауса, ба навіть язичницьких богів зими. І Харків до народження цих персонажів не причетний.

- Я не заперечую, що перераховані зимові чудотворці можуть вважатися прототипами советського Діда Мороза. Але прототипи прототипами, а Дід Мороз як персонаж советської новорічної ялинки був придуманий саме у Харкові. Саме в цьому місті він уперше з'явився публічно на першій у СРСР новорічній ялинці (не на дереві, зрозуміло, а на святковому заході), що відбулася у грудні тисяча дев'ястсот тридцять п'ятого року, в першому і єдиному на той час Палаці Піонерів. А вже потім ці харківські

винаходи - і новорічні ялинки (не дерева, а масові святкування), і Діди Морози, і палаци піонерів - розповсюдилися по всьому Советському Союзу. Ну, у Москві, сказати по правді, перша тамтешня ялинка з першим тамтешнім Дідом Морозом відбулася не набагато пізніше, ніж у Харкові, - на початку січня тисяча дев'яtsel тридцять шостого року, тобто відстала від харківської лише на лічені години. Але все ж це москвичі підхопили харківську ініціативу, а не навпаки. Отже Дід Мороз, як советський і постсоветський новорічний персонаж, є породженням Харкова!

- Ну, якщо це дійсно так, - додає Ліва півкуля авторського мозку, - то мені це приємно, адже я, по правді сказати, теж в хорошому смислі патріот Харкова.

- І мені приємно, і я патріот, - підтакує півкуля Права.

- Таким чином, - підводить риску Автор, - не будучи "батьківщиною слонів", батьківщиною Діда Мороза Харків все ж є. Якби я був харківським чиновником, відповідальним за монументи, то встановив би у цьому місті пам'ятник Дідові Морозу з вміщеною на постаменті інформацією про його харківське походження. Упевнений, що ця скульптура відразу ж стала б міською визначною пам'яткою, і як харків'яни, так і гості міста із задоволенням з нею б фотографувалися. Це вам все ж аж сам Дід Мороз, а не хухри-мухри. Втім, хоч Харків і не "батьківщина слонів", а й пам'ятник мамонтові я б в центрі міста поставив, бо далеко не кожен населений пункт, а тим більше такий великий, може похвалитися, що посеред нього відкопали мамонта (чи то пак його скелет). Та от хоча б у зоопарку поставив, адже зоопарк від місця знахідки тих мошів усього в лічених кроках. Так що такий монумент теж цілком тягнув би на звання неординарної пам'ятки. Незважаючи що пам'ятники мамонтам уже є в чотирьох країнах. Найперший із них, до речі, був установлений тисяча вісімсот сорок першого року в Україні, але не на Харківщині, а на сусідній Сумщині. У зв'язку зі знахідкою там мамонтового кістяка. Оскільки знайшов той скелет харків'янин, професор Харківського університету Іван Калиниченко, то не дивно, що покійний мамонт і опинився в Харкові, в колекції університету. А ініціатором і керівником установки першого в світі пам'ятника мамонтові був усе той же харківський професор. За вісімдесят чотири роки іншого мамонта відкопали вже безпосередньо в самому Харкові, практично в центрі міста, копаючи фундамент для будівництва Держпрому. Але йому пам'ятника, на жаль, до сих пір немає. Втім, тодішня харківська преса з приводу тієї знахідки зауважила, що це не перший, а вже третій кістяк мамонта, відкопаний на території Харкова. А тоді, треба зауважити, територія Харкова була значно меншою, ніж тепер.

- Думку про харківський пам'ятник мамонтові вже висловив твій персонаж Бізончик Солом'яний, - згадала Ліва півкуля, - у щосі сімнадцятому "Корчма "Під Рятівною Мухой"".

- Так, і я з ним згоден, - каже Автор.)

Ось так, стискаючи час захоплюючим базіканням, вони (не Автор зі своїми мозковими півкулями, а шофер скотовоза із пасажирями у доспіхах) переміщалися до Свіжегнійопольської області.

Зрештою, чи то через те що в них вичерпалися факти, чи то стомившись вібрувати голосовими зв'язками, ворочати язиками й ворушити губами, замовкли, і водій вмикнув касетного магнітофона із записами російського блатного шансону.

Автор же скористається музичною паузою, аби дещо повідомити читачеві про героїв цього розділу:

Молодий лицар Остап Окрошколюб, повне ім'я якого Остап Вікторович Біленко, – двадцятидворічний кремезний хлопець, великогубий сіроокий блондин з маленьким гачкуватим, як совиний дзьоб, носом. У лицарі його було посвячено королем менше року тому – в грудні 1994-го. Їздить на коні Сигізмунді (ігреневої масті, тобто грива й хвіст – димчасті, а все решта – шоколадного кольору), названому так на честь Сигізмунда Першого, короля Угорщини та Чехії, імператора Священної Римської Імперії (XIV-XV століття). На гербі й щиті Окрошколюба – великий круглий чорний гудзик із чотирма дірочками, у білому полі.

Зрілий граф Остап Електричка, повне ім'я якого Остап Філаретович Шустиков, – тридцятидев'ятирічний високий чоловік стрункої, навіть можна сказати худорлявої статури (чим нагадує легендарного Дон Кіхота), довговолосий темно-русявий бородань (втім, бороду постригає коротко, так що вона схожа на щітку). Лицар Напівкруглого Столу із тринадцятирічним стажем (у лицарі його було посвячено в 1982 році). В році 1989-му знешкодив банду угонщиків трамваїв, що за той подвиг король присвоїв йому титул барона. А в 1993-му йому було присвоєно титул графа за битву з хуліганом-велетнем. Їздить на коні Саладині (мишастої масті, тобто зі шкірою попелястого кольору), названому так на честь єгипетського султана Саладина (повне офіційне ім'я котрого ал-Малік ан-Насир Салах ад-Дін, а справжнє ім'я Юсуф ібн Айюб; XII століття). На гербі й щиті Електрички – білий сірник із коричневою голівкою, у червоному полі.

– Мені цікаво, – заговорила Права півкуля авторського мозку, – звідки в Остапа Шустикова таке прізвисько? З Окрошколюбом усе зрозуміло: любить окрошку. Але чому – Електричка? Тим більше що у відсталій у науково-технічному аспекті Терентопії електричок немає, тільки паровози.

– Таке прізвисько приліпилося до Шустикова в юності, наприкінці шістдесятих років, – пояснює Автор. – Тоді в Терентопське королівство з Великого Світу (конкретніше – Советського Союзу) просочився естрадний шлягер – російська пісенька "Остання електричка" (музика Давида Тухманова, слова Михайла Ножкіна), з таким приспівом:

Опять от меня сбежала
Последняя электричка,
И я по шпалам, опять по шпалам
Иду домой по привычке.

– Ну, ясно: Шустиков постійно наспівував цю пісеньку, і за те друзяки прозвали його Електричкою, – метикує півкуля Ліва.

– Молодчинка, – оцінює кмітливість своєї Лівої мозкової півкулі Автор.

Автор нагадує, що Остапам для пошуків викраденого драконячого яйця й так

званого яєчного шахрая, тобто організатора крадіжки того яйця, за жеребом дістався одинадцятий сектор королівства. Там вони сумлінно опитували жителів сіл, поки не зустріли, під'їжджаючи до селища Сортирославля, велику зграю фантастично жахливих і лютих чудовиськ, досі небачених, від яких змушені були кинутися навтьоки, і сховатися в старому млині, де три дні були заблоковані злісними монстрами, які раптом зникли при прибутті туди Лицаря Півної Кружки та Річарда Левове Копито.

Не треба Остапам дорікати, мовляв, справжні лицарі повинні з небезпечними чудовиськами битися, а не тікати й боягузливо ховатися. Остапи не боягузи. Просто кількість цих чудовиськ, їхня кровожерна лютість і величина гострих зубів та пазурів свідчили, що лицарі відразу загинуть на місці без усякої користі, не встигнувши розпочати битву, навіть, не встигнувши змахнути мечами. Тому втеча була найрозумнішим у даній ситуації вчинком.

У безглуздій і марній загибелі немає героїзму. Якщо людина гине, рятуючи інших – так, це героїзм, це подвиг; а гинути свідомо ні за цапову душу – дурість. Божевільним, а не героєм, назвуть суб'єкта, котрий заради хвастощів – мовляв, подивіться, який я хоробрий – вистрибне на колію перед швидким потягом і, звичайно, буде миттєво умертвлений рухом багатотонного металу.

Письменник Максим Горький у своїй знаменитій "Пісні про Сокола" написав: "Безумству хоробрих співаємо ми пісню!" Але по правді сказати, найчастіше безумство хоробрих закінчується не піснею, а маршем. Похоронним. Або погребальним плачем. Або тишею. Або карканням бенкетуючих воронів чи звуками інших падложерів. Хоробрість – якість корисна й славна. Але БЕЗУМНА хоробрість – шлях до дурного самогубства. Безумності в чому б то не було, зокрема у хоробрості, в міру можливості бажано уникати. Розумна хоробрість переважніше безумної.

Якщо вже тобі надало народитися – ага, отаке втнути, – то будь ласкавий – живи. Мільярди мільярдів людських сперматозоїдів і яйцеклітин загинули, так і не ставши людьми, а ти, так би мовити, із зиготи вибився в люди, тож не ухиляйся від життя. Безглуздий добровільний відхід із життя – це зрада тих, кому ти дорогий; а також тих мільярдів одноклітинних кандидатів у люди, яким, на відміну від тебе, так і не довелося народитися; а також Вищої Сили, завдяки котрій виникло життя. Завжди пам'ятай: якщо ти з'явився на світ, то це означає, що ти потрібен Вищій Силі, потрібен Всесвіту, потрібен Людству! Потрібен, потрібен, навіть коли тобі здається, що ти не потрібен нікому. Потрібен, пам'ятай про це, і не відмовляйся від життя, тим більше якщо ця відмова нікого не рятує.

– Знову тебе занесло в пафос і моралізаторство, – буркнула Авторіві його Ліва мозкова півкуля.

– Так, – погоджується Автор, – мене дійсно інколи заносить.

Багато хто з демагогів, аби додати переконливості і солідності своїм патяканням про щось, пришпандорюють до них якусь цитату з писань того чи іншого дуже давнього і авторитетного мудреця. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, закінчуючи свій монолог про хоробрість, теж ушкварює цей трюк –

пристїбає цитату:

Стародавній китайський мислитель Лао-Цзи у своїй книзі "Дао де Цзин" в сімдесять третьому висловлюванні написав: "Хоробрий, що рветься у бій, гине. Хоробрий, що не рветься у бій, житиме. Ці дві речі означають: одна користь, інша шкоду. Хто знає причини того, що небо ненавидить войовничих? Пояснити це важко і бездоганно мудрому".

А якийсь невідомий сміливець бовкнув: "Я не з тих, хто боягузливо рветься в баталію, я з тих, хто відважно знаходиться в тилу".

Але повернемося до Остапів.

Спілкування Остапів із Річардом Левове Копито й Лицарем Півної Кружки – колегами по Напівкруглому Столу, котрих вони там, в одинадцятому секторі, ніяк не очікували побачити, – відкрило Окрошколюбу й Електричці, що, по-перше, страховиська, скоріше всього, були не реальними, а якоюсь манною, галюцинацією, навіюванням; а по-друге, що за розпорядженням Його Величності їм слід помінятися з Мгоцьком і Річардом секторами пошуків, тобто залишити цей одинадцятий сектор королівства, перебратися до сімнадцятого і продовжувати пошуки яйця і шахрая там.

(До речі, щодо обміну. Іноді люди кажуть: "Поміняв шило на мило", маючи на увазі, що обмін безглуздий та нісенітний. Напевно ті, хто таке саркастично промовляє, просто ніколи не намагалися намитися шилом. Інакше вони повною мірою відчули б користь такого обміну. А всякий, хто намагався проштрикнути що-небудь шматком мила, назавжди засвоїв користь обміну мила на шило.)

І ось на попутній вантажівці-скотовозі Остапи приїхали до сімнадцятого сектору; у лісовий масив Оксамитової пущі, що в тім лісі то там то сям на галявинах або просіках розташовано села, хутори тощо; в регіон, де раніш займались пошуками Річард Левове Копито і Лицар Півної Кружки.

– Висадіть нас, нас біля першого-ліпшого населеного, населеного пункту, пункту, – попросив граф Остап Електричка.

– Добре, – відповів шофер.

Вантажівка зупинилася біля села з дивною назвою Марсіанська Русь (втім, дивні назви – явище типове, як читач помітив, для терентопських населених пунктів; полюбляють жителі королівства щось творчо втнути, у тому числі й у даному аспекті), лицарі вийшли з кабіни, шофер підійнявся в кузов, відкрив задній борт і висунув звідти, начебто твердий прямокутний сірий довгий язик, дощатий трап, по якому Сигізмунд із Саладином зійшли з машини на ґрунт. Остапи осіддали коней і попрощалися з водієм, подякувавши за поїздку. Після чого вантажівка повезла єдинорогів далі, а доспіхоносці стали до опитування населення.

Протягом п'яти днів вони опитали мешканців шести маленьких, розташованих недалечко одного від одного сіл: Марсіанська Русь, Дюковине, Перерепенкове, Лукоперівка, Гикавка й Підкузьминське. На жаль, нічого нового з питань, що їх цікавили, вони там не дізналися.

* * *

Уранці шостого дня, тобто першого листопада, коли вогке опале листя нав'язливо сунуло в ніздрі грибний аромат і крилаті стукачі норовили посипати проїжджих тирсою (так, про брехунів кажуть, що вони пудрять мізки; а дятли пудрили вершникам не мізки, а шоломи, і не пудрою, а здрібною деревиною), лицарі перемістилися верхи з Підкузьминського до страусової ферми, що примостилася за три кілометри від цього села, на розкидистій галявині серед діброви, котра приступилася до жолудьоспаду.

Першими, кого вони там побачили, були саме африканські страуси в просторому загоні, обрамленому огорожею із соснових дощок. Іншою живою істотою, що потрапила в поле зору напівкруглостолових мандрівників, був огрядної статури мужик років сорока п'яти, голений, у сірому кашкеті, сірому ж стьобаному ватнику й кирзових чоботях. Він приніс в оцинкованому цебрі страусовий корм і заходився сипати його в довгу годівницю, через що до нього метнулися ці колосальні могутньоногі пташки.

Мужик так зосередився на страусах, що не помітив наближення лицарів.

- Доброго ранку, ранку, шановний, шановний, - заговорив, під'їжджаючи до мужика, граф Остап Електричка. - Скажіть, будь ласка, чи відомо, відомо вам щось про місцезнаходження, місцезнаходження драконячого яйця, яйця, викраденого у вересні, вересні в Каменіані, і про цього пройдисвіта, пройдисвіта? - і граф простягнув аркуш паперу із зображенням так званого яєчного шахрая.

Мужик, здригнувшись від несподіваного незнайомого голосу, обернувся. Побачив лицарів, і в його очах вилупився жах. Впустивши цебро і заволавши - "Аааа!" - кинувся навтьоки.

Настільки неадекватна реакція на, здавалося б, звичайне питання приголомшила Остапів. Такого вони аж ніяк не очікували. І миттєво спалахнула підозра: а чи не замішаний він у викраденні, чи не є спільником шахрая; інакше чому б це йому так боятися лицарів. Навіть майнуло - а чи не сам це шахрай власною персоною; той теж за описом невисокий, огрядний, кругловидий. А страусова ферма - прекрасне місце, аби сховати викрадене яйце дракона, бо яйце дракона за величиною, формою й кольором схоже на страусове.

- Стій! - грізно крикнув Електричка, і лицарі на скакунах погналися за підозрілим.

Вони його вже майже наздогнали, коли він шмигнув у дощатий нужник і замкнувся зсередини на гачок із товстого алюмінієвого дроту.

- Виходь, а то гірше буде! - сказав лицар Остап Окрошколюб, намагаючись голосом виразити максимальну суворість.

- Ну чого ви до мене причепилися?! - плаксиво забурмотів той що зачинився. - Я вас не чіпаю, і ви мене не чіпайте. Залиште мене в спокої.

- Виходь по-хорошому, по-хорошому! - наполягав Електричка, зістрибнувши з коня, як і Окрошколюб.

- Їдьте своєю дорогою, - просив той.

- Не хочеш добровільно, доведеться...

Окрошколюб схопився за іржаву ручку й рвонув двері. Дротяний гачок, не витримавши такого насильства, відірвався, і двері розчахнулися.

- Аааа! - знов заверещав чоловік, так голосно й емоційно, ніби його живцем розпилювали.

З ферми до нужника кинулися спантеличені вереском люди.

- Не кусайте, не кусайте мене! - волав дивак, загороджуючись від лицарів ліктями.

- Тю, що за ідіот, - зніксовів Окрошколюб і почухав кулаком задню поверхню шолома.

- Може, йому теж привиділися, привиділися жахливі монстри, монстри, як і нам, там, біля Сортирославля, Сортирославля, - шепнув напарникові граф Електричка.

- У чому річ? - запитала захекана пані, озброєна вилами, теж у ватнику й кирзових чоботях, але без кашкету, а в строкатій хустці.

- Що тут трапилося? - підтакнув парубок років двадцяти п'яти, що прибіг із нею, озброєний лопатою.

Крім пані та парубка до нужника підтягнулися дівця старшого шкільного віку й хлопчисько-підліток, на вигляд п'ятикласник або шестикласник. Вони також були в не дуже чистих шатах сільських роботяг. За ними не настільки жваво чимчикував сивий дідок із борідкою начебто заячий хвіст, років сімдесяти п'яти, у коричневому береті; що в того стариганя широка коричнева ж курточка теж була злегка забруднена, але не землею або гноєм, а різнокольоровими фарбами.

- Та от хотіли поговорити з людиною, дещо з'ясувати, а він чогось кинувся навтьоки, замкнувся й верещить, - здивовано відповів лицар Остап Окрошколюб.

- Ми, ми вже не перший тиждень, тиждень проводимо опитування, опитування населення, і перший раз отаке, отаке, - розвів руками граф Остап Електричка.

І всі подивилися на громадянина в нужнику, чекаючи пояснень. Принишклий дивак у цей час між піднятими ліктями розглядав приїжджих, потім опустил лікті й спокійно сказав:

- Тьху ти, це ж не ви, я помилився.

І став пояснювати, що він цих прийняв за інших лицарів, про яких уже розповідав своїй родині, за тих божевільних, що хотіли його покусати на дорозі між Незграбним і Твердопупівкою.

Ті теж, мовляв, спочатку запитали про драконяче яйце й намальованого чоловіка, а потім почали верзти повну нісенітницю, як явні безумці. Зрештою, дійшли до того, що один одному наказав укусити попутника, так що йому довелося рятуватися від ідіотів втечею. Добре, що їздові страуси швидко відвезли його від божевільних лицарів, а то невідомо, чим би все закінчилося. У них же окрім зубів були мечі! Від божевільних усього можна очікувати.

Тому щойно, почувши те ж питання про яйце й намальованого шахрая й побачивши знову лицарів, він зопалу вирішив, що це ті ненормальні його розшукали, аби нарешті покусати. Помилка трапилась.

- Так, ми нормальні, і нікого не кусаємо, - підтвердив Окрошколюб.

- А ті були геть несамовиті, - продовжував мужик, нарешті вийшовши з нужника. - Селищний голова Твердопупівки повідомив мені, що божевільні лицарі там навіть собак

покусили. Тепер я цілковито упевнений, що ви – це не вони, бо в тих на щитах були пивний кухоль і ведмідь догори дригом, а у вас – ґудзик і сірник.

– Кухоль і ведмідь? – перепитав Остап Окрошколюб. – Тю, та то ж Лицар Пивної Кружки й Річард Левове Копито!

– Ага, вони мені так і відрекомендувалися, – кивнув мужик.

– Але вони, вони не божевільні, не божевільні! – заперечив граф Остап Електричка.

– Ми з ними спілкувалися не більше тижня тому, і вони були абсолютно нормальні, адекватні, ніякого шизофренічного марення, ніяких спроб когось вкусити, – підтверджував Окрошколюб. – Щось ви плутаєте, чоловіче.

– Не плутаю й не брешу, саме так і було, – наполягав мужик; навіть на підтвердження своїх слів додав: – Чесне піонерське! – хоча вже років тридцять, як вийшов із піонерського віку. – Але то вже, як то кажуть, діла минулих днів, а зараз, панове лицарі, запрошую вас бути моїми гостями, відпочити на нашій фермі, пригоститися чим Бог послав, омитися в лазні, і таке інше.

Тут же лицарі познайомилися з мешканцями ферми (маються на увазі тільки люди, бо окрім людей на фермі жили страуси, собаки, кішки, кури, миші та інші неговорячі тварини, з якими лицарі, ясна річ, не знайомилися). Мужик був фермером Гнатом Свиридовичем Кактусенком; пані з вилами – його дружиною Зоєю Мойсеївною Кактусенко; парубок із лопатою, дівчина й підліток – їхніми дітьми. А от сивий дідок, з борідкою на кшталт заячого хвоста, що причимчикував останнім, не був ані членом їхньої родини, ані якимось, навіть далеким, родичем, ані взагалі мешканцем цих місць. Це був столичний живописець Клим Серафімович Петренко-Самогонов, який приїхав на ферму з Жорикбурга, щоб зробити з натури замальовки страусів для запланованої ним нової картини, і вже третій день гостював у Кактусенків, роблячи начерки олівцем в альбомі й олійними фарбами на ґрунтованих картонках.

Остапи показали присутнім малюнок (точніше ксерокопію малюнку) – портрет так званого яєчного шахрая – і задали традиційне запитання. Кактусенки відповіли негативно: ні, мовляв, не знаємо, не бачили такого. А живописець Петренко-Самогонов насамперед спитав: хто автор малюнка. Лицарі сказали, що зображення отримали від Його Величності, а хто автор не цікавилися.

("Стоп! – каже скрупульозна Ліва півкуля авторського мозку. – Цю ксерокопію лицарі отримали після лицарського турніру в День Шляхетного Мордобою. А перед турніром Жорик Дев'ятий виголосив перед лицарями промову, де, крім іншого, згадав, що портрет намальований драконом Інокентієм Карловичем. Так сказано в розділі тридцять першому "День Шляхетного Мордобою". Отже, лицарі повинні були знати про це". – "Ну, теоретично повинні були знати, – відповідає Автор. – Але практично ... У той момент, коли король вимовляв ім'я Інокентія Карловича, обидва Остапи відволіклися (Окрошколюб відганяв муху, що нахабно пурхала перед очима, а Електричка нахилився, щоб підняти впущеного носовичка), тому пропустили цю фразу повз вуха".)

– Добре намальовано, – похвалив старий живописець невідомого рисувальника, після чого також сказав, що не знає місцезнаходження намальованого.

Від запрошення погостювати на фермі Остапи відмовилися; мовляв, уже поснідали в Підкузьминському й поки не голодні, та й у лазні обмились там же, так що немає приводу тут затримуватися.

- Куди, куди веде ця дорога, дорога? - поцікавився граф Остап Електричка.

- До села Хухримухриєва, - відповідав Гнат Кактусенко. - Це немаленьке за тутешніми мірками село, там є й пошта, і лікарня, і будинок культури... Там, до речі, проживає навіть один чарівник: Олександр Олексійович Манюня.

- Чарівник - це добре. Чародії багато чого знають, - сказав Остап Окрошколюб, виймаючи з кишені свого рюкзака велику телеграму.

Телеграму, що вони отримали її на телеграфі в Сортирославлі; телеграму, яку відправив їм до запитання король Жорик Дев'ятий; телеграму, у якій Його Величність не тільки наказував їм залишити одинадцятий сектор королівства й продовжити пошуки в секторі сімнадцятому, а й перераховував скрупульозно назви тих населених пунктів у цьому сімнадцятому секторі, де вже провели опитування Річард Левове Копито й Лицар Півної Кружки, щоб Остапи не гаяли часу на відвідування цих пунктів.

Пробігши очима цей список, Окрошколюб сказав Електричці:

- У Хухримухриєве Мгоцько з Річардом теж не навідувалися. Їдьмо туди.

- Я люблю знайомитися із чародіями, - зізнався сивий живописець Петренко-Самогонов, - від них завжди дізнаєшся чогось цікавого, невідомого. Я познайомився вже з вісімнадцятьма чарівниками, і намалював їхні портрети, а от з Олександром Олексійовичем Манюнею поки не знайомий. Мабуть, скористаюсь випадком і з'їжджу з вами, панове лицарі, до Хухримухриєва, познайомлюся із чудотворцем, і намалюю, за традицією, його портрет. А потім повернуся до ферми й продовжу замальовувати страусів. А можна ще раз глянути на вашу картинку?

- Звичайно, - і Електричка знову подав старому портрет шахрая. - Ви можете, можете сісти, сісти на мого коня, коня, - граф погладив гриву Саладина, - ви, ви людина неважка, неважка, а він звір міцний, міцний, доведе нас двох, двох.

- Ну, ні, некомфортно літній людині так переміщатися, - заперечив фермер, - я краще запряжу тваринку у свій двомісний візок і на ній відвезу туди Клима Серафимовича. Почекайте, - і пішов запрягати.

- Когось мені цей суб'єкт нагадує, - бурмотів живописець, удивляючись у риси намальованого чоловіка, - здається, десь колись я бачив схожого, але де й коли - не пам'ятаю.

- Спробуйте, спробуйте пригадати, пригадати, - попрохав граф Електричка.

- Буду думати, - сказав старий, і повернув аркуш лицарям.

- Я, чесно зізнатися, не є знавцем мистецтва й, зокрема, живопису, але прізвище Петренко-Самогонов мені знайоме, - казав Окрошколюб, ховаючи телеграму короля назад у кишеню рюкзака. - Здається, я бачив якусь вашу картину.

- Напевно - "Купання рудого єдинорога", - припустив Петренко-Самогонов, - це найвідоміше моє полотно.

- Точно! "Купання рудого єдинорога"! Мені ж із самого дитинства часто

траплялися його репродукції й на настінному календарі, і на листівці, і на обкладинці шкільного зошита, і в шкільному підручнику з естетичного виховання, і ще десь! – захоплено вигукнув молодий лицар. – Я й не знав, що художник, котрий його намалював, до цих пір живий. – Сказонув і зніжковів: – Ой, вибачайте, я не хотів вас...

– Не тільки живий, але й працездатний, слава Богу, такий, що продовжує творити нові картини, – похвалився старий. – Я написав його ще п'ятдесят два роки тому. З тих пір створив багато картин анітрохи не гірше й навіть краще, але чомусь саме "єдиноріг" став найвідомішим і найпопулярнішим із моїх творінь.

– Я бачив, бачив цю картину, картину в Задвірпольському художньому музеї, музеї, – сказав граф Остап Електричка.

– Так, саме там вона тепер виставлена, – підтвердив Клим Серафимович.

Тут до них підїхала, за висловом Миколи Гоголя, "птиця-тройка", тобто двоколісний візок, у який дійсно було запряжено птиць, і саме трьох, зрозуміло – страусів.

– Сідайте, Климе Серафимовичу, – запросив фермер-страусівник Гнат Кактусенко, і дідок вліз у візок, улаштувався поруч із пташиним кучером на м'якому затишному сидінню, обтягнутому страусовою шкірою.

Окрошколюб вознісся на свого ігреневої масті Сигізмунда, Електричка – на мишастої масті Саладина, і фермерська колісниця, котру рухали живі пернаті двигуни, покотилася в напрямку Хухримухриєва, супроводжувана лицарським ескортом, лісовою дорогою, вкритою бурим опалим листям, найбільш вологі представники котрого намагалися липнути до коліс та копит.

Після дощів у лісі було так вогко, що тамтешні молюски – деревні равлики й ґрунтові слимаки – вирішили, ніби настав рай, і кинулися розмножуватися (якщо метушливе слово "кинулися" є слухним відносно істот настільки несуетних, навіть можна сказати статечних). До речі, щодо равликів та слимаків. Наляканий заєць швидко втікає. Те ж саме можна сказати про багатьох інших тварин. А чи хтось бачив, щоб равлик або слимак сполохано драпав кудись із усіх ніг? Ні, такого ніхто не бачив. Із цього випливає логічний висновок, що равлики та слимаки є одними з найхоробріших істот! Але є тварини іще безстрашніші. От, наприклад, губки. Ті взагалі навіть і не ворухнуться, хоч як ти їх ні лякай! Оце так сміливці!

Автор же тим часом скаже декілька слів про маляра Петренка-Самогонова, тим більш що ця людина за чотири дні зіграє важливу роль у розшуках викраденого яйця дракона.

Клим Серафимович Петренко-Самогонов проявив себе в різних напрямках реалістичного живопису: як пейзажист (найвідоміший його пейзаж – "Ранок на річці Замийці"), також портретист (серед його робіт навіть портрет короля Жорика Восьмого, батечки нинішнього терентопського монарха), також автор натюрмортів (з яких найвідоміший – "Фломастер і маргаритка"), також анімаліст (сюди, крім іншого, можна зарахувати й знамениту картину з єдинорогом, і майбутню – зі страусами), також баталіст (втім, намалював він лише одну баталію – бійку біля паркану, що з тієї бійки розпочалася Парканова, вона ж Стогодинна, вона ж Друга громадянська війна, котра

потрясла Терентопію в 1661 році; зрозуміло, на картині зображено не справжніх учасників тієї історичної події, а сучасних натурників в одязі тієї епохи)... От тільки мариністом він не був, оскільки в Терентопському королівстві моря немає, а з уяви він писати не вмів, тільки з натури. Тобто, звичайно, він мав можливість вийти крізь Державні Двері з підпільного королівства у Великий Світ, з'їздити до якого-небудь тамтешнього моря, наприклад до Чорного, і відобразити його на ескізах. Але такою можливістю він не скористався, бо був, що називається, квасним патріотом і хотів відображати у творах тільки види рідного королівства.

Як старий закоренілий реаліст, Клим Серафимович люто ненавидів художників-авангардистів: усіляких сюрреалістів, ташістів, експресіоністів, супрематистів, кубістів, абстракціоністів, та іншу, як він називав, "мерзенну сволоту, що злісно спотворює навколишню дійсність".

Авангардисту Сисою Сопляєву старий навіть побив обличчя.

Було так: Петренко-Самогонов, будучи тверезим не на всі сто відсотків, приперся на персональну Сисою Сопляєва виставку "Заплямованість" і, обурений його творчим самовираженням, заходився зривати зі стін і роздирати на шматки забруднені ляпками чорної туші білі паперові аркуші, кричачи, що це не мистецтво, а ганьба, яка не має права на існування. Коли так званий плямописець спробував заломити руки "старому вандалові, що вкрай розперезався", аби таким чином урятувати поки неущожені свої творіння, маститий живописець ухитрився кілька разів тицьнути авангардиста у фізіономію кулачком. Тут приспіла міліція... За дебош шановний літній художник-реаліст відсидів у буцегарні п'ятнадцять діб, і з гордістю потім хвалився, що "постраждав за високе мистецтво".

І це був не перший їхній конфлікт. За кілька років до того Петренко-Самогонов плюнув в обличчя Сопляєву за те, що той намалював живописне полотно "Купання червоного квадрата". Петренко-Самогонов уважав це злісним глузуванням із його знаменитого полотна "Купання рудого єдинорога".

Клим Серафимович дорогою від ферми Кактусенків до села Хухримухриєва ще пару разів просив лицарів показати йому портрет так званого яєчного шахрая, і, дивлячись на нього, повторював, мовляв, когось він мені точно нагадує, десть колись я бачив когось із такими рисами, але де й коли – ніяк не згадаю.

Остапи ж у цей час обговорювали дивну поведінку Річарда Ілліча Лойковицького (відомого як Левове Копито) й Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби (відомого як Мгоцько або Лицар Півної Кружки). Припустили, що ці їхні колеги теж потрапили під вплив якогось навіювання. Ми, мовляв, у результаті навіювання бачили жахливих чудовиськ, яких насправді не було, а вони, значить, внаслідок навіювання говорили божевільні промови й кусали оточуючих. Може, мовляв, і інші наші колеги стали жертвами подібних навіювань? І це все дуже незрозуміло і підозріло...

* * *

В Автора цих рядків немає ані найменших сумнівів: читач відразу здогадався, що чарівник, який мешкає в Хухримухриєвому, є одним із численних нащадків

знаменитого мага вісімнадцятого століття Гектора Манюні, і що в хухримухриєвського чародія, як і в його далеких родичів, згадуваних уже на сторінках цього, м'яко висловлюючись, епосу, є портрет Гектора Манюні пензля придворного живописця Леонардо Гудзика, а також клаптик папірця із фрагментом пророчого тексту Гектора Манюні. Оцей черговий фрагмент пророцтва Автор негайно пред'являє читачеві для ознайомлення:

обмін на кохану; і буде
шкодить лицар чорнокниж
тражники, і повернуть др
добрий чарівник зітре всю п
виділося все це мені знен

Цього осіннього дня – 1 листопада 1995 року, коли до Олександра Олексійовича Манюні припхалися непрохані гості: фермер, два лицарі, і живописець, – цей чарівник, нарешті, домогся результату, якого наполегливо прагнув у процесі роботи протягом п'яти років, тому даний день був для нього святковим і, можна сказати, тріумфальним. Але перш ніж Автор повідає про цей успіх чародія, він бажає всучити читачеві коротку біографію цієї неординарної людини:

Як і всяка біографія, ця починається з того, що Олександр Олексійович народився. Не було б цього першого його діяння – не було б, ясна річ, і інших.

(Корисна порада від Автора цих рядків: перш ніж братися за будь-яку справу, бажано попередньо народитися; якщо ж ти з якихось причин забув народитися, то приступатися до абиякої діяльності безперспективно: у ненародженого, скоріше всього, нічого не вийде.

Деякі люди обожнюють народжуватися, їх, що називається, хлібом не годуй – дай з'явитися на світ. А інші ставляться до цього халатно, байдуже, без вогника та ентузіазму, їм це до лампочки, тому й не народжуються. Автор закликає хороших людей не забувати особисто брати участь у такій важливій події, як власне народження, не ухиляючись і не перекладаючи цей обов'язок на іншого.

Навіть важко уявити, якої кількості хороших, розумних і талановитих людей не вистачало людству, скількох людство не дорахувалося видатних винаходів, відкриттів, великих творів і взагалі потрібних вчинків через те, що багацько чудових людей чи то з об'єктивних, чи то з суб'єктивних причин забули народитися.

Автор цих рядків, наприклад, чомусь упевнений, що Джонатан Шекспір, син великого Вільяма Шекспіра, теж, як і батько, був би визначною людиною і написав би шедевральні книги, зокрема чудовий роман "Життя та карколомні пригоди Джероніма Джексона". Якби той Джонатан Шекспір був зачатий та народився. Але, на жаль, не був. Бо Вільям Шекспір навіть не зустрівся та не познайомився із дівчиною, котру звали Цинія Джонсон, що була потенційною матір'ю того його геніального сина, а оженився з другою, Енн Хатауей, і став батьком сина Хемнета та двох дочок, Сьюзен і Джудіт, котрі нічого видатного не написали. Шкода, що ненароджений і через те неспроможний написати шедеври Джонатан Шекспір не мав можливості познайомити

свого можливого батька Вільяма Шекспіра зі своєю можливою матір'ю Цинією Джонсон.

Є приказка: не кажи "гоп", поки не перескочиш. Іще вірнішим є таке висловлення: не кажи "гоп", поки не народишся. І взагалі, поки не народишся, нічого не кажи і не пиши.

Один мешканець Данії народився і написав, крім іншого: "Бути чи не бути?" Автор Терентопських хронік, чи то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга на це відповідає: хорошим людям – бути, а мерзотникам – не бути. І, ледве встигнувши це висловити, тут же сам собі суперечить. Якщо не буде мерзотників, якщо всі люди поголовно будуть хорошими, то кому вони (хороші) чинитимуть опір, проти кого боротимуться? А без опору і боротьби зі злом життя хороших людей може стати нудним, рутинним. Виходить, щоб хороші люди не розслабилися і не перетворилися на овочі, щоб залишалися в тонусі, повинні існувати і мерзотники, як це ні прикро. Хороші називаються хорошими в порівнянні з мерзотниками, а якщо мерзотників не буде, то нарікати когось хорошими – якось неправильно, тоді їх слід узивати просто звичайними, нормальними.

"Змушений тебе поправити, громадянине Авторе, – втручається педантична Ліва півкуля авторського мозку. – Мешканець Данії принц Гамлет слова "Бути чи не бути" не написав, а висловив усно, в п'єсі Вільяма Шекспіра, а от Шекспір, який, дійсно, написав, був мешканцем не Данії, а Англії". – "Це всім відомо, але я мав на ува..." – відповідає Автор, але педантична півкуля, перебивши, заперечує: "Не всім. Наприклад, представникам диких племен, що населяють джунглі Амазонії, це не..." – "Гаразд, скажу інакше: не всім, але багатьом відомі місця мешкань Гамлета і Шекспіра. Але я мав на увазі не Шекспіра, а Андерсена, Ганса Християна. Котрий, крім іншого, написав кілька романів, один з яких називається "Бути чи не бути?" На жаль, жоден з романів Андерсена досі не перекладено українською мовою, та й російською більшість із них не перекладено. Так от Андерсен, котрий словосполучення "Бути чи не бути?" в якості заголовка написав, а не висловив усно, був мешканцем, що, знову таки, багатьом відомо, саме Данії, як і принц Гамлет".

"Щодо геніального англійського письменника Джонатана Шекспіра, який не написав жодного тексту, оскільки не був народжений, – додає Ліва півкуля, – то мені пригадуються два американські літератори: критик і есеїст Генрі О. Лардел (Lardell) і геніальний письменник Отіс Р. Колдвел (Caldwell). Які теж, як і Джонатан Шекспір, не встигли написати жодного тексту, хоча і народилися, і навіть зросли. Просто їх угораздило померти до того, як вони приступилися до літературної творчості. Що про тих невдах повідав харків'янин Майк Йогансен у своєму невеликому творі "Зубна щітка" (вперше надрукованому тисяча дев'яťсот двадцять восьмого року у харківському часописі "УЖ"; з ілюстраціями харківської ж художниці Алли Гербурт, котра була дружиною Йогансена; зокрема портретами Лардела і Колдвела з їхніми особистими підписами). Охотник до розіграшів і містифікацій Майк Йогансен назвав "Зубну щітку" науково-популярним нарисом, але, сказати по правді, у дійсності це дотепна пародія на

науково-популярні нариси. Тих що нічого не написали американських літераторів Генрі О. Лардела і Отіса Р. Колдвела придумав сам пустун Йогансен, як і ти, Авторе, Джонатана Шекспіра".

А Льюїс Керролл про людей народжених і людей не народжених, тобто існуючих і не існуючих, у листі до одного зі своїх юних читачів висловився так:

"З ЯКИХОСЬ причин люди, які не існують, набагато приємніші у спілкуванні, ніж ті, які ІСНУЮТЬ. Наприклад, люди, які не існують, ніколи НЕ БУВАЮТЬ ГРУБИМИ, вони ніколи не СУПЕРЕЧАТЬ тобі й НІКОЛИ НЕ НАСТУПАЮТЬ НА НОГИ! Як бачиш, вони дійсно набагато приємніші у спілкуванні за тих, які ІСНУЮТЬ".)

Проробив це майбутній чарівник 2-го травня 1935 року, а значить, у дні Великої Ячної Експедиції терентопських лицарів було йому 60 років. Це Автор, звісно, вже про народження О.О. Манюні.

Народившись, став, не покладаючи рук, рости.

Ну там – дитячий садок, школа.

Поки, як бачимо, нічого особливого; майже будь хто про початок свого життя міг би сказати те ж саме. Але крім шкільних занять з математики, літератури, географії, ботаніки тощо, були і домашні заняття з магії, де викладачами виступали маг Олексій Арнольдович Манюня і фея Наталія Святополківна Манюня (в дівочтві – Нестеренко) – батьки Сашка Манюні. Взагалі Сашко хотів бути не магом, а пожежником, але батьки заперечували, що не личить нащадкові такого великого чародія як Гектор Манюня бути звичайним вогнеборцем, і напихали його заклинаннями, рецептами снадобій та іншими чаклунськими інформаціями.

Олександрові Манюні ще в дитинстві була втовкмачена магічними батьками думка, що хороший чарівник не має обмежуватись використанням вже існуючих чаклунських, так би мовити, технологій; він повинен також створювати нові чарівні заклинання, зілля тощо, щоб магія не тупцялася на місці, а постійно розвивалася й оновлювалася. Тому протягом свого дорослого життя, слідуючи цьому завіту тата й мами, Олександр Олексійович, крім іншого, ставив перед собою нові завдання в галузі прикладної магії, і методично, терпляче й наполегливо ці завдання вирішував.

Так в 1956 році двадцятидворічний Олександр Манюня, перебуваючи в перукарні й спостерігаючи в дзеркалі, як перукар, роблячи стрижку, шматує ножицями його волосся, подумав, що було б непогано регулювати довжину волосся за допомогою магії. Захотів – гоп! – волосся швидко висунулося з голови, і ти – довговолосий; захотів – гоп! – волосся само собою зменшилося, і ти – коротковолосий, ніби як стрижений; захотів – гоп! – у лічені секунди виросла борода, захотів – гоп! – борода всмокталася назад в обличчя, і ти ніби як голений... Не треба ходити до перукарні, витрачаючи на це час і гроші, не треба купувати леза, помазки та інші приналежності для гоління. Це ж яка економія часу й коштів.

Поставивши таке завдання, чудотворець став його вирішувати.

І вирішив, на що в нього пішло вісім років роботи. З тих пір він уже не стригся й не голився, залишаючись на вигляд стриженим і голеним завдяки вигаданим ним

магічним заклинанням.

У 1966 році Олександр Манюня захотів створити зілля, завдяки якому людина ставала б невидимою. Тобто маги вже давно вміли бути, у разі необхідності, невидимими для оточуючих. Але це досягалось навіюванням: чарівник навіював людям, що вони його не помічають, і вони дійсно його не помічали. Та фактично він залишався непрозорим, бо світлових променів його організм не пропускав. Олександр Олексійович же вирішив домогтися повної прозорості організму у фізичному аспекті. Він не міг пояснити для чого це треба в практичному плані й чи потрібно взагалі; його зацікавила сама складність поставленого завдання. Було бажання довести самому собі, що навіть такі вершини він здатний взяти.

Завдання було вкрай непросте, і робота над його вирішенням забрала аж 18 років життя мага. До 1978 року він досяг, що піддослідні звірі, випивши його зілля, робилися прозорими; але все ж залишалися видимими: ніби перетворювалися на скляні статуетки, живі й рухливі. До 1981 року – що піддослідні звірі ставали повністю невидимими; але, на жаль, при цьому здихали. Тільки в 1984 році йому, нарешті, вдалося створити зілля, випивши яке піддослідні миші, щури та кролі стали зовсім невидимими й при цьому залишилися живими й здоровими. Паралельно з роботою над, так би мовити, зневидимачем, чарівник винайшов і засіб, що повертав первинний вигляд, бо довічна прозорість створювала б багато незручностей, і навіть небезпек. Його він теж випробував: невидимі гризуни, випивши "чарівної водиці", зробилися знову видимими.

У принципі завдання було ніби як вирішено, залишився останній, так би мовити, штришок: випробувати цей зневидимач на людині.

Щоб не витрачати час на пошуки суб'єкта, готового стати піддослідним добровольцем, Олександр Манюня, на сто відсотків упевнений в успішному результаті, сам став таким, тобто випробував засіб на самому собі.

Випивши чарівну рідину, чарівник надумав, скориставшись своєю невидимістю, над кимось пожартувати. Скинув усю одєжину, яка, звичайно, була видимою й заважала бути непомітним, вийшов на вулицю (благо діло було влітку, коли й без одягу тепло) і побачив незнайомого громадянина. Усіх жителів Хухримухриєва він знав, значить, незнайомиць був приїжджим, може, таким, що прибув погостювати в когось із хухримухриєв'ян.

Чародій нечутно підкрався ззаду до незнайомця й зняв із нього капелюха. І завмер із цим капелюхом у піднятій руці. Ось, думає, людина, відчувши, що з неї злетів головний убір, озирнеться й побачить, що капелюх нерухомо завис у повітрі. Ото здивується! Олександр Манюня сподівався, що ця його витівка потрапить на сторінки нового доповненого видання популярної, що неодноразово перевидавалася в Терентопії книги "Маги жартують".

Перехожий дійсно схопився за волосся, дійсно озирнувся й дійсно втупився в капелюха. Але тут же перевів погляд із головного убору просто в очі Олександра Олексійовича, насупився й сказав:

- Ви чого хуліганите, громадянине? Робити вам нема чого? Чи, може, захотіли отримати вдар по лобу?

- Ви мене бачите?! - здивувався голий чарівник і сором'язливо прикрив чужим капелюхом сороміцьку ділянку організму.

- Авжеж, не сліпий. Віддайте, - капелюхоносець вирвав головний убір із пальців мага й, сердито напнувши, продовжив рух вулицею, бурмочучи: - Лікуватися треба, громадянине. У психіатра. Мало того що голий, так і капелюхи...

Тут слід сказати, що маг Олександр Манюня, як і інші сучасні терентопські маги, не відрізнявся принципово зовнішнім виглядом від інших громадян: носив звичайну одягу, а не якийсь із вишитими зірками або магічними символами халат і аналогічний ковпак, як чаклуни у казках. Якби терентопські маги, і в тому числі Олександр Манюня, одягалися якимось по-особливому, мали свій чисто магічний стиль, то незнайомиць зрозумів би, що перед ним чарівник, і говорив би з ним не настільки грубо. А тут заради невидимості чудотворець зовсім оголився, тож тим паче неможливо було зрозуміти, хто він за фахом.

Олександр Манюня почервонів і, прикриваючи долонями голе тіло нижче живота й спини, став задкувати, зиркаючи обабіч - чи не бачать його в такому ганебному вигляді односельці. Але, слава Богу, крім незнайомця на вулиці нікого не було.

Чародій чкурнув додому і втупився в дзеркало, чого не зробив після вживання зілля, будучи цілковито впевнений у своїй прозорості. Гай-гай, він був видимий, наче й не вжив чарівного препарату!

Ця невдача так його вразила, що він відклав подальшу роботу із цієї теми.

А приблизно за тиждень у чародія сильно заболіло в боці, і він викликав швидку допомогу. Лікар, обмацавши його черевну область, поставив діагноз: апендицит. Потрібна негайна хірургічна операція з ампутації запаленого апендикса. Пацієнта терміново доставили в операційну Хухримухриєвської лікарні.

Оперував досвідчений хірург Кир'ян Валерійович Молокококосососов. Олександр Манюня перебував у цей час під місцевим, а не загальним, наркозом, і тому був у свідомості, і міг спілкуватися з лікарем.

Розітнувши скальпелем праву клубову область його тулуба, хірург свиснув. Пацієнта налякав цей нетиповий для даного заходу звук, і він запитав, що лікаря так здивувало в його нутрощах. Молокококосососов спантеличено відповів, що жодних нутрощів він у розрізі не бачить. Пацієнт, мовляв, порожнистий, як повітряна кулька або надувна лялька чи там дитячий круг для плавання, з тією різницею, що кулька і надувна лялька, будучи розітнутими, лопнули б або здулися, а пацієнт не лопається й не здувається. Видно тільки шкіру, а під шкірою - нічого.

Чарівник, звичайно, второпав у чому річ і повідав хірургові про зроблений над собою експеримент. Виходить, він усе ж таки став невидимцем, але не повністю. Внутрішні органи - скелет, м'язи, серце, легені, кишечник, залози, вени та решта - стали цілковито прозорими, невидимими. А зовнішні органи - шкіра, очі, волосся й нігті - чомусь залишилися такими, як були.

Доктор сказав, що оскільки операція нескладна, то він зможе зробити її навіть із заплученими очима, наосліп, на дотик. Але якщо в подальшому знадобиться більш серйозна, бережи Боже, то через невидимість внутрішніх органів її неможливо буде провести, і здоров'я, а може й життя пацієнта опиниться в смертельній небезпеці. Тому Молокококосососов порадив чарівникові не жартувати такими речами й терміново повернути свій організм у первинний стан.

На щастя, апендикс, незважаючи на його невидимість, було ампутовано успішно.

Повернувшись із лікарні, чарівник насамперед ужив препарат для усунення невидимості.

Цей випадок так його налякав, що він назавжди закинув цю тему.

У 1986 році він став до вирішення нового завдання, яке йому, так би мовити, підкинула його дружина.

Слід сказати, що в 1962 році маг одружився з милою дівчиною на ім'я Світлана, дочкою ката з міста Свіжегнійополя. Вона народила йому двох синів, близнюків. Близнюки, ставши дорослими, за порадою татуся-чарівника влаштувалися працювати пожежниками. Так буває: батьки нав'язують дітям професію, про яку самі мріяли в дитинстві.

Так от, дружина чарівника, Світлана Анатоліївна, поскаржилася чоловікові, що в будинку знову завелися миші й таргани, а боротьба з ними за допомогою отрути й мишоловок дає лише тимчасовий ефект: за деякий період після чергового винищення в житлі знову з'являються ці неприємні непрохані співмешканці. Чи не можна, мовляв, позбавитися їх всерйоз і надовго за допомогою магії?

Олександр Олексійович порився в магичній літературі, і знайшов старовинне заклинання для такого випадку. За допомогою цього заклинання житло наситилося б магичною енергією, що відлякує шкідливих тварин, так що вони й близько б до дому не підходили.

Але тут чародій пригадав повчання батьків, що хороший чарівник повинен створювати нові заклинання. І замість того щоб скористатися вже існуючим, засів за створення свіжого.

На це в нього пішло три роки, протягом яких боротьба з вищезазначеними тварюками велася по-старому за допомогою мишоловок і отрути.

Нарешті, нове заклинання було створено, і Олександр Манюня "обробив" ним свій будинок. Ця магична "технологія", на відміну від тієї, старої, не заважала тарганам і мишам потрапляти до оселі, але перебудовувала їхні організми таким чином, що миші не могли харчуватися нічим, окрім тарганів, а таргани не могли їсти нічого, окрім мишей. Таким чином, ці тварини швидко винищували одні одних, або здихали від голоду.

До речі, щодо Світлани Анатоліївни Манюні, дружини чарівника. У перші місяці спільного життя, коли вони були молодятами, на ґрунті жагучого кохання до чоловіка, у душі Світлани Анат... ні, тоді просто Світочки, зародилися ревності. Чи то чоловік якось недостатньо байдужо глянув на іншу дівчину, чи то їй це здалося, але Світочка

запідозрила коханого в невірності. І, як це буває з ревнивцями, заходилася шукати докази зради. Зокрема обшарювати кишені його одягу. І натрапила там на папірця. Вирішивши, що це любовна записка від чоловіка до суперниці, або навпаки, від коханки до Олександра, Світочка відразу текст прочитала. Та ще вголос...

Твір Даниїла Хармса "Синфонія № 2" закінчується такими словами: "Але от з Мариною Петрівною в мене вийшов забавний випадок, про який я й хочу розповісти. Випадок цілком звичайний, але все-таки забавний, тому що Марина Петрівна завдяки мені зовсім облисїла, як долоня. Трапилося це так: прийшов я одного разу до Марини Петрівні, а вона трах! – і облисїла. От і все". Це тут до того, що й Світочка після прочитання тексту з папірця теж "трах! – і облисїла". І не тільки. Крім того, у неї бабах! – миттєво виросла густа борода. Втім, слова "трах" (від початку, до пристібання цього слова до сексу) і "бабах" означають події, супроводжувані шумом. У цьому випадку траха й бабаха не було: потрібне волосся зникло, а непотрібне виникло цілковито беззвучно.

Світочка в сльозах кинулася до чоловіка Сашка. Той, побачивши лисого бороданя з жіночою фігурою й у жіночому ж одязі, більш того – в одязі його дружини, у першу мить отетерів. Але в другу мить змиркував, що його кохана стала жертвою його ж магії. Як ти, читачу, звичайно ж зрозумів, на папірці було винайдене О.О. Манюнею заклинання для чарівної маніпуляції волоссям. Чарівник дав Світочці прочитати інше заклинання, і до неї повернувся початковий вигляд. Цей випадок назавжди вилікував її від обшуків і необґрунтованих ревностей.

А восени 1990 року Олександр Манюня придумав собі нове завдання, досить парадоксальне.

Він раптом ні з того ні із сього подумав, що об'єкт, який піддається впливу магічного перетворювального заклинання, обов'язково змінюється, стаючи іншим. А чи не можна, подумав він, придумати таке магічне перетворювальне заклинання, після впливу якого об'єкт не змінився б, тобто перетворився б не на щось інше, а на те ж саме, чим був до впливу? Такого нікому не вдавалося, та ніхто й не намагався, та нікому й на думку нічого такого не спадало. Звичайно, таке магічне заклинання не мало б ніякого практичного сенсу (бо навіщо ж перетворювати об'єкт на те, чим він і так є), проте із чисто теоретичної точки зору в аспекті задоволення цікавості завдання було, на думку Олександра Олексійовича, вельми захоплюючим, тим більше що ніхто ніколи нічим подібним не займався.

Отже, заінтригований цим питанням і поглинений цікавістю, маг О.О. Манюня вирішив зайнятися створенням такого у своєму роді найнезвичайнішого магічного перетворювального заклинання. В якості піддослідних об'єктів він вибрав звичайні дерев'яні табуретки. Такий вибір пояснюється просто: у Хухримухриєвому функціонувала столярна майстерня, яка виробляла табуретки, тому дані об'єкти чарівник міг придбати легко, швидко, у будь-який день, у будь-якій (в межах розумного) кількості, і дешевше ніж будь-де, бо для хухримухриєвських покупців хухримухриєвська майстерня робила великі знижки в ціні. Чародій, припускаючи, що

йому доведеться спотворити декілька табуреток перш ніж він досягне успіху, купив відразу десяток.

І пішли експерименти.

Над першим варіантом заклинання Олександр Олексійович мізкував близько трьох місяців. І в січні 1991 року шарахнув тим чаклунством по першій табуретці. Табуретка змінилася, ставши чимось на зразок гібрида стільця й етажерки, не дерев'яного, а начебто з червоного пластиліну.

Проаналізувавши результат, чарівник намацав помилки, і врахував їх при створенні другого варіанту заклинання. У червні того ж року вплинув новим варіантом на другу табуретку. Вона після цього залишилася табуреткою, тільки зробилася в півтори рази більше, змінила колір із деревинного на яскраво-бузковий і стала знову не дерев'яною, а ніби як із цупкої гуми.

І знову чарівник, проаналізувавши й урахувавши допущені помилки, засів за творення нового варіанту заклинання, уже третього. Ним у грудні того ж року обдав чергову табуретку. Ура, вона залишилася дерев'яною табуреткою тієї ж форми й того ж розміру, але, на жаль, змінився сорт деревини: була дубова, а стала - з тополі.

У липні 1992 року чудотворець, удосконаливши заклинання, поворожив над четвертою табуреткою. Вона залишилася дубовою, але темний овал від сучка, що знаходився до чаклування на одній із ніжок, перемістився на сидіння...

Ось так від табуретки до табуретки результат поліпшувався. Одначе повної ідентичності все не було. Сьома табуретка після впливу заклинанням зовні не змінилася. Але Олександр Манюня проявив педантизм: вивчив тріску від табуретки під мікроскопом. Виявилось, що в результаті чародійства змінилася мікроструктура деревних волокон.

Ще півроку розрахунків і - вплив на восьму табуретку. Тут не тільки зовнішній вигляд, але й мікроструктура волокон збереглися. Однак прискіпливий Олександр Олексійович провів ще більш скрупульозне обстеження: зробив спектральний аналіз мікрочастинок табуретки до й після перетворення. Виявилось, що під дією чарів сталася маленька зміна в хімічному складі...

І знову протягом місяців ретельні розрахунки нового варіанту заклинання з метою усунути й цей недолік. У травні 1995 року чарівник вплинув на дев'яту табуретку. Тут уже по всіх параметрах, які можна дослідити, вона залишилась такою ж, як і була. Але маг відчув: відбулася зміна, що не піддається аналізу. Змінилося її естетичне сприйняття: до перетворення маг милувався табуреткою із задоволенням, а після перетворення дивитися на неї не хотілося. Хоча виглядала вона, повторює Автор, так само.

Маг вирішив усунути й цю незрозумілу зміну. Знову засів за розрахунки. У кінці жовтня впливу зазнала остання, десята табуретка. Після чого чарівник піддав її низці найточніших, найскрупульозніших вимірювань, оглядів і аналізів.

І ось уранці 1 листопада всі обстеження було закінчено, і отриманий висновок: табуретка, пройшовши через магічну трансформацію, цілковито не змінилася, тобто

перетворилася на те ж саме, чим і була до метаморфози! По всіх параметрах, у тому числі й в аспекті естетичного сприйняття, залишилася такою ж, як і до чаклування!

Олександр Олексійович Манюня зрадив. П'ять років роботи завершилися настільки успішним результатом! Він передчував, яке це справить враження на колег-магів, що розуміються на таких тонкощах, коли він докладно опише хід і результат експерименту в статті для журналу "РВЧГ Магія", і стаття буде опублікована.

І сталося, повторює Автор, закінчення обстеження й початок тріумфу якраз у той самий день – 1 листопада 1995 року – коли до Олександра Манюні приперлися непрохані гості: два лицарі, фермер і живописець.

– Безглуздий експеримент! – обурюється Ліва півкуля авторського мозку. – Витратив п'ять років роботи, аби табуретка залишилася такою ж, як і була! Та вона й так залишилася б сама собою без усілякої магії! Чи ж варто було на це витратити стільки часу, сил, і коштів!

– Ага, – підтакнула півкуля Права.

– Так, відкриття марне, – погоджується Автор. – Магу просто хотілося задовольнити свою цікавість. Але не варто думати, що цей терентопський чарівник якийсь зовсім уже унікальний дивак. А хіба вчені з нашого світу не роблять непотрібних і навіть шкідливих відкриттів задля задоволення своєї цікавості?

Наприклад, скільки коштів, сил і часу вчені витратили на винахід атомної бомби! І яка від цього користь? Хіба за допомогою атомних бомб можна нагодувати голодних, забезпечити житлом бездомних, одягом нагих і обшарпанців, взуттям босих, втішити згорьованих, вилікувати хворих, навчити неуків, або зробити ще щось дійсно потрібне людям? Ні, звичайно. Висновок: абсолютно даремний винахід. За допомогою атомних бомб можна знищити життя. Яка ж, повторюю, від цього користь? Тільки небезпека й шкода. ("Банальності белькочеш", – бурчить Ліва півкуля авторського мозку, але Автор ігнорує це бурчання). Учені просто задовольнили свою цікавість, піддавши загрозі все людство, і не тільки людство. Уже краще б вони витратили ці кошти, сили й час на перетворення табуретки на табуретку. Користі від цього теж немає, проте ніякої небезпеки й шкоди!

* * *

Отже, "птіца-тройка" в супроводі кінних лицарів в'їхала в Хухримухриєве.

Хати там не цегельні й не глинобитні, як у багатьох інших селах королівства, а з колод, бо стовбури дерев були найдоступнішим будівельним матеріалом на території Оксамитової пущі. Втім, те ж саме можна сказати про всі населені пункти, де побували обидва Остапи за останні дні, починаючи з Марсіанської Русі.

Гнат Кактусенко знав, що тут мешкає маг Олександр Манюня, але не знав, де саме, – фермер не був особисто знайомий із чарівником і ніколи до нього не приїздив. Взагалі не мав знайомих у цьому селі й бував у ньому тільки проїздом. Тому довелося вдатися до допомоги місцевої жительки, що несла два цебри на коромислі. Намагаючись не розплескати води, та вказала пальцем потрібний напрямок, і назвала прикмети, за якими можна впізнати садибу чародія (ворота, прикрашені вирізьбленими мальвами та

драконами, три пірамідальні тополі й флюгер у вигляді єдинорога над дахом).

Коли в дерев'яні ворота його садиби, що піддалися художній різбі, постукали й спитали – чи вдома господар-чарівник? – Олександр Олексійович, хоч і не чекав на гостей, тим більш незнайомих, зрадів. Його розпирали радість і гордість за успішний експеримент, і дуже хотілося з кимось поділитися цією радістю, але, на жаль, – нема з ким: дружини й синів удома не було, чарівник цього ранку був один як перст. (Дивно, чому про людину, котра перебуває на самоті, кажуть: "один як перст"? Адже перст буває один тільки якщо ампутовані інші чотири пальці. А на повноцінній руці перст завжди з колективом.)

Тому, відімкнувши браму й побачивши чотирьох чоловіків, двоє з яких були вершниками в латах, а двоє без лат сиділи в колясці, що її тягли страуси, і почувши їхнє бажання поспілкуватися із чудотворцем, Олександр Манюня, стримуючи позитивні емоції, що били через край, увічливо запросив їх увійти.

Взагалі, як читач, напевно, уже помітив, у Терентопськiм королівствi можна запросто заходити в гості до будь кого без попередньої домовленості та запрошення, навіть до самого короля. Це в наших метушливих містах, де майже всі надмірно зайняті, потрібно попередньо телефонувати й домовлятися про зустріч, а в дещо патріархальній, ставній, не метушливій Терентопії із цим набагато простіше. "Гостинність, властива майже всім дикунам і первісним звичаям, була їхньою приналежністю", – так написав про стародавніх германців один фахівець, який у Петербурзькому університеті читав лекції з історії середніх віків (звали, до речі, цього фахівця Микола Гоголь). І хоча Авторіві цього, м'яко висловлюючись, епосу і самому здається, що зі збільшенням цивілізованості відбувається зменшення гостинності, все ж уся сутність Автора повстає проти того, щоб таку чудову якість, як гостинність, уважати проявом дикунства й нецивілізованості.

Гостинному Олександрові Манюні хотілося негайно повідати непроханим гостям про перетворення табуретки, але він що називається наступив на горло нетерпінню й відклав це ефектне, з його точки зору, повідомлення, як то кажуть, на десерт, тобто заключну частину бесіди. А для початку, коли гості представилися, увійшли до будинку, знявши взувачку (аби не забруднити осінніми наліпками фарбовану бордовою олійною фарбою дощату підлогу та смугасті в'язані килимки) і взувши натомість запропоновані господарем домашні капці, розташувалися на дивані (Клим Серафимович і Гнат Свиридович) та кріслах (Окрошколюб й Електричка), чарівник, склавши руки на грудях, діловито запитав:

– Отже, панове, чим можу служити?

Ясна річ, лицарі витягли портрет шахрая, і задали добре відомі читачеві питання. Олександр Олексійович Манюня настільки був занурений у свій дослід з табуретками, що останні місяці не читав газет, майже ні з ким, крім сім'ї, не спілкувався, тому не знав новин рідного королівства. Навіть інформація про таку неординарну подію, як викрадення яйця дракона, пройшла повз нього. Тому запитання яйцешукачів його здивувало й зацікавило. Відповівши негативно щодо обох пунктів (тобто: де намальований

шахрай – не знаю, де викрадене яйце – не знаю), він попросив розповісти, що це за історія. Лицарі охоче повідомили все, що знали про це викрадення.

У цей час Петренко-Самогонов, розкривши свого альбома і поглядаючи то на чарівника – людину з настільки витягнутими вертикально обличчям й тулубом, начебто він зійшов з картини живописця Ель Греко, – то на альбомний аркуш, став совати по сторінці олівцем. Помітивши, маг поцікавився його діяльністю. Дідок-художник, не відриваючись від творчості, пояснив, що малює його портрет, бо намалював портрети вже вісімнадцяти чудотворців, і має намір відобразити дев'ятнадцятого. Для початку зробить начерки олівцем, а потім, мовляв, створить картину олійними фарбами на ґрунтованому полотні. Олександр Олексійович подумав: якщо в журналі "РВЧГ Магія" над його статтею про перетворення табуретки буде поміщена не банальна фотографія автора, а розкішна репродукція живописного портрета, то це буде солідніше; і порадив, що до нього так вчасно приперся відомий живописець.

Чудотворець спитав портретиста, чи треба йому завмерти у непорушності, як роблять, позуючи, професійні натурники. Той відповів, що це не обов'язково, що він – Петренко-Самогонов – настільки досвідчений рисувальник, що може схвачувати риси моделі навіть під час її руху. Достатньо лише, аби модель не гасала, як скажена, та не крутилася, як дзиґа. А неспішні плавні рухи не завадять.

З'ясувавши, що чарівникові нічого в справі про яйце невідомо, граф Остап Електричка обережно поцікавився, а чи не міг би маг якось за допомогою чарівництва дізнатися... Ні-ні, відмахнувся чарівник, я ясновидінням не займаюся, у мене інші теми.

Фермер Кактусенко, соромливо кахикнувши, не через те що його дійсно мучив кашель, а щоб звернути на себе увагу господаря, несміло запитав, чи не міг би чудотворець ушкварити зараз якесь чудо, бо дуже цікаво побачити щось отаке. Олександра Олексійовича таке прохання трохи образило, мовляв, він не якийсь фокусник, а серйозний маг, і творить чудеса не для показухи, а... І негоже, мовляв, витрачати магічну енергію на такі дрібниці, як розвага дозвільних роззяв. Усе це він не сказав уголос, а подумав. Але закони гостинності змусили його задовольнити побажання фермера. Що б їм таке показати? – задав собі питання маг.

– Продемонструю вам, панове, магічний спосіб швидкісного вирощування волосся й, навпаки, його видалення без допомоги перукарських пристосувань. Моя особиста розробка, тобто, я сам створив ці магічні заклинання багато років тому, на зорі своєї магічної діяльності.

І Кактусенко з Петренком-Самогоновим та обома Остапами стали спостерігачами магічного видовища.

Після того як чарівник щось пробурмотів, з його голови почало висуватися волосся. Ось тільки-но виглядав коротко підстриженим і голеним, а вже – шевелюра й щетина. Не минуло й хвилини – волосся нижче плечей, пишні вуса й густа борода, як у православного попа або в гіппі. Глядачі були в захваті. Не кожен день побачиш таке диво!

Потім чудотворець ще щось пробурмотів – і процес пішов назад, ніби пустили

кіноплівку задом-наперед: волосся втягувалося в голову, як шмат м'яса в розтруб м'ясорубки. Пройшли лічені секунди, і Олександр Манюня виявився не тільки без бороди й вусів, але й голомозий, як коліно; на голові з рослинності залишилися тільки брови, вії та волоссячко у вухах і ніздрях.

(Якщо цей текст читає людина, що страждає на гіперпедантизм і надскрупульозність, то, аби дещо применшити страждання такого читача щодо останнього абзацу, Автор повідомляє, що у правій ніздрі О.О. Манюні була у наявності 31 волосинка. Назвати кількість волосинок у лівій ніздрі, в обох вухах, обох бровах і на чотирьох повіках Автор, на жаль, не в змозі: не встиг порахувати. Хай педантичний читач вибачить Авторові таку невизначеність.)

Ще одне бурмотіння – і волосся знову висунулося, придбавши вигляд короткої стрижки, як було попервах.

– Вуаля, – промовив чарівник слівце ілюзіоністів, даючи зрозуміти, що "номер" закінчено.

Гості заплодували, ніби й справді на цирковому атракціоні. Олександр Олексійович замахав на них руками: припиніть негайно, я ж не зірка естради, щоб мені ляпати.

Забігаючи наперед, Автор повідомляє, що за чотири дні міліція отримає важливі відомості, які виведуть її на місцезнаходження викраденого драконячого яйця. І станеться це саме завдяки тому, що живописець Петренко-Самогонов побачив, як чарівник Олександр Манюня маніпулює волоссям. Але який зв'язок між цими подіями – про те читач дізнається тільки в щосі п'ятдесят восьмому за назвою "Мислення в Гірчичній".

Потім, згідно із законами гостинності, господар запитав, чи не бажають гості перекусити. Ті відповіли, що не бажають, бо вже снідали. Клим Серафимович, який під час волосяних метаморфоз припинив малювати, продовжив цю справу. Лицар Остап Окрошколюб сказав, що раз Олександр Олексійовичу нічого не відомо з питань, котрі їх цікавлять, то вони, мабуть, займуться опитуванням інших жителів Хухримухриева. І тоді чарівник вирішив: пора вразити гостей повідомленням про, так би мовити, табуреткове досягнення.

– Стривайте, зараз я покажу вам дещо неймовірне.

Він вийшов із вітальні в кабінет. В очікуванні чогось неймовірного гості милувалися фікусом, що ріс із наповненого ґрунтом декоративного барильця; лимонною канаркою в клітці; білими мереживними фіранками на вікнах, де в нитяних візерунках угадувалися мальви й дракони, крізь які просвічувалися на підвіконні квіткові горщики з рослиною алое; розп'ятим на одній стіні килимом зі зображенням оленів у лісі, й – на іншій стіні – портретом веселого чоловіка в напудреній перуці й рожевому в червоний горошок жустокорі (досвідчений Петренко-Самогонов, навіть не глянувши на підпис, визначив, що картину написав Леонардо Гудзик, бо ще будучи студентом художнього училища Клим Серафимович малював копії з інших полотен цього майстра і добре знав його манеру).

- Ось, - промовив, коли повернувся, Олександр Олексійович Манюня й із гордістю поставив перед гостями дерев'яну табуретку, - ось табуретка, котру я піддав магічному перетворенню, залишилась такою ж, як і була до перетворення! Такого ще не бувало! Ви перші, хто таке бачить!

І він тріумфально усміхнувся, очікуючи, що ця новина вразить відвідувачів.

Але ті дивилися на табуретку не тільки без захвату, але навіть без подиву, ніби їм кожен день доводилося бачити табуретки, що зуміли зберегтися незмінними після перетворення.

Вирішивши, що гості не зрозуміли його повідомлення або взагалі не розчули, чарівник повторив.

Але ті продовжували дивитися на цей тип меблі без усякого захоплення, явно не розуміючи, що ж такого незвичайного в цій цілковито звичайній табуретці, яких на світі хоч греблю гати.

- Вибачайте, пане чарівнику, чарівнику, але я, я не зовсім зрозумів... а чесно кажучи, взагалі не второпав... От якщо б вона, вона перетворилася на щось інше, інше, ну, скажімо - була табуреткою, табуреткою, а стала, стала тумбочкою - то це дійсно було б дивно, дивно, - знизуючи плечима заговорив граф Остап Електричка. - А яке ж диво, диво в тім, що нічого, нічого з нею не сталося, не сталося?

- Навпаки! - вигукнув Олександр Олексійович. - Якби вона змінилася, у тому не було б нічого дивного, бо всі об'єкти змінюються під впливом перетворювального заклинання! У тому то й унікальність, що не змінилася!

(Це, безцінний читачу, приклад того, що погляди на одне явище фахівця в якійсь галузі і нефахівця можуть кардинально різнитися, і другому думки першого щодо цього можуть бути геть незрозумілі).

- Так це і я так можу, - гмикнув молодий і зухвалий лицар Остап Окрошколюб.

- Так ніхто не може, тільки я! Це моє особисте відкриття! - набурмосився чарівник.

- Ну дивіться: ось стоїть табуретка, - говорив Окрошколюб, встаючи із крісла, - ось я зараз прочитаю над нею заклинання, і вона залишиться такою ж, як і була.

І він став водити над табуреткою руками, як фокусник, вигукуючи:

- Чуфри муфри бубики мубики френтелі ментелі круцаши муцаши лялямки малямки гвинтель минтель бубс!

Потім, постукуючи по сидінню зігнутими пальцями, додав:

- Можете перевірити: табуретка не змінилася.

- Це не заклинання, а нісенітниця! - закричав чарівник, розлючений тим, що цей юний невіглас дозволяє собі насміхатися над досягненням, здобутим багатомісячними роздумами й дослідями.

- Нехай і нісенітниця, - погодився Окрошколюб, - але ж результат такий самий.

Олександр Олексійович Манюня аж зблід від обурення. Ет, правильно кажуть: не пропонуй перли тим, хто віддає перевагу жолудям. Чудотворець подумки обізвав дурнем... ні, не молодого нахабу, а самого себе за те, що повідав про своє досягнення таким профанам.

Граф Остап Електричка, бачачи роздратування чарівника, не на жарт злякався: раптом він зараз у стані афекту перетворить зі злості Окрошколюба на... та от хоч на табуретку ж. Граф штурхонував колегу кулаком у спину, той озирнувся, і прочитав у погляді графа вимогу: припини, не забувай, що дратуєш не когось, а чарівника, а це небезпечно.

- Втім, не ображайтесь, Олександр Олексійовичу, - примирливо заговорив Окрошколюб, - я ж у цих магічних справах нічого не тямлю, тож мені важко досягнути важливості такого експерименту.

- Я й не ображаюся, - буркнув чудотворець, хоча це не була правда: він образився; але знову таки - закони гостинності вимагали терпіти гостей незважаючи ні на що.

Щоб перекинути розмову з теми, що замість очікуваного самовдоволення завдала йому прикrostі, на іншу тему, Олександр Манюня повернувся до художника й спитав:

- Ну що, виходить портрет?

- Так, - лаконічно відповів той. - До речі, панове лицарі, чи нема у вас зайвого примірника портрета того шахрая? Може, я врешті-решт згадаю, де бачив схожого, тільки бажано мати під рукою це зображення й частіше на нього позирати.

- Ні, у нас, у нас тільки одне, одне зображення, зображення, - відповів граф Електричка.

- Тоді дайте мені його на декілька хвилин - я змалюю з нього копію.

- Дайте мені, - сказав чародій, - я зроблю копію за секунду.

Чарівник узяв у графа ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая, а в живописця чистий аркуш паперу з альбому, приклавши одне до одного, щось пробурмотів (чарівне заклинання, зрозуміли гості) і простягнув малювальнику назад альбомний аркуш, але вже не чистий, а з виниклим на ньому портретом шахрая.

- Ух ти! - уразився фермер Кактусенко й подумав, що такий спосіб копіювання є більш чудернацькою дивиною, аніж незмінна табуретка.

- Дякую, - сказав Клим Серафимович, злегка ошелешений тим, що людина, яка не є художником, змогла створити зображення в сотні разів швидше, ніж він, досвідчений рисувальник і живописець.

Ксерокопію маг повернув лицарям, а, так би мовити, магокопію живописець вклав у свій альбом.

(До речі, безцінний читачу, Олександр Олексійович Манюня в цьому випадку застосував звичайне копіювальне заклинання. Але були копіювальні заклинання й більш, так би мовити, хитросплетені. Придумав їх у сорокових роках ХХ століття терентопський чудотворець Лев Давидович Гольдназенлох. Його заклинання копіювали твори мистецтва таким чином, що копія виглядала не як першоджерело, а начебто її створив інший майстер. Ну, наприклад, за допомогою такого заклинання чарівник може зробити копію "Мони Лізи" Леонардо да Вінчі, але що виглядає так, буцімто її написав, скажімо, Клод Моне. Або там "Купання червоного коня" Кузьми Петрова-Водкіна так, мовбито його написав Сальвадор Далі. Або "Чорний квадрат" Казимира Малевича - ніби це робота Пітера Пауля Рубенса...

"От останній приклад мені незрозумілий, – встриє Ліва півкуля авторського мозку. – Тобто я не можу уявити, щоб чорний квадрат Рубенса чимсь відрізнявся від першоджерела. Якщо формою, то це був би вже не квадрат, якщо кольором, те вже не чорний. А якщо саме чорний і саме квадрат, то не було б жодної різниці, хто б його не намалював". – "Ну це таким профанам, як ми з вами, мозкові мої півкулі, може видатися, що немає різниці, а справжній фахівець напевно зміг би відрізнити чорний квадрат, написаний Рафаелем Санті, від аналогічного, написаного Віктором Васнецовим, а чорний квадрат Пабло Пікассо від аналогічного пензля Пітера Брейгеля Молодшого. Ну там за формою мазків, складом фарб і іншими тонкощами.)

– Ну так ми, ми підемо, підемо, – промовив граф Остап Електричка, встаючи із крісла, – продовжимо опитувати, опитувати інших жителів, жителів Хухримухриєва, Хухримухриєва.

– З Богом, Парасю! – побажав лицарям чарівник.

– А я тут ще затримаюсь, поки не домалюю портрет Олександра Олексійовича, – сказав Петренко-Самогонов, продовжуючи бруднити олівцем альбом. – До побачення, панове лицарі.

– І я затримаюсь, аби потому відвезти Кліма Серафімовича назад на ферму, – сказав Гнат Кактусенко.

Лицарі вийшли з будинку чародія, піднялися на Сигізмунда із Саладином і поїхали...

Дорогою граф Остап Електричка говорив лицареві Остапу Окрошколюбу:

– Запам'ятай, мій молодий колего, колего: дратувати чудотворців, чудотворців – справа небезпечна. От послухай, що сталося, сталося з одним терентопським лицарем, лицарем, якщо не помиляюся, десь у сімнадцятому, сімнадцятому столітті...

І розповів, що якийсь витязь дуже чимось образив старого чаклуна. Той сильно розсердився й зачаклував лицаря таким чином, що його травна система, так би мовити, поміняла орієнтацію.

– Це ж як? – спитав Окрошколюб.

Тобто лицар змушений був їсти харчі задом, вів далі Електричка, а випорожнювався через рот. У його задньому проході навіть вирости зуби, аби він міг ними жувати. Втім у роті зуби теж залишилися, але лише для виду, бо для випорожнення не потрібні.

– Про деяких людей кажуть: "Такому палець у рот не клади", ну, у тому сенсі, що може відкусити, – зауважив Окрошколюб. – А в даному випадку небезпечно було класти палець чи інший відросток організму тому лицарю не тільки в рот.

Лицар соромився цієї патології, вів далі Електричка, й приховував від усіх, що їсть дупою, а какає ротом.

Зрозуміло, йому довелося відмовлятися від запрошень на усілякі бенкети, весілля, поминки, ювілеї та інші заходи, де були частування. Він припинив ходити у гості до друзів та знайомих. Бо ж якби люди побачили, як він перед заставленим всілякими ласощами столом знімає штани та запихає смаколики собі у зад, то була б велика

ганьба.

Про того лицаря стали казати, що він мізантроп, що не любить людей, що став пихатим, зазнався, нехтує дружбою, і таке інше. Він відчув до себе зневагу.

Врешті, довелося йому на колінах вимолювати в того чаклуна вибачення.

- І що, чародій його пробачив? - спитав Остап Окрошколюб, їжачись, бо уявив себе на місці того нещасного.

- Лицарю довелося заплатити, заплатити тому чудотворцю грошову компенсацію, компенсацію за образу, так би мовити, штраф за нахабність, нахабність, і той його розчаклував, - відповів Остап Електричка.

- І зуби з його дупи зникли?

- Ага, повипадали, повипадали, немовби молочні, молочні.

- Зубами, що повипадали з рота, нікого не здивуєш. А от зуби, що повипадали зі задниці - то дуже великий, як то кажуть, ексклюзив та раритет. А речі ексклюзивні та раритетні зазвичай дорого коштують. Якби лицар продав зуби з дупи якомусь колекціонерові рідкостей, то може компенсував би, хоча б частково, кошти, віддані чаклунові.

- Це якщо б він, він міг довести, довести, що зуби саме звідтіля. Але ж поки вони були у нього в дупі, в дупі, він їх нікому не показував, не показував. Тож не було свідків, свідків, що могли б підтвердити, підтвердити заднепрохідне походження зубів, зубів. До того ж лицар, лицар стидався того, що з ним сталося, сталося, тож напевно не став цього афішувати навіть заради грошей, грошей.

- Якщо він від усіх це приховував, то звідки тобі все це відомо?

- Досить теревенити, теревенити, треба справу робити, робити.

Лицарі під'їхали до наступної садиби, та постукали у ворота...

На жаль, опитавши жителів Хухримухриєва, вони не дізнаються про місцезнаходження викраденого драконячого яйця, тому, залишивши село, попрямують до іншого населеного пункту...

Автор, закінчивши таким чином розділ про перетворення табуретки, зовсім уже зібрався перейти до написання наступного, як знову пожвавилася Ліва півкуля його мозку, яка страждає на прагнення до порядку і точності:

- У тебе тут, товаришу Авторе, крім іншого, сказано, що граф Електричка злякався, аби чудотворець не перетворив лицаря Окрошколюба на табуретку. Це побоювання суперечить твердженню мага Акмуса у вісімнадцятій частині цього твору, за назвою "Голос посуду", про те, що древні магічні знання, які дозволяли перетворювати людей на неживі об'єкти, вже втрачені. І сучасні маги тому на таке не здатні. Від себе додам, що винятком є неживий предмет за назвою труп, на який живу людину можна перетворити і без допомоги магії.

- Ти маєш рацію, уважна моя Ліва півкуле, - відповідає Автор, - Олександр Манюня дійсно не міг перетворити Окрошколюба на табуретку, або там на шафу, або на унітаз, або... Але Електричка не був фахівцем у цій галузі, тому таких тонкощів не знав, от і злякався. Втім, перетворити живу людину не на річ, а на іншого живого ссавця

(наприклад, на мавпу) терентопські маги теоретично могли, якщо володіли відповідними заклинаннями. Тож деякі підстави для тривоги у Електрички все ж були.

- Мушу зауважити, - прорікає Права, - що дещо для мене в цьому щосі залишилося незрозумілим.

- Що саме? - цікавиться Автор.

- А от щодо того пасажера в образі Діда Мороза, про якого лицарям розповів водій скотовоза Іван Гигикало. Я так і не зрозумів, ким же насправді був той пасажир: справжнім перевертнем-вовкулаком, або ж просто звичайним чоловіком-жартівником, що розіграв шофера, видавши себе за перевертня.

- Приєднуюся, - підтакує Ліва. - Аналогічні питання у мене залишилися і щодо ще двох персонажів в інших щосях. От у розділі тридцять дев'ятому "Лицарювання без мікроскопа" у тебе, громадянине Авторе, є персонаж Панас Єрмолайович Чухайніс. Я так і не зрозумів, хто він такий: дійсно вчений, професор, що вивчає незвичайних велетнів, або ж шахрай, який цих велетнів придумав, щоби видурити у лицарів гроші. А в розділі сорок п'ятому "Дірка в кальсонах" є персонаж, який називає себе ім'ям Валькіруська. Теж я не второпав, що це за особа: розмовляюча комаха, що володіє магією, або ж чоловік-містифікатор, один із нащадків Гектора Манюні.

- Отож, - продовжує Права. - Припускаю, що і безцінний читач у цьому не розібрався до кінця. Вимагаю, щоби ти, громадянине Авторе, поставив у цих питаннях всі крапки над "і", однозначно повідомивши, ким же насправді були вищеназвані суб'єкти.

- На жаль, на жаль, на жаль, - сумно зітхає Автор.

- Як це - на жаль?! Чому - на жаль?! - дуєтом вигукують півкулі.

- Не можу цього пояснити, оскільки і сам точно не знаю.

- Як не знаєш?! Як ти можеш не знати?! Ти ж автор! Автор зобов'язаний знати!

- Автори теж живі люди і ніщо людське їм не чуже, в тому числі і незнання деяких речей. Навіть щодо своїх власних персонажів. Тож нехай задані вами питання залишаються відкритими. Це дає безцінному читачеві можливість вибору. Тобто він може вибрати ту відповідь, яка йому більше подобається.

- Овва! - вигукує Ліва.

- Тю! - викрикує Права.

- Ага, - підтверджує Автор.

ЩОСЬ ДЕВ'ЯТЕ. Стайня Опер та Балету

Із жахом чекаєш на музику.

Даниїл Хармс. Із записної книжки.

18 вересня 1995 року.

Сонце, яке ввечері сімнадцятого вересня задлубалося в західний небокрай, усю ніч дерлося якимось підземним ходом, і вранці, як звичайно, виколупалося з обрію східного.

А це значить, що гепнулося на землю 18 вересня 1995 року.

А це значить, що шанувальники класичної музики, котрі прочитали вчора нові афіші в Жорикбурзі, прокинулися зі святковим настроєм.

А це значить, що на перехресті вулиць Гоголя й Шекспіра зараз запанує радісне пожвавлення, іменоване покупкою квитків на концерт у Стайні Опери та Балету, бо афіші інформували, що саме там, на перехресті (а чомусь не в касі театру) будуть рано вранці продавати оті квитки на сьогоднішній же концерт класичної музики, представлений на афішах за назвою "Хвилюючі звуки".

А за класичною музикою столичні меломани трохи скучили, бо трупа й оркестр жорикбурзької опери, покинувши столицю, уже не перший місяць гастролювали іншими містами королівства.

Ще й на світ не зазоріло, на цьому перехресті, біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу, з'явився хтось у джинсовій ка...

- Стоп-стоп-стоп! - перебиває Автор на півслові Ліва півкуля його мозку. - Що це за пам'ятник такий: Івану Никифоровичу Фальстафу? Хто такий цей Іван Никифорович Фальстаф? Я знаю Шекспірівського персонажа сера Джона Фальстафа, а Івана Никифоровича Фальстафа не знаю. Познайом.

- Поясню, - говорить Автор, - на перехресті вулиць імені Гоголя й імені Шекспіра стояв (та й зараз стоїть) пам'ятник товстунові, який уважається одночасно й Гоголівським Іваном Никифоровичем і Шекспірівським Фальстафом.

- Так як же це може бути, щоб одна статуя була пам'ятником двом різним персонажам двох різних письменників?! - дивується півкуля Права.

- Хоч це й не має прямого відношення до мого сюжету, поясню, - киває обома півкулями Автор.

До 1912 року ніякого пам'ятника на цьому перехресті не було, а місце явно напрошувалося на яку-небудь статую.

І в зазначений рік міська влада вирішила заповнити простір, що напрошувався, монументом.

Але кому?

Думки розділилися. Одні говорили, що оскільки перехрестя розташоване на вулиці Шекспіра, то й пам'ятник треба ставити персонажеві Шекспіра. Наприклад, афінському ремісникові з ослячою головою із комедії "Сон літньої ночі" (що до божевільного одруження саме цього ослочоловіка з королевою фей композитор Мендельсон склав свій знаменитий Весільний марш). Інші сперечалися, що перехрестя лежить на вулиці Гоголя, тому й пам'ятник має бути персонажу Гоголя. Наприклад носу, котрий набув незалежності від своєї людини - з повісті "Ніс".

(Той факт, що пропонувалися ці персонажі, а не, скажімо, Гамлет і Тарас Бульба, свідчить про такі риси терентопської національної вдачі, як прагнення до оригінальності, почуття гумору й небажання бути банальними та стандартними. До того ж терентопці знали висновки медицини про те, що сміх корисний для здоров'я й подовження життя. Тому, бажаючи бути здоровими й жити подовше, вони з різних

альтернатив, зокрема й щодо пам'ятників, зазвичай вибирали кумедні варіанти. У нашому з тобою, безцінний читачу, світі, переважна більшість пам'ятників не викликають в людях ані реготу, ані сміху, ані навіть усмішки. Із чого витікає логічний висновок, що наші люди не хочуть бути здоровими й жити довго, або, принаймні, що місцевій владі, відповідальній за пам'ятники, наплювати на здоров'я народу.

- Дивно, що жорикбуржцям і на думку не спало встановити там пам'ятник власне Шекспіру або Гоголю, що було б логічніше, - зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

- Може б і спало, - відповідає Автор, - якби на вулиці Шекспіра не було статуї Шекспіра, а на вулиці Гоголя - статуї Гоголя. Але такі вже були. Можна, безумовно, сказати, що Шекспір та Гоголь особистості настільки великі, що навіть якщо встановити їм на одній вулиці не два а аж десять пам'ятників, то й того не буде занадто. (От, наприклад, у місті Харкові встановлено вже чотири пам'ятники філософові Григорію Сковороді; і немає гарантій, що не буде встановлено ще. Але, щоправда, не на одній вулиці. Однак це не йде ні в яке порівняння з колишньою божевільною кількістю і в Харкові, і в інших великих містах Советського Союзу, статуй так званого Ілліча. Тоді бувало, що навіть і на одній вулиці бовванів не один штучний Ілліч. Між тим, людям властиво прагнути різноманіття.)

Король Жорик Сьомий, що правив тоді Терентопією, провів на цю тему опитування жителів Жорикбурга. І треба ж - половина жорикбуржців проголосували за персонажа Шекспіра, і половина - за персонажа Гоголя. Хоч би в один голос різниця. Ні, саме нарівно. Ну як тут бути? Поставиш пам'ятник, необхідний гоголистам - обуряться шекспіристи, догодиш шекспіристам - образяться гоголисти. А на два пам'ятники ані місця, ані коштів не вистачить.

Жорик Сьомий звернувся за порадою до наймудрішого, як він вважав, свого лицаря - герцога Єрофія на прізвисько Хитросплетена Звивина. Той і порадив витесати такого типа, якого одні вважали б персонажем Миколи Васильовича, а інші - персонажем Вільяма Джоновича.

(- Джоновича? - дивується Права півкуля авторського мозку.

- Ну так, - відповідає Автор, - адже його батьком був Джон Шекспір.

- Але він же англієць! - вигукує півкуля Ліва. - А англійці один одного по батькові не називають!

- Згодний, - киває Автор. - Але ж я не англієць, а людина східнослов'янська, тож мені можна назвати і Шекспіра Вільямом Джоновичем, і Свіфта - Джонатаном Джонатановичем, і Кіплінга - Редьярдом Джоновичем, і Дойла - Артуром Ігнатіусом Конаном Чарльзовичем, і Джерома - Джеромом Клапкою Джеромовичем, і Льюїса Керролла - Чальзом Лютвіджем Чарльзовичем, і...

- А як би ти в такому разі назвав німецького (адже німці теж один одного по батькові не кличуть) композитора, письменника й художника Гофмана, ну, саме того, що склав, крім іншого, оперу "Ундіна" та казку "Лускунчик"? - допитується Ліва півкуля авторського мозку. - Адже в нього було аж три ймення: і Ернст, і Теодор, і Амадей, а в його батька - два: Кристоф і Людвіг.

- Ну так і назву: Ернст Теодор Амадей Кристофович Людвігович Гофман, - відповідає Автор. - Що ж тут неясного.)

Наприклад, і в Гоголя й у Шекспіра є персонаж-товстун. У одного - Іван Никифорович Довгочхун із "Повісті про те, як посварився Іван Іванович із Іваном Никифоровичем", а в іншого - сер Джон Фальстаф з трьох п'єс: комедії "Віндзорські пустушки" та хронік "Генріх IV. Частина перша" й "Генріх IV. Частина друга".

Порада Хитросплетеної Звивини припала монархові до душі, і в тому ж 1912 році на тому перехресті, завдяки скульпторові Ієроніму Вносіколупайченку, із брили граніту вилупився товстун в одязі чи то миргородського дворянина початку дев'ятнадцятого століття, чи то віндзорського дворянина епохи Ренесансу - суміш стилів. Частина городян стали кликати його Фальстафом, частина - Іваном Никифоровичем... А нинішні жорикбуржці все змішали до купи й називають пам'ятник то Іваном Никифоровичем Фальстафом, то сером Джоном Довгочхуном, а частіше - коротше: сер Іван або Товстун.

* * *

Однак, милі мої півкулі, каже Автор, ви цим пам'ятником відволікли нас із безцінним читачем від сюжету. На чому ми запнулися? А, так: ледве на світ зазоріло, на перехресті біля цього пам'ятника з'явився хтось у джинсовій камізельці з безліччю кишень та кишеньок. Був це мужчинка гладенький, але жвавий, з ланцюжком на шиї, з лисинкою на потилиці й із металевим зубом у роті. Він діловито розчепірював маленький розкладний столик, коли до нього причалив якийсь спортсмен-аматор у жовтому спортивному костюмі, що бігав підтюпцем на околицях пам'ятника.

- Чи це не ви, вибачаюся, квитки на концерт маестро Траляляліні продаватимете? - запитав бігун.

- Ага, я самий, - відповів джинсова камізелька, скріпивши столика і викладаючи на нього з кишень пачки квитків. - А ти що, хочеш купити?

- Так, - сказав жовтий спортивний.

- Тобі скільки штук? У який ряд?

- Мені чотири місця в королівській ложі.

- Де? У королівській? Ну це ти, чоловіче, круто розмахнувся! - посміхнувся, блиснувши жовтим металевим зубом, лисуватий тип.

- Чому круто? Я, так би мовити, король.

Торговець квитками підняв погляд на обличчя бігуна, і над жовтою спортивною формою виявив зокрема руду бороду й зелену корону.

- А, - сказав мужчинка. - Я вас не впізнав, Ваша Величносте. Багатим будете. Не тутешній я.

- Нічого. Почім квитки?

- Виходить, бажаєте купити? - задумливо перепитав джинсовий білетер, почухуючи брову.

- Так, чотири місця, - повторив Жорик Дев'ятий, дістаючи з кишень спортивних штанів гаманець.

- Зрозуміло, - кивнув металозубий, потираючи мочку вуха (безумовно, свого, не

королівського).

- Так скільки ж я маю заплатити? - завмер у питанні монарх.

- Знаєте, Ваша Величносте, - розповсюджувач квитків задумливо узяв себе трьома пальцями за ніс, - я, звичайно, можу вам дати ці квитки, але...

- У чому річ?

- Може, це не за етикетом - давати поради королю...

- Та кажіть вже!

- Я був на репетиції цього Траляляліні, - мужчинка зобразив на фізіономії гримасу суб'єкта, що жує лимон без цукру. - Це не королівський рівень. На безриб'я, як то кажуть, і рак риба, але, боюся, ви пошкодуєте за витраченим даремно часом. Слабенький музикантик, між нами, знавцями, кажучи. Не рекомендую.

Король Жорик Дев'ятий, який учора побачив афіші, а сьогодні зрання під час звичайної ранкової пробіжки змінив традиційний маршрут і зробив неабиякий гак, щоб наскочити на перехрестя Гоголя-Шекспіра заради квитків на вечірній концерт, був збентежений.

- Вирішуйте самі, Ваша Величносте, - продовжував мужчинка, задумливо потираючи голені щоки великим та вказівним пальцями. - Але мій обов'язок вас попередити.

Жорик розгублено повертів у пальцях гаманець, потім вимовив:

- Ну якщо так... - І сховав його назад у спортивні штани. - Шкода, звичайно. Але спасибі за попередження.

І він, намагаючись видаватися бадьорим і незворушним, побіг далі, але душа його дещо зажурилася.

* * *

У цей період будильники жорикбуржців-меломанів викукурікували сьому годину ранку, і убік перехрестя, прикрашеного гранітним дядьком, почали переміщатися прагнучі квитків на концерт у Стайні Опері та Балету...

- А чи не час прокоментувати цю дивну назву жорикбурзької опери? - втручається Ліва півкуля авторського мозку.

- Так-так! Чому це театр вони називають стайнею? - підтримує Права.

- Згодний. Пора, - підтверджує Автор.

Усе дуже просто. У будинку, де нині танцюють, співають та музикують, раніше дійсно була велика стайня для транспорту лицарів; стайня, де залишали своїх їздових тварин не тільки лицарі Напівкруглого Столу, але й заїжджі незалежні мандрівні доспіхоносці. А в будинку, де нині живе лицарський непарнокопитий транспорт, раніше був театр.

Справа в тім, що 28 серпня 1953 року група оперних співаків зайшла на екскурсію в лицарську стайню й виявила там прекрасну акустику, кращу навіть аніж в їхньому рідному театрі. Про це довідався король Жорик Восьмий (батько Жорика Дев'ятого), і вирішив, що оскільки в стайні оперні голоси звучать краще ніж у театрі, то театр треба переселити в стайню, а стайню - у театр.

Зрозуміло, обидва будинки довелося ґрунтовно перебудувати для нових функцій.

У вересні 1958 року відбулося переселення.

Відношення до цієї події було неоднозначним. Шанувальники класичної музики раділи, а лицарі Напівкруглого Столу – навпаки. Адже стара стайня була поруч із лицарським гуртожитком і відносно недалеко від Королівського замку, а до нової – півгодини пішки або п'ять зупинок на трамваї, а таке переміщення в металевім облаченні, а зазвичай і зі зброєю, не є дуже зручним.

Тепер колишня стайня повинна була б іменуватися театром, а колишній театр – стайнею. Але хіба можна проігнорувати звичку! Жорикбуржці за звичкою продовжували називати колишню стайню стайнею, а колишній театр – театром. Зі звички й пішли ці безглузді назви: Стайня Опери та Балету й Непарнокопитий Театр.

Крім оперних та балетних вистав, у Стайні відбувалися різноманітні концерти, як академічної музики – симфонічної, камерної, хорової, – так і естрадної – джазової, року та попси. Бо театрові фінансово вигідно було здавати зал у оренду всіляким гастролерам, тим більше коли жорикбурзька оперна трупа сама гастролювала десь в інших містах.

* * *

А що ж наш інтелігентний дракон Інокентій Карлович, який (як ти, безцінний мій читачу, мабуть, пам'ятаєш) транспортуючи вчора поверженого лицаря Аркадія, впакованого в капронову сітку, від Гірчичної печери до Королівського замку, прочитав дорогою нову афішу й зрадів прийдешньому концерту? Він зник із нашого поля зору під час упурхання з Королівського замку.

Зробивши вчора безпосадковий переліт за маршрутом Королівський зоопарк – Гірчичні печери, він знайшов свого безхребетного друга Гавриїла Святославовича читаючим другий том творів філософа Григорія Сковороди (у цього дракона в печері була непогана бібліотека). Мимохіть повідавши гостеві про подорож до монарха й спілкування з Жориком Дев'ятим, Інокентій Карлович сконцентрував свою розповідь на афіші. Почувши, що в концерті звучатиме музика його улюбленого Брамса, Гавриїл Святославович мало не заплескав у долоні від радості. Угадай, читачу: що його втримало від цього вчинку? Правильно: відсутність долонь. Бо, як і інші істоти цього біологічного типу, Гавриїл Святославович не мав рук, або будь-яких інших кінцівок.

Вони (не кінцівки, а дракон із приятелем) найчастіше ходили (точніше – літали) на концерти, спектаклі й виставки разом. Оскільки Гавриїл Святославович, як і його однотипники, погано переносив сонячні промені й сухі приміщення, то дракон добре переносив друга в спеціально зшитій із брезенту кишені (а по суті торбинці), наповненій землею. Благо, у печері в Інокентія Карловича досить сиро й прохолодно, тому в гостях у друга Гавриїл Святославович почував себе як вдома. На концерти ж та інші культурні заходи він відправлявся в оточенні благодатного досить вологого ґрунту в згаданій кишені. Висував із кишені пристебнуте до організму пенсне й насолоджувався мистецтвом.

Оскільки Гавриїл Святославович сидів на шії в Інокентія Карловича (у тому

розумінні, що кишеня мала ремінець, за допомогою якого вішалася на шию дракона), тож він не займав окремого місця, а виходить, і квиток йому не був потрібний. Квиток Інокентій Карлович купував тільки один – для себе.

– Отже, я завтра раночком злітаю на перехрестя Гоголя-Шекспіра за квитком, а ви, Гавриїле Святославовичу, після роботи переміщуйтеся сюди десь так до п'ятої вечора, – домовлявся екскурсовод.

– Домовилися, – кивнув своїм пенсне рожевий приятель. – Ох, який же я радий цьому концерту! За час, поки трупа Стайні десь гастролює, я так скучив за класичною музикою. Ех, завтра я-ак махнемо в Стайню Опери та Балету, та я-ак послухаємо музику Брамса, Баха та Ліста!

Вони ще трохи поспілкувалися на тему музики, після чого Гавриїл Святославович пішов геть, тобто задлубався в ґрунт (не в той що в кишені, а в той що під ногами), а дракон помив ноги, почистив зуби й ліг спати.

І от нині ранком, розбуджений кукуріканням будильника о шостій годині, дракон Інокентій Карлович, сіяючи від гарного настрою й муркочучи пісеньку Фігаро з опери Моцарта, зробив ранкову гімнастику у вигляді обертання шиєю, хвостом, лапами й крилами, обполоснувся в печерному струмку й приготував сніданок.

Але тільки-но він пов'язав серветку й полив томатним соусом котлети з коників (нещодавно цей крилатий екскурсовод на лузі за допомогою сачка заготовив майже кілограм смачних стрибучих комах), як зовні почувся знайомий металевий брязкіт. Інокентій Карлович аж здригнувся.

Але, вийшовши з печери, зітхнув із полегшенням: хоч звук лунав дійсно від лицарського обладунку, шумів не Аркадій.

Це коваль Вакула Охрімович Нетребенько вантажив панцир із паровим опаленням на самохідну тачку. (Самохідною тачкою цей винахідник скромно називав чотириколісний транспортний засіб із кабіною й кузовом, зібраний ним із деталей частково від інших машин, частково виготовлених власноручно. По суті це був невеликий вантажний автомобіль.)

Вони привіталися, і сивий механік сказав, що приїхав забрати експериментальний доспіх, втрачений отут лицарем Аркадієм; і що він, Нетребенько, хоч і надав Аркадієві дослідні зразки нових обладунків, а також капронову сітку та гіппомобіль, проте все ж відмовляв цього Лицаря Білого Комара від нападу на дракона.

Потім повідомив Інокентія Карловича про сьогоднішній концерт (Вакула Охрімович також був завсідником Стайні Опери та Балету), на що дракон відповів:

– Я знаю. Ось тільки поснідаю, і відразу полечу за квитком.

– Я теж просто звідси заїду на перехрестя Шекспіра-Гоголя, тому не прощаюся, – сказав, закінчивши вантаження, Нетребенько й, осідлавши самохідну тачку, уторохкотів у напрямку столиці.

Поснідавши, екскурсовод кинувся туди ж.

Коли він, працюючи крилами, допурхав до перехрестя із гранітним Іваном Никифоровичем Фальстафом, то виявив унизу вже пристойну чергу до лотка білетера.

Розчепірівши в нерухомості крила, Інокентій Карлович зробив, як дельтаплан, коло над перехрестям, вибираючи точку для посадки, потім, намагаючись нікого не зачепити, створив рухом крил короткий вітер і опустився на бруківку...

- У мене таке враження, - перебиває Автора його Ліва мозкова півкуля, - що цей дракон не такий уже й величезний.

- Так-так, - підхоплює й Права, - у деяких казках і легендах дракони завбільшки з гору, а цей - явно мініатюрніше.

- На те вони й казки з легендами, щоб вішати на вуха макарони, то пак вражати читача розгонистими небилицями, - відповідає півкулям Автор. - Я офіційно заявляю, що ані драконів завбільшки з гору, ані драконів із трьома головами ніколи не існувало, а якщо й існували, то це були якісь мутанти, вилупки, виродки. Звичайні дракони не такі вже великі й, безумовно, одноголові. (Триголового дракона можна побачити в Харкові на березі річки Лопані біля п'ятого будинку на вулиці Клочківській. Але не живого, а лише статую. Втім, це не єдиний дракон на Клочківській. Біля будинку № 259 на ній є другий, теж скульптурний, але той одноголовий.)

Більш докладно я розповім про фізіологію й анатомію драконів у четвертому томі своєї майбутньої восьмитомної праці "Самовчитель колупання у ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту".

Поки ж повідомлю тільки, що терентопські дракони мають довжину тіла від дзьоба до кінчика хвоста близько шести-семи метрів, із яких більша частина припадає на хвіст. Стоячи на задніх лапах, вони підносяться над землею всього лише на два з половиною - три метри, тобто співрозмірні з вершником на коні. Втім, це якщо вони приймають максимально вертикальну позу, наприклад, витягаються, щоб зазирнути за високий паркан або там зарості, а зазвичай при ходьбі й бігу їхній тулуб розташований не вертикально, як у пінгвінів, а горизонтально, як у курок, і голова знаходиться на рівні обличчя високої людини. Розмах крил у польоті - до шести метрів. Мабуть, не треба пояснювати, що мова про дорослі особини; драконенята, зрозуміло, менші. Це не величина гори; і пагорбом таку порівняно невелику істоту не назвеш. Хіба тільки горбочком.

От, для прикладу, як описує англійський лицар Томас Мелорі у своєму епосі "Смерть Артура" битву лицаря Ланселота Озерного (або ж Ланчелота, Ланкелота, Ланцелота - є різні варіанти написання його імені), іменованого також Лицарем Воза, із драконом:

"І от коли вони прийшли в капицю й віддали дяку Богові, і всі, скільки там було народу - і вчені й прості, сказали так:

- Сер лицарю, раз ви врятували цю даму, урятуйте тепер нас від змія, що живе он у тій гробниці.

Тоді сер Ланселот узяв свій щит і сказав:

- Сери, проведіть мене туди, і що в снагах я буду зробити з милості Божій і вам на користь, те я зроблю.

Коли ж сера Ланселота туди привели, він побачив на могильному камені золотими буквами напис, який сповіщав: "Сюди з'явиться леопард королівської крові й уб'є цього змія. І цей леопард породить у тутешньому краї лева, що той лев перевершить усіх лицарів на світі".

От підняв сер Ланселот надгробну плиту, і виповз назовні жахливий, мерзенний дракон, що вивергає з пащі скажене полум'я. Тоді сер Ланселот оголив меч і довго бився з тим драконом, і під кінець, після довгих і тяжких зусиль, сер Ланселот дракона вбив".

Отже, зверніть увагу: дракон перебував у гробниці, тобто в людській могилі, що ті порожнечі створюються під розмір людського тіла. Тож, якщо дракон зміг там поміститися, значить, він був не більший за людину, а якщо більший, то всього на кілька сантиметрів. Таку істоту не назвеш гігантською. Навіть у Терентопії дракони більше. Втім, можливо, що Ланселот бився не з дорослою особиною, а із драконенятком. І проте ясно, що дракони не були велетенськими, як гори. Такими їх зробила уява більш пізніх, ніж Мелорі (який жив у XV столітті), авторів. За твердженням британської ж письменниці Джоан Роулінг, авторки всесвітньо популярного епосу про Гогвортс, найбільшими серед драконів є представники виду український залізопуз (Ukrainian Ironbelly). Мені – каже Автор цих рядків – як мешканцю України безумовно втішно, що наших драконів британська вигадниця визнала найбільшими у світі, проте треба чесно визнати, що то лише її фантазія.

* * *

В юрбі, що зміїлася до білетера, каменіанський шорсткий екскурсовод угледів знайомі фізіономії завсідників Стайні Опері та Балету, які були його, можна сказати, соратниками за прослуховуванням серйозної музики. Серед них:

православний патріарх Жорикбурзький і всея Терентопії Іполит Четвертий;

маг і авіатор Акмус;

колишній банщик-стахановець, а нині пенсіонер та директор музею імені самого себе Ілля Шнапс;

лицар Напівкруглого Столу Річард Левове Копито;

бібліотекар Бізончик Солом'яний;

касир турагентства "Рятівна Бджола" Джульет Грошенятко.

Привітально кивнувши цим своїм знайомим, дракон прилаштувався до хвоста черги.

А незабаром, торохтячи панциром у кузові механічної тачки, прибув і Вакула Охрімович, який прилаштувався до хвоста Інокентія Карловича.

Торгівля в мужчинки з металевим зубом ішла жваво, і від його лотка віялом розходилися обілені, стискаючи в пальцях заповітні папірці.

Дракон потроху дріботав за попередуючими, а позаду новоприбулі зліплювалися в продовження черги...

Нарешті дзьоб дракона опинився перед лицем мужчинки-обіленувача.

– Мені один квиток в останній ряд біля проходу, – попрохав Інокентій Карлович

торговця, знімаючи маленький гаманець із дужки окулярів. (Оскільки дракон не носив одягу й не мав на тілі кишень, то гаманець, щоб не тримати в дорозі лапою, підвішував біля скроні до дужки окулярів за допомогою маленького гачка).

- Еее... - мекнув квиткопродавець, сполотнівши.

- Що з вами? Вам зле? - затурбувався Інокентій Карлович, бачачи, що мужчинка виглядає так, начебто зараз гепнеться в непритомність.

- Еее... В останній? Біля проходу? Це можна, - погодився балансуючий на грані непритомності мужчинка, вибираючи квиток. - Сто шурхотиків.

- Скільки? - перепитав екскурсовод, вирішивши що недочув.

- Сто.

- Ох!

- Що "ох"? Не хочете - не беріть. Наступний!

- Я візьму, - сказав дракон, відраховуючи купюри й радіючи, що їх вистачає. - Тільки що ж так дорого? Зазвичай квитки в Стайню коштували в п'ять разів дешевше.

- Зате цей концерт ви довго не забудете, - заспокоїв його торговець, узявши гроші з пазурів дракона тремтячими пальцями й перераховуючи отриману суму.

- Вибачте, я хотів би уточнити... А то на афіші забули надрукувати... А на якому інструменті маестро Трал...

- На різних, - перебив дракона мужчинка й, вручивши квиток, перекинув свою увагу на Нетребенька:

- А тобі, дядько, в який ряд?

Він так діловито й зосереджено обілечував коваля, що Інокентій Карлович засоромився відволікати його подальшими розпитами, вирішивши, що на концерті про все довідається.

Сховавши квитка у гаманець і підвісивши його до дужки окулярів, відійшовши подалі від лотка, щоб не здути з нього решту квитків змахами літальних кінцівок, дракон побіг (у настільки ранній час транспорту й пішоходів на вулицях майже не було, так що перешкоди бігу були відсутні), розігнався до злітної швидкості, розгорнув крила, відштовхнувся сильними ногами від бруківки, замахав шкірястими вітрилами, підняв себе над дахами, і неметушливо упурхав у напрямку Каменіани.

При віддаленні такого покупця продавець квитків повернувся із блідості в рум'яність і припинив тремтіти.

Жорикбурзькі хронометри ще не прокукурікали й десятої години ранку, а вже квитки в Стайню Оперу та Балету були розпродані, і лисуватий мужчинка, відмахуючись від тих кому не вистачило, мовляв, відстаньте, більше немає, склав свого столика і від Івана Никифоровича Фальстафа пішов...

* * *

За той період часу, який відокремлював цей розпродаж від самого концерту, дракон Інокентій Карлович устиг:

1) обслужити дві екскурсії (групу жорикбурзьких школярів із учителем географії зі школи імені Арістофана й групу ченців, котрі приїхали зі Святозаврівського монастиря,

що в Задвірпольській області);

2) написати (точніше надрукувати на друкарській машинці) пару сторінок чорнового варіанта новели "Ну й сить із тобою!", за мотивами вчорашніх подій, тобто битви з лицарем Аркадієм;

3) помузикувати на клавесині;

4) намалювати начерк натюрморту із шахами й ромашками.

З олівцем у пазурах його й застав Гавриїл Святославович, котрий прибув в урочистій краватці в червоно-білу смужечку, що те розцвічення, на його думку, гармоніювало з його рожевим тілом. Краватку цей безхребетний громадянин пов'язав не для того, щоб покрасуватися, адже в брезентовій кишені із землею не тільки краватки, але й самого Гавриїла Святославовича не буде видно. Просто він уважав, що не зовсім пристойно редактору журналу відвідувати театр цілковито голим. Краватка – яка-ніяка але, можна сказати, одежа. Храм мистецтва ж, а не лазня. Щоб краватка не забруднилася в землі, вона була запаяна у прозорий поліетиленовий чохол, і так, разом із чохлом, пов'язана на тіло цього дивного громадянина. Краватка зазвичай пов'язується на шії. Сказати, що й у Гавриїла Святославовича краватка була пов'язана саме там, було б дивно. Адже він був люмбрикусом, а в люмбрикусів немає ший. Шиею називається частина тіла, діаметр котрої менший за діаметр тулуба. Але в люмбрикусів усе тіло має однаковий діаметр, і немає на нім такої ділянки, котра була б, так би мовити, більш шийною, аніж усе решта. Отже увесь Гавриїл Святославович виглядав, начебто одна суцільна шия, довга й тонка. Тож скажемо, що краватка була пов'язана просто ближче до переднього кінця його організму.

Привітавши один одного, приятелі знову висловили задоволення майбутнім заходом, тобто концертом "Хвилюючі звуки". До початку концерту було дві години, і у друзів був час побесідувати про те про се і зіграти пару партій в шахи. Потім Інокентій Карлович зняв із вішалки кишеню із землею, і редактор зміг занурити себе в благодатний ґрунт...

– Редактор? – перепитує Ліва півкуля авторського мозку.

– Так, – відповідає Автор, – я забув сказати, що розмовляючий люмбрикус Гавриїл Святославович працював редактором сільськогосподарського журналу "Буряківництво та гній".

Начепивши на шорстку шию кишеню, наповнену землею, редактором і його краваткою, Інокентій Карлович вийшов із Гірчичної печери, зійшов на великий камінь, що випинався поблизу від житла, розправив крила й, відіпхнувши себе сильними ногами від мінералу, плавно встромився в атмосферу...

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШЕ. Функціонування слідчого

Ранком рано поліція в метушні.

Грицько Основ'яненко, "Ярмарок".

– ... Думки в голові аж рояться, а які саме – не добору. Одне ясно: там хтось когось

уколошкав...

Льюїс Керролл, "Аліса в Задзеркаллі".

- Ми й самі вміємо важкі справи розбирати, - сказав він.

Антон Чехов, "Шведський сірник".

18 - 21 вересня 1995 року.

Як ти, безцінний читачу, звичайно ж, здогадався за заголовком й епіграфами, - цей розділ буде цілковито детективним. У ньому ми докладніше познайомимось з детективом Папірусюком і його колегами, довідаємося дещо про терентопських злодіїв і, нарешті, відкриємо таємницю загадкового вбивства.

Напевно, на перший погляд, а може навіть і на другий з половиною, співіснування звичайної сучасної міліції з романтичними як би середньовічно-казковими королями, лицарями, чарівниками та драконами виглядає дивним, забавним і навіть нісенітним. Але факт залишається фактом, а не фрахтом, фартом, фракком, фатом, фертом, франтом, фіакром, фартухом, фатумом, фруктом, або чимось ще: у Терентопському королівстві була і є міліція, заснована наказом короля Сашка Першого (діда Жорика Дев'ятого) 1935 року за образом і подобою советської. Навіть однострій терентопських міліціонерів був схожий на одяг стражів порядку Харкова. Була там і автоінспекція, хоч автомобілів у королівстві незрівнянно менше, чим по інший бік чудесних дверей, оббитих чорним дерматином; були дільничні, слідчі тощо.

Терентопці, як Автор уже, здається, говорив, з одного боку сотні років свято зберігали традиції лицарства з його атрибутами - замками, доспіхами, турнірами, подвигами; що ті традиції заклав у цій державі король Мирополк Романтик, почерпнувши їх із середньовічних європейських книг. Але з іншого боку мешканці королівства переймали деякі нові моди, ідеї, смаки, устрої з реального сучасного так званого Великого Світу, і впроваджували в себе. От і вийшла така дивна суміш.

Серед нинішніх слідчих найбільш толковим уважався худий і лисий Варлаам Оникійович Папірусюк. Бо саме він розплутав ряд загадкових справ.

Як от, наприклад, справу про угон транспортного засобу (мітли) феї Зосі Трефової.

Або справу про зникнення декоративних п'явок з акваріума в склепі вампіра Дригала.

Або справу про викрадення шкарпеток велетня Корифеєва.

Або справу про замах на вбивство розмовляючої блохи на імення Никандр Авесаломович.

Або справу про підпал водяного фонтана на майдані XXVI З'їзду Двірників.

Або справу про розбещення неповнолітнього розмовляючого глиста Митрофана.

Або справу про пограбування в банку "Згущенка" (не в банці згущеного молока, а в банку за назвою "Згущенка", що той банк назвався так, оскільки в ньому накопичувалася, або, інакше висловлюючись, згущалася маса грошей), де грабіжники в масках, погрожуючи двоствольним дрюком, відібрали в касира Парашутова дві вудки й сто грамів хробаків для наживки (після роботи касир планував махнути на риболовлю).

Або справу про викрадення лицарського волосся.

На прикладі цієї волосатої справи Автор покаже читачеві прозорливість і кмітливність сищика Папірусюка.

* * *

Першою жертвою викрадача волосся став лицар Напівкруглого Столу барон Сергій.

Прокинувшись ранком 17 червня 1993 року й підійшовши до дзеркала з бритвою в руці, він із жахом побачив на своїй голові замість буйної шевелюри жалюгідні кущики волосся серед виродливих пролисін. Звичайно, йому й на думку не спало, що волосся викрадено. Він вирішив, що заразився стригучим лишаєм. І рвонув у поліклініку. Та лікар-дерматолог, оглянувши голову, заспокоїв, мовляв, ви, пане лицарю, цілковито здорові, а волосся просто зістрижено, але дуже неохайно.

Тоді лицар звернувся до міліції: знайдіть, мовляв, цього маніяка-зістригача, що попсував зачіску, і покажіть йому, де самицям звірів виду *capra hircus* роги правлять.

Слідчий Парфен Цугундер, якому доручили цю справу, не виявив у спальні барона жодних сторонніх слідів, не знайшов і зістриженого волосся, і став у глухий кут.

У ще більший тупик його поставила аналогічна крадіжка в замку графа Леоніда Заканавного. Граф, знаючи про подію з бароном Сергієм і боячись, щоб і його хто-небудь уві сні не постриг, замикав на ніч двері й вікно спальні. Уяви собі його почуття, читачу, коли, уставши вранці 29 червня 1993 року в наглухо замкненій спальні, він виявив, що вистрижена ледве чи не чверть волосся голови!

Далі відбулася ще більш дивна річ. Лицар Леонід Насторожений, боячись тієї ж долі, не тільки замикав спальню, але й лягав спати, надягши на голову лицарський шолом, вважаючи, що якщо маніяк з ножицями й проникне в приміщення, то добратися до волосся, не знявши шолома, не зможе, а якщо почне знімати, він, Леонід Насторожений, звичайно ж, прокинеться й покаже маніякові, де стаються вищезгадані трансформації рогів *capra hircus*. Але сталося неможливе – у ніч з 5 на 6 липня він був обстрижений під час сну із шоломом на голові!

Потім трапилися викрадання волосся у графа Остапа Влучне Вуха, графа Леоніда Хихотунчика, барона Євгена, лицаря Вадима Металорізального...

Ретельні огляди місць злочинів не давали жодних результатів: волосся безвісти зникало в людей, що ночують у закритих приміщеннях!

Жорикбургом поповзли чутки про чарівного божевільного перукаря, який проходить крізь стіни, аби експериментувати на сплячих людях. Почалася паніка. Деякі жінки, боячись повернути до себе увагу стригучого лиходія, оббрилися наголо, що, з погляду чоловіків, було не дуже естетично.

(У зв'язку з вищесказаним, Авторіві згадалося речення з роману "Двійник, або Мої вечори в Малоросії" Антонія Погорельського: "Пліній розповідає навіть, що до одного із власних його невільників неодноразово лазив привид у вікно, для того щоб обстригти йому волосся...")

Парфен Цугундер припустив, що це якась магічна історія, а тому розплутати її нереально. ("Тут діють загадкові обставини", як сказав інший слідчий у романі Е.Т.А. Гофмана "Еліксири сатани"). Міліцейське начальство, бачачи безпорадність Цугундера,

передало цю справу Варлаамові Папірусюку.

І талановитий Папірусюк розкрив загадку, викрив злодія.

Нічого магічного в цій справі не було. Злодієм виявився запеклий колекціонер Максим Каламутний.

Чого тільки не колекціонував на своєму віку цей тип: комах, гудзики, сірники, поштові марки, пляшки, унітази, бюстгальтери, автомобільні шини, жуйки, бляшанки з-під кави...

Черговою пристрастю на той час стало колекціонування волосся лицарів Напівкруглого Столу. Надихнув його на це своїм прикладом приятель, теж колекціонер – такий собі Боян Семенов, котрий працював перукарем у престижному салоні "Що не сіємо, то пожнемо", клієнтами якого були зокрема й лицарі Напівкруглого Столу.

Довідавшись, що Боян збирає лицарське волосся, Максим відчув нестерпну колекційну сверблячку й забажав наздогнати й перегнати приятеля в зборі аналогічної колекції. Але оскільки, на відміну від Семенова, він не міг ампутувати лицарське волосся легально (бо працював не перукарем, а слюсарем), то здумав робити це нишком.

Колекціонуючи комах, Каламутний прискіпливо вивчив звички й інстинкти різноманітних кузюк. І тепер здумав використовувати накопичені знання для досягнення мети. Максим видресировав групи личинок молі, жучків-точильників і мурах (найскладнішим було навчити мурах не жерти міль і жучків). Уночі колекціонер підкрадався до замку чергової жертви й випускав дресированих комашок. Жуки-точильники прогризли дірочки в дерев'яних віконних рамах, міль і мурахи заповзали крізь ці ходи в спальню, міль згідно з інстинктом відгризала лицарські волоски, а мурахи згідно з інстинктом волокли ці "стовбури" зворотнім маршрутом просто в руки дресировальника. Звичайно, мурахам і личинкам молі не важко було проникнути крізь щілини забрала під лицарський шолом і витягти назовні волосся. Таким химерним способом ентомолог-аматор поповнював свою волосату колекцію.

Коли Папірусюку доручили цю справу, він, як і попередник, не знайшов жодних слідів, але додумався узяти на аналіз пил у спальнях обстрижених. У цих пробах виявилася речовина, яку хіміки-криміналісти визначили, як екскременти комах. Те, що у всіх спальнях, де відбулися викрадення волосся, був ідентичний мікрогній, наштовхнуло слідчого на думку проконсультуватися в ентомологів, аби дошукатися, які саме комашки так наслідили. Ніхто із учених-комахознавців не взявся ідентифікувати за послідом його виробника, але в розмові прозвучало ім'я Максима Каламутного, якого один вчений знав, як власника найбільшої приватної колекції комах.

Варлаам Оникійович зустрівся й з цим власником. Колекціонер сказав, що він теж не здатний за калом комах визначити їхній вид, тому, на жаль, нічим не може допомогти слідству. Виходячи з квартири Максима, детектив зіштовхнувся у дверях із перукарем Бояном Семеновим (котрий якраз входив), якого знав, бо теж стригся в престижному салоні "Що не сіємо, то пожнемо", адже в ті часи ще носив волосся.

У мозку слідчого автоматично вибудувався замкнений логічний ланцюжок:

лицарське волосся - комахи - колекціонер комах - перукар - лицарське волосся. Інтуїтивно відчуваючи в цьому розгадку, детектив став стежити за колекціонером. І якось уночі взяв його на гарячому біля замку графа Остапа Електрички. У затриманого виявилося пасмо графського волосся і три коробочки з комахами. І Максим, який не був закоренілим правопорушником, відразу щиро у всьому зізнався... Суд присудив його до року виправних робіт у фірмі "Патлатість", що виготовляла засоби для поліпшення росту волосся. А слідчий Папірусюк саме з того часу набув звички ретельно голити голову.

До речі, відсутність волосся посилила лиховісний вигляд цього міліціонера. Він і до того виглядав страшно, а лисий череп зробив Варлаама Оникійовича зовсім схожим на Кося Безсмертного або тому подібних злісних казкових чаклунів. Але страшаюча зовнішність тільки допомагала йому в роботі. Іноді цьому слідчому досить було просто з'явитися перед злочинцем і строго глянути йому в очі, як той, тріпотючи від жаху, чесно викладав правду про своє злодіяння. Однак всупереч злісному вигляду Папірусюк був людиною найдобрішої душі. Можна сказати, що він був страшенний добродійник, махровий милостивець, закоренілий гуманіст, запеклий добрага.

Дивлячись у дзеркало, Папірусюк іноді заспокоював себе неголосним декламуванням чотиривірша "Прикриття" терентопського поета Франческо Губанедурського:

У вигляді бачиш ти вади?

Біди в тому ти не вбачай.

Свій вигляд негарний - порада -

Під гарної душею сховай.

Отже, як бачимо, цей слідчий добре функціонував.

Найперший за часом в українській літературі детективний серіал, виданий 1929 року у Харкові, називається "Проникливість лікаря Піддубного" (автор - Юрій Шовкопляс). Якби хтось написав низку оповідань про детективну працю Варлаама Оникійовича, то таку збірку можна було б назвати "Проникливість слідчого Папірусюка".

Саме такому й доцільно було доручити розслідування викрадення драконячого яйця...

* * *

18 вересня 1995 року о 9.02 ранку до міліції зателефонував директор Жорикбурзького краєзнавчого музею Цицерон Володимирович Дуськін.

Він скаржився, що двері в музеї зламані, а один з експонатів викрадений.

Папірусюк, якому генерал Антін Петрович Бобик, котрий очолював жорикбурзьку міліцію, доручив розслідування цієї справи, оглянув місце злочину і переконався, що крадій не залишив візитної картки. А це значило, що злодій був нелегалом. На це ж указувало й ушкодження дверного замка, адже легальним крадіям, що мають ліцензію на злодійство, категорично заборонено ламати замки, вибивати шибки й наносити інші ушкодження приміщенням.

Але щоби бути абсолютно упевненим, слідчий вирішив уточнити в легальних злочинців їхню непричетність або причетність до цієї крадіжки.

- Що значить - легальні злочинці? - запитує в Автора Ліва півкуля відомого органа. - Як це злочинці, злочинці можуть бути легальними?

Питання про легалізацію злочинства, пояснює Автор, поставив перед королем в 1989 році той же генерал А.П. Бобик, п'ятдесятитрирічний на той час чоловік щільної та кремезної статури, що завдяки щільності та кремезності нагадував постамент для фуражки. Він висловив Жорику Дев'ятому такі аргументи:

- Ви знаєте, Ваша Величносте, що я вже не один десяток років вивчаю кримінальний світ. І ось до яких висновків я прийшов. Крадіжки бувають різні. Одні крадуть, бо хочуть збагатитися за чужий рахунок, а інші - тому що таке їхнє покликання, такий їхній талант. Тут як і в інших професіях. Наприклад, один живописець малює портрети начальників аби загрибати гроші, а інший пише схожих на трактор жінок, нічого за це не має, живе надголодь, але не кидає, тому що прагне залишити слід у мистецтві, бо в тому його покликання. Людина може вибрати професію, але покликання їй дане від природи. Хтось народжується з покликанням музиканта, хтось із покликанням кулінара, а хтось із покликанням крадія. Але якщо музикант чи кулінар служать покликанню й домагаються успіхів, їх за це хвалять, а якщо злочинці служать покликанню й домагаються успіхів, його ловлять і саджають у в'язницю. У тому, що одні таланти в нас у пошані, а інші переслідуються, я бачу несправедливість, обмеження прав, недемократичність. Треба, аби кожний громадянин міг легально займатися улюбленою справою, не соромлячись своїх талантів і не несучи за них покарання.

- Мені дивно чути це від стража порядку, - здивувався король, пестячи пальцями свою фальшиву руду бороду. - Ви хочете, щоби злочинці безкарно крали майно інших громадян?!

- Я пропоную дозволити злочинцям за покликанням займатися улюбленою справою так, аби це не наносило того збитку громадянам, як зараз, коли крадіжки вимушені працювати нишком, нелегально. Нехай вони працюють в офіційних злочинських конторах, які платять податки в державну скарбницю. Нехай, зробивши крадіжку, залишають обікраденому візитну картку, де зазначене їхнє місце роботи, щоби клієнт міг прийти в контору й отримати назад вкрадену річ, заплативши майже символічну суму за, так би мовити, злочинську послугу. Для клієнта вигідніше дати за повернення вкраденого невеличку частину вартості цієї речі, аніж купувати нову річ замість вкраденої за повну ціну. А ці гроші йтимуть на податки й на зарплатню працівників злочинської праці. І крадіжки за покликанням вже не мучитимуться від каяття сумління, не комплексуватимуть, а вважатимуть себе чесними трудівниками, які теж приносять якусь користь суспільству.

- Ну яка ж користь від злочинства?

- Ну по-перше, ті гроші, які злочинські контори у вигляді податків платитимуть у державну скарбницю, підуть на корисні для суспільства справи. А по-друге, злочинство

- це своєрідна боротьба з нехлюйством, недбалістю, безгосподарністю. Крадії своєю працею привчають людей бути уважними, ощадливими, хазяйновитими, обережними - ось і користь. Одним словом, я прагну, аби крадії стали добропорядними громадянами, не зраджуючи своєму покликанню. І нам було б набагато легше контролювати легальне злочинство, не допускаючи зловживань, ніж як зараз боротися з нелегальним. Ну а тих, хто не захоче повертати украдене й платити податки, нелегальних хапуг, ми як і раніше будемо ловити й саджати у в'язниці.

(До цієї розмови міліціонера з королем щодо природнього покликання, Автор додасть у дужках трохи своїх міркувань.

Уявімо собі, що якась людина має від природи хист бути одним з найкращих у світі пілотів ґравільтів. Але бути пілотом ґравіліта не може, бо людство ґравіліт ще не винайшло; цього виду транспорту поки що не існує; тобто він фігурує лише у науково-фантастичних творах, а не у реальності. І через відсутність ґравільтів потенційно великий ґравільтчик вимушений присвячуватися іншій діяльності, наприклад працювати двірником. І можливо, двірник він посередній, або й поганенький, бо займається не своїм ділом, до котрого в нього немає хисту і цікавості.

Або комусь від природи дано бути найвизначнішим у світі фахівцем з трозуклябистої ширкугляби. Але людина не може втілити цей свій таланти, бо ніякої трозуклябистої ширкугляби не існує, і людство (включно з Автором) навіть не знає що воно таке. Тож особистість вимушена замість того працювати звичайним письменником; і, можливо, письменником є пересічним або й бездарним, бо то не її справа.

Чи хтось був би найвеличнішим у світі біологом з вивчення рогатих лускатих безхоботних слонів. Але природа чомусь таких тварин не створила, і потенційно великий їхній знавець вимушений працювати, наприклад, крадієм ювелірних виробів, але оскільки до цієї справи в нього немає хисту, то вкрати йому нічого не вдається, бо його повсякчасно ловлять на місці злочину і запроторюють до в'язниці. Але ж хіба цей невдаха винуватий, що природа так напартачила з еволюцією слонів?!

Тож, може, не треба занадто лаяти тих, хто погано працює? Може, вони просто вимушені займатися не своєю справою через те, що справ, де б вони досягли великих висот, просто з тих чи інших причин не існує, і вони у відсутності тих справ аж ніяк не винні.

Взагалі, погано займатися не своєю справою. Є така італійська приказка: "Pigliannose lo 'mpaccio de lo russo, voze mettere a la merda lo musso". Що можна перекласти так: хто руську мову вчити заходився, той пикою в какашки нагодився. Це означає - хто займається не своєю справою, потрапляє у халепу. Ця приказка трапилася Авторові Терентопських хронік у чудовій книжці шістнадцятого століття "Пентамерон, або Казка казок" неаполітанського казкаря Джамбаттісти Базіле. До слова мовити, читачу, "Пентамерон" Базіле є найпершою за часом книжкою, в якій викладені, між іншим, історії Попелюшки та Кота в чоботях. Щоправда, там він іще кішка без чобіт.)

Жорик Дев'ятий згадав крадія Персика, з яким він короткочасно відбував тюремне ув'язнення в камері № 22 жорикбурзької в'язниці. Той теж скаржився, що його талант не цінують:

- Чому якась скрипаль добре зізікає на скрипка-мипка, і йому за це кидають квіти - так? - дають гроші - так? А якийсь балерина-малерина дригає красиво нога, і йому стукають аплодисмента - так? - квіти - так? - гроші - так? Усі таланта цінують, тільки мій талант не цінують. Я теж добре краду, краще всіх краду, довго вчився, у мене теж талант-малант. А хто цінує? Мене за мій талант в'язниця саджати! Якщо я не вмій красиво нога дригати-мригати, виходить, за мій талант треба тюрма тримати? А ще кажуть: рівноправність!

Король запропонував Антонові Петровичу написати детальний проект легалізації злочинства.

Коли проект був готовий, король із лицарями Напівкруглого Столу його обговорили, внесли невеликі уточнення, і Жорик Дев'ятий видав відповідний указ.

Тих, хто крав не користі, а покликання заради, це рішення порадувало (хоч, переходячи на легальну роботу, деякі й втрачали в доходах), тому що їм раніше було незатишно займатися улюбленою справою, почуваючи себе ізгоями, відщепенцями, шкідниками, яких добропорядні громадяни не люблять і зневажають. Тепер же вони ставали рівноправними шановними платниками податків, трудівниками легальної сфери, зливалися з масами.

У Жорикбурзі такі крадії об'єдналися в дві легальні шайки, які вишукано іменувалися "салонами злочинських послуг". Одна називалася салоном з.п. "Золоті Пальці" і мала офіс на майдані імені XXVI З'їзду Двірників, а інша - салоном з.п. імені Франсуа Війона й мала офіс на вулиці Стахановця Наливайка, у тому будинку, де жив колись цей стахановець і де тепер висіла меморіальна дошка, котра повідомляла цей факт. (Злі язики говорили, що Ю.Ю. Наливайко був просто п'яницею, але язики добрі, з ініціативи котрих вулиця отримала таку назву й з'явилася дошка, наполягали, що він був незалежним дегустатором алкогольних напоїв, дегустатором-стахановцем).

Ці два салони й вирішив відвідати полковник Папірусюк.

* * *

Першим був салон "Золоті Пальці", директором якого значився усе той же Асланбек Усманкурбанбердиходжибабаєв на кличку Персик, який двадцять три роки тому був співкамерником самого короля.

Персик прийняв слідчого у своєму кабінеті, де над директорським столом із двома телефонами й товстою книгою реєстрації викраденого стіну прикрашали два фотопортрети молодого, ще безбородого Жорика Дев'ятого в смугастій тюремній робі (анфас і профіль; Асланбеком були куплені в тюремному архіві копії зі знімків у справі ув'язненого Георгія Георгійовича Мирополковича, збільшені й вставлені в солідні золотаві рами), червоний перехідний вимпел "За успіхи в заволодінні чужою власністю" (ця почесна річ переходила час від часу від одного злочинського салону до іншого, оскільки вони цей престижний вимпел один в одного крали) і живописне полотно

"Повішення майбутнього академіка Якіма Сергійовича Брюходухова на майдані Панурга" пензля Рубенса (тобто не фламандського живописця Пітера Пауля Рубенса, а терентопського фальшивомонетника Полікарпа Таракашкіна на кличку Рубенс, який крім підробки грошей захоплювався татуюванням і живописом; і який у свій час теж сидів в одній камері з королем Жориком Дев'ятим і злодієм Персиком).

- Сідайте, громадянине начальник-мачальник, - запросив директор Персик гостя, і той улаштувався в затишнім кріслі. - Що мої джигіти у вас украли? Як шановній людині-мюдині - так? - повернемо безкоштовно.

- Особисто в мене, громадянине Усманкурбанбердиходжибабаєв, нічого не украли, - відповів Варлаам Оникійович, - але нині ранком хтось поцупив експонат із краєзнавчого музею. Не ваші співробітники?

- А де ця музея є? - запитав Асланбек, послюнивши пальці й перегортаючи сторінки книги реєстрації крадіжок.

- Вулиця Карло Гоцці, будинок сорок сім.

- Карло Гоцці, Карло Гоцці, - Усманкурбанбердиходжибабаєв водив нігтем по останніх записах, - ні, на цей вулиця-мулиця мої джигіти не працював.

- Вибачте, що перебиваю, - сказала, входячи в кабінет, гарна секретарка, - але тут прийшов клієнт за викраденим сміттєвим баком.

- Він уже оплатив наш робота-мобота? - поцікавився директор.

- Так, ось квитанція про оплату, - поклала перед ним папірець.

- Так, вартість бака - двадцять шурхотиків, оплата за робота - десять відсоток - два шурхотики. Усе правильно. Підписую.

І злодійський директор, зосереджено й висунувши кінчик язика від ретельності, намалював на папірці друковані літери:

"ВИДАТ КЛІЄНТА СМІТТЕВАЯ БАК. ДІРЕКТАР УСМАНКУРБАНБЕРДИХОДЖИБАБАЄВ".

Потім підняв квитанцію, подивився на неї, прищулившись, із відстані витягнутої руки, знову поклав на стіл і прималював до деяких букв завитки й дрібні квіточки, щоби було гарніше.

- А що украли в музею? - поцікавився керівник салону, коли секретарка із квитанцією вийшла.

- Та дріб'язок, муляж із воску, штучне яйце, - сказав слідчий, встаючи. - Навіть незрозуміло, навіщо він трудився, зламуючи замок, заради такої дешевки. Адже там були експонати й коштовніші.

- Е, це була якась дурна злодій. Мої джигіти розумний, вони беруть те що дорожче. Якщо я буду мати якийсь інформацій щодо цього крадіжка-мрадіжка, я вас повідомлю.

- До побачення-мобачення, громадянине-мромадянине Усманкурбанбердиходжибабаєв. До речі, я дуже радий, що ви саме Усманкурбанбердиходжибабаєв, а не, наприклад, Тримгінстрбуджикрапмодфузівюдіратесидинушакраптонафієв.

В іншому салоні злодійських послуг - імені Франсуа Війона - директор Павло

Скоробогатько (кличка Кватирник) повідав Папірусюку про непричетність його хлопців до цієї безглуздої крадіжки, що остаточно переконало слідчого в тому, що в музеї попрацював нелегальний злодій, справжній злочинець.

Наступного дня, тобто 19 вересня, як ти, безцінний читачу, уже знаєш, муляж із краєзнавчого музею знайшовся в Абрикосовій печері, і стало ясно, навіщо зломщик поцупив цю копійчану річ. Папірусьок поставив перед собою завдання будь-що розшукати викрадене яйце драконів. "І знайду. Якщо тільки, звичайно, воно не пірнуло в четвертий вимір. Якщо в четвертий, тоді – так. Кінець", – написав Михайло Булгаков у своїх "Записках на манжетах", втім, не про яйце. Папірусьок міг би повторити ці слова.

* * *

Тобі, читачу, відомо, що Варлаам Оникійович, почувши від драконії Агнеси і її брата Інокентія Карловича про відвідування ченцями з монастиря святого мученика Святозавра Абрикосових печер у день викрадення, вирішив допитати цих релігійних туристів і для цього полетів до Жабенятинська на однокрилому літаку чарівника Акмуса.

А от що було в Жабенятинську:

Коли рожевий у червоний горошок однокрилий апарат приземлився на полі біля цього населеного пункту й Папірусьок вибрався з підвішеного під крилом замість бомби контейнера для невеликих вантажів, міліціонер розім'яв затерплі кінцівки гімнастичними рухами й потупав у місто. Зміркувавши, що головною визначною пам'яткою Жабенятинська є Гриньмасяльський замок і що туристи першим ділом оглядають саме його, Варлаам Оникійович попрямував до цього дійсно вражаючого пам'ятника архітектури.

Коли міліцейський полковник наблизився до його брами, з неї виїжджав лицар у гарнім обладунку на гарному коні. Це був не хто інший, як сам герцог Леонід Коліно – член Напівкруглого Столу, глава Гриньмасяльського герцогства, столицею якого є Жабенятинськ, і власник цього замку.

– Пане лицарю, добридень!

– Здрастуйте.

– Скажіть, будь ласка, у замку зараз є монахи-туристи?

– Так, вони оглядають замок і тепер пішли відпочити не березі ставка по той бік будівлі.

Входячи у ворота, Папірусьок сковзнув поглядом вулицею, що тяглася уздовж стіни замку, і побачив, крім іншого, гібридний автобус (то пак зібраний з деталей автобусів різних марок якимось механіком-франкенштейном). По сірому тлу автобуса йшов жовтий напис старослов'янським шрифтом "Святозаврівська обитель". Отже, це саме ті ченці, котрі йому потрібні.

Саме там, на березі мальовничої водойми, поверхня якої заплямована лататтям й обрамлена очеретом й вербами, ставка, від фауни якого пішла назва цього містечка, міліціонер поспілкувався із ченцями з монастиря святого мученика Святозавра.

– Точно Святозавра? – уточнює Ліва півкуля авторського мозку. – Не Святополка, не

Святомира, не Святослава, не Свято...

- Гм. Це слово більше схоже на назву прадавнього ящера ніж на ім'я християнського святого, - зауважує, перебивши, півкуля Права.

- Так взагалі-то цей святий і був, можна сказати, ящером, - пояснює Автор. - Бо цей Святозавр був не людиною, а розмовляючим терентопським драконом.

- Християнський святий був драконом?!! - витріщила від подиву звивини Ліва півкуля.

- Дракон був християнським святим?!! - одночасно роззявила від здивування сіру речовину Права.

- Так, це дуже рідкісний випадок, гідний подиву, - погоджується з такими емоціями Автор. - Думаю, це єдиний у всесвітній історії християнства випадок, коли святим було визнано не людину, а тварину. Припускаючи, що його біографія може зацікавити безцінного читача, відразу її викладу, дуже стисло.

Святозавр вилупився з яйця 1767-го року. У молоді роки прочитав Євангелія й перейнявся християнською вірою. Щоби бути повноцінним християнином, здумав пройти обряд хрещення, і з тим проханням звернувся до православного священника Никона із Благовіщенського собору, що в Жорикбурзі. Той подивувався, що прохач не є людиною, і засумнівався: чи можна хрестити тварину. Але погортавши Біблію й інші святі писання, не знайшов там жодних вказівок, що забороняють хрестити драконів та решту розмовляючих створінь. І Святозавра було похрещено. При цьому він отримав християнське ім'я Іоанн.

Бажаючи, аби більшій кількості суб'єктів були притаманні християнські чесноти, дракон-християнин заходився проповідувати, як серед інших розмовляючих драконів, так і серед людей. У нього був хист промовця, тому його проповіді відразу зробилися популярними, поголос про нього - найдоброзичливіший - стрімко поширювався в народі, і послухати його приходило усе більше й більше охочих. Проповідував він не в храмі (бо, не будучи священником, не мав такого права), а просто на лоні природи.

Але не всім це подобалося. Були злісні святенники, релігійні фанатики, які вважали, що тварина, навіть така що розмовляє, не має права проповідувати, бо це, мовляв, виглядає пародією, глузуванням над вірою. Дракон, мовляв, має право бути жертвою святого Георгія, чи якогось іншого святого християнина, але аж ніяк не християнським проповідником.

Вони стали вимагати, щоби Святозавр припинив цю діяльність.

Він продовжував.

Вони стали погрожувати.

Він продовжував.

Закінчилося усе дуже сумно. 2 травня 1800 року фанатики підступно вбили дракона-проповідника, підсипавши отруту йому в їжу.

Для тисяч терентопських православних, які полюбили цього дивного вчителя, його смерть була великим горем. Незважаючи на протести злісних святенників, дракон був похований за православним обрядом. Послідовники Святозавра заходилися поши-

рювати його проповіді, як у вигляді усних переказів, так і у вигляді рукописів. Так що навіть після смерті дракона продовжувала зростати кількість його духовних учнів.

Потім почалися чудеса.

Одного разу пропала маленька дівчинка: відійшла від батьків і десь заблукала. Батьки, їхні родичі й сусіди кинулися її шукати. Годинами прочісували околиці, але дитини не знаходили. Стомлена мати, присівши відпочити, на кілька митей заснула, і уві сні їй явився дракон Святозавр, який сказав, де перебуває крихітка. Мати відразу прокинулася, метнулася в зазначене місце й знайшла дівчинку.

Після до деяких хворих уві сні теж являвся Святозавр і казав, що молиться за їхнє здоров'я. І хворі зцілялися.

А бувало, що він являвся, знов-таки уві сні, до особистості, що загубила потрібну річ, і пояснював, де цю річ знайти. Особистість прокидалася й знаходила загублене.

Серед шанувальників Святозавра пішли розмови, що за такі чуда він гідний уважатися святим, а оскільки вмер насильницькою смертю, то ще й мучеником. Офіційна православна церква відмахувалася, мовляв, не бувало такого, щоби дракони...

Але кількість чудес накопичувалася, зростала й кількість православних, бажаючих канонізації хвостатого чудотворця, і врешті-решт, за майже півтора сторіччя після загибелі Святозавра, в 1947 році Терентопська православна церква офіційно визнала його місцевим святим мучеником, а тих що отруїли його православних фанатиків – нехристами, бо порушили важливу християнську заповідь "не вбий".

Тепер у православних храмах королівства можна побачити ікони святого мученика Святозавра, що відображають дракона з німбом над головою. Раніше дракона можна було видіти на іконах хіба тільки святого Георгія (або Юрія) Побідоносця, але як персонажа негативного, що простромлюється списом.

1952-го року біля міста Задвірполя, на одному з тих місць, де проповідувала ця особистість, був заснований монастир святого мученика Святозавра, або, трохи інакше висловлюючись, Святозаврівська обитель. У храмі цього монастиря теж, звичайно, є ікона хвостатого християнина. Автор зауважить про всяк випадок, що всі монахи там – люди, а не дракони чи інші розмовляючі тварини.

* * *

От саме з цього монастиря були ченці, що, здійснюючи туристичну подорож на неспішному монастирському автобусі, котрий рухався не набагато швидше за людину-бігуна, ба може навіть часом і повільніше за чемпіонів-марафонців, після огляду столиці з Каменіаною та неспішного нічного рейсу опинилися в Жабенятинську й були допитані на березі ставка біля Гриньмасяльського замку міліцейським полковником Варлаамом Оникійовичем Папірусюком.

Ченці сиділи на траві біля води, розстеливши зелену візерунчасту ковдру й виклавши на неї хліб, огірки, цибулі, варену картоплю й аналогічні яйця, та іншу поживу, й неквапливо трапезували, під кумкання й брекекекання жаб, любуючись пейзажем з водною гладдю, лататтям, очеретом, вербами, та таким що підносився над отим ландшафтом величним замком із п'ятьма вежами. Міліціонер відрекомендувався і

був запрошений до ковдри. Аби не засмучувати гостинних релігійних туристів відмовою, присів, узяв яйце та зробив операцію, котру хірург міг би назвати трепанацією шкаралупи.

Монахи розповіли слідчому, як вчора оглядали цікавинки Каменіани.

Після того як вони помилювалися групою скель Кам'яні Привиди, відвідали грот Паща Грифона, оглянули руїни прадавнього автомобіля на вершині Причесаного пагорба, побродили Гірчичними яскинями з гостинним драконом Інокентієм Карловичем і вирушили оглянути й Абрикосові печери, до них підійшов, мовляв, якийсь парубок із сірою сумкою, сказавши, що він теж прагне побачити ці печери, але не має ліхтарика. Ченці, у яких ліхтарики були, запросили його до них приєднатися. Тоді цей хлопець, зауваживши, що в печерах, звичайно, прохолодно, а він легко одягнений і тому побоюється простудитися, запитав, чи немає в ченців зайвої рясі. Запасні рясі були, і вони йому одну позичили. Він надяг і теж став схожий на монаха.

Із цим колективом хлопець увійшов у підземелля, де проживають дракони Агнеса й Щелепенко (останнього тоді в печері не було). Драконія Агнеса пояснила туристам, як пройти по печерах і не заблудитися. Після огляду Абрикосових порожнеч хлопець із сумкою, повернувши рясу, пішов, мовляв, у своїх справах, а вони, ченці, продовжили огляд решти каменіанських цікавинок...

Загалом, туристи в рясах підтвердили припущення Папірусюка. У сірій сумці хлопця напевно перебував до входження в печеру муляж драконячого яйця, а після виходу – справжнє яйце драконів, вирішив Варлаам Оникійович.

Детектив попрохав їх описати зовнішність цього яйцекрада. Вони відповіли, що парубкові на вигляд було років двадцять – двадцять п'ять. Волосся темно-русьєве. Ріст середній. Ні кольору його очей, ні особливих прикмет, ні навіть одягу ченці не запам'ятали.

Під настільки нечіткий опис підходили сотні жорикбуржців і, напевно, десятки тисяч терентопців. Але приблизний вік і колір волосся – це все-таки краще, ніж нічого, подумав Папірусюк.

* * *

Після повернення з Жабенятинська в Жорикбург, конкретніше – в управління столичної міліції, Папірусюк першим ділом зайшов у дактилоскопічну лабораторію. Старий фахівець Роман Корнійович Котеленець, відклавши збільшувач лінзу, повідомив, що з тих відбитків пальців на фальшивім яйці, які він встиг вивчити, чотири вдалося ідентифікувати: вони належать такому собі Ігореві Слюноплюєву, який п'ять років тому притягувався до кримінальної відповідальності, завдяки чому в картотеці є відбитки його перстів. Але більшість відбитків ще чекають на вивчення, додав Роман Корнійович.

Варлаам Оникійович відразу чкурнув до міліцейського архіву, знайшов там справу Ігоря Слюноплюєва, і з'ясував, що цей суб'єкт в 1990 році був затриманий за дрібне шахрайство. Він намагався продати туристам власні вироби, видаючи їх за археологічні артефакти. Суд присудив його до року умовно.

У справі була адреса цього правопорушника, і Папірусюк, викликавши телефоном дільничного Миколу Опанасовича Ратицю на мотоциклі з коляскою, попросив відвезти його за даною адресою. Ратицю Варлаам Онікійович "пристебнув" до цього розслідування, тому що саме на його дільниці трапилося викрадення драконячого яйця.

Цей повний подій день – 19 вересня – уже вповз у сутінки, коли триколісний транспорт Миколи Опанасовича підкотив до будиночка Слюноплюєва, який жив у приватному секторі на південно-західній окраїні столиці.

На щастя міліціонерів, цей індивід був удома.

Усього трьох хвилин бесіди вистачило, аби з'ясувати, що даний громадянин до злочину не причетний. По-перше, у нього алібі: він тільки сьогодні повернувся до Жорикбурга, а до цього два тижні безвиїзно перебував у санаторії "Кришталеві Джерела", що в Апчхиградській області. Це можуть підтвердити багато свідків – мешканці й співробітники санаторію. По-друге, щодо відбитків на восковій яйці, то в цьому немає нічого дивного, адже саме він, Ігор Слюноплюєв, виготовив цей муляж на замовлення краєзнавчого музею. Було б дивно, якщо б там не виявилось відбитків його перстів. Після суду п'ять років тому він, мовляв, покінчив із шахрайством і став заробляти чесною працею: виготовленням копій, муляжів і макетів для музеїв та реквізиту і бутафорії для театрів.

– З чого б це я став ламати двері в музеї й викрадати свій же виріб, – усміхнувся він, – якщо я таких воскових яєць можу хоч сотню зробити.

Отже, ці відбитки вивели слідство на хибний шлях. Міліціонери продовжили вивчення інших, яких на муляжі було безліч, бо деякі відвідувачі музею ігнорували табличку "РУКАМИ НЕ ЧІПАТИ". Але при такій великій кількості пальцевих відбитків, накладених один на одний, слід Бандюги детективи виявили вже наступної доби, ввечері 20 вересня.

* * *

Варлаам Онікійович перебував у своєму кабінеті, що на другому поверсі управління столичної міліції; там же знаходилися дільничний Микола Ратиця і його молодий підопічний Захар Полуящиков; за вікнами сипав дощик, поверхню стола із розкритою папкою висвітлювала настільна лампа, коли увійшов Роман Корнійович Котеленець і повідомив цю новину. Почувши, що кілька відбитків належать тому молодому, але вже дуже добре знайомому міліції кримінальникові, Папірусюк здивувався:

– Але він же сидить у тюрмі! Чи... Зараз зателефоную.

З жорикбурзької в'язниці телефоном відповіли, що строк Бандюги минув, і 18 вересня о 6.30 ранку він відпущений на волю.

– Треба ж, як швидко промайнули ці півроку! – викликнув Варлаам Онікійович, котрий знав, що за останнє правопорушення суд запроторив цього суб'єкта за ґрати на шість місяців. – Я ж бо думав, що Бандюзі ще сидіти й сидіти. Якби я не був упевнений, що він у тюрмі, я б відразу його вирахував, адже злом у музеї в його стилі. І прикмети, що їх надали ченці, співпадають зі зовнішністю Бандюги. Ні, ну що за невгамовний тип! О пів на сьому його випустили з буцегарні, а в дев'ять уже прийшло повідомлення про

новий його злочин. Мабуть, він просто з в'язниці пішов зламувати музей, навіть не поснідавши.

- І навіщо йому драконяче яйце здалося? Не яєчню ж смажити? - запитав молодий і тому трохи наївний практикант Захар Полуящиков.

Захарові, молодій людині з вилицюватою веснянкуватою фізіономією й маленькими синіми очима, що притупилися до перенісся, було тільки двадцять років.

Він відразу після закінчення звичайної середньої школи, імені Даниїла Хармса, вступив до міліцейської школи імені царя Едіпа, і тепер як курсант цього навчального закладу проходив практику під керівництвом наставника Миколи Ратиці.

У вільний від занять час Полуящиков грав на бас-гітарі в рок-групі "Чавунні шнурки", і йому для сценічного рок-іміджу були потрібні довгі кошлаті патли. Але для міліцейського іміджу розпатланість була зайвою, тому перед тим як надягти уніформу, курсант збирав своє довге жовте волосся за допомогою гумового кільця в скромний акуратний хвіст, який ховав за комір. Керівництво школи й взагалі міліцейське начальство там ставилося ліберально до довжини волосся підлеглих, і не вводило щодо цього жодних обмежень.

У читача може виникнути питання: чому міліцейська школа носить ім'я давньогрецького царя Едіпа, а не, наприклад, Огюста Дюпена, Шерлока Голмса, отця Брауна, Еркюля Пуаро, Михайла Григоровича Піддубного, Жуля Жозефа Ансельма Мегре або Федора Івановича Аніскіна, що ті літературні персонажі-детективи в набагато більшій мірі асоціюються з викорінюванням злочинності. Це генерал Антін Петрович Бобик, начальник столичної міліції, запропонував дати міліцейській школі ім'я античного монарха. Трапилося це після того, як він прочитав трагедію "Цар Едіп" давньогрецького драматурга Софокла.

(Заради ерудованості читача Автор зауважить, що Софокл був далеко не єдиним античним автором, котрий написав про Едіпа. Крім нього, те ж саме зробили: Гомер, Гесіод, Есхіл, Евріпід, Мелет Молодший, Ахей Еретрийський, Ксенокл Старший, Нікомах, Нікомах Афінський, Філокл Старший, Діоген Сінопський, Каркін Молодший, Фіодект, Тімокл, Лікофрон, Євбул, Цезар, Сенека, а також інші, імена яких не збереглися. Але до рук генерала Бобика потрапив тільки твір Софокла, в українському перекладі Бориса Тена. Відразу можна додати, що в оригіналі п'єси називається "Едіп тиран", але оскільки для сучасного читача слово "тиран" має зовсім інше емоційне забарвлення, ніж для стародавніх греків, то перекладачі заміняють його словом "цар".)

Прочитавши, Антін Петрович відзначив, що головний герой п'єси поводить себе як слідчий: розплутує злочиння методом опитування свідків, і викриває винуватця злочину. Але на відміну від інших детективних історій, в цій слідчий виявляє, що винуватцем є не хтось там, а він сам. Після чого він присуджує себе до покарання, й приводить вирок у виконання. Це дало Бобикові привід визнати царя Едіпа найдавнішим детективом у світовій літературі, що на тисячоріччя випередив Шерлока Голмса й інших. От через те Антін Петрович і запропонував надати міліцейській школі ім'я цього античного монарха. Це якось солідніше, чим імена більш сучасних суб'єктів, вирішив

він.

Подив починаючого міліціонера Захара Полуящикова крадіжкою драконячого яйця можна зрозуміти, якщо врахувати, що терентопці з молоком матері усмоктували бажання уникати контактів із цими предметами й триматися від драконячих яєць подалі.

Серед перших книжок, які прочитувала звичайна терентопська дитина, була, наприклад, страшна історія про те, як лицар Євламій Крутозадий, уколошкавши пару нерозмовляючих драконів, із цікавості з'їв їхнє яйце, отруївся й сконав у страшних муках. (Сучасні терентопські біологи, втім, уважають, що яйця драконів не токсичні, і якщо яйце свіже, то ним не отруїшся. Але це тільки теоретично. Перевірити на практиці таку думку неможливо, бо дракони не нададуть рідне яйце для кулінарних досліджень.)

Або історія про те, як лицар Опанас Вухастий намагався подарувати в якості сувеніра своїй дамі серця драконяче яйце, і був роздертий батьками (не своїми або її батьками, зрозуміло, а батьками яйця).

І таке інше.

Сучасні розмовляючі дракони у звичайних ситуаціях нешкідливі, не те що колишні нерозмовляючі, однак з тим, хто загрожує їхньому потомству, вони не стали б церемонитися. Через те навіть у краєзнавчому музеї не було справжнього драконячого яйця, а лише муляж. Для терентопців це що називається табу. Тому за останні триста років, крім невдалих потуг лицаря Опанаса Вухастого й чаклуна Авдія Мотлоха, не було замахів на викрадення цих предметів.

- Це в нас драконяче яйце даром нікому не треба, а у Великому Світі за нього, мабуть, мільйони доларів можна хапнути, - відповів практикантові досвідчений тридцятирічний Ратиця, який мав маленьке личко над довгою шиєю, носик качечкою, вушка сокиркою, рідкі волосики й світлі очі хронічного оптиміста. - У нас драконяче яйце - річ більш менш звична, а там це дуже велика рідкість, як то кажуть, ексклюзив і раритет. А рідкості дорого коштують.

- Гадаєте, Бандюга бажає продати його туристам з Великого Світу? - запитав Захар.

- Не виключено. Або особисто відвезти його до Великого Світу і там усучити якомусь товстосумові за кругленьку суму, - знизав плечима Папірусюк. - Від цього сучого сина всього можна чекати. Ані краплі совісті, ані грама патріотизму.

Потім з рота слідчого вивалилися й інші дуже невтішні й дещо нецензурні характеристики молодого рецидивіста на кличку Бандюга, прийомного сина корчмаря Мойши Роженкранца з корчми "Під Мідним Забралом".

І цієї миті, перебивши усну критику, у кабінеті задзижчав телефон. Варлаам Оникійович зняв слухавку:

- Так, міліція. Біля телефону полковник Папірусюк... Так... Що?!! Виїжджаємо!

- ? - поглядами запитали Ратиця й Полуящикова.

- Здається, вбивство. Труп на вулиці Франсуа Рабле...

Крім Ратиці й Полуящикова Папірусюк прихопив трьох оперативників.

* * *

У міліцейському автофургончику шістка міліціонерів була доставлена на вулицю Франсуа Рабле, до зазначеного в повідомленні будинку.

Ішов дощ, тому вартові порядку накинули сірі плащі з каптурами. Синонімами слова "ішов" є, крім іншого, слова "крокував", "прямував", "простував", "швендяв", "човгав", "тюпав", "чухрав", "марширував", "тупотів", "дріботав", "шкандибав", "чвалав", "дефілював", "шпаціював", "дибав", "плентався", "тинявся", "чалапав", "чимчикував" і тому подібне. Є навіть слово "шаландатився", що його Автор цих писань побачив у книжці "Як із Харкова зробити Берлін" дотепного Остапа Вишні, котрий, можливо, це слово сам і придумав. Але такими синонімами не рекомендується заміняти "ішов" у сполученні зі словом "дощ".

Автор ледве не написав отут щось на кшталт "дощ тарабанив по бляшаних карнизах, шльопав по листах дерев і булькав по калюжах". Та стримався, на щастя, від такої брехні. Тому що в дійсності даний дощ був нікудишнім барабанщиком, шльопальщиком і булькальщиком і падав беззвучно. Якщо хтось і міг розчути його звук, то хіба тільки істота з фантастично чуйним слухом. Як щось подібне до шуму пісового годинника. Бо частки рідкого оксиду водню, з яких він складався (у просторіччі іменовані краплями води), були в аспекті розміру як дрібний пісок. Або, якщо продовжити годинникові аналогії, звук дощу був значно тихіший за цокання механічного годинника, але трішки чутніший за цокання годинника сонячного.

Через опади, що мили місто протягом усього дня, Варлаам Оникійович, як і вчора, після короткої, але сильної зливи (ось та дійсно і тарабанила, і шльопала, і булькала, та й ще блискала і гуркотала), з жалем відмовився від послуг пса-шукача на кличку Ніздреслав і його хазяїна – кінолога Мезозавренка. Вода знищила настільки важливий доказ, як запах слідів убивці.

Міліцейський жовто-синій, як український державний прапор, автофургончик зупинився поруч із іншим автофургончиком – біло-червоним, як прапор польський, з червоним хрестом на білому тлі, як на англійським прапорі. Жінка років сорока в білому медичному халаті й такій же шапочці повідомила міліціонерам, котрі вилазили із машини:

– Це я телефонувала до міліції. Лікарка швидкої допомоги Настасія Перебийніс. У цьому підворітті лежить труп молодого чоловіка. Не виключено, що це вбивство. Медицина тут безсила. Мабуть, це ваш клієнт.

– А швидко допомогу викликав я, – підключився до пояснення парубок років двадцяти п'яти, з тонкими вусиками, дикою зачіскою, сергою в лівім вусі, в екстравагантній і яскравій, "папуговій" одежинці в якихось блискітках, поверх котрої був накинутий прозорий целофановий дощовик (Ну й артист, подумав Микола Опанасович Ратиця; і не помилився). – Я, може знаєте, естрадний співак, автор-виконавець Еміль Хахашкін.

– Не захоплююся попсою, – сказав Варлаам Оникійович. – Так це ви знайшли тіло?

- Ага. Ішов, розумієте, з концерту й захотів закурити. А дощ, розумієте, гасить сірника. Довелося зайти в підворіття. Там наступив на щось м'яке. Посвітив сірником. Лежить людина. Я запитав: "Вам погано?", а він не відповідає. Ну я побіг, розумієте, до телефону-автомата й викликав швидку допомогу.

- Ми приїхали, подивилися, - продовжила лікарка швидкої допомоги. - На жаль, людина мертва. Нічим допомогти не можемо. І зателефонувала до міліції. Розбирайтеся, а ми поїдемо до тих, кому можна допомогти. До побачення.

Булицю висвітлювали ліхтарі й вікна будинків, оточені ореолами зі світлих вертикальних штрихів (наштрихував ореоли, як читач зрозумів, кресляр на імення дощ). А в підворітті було темно.

Міліціонери вмикнули ліхтарики, посвітили на тіло й секстетом свиснули, бо дуже вже відомою їм особистістю виявився небіжчик. Не хто інший, як Федір Мойсейович Роженкранц, більше відомий за кличкою Бандюга, кримінальник-рецидивіст 1972 року народження, що неодноразово притягувався протягом не дуже довгого життя до суду, завсідник в'язниці, котрий провів за останні роки існування всього кілька днів на волі. Мрець лежав на спині з розкинутими руками й відкритими очима. На фізіономії застиг подив.

- На лівій скроні слід від удару, - констатував один з оперативників, оглядаючи труп.

Другий пихкав спалахом фотоапарата. Третій шарив світлом ліхтарика по підворіттю в пошуках доказів. Папірусюк записував, хоча було незручно, бо лівою рукою він тримав блокнот, а пальцями правої доводилося стискати й ручку, і ліхтарик, інакше не було видно. Тому запис виходив корявий.

- У лівій руці вбитого - коричневий гудзик, - сказав перший оперативник, розтиснувши пальці мерця, і, оглянувши другу руку, додав: - На вказівному пальці правої руки - слід від укусу.

- Чийого укусу? - уточнював, черкаючи по блокнотикові, Папірусюк.

- Ну не драконячого, звичайно. І не комариного. Людського. Судячи зі вм'ятинок, у вкусившого здорові міцні зуби в повному комплекті.

На світло міліцейських ліхтариків у підворіття заглядали цікаві перехожі роззяви, і Ратиця з Полуящиковим стримували їх, аби вони не затоптали доказів. Лише двох пропустили за наказом полковника, щоби вони були понятими. Одним з понятих виявився Еміль Хахашкін.

Втім, ніяких особливих доказів, крім половинки цвілої цеглини, яка могла бути знаряддям убивства, і згаданого коричневого гудзика, відірваного покійним напевно від одягу вбивці, ретельний огляд підворіття не дав. Автор по секрету повідомить читачеві, що неподалік був ще один доказ - особиста річ убивці, а саме парасолька рожевого кольору, - але вона валялася за декілька метрів від підворіття, і не у світлі ліхтарів, а в темряві тіні, тому міліціонери її не виявили.

- Якби ж не дощ, Ніздреслав міг би узяти слід убивці, - пробуркотав один з оперативників, коли міліціонери завантажували труп у автомобіль...

"От ти й дострибався, мій хлопчику", - сказав один чарівник про такого собі синьйора Блуоскі в оповіданні Льюїса Керролла "Палиця долі". "От цей негідник і дострибався", - могли б сказати багато хто з жителів Жорикбурга, довідавшись про вбивство кримінальника Бандюги.

Міліцейський автофургончик їхав до моргу. Небіжчик лежав на підлозі, прикритий чорною клейонкою, по обидві боки від нього на лавах сиділи шість міліціонерів. Світила тьмяна лампочка на стелі. За заґратованими віконцями миготіло світло ліхтарів і вікон, роздрібнюючись у дощових краплях на склі.

- Отже, колеги, про вбивцю ми знаємо тільки те, що він носить одяг з коричневими гудзиками й має в роті здорові міцні зуби, - вимовив Варлаам Оникійович.

- Й те, що він убив Бандюгу, щоби заволодіти драконячим яйцем, і тепер воно в нього, - видав Полуящиков.

- Ні, цього ми поки не знаємо, - не погодився його наставник - дільничний Ратиця, - у нас немає доказів, котрі підтверджують, що вбивство було саме через яйце й що вбивця його забрав. Це тільки версія.

- Точно, - підтримав Миколу Опанасовича Папірусюк, - поки усього лише версія і не більш за те...

* * *

Коли роздягненого Бандюгу, в якого тюремними наколками були прикрашені руки, ноги, груди й спина, через що він нагадував своєрідну нестандартної форми писанку, санітари віднесли вглиб моргу й міліціонери в "передбаннику" цього невеселого будинку стали оглядати звалені на білому металевому столі речі, з кишень його одягу посипалися шурхотики, тобто терентопські грошові купюри, у тому числі великого номіналу.

- Ого, та тут десятки тисяч! - вигукнув Ратиця. - Коли ж він устиг так розбагатіти?! Чи банк пограбував? Так не було ж повідомлень про пограбування.

- Я уточню, - сказав слідчий і зателефонував до міліцейського управління (в "передбаннику" моргу був телефон).

Тамтешній черговий на його питання підтвердив, що звернень із приводу пограбувань в останні дні не надходило.

- Можливо, він уже продав комусь драконяче яйце, - припустив Микола Опанасович.

- У такому випадку за що ж його вбили? - уголос міркував практикант із хвостом (мається на увазі зачіска, звичайно). - А може, покупець дав гроші й узяв яйце, а потім вирішив повернути гроші, і через те уколошків продавця.

- Але гроші ж тут, - заперечив наставник.

- Значить, його хтось сполохав. Убити вбив, а забрати не встиг, - фантазував Полуящиков.

- Отут у нього в нагрудній кишені куртки якийсь лист, - вимовив Папірусюк, витягаючи поштовий конверт. - Адресовано в жорикбурзьку міську тюрму ув'язненому Федорові Мойсейовичу Роженкранцу. Тобто Бандюзі.

- І що ж йому написали? - поцікавився Микола Опанасович.

- А як же таємниця листування?! - злякався Полуящиків, вихований у переконанні, що читати чужі листи без дозволу адресата - це гідота й підлість.

- Це особливий випадок, Захаре, коли таємницю листування можна порушити заради порятунку країни, - повчив наставник.

- Так, враховуючи, що в крадіжці драконячого яйця криється небезпека для всієї нашої держави, нам доведеться опуститися до читання чужого листа, на жаль, - поморщився слідчий і, вийнявши з конверта папірець, прочитав: - "Чекатиму на тебе біля дверей в'язниці. Деталі обговоримо усно. Впізнаєш мене за такими прикметами: у лівій руці я триматиму газету "Королівська правда", а правою - періодично почухуватиму вухо. Замовник".

- Ну я так і думав! - ляснув по коліну молодий та ранній рок-міліціонер. - Цей замовник умовив Бандюгу поцупити драконяче яйце, а коли справу було зроблено, отримав що бажав, й прибрав спільника, аби замести сліди!

- Мабуть, замовник розумів, що міліція врешті-решт добереться до Бандюги, і аби той не зміг його видати - вбив, - продовжив Микола Опанасович. - Але йому не вдалося завдати удару раптово, Бандюга пручався, зав'язалася боротьба, і вбивці навіть довелося вкусити жертву за палець.

- Схоже на те, - погодився Варлаам Оникійович. - З листа зрозуміло, що Бандюга не знав замовника в обличчя. До виходу Бандюги з в'язниці вони спілкувалися, напевно, тільки за допомогою листів. Замовник знав, що тюремникам заборонено читати листи, адресовані ув'язненим, тому не боявся письмово пропонувати Бандюзі новий злочин.

Тим часом у морзі відчинилися двері, і з дощової вулиці, складаючи парасольки й струшуючи з них краплі різкими змахами, стали входити: жорикбурзькі чарівники - Акмус, Арам Арменович Артаньянц, Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський та Гліб Любомирович Цвях; родина корчмаря з корчми "Під Рятівною Мухой" - сам Ісак Маркович, його дружина Маргарита й дочка Естер, остання з пивним келихом у руці; завсідники вищезгаданої корчми - патріарх Іполит Четвертий, бібліотекар Бізончик Солом'яний, касир Джульєт Грошенятко й механік Вакула Охрімович Нетребенько; а також актори з Жорикбурзького Театру Абсурду імені жертви ковбаси на чолі з режисером Наумом Інгредієнтським, які того вечора теж перебували в корчмі "Під Рятівною Мухой", почули від Грошенятка новину про вбивство й із цікавості ув'язалися за іншими до моргу.

Коли ця тичба втиснулася в приміщення, між чарівниками й міліціонерами почалася розмова. Але вона вже докладно викладена Автором у розділі двадцятому за назвою "Рожева в червоний горошок Магія", тому тут Автор її повторювати не буде. Якщо читач бажає її освіжити в пам'яті, нехай повернеться в зазначений розділ і перечитає.

Тут Автор лише нагадає, що перед тим як маги забрали тіло Бандюги, залишивши слідчому розписку із зобов'язанням повернути труп у морг завтра ранком і усну

обіцянку повідомити важливу для міліції інформацію, якщо таку вдасться витягти з небіжчика, товстий чародій Гліб Цвях зробив попереднє сканування останків за допомогою ясновидіння й з'ясував, що вбивцею був суб'єкт з довгим світлим волоссям, зібраним ззаду в так званий хвіст.

Якщо в читача виникла підозра щодо Захара Полуящикова, в котрого було довге світле волосся, зібране ззаду в так званий хвіст, то Автор відразу ту підозру знешкодить, повідавши, що цей курсант під час убивства Бандюги та й взагалі майже весь день перебував у товаристві Ратиці й Папірусюка, а кращих свідків його стовідсоткового алібі годі й шукати.

На самохідній тачці Вакули Нетребенька небіжчик був відвезений до особнячка-лабораторії мага Арама Артаньянца.

Час був пізній, тому слідчий Папірусюк відпустив колег по домівках, щоби завтра з ранку, відпочивши, вони допомогли йому в пошуках таємничого вбивці. Сам же, перш ніж повернутися додому, заїхав до міліцейського управління й зайшов у свій кабінет, аби залишити в сейфі пов'язані з убивством докази – коричневий гудзик, половинку цеглини й стос грошових купюр з кишень жертви...

* * *

Варлаам Оникійович жив в однокімнатній квартирці на другому поверсі цегляної хрущовки.

Автор бачить, вірніше відчуває, що його мозкові півкулі готові здивуватися, і, ви-переджаючи їхні вигуки, каже: так, у цім лицарському королівстві були житлові цегельні й залізобетонні п'ятиповерхові коробки, як ті, які в Советському Союзі називалися хрущовками. Але причина їхнього будівництва в Терентопії була цілковито інша, ніж у СРСР. Якщо в Советській країні під керівництвом Микити Хрущова в 50–60-ті роки ХХ століття такі малокомфортні й потворні будинки терміново споруджувалися для розв'язку квартирного питання, бо багатьом советським людям не вистачало якої-ніякої але особистої житлоплощі, то в чудеснім королівстві з житлом все було набагато краще, і не було абиякої практичної необхідності зводити таке убозтво. Проте й терентопці будували хрущовки. Не заради необхідності, а заради моди.

Довідавшись, що у Великому Світі масово зводяться такі будівлі, жителі королівства вирішили, що це така зараз мода, і зайнялися тим же, мовляв, а чим ми гірше, теж прагнемо йти в ногу з модою. Багато терентопців заради моди залишили більш комфортні з високими стелями в красивих будинках квартири, і навіть цілі особняки й замки, щоби переселитися в малогабаритні, низькі й не дуже зручні кімнатки в хрущовках. Адже людям взагалі властиво жертвувати комфортом, красою й користю заради моди. От наприклад, стародавні греки носили хітони, одяг, який ніде тіло не стискав, не тер, не давив, дозволяв крові вільно циркулювати по всіх капілярах, а шкірі дихати. Досить корисна з гігієнічної точки зору й гарна одежина. Але нині люди хітонів не носять, бо такий стиль уже тисячі років як вийшов із моди. Нині люди заради моди носять речі шкідливіші, незручніші й некрасивіші. От так само і з архітектурою.

Втім, така архітектурна мода протрималася тільки до середини сімдесятих років.

Потім хрущовки терентопцям набридли, вони стали повертатися в будинки комфортні й гарні, а виродливі п'ятиповерхівки почали зносити, аби на їхньому місці будувати щось пристойне. Проте трохи хрущовок збереглося там і дотепер, бо були в країні й настільки невибагливі аскети, яких улаштовує навіть таке житло.

Одним з них був Варлаам Оникійович Папірусьок.

Раніше він жив із дружиною й дітьми у великій п'ятикімнатній квартирі в гарному будинку. Потім діти виросли, створили власні родини й обзавелися окремим житлом. Дружина слідчого зізналася якось, що покохала іншого чоловіка, такого собі двірника Геракліюка. Варлаам Оникійович не став заважати її щастю, виявив шляхетність, і не тільки погодився на розлучення без усяких скандалів, але й залишив колишній дружині і її обранцеві гарну квартиру, а сам, будучи досить невибагливим, придбав однокімнатну в хрущовці.

У цій своїй обителі того вечора холостий п'ятдесятисемирічний детектив розігрів учорашній борщ і зі смаком ним повечеряв, закушуючи часником і салом. У нього не було часу займатися творенням борщу, тож цей харч на його замовлення спорудила сусідка Галя, що їй він надав овочі з м'ясом.

Потім узяв душ.

Потім у махровому халаті під настільною лампою переглянув свіжі газети.

Потім включив радіо. Місцева радіостанція "Голос Крилатого Равлика" транслювала запис репортажу з останнього лицарського турніру. Монотонний коментатор почав навівати на слідчого сон, і Папірусьок зібрався, як то кажуть, байбай: постелив постіль, почистив зуби, вимкнув радіо, погасив світло й ліг.

Але тільки-но його лиса голова комфортно розташувалася на затишній подушці, впакованій у світло-блакитну пошивку, рясно всіяну маленькими темно-синіми грифончиками (що ту розцвітку мали й простирадло з підковдрою), як раптом зашумів домашній телефон. Сонному чоловікові довелося вставати, і, як багато інших чоловіків у такій ситуації, він супроводив устанання бурчанням, не цілком цензурним.

Телефонував начальник Папірусьюка – сам генерал Антін Петрович Бобик:

– Варлааме Оникійовичу, вибачай, якщо я тебе розбудив. Але справа невідкладна. Одягайся й оперативно шурай у Королівський замок.

– А там що трапилось? – мляво поцікавився розслаблений детектив.

– Вчинено напад на принцесу! Мені тільки-но сам Його Величність телефонував!

– О, Господи, цього тільки не вистачало! Що за день!

– Збирайся, я висилаю автомобіль.

Коли детектив одягся й спустився, обіцяна міліцейська машина із шофером під'їжджала до під'їзду...

("Навіщо ти пояснюєш, громадянине Авторе, що машина їхала із шофером; це ж і так зрозуміло, – робить зауваження педантична Ліва півкуля авторського мозку, – адже без шоферів автомобілі не їздять. Це така ж тавтологія, як сказати: "людина йшла, ступаючи ногами". – "Ну, по-перше, – сперечається Автор, – деякі акробати й не тільки вміють ходити на руках, а про людей, що бешкетують, кажуть, що вони ходять на

головах. А по-друге... Так, поки що зрозуміло, що невід'ємним аксесуаром автомобіля є його водій. Це, так би мовити, головна деталь машини, без якої вона не може нормально їздити. Тож протягом ста із чимось років, поки існують автомобілі, читачам не треба було пояснювати, що якщо машина їде, значить у ній сидить шофер. Але письменники-фантасти та казкарі вже десятки років тому писали про розумні автомобілі, що можуть їздити без водіїв. Такий інтелектуальний транспорт фігурує, наприклад, у повісті "Хижі речі віку" братів Стругацьких та казці "Незнайко у Сонячному місті" Миколи Носова. А тепер, коли пишеться ця книга про Терентопію, ми вже дожили до того часу, коли перші такі автомобілі вже реально створені. І в найближчому майбутньому безшоферні машини будуть таким же звичайним транспортом, як велосипеди. Отож для майбутніх читачів не зайвим буде пояснення, що в даній конкретній машині був шофер. До того ж дія відбувається в чарівнім королівстві, де можуть витребенькуватися абиякі чудеса, так що й автомобіль теоретично міг би переміщатися без шофера за допомогою чарівництва, якби якийсь тамтешній чудотворець вигадав відповідні магичні заклинання". – "Логічно", – погоджується Ліва, що поважає логіку.)

* * *

І незабаром голомозий детектив був доставлений до замку, у воротах якого фари висвітили самого стривоженого короля. Той був у домашній смугастій червоно-чорній піжамній мантиї, синіх спортивних штанах з білими лампасами, кремовій футболці зі зображенням співака Вадима Мулермана – зірки советської естради 60-х років, – у зеленій короні набакир і, звичайно, у рудій бороді (борода й корона додавалися, зрозуміло, до голови Жорика, а не Мулермана). Дощ вщух, тож монарх був без парасолі.

– Добрий веч...

– Та ніякий не добрий!

– Здрастуйте. Що трапилось, Ваша Величносте?

– Здрастуйте. Таке, чого зроду не траплялося! – вигукнув засмучений монарх. – Хоч з-під землі мені його, мерзотника, дістаньте, сволоту таку!

– Заспокойтеся, Ваша Величносте, і розповідайте все один по одному.

– Моя молодша дочка, принцеса Зіночка, нещодавно зазнала нападу якогось п'яного шибеника, який посмів зазіхнути на її дівочу честь!

– Де це було?

– Та отут, недалечко, на вулиці Франсуа Рабле. Вона поверталася від своєї подружки, а тут раптом на шляху виник нетверезий негідник і почав мерзенно приставати з образливими пропозиціями. Вона хотіла його обійти, але цей сучий син кинувся на неї, схопив і потяг у підворіття.

Його Величність злісно вдарив кулаком правої руки в долоню лівої, явно бажаючи, щоби замість тієї була фізіономія гвалтівника.

– Вона хотіла крикнути, покликати когось на допомогу, але цей нелюд затиснув їй лице своєю мерзенною долонею. Заволік, гад, у темне підворіття й давай лапати та

розстібати, зараза. Вона, бідолашна, почала непритомніти й від страху, і тому, що він своїм ручиськом перекрив їй повітря, якось машинально схопилася за стіну, а там, на щастя, була цеглина, половина якої відкришилася і вільно бовталася. Вона, вкусивши злочинця за пальця, інстинктивно видерла цю половинку та гепнула нею сволоту, вирвалася й утекла.

Король знову вдарив кулаком у долоню в безсилій люті.

- Уявляєте, вертається вся мокра від дощу й сліз, без своєї рожевої парасольки, у брудній куртці з відірваним гудзиком, уся труситься, слова сказати не може. Ми її півтори години приводили до тями, перш ніж вона змогла щось сказати. Лікар напоїв її заспокійливими краплями, і ось тільки-тільки вона заснула, бідолаха. Я сподіваюся, що ви, як досвідчений детектив, знайдете цього гвалтівника, і він сповна відповість за злочин!

Як читач, можливо, збагнув, король і члени його родини переміщалися містом і країною без охорони. Це пов'язано з тим, що в терентопській історії не було прецедентів замахів на знищення монархів та їхніх близьких. За винятком єдиного випадку приблизно два з половиною сторіччя тому, коли Жорика Четвертого намагався зарубати сокирою його двоюрідний брат Олександр Мирополкович. Але то можна вважати родинним конфліктом.

Був ще на початку дев'ятнадцятого сторіччя випадок, але його слід зарахувати скорше до розряду курйозів, аніж до справжніх замахів на вбивство коронованої особи. От як було діло:

У Жорика П'ятого, котрий правив тоді, попросив аудієнції такий собі жорикбуржець Ювеналій Укропов, що працював вичерпувачем нечистот із вигрібних ям, тобто золотарем. Король його прийняв. Тим більше, що він з повагою ставився до людей даної професії, оскільки розумів, які виникнуть проблеми, якщо нечистоти не вигрібати. І пам'ятав, що цією справою займався власноручно один із його родичів, Григорій Георгійович Мирополкович, брат-близнюк його предка, короля Жорика Другого (докладніше про це Автор повідає в розділі "День Шляхетного Мордобоя").

Отже, 7 квітня 1803 року вичерпувач нечистот явився у Королівський замок вимитим, надушеним не дорогими, але приємними парфумами, у найчистішому охайному одязі. Жорик П'ятий, як людина вихована, перш ніж цікавитися причиною візиту, запропонував гостеві крісло й склянку чаю з солодкостями. Той не відмовився.

"Яка проблема привела вас до мене?" - спитав монарх. "Ваша Величносте, - почав Укропов, жуючи печиво, - як ви дивитеся на те, щоби вас убити?" - "Убити?!" - викликнув король. "Ага, Ваша Величносте, убити, прикінчити, умертвити, знищити, уколошкати. Що ви про це думаєте?" - "Мене?!" - вигукнув глава держави. "Ну не мене ж", - посміхнувся золотар Ювеналій, зачерпуючи золотою королівською ложкою ожинне варення зі срібної вазочки (зачерпувати - його професійна навичка). "А... Еее... Гм. А навіщо?" - поінтересувався Жорик П'ятий, піднявши лівою рукою корону, аби правою почухати потилицю. "Справа от у чому, Ваша Величносте, - Укропов облизав ложку й відсюрбнув зі склянки. - В інших монархічних державах, ну там у Британії,

Франції, Росії тощо, монархи час від часу піддавалися умертвінню. А в нас, у Терентопському королівстві, дотепер не уколошкали жодного короля. Начебто монархія в нас якась неповноцінна. Навіть прикро. Ну чим ми гірше за інших? У цьому аспекті ми пасемо задніх у порівнянні з іншими монархіями. Отож чи не хотіли б ви, Ваша Величносте, бути вбитим задля підвищення престижу рідного королівства в очах ваших співгромадян? Аби ваші піддані могли пишатися, що їхня батьківщина ні в чому не поступається іншим монархіям? А? Як вам така ідея?"

Жорик П'ятий замислився. Звичайно, він був патріотом, і дуже, дуже праг, щоби його держава не поступалася іншим. Але...

"Знаєте, - бентежачись замурмотав він, - соромно в цьому зізнатися, але мені чомусь зовсім не хочеться вмирати. Звик, розумієте, жити. Звичок так важко позбутися". - "Розумію, - говорив Укропов, допиваючи чай. - У мене, Ваша Величносте, аналогічна ситуація: кажуть, непристойно пукати за столом, а я не можу стриматися. Ще за часів, коли був немовлям, набув такої звички. От, чули?" - "Почув не тільки вухами, але й ніздрями", - поморщився король. "Виходить, не бажаєте вмертвлятися?" - про всяк випадок перепитав візитер. "На жаль", - зітхнув монарх, соромлячись цієї своєї слабкості. "Ну, не хочете - як хочете, - пробурчав золотар Ювеналій, підвівшись з-за столу і розпихуючи по кишенях королівські печива, тістечка, цукерки та пряники, що залишилися не з'їденими. - Моє діло запропонувати, а ваше - погоджуватися або не погоджуватися. Я вважаю, що зробивши вам, Ваша Величносте, таку пропозицію, я виконав свій патріотичний обов'язок. До побачення, Ваша Величносте. Будьте здорові й живіть довго, якщо маєте до того схильність".

Він почвалав до дверей, але король його окликнув. "За таку небайдужість до престижу батьківщини, за те, що ви піклуєтеся не тільки про себе, але й про репутацію країни, я жадаю зробити вам маленький скромний подарунок", - заявив Жорик П'ятий. "Так? І що ж ви волієте мені подарувати, Ваша Величносте?" - зрадів Укропов. "Я дарую вам золоту королівську ложку. Ту саму, яку ви помилково машинально засунули собі до кишені". - "Ти ба! - здивувався візитер, дійсно намацавши там ложку. - Пребагато вдячний, Ваша Величносте! Це воістину королівський подарунок!"

Наступного дня в Королівський замок припхався сусід Ювеналія Укропова, що тому сусідові золотар похвастив за пляшкою дулівки (тобто української грушевої наливки) про спілкування з так званою великою цяцею. Цей сусід теж запропонував Жорику П'ятому стати жертвою вбивства, але король уторопав, що той переймається не престижем держави, а придбанням золотої ложки, і нахаба був виставлений із замку спіймавши облизня.

Отже, королів у цій країні ніхто не вбивав. Терентопцям, включно з членами королівської родини, навіть на думку не могло спасти, що хтось може підняти руку (або інший член організму) на главу держави чи його рідних. Тому там не витрачали казенних коштів на утримання охорони для монарха та його родичів. Можливо, читачеві, що знає історію так званого Великого Світу, тобто звичайного нашого світу, де царевбивство було справою досить звичайною, важко повірити в існування держави

настільки благополучної, де навіть високопоставлені особи можуть не побоюватися за своє життя, але факт залишається фактом, а не...

І раптом – напад на принцесу!

Неймовірно!

* * *

– У неї на куртці коричневі гудзики? Волосся зібрано у хвіст? – уточнив детектив Варлаам Оникійович Папірусюк.

– Точно так, – кивнув коронований лицар Жорик Дев'ятий.

– У такому разі гвалтівника ми вже знайшли. Але його не можна покарати.

– Як це – не можна покарати?! Хто б він не був, він мусить бути покараний!

– Труп не карають, Ваша Величносте. Він небіжчик. Удар принцеси був смертельним. Вона влучила йому у скроню. Він відразу помер там, у підворітті. Тепер це лише бездиханне тіло.

– Нівроку!.. Так йому й... Собаці собака... – люто прогарчав вінценосець, мабуть забувши через роздратованість, що про свіжих покійників треба казати або добре, або нічого.

Потім Жорик зітхнув, оглянувся на замок, зирнув на темне вікно Зіночкиної спальні, та промимрив:

– Я непокоюся через душевне здоров'я молодшої принцеси. Тут таке потрясіння... А якщо вона ще дізнається, що людину вбила, стала душогубом, боюся, її ніжна психіка не витримає. Вона дівчина вразлива, ранима.

– Можна дати пораду, Ваша Величносте?.. Вибачте, я нещодавно їв часник, я ж не знав, що...

– Та гаразд, без церемоній, житейське діло. Яку пораду?

– Нехай чарівник забере з її пам'яті цей жахливий епізод і навіє, що вона дійшла до замку без усяких пригод.

– Геніально! Так, але до неї однаково дійдуть чутки, що вона вбила...

– Про це ніхто не дізнається. Ми оформимо цю смерть як самогубство, тим більше що в якомусь сенсі так воно і є, бо ті, хто знущається над людьми, провокуючи їх дати задачі, – потенційні самогубці, як ті, хто грає з револьвером в "російську рулетку". Або – як нещасний випадок: мовляв, напився п'яний, спіткнувся, ударився скронею... І принцеса ніколи не виявить, що це вона його... До речі, в мене вранці зустріч із чарівниками – вони обіцяли інформацію щодо справи про зникле драконяче яйце, – і я надішлю їх до вас.

– Спасибі, Варлааме Оникійовичу. А що вже вдалося з'ясувати про крадіжку? Відомо, хто той злодій? Він заарештований?

– Злодій виявлений, він, можна сказати, у наших руках, але не заарештований.

– Як це? Чому?!

– Бо трупи і не заарештовують. Його вбила принцеса. Це той самий гвалтівник.

– І там теж він?! Та хто ж цей лиходій-багатоборець?!

– Прийомний син Мойши Роженкранца. Знаєте? Наш шибеник скрізь поспів.

- Звичайно, Бандюга! Ох, не пощастило Мойсеєві із синочком.

- Я гадав, що його вбили через яйце. Думав: знайдемо вбивцю - знайдемо і яйце. Помилився. Нічого, будемо шукати. Схоже, йому хтось замовив цю крадіжку, а потім заплатив гроші. Може, та інформація, яку повідомлять ранком маги, виведе нас на замовника...

("Сумно все це, тоскно, - знову безцеремонно втручається в рукопис Ліва півкуля авторського мозку. - Убивство, замах на зґвалтування, суцільний кримінал. Не смішно". - "Так, напустив мороку, - підтримує півкуля Права, - а спочатку ж все було так легко, забавно, безцінний читач усміхався й хихотів (принаймні, ти, Авторе, на це сподіваєшся), а тепер глянь-но на нього - ніякої усмішки. Убивства й зґвалтування - не привід для веселощів. Ти б, громадянине Авторе, якось розрядив обстановку, втнув би якусь смішну хохму". - "Смішну хохму? - Автор задумливо потирає плямисте від чорнила чоло. - Ну хіба от це..."

Він, крякчучи, видряпується на письмовий стіл, стає навшпиньки, витягає шию, ляскає себе долонями по стегнах і дурним голосом репетує: "Ку-ка-рі-ку!"

"Ну як?" - запитує Автор, розчервонілий від натуги, спускаючись зі стола. "По-твоєму це смішно?" - кривить звивини Ліва. "А як на мене, у цьому щось є, - говорить Права, - якась дитяча безпосередність, якийсь дикунський первісний порив". - "Ніякої фантазії. Примітив", - критикує Ліва. "Може, безцінний читач не такий зануда як ви, і його мій нехитрий жарт побавив", - буркоче Автор...)

Розставшись із главою держави, Папірусьок повернувся в рідну цегляну п'ятиповерхову будуву й нарешті зміг віддати себе богу Морфею, або ж богу Гіпносу (як називали божество сну прадавні римляни й греки), тобто, простіше висловлюючись, заснути, попередньо завівши будильник, аби не проспати зустріч із магами.

* * *

Наступним ранком, тобто на світанку 21 вересня, полковник Папірусьок прибув до моргу, не стільки для того щоби переконатися, що чародії повернули туди позичений на ніч неживий організм (у цьому він не сумнівався), скільки для одержання інформації, витягнутої із трупа ясновидінням, і направлення чарівників до принцеси Зіночки.

Кували горлиці (вірніше кукукували, бо ці родичи голубів видають не одне, і навіть не два, як зозулі, а аж цілих три "ку", отак: "ку-куу - ку"). Крона кінського каштана, пронизана ранковим сонцем, безкорисливо працювала мереживницею - майстринею мереживної тіні або тіньового мережива на цегельній стіні моргу. Росіяни кажуть, що лукаві люди "наводять тінь на плетінь". Сонце ж ранками наводило цю деревну тінь не на плетінь, тобто не на тин, а на дім побачень неживих громадян із живими патологоанатомами.

О 7.37 торохтлива самохідна тачка Вакули Нетребенька, з яким чудотворці домовилися на ранок, доставила до моргу небіжчика під простирадлом і товстуну Гліба Цвяха. Решта магів залишилися в особнячку Арама Артаньянца з новонародженим двійником Бандюги.

Обмінявшись вітаннями із Глібом Любомировичем і кивнувши Вакулі Охрімовичу, котрий ішов по санітарів, аби ті забрали вколошканий вантаж, слідчий багатозначно запитав:

- Отже?

- Дещо є, - відповів угодований ясновидець із головою лисою зверху й ззаду, але не лисою знизу попереду. - По-перше, я вже точно знаю, хто вбив Бан...

- Принцеса Зіночка. Це я теж уже знаю, - перебив детектив. - А щось про яйце?

- Він проникнув в Абрикосову печеру, де було драконяче яйце, змішавшись із групою туристів-ченців, і поки вони розмовляли із драко...

- Непомітно підмінив яйце восковим муляжем із краєзнавчого музею. Це я теж знаю, - знову перебив нетерплячий детектив. - Я прагну знати, де тепер яйце. Кому Бандюга його продав?

- Це був чоловік років під сорок, не високий, не худий. Вони зустрілися на залізничному вокзалі. Бандюга віддав йому сіру сумку з яйцем, а той йому натомість - шурхотики, кілька десятків тисяч. І вони розійшлися.

- А де зараз той чоловік?

- Цього я не знаю. Їхня зустріч на вокзалі відбулася о пів на дев'яту ранку дев'ятнадцятого, тобто позавчора - час і дату я зумів розгледіти на годиннику та на вокзальному табло, - і після вже не зустрічалися. А ввечері двадцятого, тобто вчора, Бандюгу вбила при...

- До речі, - втретє перебив Гліба Любомировича Варлаам Оникійович, - про те, що його вбила принцеса, ніхто не мусить знати. За офіційною версією - він упав сп'яну й ударився скронею об цеглину.

- Розумію, - погодився чарівник.

- Ви можете описати того чоловіка?

- Він якийсь непоказний, такий що не запам'ятовується. Щільний, лисуватий, особливих прикмет я не розгледів. Зате в нього у внутрішній кишені я розпізнав якийсь документ на ім'я чи то Володимира, чи то Віталія, чи то Кривопупова, чи то Крисолапова. Тобто гарантую, що ім'я починається на "В", а прізвище на "К".

- Дякую, Глібе Любомировичу, за допомогу. Сподіваюся, ваша інформація нам стане у пригоді.

- Я не можу дати стовідсоткової гарантії, але мені здається, що цей тип - не наш, не терентопець, а з Великого Світу.

- Боюся, що ви праві, - сказав лисий детектив, діставши з кишені пачку цигарок "Блакитний Лицар"; ударом нігтя вибив із неї курильний циліндр, зловив на льоту губами, і розкурив від запальнички.

Пустивши дим з передніх отворів голови, продовжив:

- У мене до вас є ще одне прохання... - і виклав бажання короля позбавити молодшу принцесу спогадів про нічну подію.

- Гаразд, просто зараз з'їжджу до замку, - погодився парапсихолог, позіхнувши (давала знати безсонна ніч). - І в мене до вас є прохання.

- Давайте. Що зможу...

- Ми цією ніччю створили двійника Бандюги...

- Двійника?! - детектив насупився.

- Ні, тільки щодо зовнішності, а так це цілковито інакша людина, хороша, навіть чудова. Зовнішність довелося скопіювати з цього, - маг кивнув на ноші, накриті простирадлом, які несли в морг санітари, - бо альтернативи не було. Так ви повідомте вашим міліціонерам, що якщо вони зустрінуть живого Бандюгу, то нехай знають, що то не Бандюга, а зовсім інший громадянин, котрий нічого спільного з Бандюгою не має, крім зовнішності. Його кличуть Мгобокбекбе.

- Мго... Здається, так називався розмовляючий кухоль з корчми "Під Рятівною Мухою", про який колись газети писали?

- Був пивний кухоль - а тепер людина.

- Чудеса та й годі, - похитав лисою головою полковник. - Добре, я повідомлю про це колег.

- Вакуло Охрімовичу, Його Величність прохав заїхати до нього в замок.

- Без проблем, Глібе Любомировичу. Сідайте в кабінку.

Нетребенько повіз товстого чарівника до короля.

А слідчий Варлаам Оникійович Папірусюк...

Куди вирушить він, читач довідається в наступному розділі, двадцять другому, за назвою "Державні Двері". Втім, назва дає читачеві непрозорий натяк.

* * *

Але оскільки Терентопський так званий епос трохи пов'язаний з Харковом, а в цьому щосі Автор згадав ряд відомих літературних детективів - Огюста Дюпена, Шерлока Голмса, отця Брауна, Еркюля Пуаро, Михайла Григоровича Піддубного, Жуля Жозефа Ансельма Меґре й Федора Івановича Аніскіна, - то, перш ніж закінчити даний розділ, Автор повідомляє, що принаймні двоє з названих мають відношення до Харкова.

Один із них - Михайло Піддубний, головний персонаж першого в українській літературі детективного серіалу - відношення пряме, оскільки й сам він був харків'янином, і письменник Юрій Шовкопляс, який його вигадав, і дія ряду пригод цього героя відбувається в Харкові або його околицях, і надруковані твори про нього вперше були теж у Харкові. 1927-го року в березневому номері американського часопису "Liberty" було вперше надруковано останнє оповідання Конан Дойла про лондонського приватного детектива Шерлока Голмса. А за дев'ятнадцять місяців у листопадовому 1928-го року номері харківського часопису "УЖ" було надруковано перше оповідання Шовкопляса про харківського детектива-аматора Михайла Піддубного.

А от другий детектив - Жуль Жозеф Ансельм Меґре, або просто комісар Меґре - має відношення непряме. Літературний "батько" комісара Меґре, тобто французький письменник, що придумав цього персонажа і написав про нього безліч творів, - це Жорж Сіменон. У нього був син Марк Сіменон. У Марка Сіменона була кохана дружина, з якою він прожив десятки років до самої своєї смерті. Ця невістка Жоржа

Сіменона теж написала книги, але не детективні й не художні, а документальні, біографічні. Перша з них називається "Харківський бузок" і оповідає про долю харків'янки Клавдії Трубнікової. От такий непрямий, можна сказати, манівцями зв'язок комісара Меґре з Харковом.

Але харків'яни побачили й полюбили невістку Жоржа Сіменона ще за двадцять із гаком років до написання нею "Харківського бузку". В 60-ті роки двадцятого століття, коли в харківських кінотеатрах із великим успіхом ішов французький фільм "Три мушкетери", де майбутня авторка "Харківського бузку" зіграла роль підступної Міледі, і фільми "Фантомас", "Фантомас розбушувався" і "Фантомас проти Скотленд-Ярда", де вона ж зіграла роль журналістки Елен. (У кінотрилогії про Фантомаса теж діє детектив, комісар Жюв, так що через Елен і цей сищик виявився побічно "підв'язаний" до Харкова). Ерудований читач напевно второпав, що йдеться про французьку кінозірку Мілен Демонжо, яка знялася ще в десятках відомих фільмів, крім названих. Згаданій харків'янці Клавдії Трубніковій вона доводиться рідною дочкою. Сама невістка Жоржа Сіменона вперше опинилася на Харківщині через те, що там знімався черговий фільм із її участю. А згодом щорічно приїжджала до Харкова на міжнародний кінофестиваль "Харківський бузок" (названий так саме на честь її книги), прихопивши із собою й інших французьких кінозірок: П'єра Рішара, Жана-Поля Бельмондо, Алена Делона, Мішель Мерсьє та інших.

А серед творів російського письменника Віля Ліпатова про сільського детектива Федора Івановича Аніскіна є, зокрема, "Аніскін і Фантомас". Оскільки Фантомас, як видно з попереднього абзацу, хоч і дуже опосередковано, прив'язаний до Харкова, то й Аніскіна через Фантомаса можна вважати дещо туди ж "підв'язаним", хоч і мешкав він за тисячі кілометрів від цього міста, аж у Сибіру. Можливо, якщо як слід пошукати, то й у інших перерахованих детективів можна віднайти які-небудь звивисті зв'язки з Харковом. Але оскільки Авторіві ці звивини невідомі, то він отут їх і не згадує.

(Взагалі, читачу, багато явищ, котрі, здавалося б, не мають нічого спільного і ніяк одне з одним не пов'язані, тим не менш, мають зазвичай якісь непрямі, звивисті зв'язки.

От, скажімо, який зв'язок у англійського письменника Лоренса Стерна (котрий неодноразово згадується й цитується у цій книзі) із Харковом? На перший погляд – жодного. І на другий погляд – жодного. І на третій... А от, скажімо, на якийсь чотириста тридцять сьомий погляд...

Один із головних героїв роману Лоренса Стерна "Трістрам Шенді", дядько Тобі, брав участь у військових боях за Дюнкерк, про що в тім романі багаторазово йдеться. У військових боях за Дюнкерк, але у попередньому сторіччі, брали участь і українські козаки, очолювані запорізьким отаманом Іваном Сіркою. (Втім, деякі історики припускають, що це не більш ніж історична легенда. Тим не менш, меморіальну дошку козакам із Сірком у Дюнкерку встановлено.)

Вважається, що цей видатний отаман є уродженцем Харківщини. Тож в історичному центрі Харкова тепер стоїть його пам'ятник. От вам і який-ніякий

звивистий зв'язок. Пам'ятник красується в тому місці, яким, образно висловлюючись, Бурсацький узвіз "пристебнутий" до майдану Конституції і вулиць Університетської та Римарської. Через що людині з поетичною уявою металевий Сірко може нагадувати чудернацький гудзик. Але не треба, читачу, плутати харківський пам'ятник козаку Сірку з харківським пам'ятником козаку Харку, що має місце на початку проспекту Науки. Бо у металевого Сірка є гармата, але немає коня, а в металевого Харка є кінь, але немає гармати. Проте в час описуваних у цій книзі подій, тобто восени 1995 року, жодного з цих двох металевих козаків у Харкові ще не було. Тоді в Харкові металеву статую українського козака можна було бачити хіба що на Московському проспекті (тепер це проспект Героїв Харкова) біля Харківського мосту. У цього безіменного козака не було ані коня, ані гармати, а був бородатий москаль (теж металевий, ясна річ), з яким вони по-братськи трималися за руки. В теперішні часи таке пристрасне тримання двох чоловіків за руки та щільне притуляння один до одного може в деякого викликати підозру, що ті чоловіки є... як би це попристойніше сказати... парою представників нетрадиційної сексуальної орієнтації.

До слова, у вищезгаданій військовій кампанії щодо Дюнкерка, поряд із українськими козаками з отаманом Іваном Сірком, брали участь і французькі мушкетери з графом Шарлем д'Артаньяном (відомим широкому загалу в першу чергу як головний персонаж роману "Три мушкетери"), який був не вигаданою Александром Дюма фігурою, а реальною історичною особою. Таким чином, через Івана Сірка Харків виявився побічно пов'язаний і з трьома мушкетерами. Між іншим, у Харкові Івана Сірка можна бачити не тільки в тому місці, де одні до одних "пристебнуті" вулиці Римарська та Університетська, майдан Конституції і Бурсацький узвіз, а і в будинку № 11 на вулиці Жон Мироносиць (яка в советські часи називалася Раднаркомівською). Але там отаман не тривимірний, а двомірний. У цьому будинку, що є Харківським художнім музеєм, Сірко присутній у залі полотен уродженця Харківщини Іллі Рєпіна (що тому живописцеві у Харкові теж тепер встановлено пам'ятника, у Саду Шевченка), а конкретніше - на картині "Запорожці пишуть листа турецькому султанові". Тобто на другому варіанті цієї картини, бо перший варіант знаходиться в Петербурзі за адресою: Інженерна вулиця, будинок 4.

Або інший приклад. Ну, здавалося б, який може бути зв'язок Харкова з Кінг-Конгом, гігантською горилою з фантастичних голлівудських фільмів? Адже Кінг-Конг бешкетував у Нью-Йорку, а не в Харкові, трошив нью-йоркське майно, а не харківське, видряпувався на нью-йоркський хмарочос Емпайр-Стейт-Білдинг, а не на харківський Держпром... Ну, тобто на харківський Держпром мавпи теж видряпувалися, під час Другої світової війни, але не гігантські горили, а звичайні макаки-резуси зі зруйнованого війною зоопарку. Цим макакам, що пережили війну в Держпромі завдяки жалісливим харків'янам, які ділилися з ними продуктами, хоча й самі жили впроголодь, у Харківському зоопарку тепер встановлений пам'ятник. Але гігантська горила Кінг-Конг, на відміну від цих макак, до Харкова не має жодного стосунку, як видається на перший погляд. На погляд же двісті двадцять дев'ятий...

Кінг-Конґа придумав, написав про нього кіносценарій і спродюсував перший про нього кінофільм американець Меріан Купер, тому кінгконґознавці й кінгконґолюби справедливо вважають його "батьком" Кінг-Конґа. В 1920 році цей майбутній "батько" горили-велетня служив військовим авіатором у польської армії та брав участь у польсько-українському військовому поході на захоплений більшовиками Київ. Його аероплан був збитий червоними, але пілот, на щастя, не загинув. Він потрапив у полон до будьонівців, що було смертельно небезпечно, бо його сам Будьонний заочно присудив до смерті. (Може, збиття його літака більшовиками і надихнуло згодом Купера на епізод збиття літаків гігантською горилою? До слова, читачу, деякі мистецтвознавці вважають, що Купер був знайомий із казковою поемою Корнія Чуковського "Крокодил" і епізод викрадення дівчини горилою та сходження з нею на дах багатоповерхівки запозичив саме звідти. Дівчину, з якою горила так учинила у фільмі Купера, оприлюдненому 1933 року, звали Енн, а дівчину, з якою горила так учинила в казці Чуковського, оприлюдненій 1917 року, звали Лялею.) На щастя, на Купері був у той час чужий светр із вишитими чужими ініціалами, завдяки чому йому вдалося видати себе за іншу людину й навішати будьонівцям на вуха локшини, що він, мовляв, їм не ворог і цілком випадково втрапив у цю халепу. Так він уникнув розстрілу. Серед будьонівців був письменник Ісак Бабель, який поспілкувався з полоненим американцем і написав про це у своєму щоденнику. За час майбутньому "батькові" Кінг-Конґа пощастило утекти із більшовицького полону й повернутися до Польщі. Там він одержав бойову нагороду з рук маршала Юзефа Пілсудського...

А до чого отут Харків? До того, що Ісак Бабель бував у Харкові й згадував його у своїх творах, а Юзеф Пілсудський був харківським студентом (і тепер на тодішньому університеті вивішена присвячена Пілсудському меморіальна дошка). От вам і непрямий, манівцями зв'язок Харкова з Кінг-Конґом.

Якщо ж авторські мозкові півкулі або сам читач дорікне Авторові, що цей приклад, як і попередній, не має стосунку до детективів, то Автор заперечить: цей – має. Тому що Меріан Купер був не тільки "батьком" придуманої гігантської горили, але й батьком реального польського письменника Мацея Сломчинського, який написав детективні твори, в тому числі, наприклад, і серіал про пригоди такого собі Джо Алекса.

Проте, крім приведених Автором для прикладу непрямих звивистих зв'язків, можуть бути і інші, навіть пряміші і коротші. Просто Авторові невідомі.)

Що ж до детектива Варлаама Оникійовича Папірусюка, то його зв'язок із Харковом досить прямий: він, як і безліч інших терентопців, неодноразово навідувався в це місто, але з причин, не пов'язаних із розслідуваннями правопорушень.

І, повернувшись до згаданого вище Фантомаса, Автор здатний повідомити наступне. 12 січня 1968 року в черговому номері харківської газети "Красное Знамя", у рубриці "Будні міліції" був надрукований нарис місцевого журналіста М. Смолякова "І в сніг, і у вітер...". Де, крім іншого, розповідається, як Фантомас був злапаний у Харкові державтоінспектором Михайлом Андрійовичем Кофановим. Чи треба пояснювати, що це був не "справжній" Фантомас із французьких пригодницьких книг і фільмів, а всього

лише якийсь молодий бовдур, котрий мав нахабство угнати автобус. Просто на допиті в міліції він зухвало відрекомендувався Фантомасом. Надивившись, безперечно, у харківських кінотеатрах вищезгаданих фільмів за участю "харківської дочки", невістки "тата" комісара Меґре.

Інспектор, який затримав у Харкові фальшивого Фантомаса, до слова мовити, жив у будинку, поруч з яким знаходилося видавництво "Прапор". На вулиці Садовій. Але в ті советські часи Садова тимчасово прозивалася інакше, носила прізвище одного з більшовицьких начальників. Видавництво мало місце у будинку № 11, а інспектор мешкав у № 10/12. До 1960-го року головним редактором цього видавництва працював письменник Юрій Шовкопляс, той самий, що в 20-ті роки написав найперший український детективний серіал, у зв'язку з чим його, при бажанні, можна називати "українським Конан Дойлем". В цьому ж таки будинку № 10/12 поруч із редакцією провів свої дитячі роки і Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга. Він не був знайомий з "українським Конан Дойлем", тим більше що народився вже після того, як той припинив очолювати редакцію. Але Автор був дуже близько знайомий із міліціонером, який, крім іншого, зловив харківського псевдо-Фантомаса.

І щодо серіалів... Автор нагадує, що навіть великий Вільям Шекспір дебютував як драматург з написання серіалу. Адже одна з найперших його драм – історична хроніка "Генріх Шостий" – є не одним твором, а, по суті, серіалом, що складається аж із трьох серій, тобто трьох великих п'єс. Звичайно, ніхто не зараховує цей серіал до категорії детективних. Але в ньому, як і в детективних творах, крім іншого, присутні і злочини. От, наприклад, убивство молодої дівчини. На ім'я Жанна. На прізвище д'Арк. Серіалом при бажанні можна вважати і п'ять творів Грицька Основ'яненка (який всі свої добутки написав у рідному Харкові): комедії "Дворянські вибори, частина перша, або Вибір предводителя", "Дворянські вибори, частина друга, або Вибір справника", "Шельменко – волосний писар", "Шельменко – денщик" і повість "Українські дипломати", пов'язані наявністю спільних персонажів. І злодіяння там є – підкуп виборців, наклеп на конкурентів, шахрайства та інші махінації. Звичайно, ці злодіяння не такі страшні, як, наприклад, убивства, але теж належать до категорії правопорушень. До речі, у 1806 та 1807 роках Грицько Основ'яненко служив харківським міліціонером. Але тоді він ще не був письменником і не звався Основ'янком.

І ще щодо вбивств... Одне душогубство, скоєне в Харкові і широко обговорюване в пресі Російської імперії, дало письменникові Ф.М. Достоевському (що прочитав про нього в газетах) ідею щодо написання роману "Злочин і кара". Проте в романі злочин відбувається не в Харкові, а в Петербурзі. Щоправда, в Харкові вбивство скоїв не студент, як у романі, а два гімназисти, і жертвою вбивства була не жінка-лихварка, а чоловік-візник. Але мотив умертвіння був той самий, що у романі: молоді душогуби просто хотіли перевірити: "тваринка я тремтяча чи право маю". У романі вбивця – студент Раскольников – дізнається про існування своєї майбутньої жертви – старої Олени Іванівни – від людини, що виїжджає з Петербурга; і не аби куди, а саме до

Харкова. Можливо, письменник таким чином натякає на джерело ідеї. Втім, справедливості заради, треба зауважити, що створюючи великий і складний твір, літератор відштовхується зазвичай не від одного факту або ідеї, а від кількох. Тому сказати, що харківська подія була єдиним джерелом, яке спонукало класика вчинити шедевр, було б дуже великим перебільшенням.

Однією з мет своєї книжки Автор Терентопських хронік ставить розширення читацького кругозору (а також овалозору, трикутникозору, квадратовозору, прямокутникозору, ромбозору, трапеціозору та решти зору різних геометричних форм). Тож якщо щось із викладеного в останніх абзацах не було читачеві раніше відомим, а тепер є відомим, то Автор може вважати, що впорався з одним із поставлених перед собою завдань.

І насамкінець, повернувшись до теми прямих і непрямих зв'язків між людьми і подіями, Автор, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, засвідчує, що читаючи ці самі Терентопські хроніки, ти можеш помітити: майже всі терентопські персонажі і майже всі терентопські події пов'язані одне з одним, якщо не прямо, то, так би мовити, манівцями, тобто опосередковано.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТЕ. Єдинорогарський колгосп

Я бачив тут тридцять два єдинороги: це на диво злісна тварюка...

Франсуа Рабле, "Гаргантюа та Пантаґрюель".

16, 17 жовтня 1995 року.

"... І от ми під'їхали до розвилки доріг, де стояв дороговказ – дерев'яний стовп із дощечками, і на дощечках було написано (точніше вирізано), що одна дорога веде до санаторію "Кришталеві Джерела", а друга – до колгоспу "Під прапором арістотелізму".

– Ну й куди спочатку поїдемо: до санаторію або до колгоспу? – запитав я в напарника.

– Визначимо, як би це сказати, за жеребом, – відповідав герцог Харитон, вертячи в пальцях п'ятидзвякову монетку, – якщо випаде, як би це сказати, орел – їдемо до колгоспу, якщо решка – до санаторію.

Він підкинув монету, і підставив долоню, але гріш, вдарившись ребром об зап'ястя, зрикошетив й упав на дорогу біля правого переднього копита Севера.

Герцогові довелося зіскочити з коня.

Піднявши монету, повідомив, що випав орел (тобто це так тільки говорить "орел", а в дійсності на аверсі терентопських монет, так званих дзвяків, зображений, як всім відомо, не птах, а Крилатий Равлик, тобто герб Терентопського королівства).

Отже – до колгоспу..."

(– Що ти брешеш, пане Авторе! – вигукує Ліва півкуля авторського мозку. – Коли це ти разом із герцогом Хари...

- Та не я, а барон Річард Неголений, - перебиває Автор. - У цьому розділі я вирішив надати безцінному читачеві фрагмент мемуарів Річарда Неголеного.

Ці мемуари, що оповідають про мандрівку лицарів Напівкруглого Столу барона Річарда Неголеного з герцогом Харитоном під час Великої Ячної Експедиції, були опубліковані задвірпольським видавництвом "Щосьвидав" тисяча дев'ятсот дев'яносто дев'ятого року під заголовком "Я пам'ятаю запах доріг..."

У разі потреби даватиму в дужках свої коментарі до речень Річарда Неголеного. От зараз, наприклад, я нагадаю, що згаданий Север - це кінь герцога Харитона.

- Напевно, білого кольору? - припускає півкуля Права.

- Чому ти думаєш, що Север білий? - говорить Автор. - А, розумію: російське слово "север" у тебе асоціюється зі снігом.

Ні, Север - кінь чорний, вороний, і його ім'я пов'язане не з географією, а з історією. Біотранспорт герцога Харитона названий так на честь давньоримського імператора, але не знаю точно якого: чи то Луція Септимія Севера, що правив із 193 по 211 рік нашої ери; чи то - Марка Аврелія Севера Александра - з 222 по 235 рік. Причому в слові "Север" наголос - на другий склад.

А кінь Річарда Неголеного, нагадую, звався Синеусом. Але не через те, що в нього були сині вуса. Ніяких вусів, ані синіх, ані зелених, ані фіолетових, ані навіть рожевих у червоний горошок у коня, звісно, не було. Він отримав таку кличку на честь князя Білоозерського, що був дядьком Київського князя Ігоря Першого. Втім більшість істориків певні, що князь Синеус, а також його брат князь Трувор - персонажі чисто легендарні, тобто такі що в реальності не існували, на відміну від третього брата - Рюрика, князя Новгородського, який, видно, дійсно був. Непарнокопитий Синеус - буланої масті: жовто-золотавий із білою гривовою й таким же хвостом.

Звір, що має один ріг, називається єдинорогом. Кінь має один хвіст, тому, при бажанні, його можна назвати єдиногохвостом. Але по одному хвосту мають і тварини багатьох інших видів, тому вони теж можуть претендувати на звання єдиногохвостів. Отже, щоби не виникло плутанини, називатимемо коней кіньми, а не єдиногохвостами.

Якщо Автор сказав дещо про зовнішність лицарських коней, то було б безтактністю нічого не сказати про зовнішність вершників.

Барон Річард Неголений - тридцяти шести років, сухорлявий і гостроносий, чорнявий, наче жук-гнойовик. Особливістю його організму є схильність виробляти рекордні врожаї волосся, якщо так можна висловитися. Волосся пре з нього так швидко й густо, начебто його тіло просякнуте якимись волосяними добривами. Крім рослинності на голові - "буйної", як полюбляли висловлюватися класичні поети, шевелюри, яку йому доводилося стригти як мінімум двічі на місяць, і вусів із бородою, які доводилося голити двічі на день, і брів, які теж доводилося проріджувати, аби не лізли в очі, — волосся розкинулося й тілом: плечима, спиною, грудьми, руками, ногами... Підвищена волосатість властива терентопським ельфам, тому серед лицарів існувало припущення, що, можливо, колись якась прапрапра-і-так-далі-бабуся цього Річарда була згвалтована якимось ельфом і народила від нього дитя, предка Річарда; через те,

мовляв, у їхньому роді чоловіки настільки, так би мовити, пухнаті. Позаяк Річард не знав досконально всіх сексуальних контактів своїх прапрапра-і-так-далі-бабусь, то не міг ані спростувати, ані підтвердити цієї версії.

Оскільки в лицаря не завжди була можливість відвідувати голяра двічі на день, а власноручно голитися не хотів, уважаючи, що зняряддям лицаря повинен бути меч, а не якась там бритва, і що кожен має займатися своєю справою – голяр голити, а лицар лицарювати, – то він набув саме такого прізвиська – Неголений.

А герцог Харитон – сорокачотирирічний здоровань із давньоримським обличчям, кучерявий сіроокий блондин. Голений.)

"І ми поскакали до колгоспу "Під прапором аристотелізму".

Їхати мовчки нудно. Тож аби уникнути нудьги і, так би мовити, стиснути час і простір, ми з герцогом то теревенили про те про се, то співали дуєтом терентопських народних пісень. Теревені та співи є дуже якісним засобом для стискування часу та простору, тобто за цими заняттями і час біжить ніби швидше і дорога здається коротшою.

Зокрема заспівали "Баладу про доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму". Читачеві вона напевно добре знайома, та все ж про всяк випадок нагадаю її текст. Нагадати мелодію, на жаль, не можу, бо не володію нотною грамотою. Ноти читач може придбати у будь-якій терентопській крамниці музичної літератури.

Доблесний лицар Адам

Скавав поміж гір тут і там.

Непарнокопитий васал

Його ніс і вартий похвал.

Були і той кінь, і лицар на нім

Надією гарних дам.

Бо старий шершавий дракон

Плював вогнем на закон:

Він цупив прегарних дам,

Ховав там, де мешкав сам,

Щоб ніжними піснями бранки оті

Йому навівали сон.

І доньку в барона він

Вкрав, спритний неначе тінь,

Прекрасну Єву, чий лик

В Адамове серце проник,

І в темній печері її заточив,

Де чутно пісень відгомін.

Адам біг туди і сюди,

Шукав Єви скрізь він сліди...

І врешті печеру вздрів,

Де хор був із бранок-дів.

Ба там поруч з Євою дохлий був гад.

Сказав їй Адам: "Звідси йди".

Тож вдвох повернулись у дім,

І Єва повідала всім,

Що гад той чомусь подох,

Скарав його, мабуть, Бог.

Тож треба не бути як той дракон

Підступним, злим і дурним.

Весільний утнули пир.

Лився рікою кефір.

І в спальні в фіналі дня

Пара лишилась одна,

І Єву Адам попрохав заспівать

Пісню про труд і мир.

Коли залунав той спів,

Лик лицаря враз сполотнів.

Адаму прийшов тут кінець –

Померлий він впав під стілець.

Бо ж гірше за неї ніхто не волав

Протягом тисяч років.

Я нагадав читачеві цю пісню, бо за декілька сторінок вона знов буде згадана і навіть спровокує невеличкий конфлікт поміж персонажами моїх мемуарів.

Отак, перемезаючи співи балачками, ми з Харитоном проїхали півшляху.

А на півдороги від дороговказу до колгоспу "Під прапором арістотелізму" мала місце пасіка серед вже в'янучих луків. Належала (та й тепер належить) вона пенсіонерів державного значення Георгієві Олександровичу Мирополковичу, тобто колишньому королю Жорику Восьмому, батькові нинішнього короля Жорика Дев'ятого.

Там була невелика хата, побілена й розмальована різнокольоровими єдинорогами та драконами у стилі народного примітивного живопису, зі солом'яною стріхою (солома напевно була використана не через те, що колишньому королю були недоступні інші, більш сучасні матеріали, а з суто естетичних міркувань, аби не порушувати патріархального стилю), невеличкі господарські споруди (комірчина, льох тощо), садок вишневий коло хати, та декілька десятків вуликів.

Зрозуміло, що шановний экс-монарх міг би мати набагато більше й розкішніше житло, якби забажав, ніхто його не обмежував, але йому до вподоби таке скромне помешкання в народнім дусі.

Цей ще бадьорий старий, брови й опушка лисини в якого нагадували клаптики хутра полярного ведмедя, разом із дружиною Зінаїдою Конанівною (колишньою королевою Зінькою Десятою) – дамою в великих окулярах із лінзами настільки опуклими, що окуляри виглядали пластмасово-скляним лицьовим бюстгальтером,

гостинно прийняли нас на своїй пасіці.

Розпитали про столичні новини.

Подивилися портрет розшукуваного й сказали, що такої людини не зустрічали й про викрадене драконяче яйце нічого не знають.

Почастували пирогами, власноручно спеченими экс-королевою, зі смачним медом, власноручно викачаним зі стільників экс-королем. А також дали пирогів і меду нам у дорогу..."

(Тут знову, як Пилип із конопель, вискакує Автор Терентопських хронік із коментарем у дужках.

Дійсно, після того як Жорик Восьмий, передавши єдиному синові корону й владу, вийшов на заслужений відпочинок, він купив пасіку в Апчхиградській області й зробився запеклим пасічником. На літні канікули сюди приїжджали обидві внучки, принцеси, щоб оздоровитися, поспілкуватися з дідусем, бабусею й із природою. Хата бджоляра була, звичайно, набагато мініатюрнішою за королівський замок, проте затишнішою.

Одним із найвідоміших творів Антона Павловича Чехова є п'єса "Вишневий сад". Фахівці вважають (бо й сам Чехов у п'єсі натякає), що її дія відбувається десь на Харківщині. Там один з персонажів щодо того поблизухарківського вишневого саду каже: "І бувало, сушену вишню возами відправляли до Москви й до Харкова. Грошей було! І сушена вишня тоді була м'яка, соковита, солодка, запашна... Спосіб тоді знали..."

Так от, як і ті чеховські вишні, мед зі своєї пасіки колишній терентопський король на продаж доставляв не тільки у найближче місто – Апчхиград, але й аж у саму столицю – Жорикбург. Возив бідони на своєму старенькому "Запорожці" із причепом. Уточнення для педантичного читача, що бажає знати більше подробиць: королівський "Запорожець" моделі ЗАЗ-965 був світло-коричневого кольору (як терентопський державний прапор); зібраний в 1978 році терентопськими вмільцями з деталей від автомобілів цієї марки, випущених Запорізьким автозаводом у період з 1960 по 1968 рік. Незважаючи на похилий за автомобільними мірками вік, апарат був дуже працездатний, тому що перебував під технічним контролем аж самого В.О. Нетребенька, механіка – золоті руки.

Цей королівський мед був вельми популярний серед терентопських знавців і шанувальників меду. На пасіку приїжджали покупці навіть із досить віддалених провінцій країни. І не тільки через те, що ці солодощі були смачними; і не тільки тому, що їх виробляли бджоли аж глави держави (нехай і в минулому глави, тепер на пенсії); але й тому, що він – королівський мед – мав, як уважалось, більш цілющі властивості, ніж інші меди. За допомогою цих солодощів люди та інші організми, мовляв, виліковувались від хвороб, від яких навіть ліки не допомагали.

Такі унікальні властивості королівського меду знавці пояснювали тим, що нектар королівські бджоли збирали на луках, де паслися єдинороги сусіднього колгоспу, і де земля, відповідно, була підживлена єдинорожачим гноєм. Єдинороги мали цілюще

м'ясо, більш того – навіть роги й копита їхні вважалися цілющими; можливо, і в екскрементах цих тварин було щось таке, що вирости на них квіти давали особливий нектар, із якого виходив особливий мед. І сам экс-король дотримувався такої точки зору. Оскільки мед був унікальним, то й коштував він трохи дорожче за інші.

Одного разу, в 1988 році, Жорик Восьмий навіть звозив бідон меду у Великий Світ, конкретніше в Харків, аби продати на тамтешньому Центральному ринку, іменованому також Благовіщенським базаром або коротше Благбазом. Від пасіки до Державних Дверей – на своєму "Запорожці", а від Дверей до Благбазу – на мікроавтобусі Єраз-762 сірого кольору (випущеному в 1978 році Єреванським автозаводом). Ця машина належала терентопській розвідці.

Щодо тієї поїздки Георгій Олександрович заздалегідь домовився з розвідниками, які не могли відмовити у такій дрібниці колишньому королю.

Формально, за документами мікроавтобус був власністю кооперативу "Дзьоби й кігті". Але членами цього харківського підприємства були шпигуни підпільного королівства, що жили у Харкові під виглядом харків'ян. Заснували вони кооператив для того, щоби збиратися легально, не викликаючи підозр у советської контррозвідки; проводити розвідувальну діяльність під виглядом заготівлі півнячих та курячих дзьобів і кігтів, нібито в якості сировини для виробництва сувенірної продукції. За прикладом Остапа Бендера з його бендерівцями, які у романі Іллі Ільфа й Євгенія Петрова "Золоте теля" заснували аналогічну контору "Роги й копита".

Королівський "Запорожець", зрозуміло, не міг протиснутися крізь Державні Двері.

Але торгівля вийшла невдалою, бо за високою ціною харків'яни брати не бажали, а розповісти їм про єдинорогів колишній король не міг із міркувань конспірації. Довелося продати за ціною звичайного меду, що з урахуванням зусиль на доставку було невигідно. Більше цей медопродавець не робив спроб мати справи з харків'янами.

Втім, гостей Жорик Восьмий пригощав медом та іншими продуктами безкоштовно, звичайно, адже був щедрим і гостинним.)

"Залишивши пасіку гостинного экс-монарха, ми з герцогом Харитоном продовжили наближатися до колгоспу "Під прапором арістотелізму".

Було сонячно, тепло, безвітряно.

Тривало бабине літо.

Навіть метелики й бабки посеред жовтня пурхали неначебто у липні.

– Друже мій Річарде, – звернувся до мене тоді супутник, – чи знаєш ти, як би це сказати, легенду про добру принцесу й злого єдинорога?

– Звичайно, знаю, – відповів я.

– Шкода, я хотів розповісти, щоб, як би це сказати, скоротати час.

Ми трохи помовчали, а потім я сказав:

– Ну нічого, однаково розкажи, аби не їхати мовчки.

– Отож. Колись в одному чарівнім королівстві, як би це сказати, жила добра принцеса...

– Вибач, я поправлю: не жила добра принцеса, а жила-була добра принцеса.

- Ні, я краще, як би це сказати, не буду розповідати.

Ми помовчали, а потім я сказав:

- Ну добре, нехай не жила-була, а просто жила. Шуруй далі. Не перебиватиму.

- Отож. Одного разу в прекрасний сонячний день, от як зараз, коли добра принцеса, як би це сказати, не покладаючи рук працююто була коцюбою свого пажа, за те що він із властивою йому тупою впертістю був блакитнооким, а не бузковооким, як їй хотілося, у цей прекрасний день у королівський замок явився доблесний лицар, якого кликали, як би це сказати, чи то Вольпирісавієм, чи то Перпендитентієм.

Поклонившись королю з королевою, а також - добрій принцесі, яка відразу ж переставши бити пажу коцюбою, продовжила, як би це сказати, наносити удари праскою, посміхаючись лицареві такою ніжною посмішкою, що він - Вольпирісавій або Перпендитентій - ледь стримався, щоби не пукнути від захвату; поклонившись їм, цей лицар сказав: "От ти, королю Зюльдицуцію, і ти, королево Бельмимрагіндо, і ти, добра принцесо Офуфелло, як би це сказати, віддаєтесь ледарству, як недобиті самодержці, а тим часом у королівстві лютує злий єдиноріг. Якби я був королем, я б йому так сильно вдарив кулаком по вістрю рога, що він, непарнорогий поганець, аж дибки став би! А якби я був, як би це сказати, королевою, я б його так злобливо вкусив би за хвіст, що він, худобина така, у ту ж мить із переляку брикнув би! Ну а вже якби я був доброю принцесою, я б його, ссавця, як би це сказати, гарними ніжками затоптав, білими зубками загриз і нафарбованими нігтиками на клаптики б роздер. Шкода, що я, як би це сказати, не король, не королева й не добра принцеса, а всього лише хоробрий лицар; я б на вашому місці не став терпіти неподобств цього злого єдинорога!"

Добра принцеса, вислухавши цю промову лицаря Вольпирісавія або Перпендитентія, миттєво почала припиняти биття праскою впертого пажу, щоб, як би це сказати, приступитися до биття доблесного лицаря. Починаючи цю працю за допомогою тієї ж, як би це сказати, праски, добра принцеса ніжним голоском воркотала: "Хрін тобі в ніздрю, жалюгідний лицарику чи то Вольпирісавію, чи то Перпендитентію! Та як же посмів ти отут довгі промови промовляти замість того, щоб, як би це сказати, блискавично дати мені цього злого єдинорога на розтерзання, бо я про це вже аж цілих три з половиною секунди мрію!"

Доблесний лицар Вольпирісавій або, як би це сказати, Перпендитентій їй на це нічого не відповідав, оскільки, будучи менш звичним до характеру принцеси й не настільки витривалим, як упертий паж, відважно помер від першого ж удару.

Побивши праскою машинально, за інерцією, неживе тіло ще протягом чотирьох годин, добра принцеса, як би це сказати, миттєво почала припиняти биття, а коли припинила (не пройшло і півгодини), відкинула закривавлену праску, плюнула на криваве місце у розплющеному обладунку й ніжним голоском сказала: "Бач, які безжалісні люди бувають! Замість того щоби спочатку сказати, де перебуває злий єдиноріг, а вже потім умерти, цей поганий лицар найбезсовіснішим чином поспішив

сконати, не встигнувши навіть і пискнути, чим засмутив мене, як би це сказати, до надзвичайності! Якби я була злою принцесою, я б його за цей нелюдський учинок била б ще двадцять сім секунд, так що йому, як би це сказати, пощастило, що я принцеса добра!"

Наказавши за допомогою коцюби рудому пажу: "Забери цей кривавий бруд, друже!", добра принцеса, як би це сказати, підхопилася на свого коня й ніжним голосом сказала королю з королевою: "Знайду цього злого єдинорога й розтерзаю сумлінно, бо будучи доброю принцесою я, як би це сказати, не потерплю, аби в нашій королівстві існували такі злі суб'єкти, тому що добро повинне тріумфувати над злом!", після чого, б'ючи коня батогом і втикаючи йому в тіло гострі шпори, добра принцеса, як би це сказати, поскакала на пошуки злого єдинорога...

Незабаром на її шляху виявилось село, і добра принцеса ніжним голосом запитала в жителів: "Скажіть, люди добрі, де перебуває злий єдиноріг, бо я прагну його розтерзати, оскільки я, як би це сказати, добра принцеса". Жителі села їй відповідали: "Не знаємо ми, добра принцесо, де перебуває той, як би це сказати, злий єдиноріг". - "Та як ви смієте не знати! Якщо цієї ж секунди не скажете, значить ви злі, нелюдські нелюди!" - засмутилася добра принцеса, дістаючи з-за халави, як би це сказати, великого гострого ножа, якого вона про всяк випадок встигнула прихопити на королівській кухні. Але селяни їй так і не сказали, де перебуває злий єдиноріг... "От тепер будете знати, як не знати!" - ніжним голосом виклинула добра принцеса, витираючи з леза кров і, як би це сказати, любуючись трупами мешканців цього злісного села, серед яких були зокрема старі, немовлята і вагітні жінки. "Якби я була злою принцесою, я б цим нелюдам не тільки горлянки перерізала, але й розчленувала б їх на дрібні шматочки, так що їм пощастило, що я принцеса добра", - думала вона, продовжуючи путь і радіючи, що в тому селі з її допомогою добро, як би це сказати, восторжествувало над злом...

Незабаром їй попалося інше село, у яким жителі виявилися такими ж, як би це сказати, злими нелюдськими нелюдами, тому що вони теж не знали, де перебуває злий єдиноріг. Оскільки ніж затупився ще в першій селі, жителів другого добрій принцесі, як би це сказати, довелося душити голіруч. Передувивши всіх цих нелюдів, включно зі вагітними жінками, старими і немовлятами, добра принцеса сказала ніжним голосом, що цим злісним хліборобам пощастило, адже якби вона була принцесою не доброю, а, як би це сказати, злою, то вона б їх не тільки передувивала, але й спалила б у печах. Радіючи черговому торжеству добра над злом, добра принцеса продовжила пошуки злого єдинорога...

У третьому селі, де жителі виявилися такими ж нелюдами, як і в попередніх, тому що теж, як би це сказати, найобурливішим чином не знали місцезнаходження злого звіра, добра принцеса втопила всіх у глибокому колодязі, у тому числі - немовлят, вагітних жінок і старих, тобто знову добилася торжества добра над злом. "А якби я була не доброю, а злою, я б цих нелюдів топила не в чистій криничній воді, а в сірчаній кислоті!" - думала добра принцеса, продовжуючи путь...

От так принцеса подорожувала королівством у пошуках злого єдинорога, відвідуючи, як би це сказати, населені пункти, у яких домагалася торжества добра над злом. Адже вона була дуже доброю, тому терпіти не могла всілякого зла, через те й знищувала всіх, кого вважала злим, без пощади й жалості. У ході пошуків злого єдинорога добра принцеса відвідала, як би це сказати, сорок вісім сіл і безкомпромісно винищила в них зло разом із населенням...

І от, після того як добра принцеса перевішала на деревах усіх нелюдів (включно із немовлятами, вагітними жінками і старими) зі сорок восьмого села, і продовжила путь, вона нарешті потрапила на ту, як би це сказати, галявину, де лютував злий єдиноріг, тобто на галявину, де злий єдиноріг люто щипав травичку, люто пив воду зі струмка, люто любувався пурханням метеликів і, нарешті, люто спав. Добра принцеса накинулася на злого єдинорога, затоптала його гарними ніжками, загризла його білими зубками й роздерла на клаптики нафарбованими нігтиками. От так добра принцеса, як би це сказати, урятувала батьківщину від злого єдинорога!

Із цього випливає оптимістичний висновок, що добро врешті-решт здобуває перемогу над злом! Але для того, щоб, як би це сказати, здолати зло, добро, як то кажуть, повинне бути з кулаками. Але кулаків замало, тож добру варто озброїтись: ножами, мечами, списами, пістолями, гарматами, танками, бомбардувальниками, авіаносцями, ракетами з ядерними боеголовками тощо. Добро, як би це сказати, має панувати на землі, тож, якщо буде треба, воно повинно мати змогу уколошкати хоч і більшу частину людства заради свого панування. Отут легенді, як би це сказати, кінець, а хто слухав – моло...

– Неправильно ти, друже мій Харитоне, розповів легенду про добру принцесу й злого єдинорога, – перебив таки я, не стримавшись врешті, колегу-герцога. – Мені бабуся цю легенду зовсім не так розповідала.

– А мені мій, як би це сказати, дідусь розповідав саме так, – заперечив супутник.

– От як треба розповідати легенду про добру принцесу й злого єдинорога. Колись в одному чарівному королівстві жила-була добра принцеса. Вона любила природу й дуже засмучувалася, коли хтось мучив і вбивав беззахисних звіряток. Тому вона під страхом страти заборонила своїм підданам знищувати тварин, будь-яких, навіть найнікчемніших.

Те, що мешканцям королівства довелося відмовитися від м'ясної їжі й стати вегетаріанцями – не біда. Біда, що розвелось безліч пацюків, мишей, тарганів, клопів, комарів, бліх і вошей, а винищувати їх не можна було, тому що добрій принцесі їх було шкода. Біда, що в королівстві лютували інфекційні хвороби й епідемії, а лікуватися було заборонено, оскільки в результаті лікування могли загинути маленькі беззахисні бактерії й віруси, а добрій принцесі було жалько цих крихіток. Біда, що розвелось безліч хижаків, яким мало було зайців, кабанів та оленів, і які із цієї причини ввели у свій раціон і гомо сапієнса у власному соку, тобто стали загризати людей; а на винищення хижаків-людоджерів була заборона, бо добрій принцесі було шкода й цих м'ясоїдних "братів менших".

Внаслідок такого природолюб'я доброї принцеси більша частина населення королівства померла від інфекцій, загинула від зубів хижаків, була до смерті заїдена клопами й блохами, або ж просто страчена катми за жорстокість до тварин.

І от одного разу, коли добра принцеса складала черговий указ про милосердя до "братів менших", а саме про заборону вживання глистогінних відварів, тому що бідні глистики, вигнані з людського організму, могли загинути, а вони теж жити хочуть, так само як і ми, – у королівський замок явився доблесний лицар, якого кликали чи то Лапупиндером, чи то Зільгеркукером.

Не встигнув цей витязь увійти в апартаменти доброї принцеси, як вона заверещала: "Обережніше, тарганчика затопчеш!" Доблесний лицар чи то Лапупиндер, чи то Зільгеркукер, здригнувшись, посторонився, аби не задавити носком взуття таргана, що мчався підлогою, і в результаті цього маневру ненавмисно наступив каблуком на непоміченого клопа, а принцеса, на очах у якої відбулося це вбивство "меншого брата", гримнула в непритомність, розчавивши потилицею павучка, а лівим ліктем личинку молі.

Коли придворні привели добру принцесу до тями, вона зі слізьми на очах заходилася дорікати чи то Лапупиндерові, чи то Зільгеркукерові за безсердечне лиходійство. Про те, що сама вона мимоволі вмертвила двох "братів менших", їй не повідомили, щоби не збільшувати прикrostі. Доблесний лицар чи то Лапупиндер чи то Зільгеркукер виразив каяття у своїй незграбності, котра привела до смерті безневинного створіння. Оскільки добра принцеса бачила, що вбивство клопа було випадковим, ненавмисним, не спланованим заздалегідь, то будучи дівчиною справедливою вона не стала кликати ката, аби притягти з його допомогою Лапупиндера або Зільгеркукера до кримінальної відповідальності за душогубство, а обмежилася докором.

Покінчивши із цією неприємною історією, добра принцеса, почухуючи свою вошиву зачіску, поцікавилася, що привело лицаря до її замку. "О, добра, тьху, принцесо, тьху, Хризільдо, тьху, – викликнув доблесний Лапупиндер чи то Зільгеркукер, щомиті відпльовуючись від мошок, яких роїлося в замку безліч і котрі залітали до рота, – страшні, тьху, речі, тьху, відбуваються, тьху, в нашім, тьху, королівстві, тьху!" – "Ох, невже яка-небудь зла людина нещадно загризла беззахисну п'явку?!" – злякалася, сплеснувши ручками, добра принцеса. "Ні, тьху, добра, тьху, принцесо, тьху, – відповідав, відхаркуючись та відпльовуючись, лицар, – у королівстві, тьху, з'явився, тьху, злий, тьху, єдиноріг, тьху, який, тьху, уже заколов, тьху, рогом, тьху, і затоптав, тьху, копитами, тьху, жителів, тьху, сорока восьми, тьху, сіл, тьху, так що, тьху, деякі з потерпілих, тьху, померли, тьху, а інші, тьху, стали, тьху, каліками, тьху. Треба, тьху, терміново, тьху, вживати, тьху, якихось, тьху, термінових, тьху, заходів, тьху!" – "Ох, так-так, потрібні термінові заходи, – виклинула добра принцеса, почухуючи сідницю, вкушену блохою, – адже бідненькому єдинорогові загрожує смертельна небезпека: розлютовані селяни можуть його навіть убити! Треба негайно рятувати тварину! Які люди жорстокі до звіряток!

Невже вони не розуміють, що єдиноріг не винний у тому, що він такий агресивний, адже агресивність – уроджена якість єдинорогів, а єдиноріг не винний у тому, що він народився саме єдинорогом, а не метеликом наприклад, тому приречений бути агресивним! Єдиноріг не винний у тому, що він єдиноріг, так само, як вовк не винний у тому що він вовк, блоха – у тому що вона блоха, п'явка – у тому що вона п'явка, глист – у тому що він глист, бактерія – у тому що вона бактерія, вірус – у тому що він вірус... А якщо вони в цьому не винні, то як же можна їх винищувати й кривдити! Де ж справедливість і милосердя?! Я сама виїду на місце події, щоб особисто рятувати й захищати бідну тварину від розлютованих калік!"

Лицар Лапунддер або Зільгеркукер спробував був відговорювати добру принцесу від цієї смертельно небезпечної справи, але в процесі відмовляння до його рота впурхнуло, уповзло й заплигнуло стільки комах, що вони забили його дихальні органи. Лицар задихнувся й відразу помер. Добра принцеса і її придворні призвичаїлися розмовляти не розтуляючи вуст, як професійні черевомовці, а доблесний Лапунддер чи то Зільгеркукер чревовіщати не вмів, а говорив, роззявляючи рота, за що й поплатився: не зумів вижити в густо насиченому "меншими братами" приміщенні. Добра принцеса звичайно ж засмутилася, що пішов із життя ще один живий організм, і наказала підданам поховати лицаря з почесними, а сама, не гаячи часу, підхопилася на коня й поскакала рятувати злого єдинорога.

Не один день витратила добра принцеса на пошук лютої тварини, але врешті-решт виявила його на мальовничій галявинці, і відразу, не покладаючи рук, кинулася захищати живу істоту від недобитих селян. Вона так клопотала в цій боротьбі за збереження живої природи, що в турботах навіть не помітила, як злий невдячний представник живої природи люто її проштрикнув рогом і затоптав ратицями. Недобиті селяни, побачивши настільки сумну кончину доброї принцеси, відразу нещадно уколошкиали люту тварюку.

Сумний народ життєрадісно поховав добру принцесу (тобто те, що від неї залишилося) й із ентузіазмом заходився винищувати хижаків-людоджерів, пацюків, мишей, клопів, бліх, вошей та інших шкідливих тварин, зайнявся лікуванням і санітарією, що призвело до загибелі великого поголів'я бактерій, вірусів, глистів... У результаті таких дій, а також уведення в раціон м'ясних страв, здоров'я народу помітно покращилося, епідемії припинилися, смертність серед людей суттєво скоротилася, і королівство почало благоденствувати. От так зло в тому королівстві здобуло перемогу над добром! Із чого випливає песимістичний висновок, що зло невикорінне! Отут легенді кінець, а хто слухав – моло...

– А я наполягаю, як би це сказати, на правильності мого варіанта легенди про добру принцесу й злого єдинорога, – перебив мене герцог Харитон.

– Наполягай, наполягай, може, буде на полі гай, – миттєво скаламбурив я, як на мене – досить дотепно.

– Ні, питання, як би це сказати, принципове, – казав напарник, беручи в руки футляр із телескопічним списом, – варіанти легенди в нас різні, значить – чийсь

правильний, а чийсь – помилковий. Я говорю, що, як би це сказати, правильний – мій.

- А мені мій варіант більше подобається, – відповідав я, теж намагаючи футляр зі зброєю. – З'ясуємо істину старим лицарським способом.

- Так, друже мій Річарде, розв'яжемо цю, як би це сказати, проблему по-лицарськи, – погодився герцог, виймаючи з футляра складений спис.

Я теж дістав із футляра спис і натиснув на його кнопку; спис під тиском внутрішньої пружини став розсовуватися, а коли розсунувся до максимальної довжини, характерне клацання дало зрозуміти, що він міцно зафіксувався в такому розсунутому стані. Зі списом колеги Харитона, звичайно, відбулася аналогічна метаморфоза. Ми оснастили наші списи тупими гумовими наконечниками для запобігання травм і каліцтв, скинули з коней на землю зайвий тягар: рюкзаки, намети тощо, роз'їхалися по дорозі в різні боки, розвернулися один до одного, узяли зручніше щити й списи, і наш мінітурнір, що виконував роль жереба, почався.

Опустивши забрала, ми помчалися назустріч один до одного. Гумовий наконечник Харитонів списа чиркнув по моєму плечі, мій спис ковзнув по щиту герцога, але ми обоє утрималися в кульбаках і знову роз'їхалися. У другий раз мені не пощастило: спис напарника з розгону вперся в мій щит і вибив мене із сідла, а мій лише злегка зачепив шолом Харитона.

Будучи скинутим на землю, я за лицарським звичаєм змушений був сказати, що герцогський варіант легенди про добру принцесу й злого єдинорога більш правильний, хоча мій варіант мені як і раніше подобався більше. Приклад того, як іноді наші звичаї змушують нас суперечити переконанням.

Коли я після падіння піднімався на свого Синеуса, сонце на мить закрило щось велике, а потім по землі убік колгоспу поповзла розгониста тінь.

Ми з герцогом підняли погляди в небо.

Це летів дракон.

Ми замилювалися його польотом: гарне видовище.

Віддаляючись до обрію, крилатий ящір зменшувався в розмірах згідно із законами перспективи, а коли став на кшталт комарика, над колгоспом, будови якого вже даленіли, почав заходити на посадку.

- Цікаво, що драконові в колгоспі, як би це сказати, знадобилося? – сказав колега Харитон, складаючи спис.

- Дракони, напевно, теж уживають у їжу м'ясо єдинорогів, — припустив я. – А колгосп "Під прапором арістотелізму", куди ми прямуємо, – єдинорогарський.

- Логічно. А я от усе думаю, – продовжив говорити герцог, підбираючи із землі намет і рюкзак, – чому це в казках і деяких легендах дракони, як би це сказати, дихають вогнем? Насправді ж ніякі тварини вогнем не дихають. Так звідки ж пішла ця небилиця, начебто дракони вогнедишні?

- Я колись читав у газеті "Вечірній Жорикбург" статтю щодо цієї теми, – відповідав я. – Там один професор, прізвище не пам'ятаю, викладав свою гіпотезу походження цієї омани. Він писав, що як і в інших тварин, як і в людини, у дракона в

шлунку й у кишечнику іноді накопичуються біологічні гази, які час від часу виходять назовні або через задній прохід при пуканні, або через рот у вигляді відрижки. А біологічні гази, як відомо, горючі, і, приходячи в зіткнення з відкритим вогнем, миттєво спалахують. Отож, можливо, колись у стародавні часи якийсь дракон відригав гази, а перед його дзьобом випадково виявився вогонь, наприклад, – тліюча гілочка, і гази, що виходили із його пащі, на мить спалахнули, а яка-небудь людина це побачила і стала усім розповідати, що дракони дихають вогнем. Так і виникла омана. А якби в той час тліюча гілочка була не перед дзьобом, а під хвостом, і дракон не ригнув, а пукнув, то напевно в казках і легендах фігурували б не вогнедишні, а вогнепукаючі дракони!

– Це було б, як би це сказати, смішніше! – хихотнув герцог Харитон...

Незабаром ми слідом за драконом прибули в колгосп "Під прапором арістотелізму"; у колгосп, який спеціалізувався на виробництві м'яса й молока єдинорогів; у колгосп, у якому працювали жителі трьох найближчих сіл: Комахолупів, Цуценського й Кубічних Буряків, а також один незвичайний житель із пригорода столиці.

У колгоспі нас зустріли радо.

Доярки, скотарі та інші колгоспники на чолі з головою колгоспу Уляною Карпівною Ганчірочкою, жіночкою що називається бойовою, активною й досить симпатичною, організували для нас бенкет із концертом колгоспної самодіяльності.

А поки той бенкет готувався, сама Уляна Ганчірочка провела для нас екскурсію колгоспом.

Ми з герцогом оглянули всі єдинорігівники (приміщення для єдинорогів називаються єдинорігівники, як для корів – корівники), помилувалися процесом годівлі й доїння цих однорогих парнокопитних (годували їх сіном, а доїли за допомогою доїльних апаратів – прогрес!), побували в "дитсадках", де втримувалися ще безрогі телята, схожі на лошат..."

(Отут Автор Терентопського, м'яко висловлюючись, епосу, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, не може стриматися, аби знову не вискочити з коментарем у дужках, коментарем щодо єдинорогів.

Із приводу походження терентопських єдинорогів у тамтешніх учених-єдинорогознавців існують різні гіпотези.

Більшість учених вважає, що в доісторичні часи єдинороги населяли майже всенький Старий Світ, тобто Африку і Євразію, крім, хіба тільки, арктичних областей. Тоді, мовляв, вони й забрели зі Східної Європи крізь чарівний прохід у ті землі, які згодом стали Терентопською країною.

В античні часи, мовляв, у Європі єдинороги вимерли, чи то через епідемії, чи то внаслідок полювання на них людей та інших хижаків.

Давньогрецькі авторитети (серед яких найавторитетніший – Арістотель, якого навіть Чарльз Дарвін уважав кращим біологом усіх часів і народів) писали про

африканських й індійських єдинорогів як про тварин цілком реальних.

Втім, давньоримський літератор Гай Юлій Цезар (який жив на два століття пізніше за Арістотеля, і, як всім відомо, у вільний від літературної праці час підхалтурював диктатором та полководцем), повідомляє про єдинорогів Герциніанського лісу, що в Германії, у своїй книзі "Записки про Гальську війну". З чого можна припустити, що в затишних куточках Європи єдинороги могли дожити до нашої ери, навіть до середніх століть. Але, врешті-решт, в Європі їх не залишилося.

В Африці ж та Індії вони ще якийсь час жили, але, очевидно, до XVIII сторіччя зникли й там. А в Терентопії збереглися...

Так, повторює Автор, вважає більшість терентопських зоологів.

А от дрімпельзябський філософ Парменід Іванович Ссавець (автор, крім іншого, широковідомої в дуже вузьких колах виданої за власний кошт монографії "Трансцендентальні аспекти колупання в носі"), що заробляв на життя дегустатором на Дрімпельзябській тютюновій фабриці, а філософські праці писав у вільний від паління час, висунув іншу, дуже оригінальну гіпотезу.

На його думку, у Великому Світі ніколи не було справжніх єдинорогів, а також драконів і грифонів. Там ці чудовиська існували, мовляв, лише в уяві фантазерів і в складених ними казках, легендах, притчах... Що ж стосується терентопських єдинорогів, драконів і грифонів, то вони, мовляв, є породженням Окраїнних Земель. І породили, мовляв, Окраїнні Землі цих чудовиськ після того, як Мирополк Романтик зробив Терентопію романтичним лицарським королівством; і породили, мовляв, для того, щоби романтичне лицарське королівство мало чарівний біологічний антураж.

За цією гіпотезою виходить, начебто Окраїнні Землі породжують мутантів свідомо; начебто Окраїнні Землі — це якась інтелектуальна творча субстанція, на кшталт океану планети Соляріс із фантастичної повісті Станіслава Лема.

Терентопські вчені взяли на глум цю гіпотезу Парменіда Ссавця, приліпили до філософа образливе прізвисько "фантаст", а деякі навіть, указуючи на його професію, глузували, що "він обкурився", однак надати переконливих доказів його неправоти поки не змогли.

Парменід же Ссавець на захист своєї теорії казав, що в терентопських літописах та інших документах єдинороги, грифони та дракони згадуються лише з часів Мирополка Романтика, і немає жодних паперів, де б доводилося, що вони існували у Терентопії раніше. Опоненти ж йому заперечували, що це пов'язано з тим, що літописи домирополківських часів колись зникли, залишилися лише згадки, що такі літописи були, але невідомо, чи фігурували у них ті так звані чудовиська. От якби, мовляв, ті літописи збереглися до нашого часу, або раптово відшукалися, то, можливо, у них виявилися б згадки про єдинорогів, грифонів і драконів, що мешкали у країні і до часів Мирополка.

Терентопські зоологи (принаймні більшість із них) зараховують єдинорогів до роду конячих антилоп (hippotragus) із родини порожнисторогих (bovidae). Як і всі рогаті ссавці (окрім носорогів), єдинороги є парнокопитними, на відміну від коней, на яких

трохи схожі, але які є непарнокопитими. Споконвічно, вважають деякі зоологи, це були дворогі антилопи, але оскільки роги розташовувались на їхній голові занадто близько один до одного, то в процесі еволюції вони сплелися й зрослися в один прямий гвинтоподібний ріг.

Споконвічні дикі єдинороги відрізнялися агресивністю, злістю; побачивши людину приходили у люті і прагнули заколати її довгим і гострим рогом, який мали звичку точити об камені й дерева. Тому для людини зустріч із цими травоядними була не менш, а мабуть і більш небезпечна, ніж зустріч із хижаками. Втім, дикі єдинороги трималися віддалено від людського житла, тому, аби стати їхньою жертвою, людина повинна була сама забрести в ту глухомань, де вони жили.

Спроби приручити й одомашнити єдинорогів не приносили успіху, поки за це діло не узявся згадуваний у цих писаннях маг Гектор Манюня. В 1738 році він за допомогою якихось чаклунських технологій перетворив пару диких лютих єдинорогів на смирних, добродушних тварин. Від того самця й тієї самиці й пішли всі нинішні домашні єдинороги.

Що ж до решти, небезпечних для людини, то їх чарівник своїми заклинаннями перемістив у Раптову пущу і зачарував той регіон таким чином, щоби вони із цього лісу ніколи не виходили, просто не бажали виходити.

Те ж саме він зробив і з небезпечними хижаками: грифонами, вовками, ведмедями. З тих пір Раптовий ліс – а це величезний масив, що розкинувся на сотні квадратних кілометрів, – є заповідником для диких єдинорогів та великих хижаків; за своєю волею ці тварини, небезпечні для людей, завдяки чаклунству Гектора Манюні, яке продовжує діяти, хоча самого мага вже давно немає на світі, із цього лісу не виходять. За межами Раптової пущі ці животини опиняються всупереч своїй волі, коли їх відловлюють для зоопарків.

Саме в Раптовій пущі були виловлені дикі єдинороги Трістан та Ізольда, вовчиця Гертруда, грифони Барсик і Мурзик, ведмеді Бурмило, Ласунчик і Карохутрий, що жили нині в Королівському зоопарку (зрозуміло, клички їм підбрала королівська родина). Мисливці, які бажать полювати на єдинорогів, вовків, грифонів і ведмедів, можуть це робити тільки в Раптовій пущі, і тільки під чуйним контролем мисливствознавців, котрі стежать аби у результаті полювання не був порушений природний баланс.

Зрозуміло, усе вищесказане стосується тільки диких нерозмовляючих тварин; розмовляючі мутанти, будучи звіроподібними за формою, але людиноподібними за духом, могли, як і люди, жити скрізь де бажали; на них чаклунство Гектора Манюні не поширювалось.

Так, наприклад, у Жорикбурзі жив розмовляючий єдиноріг Буцефаленко, який заробляв на сіно насущне тим, що перевозив у візку пасажирів, тобто по суті працював рикшею; він називав свій візок "екологічним таксі", а себе – "екологічним таксистом".

А у Свистоніздринську – розмовляючий вовк Вольф Канісович, що працював кінологом.

А в Задвірполі – розмовляючий грифон Арістейчук – працював актором кіностудії "Задфільм": знімався в ролях грифонів.

А в Манюнинську – розмовляючий ведмідь Юхим Берчук – працював директором Манюнинського міського зоопарку...

Напевно і диких нерозмовляючих драконів Гектор Манюня своєю магією переселив би в Раптову пущу (може і спорудивши там для них печери), позбавивши бажання виходити та вилітати з того величезного лісу, якби до того часу їх не винищили терентопські лицарі. А дракони розмовляючі добре уживалися з людьми, не становили для них загрози, тому нікого не турбувало, що їхні житла-печери знаходяться на околиці нової столиці (втім, коли сталися ці чарівні дії Гектора Манюні, Жорикбурга ще не було).

Смирних, безпечних єдинорогів, отриманих у результаті чаклунства Гектора Манюні, терентопці стали розводити як свійських тварин. За допомогою селекції були виведені різні породи: їздові, ваговози, м'ясні, молочні й декоративні, зокрема – карликові, кімнатні... Втім, і карликові єдинороги були не такими дрібними, як на картині Рафаеля Санті "Дама з єдинорогом", де непарнороге парнокопитне розміром з болонку сидить на ручках молодої жінки. Ні, терентопські карликові ростом з поні, і їх не дуже-то потримаєш на ручках.

Крім іншого, одомашнені єдинороги використовувалися в сільськогосподарських роботах. Зробивши таке з єдинорогами, Гектор Манюня як би дав позитивну відповідь на задані в Біблії питання: "Чи захоче єдиноріг служити тобі й чи переночує біля ясел твоїх? Чи можеш мотузкою прив'язати єдинорога до борозни, і чи стане він боронити за тобою поле? Чи понадієшся на нього, бо в нього сила велика, і чи надаси йому роботу твою? Чи повіриш йому, що він насіння твоє поверне й складе на тік твій?" (Вітхий Завіт, Книга пророка Іова, розділ 39).

Колгосп "Під прапором арістотелізму", як уже повідомлялося, спеціалізувався на розведенні єдинорогів м'ясо-молочних порід. М'ясо й молоко цих непарнорогих парнокопитних не тільки смачні, але й цілющі, тому єдинороги на м'ясо-молочному ринку країни трохи "потіснили" корів, однак повністю "витиснути" не змогли, тому що яловичина й коров'яче молоко все-таки дешевше єдинорожини й молока єдинорогів...

– Яке блюзнірство, який цинізм – робити з єдинорогів ковбаси й котлети! – вигукує вражена Права півкуля авторського мозку. – Єдинороги – це ж... це ж... Ми говоримо – єдинороги, маємо на увазі – чарівна романтика; ми кажемо – чарівна романтика, маємо на увазі – єдинороги... І їх – на бойню?!! На м'ясокомбінат?!! На ковбаси й котлети?!! Та це просто святотатство!!! Цинізм хижаків!

– Не кипи, не кипи, мій розум обурений, – говорить мозковій півкулі Автор. – Для нас єдинороги є істотами романтичними, тому що ми їх ніколи не бачили (ілюстрації до казок і мультики не беремо до уваги), а для терентопців єдинороги – звичайна велика рогата худоба, тому – не більш романтичні, ніж корови... Для індусів, які вважають корів священними тваринами, поїдання яловичини є блюзнірство й святотатство, а ми – європейці – пожираємо корів аки вовки (вегетаріанців знов таки не беремо до уваги), не

важаючи це чимсь ганебним. Так і отут. Втім, і в Терентопії є вегетаріанці, які виступають проти вживання в їжу єдинорогів й інших "менших братів". Однак, більша частина тамтешнього народу з апетитом лопає смачні страви з єдинорожини.

Чому цей колгосп носить назву "Під прапором арістотелізму"? Напевно тому, що Арістотель згадав у своїй праці "Історія тварин" про єдинорогів як про реально існуючих звірів. Правда він назвав їх однорогими індійськими баранами, тоді як вони більш схожі на коней, ніж на баранів; але оскільки він їх ніколи не бачив, то можна пробачити великому вченому таку неточність.

У веселій епопеї "Гаргантюа та Пантагрюель" дотепного Франсуа Рабле зокрема сказано, що під час морської подорожі Пантагрюель придбав на острові Медамоті трьох єдинорогів: темно-рудого самця й сірих у яблуках самиць (четверта книга, розділ другий). Там же купив фантастичного звіра таранда — гіллястороге непарнокопите, схоже на оленя, але таке, що володіє дивною здатністю змінювати колір, як хамелеон або восьминіг.

Цікаво, що продав цю дивину чоловік з України, де ці таранди, мабуть, жили й де він, мабуть, одного з них зловив. Тобто Рабле не написав так прямо "з України", а повідомив, що продавець був "із області гелонів". Але коментарі, довідники й енциклопедії роз'яснюють, що область, де жили скіфи племені гелонів, перебуває у низов'ях Дніпра, тобто на теренах України. Звідки були походженням єдинороги, Рабле не уточнює. Може, звідти ж?

"Я люблю Рабле", – казав герой роману "Жак фаталіст і його пан", написаного дотепним філософом Дені Дідро. Автор Терентопських хронік може повторити від себе ці слова.

Але повернемося до мемуарів Річарда Неголеного.)

"– Коли ми під'їжджали до вашого колгоспу, Уляно Карпівно, нас обігнав летючий дракон. Здається, він приземлився десь тут? – запитав я в голови колгоспу, коли ми оглядали молокозавод, де з молока єдинорогів виготовлялися сир, сметана, кефір, ряжанка, йогурт і таке інше.

– Це Щелепенко, наш колгоспний пастух, – відповіла голова Ганчірочка. – Я вас познайомлю.

– Дракон працює, як би це сказати, пастухом у колгоспі?! – здивувався разом зі мною герцог Харитон.

– Звичайно. А ви хіба не знали? Про це преса спочатку багато писала, як про сенсацію. Були статті й в "Королівській правді", і в "Календарі єдинорогознавця", і в "Долі з маком", і в "Побитті байдиків", і в "Мандрівнику-надомнику", і в "Свіжегнійнопольському стахановці", і в "Захопливому драконознавстві", і в "Буряківництві та гної", і в інших виданнях, – сказала симпатична й енергійна жінка, керівник колективного господарства. – Був час – отут кореспонденти так і шустали, заважали працювати. Невже ви про це не читали?

– Та я, знаєте, пресу, як би це сказати, не регулярно... – відповідав герцог. – То турніри, то, як би це сказати, подвиги, то інші лицарські справи...

- А я тільки "Вечірній Жорикбург" передплачую й "Лицарезнавство", - зізнався я.

- Це дуже зручно, коли пастухом працює дракон, - пояснювала голова колгоспу. - Раніше, бувало, відіб'ється єдиноріг від череди й пастухам доводиться годинами його шукати. А дракон відразу злетів у небо, оглянув зірким поглядом ландшафти, побачив відщепенця, спікірував, завис над ним і, ляскаючи крилами, швидко пригнав назад у череду, за лічені хвилини. У колишні часи, бувало, єдинорогокради підпоювали або зв'язували пастухів й вводили єдинорогів. А до дракона єдинорогокради й близько не підходять, бояться. Він у нас працівник строгий, уважний, принциповий, непідкупний; у такого дзуськи єдинорога уведеш... От тільки останнім часом він смутний і дратівливий. Через те, що яйце украли. Про це в пресі... Втім, ви пресу не...

- От ми саме й займаємося, як би це сказати, пошуками цього яйця, - перебив її герцог...

Так, за п'ять хвилин ми зустрілися біля колгоспної контори з тим драконом Щелепенком. Щелепи в нього значні, зубасті. Вигляд у крилатого ящера дійсно був похмурий. Коли голова Ганчірочка відрекомендувала нас йому, дракон байдужо хитнув дзьобастою пикою й буркнув: "Ага".

- Вони шукають твого малюка, - додала Уляна Карпівна.

- Але поки не знайшли, - здогадався невеселий дракон.

- На жаль, поки - ні, - підтвердив герцог Харитон, розгортаючи папір, на якому був зображений організатор викрадення. - Ви, випадково, не зустрічали цю, як би це сказати, людину? Не знаєте, де він...

- Якби цей мерзотник мені попався, якби я знав, де він перебуває, я б його, заразу таку... Загалом, ваша допомога тоді б не знадобилася, - прогарчало шорстке чудовисько, злісно зиркнувши на портрета.

- А, ви вже бачили цей малюнок, - припустив я.

- Цю картинку намалював мій шурин. У мене теж є копія, - сказав Щелепенко..."

(На додаток до всього, що сказала про Щелепенка голова колгоспу "Під прапором арістотелізму", Автор Терентопського так званого епосу повідомляє у дужках, що зарплату крилатий пастух отримував у колгоспі не стільки грішми, скільки молоком та м'ясом єдинорогів.

Ці джерела м'яса доставляються з колгоспу в міста у живому вигляді, за допомогою вантажівок-скотовозів. У містах же є заклади, де відбуваються перетворення. Причому (в це важко повірити) ці перетворення стаються без застосування магії! Перетворення живих істот на продукти харчування чи сировину для продуктів. Мова про бійні й м'ясокомбінати.

Але й у самому колгоспі була бійня, аби забезпечувати й колгоспників цією смакотою. І таке м'ясо їли не тільки Щелепенко з його дружиною Агнесою, але й інші дракони, яких вони пригощали, зокрема й Інокентій Карлович.

Пам'ятаєш, безцінний читачу, у третьому розділі цих хронік було таке речення: "За пару годин, коли Інокентій Карлович, пообідавши маринованими жабами й паштетом із

печінки єдинорога, вийшов із печери з мольбертом і фарбами, до нього наближався вершник із білим комаром на щиті"? Тепер ти знаєш, хто Інокентієві Карловичу дав єдинорожачу печінку, із якої він виготовив той паштет. А жаб Інокентій Карлович сам ловив.)

"Тим часом на майдані неподалік від колгоспної контори вже були накриті столи, що ломилися, як висловлюються письменники, від усяких смаколиків, виготовлених із м'яса й молока єдинорогів, а також із овочів, фруктів, круп і зелені, вирощених на присадибних ділянках у селах Комахолупах, Цуценському й Кубічних Буряках. Крім наїдів, були й напої, у тому числі, звичайно, і алкогольні, теж, переважно, місцевого виготовлення.

Загалом, ми з герцогом Харитоном, відклавши зброю й зброю, щоби вони нас не сковували, і колгоспники (включно із драконом) на чолі із чарівною Уляною Ганчірочкою, по черзі виголошуючи тости, почали випивати й закушувати.

Крім тостів за наше з герцогом здоров'я та взагалі на честь терентопського лицарства, були й на тему єдинорогарства. Ну там "за підвищення надоїв", "за збільшення поголів'я", "за м'ясистість", "за соковитість пасовищ" тощо. Один скотар навіть запропонував випити за збільшення кількості єдинорожачого гною, бо ця речовина, як всім відомо, є добрими добривами, але на нього зашикали, мовляв, тема гною не для застілля, вразливу людину від одного цього слова при поглинанні їжі може знудити.

Без відриву від бенкету відбувався концерт колгоспної самодіяльності.

Пам'ятаю, якась колгоспниця, зі значними грудьми, читала напам'ять із виразом вірші сучасного терентопського поета Франческо Губанедурського. Чотири рядки навіть відклалися в моїй пам'яті:

Твій вигляд очі пестить, істина така.

Твій вигляд очі пестить, сумнівів немає.

От так і курка пестить хробака,

Коли сокирой дзьоба розтинає.

Хтось пухнатовусий, акомпануючи собі на бандурі, співав "Думу про лицаря Явтуха Мисочку".

Чотири скотарі чимдуж станцювали запальний гопак. Але це був найдивніший гопак з усіх, що я бачив. Адже виконувався він не під мелодію справжнього гопака, а під звуки "Танцю маленьких лебедів" Петра Чайковського. Бо акомпанувало танцеві місцеве радіо, а по ньому в ті хвилини транслювали саме музику балету "Лебедине озеро", тож вибирати не доводилось. На безриб'я й рак риба, а на безгопаччя й танок лебеденят гопак.

Зоотехнік Каленик Ганчірочка зіграв інструментальну сюїту для цебер, горщиків, бочки й інших ударних інструментів, що той музичний твір склав особисто.

Невеликий колгоспний хор виконував колгоспно-єдинорогарські частівки, кантату "Арістотель і тепер живіше за усіх живих" (музика й слова завідувача клубу в

Кубічних Буряках – Ничипора Великецабе), "Баладу про доблесного лицаря Адама, злого дракона та гарну даму" й інших пісень...

Мабуть, читач пам'ятає, що й ми з герцогом Харитоном дорогою до колгоспу співали дуєтом цю баладу. Але, сказати по правді, вокалісти з нас ніякі, тож спів наш був поганий. Ну, напевно, якби в нас були слухачі, то вони не померли б, як дракон і лицар Адам від співу Єви у тій баладі, але витримати наші горлання без затуляння вух долонями їм, мабуть, було б важко. Це я кажу для того, аби читач побачив, що автор цих мемуарів є людиною справедливою і самокритичною. А от колгоспні хористи, хоч теж напевно не мали музичної освіти й були аматорами, співали набагато краще, тож ми слухали їх із задоволенням.

Під кінець цього гастрономічно-естрадного заходу, коли була вжита достатня кількість алкоголю, навіть голова колгоспу Уляна Ганчірочка не стрималася й теж продемонструвала номер художньої самодіяльності: станцювала жагучий стриптиз, який дуже сподобався всім мужчинам, за винятком зоотехніка Каленика Ганчірочки, який був чоловіком голови й поривався її зупинити, так що двом скотарям довелося його схопити за руки й тримати, щоби не нашкодив мистецтву...

Коротше кажучи, той вечір в єдинорогарському колгоспі пройшов дуже славно, якщо не рахувати дрібного інциденту із драконом.

Інцидент стався посередині банкету з вини бананової наливки.

Після випитих п'яти склянок комахолупинського самогону герцог Харитон раптом потягся до пляшки з банановою наливкою. Я намагався його відговорити від пиття цього напою, переконував, що змішування самогону з бананівкою може дати непередбачений ефект, нагадував про аналогічний випадок із колегою Аркадієм... Але герцог був уже настільки, так би мовити, веселим, що не слухав моїх аргументів, а хлюпнув у склянку цю бананівку й із ентузіазмом висмоктав...

І саме тоді хор заспівав баладу про лицаря Адама й злого дракона...

Коли ж хор замовк, колега Харитон, незважаючи на присутність за столом дракона-пастуха, під впливом запаморочливої самогонобананової суміші й героїчної балади, зненацька загорлав нетверезою пелькою іншу пісню:

Дайте-но дракона в руки,
Я йому влаштую муки:
Вирву хвіст, поб'ю всю пику,
Крилам біль завдам великий.
Я драконів не люблю,
Всіх сміливо погублю.
Не люблю драконів морди,
Знищу всіх драконів гордо!

Цю пісеньку ще в сімнадцятому столітті склав лицар Євлампій Крутозадий. Мова в ній, звичайно, про нерозмовляючих драконів, страшних, злісних, небезпечних, диких, а не про нинішніх розмовляючих. Однак ця давня пісня обурила розмовляючого дракона Щелепенка, і шорстке чудовисько, у якого від обурення аж крила сторчма

встали, клацаючи страшним дзьобом і ворушачи пазурами, заревло:

- Знищиш усіх драконів?!!

- Це всього лише пісня, - взялася його заспокоювати голова колгоспу. - Із пісні ж слова не викинеш. Пан лицар не мав на увазі нинішніх драконів.

- Це мерзенна, образлива, підла пісня! Я не потерплю подібних образ! Нехай просить вибачення за ці слова, що принижують усіх моїх одноплемінців! - гарячився ящір-пастух, загрозово підступаючи до нас із Харитоном.

Що було причиною настільки бурхливої його реакції на антидраконську пісеньку? Та обставина, що в нього викрали яйце? Або те, що він випив дві склянки наливки з чорної смородини, не за власним бажанням, а під тиском колгоспної громадськості? (Хоча, як на мене, для такої громадини дві склянки наливки - однаково як для людини два наперстки пива). Або він за натурою забіяка? Або усе разом? У ту мить я почувався дуже незатишно, тим більше що ми з герцогом були без зброї й без зброї. Герцог же, якого під впливом вищезгаданих факторів "на подвиги потягнуло", замість того аби вибачитися за безтактність, збільшив інцидент, запропонувавши драконові:

- Іди в дупу!

- Куди?!! Куди ти мене послав?!! А ну повтори!!! - усе сильніше розпалювався Щелепенко, нависнувши над беззбройним герцогом страшною дзьобасто-зубасто-пазуристою громадиною.

Його пазурі дряпнули по столі, аж друзки полетіли. Колгоспники сполотніли...

І отут я виявив кмітливість і жартом розрядив обстановку.

Я викликнув:

- Це анекдот!

- Анекдот? - перепитало чудовисько.

- Так, мій колега почав був розповідати анекдота, але зміркував, що за столом такі жарти недоречні, замовчав, не доказавши, а ви не так його зрозуміли.

- Який анекдот? - уточнював дракон.

- Ну... - продовжив імпровізувати я. - Хоча він для застілля не підходить... От який: "Іди в дупу, моє золотце!" - запросив ніжним голосом кохану у своє житло закоханий глист.

Колгоспники зареготали. Мовляв, "а дійсно, для когось дупа, а для глиста житлоплоща".

- А що стосується тієї давньої пісні, то я за колегу й за всіх лицарів висловлюю жаль, що в ній такі неповажні стосовно драконів слова, - остаточно задушив я цей конфлікт, затискаючи долонею рот Харитона, котрий намагався щось додати.

- Жаль прийнятий, - сказав пастух Щелепенко й відступив.

- Лицарі не шкодують часу й сил, щоби розшукати твоє маля, а ти на них як на ворогів кидаєшся, - прошепотіла йому Уляна Ганчірочка.

- От його й украла такі ж дракононенависники, як той, хто склав цю мерзенну пісню, - буркнув трохи збентежений ящір. - А взагалі ви праві. Я після того

викрадення весь на нервах... Вибачте, але не можу я з вами веселитися... Піду попрацюю.

Дракон потупав убік єдинорігівників, а бенкет тривав..."

(– Знову причиною того, що лицаря "на подвиги потягнуло", стало пиття бананової наливки, як і у випадку з лицарем Аркадієм, на початку цих хронік, – зауважує Права півкуля авторського мозку. – Невже в Терентопії ростуть банани, та ще в такій кількості, що бананові наливки – звичайний напій терентопців?

– Банани там, звісно ж, не ростуть – не той клімат, однак є звичайною їжею жителів королівства, – починає пояснювати Автор. – Частина бананів завозиться в Терентопію з Харкова, де їх купують місцеві комерсанти, а частина бананів, причому – більша частина, значно більша, виготовляється за допомогою магії. Про що, до речі, я вже мимохідь прохопився у щосі "Державні Двері", тож твоє тут, Права, здивування, показує, що там ти пропустила те прохоплення повз звивини.

– Із цього місця – детальніше, – просить півкуля Ліва.

– Колись, в тисяча дев'ятсот сімдесят четвертому році, тобто ще в ті часи, коли навіть у Харкові банани були великою рідкістю, великодрібкинський (тобто з міста Великі Дрібки) чарівник Олесь Опудало, перебуваючи у Великому Світі під виглядом працівника овочевої бази, спробував банан, і смак цього тропічного плоду так йому сподобався, що він поставив собі за мету придумати чарівний спосіб виготовлення такої смакоти в Терентопії. Опудало – це в даному випадку не прізвище, а прізвище; люди ж не винуваті, що їм від предків дістаються потішні й навіть образливі фамілії. Як наголошує перше речення повісті "Світла особистість" Іллі Ільфа та Євгенія Петрова: "Немає жодного гидкого слова, яке не було б дано людині в якості прізвища". Наприклад, серед лицарів Напівкруглого Столу у XIX сторіччі був навіть такий собі граф Персіваль Гнатович Срака.

– Тьху, яке непристойне слово ти застосував! – вигукує Права півкуля. – Читача з тендітною душевною будовою воно може пожолобити!

– На це я тобі, Права, відповім словами дотепного француза Дені Дідро щодо застосованого ним аналогічного "непристойного" висловлення, конкретніше – цитатою з його роману "Жак фаталіст і його пан", що той твір, як на мій смак, є одним з найвеселіших та оригінальніших у світовій літературі. Отож, із приводу використання у красному письменстві "приперчених" слівце Дідро написав так: "Дорогий читачу, пробач мені безпосередність цього вислову і погодься, що тут, як і в безлічі інших добрих оповідань... пристойне слово зіпсувало б усе".

Отже, кілька місяців Олесь Опудало чаклував над бананом, прихопленим із Великого Світу для дослідів, та іншими плодами, місцевими, і врешті-решт відкрив формули перетворень на банани груш, динь і навіть цукрового буряка. Найсмачніші банани утворювалися із динь. Із однієї дині виходило від дев'яти до двадцяти трьох бананів, залежно від величини дині й щільності бананів.

В 1992 році Олесь Опудало передав чарівний секрет виробництва бананів своєму учневі – молодому магові Левку Глечіку (прізвище Глечик було й у Миколи

Васильовича Гоголя, в якості одного з літературних псевдонімів; а тутечки Глечик – не псевдонім, а справжнє прізвище послідовника Олеса Опудала). І тепер Левко Глечик, крім іншого, заробляв на життя тим, що їздив у колгосп імені Савелія Другого й на ферми, куди його запрошували правління колгоспу й фермери, і перетворював центнери груш, динь і цукрового буряка на центнери бананів. Цю роботу він здійснював, ясна річ, у літньо-осінній сезон. Але зароблених на цьому грошей вистачало на безбідне існування протягом усього року...

Через те що груш, динь і цукрового буряка в королівстві вирощується багато й тому вони недорогі, виготовлені з них банани дешевше тих, що завозяться з Харкова (де банани, втім, теж не ростуть). Але хоч банани з Великого Світу й коштовніші за терентопські, їх у королівстві також охоче купують, оскільки вони СПРАВЖНІ й таких мало. Таким чином, бананів у підпільній країні стільки, що їх не тільки їдять у сирому та печеному вигляді, але й роблять із них варення, джем, повидло, мармелад, соус, кондитерський крем, компот, кисіль, квас, лікер, настоянку й наливку. Навіть самогон із них женуть.

Але повернемося до мемуарів барона Річарда Неголеного.)

"Кінець того банкету, вечір та ніч я через вплив напоїв пам'ятаю дуже мрячно, уривчасто, розмазано, тому не буду описувати..."

А наступного ранку..."

(Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, не може стриматися, аби настільки ненадовго повернувшись до мемуарів барона, мемуари перервати заради коментаря в дужках.

Насправді Річард Неголений пам'ятав, як він того вечора біг голий поміж єдинорігівниками, а за ним гнався з голоблею зоотехнік Каленик Ганчірочка, супроводжуючи погоню матірним монологом. Це трапилося після того, як зоотехнік "застукав" цього лицаря з головою колгоспу на сіннику, одягненими лише в, так би мовити, гербарій. (Злі язики потім казали, що голова колгоспу скочила в гречку із заїжджим лицарем. От чого тільки не набрешуть люди! Адже насправді на тому сіннику була не гречка, а лугові трави, переважно конюшина.) Пам'ятав, яким неприємним був контакт голоблі з голим тілом (тим більше, що зоотехнік захоплювався грою на ударних інструментах, і що-що, а вдаряти вмів). Пам'ятав, як вони – Річард Неголений і Уляна Ганчірочка – покаялися перед зоотехніком, мовляв, опинилися на сіннику не за злим наміром, а лише під впливом клятого алкоголю, зелений змії би його побрав. Пам'ятав, як за це покаяння вони були прощені зоотехніком, і на знак примирення випили втрьох самогону на брудершафт...

(Так, читачу, іноді навіть звичайна голобля, або там дрючок чи кийок можуть, так би мовити, зіграти роль чарівної палички, перетворивши істоту, що поводить неправильно, на істоту, що поводить правильно. Та все ж краще займатися вихованням без застосування таких "чарівних паличок".)

Але хоч барон Річард Неголений це й пам'ятав, нехай і смутно, він умовчав про це в мемуарах. І його можна зрозуміти, тим більше що він людина жоната.

Взагалі-то зрада "дамі серця" – вчинок суперечний лицарському кодексу. А для одруженого лицаря дамою серця має бути дружина, інакше йому треба з нею розвестися, щоби не морочити жінці серце зрадами. Будучи тверезим, барон такого б не втнув; навіть при симпатії до Уляни Ганчірочки утримав би себе в руках. Однак алкоголь розширює не тільки кровоносні судини, але й моральні рамки, може розсунути ці рамки взагалі за обрії й найстійкішого мораліста ввергнути в гріх.

Зваблення ж чужої дружини серед терентопських лицарів уважалося не настільки тяжкою провиною, як зрада своїй власній. Тобто для одружених ці провини були взаємопов'язаними. Але якщо це робив неодружений, то його не засуджували. Бо терентопським доспіхоносцям прикладом для наслідування слугували лицарі з європейських лицарських епосів, у першу чергу про короля Артура й лицарів Круглого Столу. А ці персонажі мали сексуальні контакти з чужими дружинами. Наприклад, король Артур, ще будучи нежонатим, вступив у статеву близькість із дружиною короля Лота Оркнейського, а холостий лицар Ланцелот мав довгі сексуальні відносини із дружиною самого короля Артура...)

"А наступного ранку ми з герцогом Харитоном прокинулися в так званому красному куточку колгоспної контори, на двох розкладачках. Над нами здійснювалося гіпсове погруддя Арістотеля на тумбочці. Над Арістотелем стіну прикрашав червоний стенд, на який методом трафарету були нанесені букви бронзовою фарбою. Текст був такий (припускаючи, що в майбутньому я напишу мемуари про наші мандрівки й зокрема про відвідування цього колгоспу, я заради повноти інформації переписав цей текст, що є цитатою, у блоку):

"ЯКЩО Ж ЦЕ ВИЗНАЧЕННЯ НЕНАЛЕЖНЕ, А СПІВВІДНЕСЕНЕ Є ТЕ, ДЛЯ ЧОГО БУТИ ЗНАЧИТЬ ТЕ Ж, ЩО ПЕРЕБУВАТИ В ЯКОМУСЬ ВІДНОШЕННІ ДО ЧОГОСЬ, ТО МОЖНА, МАБУТЬ, ДЕЩО СКАЗАТИ ПРОТИ.

АРІСТОТЕЛЬ".

Чесно кажучи, я не пам'ятаю, як ми опинилися в цьому місці й уклалися спати. Підозрюю, що нам у цьому допомогли гостинні й щедрі колгоспники. Герцог Харитон, як з'ясувалося, теж цього не пам'ятав".

(І знову коментар. Взагалі-то гостинніше було б укласти гостей не в конторі, а в житловому будинку, не на розкладачках, а на нормальних ліжках. Але лицарі були занадто нетверезі, аби дійти до одного із трьох сіл, що оточували колгосп, а нести туди дорослих чоловіків аж ніяк не субтильної статури колгоспникам було важко, тим більше що й самі вони не зовсім твердо стояли на ногах, тому був застосований оптимальний варіант: із Кубічних Буряків принесено дві розкладачки (які значно легші за лицарів), розчепірено в красному куточку контори, і навантажено сонними гостями.

– Я не зрозумів сенсу цитати з Арістотеля на стенді, – скаржиться Права півкуля авторського мозку.

– Так, важко зрозуміти висловлення, вирване з контексту, – погоджується Автор.

А вирвав його не хто інший як зоотехнік Каленик Ганчірочка.

Одного разу дружина, тобто голова колгоспу попрохала його: "Калеку, – так вона

його ласкаво називала, – треба прикрасити красний куточок контори якоюсь цитатою з Арістотеля. Наш колгосп називається "Під прапором арістотелізму", у красному куточку є погруддя Арістотеля, добре, якщо б було й висловлення Арістотеля на стенді. Ти ж у шкільні роки оформляв стінгазету, тобі й фарби в руки". – "А яке висловлення?" – запитав зоотехнік, призначений оформлювачем. "Я гадаю, що кожне підійде, – прикинула Уляна. – Арістотель був розумним чолов'ягою, тож у нього кожне речення, я думаю, розумне, кожне можна зробити цитатою, я так гадаю. Візьми в колгоспній бібліотеці будь-яку його книжку, випиши з неї будь-яке речення й нанеси на стенд". – "Гаразд, рибонько", – погодився люблячий чоловік.

У бібліотеці йому першою з праць Арістотеля трапилася книга "Категорії". Відкрив навмання й виписав перше, що потрапило на очі.

Коли голова колгоспу побачила готовий стенд із цитатою, вона сказала: "Гм". Потім сказала: "Еее..." Потім сказала: "Тю!" Потім глянула на збентеженого такою оцінкою чоловіка, і резюмувала: "Ну на те він і мудрагель, аби його не всякий міг зрозуміти. Зійде".)

"Поруч із гіпсовим філософом стояла на тумбочці дбайливо приготовлена для нас колгоспниками трилітрова скляна банка із пряним огірковим розсолом. Ми з герцогом першим ділом кинулися сьорбати цей похмільний еліксир. Харитон, наліпивши на голову компрес у вигляді носової хусточки, змоченою водою з карафи, став дорікати мені, що я, мовляв, дозволив йому збільшити хмільний угар питтям бананової наливки.

– Так я ж казав, я ж попереджав... – почав виправдовуватися я, ображений такою несправедливістю.

– Казав-мазав... – передражнив герцог. – Треба було не белькотіти, а, як би це сказати, силою відібрати в мене ту бананівку.

У тому ж красному куточку виявилася й наша зброя зі зброєю. Вдягнувшись у панцири і прихопивши мечі, списи й щити (У дужках помічу, що на щиті герцога Харитона зображено зеленого лева у жовтій полі, а на щиті барона Річарда Неголеного – червоного трактора у чорній полі. – Примітка Автора Терентопських хронік.) ми вийшли з колгоспної контори. На столах залишалося те, що ми вчора не доїли й не допили. І ми змогли відразу ж підлікуватися самогоном. І поснідати...

Звичайно, мені не хотілося б, щоби читачі подумали, що такі алкогольні узливання абсолютно типові для лицарських мандрівок, що ми – лицарі Напівкруглого Столу – якісь хронічні п'яниці. Ні. Це був винятковий випадок, пов'язаний з настільки потужними гостинно-пригощальними здібностями тамтешніх колгоспників, що ухилитися від надмірного наповнення травної системи, зокрема й алкоголем, практично неможливо.

За деякий час, коли самопочуття ще більш покращилося, осідлавши Севера й Синеуса, які під час нашого перебування в колгоспі "Під прапором арістотелізму" мали стійло та їжу в одному з єдинорігівників, ми зайнялися тим, заради чого сюди й

прибули: опитуванням населення...

За два дні, перериваючись, звичайно, на їжу й сон, опитали жителів трьох що сусідять із колгоспом сіл, у яких мешкали й колгоспники, і незалежні фермери: Кубічних Буряків, Комахолупів й Цуценського.

В останньому, до речі, ми відвідали музей відомого сучасного терентопського академіка – лінгвіста й поліглота Якіма Сергійовича Брюхоудухова, який колись у часи своєї молодості (втім, він і зараз не старий) відбував у Цуценському заслання. Його спочатку повісили в Жорикбурзі за систематичне хуліганство, а коли він підписав довідку про каяття, зняли із шибениці й відправили в заслання, саме сюди, у Цуценське, де він до закінчення оногo заслання працював учителем музики в місцевій школі. В хаті, де він тоді жив, і було згодом влаштовано маленький музей. Крім фотографій майбутнього академіка, там представлені й речі, якими він користувався. Мені найбільше сподобалися табуретка, умивальник і ліжко.

На жаль, ніхто з жителів цих трьох сіл не знав, де перебуває яйце дракона Щелепенка й тип, намальований шурином дракона Щелепенка...

Покинувши колгосп "Під прапором арістотелізму" й села, що примикають до нього, ми спрямували наш транспорт – Севера й Синеуса – до санаторію "Кришталеві Джерела"...

– Чи знаєш ти, друже мій Річарде, що академік Брюхоудухов, до музею якого ми щойно, як би це сказати, завітали, був першим учителем нашого колеги лицаря Мгоцька, тобто Лицаря Півної Кружки? – запитав у мене герцог Харитон дорогою до санаторію.

– Ні, я цього не знав, – зізнався я.

– А чи знаєш ти, що перед тим як академік, як би це сказати, Брюхоудухов опинився в засланні, він був повішений на майдані Панурґа? – продовжив хвастатися ерудицією мій напарник.

– Знаю, мені про це сам кат Інкогнітечко розповів.

– Та провисів на шибениці аж п'ять годин й, як би це сказати, дванадцять хвилин.

– Не п'ять годин й дванадцять хвилин, а п'ять годин й тринадцять хвилин, – поправив я.

– Дванадцять хвилин, я точно, як би це сказати, знаю, – наполягав герцог.

– Тринадцять хвилин, я знаю це з компетентного джерела, – сперечався я.

– Ну що ж, давай з'ясуємо істину, як би це сказати, старим лицарським способом, – сказав Харитон, дістаючи з футляра спис.

– Давай, – погодився я, теж оголюючи зброю"...

(Отут Автор Терентопського, м'яко висловлюючись, епосу припиняє цитувати мемуари Річарда Неголеного, аби перекинути свою увагу на інших персонажів у наступному розділі. Що ж до Річарда Семеновича Семенова й Харитона Артуровича Шмаркача – такі повні імена барона Річарда Неголеного й герцога Харитона, – то вони, покинувши колгосп, продовжили пошуки драконячого яйця в секторі номер два Те-

рентопського королівства, котрий дістався їм для пошуків...

- Семенов, кажеш? - ловить Автора на слові Ліва півкуля його мозку. - Пам'ятаю, на сторінках цього так званого епосу вже двічі згадувалася людина з таким прізвищем, хоча й мимохіть. У двадцять першій частині "Функціонування слідчого" і двадцять другій "Державні Двері" є присутнім ім'я такого собі Бояна Семенова, жорикбурзького перукаря із салону "Що не сіємо, то пожнемо". Цей лицар Семенов чи не родич, часом, перукареві Семенову?

- Не родич, - відповідає Автор. - Вони всього лише однофамільці. У тридцять восьмому розділі за назвою "Письмена лівої ноги" я, між іншим, згадаю російсько-советського письменника Юліана Семенова. Отож заздалегідь попереджаю, що він теж не родич цим терентопським Семеновим, а лише однофамілець.)

ЩОСЬ ВІСІМНАДЦЯТЕ. Голос посуду

- ... Налий мені склянку "Крові", хазяїне...

Юрій Яновський, "Майстер корабля".

Так у нас розмовляють кришталеві пляшки...

Франсуа Рабле, "Гаргантюа та Пантаґрюель".

10 травня - 16 грудня 1985 року.

Отже, увечері 20 вересня 1995 року в корчмі "Під Рятівною Мухой" двоє чоловіків - маг Акмус і корчмар Ісак Гільденштерн, - довідавшись про смерть кримінальника Бандюги, що ту новину приніс Джульет Грошенятко, Perezирнулися, потім одночасно подивилися на дочку Ісака й скляний пивний келих у її руці, потім знову вп'ялися один у одного й одночасно ж пошепки вимовили:

- Здається, це та подія, на яку ми так чекали.

- Іншого такого випадку може й не бути.

Ці фрази й подальші діла були наслідком подій, що почалися за десять років до того. Тому, щоб вони були зрозумілі читачеві, він повинен одержати від Автора виклад оних подій. Для чого Автор ніжно хапає читача й разом з ним миттєво пережбурюється в корчму "Під Рятівною Му..."

- Нікуди пережбурюватися не треба, - заперечує, перебивши, Ліва півкуля авторського мозку, - бо вищенаведені репліки й так були вимовлені Акмусом і Гільденштерном не деінде, а саме в цій корчмі.

- Так, - підтакує півкуля Права, - для того, щоб перебувати в цьому закладі, треба не пережбурюватися, а залишатися на місці.

- Треба дослухати до кінця, а не перебивати! - дорікає півкулям Автор. - Я хотів сказати, що ми пережбурюємося у корчму "Під Рятівною Мухой" десятилітньої давнини, тобто в тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятий рік. То пак здійснюємо переміщення не в просторі, а в часі.

Людство поділяється на людей, які поки ще живі, і людей, які вже вмерли. Померлі становлять переважну більшість, а поки ще живі - незначну меншість. Поки ще живих

настільки мало, що їх можна порахувати на пальцях двох рук (якщо кожний палець символізує мільярд особин; але це стосується часу написання даного тексту, а в недалекому майбутньому при темпах зростання населення для підрахунку знадобляться також пальці ніг, а потім і пальці іншого індивіда). Гора Еверест є величезною з позиції людського росту. Але в порівнянні з розмірами галактики розмір Евересту незначний настільки, що можна вважати, начебто його зовсім немає. Так і отут. Сучасна жива людина вважає, що живих людей на Землі величезна кількість. Але якщо порівняти їхнє число з гігантською кількістю вже померлих предків (особливо якщо враховувати геть усіх предків, включно з мікроскопічними одноклітинними), то число ще живих на цім тлі настільки мізерне, що їм можна знехтувати, сказавши, що живих майже що й немає.

Але сказане є правильним щодо ВСІХ померлих. Однак вони у свою чергу теж поділяються на дві категорії. На тих, хто вмер ґрунтовно і чиє тіло перетворилося на порошок, попіл, кістяк або мумію (безсмертну душу винесемо за дужки); і на тих, хто й після смерті зберігає людський вигляд і веде відносно активне існування. Друга категорія небіжчиків, як читач зрозумів, це вурдалаки, вони ж упирі, вони ж вампіри. Такі померлі, на відміну від перших, є не більшістю, а меншиною. Меншиною не тільки щодо тих, хто, померши, стали порохом, попелом, кістяком або мумією, але й щодо тих, хто поки не вмер. Навіть незважаючи на те, що вампіри можуть зберігатися й бути активними протягом сторіч і навіть тисячоріч, внаслідок чого їхня кількість повинна була б постійно збільшуватися, все-таки їх дуже небагато навіть у порівнянні зі стовідсотково живими. Проте зростанню їхньої кількості заважало існування протягом сторіч таких явищ, як осикові кілки й срібні кулі, під впливом яких вони переходили із другої категорії в першу.

Ці теревені Автор Терентопських хронік, то пак твої, безцінний читачу, покірний слуга, наваляв тут до того, що далі в декількох абзацах фігуруватимуть вампіри (про що Автор, якщо пам'ятаєш, безцінний читачу, попередив у попередньому розділі).

* * *

Першим, хто почув голос посуду, був граф Дриґало.

Це трапилося вночі 10 травня 1985 року.

Українці десяте травня називають – русалчин великдень. Це одне з тих свят, коли відбуваються всілякі містичні події. Зокрема одна з тих ночей, коли вурдалаки виходять із могил та склепів.

Жорикбурзькі упирі, як звичайно, зібралися запівніч у корчмі "Під Рятівною Мухою", щоб насмоктатися крові. Тобто не справжньої крові, а сурогатної, себто коктейлю "Кровиночка", який до їхнього приходу виготовив гарний чорноволосий корчмар Ісак (або Іцхак) Гільденштерн.

Граф Дриґало, досить відомий столичний вампір, сухоребрый старий із гривною білого волосся, потягуючи зі скляного пивного кухля цю так звану кров, раптом здивовано скрикнув і захлинувся напоєм. Вампірові Яничарову навіть довелося встати й побуцати графа Дриґала долонею по спині, щоб той відкашлявся.

До речі, щодо графа. Автор тут не буде пояснювати, чому деякі мерці не бажають статечно розкладатися у своїх ґрунтових чарунках, а жваво існують, зберігаючи людський вигляд. Більш докладно про анатомію й фізіологію упирів Автор розповість у шостому томі своєї майбутньої восьмитомної праці "Самовчитель колупання у ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту". Тут же тільки повідомить, що граф Лаврентій Гордійович Дриґало в домогильні часи, тобто при житті, був з 1764 по 1808 рік лицарем Напівкруглого Столу, соратником королів (поспідовно) Жорика Четвертого, Зіньки Шостого й Жорика П'ятого. Після смерті він оселився в склепі на міському цвинтарі нової столиці, де мешкає й дотепер.

Якщо в періоди перебування в могилах і склепах такі небіжчики поводяться більш-менш пасивно, то вибираючись назовні робляться досить енергійними. Володимир Маяковський (російський поет з українським корінням, якого харків'янин Майк Йогансен якось змусив залізти під більярдний стіл і звідти продекламувати дурний віршик) про відомого трупа, що зберігається в мавзолеї на Красній площі в Москві, написав, що той "живіший за усіх живих". А поет Володимир Сосюра (сусід Майка Йогансена) у вірші "Сон" розповів, як той таки труп виліз зі своєї труни, вийшов з мавзолею та пішов тинятися вулицями нічної Москви... Але то фантазії поетів, а по правді сказати, той мрець в аспекті живості дуже поступається справжнім вампірам.

Взагалі, мерці, що вилазять періодично з андеграунду (тобто, в перекладі з англійської мови, з-під землі), присутні у фольклорі і творах літератури та мистецтва різних країн. Зокрема, України. Наприклад, в оповіданні Грицька Основ'яненка "Мертвецький великдень" і фільмі Олександра Довженка "Звенигора", за сценарієм Майка Йогансена. Але якщо у Довженка такий підземний виходець схожий на типового вампіра (і, можливо, копіює кровожера з німецького фільму "Носферату, симфонія жаху"), то у Основ'яненка рухливі небіжчики ласі не до крові, а до вареників.

Граф Дриґало, завдяки своїй активності після смерті, зробив багато чого, поміченого співгромадянами.

Наприклад, саме з його ініціативи вурдалаки отримали власний друкований орган – газету "Темний шлях", яка так цікаво викладала інформації на теми смерті, могил, крові, та решти близьких упирям речей, що її читали не тільки небіжчики, але й багато хто з живих терентопців. У цьому виданні публікувалися новини вампірського життя (якщо слово "життя" доречно, коли йдеться про трупи), літературні твори вампірів і живих на вампірську тематику, анекдоти, карикатури, кросворди, ребуси, усе пов'язане із загробним існуванням. Члени редколегії були небіжчиками, але друкувалася газета в друкарні видавництва "Королівська правда" живими поліграфістами.

Граф Дриґало був також ініціатором створення столичної вампірської волейбольної команди, яку сам же й очолив. Потім такі ж команди були створені й в інших містах.

18 червня 1989 року (вірніше, у ніч із 17 на 18) відбулася знаменита гра між жорикбурзьким "Труновиком" і великодрібкинським "Кровопивцем".

Для цього графові-небіжчику Дриґалу довелося поклопотати в графа-біжчика, якщо так можна висловитися (то пак живого графа), Леоніда Кучерявоногого, який у

колективі Напівкруглого Столу відповідав за громадський транспорт королівства: добитися нічного спецрейсу потяга з Великих Дрібок у Жорикбург і назад.

Між нинішньою й колишньою столицями лежить вузькоколійна залізниця, по якій паровозик, споруджений тамтешніми вмільцями, тягає вагони. Ранком він переміщує людей, вантажі й тварин (бо крім пасажирських вагонів є багажний і скотовоз) з Жорикбурга у Великі Дрібки, а після обіду прямує назад. Оскільки він рухається не поспішаючи, роблячи численні зупинки в дрібних населених пунктах, зазвичай така подорож займає близько трьох годин. Але для перевезення спортивних мерців за клопотанням Дриґала були зроблені безупинні нічні експрес-рейси (і з одним вагоном, а не з дев'ятьма, як звичайно).

Також графові Дриґалу довелося випросити в графа Омеляна, який відповідав за спорт, гарну спортивну форму й реманент. І ще запросити на нічний матч спортивних журналістів. І таке інше.

"Труновик" переміг, "Кровопивець" програв, але всі залишилися задоволені й славно "обмили" гру в корчмі Гільденштернів сурогатною кров'ю.

З тієї пори відбуваються час від часу нічні волейбольні матчі між вампірськими командами з різних міст.

Зазвичай про спортсменів кажуть, що вони ведуть здоровий спосіб життя. Про цих волейболістів, мабуть, правильніше сказати: "ведуть здоровий спосіб смерті".

Значилися за графом Дриґалом й інші славетні справи.

У склепі, де міститься Лаврентій Гордійович, досить чисто, красиво, затишно. Там навіть є мальовничий акваріум з декоративними п'явками...

До речі, читачу, цей упир є єдиним нашим сучасником, котрий був особисто знайомий зі знаменитим магом Гектором Манюнею. У вісімнадцятому сторіччі, коли Гектор Фролович був придворним чарівником, Лаврентій Гордійович був придворним лицарем, тож вони неодноразово пересікалися у Королівському замку. Вірніше навіть у двох Королівських замках – попервах у великодрібкинському, а пізніше у жорикбурзькому.

* * *

Отже, покійний граф, повторює Автор, закричав і захлинувся. Вампір Яничаров заходився ляскати колегу долонею по хребті, допомагаючи відкашлятися. Решта упирів відсмокталися від "кривавих" келихів і здивовано озирнулися на галас, а з кухні виметнувся здивований корчмар. Між головою і плечима Гільденштерна, як зазвичай в такі ночі, виднілося щось на зразок металевого коміра, який не здатні проткнути ікла вурдалаків. Цей елемент облачення корчмар надягав не тому, що ікласті гості дійсно проявляли гастрономічні умисли відносно його шиї, а просто, як то кажуть, про всяк випадок, щоб не спокушати кровоголіків видом голого горла; та й інструкція для обслуговувачів вампірів так рекомендувала. Цей нашійний металевий чохол за замовленням Гільденштерна викував коваль Нетребенько.

– Це ви верещали, пане графе? – запитав хазяїн закладу, коли вампір припинив оглушати присутніх голосним кашлем.

- Що це за фокуси, Ісаку Марковичу?! - пробурчав небіжчик, відсовуючи од себе келих із квазікров'ю. - "Добрий" жарт - налякати старого до півсмерті!

- Фокуси?

- Що це ви мені за келих підсунули?

- Келих як келих. Чистий.

- А чому коли я почав з нього пити, він став видавати звуки людським голосом?! Хіба ж так можна?! Ледве не захлинувся!

- Вам почулося, графе. Це ж звичайний скляний келих, як він може видавати людські звуки?

- Не знаю як, але видавав. А то чого б я скрикнув?

- Це слухова галюцинація. Послухайте: він мовчить як і будь-яка інша скляна посудина. - Промовляючи це, гарний брюнет клацнув нігтем по посуду.

І раптом у напруженій тиші, що встановилася в корчмі після лементу графа, виразно почувся хлоп'ячий голос, який виголошував незрозумілі слова.

- Ну! - сказав Дриґало.

- Що за дивина! - сторонів Гільденштерн, наблизивши вухо до келиха й переконавшись, що вампір правий. - Як же це може бути? Скло ж просте!

- Містика якась! - насторожено зіщулився рухливий труп.

Розмовляючими тваринами й аналогічними небіжчиками в Терентопії нікого не здивуєш, але розмовляючий посуд навіть для цієї дивовижної держави був дивом небаченим-нечуваним.

- А може, якийсь жартівник туди звуковий приборчик у вологонепроникному чохлаї поклав? - виразив сумнів вампір Яничаров, нервово почухавши нігтем ікло. - Магнітофончик там малесенький, або радіоприймач?

Красень Гільденштерн вийняв з кишені фартуха алюмінієву ложку, витер її куточком того ж таки білого фартуха, прикрашеного апетитними "кривавими" плямами, і, зануривши в сурогатну кров, пошарив у келиху, дзвякаючи об скло. Сторонніх предметів у псевдокрові не було.

- Навіть не знаю, із чого такі сюрпризи. Цим келихам більш двадцяти років і вони завжди поводитися тихо, - знизав плечима хазяїн корчми, витираючи кутом фартуха "закривавлену" ложку. - Якщо хочете, графе, я заміню келих.

- Зробіть ласку. Не люблю, коли об'єкт, з якого я ссу кров, у цей час базикає. - Примхливий труп відкинувся в кріслі й склав на грудях кощаві руки. - Я навіть у колишні часи гидував прокушувати ораторів.

Корчмар відчалив на кухню. Там він перелив напій зі звучної посудини в беззвучну, і повернув знаменитому кровожерові, а дивний келих вимив і поставив на полицю, встромивши в нього папірець із блокнота, на якому намалював кульковою ручкою знак питання.

В день, що пішов за цією "кривавою" ніччю, корчма "Під Рятівною Мухою" була зачинена, бо після присутності в ній місцями цвілих небіжчиків проводилася чергова дезінфекція.

Почала цей гігієнічний захід, як звичайно, Маргарита, оскільки чоловік відсипався після нічного рейваху (Іцхак обслуговував опівнічних прибульців наодинці).

Коли ця мила руда жінка добралася до келиха з папірцем, то ледве не впустила його, тому що скляна річ раптом у руках у неї забелькотала хлоп'ячим голосом якусь абракадабру, або, висловлюючись українськіше, – якусь абабагаламагу.

Зі школи повернулася першокласниця Естер з подружкою Зіночкою Мирополкович. Дівчатка зраділи розмовляючому келиху, загаласували, зафантазували, що це, мовляв, зачарований хлопець, що колись його розчаклують, і він обернеться з келиха на прекрасного юнака...

Потім прокинувся батько й чоловік, і сказав, що із приводу посуду, котрий раптово зазвучав, він проконсультується із чарівником, який заходить у їхню корчму.

* * *

Ранком наступного дня, тобто 11 травня 1985 року, Іцхак Гільденштерн, улучивши вільну хвилинку, затіяв розмову з одним із найзнаменитіших відвідувачів корчми – магом Акмусом, популярність якому принесли польоти на однокрилому літаку, рожевому в червоний горошок, чинені протягом от уже трьох років.

Чародій сидів за столиком біля каміна й, переглядаючи свіжий номер журналу "РВЧГ Магія", неспішно вживав сніданок – каву з коричневої філіжанки й бутерброд з маслом та сиром. Камін у цей час був незаселеним, тобто звичайний мешканець цього спорудження – вогонь – був відсутній. Бо й без того було дуже тепло. Формально травень вважається місяцем весняним. Але в Жорикбурзі, як втім і в Харкові, в аспекті погоди це, як правило, сезон зовсім літній. Принаймні, травень зазвичай набагато більше схожий на літо, ніж серпень, який часто нагадує ранню осінь. Іноді здається, що аби погода в цих широтах відповідала календарю, останній слід зрушити на місяць назад.

Корчмар підійшов, тихо кашлянув, щоб звернути на себе увагу клієнта, і поставив перед ним скляного пивного келиха, котрий, будучи простроплений тими що прошмигнули у вікно променями ранкового сонця, заблискав гранями, як величезний діамант. Акмус здивовано подивився на Іцхака, мовляв, ну яке ж пиво, якщо я п'ю каву, хіба можна змішувати. Але пиво Гільденштерн у келих наливати не став, а відразу сів і розповів авіаторові про звучання цієї посудини. Пивний кухоль, начебто на підтвердження істини сказаного, став виголошувати хлоп'ячим голосом фрази невідомою мовою.

Послухавши дивний келих, чарівник, одягнений не в авіаторську куртку, як звичайно, а в картату сорочку з короткими рукавами, бо в куртці було б спекотно, зізнався, що з подібними феноменами йому зустрічатися не доводилося, і навіть у книгах з Рожевої у червоний горошок Магії нічого такого немає.

(У Великому Світі магія підрозділялася на два основні види: Чорна й Біла. У Терентопії вже більше двох сторіч практикували так звану Рожеву в червоний горошок Магію, основоположником якої був Гектор Манюня. Втім, вона була лише місцевим підвидом Білої).

Корчмар запитав: а чи не може це бути зачарована людина? Акмус відповів, що в прадавніх галузях Чорної Магії перетворення людини на неживий об'єкт мало місце, але, по-перше, ті прадавні знання вже загублено; по-друге, перетворюючись на предмет, людина втрачала здатність розмовляти.

- Мій колега й друг Гліб Цвях спеціалізується на ясновидінні, він може заглянути в минуле цієї посудини, з'ясувати її походження. Можливо, це прояснить причину звуків, - додав авіатор і відсORBнуv із філіжанки кави.

- А коли з ним можна проконсультуватися? - запитав чорноволосий красень.

- Якщо він удома, то хоч зараз. Треба зателефонувати.

У корчмі був телефон, що красувався на дерев'яному столику в куті залу ліворуч від каміна; гарний апарат у стилі ретро, білий з позолоттю; номер на якому набирався не за допомогою натискання кнопок, а за допомогою обертання диска з отворами для пальця. Акмус круговими ворухіннями вказівного перста набрав цифри 071399, поспілкувався зі слухавкою й переконався, що Гліб Любомирович Цвях удома й готовий прийняти гостей.

Передавши турботу про відвідувачів Маргариті, хазяїн корчми з магичним авіатором, прихопивши розмовляючого келиха, поїхали в трамваї на південно-східну окраїну Жорикбурга, де жив ясновидець, в чепурненькому особнячку, закутаному у виноградні ліани. Тобто в кінці осені, зимою та навесні дім виглядав упакованим у чохол з чорного мережива, а літом та на початку осені - захиганим у зеленому лускатому коконі. Проте перед перетворенням на чорні мережива кокон робився золотавим. Взагалі, житло ясновидця було романтичним та затишним.

(До речі, щодо затишку житла. Терентопський поет Франческо Губанедурський за цією темою склав такий чотиривірш:

Є затишним мій старий дім,

Панує спокій в нім та тиша...

Ой! Дім струснуv жахливий грім!

То пукнула в підвалі миша.

Він так і називається: "Затишок, спокій та тиша".)

Іноді буває, що прізвище людини відповідає її зовнішності. Наприклад, у тому ж Жорикбузі проживав такий собі громадянин на прізвище Пляшка, який завдяки довгій шиї й циліндричному тулубу дійсно нагадував пляшку. Або був там громадянин з фамілією Крук, який завдяки чорним локонам, схожим на пір'я, і великому носу, схожому на дзьоб, був подібний крукові.

Із чарівником на ім'я Гліб Любомирович усе з точністю до навпаки. Його фамілія Цвях добре сполучалася б із людиною худою, стрункою, високою. Гліб же Любомирович був протилежністю: невисоким і досить угодваним. Його зовнішності відповідали б прізвища Бульбашка, Міхур або Куля.

У цього тридцятичотирірічного на той час пухтія волосся мешкало на нижній передній частині голови, у вигляді маленької бороди або немаленької щетини; а от верхня й задня частини голови були незаселеними. Тому здалеку могло здатися,

буцімто в людини голова перевернена нагору підборіддям.

Потиснувши пухкою кистю долоні Акмуса й Гільденштерна, Цвях впустив гостей у вітальню, запросив сісти у фотелі й з увагою вислухав. Потім, сказавши: "Зрозуміло. Зараз заглиблюся", поклав на скло розмовляючої посудини товсті пальці, закотив під чоло очі, роззявив рота і так напружився, що аж побілів і навіть ледве чи не посинів. Лисий верх голови покрився потом, на неголений низ потекла слина, і навіть із ніздрі висолопилася волога. Від напруги він навіть видав звук, але не ротом; звук, незмінним супутником якого є запах.

Нарешті розслабився й витер хусточкою жирну фізіономію.

- Бачив. Ця кружка була виготовлена дев'ятнадцятого лютого тисяча дев'ятсот шістдесят третього року на Свіжегнійопольській гуті складувом Віктором Петровичем Перекопайболотом. Пісок для скла брався в кар'єрі біля селища Бджолопаси, що в Задвірпольській області. Гутник Перекопайболото народився в тисяча дев'ятсот тридц...

- Цього не треба, - перебив Акмус.

- Виходить, це найзвичайнісінький пивний келих, такий же, як і тисячі інших? - розчарувався гарний корчмар.

- Найзвичайнісінький, - підтвердив товстун-ясновидець.

- Так чому ж він, хрін подери, розмовляє людським голосом?!

Гліб Цвях знизав плечима.

- Мене цей випадок заінтригував, - зізнався магічний авіатор, задумливо поглажуючи стислим у руці білим літнім кашкетиком (яким через спеку замінив звичний шкіряний авіаторський шолом) своє випнуте квадратне голене підборіддя. - Я пориюся в магічних книгах, пораджуся з колегами. Може, щось подібне десь описане, або хтось зустрічався з такими курйозами...

* * *

За місяць Акмус повідомив Іцхакові, що в книгах з його власної бібліотеки, а також позичених у колег, пояснень цьому чуду не знайшлося. З розмов з іншими чарівниками авіатор довідався, що кожний з них стикався із неживими предметами, які видавали промови та інші звуки. Тільки то були не скляні келихи, а радіоприймачі, патефони, магнітофони, телевізори й тому подібні речі. У стародавніх германських сагах, пригадав Акмус, згадується річ на ім'я Атвейґ, а в стародавніх кельтських сагах - річ на ім'я Круайдін, що ті предмети вміли співати по-людськи. Але, по-перше, ці речі були не посудом, а бойовими мечами, а по-друге, скоріше всього, це просто фантазії вигадників саг, а не факти реальності.

- А якою мовою він говорить? - запитав потім власник однокрилого літака, вслухаючись у белькіт келиха.

- А я почім знаю, - видав "вичерпну" інформацію із цього питання Гільденштерн.

При цій бесіді в корчмі "Під Рятівною Мухою" були присутні: Іполит Четвертий (тоді він був ще рядовим єпископом, а не патріархом, і не називався Четвертим), Бізончик Солом'яний (тоді ще не бібліотекар, а студент Академії Культури), худий і пухнатоголовий селянин на прізвисько Наполеон (в 1985 році він був ще колгоспником,

а вже за рік стане незалежним фермером), придворний кат Інкогнітечко в клоунській масці, й королівський писар Ульріх фон Смирнов (трое останні відвідували цю корчму не настільки часто, як Акмус, Іполит і Бізончик, але теж іноді заходили).

- Ангельською мовою, - припустив служитель культу, то пак єпископ.

- Англійською? - Акмус прислухався. - Не схоже.

- Не англійською, а ангельською, - поправив занурений у бороду, вуса та решту розкидистого головного волосся священник. - У середні віки церковники вважали, що не тільки в кожній людині, але й у кожній речі є свій ангел. Пізніше така позиція була визнана єретичною, але хто знає - а раптом у цьому щось є? Може, ангел цього келиха заговорив із нами грішними своєю ангельською мовою? Я раджу подарувати цю чудотворну штуку церкві - там саме місце таким реліквіям.

- А я раджу не дарувати, тому що церква - це розсадник марновірства й мракобісся, а релігія - опіум, - стрепенувся колгоспник, який був переконаним атеїстом. - Ангелів немає, це кожний безбожник знає!

- А по довбешці! - гучно й розкотисто аргументував Іполит Четвертий.

- А може він інопланетянин? - несміливо вставив молодий пернатий індіанець-майонез, поправляючи окуляри.

- Хто інопланетянин?! Він - атеїст недобитий, матеріаліст неосвічений! От зараз як дам по довбешці - відразу ангели в очах застрибають! - почав заводитися задиристий святий отець. - Інопланетянин!

- Та ні, я не про Наполеона, я про келих, - уточнив Бізончик Солом'яний. - Може, це й не скляний пивний келих зовсім, а прибулець із космосу келихоподібного вигляду. Може, десь є планета, на якій живуть келихоподібні розумні істоти, і одна з них потрапила на Землю й намагається встановити з нами контакт.

- Ви яку книгу зараз читаете, парубоче? - поцікавився в студента чарівник Акмус. - Чи була не наукову фантастику про інопланетян?

- Так, про космічних прибульців, - відповів індіанець.

- Я так і подумав, - іронічно усміхнувся очима авіатор.

Індіанців називають червоношкірими. В індіанця Сергія Васильовича Трампа, більш відомого як Бізончик Солом'яний, шкіра була не червона, а звичайного для європейців кольору (що пояснювалося одруженням його індіанських предків із євразійськими аборигенками протягом кількох сторіч мандрівок територією Євразії). Але іронія чарівника вплинула на пернатого студента Жорикбурзької Академії Культури імені Герострата таким чином, що він зробився дійсно дещо червоношкірим у колористичному аспекті. Ну, або, як мінімум, рожевошкірим.

(Ліва півкуля авторського мозку, що мовчала кілька сторінок, оживилася:

- Стоп-стоп! Як ти сказав? "Академії Культури імені Герострата"?

- Ага, - підтверджує Автор.

- Імені ГЕРОСТРАТА?!! - наголошує Ліва, і Права приєднується:

- Може - імені Геродота? Або - імені Геракліта? Або - імені Гер...

- Ні, імені Герострата, - наполягає, перебивши, Автор.

Півкулі, здивовано задерши звивини, переглядаються.

- Але ж давньогрецький негідник Герострат відомий тільки тим, що він спалив храм Артеміди в Ефесі! Знищив пам'ятник культури! - обурюються півкулі. - Як же можна іменем такої безкультурної сволоти, такого жлоба-руйнівника називати академію культури?!

- Можна. Помилково, - пускається в пояснення Автор. - Академія була заснована королем Жориком Сьомим в тисяча дев'ятсот вісімнадцятому році, за рік до його кончини. Для солідності він вирішив присвоїти їй ім'я якогось античного мислителя. Єдине античне ім'я, яке в той момент спало на думку, було - Герострат. Гадаючи, що це давньогрецький філософ, король, котрий призабув античну історію (він був уже старенький, пам'ять була слабка), надав ім'я, яке символізує агресивне безкультур'я, вузу культури. Авторитет Жорика Сьомого був такий високий, що ніхто не став оспорювати цю назву. Незабаром терентопці так звикли до цього найменування академії, що думки про перейменування навіть і не планували наносити візити в їхні голови.

У Советському Союзі закладам культури теж іноді присвоювалися імена людей, які культурі зашкодили. Наприклад, у Харкові на розі вулиць Пушкінської та Петровського (тепер вулиці Григорія Сковороди та Ярослава Мудрого) був кінотеатр (а кінотеатри, безумовно, теж належать до закладів культури) імені Жданова. Того самого Андрія Жданова, одного з більшовицьких начальників, котрий, звинувативши в безідейності і вульгарності видатних письменників Михайла Зощенка й Анну Ахматову, дуже зіпсував їм життя, чим завдав явної шкоди культурі. А інший харківський кінотеатр, на початку вулиці Свердлова (тепер це Полтавський Шлях), носив ім'я Дзержинського. Того самого Фелікса Дзержинського, який очолював ЧК, організацію, що знищила чимало діячів культури. (Цей кінотеатр, до речі, перший, найдавніший в Україні й у всій Російській імперії, продовжує функціонувати, але йому повернули первісну, досоветську назву "Боммерь"). Втім, якщо в СРСР імена таких суб'єктів присвоювалися закладам культури цілком свідомо, то в Терентопії ім'я негідника було надано Академії Культури, повторюю, помилково.)

- А може, ті звуки, які видає келих, зовсім ні яка не мова, а просто безглуздий шум, на кшталт плескоту води або шурхоту листя? Може, просто тембр цього шуму близький до тембру людського голосу й це вводить нас в оману? - припустив популярний кат Інкогнітечко, і всі відразу усміхнулися, тому що глянули на нього; а без усмішки, сміху чи навіть реготу зиритися на цю сміховинну клоунську пику, то пак маску, було неможливо. - Наприклад, морська мушля, якщо її прикласти до вуха, перетворює всі звуки на шум моря. А цей келих перетворює звуки, що потрапляють у нього, на людський голос. Просто акустичний ефект.

("У мене питання щодо цього ката, - встряє в рукопис Права півкуля авторського мозку. - Ти, Авторе, казав, що він повсякчасно носив маску. От, як бачимо, і в корчму він приперся у масці. Але ж у корчмі люди їдять і п'ють. Тож, або він там нічого не їв і не пив, або йому доводилося знімати для цього маску, показуючи всім справжнє

обличчя. Бо ж маска заважає вживати страви". - "Це дивлячись, яка маска, - заперечує Автор. - Якщо вона закриває геть усе обличчя, тоді так. Але клоунська личина Інкогнітечка була така, що вона не затуляла його рот. Тож він міг їсти й пити, не знімаючи машкари. Ну хіба він бруднив іноді їжею штучні фіолетові вуса, але ця проблема знешкоджувалася завдяки існуванню у світі такого явища, як серветки".)

Гіпотеза ката всім сподобалася. Селянин Наполеон приязно потріпав велике поролонове вухо клоунської маски, кажучи: "Голова!" Навіть Іполит Четвертий (якого тоді, повторює Автор, ще не називали Четвертим) похвалив: "Тверезо висловлює, сонечко".

- Мабуть, так воно і є, - кивнув Іцхак Гільденштерн, - тільки незрозуміло, чому двадцять років цей акустичний ефект не проявлявся, а тепер...

- Ну, може, у ньому з'явилася непомітна оку тріщина, яка так змінила структуру, що келих став резонувати таким дивним чином, - продовжив мудрувати комічний кат.

- Правильно! Розумно! Зрозуміло! - заплодував атеїст Наполеон. - Кожне чудо можна науково розтлумачити матеріалістичними причинами! А то дурять народ релігіями!

Пухнатоголовий і худий, як кульбаба, колгоспник єхидно повертів перед Іполитом Четвертим композицією з пальців, яку українці називають "дуля", росіяни - "кукіш", "фіґа" або "шиш", а терентопці - "дрямсиньлоїд". Хуліганистий єпископ миттєво відреагував на цей жест вагомим потиличником, і селянин, потираючи голову, обізвав його інквізитором.

Завсідники вже звикли до таких перепалок між гарячим атеїстом і не менш гарячим релігійним діячем, що були схожі один на одного не тільки гарячкуватістю, упертістю та завзяттям, але й пишною рослинністю, котра щільно вкривала їхні голови, так що з волосяних заростей визирали лише очі та носи; але в священника зарості були чорні, а в землероба бурі. Тому, анітрохи не зніяковівши від вибриків цих патlachів, завсідники продовжили дискутувати на задану тему.

- І все-таки ці звуки більше схожі на мову, ніж на безглуздий шум людського голосу, - міркував уголос Акмус, опершись ліктями на стіл і схилившись над келихом. - Це звучить не як суцільний потік, а як окремі слова й речення. Причому деякі слова повторюються. Прислухайтесь...

Нарешті узяв слово й королівський писар Ульріх фон Смирнов, повсякчасно прикрашений чорнильними ляпками. Через свою метушливість і неакуратність він бруднив не тільки пальці, але ухитрявся забризкувати чорнилом одяг і навіть фізіономію. А оскільки відмити чорнило набагато складніше, чим ним забруднитися, то його куляста лиса голова нагадувала глобус, де у океанах тілесного кольору розкинулися фіолетові острови й архіпелаги. Потираючи фіолетовими перстами аналогічні цятки на чолі, він порадив:

- Треба показати цей келих академікові Брюхоухову, Якому Сергійовичу, нашому знаменитому поліглотові й лінгвістові. Він знає майже всі мови, і якщо він не зможе зрозуміти белькіт посудини, виходить, це безглуздий шум, а якщо зможе - то нехай

перекладе його слова терентопською мовою, і тоді все з'ясується.

- Тьху ти! - сказав від досади, що така проста думка не вилупилася у його мозку раніше, чарівник Акмус. - Треба було першим ділом показати келих Брюхоухову, а не ворожити на кавовій гущі! Завтра ж і покажемо...

Але наступного дня з'ясувалося, що академік три дні тому покинув Терентопське королівство, пустився в чергову експедицію і повернеться в найкращому разі за півроку.

Протягом цього строку феноменальний келих стояв на коминковій полиці в корчмі "Під Рятівною Мухою", приваблюючи й розважаючи відвідувачів своєю незвичайною здатністю, даючи привід для міркувань та дискусій.

Магічний авіатор час від часу телефонував до Академії Наук, цікавлячись: чи не повернувся академік Брюхоухов...

І от 16 грудня, тобто за два тижні до нового 1986 року, коли Жорикбург внаслідок снігопадів був схожий на пінопластовий макет, на запитання чарівника слухавка відповіла: "Брюхоухов біля телефону". На прохання про консультацію поліглот сказав, що завтра він читатиме дві лекції в університеті, між якими має годину вільного часу, і готовий присвятити його магу, якщо той підійде до 14.00 в 27 аудиторію.

Коли наступним днем Акмус у супроводі хазяїна келиха, по піску, котрий знешкодив ожеледь, повз піраміди снігу й прикрашені хвойні рослини наближався до університету, серце чарівного авіатора забилося метушливіше від очікування розгадки таємниці, яка спантеличувала мага останні місяці.

Очікування виправдалися, і Акмус із Іцхаком дізналися розгадки.

Але перш ніж повідати про це, Автор прагне коротенько познайомити тебе, безцінний читачу, з біографією поліглота Якіма Сергійовича Брюхоухова, тому що доля цього вченого неординарна, адже він став академіком зокрема завдяки... шибениці!

* * *

Народився майбутній академік 1957 року в родині потомствених злочинців.

Його дід за батьківською лінією, Кузьма Брюхоухов (кличка Ніготь), був крадієм-домушником; бабця за батьківською лінією, Оксана Брюхоухова (кличка Тумба), промишляла грабунками на великій дорозі; дід за материнською лінією, Осип Сопельман (кличка Сьопа), був кишеньковим злодієм; бабця за материнською лінією, Софа Сопельман (кличка Пудра), була шахрайкою; батько, Сергій Брюхоухов (кличка Сирий), спеціалізувався на зломах банківських сейфів; а мати, Зоя Брюхоухова-Сопельман (кличка Локшина), угоняла автомобілі.

Неважко уявити, яка доля була уготована хлопчикові з кримінальної династії.

У шестирічному віці Якимко обікрав першу чужу квартиру, у восьмирічному обчистив першу чужу кишеню, у десятилітньому повернув першу аферу, у тринадцятилітньому угнав перший автомобіль, у чотирнадцятилітньому зломив перший сейф, у п'ятнадцятирічному втнув перший грабіж на великій дорозі. Хлопчик шукав свій жанр, свій стиль, своє покликання.

Жодне із цих занять не дало йому повного творчого задоволення. І підліток вирішив спробувати себе у хуліганстві.

Але не простому, а музичному.

Після злому банківського сейфа, на всі виручені від цієї роботи гроші Якимко купив віолончель Гварнері й потай від предків навчився віртуозно на ній грати. Із цією віолончеллю він і хуліганив, за що в кримінальних колах йому дали кликуху Фа-дієз-мажор.

"Технологія" хуліганства була наступна. Темним вечором цей халамидник чекав у найпохмурішій алеї парку на самотнього пішохода. І коли нічого не підозрююча жертва опинялася поруч, зненацька вискакував із кущів і із усього розмаху... виконував на віолончелі Італійську сюїту Ігоря Стравінського, Сюїту № 4 мі-бемоль мажор Йоганна Себастьяна Баха, Каприччіо алегро комодо Карло Альфредо Пьятті, або інший музичний твір. Через що захоплена зненацька жертва нестямно репетувала: "Браво!", із усіх рук плескала в долоні й кидала капосникові гроші або квіти, а лиходій тільки криво усміхався.

Так він хуліганив два роки, поки йому виповнилося сімнадцять. Тоді його узяли. Черговий самотній перехожий, не давши лиходієві дограти сюїту, заламав йому руки й доставив у міліцію. Коли полковник подякував сміливцеві за піймання бешкетника, герой скромно відповів: "Кажіть голосніше, я глухий"...

У музичнім хуліганстві прокурор не виявив складу злочину, однак у ході слідства сплигли більш ранні злодіяння Якіма, і суд присудив його до трьох років примусових виправних робіт на посаді віолончеліста симфонічного оркестру Великод्रीбкінської філармонії.

Волелюбний засуджений до примусу ставився негативно, тому при першому зручному випадку здійснив втечу із філармонії. Робінзон Крузо якимось допоміг одному росіянинові-бідоласі, репресованому російською владою, дати дьору зі сибірського заслання до Європи, про що, крім іншого, розповідає Даніель Дефо у своєму романі "Подальші пригоди Робінзона Крузо" – другій книзі із трилогії про Робінзона. А цей віолончеліст накивав п'ятами з філармонії без сторонньої допомоги. Зі своєю дорогою віолончеллю. Після чого знову заходився музично хуліганити в одному зі столичних парків.

Його затримали, і за втечу суддя додав строк – п'ять років музикування в оркестрі.

Але він знову втік...

Після восьмої втечі суддя зрозумів, що Брюходухов-молодший рецидивіст, і, схлипнувши, присудив до повішення й наступного заслання...

Вішав хуліганистого віолончеліста його ровесник – починаючий кат Інкогітечко. Це було 4 вересня 1975 року. Саме з повішення майбутнього академіка й почався трудовий шлях Інкогітечка.

Бачачи, що дебютант із незвички хвилюється, Яким став розповідати анекдоти про Василя Івановича й Петьку, чим розвеселив новачка в клоунській масці, допоміг зняти психологічну напругу, завдяки чому кат упорався із завданням непогано й навіть зірвав

рідкі оплески глядачів.

"Ніде не тисне?" - запитав кат у повішенця тоном кравця, що дав примірити клієнтові щойно зшити одіж. "Ні, усе нормально", - відповів злочинець, злегка погойдуючись на шибениці.

Потиснувши на прощання руку цьому першому своєму клієнтові і побажавши йому хорошого висіння, Інкогітетчко пішов із майдану Панурґа.

Незабаром, намилювавшись видовищем, розсмокталася невелика юрба знавців і шанувальників таких шоу.

До речі, серед глядачів цієї процедури був і такий собі Полікарп Таракашкін, фальшивомонетник, відомий у кримінальних колах за кличкою Рубенс. Він зокрема захоплювався живописом, і на повішення прийшов із мольбертом. Коли Інкогітетчко вішав Брюходухова, цей так званий Рубенс швидко зробив із натури ескіз олійними фарбами на ґрунтованій картонці. Потім у своїй домашній майстерні він за цим ескізом написав живописне полотно, котре попервах назвав "Повішення віолончеліста". За декілька років, коли Брюходухов буде відомим вченим і отримає звання академіка, Таракашкін перейменує картину: "Повішення майбутнього академіка Якіма Сергійовича Брюходухова на майдані Панурґа". Згодом цю картину у фальшивомонетника купить інший кримінальник, крадій Асланбек Усманкурбанбердиходжибабаєв на кличку Персик, котрий познайомився з ним у тюрмі, бо був співкамерником (до речі, у тій же камері № 22 з ними короткочасно сидів і молодий тоді король Жорик Дев'ятий, про що, якщо пам'ятаєш, безцінний читачу, Автор уже повідав докладніше у щосі одинадцятому за назвою "Божественні клоуни"). А коли у Жорикбурзі виникне так званий салон злодійських послуг "Золоті Пальці" і Асланбек стане його директором, то прикрасить цією картиною свій директорський кабінет.

Отже, глядачі розійшлися, і залишилися тільки повішенець і два міліціонери, які, по-перше, стежили, щоб засуджений не змотався з шибениці раніше, чим він підпише довідку про каяття, а по-друге, тримали напоготові теку із цією довідкою, очікуючи, коли він виразить бажання її підписати.

Брюходухов, продовжуючи погойдуватися під подувом легкого вітерцю, безтурботно склав на грудях руки й став насвистувати мелодію популярного терентопського романсу "Рояль у кущах". "Це надовго", - уголос зрозумів міліціонер більш старший та досвідченіший і вийняв з кишені колоду гральних карт. Сівши на помості під висячим, вартові порядку заходилися "різатися в дурня". Щоб помучити "ментів", яким не терпілося звільнитися від цього обов'язку, лиходій вирішив висіти як можна довше. Періодично картярі запитували в шибеника, чи не надумав він підписати довідку. Він щоразу відповідав: "Ні".

За чотири години досвідчений міліціонер став супитися й часто поглядати на наручного годинника, а ще за годину - люто сопіти й ворухити щокимами.

Нарешті вибухнув: "Інші шибеники як шибеники - підпише швиденько довідку про каяття й гайда в заслання, а цей нахабно висить, випендрюється, нелюд!" - "Таких

хлібом не годуй, дай познущатися", – підтакнув молодий. "А я за законом маю право висіти стільки, скільки захочу, зате ви не маєте права ображати повішенця!" – усміхаючись відповів нахаба.

Саме на шибениці майбутній академік уперше задумався про сенс буття, адже раніше він був зайнятий або правопорушеннями, або підготовкою до правопорушень і не мав часу на філософствування. Хороша річ – терентопська шибениця: виси й думай собі на здоров'я, без суєти, без поспіху.

Проаналізувавши минуле життя, Брюходухов запідозрив, що існував не зовсім так, як варто було б, і що, можливо, слід змінити долю.

"Через цього суч... кхе, через цього повішенця в мого пацана не буде свята, – продовжував скаржитися досвідчений міліціонер молодому колезі, підкидаючи трефового валета, бо той побив піковим валетом пікову ж десятку. – У мого Миколки сьогодні день народження, я обіцяв рано звільнитися й зводити його до цирку, квитки купив. А через цього упертого ду... кхе, через цього упертого громадянина я отут сиджу із квитками, там Миколка чекає, а шоу незабаром почнеться. Буде замість свята море сліз!" Молодий, підтакнувши: "Отож. І у мене були плани на вечір", побив трефового валета бубновою – козирною – десяткою. "Скільки синові виповнилося?" – запитав зверху засуджений. "Шість", – промимрив буркотун. "Гаразд, так вже й бути, на перший раз я вас відпускаю, я сьогодні добрий, – змилостивився злочинець. – Цирк не варто пропускати. Де там ваш папірець? Підпишу". – "За це спасибі, парубоче!" – обрадувався Миколчин тато й миттю подав кримінальніковій папку й ручку. Той розмашисто начертав каляку-маляку, яку треба було вважати підписом, задоволені міліціонери вийняли його із безпечного затишного зашморгу й нагадали, що протягом доби він має покинути Жорикбург і відбути до села Цуценського, де йому, згідно з вироком, належало відбувати заслання протягом одного року.

Зібравши все найнеобхідніше (віолончель, смичок, ноти, зубну щітку, бритву тощо) розкаяний виїхав до Цуценського – маленького села, котре загубилося в лісостепу між столицею й Апчхиградом, що мешканці того села були переважно працівниками колгоспу "Під прапором арістотелізму".

У сільській школі було вакантне місце вчителя музики, тому столичному віолончелістові відразу запропонували стати викладачем, хоч він і був аматором-самоучкою без консерваторської освіти. Як каже народна мудрість: на безриб'я й рак риба. Тобто якщо немає під рукою мойви або минтая, то в крайньому разі можна з'їсти омара або лангуста.

У час, вільний від щеплення дітлахам музичного смаку, столичний гість нудьгував, тому що головною розвагою тамтешньої молоді було колективне лузання соняшникового насіння, а йому таке хобі видалося занадто примітивним. З нудьги став відвідувати бібліотеку сільського клубу, де знайшов книги класиків світової літератури, у тому числі не тільки в перекладах, але й в оригіналі. І купу словників.

За допомогою англо-терентопського словника прочитав Шекспіра й заодно вивчив англійську мову.

Потім прочитав Сервантеса – вивчив іспанську.

Потім – Рабле – французьку.

Потім – Гете й Гофмана – німецьку...

У нього виявився феноменальний талант до вивчення мов, і по закінченню заслання він міг уже вільно читати дев'ятьма європейськими мовами, включно з латиною.

Оволодіння мовами так йому сподобалося, що, повернувшись зі заслання до Жорикбурга, він відразу ж вступив до університету на курс лінгвістики й став жадібно насичуватися знаннями.

У вірші Михайла Светлова "Гренада" (і написаних на цей вірш численних піснях) звучить питання:

Ответь, Александровск,

И, Харьков, ответь:

Давно ль по-испански

Вы начали петь?

У пісні Бориса Гребенщикова "Туман над Янцзи" теж звучить питання:

Ответь, Нижневартовск,

И Харьков, ответь -

Давно ль по-китайски

Вы начали петь?

Навряд чи Харків і інші населені пункти могли б дати дуже точні відповіді. А от Яким Брюходухов щодо самого себе міг би сказати точно: іспанською він почав не співати, а читати, говорити й писати з травня 1976-го року, а китайською – з березня 1980-го.

Закінчивши вуз, Яким Брюходухов володів усіма європейськими мовами плюс двома десятками азійських. Але й цього йому було замало.

Він пустився в експедиції землею, тобто континентами та островами Великого Світу для вивчення інших мов і наріч. Забирався в найгустіші тропічні джунглі й у найбезжиттєвіші пустелі, знаходив маловідомі племена й пожадливо всмоктував їхні мови у свою мозкову скарбничку.

Він так приловчився, що на вивчення нової мови йому було потрібно всього кілька днів, а іноді, якщо мова була дуже проста, – кілька годин.

У перервах між експедиціями він у Терентопії читав лекції й писав наукові праці, підручники й словники.

Йому одна за іншою присвоювалися вчені ступені, і вже у віці двадцяти восьми років він мав звання академіка, хоч і не був кар'єристом у поганому сенсі цього слова.

Він став одним з найвідоміших у Терентопії громадян. Співвітчизники ним пишалися, його поважали. У селі Цуценському навіть заснували його музей.

От так звичайна терентопська шибениця виправила долю людини!..

Що ж до музикування на віолончелі, то це захоплення збереглося, не в якості професії, а в якості хобі.

* * *

Акмус із Ісаком, боячись спізнитися на інтригуючу їх зустріч зі свіжим академіком (свіжим, тому що це звання Брюходухов отримав у тому ж 1985 році, у лютому), прийшли в університет трохи раніше призначеного часу. Чекаючи на Якіма Сергійовича, якого поки мало хто називав Сергійовичем, бо це була відносно молода людина, що до того ж виглядала на декілька років молодшою за справжній вік, тупцювали біля дверей 27 аудиторії. Унікальний пивний келих мовчачи лежав у наплечній сумці корчмаря.

Нарешті наблизився двадцятидев'ятирічний академік в оточенні декількох студентів, які після лекції ставили запитання щодо теми. Солдати виходять із оточення, вистрілюючи черги куль по ворогах із кулеметів і автоматів. Академік вийшов із оточення, вистріливши з рота по студентах чергою відповідей. Потім сухорлявий учений з жовтим чубом, в окулярах із круглими скельцями, сказав авіаторові й корчмареві: "Прошу до аудиторії", і вони втрьох увійшли.

Почувши говір скляного посуду, молодий академік високо задер світлі брови, тихо свиснув і сказав: "Ну нічого собі!"

- Що? Що? Що? - загомоніли Акмус із Іцхаком Гільденштерном. - Що він каже?

- Мене вразив не стільки той факт, що він РОЗМОВЛЯЄ, і не те, ЩО САМЕ він каже, а та обставина, що він говорить ДОТЕПЕР! - здивовано промурмотав Брюходухов. - Адже він почав базікати на початку травня...

- Так, - здивувався корчмар. - А звідки ви зна...

- А зараз уже грудень, - перебивши, продовжив думати вголос поліглот. - Виходить, минуло аж сім місяців! Просто дивно! Зазвичай здатність розмовляти тримається в них не більше трьох годин.

Було ясно, що екс-повішенець володіє інформацією щодо цієї таємниці.

- Чому цей кухоль заговорив? - допитувався Акмус, жагуче тискаючи шкіряний авіаторський шолом.

- Що він говорить? - перебивав його корчмар, куйовдячи пухнату шапку-вушанку.

- Яким це чином скло видає такі звуки? - запитував авіатор.

- У чому отут справа? - луною доважував Гільденштерн.

Молодий академік, узявши з парти пивного келиха двома руками, сказав:

- Може пам'ятаєте, Ісаку Марковичу, у травні я заходив "Під Рятівну Муху" зі своїм африканським гостем. Ми з ним посиділи, поспілкувалися, перекусили, потім я на пару годин відлучився, аби прочитати лекцію отут, в університеті, а він залишився чекати в корчмі. Потім я повернувся й ми продовжили спілкуватися.

- Так, так, пам'ятаю, - кивнув гарний брюнет, - він був такий чорний-чорний і маленький, навіть менший за нашого Грошенятка. У трав'яній спідниці й у намисті із черепів якихось тваринок.

- Він за національністю пігмей, за професією чаклун, на ймення Замбзиганда. Я потоваришував з ним під час африканської експедиції, - продовжив Брюходухов, - торік.

- Я почаствував його своїм фірмовим пивом, зимкукурою та іншими нашими національними стравами, - згадав Іцхак.

(Права півкуля авторського мозку знову безцеремонно ввірвалася в оповідку: "Зимкукура? Десь мені вже траплялося це слово. А що воно означає?" - "Тьху на тебе! - обурюється Автор. - Безцінному читачеві кортить дізнатися таємниці розмовляючого келиха, а ти отут лізеш із цікавістю щодо дрібниць, які не мають прямого відношення... Слово "зимкукура" траплялося нам у терентопській народній "Пісні про те, чого в цій пісні немає", поміщений в щосі восьмому за назвою "Терентопські застільні". Там є такий куплет:

"Тут співатися зовсім не буде,
Як два лицарі їли букет,
І про те, як шриньзякобудець
Зимкукуру сховав у буфет".

Зимкукура - це пиріг із хріновим варенням. Чисто терентопські ласощі із чисто терентопською назвою". - "А навіщо вони кладуть у пиріг погане варення? - забелькотіла й півкуля Ліва. - Що, хіба хорошого немає?" - "Хрінове не в сенсі "погане", а в сенсі - "варення із хрону"", - супиться Автор. "Де ж це бачено, щоб із хрону робили варення!" - заявляє Ліва. "Та що ж це за покарання! - вищить Автор. - Там читач уже, мабуть, тремтить із нетерпіння довідатися чарівного секрету звукового посуду, а отут ці... Вибач, безцінний читачу, але доведеться цим набридалам коротко освітити особливість тамтешньої національної кухні".

Багато хто з терентопців шанували солодощі й творили варення не тільки із фруктів і ягід, що не дивно, але й з іншої сировини: з овочів - капусти, помідорів, огірків, кабачків, баклажанів, патисонів і т. ін.; з коренеплодів - моркви, редису, ріпи, хрону, буряка і т. ін.; із зелені - кропиви, молодих пагонів папороті, ялинової хвої й зав'язей шишок і т. ін.; навіть із грибів, м'яса, і риби... Остап Бендер у романі "Золоте теля" говорить, що самогон можна гнати із чого завгодно, навіть із табурета, й додає, що деякі полюбляють табуретівку. (Проте табуретівка іноді дуже вдаряє у голову). Терентопці вважали, що із чого завгодно можна створювати варення.

"А із часнику?" - ехидно бовкнула Права. "Фу, гидота напевно, - морщиться Автор, - але я не виключаю існування в королівстві знавця й шанувальника часникового варення".)

Яким Сергійович коротенько повідав співрозмовникам, як він, заглибившись в екваторіальну африканську хащу, знайшов там пігмейське плем'я, що розмовляло невідомим наріччям; як він вивчив їхню мову й подружився із цими чорними коротунами, особливо із чаклуном Замбзигандою і його десятилітнім синочком на ймення Мгобокбекбе. З тих чудес, які вмів творити пігмейський чаклун, Брюходухова найбільше вразила здатність викликати звучання неживих об'єктів, що імітувало людську мову.

- Не знаю, як він це робив, - знизав плечима молодий академік, - мабуть, він і сам би не зміг цього пояснити з погляду фізики, але якимось чином цей Замбзиганда, як і

його предки, примушує молекули посуду, або іншої речі здійснювати коливання, котрі породжують звукові хвилі, причому не хаотичні, а схожі на цілком конкретні фрази, вимовлені цілком конкретним голосом. За давніх часів таке чаклунство використовувалося для того, щоби збити зі сліду й заплутати ворогів, а зараз – із чисто ритуальною метою. Але там річ могла говорити менше двох сотень хвилин, потім замовкала назавжди. Тому мене безмірно дивує, що ваш келих продовжує розмовляти от уже восьмий місяць. Може, тут справа в тому, що через відвідування корчми магами й вампірами в ній присутня якась містична аура, від якої зачаклований келих підзаряджається, як акумулятор від електромережі.

Залишаючи гостинне плем'я, Брюходухов запросив чаклуна в гості й докладно розповів Замбзиганді, як його знайти, якщо африканець опиниться в Європі. Тобто як добратися до Харкова, від Харкова до Державних Дверей, і від Державних Дверей до Жорикбурга.

Це було торік, нагадав Яким Сергійович, а в цьому, 1985-ому, у березні місяці на Замбзиганду натрапила французька наукова експедиція, що досліджувала екстрасенсорні здібності африканських чаклунів.

Французи вразилися його можливостям і запросили відвідати Європу, щоб зафіксувати його чудеса в лабораторних умовах. Крім того, пігмееві-чудотворцеві запропонували виступити в Брюсселі на міжнародній конференції з паранормальних явищ.

Замбзиганда погодився за умови, щоб програма його перебування в Європі включала відвідування міста Харкова. Учені спантеличилися і відповіли, що цього вони гарантувати не можуть, тому що Харків розташований у СРСР – державі за так званою залізною завісою, куди не всякого запросто пустять.

Відразу дослідники зв'язалися із французькими дипломатами, ті поспілкувалися з советськими колегами, і питання напрочуд швидко було влагоджено. Може, тому що Советський Союз бідних африканців жалувал більше, чим, наприклад, багатих американців.

Пройшовши дослідження в інституті під Парижем, де його здатності зафіксували, але не змогли пояснити; виступивши з великою тригодинною промовою на конференції в Брюсселі, на тему пігмейського чаклунства (ця промова була зустрінута бурхливими оплесками, але, на жаль, ніхто не второпав ані слова, оскільки чаклун говорив наріччям, невідомим тамтешнім перекладачам), пігмей у супроводі приставлених до нього фахівців на початку травня був доставлений літаком до Києва (бо Харківський аеропорт тоді ще не був міжнародним), а звідти автомобілем до Харкова, де він був поселений у готель "Інтурист" і піддався екскурсії містом з оглядом визначних пам'яток.

Після чого приступився до того, заради чого й погодився на переміщення до Європи: попрямував у гості до Якіма Брюходухова.

Супровідних осіб раптом одночасно зморив сон, і вони міцно заспали аж до його повернення.

Вийшовши з готелю "Інтурист", босий Замбзиганда пішов проспектом Леніна убік історичного центру Харкова. (Тепер той готель називається "Національ", а вулиця – проспектом Науки, через те що там чимало науково-дослідних інститутів та вузів. Іноді буває, що читачеві хочеться завітати до тих місць, що згадані у книжці. Тож про всяк випадок Автор додає сучасні назви: раптом читачеві приспічить повторити маршрут Замбзиганди.)

Травень у Харкові, як звичайно, був досить теплим, у цей день температура повітря лише злегка не дотягла до тридцяти градусів, і африканець, одягнений лише в трав'яну спідницю й намисто із черепів дрібних звіряток, почував себе доволі комфортно.

Вигляд настільки незвичайної людини міг би зацікавити перехожих, навколо екзотичного коротуна могла б навіть зібратися юрба, що заважає вільному пересуванню (тим більше, що день-то цей був святковим і вихідним – 9 травня). Якби перехожі його бачили. Але чаклун вважав за краще не привертати до себе увагу харків'ян, тому вони його не помічали. Якщо хто й засікав поглядом здалеку незвичайну фігурку, то наближаючись робив висновок, що ніякої фігурки немає, що вона лише привиділася.

Так ніким не помічений він дотупав до станції метро "Університет".

Занурився у транспортну підземку, ввійшов у вагон, доїхав до станції "Історичний музей".

Перейшов підземеллям на станцію "Радянська". (Тепер станція "Майдан Конституції").

Знову ввійшов у вагон і доїхав до станції "Свердлова" (так тоді називалася станція "Холодна Гора").

Виринув з-під землі на її на поверхню (тобто вийшов з метро).

Знову ввійшов у вагон, цього разу трамвая № 3.

Продовжуючи в нім рух на захід, доїхав до кінцевої зупинки.

Вивергнувшись із електроколісниці, пройшов кілька сотень кроків уздовж автомобільної траси Т-2106 (тепер це траса Р-46) до границі Харкова з Харківською областю, позначеною прямокутним архітектурним спорудженням.

І увесь цей шлях від "Інтуриста" до межі міста чаклун подолав, не будучи ніким помічений! От що значить – чаклун! От що значить вміння навіювати оточуючим потрібну тобі реальність! От що значить, як то кажуть, відводити людям очі!

Зробив ще кілька кроків і, згідно з інструкцією Брюходухова, збочив праворуч, у сосни...

Хвилин за п'ять після відвороту від траси він опинився перед невеликими заростями колючих кущів...

Читач може засумніватися: та як же суб'єкт, що прожив усе життя в джунглях, у первісних умовах, можна сказати дикуном, міг так вільно дефілювати в настільки незвичайній для нього обстановці, та ще користуватися громадським транспортом! Але ж Замбзиганда був не звичайним дикуном, безцінний мій читачу, а чаклуном, що володіє зокрема добре розвиненим хистом ясновидіння. Завдяки цьому хистові він міг,

живучи в джунглях, здійснювати віртуальні подорожі по всій земній кулі, у тому числі відвідуючи великі міста, найбільші центри сучасної цивілізації. Тому ані великі кам'яні будинки, ані автотранспорт, ані інші прикмети сучасного світу не були для нього в новинку. Тож він міг би повторити слова Варфоломія Кнурця з іронічного роману Павла Загребельного "Левине серце": "Я скрізь був! Для цього досить напружити уяву..." Але Загребельного пігмей, зрозуміло, не читав.

Перш ніж вирушити в реальне переміщення Харковом, ясновидець кілька разів долав цю путь умоглядно, тому воно було для нього знайомим і звичним.

Розсунувши колючі кущі й відкривши двері, оббиті чорним дерматином, Замбзиганда ввійшов у Терентопське королівство.

Продовжуючи керуватися усною інструкцією великого білого друга, дійшов до Великих Дрібок, звідти доїхав на потязі до столиці, де розшукав Якима Брюходухова, який за час їхньої розлуки встигнув удостоїтися звання академіка.

Той, звичайно, зрадів гостеві й, крім іншого, запропонував поспілкуватися в корчмі "Під Рятівною Мухю". (У квартирі Брюходухова в розпалі був ремонт, і приймати там гостей не було можливості. На час цього ремонту навіть сам академік переселився тимчасово до найближчого готелю.)

Коли Замбзиганда вирушив назад, Брюходухов проводив його в Харків до самого готелю "Інтурист"...

(До речі, читачу, про те як місто Харків відвідав чаклун-ясновидець, йдеться, крім іншого, і в повісті братів Стругацьких "Хвилі гасять вітер". Але там такий відвідувач прибуває до Харкова не з Африки, а з далекої планети Саракш, і відбувається це у фантастичному майбутті. Цікаво, що той інопланетний прибулець вільно володіє українською мовою. Але не тому, що на його рідній планеті вивчають українську, а тому, що він геніальний ясновидець. Він є також персонажем повісті "Населений острів" тих же Стругацьких.)

- Напевно, поки я сходив до університету, в Замбзиганди під впливом вашого пива був сентиментальний настрій. Йому забаглося в цій чужій країні почути рідну мову, рідний голос. От він і зробив так, що пивний келих заговорив голосом його синопка Мгобокбекбе, - вимовив Яким Сергійович, тримаючи на долоні скляний звукоімітатор з тією ж повагою, з якою данський принц Гамлет тримав череп блазня Йорика.

- Як все-таки роз'єднані чарівники різних країн і континентів, - сказав маг Акмус. - Пігмейські маги вміють те, чого не вміють терентопські, а терентопські - те, чого не знають в Африці. Як би ми взаємно збагатилися, якщо б існувала міжнародна організація магів. Такий собі Магінтерн, чи, скажімо, Організація Об'єднаних Магів, скорочено ООМ.

- Маги всіх країн, єднайтеся? - іронічно гмикнув корчмар.

- Ой, настав час закруглятися, - зітхнув молодий академік, зиркнувши на годинника, - на мене студенти чекають. Але я обов'язково навідаюся "Під Рятівну Муху". Аж дуже мене зацікавив пивний келих, який називає себе Мгобокбекбе...

ЩОСЬ ТРЕТЄ. Доспіхи з паровим опаленням

- Розумієш, - продовжував він, помовчавши, - треба бути готовим до всього! От чому в мого Коня на ногах браслети.

- А це навіщо? - зацікавилася Аліса.

- Щоб акули не вкусили, - відповів Білий Лицар.

Льюїс Керролл, "Аліса в Задзеркаллі".

Бачиш, мовляв, он ту маленьку хріновину. Вона зачіпляє за ось оту круглу хрінацію: від того вся хріновня рухається. Тепер от цей невеличкий хрінок на третій хріновині стерся, і вона не зачіпляє.

Майк Йогансен, "Кос Чагил на Ембі".

17 вересня 1995 року.

Наступного ранку, тобто на світанку 17 вересня 1995 року, знову наліпивши на чоло оцтовий компрес від похмільного синдрому, лицар Аркадій почовгав коридором лицарського гуртожитку до барона Панаса в надії, що в того знайдеться чим підлікуватися. Підлікуватися не від поганого настрою, якого, незважаючи на невдалу спробу захопити дракона, не сталося завдяки вчорашній "профілактиці" у корчмі "Під Мідним Забралом", а підлікуватися від наслідків самої "профілактики".

Дорогою до однокімнатної квартири № 307, житла вищезгаданого барона, Аркадієві зустрівся лицар Річард Левове Копито, довготелесий парубок з носом як картопля й білими, як у порося, віями, котрий ішов із чайником на спільну кухню. (У квартирах лицарського гуртожитку не було окремих кухонь, а були спільні на весь поверх, з кількома газовими плитами, столами й шафками, як у советській комунальній квартирі).

- Привіт драконоборцеві! - іронічно реверанснув він перед Аркадієм.

- Іди-іди, й без тебе нудно, - похмуро парирував той.

- Пити менше треба.

Аркадій і Річард Левове Копито були давніми суперниками. Ще зі шкільної лави. Будучи однокласниками, обоє прагнули бути лідерами в класі, що слугувало причиною конфліктів. Після закінчення школи обидва залишилися до одної дівчини. Вона вийшла за Аркадія й народила йому сина. А Річард залишився в парубках. Тепер же кожний з них мріяв стати власником Шмокиконського замку, що північніше від Жорикбурга. Після того як колишній його власник, лицар Напівкруглого Столу граф Галактіон, емігрував у Великий Світ через кохання до тамтешньої громадянки, ця споруда залишалася ненаселеною, якщо не рахувати присутніх там привидів. У лицарських турнірах фортуна металася від Аркадія до Річарда й навпаки, і ніхто з них не міг похвалитися стабільною перевагою в цьому аспекті над іншим.

У чому Аркадій відчував свою зверхність - це в можливості насміхатися над "ганджем" суперника. "Ганджем" Річарда Левове Копито, з погляду Аркадія, було захоплення класичною музикою, що в колі лицарів Напівкруглого Столу вважалося не те щоб збоченням, але якимось дивацтвом. Лицарі віддавали перевагу естрадним пісням - попсі або шансону, котрі "простіше пареного репу" (так, здається, кажуть

росіяни?), тому Річард Левове Копито в цьому аспекті був як би "білою вороною". Король Жорик Дев'ятий теж відвідував симфонічні та камерні концерти, оперні й балетні вистави. Але йому за посадою треба, уважали лицарі, а так щоб за власною волею слухати цю "незрозумілу тягомотину" – ні, це, дійсно, не зовсім нормально. (Вони помилялися щодо короля. Він шанував класичну музику не через посаду, а від щирою душі.)

Обдавши один одного нелюб'язними поглядами, суперники розминулися, і Аркадій незабаром був у барона Панаса.

– Де ж ти так? – співчутливо вимовив барон, спостерігаючи знайомі симптоми на лиці лицаря.

– "Під Мідним Забралом" після лазні.

І "драконолов" повідав учорашню історію.

– ... А потім цей драконяра так страшно на мене поглянув, немовби німий Герасим на собаку Баскервілів, що я аж увесь похолодів та заціпенів... – розповідав він.

– Ну от бачиш. Я ж казав, що цей хвостато-крилатий інтелігентик не зробить із тобою нічого занадто звірячого. Погляд, нехай і страшний, це усього лише погляд. Інший би... – бадьоро підсумував, набулькуючи в чашку вина для лікування, Панас, коли той закінчив. – Подальші плани?

– З одного боку – заприсягся, незручно відступатися, а з іншого боку – мороз по шкірі. Не знаю, не знаю. – І Аркадій залпом осушив посудину.

– Ну, проти морозу є засіб. Нетребенько винайшов доспіх з паровим опаленням. Я вже бачив експериментальний екземпляр.

Вакула Охрімович Нетребенько був кращим у Жорикбурзі ковалем і взагалі майстром на всі руки. Це саме він винайшов складний телескопічний спис, меч із автоматичним прицілом і велоарбалет (велосипед, що трансформується в арбалет). Тепер він мізкував над удосконаленням обладунків.

("До речі, – заговорила Права півкуля авторського мозку, – списи, які розкладаються як телескоп, я бачив у лицарів у мультфільмі "Як козаки у футбол грали", створеному на студії "Київнаукфільм" у тисяча дев'ятсот сімдесятому році; режисер Володимир Дахно". – "Якщо Нетребенько теж бачив цей мультик, то..." – каже Ліва, але Автор перебиває: "Він дійсно міг його бачити, тому що, по-перше, фільми з Великого Світу проникали й у підпільне королівство, а по-друге, Нетребенько бував у Великому Світі. Але навіть якщо бачив і запозичив ідею, це не применшує його заслуги. Бо одна справа – намалювати в мультфільмі, а інша – втілити в життя, та так, щоб усе ідеально працювало".)

Вакула Охрімович був трудівником, невтомним, як... як... еее... як камінь. Так, як камінь, адже немає такого каменю, який стомився б робити своє діло. Діло каменю – лежати або стояти, залежно від форми й положення. І камінь робить це своє діло невтомно протягом тисячоріч, без перерв на відпочинок. Можна сказати, що камені роблять це не покладаючи рук. Спробуй покласти те чого немає – не вийде, хоч ти лусни.

Цинічним скептикам, котрі ехидствуватимуть, що перебування в нерухомості – це, мовляв, не труд, Автор нагадає, що саме в цьому полягає, наприклад, труд натурників, що за таку роботу, тобто за перебування у нерухомості, вони отримують платню й почесні звання. А камені трудяться таким же чином задурно, безкорисливо.

І як камінь невтомно лежить або стоїть, так і Нетребенько невтомно щось винаходить і майструє. А оскільки в цих справах він був справжнім докою, то його з повною підставою можна назвати "майстер – металеві кінцівки". Ти ж не будеш, безцінний читачу, заперечувати, що золото – це метал, а руки – це кінцівки.

– З опаленням? Це воно! Це підходить! – оживився потерпілий, тобто Аркадій. – Це... Я зараз до нього й махну, до Нетребенька. Йому треба випробувати нову модель, а мені – дракон. Взаємна вигода!..

* * *

Майстерня-кузня Вакули Охрімовича знаходилася напроти Стайні Опер та Балету (як називається жорикбурзький оперний театр), що неподалік від лицарського гуртожитку. Автор бажає детально розтлумачити тобі, безцінний читачу, її місце розташування. От дивися: он там, куди Автор указує пальцем, красується оперний театр, а отут – продовжуй слідувати за пальцем Автора – перебуває лицарський гуртожиток, а от у цьому місці, от навскоси, бачиш, де повз чимчикує перехожий у синьому капелюсі, от це і є майстерня Вакули Охрімовича. Після настільки докладного пояснення ти, читачу, зобов'язаний чітко уявляти собі, де це розташовано.

Тож дуже швидко Лицар Білого Комара, то пак Аркадій, був у гостях у сивого механіка.

Незважаючи на важку фізичну працю, цей коваль не виглядав дуже мускулистим, як бодібідер. Ні, це був досить субтильного вигляду п'ятидесятишестирічний чоловік середнього зросту, з рум'яним від постійного спілкування з жаром обличчям, зі срібним від сивини волоссям й аналогічними пишними вусами. Втім, вуса виглядали сріблом злегка позолоченим, тому що зжовкли від тютюнового диму – Вакула Охрімович палив коротку люльку. Так, не завжди люди, що здійснюють трудомістку роботу, мають дуже рельєфну мускулатуру. Наприклад, Ісус Христос до того як зробитися мандрівним проповідником теж займався важким фізичним трудом – працював теслею, згідно із сімейною традицією; але хіба він схожий на культуриста? Вакула Охрімович, усміхаючись, казав: "Я не мускулистий, а жилавий, і тому міцний".

Нетребенько, одночасно пихкаючи люлькою й наспівуючи український ретро-шлягер "Черемшина", схилився над кресленням і задумливо колупав у вусі олівцем.

– Усе міркуєш над залізаччям, старий чорте! – вітав винахідника гість. – Здрастуй.

– Аркашо, привіт. Ось жадаю вашому братові лицареві життя підсолодити більш універсальним панциром. Щоб у нім не холодно й не спекотно, і щоб безпечно.

Фамільярне поводження цих двох один з одним свідчить, що вони не перший рік знайомі, і що лицар Аркадій далеко не вперше ставав клієнтом майстра. Про всяк випадок, Автор зауважить, що Вакула Охрімович Нетребенько був не чортом, а людиною. Тому що оскільки в Терентопії жили всілякі фантастичні за нашими мірками

істоти, то таке звертання до нього Аркадія може збити читача з пантелику. Треба сказати, що якщо примар, русалок, ельфів, упирів і перевертнів там міг запросто побачити хто завгодно, то чортів бачили лише алкоголіки в нападах білої гарячки.

- Це ти молодець, Охрімичу. Мені ось конче, - лицар провів рукою по горлу, - треба доспіх із підігрівом. А то, розумієш, намагався вчинити подвиг, та раптом увесь похолодів, так що нічого не вийшло. Треба, щоби при повторній спробі не сталося похолодання. Довідався, що ти винайшов доспіх із паровим опаленням, і пропоную тобі його випробувати з моєю допомогою.

- Є дві моделі. Перша тільки з обігрівом на випадок холоду. А друга більш універсальна: і з обігрівом, і з охолодженням на випадок спеки, і з парашутом на випадок падіння з великої висоти, і з вогнегасником на випадок горіння, і з аквалангами на випадок утоплення.

- Ого! Ні, мені тільки з підігрівом. Заодно проведемо експеримент.

Саме під експеримент лицар Аркадій і міг розраховувати отримати цей доспіх, тому що грошей у нього зараз не було. Винахідник охоче зголосився й, не відсуваючи справи набезрік, допоміг лицареві облачитися в експериментальний панцир, примовляючи:

- Зверни увагу, Аркашо, як я вдосконалив застібки. І надягати недовго, а знімати ще швидше: смикаєш за цю пумпочку, і всі обладунки одночасно відстібаються. Він, звичайно, трохи громіздкий, цей панцир, але інакше не виходить.

- Дрібниці. Мій Людовик - міцний кінь, витримає, - сказав Аркадій. - А як же доспіх функціонує?

- Поясню. Ось цим тумблером вмикається вся система. Якщо температура під панциром нижче норми, то спрацьовує термореле, вмикаючи пальник під маленьким паровим котлом, ось отут, у районі попереку. Пара починає циркулювати по трубочках, розгалужених зсередини уздовж усього панцира, нагріваючи його. Коли температура піднялася до норми, термореле вимикає пальник. Треба тільки не забувати зрідка замінити батарейку для реле й сухий спирт для пальника...

* * *

Приблизно за півгодини, коли дракон Інокентій Карлович, пообідавши маринованими жабами й паштетом з печінки єдинорога, вийшов із печери з мольбертом і фарбами, до нього наближався вершник із білим комаром на щиті.

- На стрільця і звір біжить! - закричав Аркадій. - Ну що, драконе, обміркував мою пропозицію? Збирайся. Зоопарк на тебе зачекався.

- Та що за напасть! Дайте мені спокій, пане! - засмутився екскурсовод.

- Спокій нам тільки сниться... Неначе в бурі спокій є... Нехай сильніше гримне буря! - скоромовкою процитував Аркадій фрази з віршів Олександра Блока, Михайла Лермонтова і Максима Горького. - Не підеш добровільно - мені доведеться застосувати насильство.

- Застосовуйте своє дурне насильство. Але тільки не в моїй присутності.

- Ах, так! Стояти! Руки за голову. Ти заарештований!

- Цікаво б дізнатися: за що?

- За... за... ну... за викрадення дівиць і за псування посівів. Ось! - вигадав експромтом лицар.

- Які ще викр... А, якщо ви маєте на увазі ту маленьку дівчинку... Вона сама мене попрохала її покатати. Її батьки не заперечували. Повернув у цілості й схоронності. Яке ще псування пос... А, це, мабуть, стосовно того цукрового буряка, з якого один суб'єкт у Великих Таратутах гнав свій жахливий самогон, котрим споював місцевих мужиків? То так, знищив. Мене тамтешні жінки так благали...

- Ось-ось, буряки! І не треба цих відмовок: вона попрохала, вони благали... Мій обов'язок тебе заарештувати, а виправдання белькотатимеш в іншому місці. Кроком руш у Жорикбург! Ать-два!

- Ордер. - Дракон простягнув до лицаря лапу.

- Що-що?

- Ордер на мій арешт покажіть, пане, підписаний прокурором, а також ваше міліцейське посвідчення.

- Не будемо розводити бюрократію. Ти зізнався в псуванні буряка. До речі, і фарбочки можеш свої прихопити. Чудовисько-маляр - це цікаво, наш государ полюбляє такі курйози.

- Тпрусь!

- От тільки не треба лютішати: це шкідливо для здоров'я, - вимовив Аркадій, клацнувши тумблером автоматичного обігріву.

Але цього разу шорсткий екскурсовод так розгарячився, що впився в кривдника не холодним поглядом, як минулого разу, а поглядом спопеляючим.

Доспіх став розжарюватися.

Тиск у паровім котлі - рости.

Лицареві стало спекотно.

Дуже спекотно.

Втративши терпіння, розігрітий Аркадій рвонув рятівну пумпочку, і панцир, розстебнувшись, обсипався до копит Людовика, як шкарлупа розколотого горіха.

Досить вчасно.

За секунду паровий котел вибухнув, вистріливши парою, наче камчатський гейзер.

Шокований вибухом кінь дико помчався убік рідної стайні, ризикуючи загубити сідока.

У сідока ж, одягненого у матер'яну, а вже не металеву одешинку, мимоволі ворушилося волосся від усвідомлення, що він дивом урятувався від ошпарення сідниць...

* * *

Змилений Людовик перейшов на крок уже в Жорикбурзі, а біля корчми "Під Мідним Забралом" і зовсім зупинився, начебто відчуваючи душевний стан хазяїна.

- Мойшо, горілки! - гаркнув лицар, не залишаючи сідла.

З корчми незабаром вийшов старий Мойша Роженкранц, власник цього закладу, тримаючи на таці запітнілу склянку й солоний огірок. Аркадій миттю жбурнув

холодний алкоголь у горлянку, захрумав пряним овочем. Потім, не заплативши, а сказавши: "Запиши на мій рахунок, Мойшо", – поїхав до майстерні Нетребенька, котрий в цей час знов щось міркував над кресленням, мугикаючи український ретро-шлягер "На долині туман" та колупаючи у вусі олівцем, не тому що воно свербіло, а просто йому так краще думалося...

– От і виходить, що я рухався в правильному напрямку, коли вирішив крім обігрівача в новій конструкції встановити й охолоджувач, – вимовив Вакула Охримович, вислухавши звіт лицаря. – Однак, мушу зізнатися, Аркашо, мені не до душі вся ця витівка із драконом. Ну не хоче він у зоопарк, навіщо ж його змушувати! Не люблю насильства.

– Силою його там ніхто тримати не буде, – відповідав Аркадій, розглядаючи нетребеньківське залізниччя. – Мені б лише відзвітуватися про виконану роботу, а потім король відпустить бранця на всі чотири сторони. Ти ж знаєш нашого Жорика. А то я сп'яну наобіцяв, тепер буду посміховиськом, якщо нічого не зроблю.

– Так, мені розповідали про той бенкет на честь ката Інкогнітечка. Слухай, а може ти б із драконом по-людськи: мовляв, так і так, вскочив, мовляв, у таку халепу, виручи, мовляв, брате, і я тобі колись придумаю, мовляв, увійди в моє становище.

– Не зможу я так, – зітхнув лицар. – Не така в мене натура, щоб дракона просити. Тільки рота роззявлю, як мене понесе. Ні.

– А силою та погрозами хіба із драконом злагодиш? Не чув я, щоб хто злагодив. Нерозмовляючих драконів умертвляли, але щоб живим у полон...

– І я не чув. А що робити, якщо просити я не можу, а відмовлятися від клятви не можна! Ото вскочив! Якби ж його якось зв'язати...

– Дозволить він себе зв'язувати! Авжеж!

Обоє задумалися й одночасно вигукнули:

– Сітка!

Вирішено було, що тільки накинувши на дракона міцну капронову сітку, можна його полонити. Дракон же покритий шорсткою шкірою, пазурами, дзьобом, зубами й іншими виростами, за які сітка зачіпатиметься, і чим більше клієнт крутитиметься-ізвиватиметься, тим тугіше його обплетуть тенета. Таким чином, пручаючись, він сам себе зв'яже. Залишиться тільки беркицьнути його у кузов вантажівки й доставити в Королівський замок. Аркадій навіть у долоні заплескав від такої придумки.

– Але це можна зробити тільки у твоєму універсальному доспіху з обігрівом і охолодженням! – сказав він.

– А також з парашутом, аквалангами, вогнегасником, – додав винахідник. – Ет, не до душі мені це насильство, але вже дуже збрую хочеться випробувати. Тим більше, що в остаточному підсумку дракон залишиться на волі.

Бажання не дозволило відсувати "випробування" набезрік, і незабаром металева шкарлупа була наповнена лицарем Аркадієм. Коваль Нетребенько проінструктував його, як управлятися з усіма цими кнопочками, тумблерами, рукоятями...

– Ну й напихав ти сюди причандалля, Охрімичу! – сказав лицар з доспіху, як із

броньовика. – Боюся, моєму Людовику буде...

– Звичайно, важко, – підхопив Вакула Охрімович, – таку-то вагу! Однак, голова в людини – не токмо шапку носити! Я все передбачив. Основна важкість доспіху прийдеться на спеціальну конструкцію з колесами, у яку як двигун буде вставлений твій сірояблучний звір. Звіру, то пак Людовику, доведеться тільки ноги переставляти, пересуваючи конструкцію, а тиск припаде на колеса. А колеса тут міцні! Тим більше, коневі допомагатиме моторчик.

– Ну й тямуща ж ти особистість, Охрімичу! – захопився голос із металу.

– Що є, то є, – не став скромничати Нетребенько, потішено погладжуючи мозолистими пальцями сивину. – У мене у звивинах тільки-но проклюнулася ідея зробити на основі велоарбалета пристрій для автоматичного накидання сітки. Так би мовити, сіткомет.

– Шкода, що ця ідея не осінила тебе раніше. Нині прийдеться накидати по-старинці – руками.

– Нічого, якось впораєшся. А ось це, – Нетребенько зірвав мішковинне покривало з якогось металевого каркаса, – ось це і є мій гіппомобіль.

– Твій що? – перепитав голос із панцира.

– Мій гіппомобіль, ну, конструкція на кінній тязі, що я говорив. Нагорі – сідло, це – колеса, а тут – моторчик. Усередину впрягається кінь. Просто, як усе велике. При русі рівною площиною моторчик працює на середній потужності, при русі нагору автоматично перемикається на більшу потужність, а при русі під гору відключається.

Після того, як за допомогою спеціальної упряжі в гіппомобіль був вмонтований кінь Людовик і винахідник проінструктував випробувача, як користуватися цим транспортним засобом, лицар Аркадій, кречучи від важкості металу, видерся по металевій же драбинці, на кшталт пожежної, привареній збоку конструкції, і осідлав нетребеньківський винахід. Вакула Охрімович приторочив до сідла міцну капронову сітку, яка знайшлася в його господарстві, й, побажавши удачі, проводив лицаря на драконоловлю.

Гіппомобіль із лицарем у сідлі, що приводився в рух конем і моторчиком, котив не швидко, але впевнено, під поглядами здивованих перехожих, котрі вперше бачили таке чудо техніки...

І в результаті врешті перемістився на Каменіану до розкиданих перед Гірчиною печерою фрагментів доспіху з паровим опаленням...

– Знову проїхавши поміж кам'яними сідницями, – додає Ліва півкуля авторського мозку.

– Ні, – заперечує Автор, – ні цього разу ні попереднього лицар між сідницями не проїжджав. Першого разу проїхав, бо рухався до Каменіани від туристичного агентства "Рятівна Бджола", що на вулиці Плоских Кішок, і найближчий шлях лежав зокрема вулицею Сорокасемиліттарною. А другого разу і тепер переміщався туди від майстерні Нетребенька, що на вулиці Франсуа Рабле, і найближчий шлях був іншими вулицями.

– Зрозуміло, – відповідає Ліва.

- А я от що подумав, - підключилася півкуля Права. - Людина, що ловить рибу, називається рибак. Значить, людина, що ловить дракона, зокрема лицар Аркадій, має називатися драконаком.

- Ги, - реготнула Ліва. - За цим принципом козаком має називатися той, хто ловить козу.

- Дурню верзете, півкулі, - каже Автор. - Ви б іще бовкнули, наприклад, мовляв, якщо крамарем звать того, хто має крам, то лицарем можна звати того, хто має лице.

ЩОСЬ ДЕСЯТЕ. Хвилюючі звуки

Чому в залі сміються?

Карел Чапек, "Чорт".

- Шарлатан. Сучий син. Жулік. Шахрай...

Леонід Чернов, "Халтурники".

18 вересня 1995 року.

Наближався час початку концерту, і гар...

- До чого? - питає, перебиваючи, Ліва півкуля авторського мозку.

- Що - до чого? - збивається Автор.

- До чого наближався час початку концерту? Слово "наближався" означає переміщення до чогось або до когось. Так до чого або кого саме переміщався час початку концерту? - наполягає Ліва півкуля.

- Ну... Еее... Гм... До... до... до оперної Стайні, - невпевнено бурмоче, знизуючи плечима, Автор.

- Час переміщався до музичного театру?! - підключається й Права. - А можна уточнити: на якому виді транспорту? Або пішки? Тоді - якою ходою?

- Теж мені, педантичні скептики вишукалися! Ну вас! Як пишу, так і вмію. Вірніше - навпаки.

Знову. Наближався час початку концерту (Автор показує дулю своєму мозкові), і гарний будинок, розташований на вулиці Франсуа Рабле напроти майстерні Вакули Охрімовича Нетребенька й трохи ліворуч від лицарського гуртожитку, нафаршировувався публікою, наче обезголовлений та обскубаний труп качки різними яблуками перед впровадженням у спекотну духовку; з тією різницею, що в качку начинку запихають, а в театр начинка лізла сама.

- "Автор показує дулю своєму мозкові", - повторює Ліва півкуля. - Непогана назва для критичної рецензії на твою писани...

- Цить! - обриває критику Автор.

Будинок, хоч і був перебудований зі стайні, виглядав як справжній розкішний театр, і зовні, і зсередини; нагадував велетенський кам'яний торт, прикрашений колонами, статуями та іншими архітектурними витребеньками.

Публіка, що жадала прослухати концерт класичної музики, представлений на афішах за назвою "Хвилюючі звуки", проникала усередину за допомогою пред'явлення

квитків бабі Клаві – грізній бабусі, що обіймала в театрі за сумісництвом дві посади: прибиральниці й білетера. Якогось жвавого дядька, що намагався пропірнути у храм мистецтва без квитка (напевно, він був з тих, кому на перехресті Гоголя-Шекспіра не вистачило бажаного папірця), баба Клава видавала з театру шваброю. Решта мали заповітні квитки, і їх минула швабра ця.

Люди й інші організми (дракон Інокентій Карлович зі своїм кишеньковим приятелем Гавриїлом Святославовичем не належать же до категорії "люди") займали місця згідно з купленими квитками.

Втім, Інокентій Карлович не міг зайняти своє місце, то пак крісло, оскільки ці меблі не були розраховані на драконячі габарити. Дракон ніяк не зміг би втиснутися між підлокітниками, не зламавши останніх, і розмістити на сидінню триметровий хвіст. Саме тому він завжди купував місце поруч із проходом, щоб сидіти не в незручній кріслі, а в зручному проході, просто на підлозі, спершись ліктем на крісло, і, звісно, в останньому ряду, щоб нікому не загороджувати видовище.

Безумовно, Інокентій Карлович сів у проході, котрий пролягав посередині глядацького залу, розділяючи зал на дві половини, тільки після того, як решта публіки, пройшовши проходом, заповнила крісла.

Сусідами Інокентія Карловича по ряду виявилися: ліворуч – бібліотекар Бізончик Солом'яний із мальовничо розфарбованим обличчям (він сідав в останньому ряді, щоб нікому не заважати головним пір'ям), а праворуч... Коли крилатий каменіанський екскурсовод побачив її так близько, він подумав: "Ух ти!" Потім подумав: "Яка краса!" Потім подумав: "Просто чудо!" Тому що його сусідка була така прекрасна, така молода й така... така... така...

Тьху, хрін подери! Яка ж бідна й убога людська мова, як не вистачає слів, коли треба висловити красу дівчини. Поетичні штампи на кшталт "вічка як сливи, губки як вишні, щічки як персик" тощо, тільки заплутують нашу уяву, підсуваючи замість дівчини якийсь фруктовий натюрморт. Або, гірше того, "вічка – бурштин, губки – рубін, зубки – перли..." Якась дорогоцінна мінеральна маска поганського бога Хацля-Цуцля дикунського племені мумба-юмба. Тьху. Краще вже просто сказати "дуже гарна" і все; і нехай кожний уявляє собі красу в міру своїх естетичних смаків.

Коротше кажучи, праворуч від дракона сиділа Естер Гільденштерн – дочка хазяїна корчми "Під Рятівною Мухою". Щодо її зовнішності Автор тільки зауважить, що вона кароока струнка брюнетка з короткою стрижкою. Решту домалюй сам, безцінний читачу. Настільки миле створіння захоплювало всякого, хто її бачив. І дракон не був винятком.

Якщо читач засумнівається, мовляв, він же був не людиною, а як би ящером, тому його уявлення про красу повинні бути не людськими, а, якщо так можна висловитися, звірячими; з його погляду гарною повинна вважатися, мовляв, громадянка, у якої є хвіст, пазурі й таке інше; якщо, повторює Автор, читач засумнівається, то Автор відповість: а хіба людина не може захоплюватися красою метелика, або там кішки, або взагалі бузку; хіба людина знається тільки на красі гомо сапієнса? Отож бо. Та що

дракон, навіть кишеньковий люмбрикус Гавриїл Святославович не міг відвести від красуні своє пенсне.

Естер, як звичайно, тримала в ангельських пальчиках пивного келиха. Ні, вона не пила в театрі пиво, вона взагалі ніде не пила пиво, не любила. Просто цей скляний кухоль цінував гарну музику (що той музичний смак цьому дивному посуду прищепив за допомогою своєї віолончелі академік Яким Брюхоухов), і дівчина носила його на концерти. Якби вона знала, що в найближчій майбутньому в долі коханого посуду відбудуться чарівні зміни, то не було б журливості в її великих карих очах і не віддзеркалювала б натяк на сум її чудесна усмішка. (У читача могло виникнути бажання поправити Автора. Мовляв, щодо посуду слід вживати прикметник "улюблений", а не "коханий". Автор на це заперечить: не поспішай із поправкою, безцінний читачу, бо ти про ставлення дівчини до цього посуду і ставлення посуду до цієї дівчини поки ще нічого не знаєш.) Втім, Автор забігає вперед. Про дочку корчмаря й розмовляючи пивну кружку він ще розповість докладно й сумлінно. Поки ж про концерт.

Дракон і інші поблизусидячі скося любувалися прекрасною сусідкою й із трудом відліпили від неї свої погляди, щоб перевести їх на завісу, яка почала розсуватися, відкриваючи сцену.

Це розсування зал озвучив схвальними оплесками, що як би запрошували маестро Траляляліні починати концерт.

На оголеній сцені мав честь знаходитися чорний рояль. Однак солідність цього самотнього інструмента дещо порушували помаранчева повітряна кулька, прив'язана до однієї ніжки рояля, і чавунна опалювальна батарея, притулена до іншої ніжки; кулька – дитячою легковажністю, батарея – сантехнічною буденністю.

– От паразити, не могли сцену звільнити від сміття! – пробурчав патріарх Іполит Четвертий, що зайняв місце в першому ряді, на прикрість сидячих позаду, бо його зріст і статура не сприяли гарному огляду сцени. Під паразитами він мав на увазі працівників сцени, а під сміттям – кульку й батарею.

За хвилину зал вибухнув другою серією оплесків, тому що з-за лаштунків з'явився хтось у фракку.

Посміхаючись публіці, маестро перемістився до рояля, сказав: "Добрий вечір, шановні глядачі" й, притиснувши долоню до серця, поклонився.

Ріккардо-Джузеппе Траляляліні виявився невисоким щільним лисуватим чоловіком, і цими якостями нагадував ранкового продавця квитків.

Прагнуча прекрасних звуків публіка завмерла.

– Першим номером моєї програми за назвою "Хвилюючі звуки" прозвучить Лист, – вимовив гастролер лунко й майже без акценту.

Однак, замість того щоб сісти за рояль і покласти пальці на клавіші, він вийняв з-за пазухи якийсь папір і показав його глядачам. Папір був афішею цього його концерту, такою ж, як розклеєні по всьому Жорикбургу, що спокусили глядачів сюди прийти.

Потім із хрускотом його зім'яв.

Потім заходився цей аркуш жмакати й тріпати.

Акустика в Стайні Опери та Балету була унікальна (не даремно король Жорик Восьмий переселив оперу саме в цей будинок), завдяки чому здивована публіка чула шурхіт, шелест і хрускіт афіші навіть у найвіддаленіших від сцени точках залу.

Пошурхотівши з пару хвилин, маестро із тріском розірвав аркуш навпіл. Поклавши обривки на рояль, Траляляліні сказав:

- Це звучав лист, - і поклонився.

Зал відповів сміхом і оплесками. Прекрасно, коли серйозний музикант не позбавлений почуття гумору й перед початком концерту встановлює контакт із публікою за допомогою жарту. А терентопська публіка із вдячністю реагує на гумор.

Знову посміхнувшись, через що в променях освітлювальних приладів блиснув зуб жовтого металу, і підморгнувши правим оком публіці, маестро продовжив жартувати. Взяв з-під притуленої до рояля батареї залізний лом. Оголосив:

- А тепер пролунає Брамс.

І провів цією залізкою по ребрах чавунного радіатора.

"БРРРРРРРАММММС" - продзвякав чавун.

Поклавши лом, дотепний віртуоз під регіт і оплески нагородив слухачів уклоном.

- А тепер пролунає Бах, - пояснив Траляляліні й, наближаючись до повітряної кульки, відстебнув від лацкана фрака англійську булавку...

Після відтворення обіцяного звуку річчю, котра щойно була надutoю кулькою, та чергового уклону, маестро, під веселий шум публіки, зникнув за лаштунками.

Отже, контакт із жорикбурзькою публікою був налагоджений.

Слухачі відразу полюбили веселого гастролера, як рідного.

Під час паузи, яку маестро зробив напевно для того, щоб глядачі відвеселилися, заспокоїлися й приготувалися до справжньої класики, зал перейшов від гучного пожвавлення до уважної тиші.

Після двох хвилин тиші публіка зрозуміла, що настав час підбадьорити музиканта оплесками. Вони зазвучали. Спочатку це були хлопки нарізно, потім вони зліпилися в ритмічні.

Звучали, але маестро не виходив.

Зал стомився плескати, а сцена залишалася безлюдною.

- Та що таке? Де він? Чому не виходить? Може, щось трапилося? - устав зі свого місця в першому ряді патріарх Іполит Четвертий і неочікувано жваво для настільки важкенького організму стрибнув у оркестрову яму, перекрокував її дно й видрався на сцену. - Зараз довідаюся в чому справа! — і пішов за лаштунки.

За лаштунками маестра не виявилося, і служитель культу став обшарювати весь театр, призиваючи: "Маестро Траляляліні, де ви?". Але без відповіді був глас волаючого в театрі.

Зазирнув у гардероб, у гримувальну - нікого.

Заглянув навіть у чоловічий туалет - немає...

Після декількох хвилин пошуку Іполит Четвертий побачив музиканта крізь скло

вхідних дверей: той віддалявся від театру.

Патріарх виметнувся на вулицю, вагомими кроками наздогнав суб'єкта у фрак у фраку й хапнув його за лікоть:

- Ви куди це, громадянине Траляляліні? На вас же люди чекають!

- Чекають? Чого чекати, якщо концерт закінчено? Хіба я забув сказати? Неуважність. Нехай розходяться. Моє шанування.

Він продовжив був рух, але де там: лікоть міцно застряг у патріарших пальцях.

- Слухай, маестро, але ж це ти ранком квитками торгував? Ну звичайно, ти! А я тебе у фрак у фраку й не одразу впізнав, сонечку моє. Отже, по сто шурхотиків за квиток, ластівко моя?

Говорячи це, Іполит Четвертий грізно рухав бровами й люто роздмухував ніздрі. Ці гримаси могли налякати, адже патріарх мав богатирську статуру, говорив густим басом і був схожий чи то на Бармалея, чи то на Карабаса-Барабаса, оскільки носив на фасаді голови гачкуватий ніс, випнуті як у сови очиська під волохатими бровами, що зрослися на перенісці, вуса, що стирчать урозліт, й кошлату брюнетисту бороду, а в обрамленні отого вороного хутра білили великі зуби. Ну хіба ж не лячно?

- У вас якісь проблеми? - поцікавився Траляляліні, намагаючись відстебнути від рукава чіпкі пальці співрозмовника.

- Ні, сонечку моє, це в тебе зараз будуть проблеми. Розгонисті й важкі.

Пальці грізного священника дійсно відстали від ліктя, але, на жаль для гастролера, тільки для того, щоб миттєво переміститися на комір фрак. Схопивши потужною кистю лисуватого за шкірку, двометровий патріарх поволік його зворотнім маршрутом: вулиця - сцена.

- Ну нічого собі! - захрипів так званий лауреат міжнародних конкурсів, намагаючись упертися, але опір богатирському попу був настільки ж безнадійною справою, як спроба зрушити плечем гусеничний бульдозер.

Публіка, побачивши Іполита Четвертого, що тягне віртуоза, котрий обурено корчиться, перестала дзижчати й відважила нижні щелепи.

- Хотів змитися, красунчик! - гулко пробасив священник, випинаючи затриманого на авансцену.

- Шановна публіко! - вимовив той, намагаючись бути бадьорим і усмішливим. - Концерт закінчено. Дякую за увагу. Усього хорошого, до нових зустрічей.

Перетравлювання публікою ситуації потребувало хвилини заціпенілої тиші. Потім...

- Шахрай! - пропищав люмбрикус Гавриїл Святославович, виткнувши із брезентової кишені рожеву мордочку в пенсне.

- Шарлатан! - погодився дракон Інокентій Карлович, і в його погляді з'явився холодок.

- Аферист! - старечим фальцетом проскреготав пенсіонер Шнапс, колишній банщик-стахановець.

- Ошуканець! - гаркнув лицар Річард Левове Копито.

- Пройдисвіт! - сумно констатував маг і авіатор Акмус.

- Комбінатор! Махляр! Діал! Суціга! Ваґабунда! Трікстер! Проноза! - видав начитаний бібліотекар Бізончик Солом'яний.

- Крутій! - додав синонім до загальної думки Нетребенько та метнувся до виходу.

Інші теж не мовчали, і обвинувачення злилися в грізний гул.

- Гроші добровільно повернеш, ластівко моя, чи як? - Патріарх продемонстрував так званому артистові важкий кулак, піднесши його майже до ніздрів маестра.

- Схоже, отут дехто неуважно прочитав мою афішу, - лунко, намагаючись перекрити гул, заявив Траляляліні, відвертаючись від кулака. - А в ній чорним по білому було надруковано, що прозвучать саме лист, саме брамс і саме бах, а не щось інше. І лист, тобто аркуш звучав, і брамснути я брамснув, і бахнути я бахнув. Усе, як і було обіцяно. Якщо комусь моє мистецтво не до душі, ну що ж, підведися і тихенько вийди, як інтелігентна людина, не заважаючи іншим. Треба ж бути цивілізованими людь... Ой!

Це розсерджений патріарх боляче дав йому щигля нігтем по плішині.

- Якого біса! - підвищив тон так званий віртуоз, прикриваючи лисинку пітним кулачком. - З якого дива я повинен віддавати свою чесно відпрацьовану зарплату.

- Чесно?! - вражено гаркнув мучитель, намагаючись ще раз вдарити потужним нігтем в обхід кулачка, що совався потилицею.

- Але робота ж виконана! Душевні й фізичні сили витрачені! Треба ж цінувати чужу працю! Може, і Лучано Паваротті комусь не подобається, але це ж не привід, щоб відбирати в нього гроші! Я ж заплатив за оренду залу, за роботу освітлювачів тощо...

- Не поминай всує імені Паваротті, красунчику! - Роздратований Іполит Четвертий таки схитрився нанести блискавичного щигля, випередивши пітний заслін.

- Це самосуд! - вискnuв Траляляліні. - У вас тут правова держава, чи банда?!

- Він правий, святий отче, - заявив раптом Бізончик Солом'яний, знявши окуляри й протираючи скельця хусточкою. - Треба покликати міліцію.

- А я вже покликав, - відгукнувся із дверей Вакула Охрімович, який, виявляється, встигнув вибігти на вулицю в пошуках міліціонера й зіштовхнутися з таким за два кроки від Стайні Опері та Балету.

- Дільничний інспектор старший лейтенант Ратиця, - відрекомендувався страж порядку, входячи в зал і прикладаючи нігті до козирка фуражки. - Що тут трапилось, громадяни?

Автор нагадує читачеві: дільничний Микола Опанасович Ратиця вважав, що допомагати людям треба не тільки в робочий час, і не тільки на своїй ділянці. Тому зараз, вертаючись із роботи додому повз театр і почувши з вуст сивого механіка заклики про допомогу, він не замислюючись ринувся на місце події, тобто в храм мистецтва.

- Він мені відразу не сподобався, ще на перехресті Гоголя й Шекспіра; така неприємна фізіономія! - прогудів скуйовджений патріарх.

- Вибачте, не зрозумів, - перепитав міліціонер.

- Ось цей спочатку шарудів папірцем, а потім яа-ак брамснув! - задеренчав ветеран

Шнапс, тикаючи в маестра сизим старечим нігтиком.

- А потім проштрикнув кульку й спробував зникнути! - підхопив лицар Річард Левове Копито, стріляючи в Траляляліні презирливим поглядом крізь світлі вії.

- Ще й Паваротті приплів, сонечко! - підсумував, люто сопучи, патріарх.

- Стоп-стоп-стоп! - помахав розчепіреною п'ятірнею спантеличений Ратиця. - Давайте не поспішаючи й один по одному. По-перше, кого проштрикнули? По-друге, на якому повороті? І по-третє, де потерпілий?

- Та ж ні! Лучано Паваротті - знаменитий італійський оперний співак, ліричний тенор, він його просто згадав, - устроївся в бесіду індіанець-майонез, - мовляв, і він артист, а сам проштрикнув булавкою кульку, щоби вона втнула баха замість того, котрий Йоганн Себастьян!

- Стоп! Ідемо один по одному! Хто бахнув Йоганна Себастьяна? Чи це Йоганн Себастьян когось бахнув? Хто тут Йоганн Себастьян? - уточнював інспектор, із цікавістю поглядаючи на лицьовий живопис бібліотекаря.

- Та ви знову не второпали! Йоганн Себастьян уже давно вмер, не в ньому справа... - спробував прояснити обстановку дракон Інокентій Карлович, але Ратиця перебив:

- Вмер? Уже вмер? - і злегка сполотнів. - А де його труп?

- До чого тут труп! - знову зазвучав святий отець. - Ми хочемо забрати гроші в цього, з дозволу сказати, артиста, а він, віртуоз такий, не віддає! Ось у чому суть проблеми!

- Забрати в артиста гроші? - насупився міліціонер. - Тобто пограбувати?

- Давайте, я поясню, - заворочався Траляляліні, звільняючись від ослабілої хватки Іполита Четвертого. - Непорозуміння полягає в тому, що я тільки-но дав тут концерт, але між мною й деяким із глядачів виникли розбіжності в поглядах на альтернативну музику. Просто не всі ще адекватно сприймають музичний андеграунд, що фрапірує adeptів консервативних труїзмів, котрі манкірують сакраментальними сублімаціями й фрондирують іманентні псевдодифамації, які нівелюють догматичне епігонство, екстрапольоване в евентуальне кліше, детермінуючи сакральні парадигми амбівалентної емпатії ху...

- А, тепер зрозуміло! - перебив так званого лауреата страж закону й, полегшено усміхнувшись, зняв фуражку, щоб протерти хусточкою запітнілий козирок. - Так би відразу й сказали. Тільки я, на жаль, не зможу допомогти, оскільки в авангардній музиці ні біса... Кхе. Я, знаєте, більше попсу... Пісеньки там усілякі... А симфонії та увертюри - не розумію. Вам краще до суду звернутися. Нехай запросять експертів з музики й вирішать вашу суперечку. А я некомпетентний.

- Правильно, прямо до суду його, бурлаку! - підхопив Нетребенько. - А то узяв моду шарудіти папірцем за чужі гроші. Я й сам можу пошарудіти у нужнику, але цілком безкоштовно.

- Бач який аферист! - скреготав старий Шнапс. - Обіцяв концерт "Хвилюючі звуки", а сам утнув якусь дурню!

- Пане міліціонере, - звернувся Траляляліні, - подивіться на глядачів: ну хіба ж

вони не схвилювані?

- Схвилювані, - підтвердив Ратиця.

- Отже, поставлена мета досягнута: я обіцяв схвилювати слухачів звуками і я їх таки схвилював. Отже назва концерту "Хвилюючі звуки" є слушною і відповідає дійсності.

- До суду! До суду його! - задзижчало суспільство.

- Ідемо, пташеня моє. - Патріарх згріб жертву й потупав до виходу, а слідом рушила й жива маса, як фарш із м'ясорубки.

- Стійте! Стійте! - закричав дільничний, розмахуючи над юрбою розчепіреною кистю. - Не пріть, як череда! Ви ж на вулиці рух перекриєте! Однаково ви всі до суду не втиснетесь - там зал маленький! Виберіть декількох депутатів, які від імені всієї Стайні...

- Старший лейтенант діло каже! - перебив громіздкий святий отець, традиційно давши щигля віртуозові нігтем по лисинці, щоб не крутився. - Пропоную обрати від громади глядачів Стайні Оперу та Балету депутатів у кількості... еее... восьми громадян. А персонально ось кого: мене, бо я дуже розумний і скромний; дракона, бо він великий і значний; лицаря, бо він залізний хлопець; бібліотекаря, бо він просто чудо, хоч і в пір'ї; пенсіонера Шнапса, бо він ветеран і стахановець; коваля Нетребенька, бо він... ось який; касира Джульєта Дездемоновича Грошенятка, бо він теж мій друг; ну й нарешті — мага Акмуса, бо він чудотворець. Усі ми суб'єкти відомі, шановні, розумники й молодці. Грудьми стоятимемо за ваші інтереси з метою знешкодження цього особливо небезпечного віртуоза. - Іполит Четвертий звичним жестом вдарив бранця нігтем у потилицю. - А тепер проголосуємо. Хто буде проти, з тим я особисто проведу співбесіду. - Він демонстративно потер пальцями лівої руки великий кулак правої. - Отже, хто за нас, гарних, підніміть кінцівку. Таких хто проти й утрималися, звичайно, нема? Одноголосно. Вибрані, гайда за мною. Решта, чекайте тут.

Штовхаючи перед собою гастролера, патріарх покинув зал Стайні, а з ним і чудова сімка (вірніше - вісімка, адже на шиї дракона в брезентовій кишені був ще один громадянин, за якого не голосували).

* * *

Маршрут від Стайні Оперу та Балету до будинку міського суду делеговані громадяни долали, ідучи вервечкою, тобто один за одним, а не юрбою, щоб не створювати перешкоди рухові по тротуару іншим пішоходам. Зустрічні пішоходи мали можливість спостерігати наступну картину: за невисоким чоловіком щільної статури у концертному фракку із краваткою-метеликом, що плентається неохоче, тупотить багатирського вигляду довговолосий бородань в одязі церковного покрою, однією рукою притримуючи фракного за шкірку й у той же час підштовхуючи вперед, а іншою б'ючи періодично по плішивій маківці нігтем. Слідом крокує інтелігент в окулярах, голова якого прикрашена пір'ям і фарбами. За ним іде роботяга з рум'яним лицем, сивими власами й вусами, попихуючи тютюновим димом з короткої люльки. Вслід

дрібоче дідок, почасти лисий, почасти сивий, але з напрочуд молодими очима. За ним бреде скуйовджений чорноволосий гостроносий кремезний коротун. Далі впливає індивідуум із сірими очима й випнутим квадратним голеним підборіддям, в авіаторській шкіряній куртці й аналогічному шоломі. По його п'ятах рухається білявий лицар, без шолома, але в доспіху, не бойовому, а, так би мовити, декоративному, вихідному. Завершує хід дракон в окулярах, із презентовою кишенею на шиї.

Ішли вони (крім шахрая) цілком оптимістично, бо були впевнені, що суд відновить справедливість, тобто змусить афериста повернути глядачам гроші за квитки, і піддасть його якому-небудь покаранню, нехай не суворому (дуже суворі взагалі тамтешнім кодексом не передбачені), але здатним послужити уроком ошуканцеві.

Повз, проїзною частиною, проїжджали неспішно мотоциклісти та автомобілі (швидка їзда, більша за 23 кілометри на годину, у межах міста була заборонена, заради безпеки пішоходів і запобігання автомобільних катастроф), іноді кінні візки й вершники-лицарі. Щодо останніх серед транспортної машинерії можна було б вигукнути фразою із твору "Берлінські коні" дотепного Остапа Вишні: "Здається, що щось химерне, часів середньовіччя вдерлося в машинізовану юрбу".

А поки ці персонажі тупотять убік суду, Автор скористається моментом, щоб повідати безцінному читачеві ще дещо про кожного з них. Крім дракона Інокентія Карловича з люмбрикусом Гавриїлом Святославовичем, про яких окрема розмова, і так званого Траляляліні, таємницю особистості якого Автор для інтриги збереже до певного часу. Про решту:

Щодо Іполита Четвертого.

Ім'я Іполит він одержав при введенні в сан священника. При народженні ж був наречений Сергієм Едуардовичем Цапиком. Числівник "Четвертий" означає, що до нього вже три православні патріархи Терентопії носили ім'я Іполит.

Цей богатирської статури патріарх Терентопської православної церкви був, крім іншого, оригінальний тим, що у вільний від релігійної роботи час він видавав журнал "Гарнюнізм!"

У цьому виданні публікувалися кольорові фотографії гарних дівчат. Автор підкреслює: саме гарних дівчат як таких, а не гарних дівчат в одязі. Бо дівчина як така й дівчина в одязі – це трошки різні естетичні категорії. Відсутність на фотографіях виробів легкої промисловості давало деяким громадянам підставу вважати цей журнал еротичним. Сам же Іполит Четвертий уважав "Гарнюнізм!" виданням духовним. Його аргументи такі: мовляв, замилювання красою викликає повагу до того, хто цю красу створив. А що може бути гарніше, ніж зовнішність прекрасної неодягненої дівчини? Демонстрація нічим не прикритої божественної жіночої краси провокує в глядачах повагу до Господа, бо саме він є Творцем цих принадностей. Жіночий одяг роблять прості смертні, а голе жіноче тіло створив сам Всевишній. Хто каже, що створене смертними є кращим за створене Всевишнім, той богохульник, святотатець. Отож журнал, що провокує в такий спосіб повагу до Творця, має всі підстави вважатися виданням духовним. Отже, видавати таке духовне видання цілком пристало особі

духовного звання.

Але серед священників і простих парафіян були святоші, незадоволені цим видом діяльності глави місцевого православ'я. Мовляв, недобре церковному патріархові розбещувати людей картинками з голими дівками.

Цим православним ханжам також не сподобалося, що патріарх Іполит Четвертий став нудистом, проводячи літні відпустки на нудистським пляжі на березі річки Замийки. На їхню думку, не личить святому отцю розгулювати в чому мати народила, спокушаючи голизою громадян. Щодо "у чому мати народила" вони, звичайно ж, не мали рації, бо коли майбутнього патріарха народила мати, у нього не було ані вусів, ані бороди, ані довгого волосся, котрі щільно прикривали, зокрема й на пляжі, верхню частину його організму.

Патріарх лаяв таких критиків: "Темні ви, сонечки мої, немовби пивна пляшка! Біблію треба читати! І читати уважно, вникаючи в суть! А в Біблії прямо сказано, чорним по білому, що Господь благоволив Адамові і Єві доти, доки вони шустали Едемом у чому мати нар... тьху, у чому він їх створив, а створив він їх голісінькими, неначе стриптизери та стриптизерки наприкінці виступу. А як тільки вони засоромилися нагої й зачали надягати на себе листя, Господь розсердився й вигнав їх із раю під три чорти, прости Господи! Виходить, гуляння без одягу – це життя в божеському стилі, а напінання одягу без вагомих причин – це антибожественне перекручення! Ну там від холоду, від бруду – це причина вагома, але на пляжі одяг навіщо? Купальні костюми – це не по-божеськи! Це підступи лукавого!"

Звичайно, без одягу цей священник гуляв тільки на відповідному пляжі. А в інший час в інших місцях (та от хоча би і в театрі) був одягнений.

Втім, хоча серед терентопських православних були не схвалюючі таку видавничу діяльність патріарха і його захоплення нудизмом, а також його буйний характер і звичку розпускати руки, все-таки й на думку нікому не спадало поміняти його на іншого.

Щодо лицаря Річарда Левове Копито.

Цей лицар, на відміну від решти членів колективу Напівкруглого Столу, крім Жорика Дев'ятого, любив класичну музику. Спочатку не любив, як і колеги, а потім полюбив ці звуки, як простий... ну, скажімо, як простий диригент. А заразився цією пристрастю так:

Сім років тому білявий Річард познайомився на танцмайданчику зі жвавою симпатичною рудоволосою дівчиною, що хвацько танцювала брейк-данс. Ну там пішли шури-мури, цукерки-компліменти. Відносини дрейфували убік взаємних млосних почуттів, і Левове Копито став подумувати про шлюб і родину. Але раптом, як чортик з табакерки, вистрибнув між ними Аркадій. Будучи більш нав'язливим і жвавим на язик, захопив претендентку, запаморочив руду голівку й відбив, як той казав, у суперника. Тепер Оксана Цукерка – дружина лицаря Аркадія й мати п'ятирічного Бориса Аркадійовича.

Ну й добре, сказав собі Річард, ну й гаразд! На цих танцмайданчиках кокетки та

вертихвістки, особистості несерйозні. Серйозну культурну дівчину, що зрозуміє душевну красу небалакучого чоловіка, треба шукати не на танцюльках, а в бібліотеці або там на симфонічному концерті...

І купив абонемент на цикл концертів симфонічної музики дев'ятнадцятого століття в Стайні Оперы та Балету.

Спочатку його вуха, що звикли до пісеньок у нехитрому ритмі ум-ца-ум-ца, тяготилися бенкетом звуків, переплетенням мелодій і феєрверком тонів, але лицар непохитно терпів "тягомотину", обшарюючи зіницями ряди симфоманів у пошуках дівиці-гарнюні. Потім вуха звикли до симфонізму, і кандидат у женихи став почувати себе в цих звуках більш комфортно.

Однак протягом декількох концертів він так і не виглядів потенційної нареченої (тобто там були привабливі особи, але, на жаль, уже з кавалерами), тому коли абонемент закінчився, Левове Копито, сказавши собі: "Час кінчати із цією брудною справою" (маючи на увазі під брудною справою не пошуки кохання, а прослуховування симфонічної музики), припинив культпоходи в Стайню.

А за місяць відчув у душі якусь сверблячку, начебто чогось хочеться, чогось не вистачає, але незрозуміло – чого. І якось, проходячи повз афішу, що запрошувала на концерт з творів Ігоря Стравінського, відчув защемлення душі, а ноги самі завернули до театральнo-концертної каси. "Вляпався! – зрозумів лицар. – Сів на голку, то пак на скрипковий ключ".

Так, звичка до академічної музики виявилася для нього чимсь на кшталт здорового різновиду наркоманії. Він не зміг противитися цій тязі й, незважаючи на глузування колег по Напівкруглому Столу, поринув у світ класичної музики, став завсідником Стайні Оперы та Балету, шанувальником і знавцем цих звуків.

А от особисте життя якось не склалося: він холостяк. Зараз він, як і деякі інші чоловіки Жорикбурга, таємно закоханий у дочку корчмаря Іцхака Гільденшерна, але спроби його залицяння були відсічені красунею в самому зародку. Естер кохала... Ой, Автор забігає вперед. Про кохання цієї дівчини він повідає у свій час.

Щодо бібліотекаря Бізончика Солом'яного.

Бізончик Солом'яний був нащадком двох родів американських індіанців. Його предки за батьківською лінією, гноблені блідолицими окупантами, побудували великий човен й, покинувши Американський континент, пустилися в плавання Атлантичним океаном в пошуках земель, де індіанців ніхто б не пригноблював. А предки за материнською лінією з тією же метою рушили подорожувати океаном Тихим. Так група індіанців мая опинилася в Іспанії, а група індіанців ірокезів – у Китаї. Продовжуючи пошуки, перші стали кочувати Євразією на схід, другі – на захід.

(Оскільки, по-перше, тут згадано індіанський народ мая, а по-друге, цей так званий епос так-сяк пов'язаний з Харківщиною, то Автор у дужках до слова згадає, що сотні років тому даний американський народ користувався писемністю. Ця писемність була таємнича й геть-чисто незрозуміла людству. Поки її не розшифрував і не зробив зрозумілою уродженець Харківщини, учений Юрій Кнорозов. Що за ту заслугу на

прадавній землі мая (тепер іменованою Мексикою) тамтешні мешканці цьому харків'янинові встановили з великою повагою вже два пам'ятники.)

Батько бібліотекаря народився в Росії, під Тамбовом, куди за сотні років докочувала сім'я індіанців мая, що їх місцеві жителі вважали за циганів, тому немовляті неофіційно дали "індіанське" ім'я Койот Тамбовський. А мама народилася в Молдавії, куди добралася родина ірокезів, яких там уважали за татар. Її неофіційно рідні назвали Індіченька Ряба (Ряба – через ластовиння на обличчі). Автор підкреслює, що ці імена були неофіційними, на згадку про давні індіанські традиції. Офіційно ж, за паспортами, вони йменувалися Василем Петровичем Трампом і Ольгою Станіславівною Сукбаєвою. Так буває, що представники народів, котрі кочують, здобувають імена й прізвища тубільців, серед яких вони живуть. Наприклад, в українських циганів – часто-густо українські імена й прізвища, в угорських циганів – угорські, в іспанських – іспанські... Відповідно у індіанців, що пожили на східнослов'янських землях, офіційно були типові для цих місць імена та по батькові, а прізвища Трамп і Сукбаєв "прилипли" до родин під час життя на германських і татарських землях. І цілком логічно, що сім'ям, котрі блукають, дісталися саме ці прізвища, адже й "трамп" у перекладі з германських мов і "сукбай" у перекладі з татарської означають одне: бурлака, бездомний.

Втім, у процесі мандрівок нащадки вихідців із Америки одружувалися з євразійськими аборигенами, тому з кожним новим поколінням у їхніх жилах було усе менше індіанської крові й усе більше інших кровей. Але незважаючи на те що генетично їхнє індіанське коріння перетворилося на крихітні корінці, вони не забували про історичну батьківщину, шанували індіанські традиції (принаймні деякі, які ще не забули), і вважали себе саме індіанцями, а не німцями, китайцями, татарами, росіянами, й представниками інших народів, кров яких, можливо, у них уже формально переважала. До того ж вони полюбили читати такі книги, як "Пісня про Гайавату" Генрі Лонгфелло, "Останній з могікан" Фенімора Купера, "Оцеола, вождь семинолів" Майн Ріда, "Сини Великої Ведмедиці" Лізелотти Вельскопф-Генріх, "Віннету" Карла Мая, та інші пригодницькі твори про індіанців, що дуже сприяло збереженню їхньої національної самосвідомості. (Двоє останніх з названих авторів писали німецькою, тому в оригіналах їхніх пригодницьких книг про індіанців, мабуть, присутні червоношкірі фюрери у пір'ї. Адже індіанські племена очолювали вожді, а "вождь" німецькою – "фюрер". Диваків називають чудом у пір'ї, а там – фюрери в пір'ї.)

– Дивно, що індіанці нарекли свого сина Койотом Тамбовським, – говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, – бо ж койот – істота в Америці зневажувана. Людину там обзивають койотом, коли хочуть образити. І раптом таке образливе слово вони зробили ім'ям сина!

– Ці індіанці ніколи койотів не бачили, – відповідає Автор, – але пам'ятали, що це звір їхньої історичної батьківщини, тому для них це слово втратило образливий відтінок, а придбало патріотично-ностальгічний.

Коли комусь із друзів цієї людини хтось презирливо кидав: "Тамбовський вовк тобі товариш!", то у відповідь чув щось на кшталт: "По-перше, не вовк, а Койот, а по-друге,

так, товариш, дуже хороший товариш".

Койот Тамбовський та Індіченька Ряба зустрілися в Харкові, будучи студентами університету. Результатом знайомства стали їхній шлюб і поява Бізончика Солом'яного (який у свідоцтві про народження був записаний як Сергій Васильович Трамп). Бізончиком він був названий неофіційно знов-таки з патріотично-ностальгічних міркувань. Коли цей новонароджений незабаром доріс до віку, коли міг сприймати дитячі казочки, і з'ясувалося, що його улюбленим персонажем є солом'яний бичок із української народної, то до його прізвища додався прикметник Солом'яний. Адже українські бички та американські бізончики є, можна сказати, родичами, бо зоологи зарахували і тих і других до однієї біологічної родини Bovidae.

І от якось молодята з малюком випадково побували за чарівними дверима, оббитими чорним дерматином. Це трапилося так. Койот Тамбовський й Індіченька Ряба вихідного дня гуляли на лоні природи західної околиці Харкова із крихіткою Бізончиком. Раптом порив вітру зірвав з дитяти панамочку й закинув у чагарник. Молодий батько поліз у колючі кущі за головним убором немовляти й із подивом виявив там двері...

У Терентопськім королівстві їм так сподобалося, що вони переселилися з Харкова до Терентопії. Там Бізончик Солом'яний виріс, одержав освіту й став бібліотекарем у бібліотеці імені Сіда Ахмета Бен-Інхалі.

Зараз він – тридцятирічний інтелігент в окулярах, краватці, строгому костюмі, а також, за індіанською традицією, у пір'ях на голові, з кісками у волоссі та з живописом на обличчі.

(– Оп! – вигукує раптом Ліва півкуля авторського мозку. – Тут я тебе, Авторе, ловлю на помилці!

– Якій? – дивується Автор.

– Ти кажеш, що в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятому році йому тридцять років. Тобто народився він у тисяча дев'ятсот шістдесят п'ятому. А в попередньому абзаці – що за дверима, оббитими дерматином, він опинився ще малюком.

– Так. І в чому помилка?

– А в першій частині цього так званого епосу, чи то пак у першому щосі, ти повідомив, що ці двері були оббиті дерматином в тисяча дев'ятсот сімдесят третьому році, а до того були просто дерев'яними без оббивки. Отже, коли Бізончик був малям, дерматину там ще не було.

– Ой, дійсно, помилився! – визнає Автор. – Проявив неуважність. Приношу читачеві вибачення і прошу вищезазначене речення читати так: "Потім молодята з малюком випадково побували за чарівними дверима, в ті часи ще не оббитими чорним дерматином". Спасибі, Ліва, що помітила цей ляп і підштовхнула мене вчасно його знешкодити. Але не здивуюся, якщо скрупульозний, уважний і педантичний читач знайде в цьому розгонистому писанні й інші мої ляпи. Бо важко за всім встежити і не допустити неуважності.

Навіть великі письменники-класики іноді, так би мовити, "грішили" тим же.

Наприклад, Е. Т. А. Гофман в романі "Еліксири сатани" через неуважність називає одного персонажа у другому розділі другої частини Альбертом, а в наступних – Йоганном. А М.В. Гоголь в "Повісті про те, як посварилися Іван Іванович з Іваном Никифоровичем" через неуважність називає одного персонажа в першому розділі Антоном Пупопузом, а в шостому розділі – Антоном Голопузем. А Грицько Основ'яненко в оповіданні "Званий вечір" через неуважність одну героїню називає то Улитою Потапівною, то Уляною Потапівною, а то навіть і Меланією Микитівною. А Ф.М. Достоевський у романі "Підліток" через неуважність називає одну даму в першій частині Дариною Онисимівною, а в третій частині – Настасею Єгорівною. І він же в романі "Ідіот" – одного персонажа в третьому розділі третьої частини поручиком Моловцовим, а у четвертому розділі – Курмишевим. А М.А. Булгаков у повісті "Собаке серце" через неуважність називає одну людину в п'ятому розділі Климом Чугункіним, а у восьмому розділі – Климом Чугуновим. І такі приклади можна продовжувати. Якщо навіть такі генії через неуважність допускали ляпи, то і мені – не генію – це можна пробачити, закінчує виправдання Автор Терентопських хронік.)

Про те, чому цього інтелігента називають "майонезом", Автор уже розповідав у першому розділі, то пак у першому щосі цієї книги, і тут повторювати не буде; якщо читач забув, нехай ще раз туди загляне. У такого екзотичного бібліотекаря читачі найбільше полюбують брати твори вже згадуваних Фенімора Купера, Майн Ріда, Карла Мая, й тому подібні книги...

Щодо пенсіонера Іллі Шнапса.

Ілля Шнапс – жвавий і спритний не за роками (а йому вже за вісімдесят) пенсіонер і директор музею імені самого себе – у минулому був найпопулярнішим банщиком у Жорикбурзі, банщиком-стахановцем...

– А що, невже й у цім королівстві був стахановський рух?! – дивується Ліва півкуля авторського мозку.

(Якщо серед читачів цього незрівнянного твору є суб'єкти настільки малоерудовані, що їм зовсім невідоме поняття "стахановець", то Автор таких читачів змушений послати на... саме так – на сторінки енциклопедій, де викладені пояснення).

Крізь двері, які зв'язують Терентопію з Великим Світом (так жителі королівства, нагадує Автор, називають наш із тобою, безцінний читачу, світ) терентопці таємно відвідували Харків і його околиці, і на відміну від харків'ян, які про сусідню Терентопію нічого не знали, мали уявлення про харківські моди й звичаї, і запозичили деякі харківські віяння. Так, коли майже шістдесят років тому в Харкові був у моді стахановський рух, модне слівце "стахановець" потрапило й у королівство. Жителі країни приліплювали це прізвисько до своїх співгромадян на власний розсуд, коли жартома, а коли всерйоз, іноді по-дружньому, іноді офіційно.

У Жорикбурзі, наприклад, городяни нагородили в різний час офіційним титулом стахановця натурника Ксенофонта Кукарікидзе, православного патріарха Савелія Другого, незалежного дегустатора алкогольних напоїв Ю.Ю. Наливайка, популярного банщика Іллю Шнапса, й деяких інших.

Стахановець Ілля Шнапс любив не тільки серйозну музику. Ще він любив крутитися. Не в смислі - здійснювати обертовий рух, а в смислі - заробляти хороші гроші. Навіть вийшовши з лазні на пенсію, цей шустрый старий не загруз у заслуженому відпочинку, а став гарувати (без відриву від пенсійних виплат, звичайно) у якості директора квартири-музею популярного банщика Іллі Шнапса. У цьому музеї, створеному із власної квартири, стахановець працював не тільки директором, але й головним експонатом, а його дружина Марта Онисимівна - білетером і екскурсоводом.

- Подивіться ліворуч, - говорила наприклад вона здійснюючим екскурсію квартирою стахановця. - Перед нами розстеляється підвіконня, власноручно пофарбоване Іллею Аристарховичем, а на підвіконні розкинулися горщики з мальовничими заростями гострого червоного перцю, вирощеного самим Іллею Аристарховичем. Бажаючі можуть недорого купити насіння цього сорту, уподобаного самим популярним Шнапсом...

І вона продавала насіння у маленьких паперових пакетиках.

- А тепер обернемося праворуч. Праворуч, за мальовничим кухонним столом розкинувся сам популярний банщик Ілля Аристархович Шнапс у процесі поглинання їжі. Як ви бачите, знаменитий стахановець поглинає смачний, ароматний, висококалорійний борщ, рецепт якого бажаючі можуть придбати за майже символічну плату...

І продавала рецепт, роздрукований на друкарській машинці "Любава" за допомогою копівки на декількох шарах паперу.

- Зверніть увагу на замислений погляд ветерана, який без відриву від борщу щось обмірковує. Особливою замисленістю вражає погляд лівого ока. Можливо, у цей момент у черепі ветерана циркулюють спогади про трудові подвиги в парильні. Прошу стахановця руками не мацати...

От так, навіть у процесі насичення себе борщем, шустрый старець заробляв гроші. Більше того, гроші йшли до нього навіть уночі, коли він не шкодуючи сил спав. Адже уві сні він хropів. І хropів не аби як, на галай-балай, а хropів артистично, навіть віртуозно, чим приводив у захват знавців і цінителів художнього хropa. Тому Марта Онисимівна стала продавати квитки й на нічні "концерти" сплячого стахановця, що також вносило фінансову лепту в сімейний бюджет...

Що ж стосується лазні, де цей ударник порався до пенсії, то їй незабаром було присвоєно його ім'я, тобто тепер вона називалася Лазнею імені Стахановця Іллі Шнапса. І фасад її прикрашає меморіальна дошка, котра повідомляє, що от такий стахановець тут, мовляв, здійснював трудові подвиги.

Щодо касира Грошенятка.

Як читач уже знає, Грошенятко - чоловік невеликий на зріст. Не карлик, не ліліпут, не гном, а просто низький. Як то кажуть, куцан, або ж курдупель, або ж коротун. А є ще слова "шкет" і "шибздик". Вічно скуйовджений, майже завжди неголений гостроносий брюнет сорока трьох років. Має дружину (на голову за нього вище) і двох синів.

Іноді прізвища людей збігаються з їхньою професією. Наприклад, у Жорикбурзі був пожежник Джордано Попелюшко. Його прізвище походить, зрозуміло, від слова "попіл". Попіл – наслідок горіння, а пожежник – борець із горінням. Втім, і його ім'я у зв'язку з подією, що трапилася 17 лютого 1600 року в Римі на Кампо деї Фйорі (Площі Квітів), викликає асоціацію з горінням.

А ще жила не дуже давно в Жорикбурзі ж людина Ю.Ю. Наливайко (уже не живе: цироз печінки). Деякі вважали його просто п'яницею, а інші – незалежним дегустатором алкогольних напоїв, дегустатором-стахановцем (тепер у столиці, завдяки цим іншим, є вулиця Стахановця Наливайка). Тобто знову бачимо відповідність діяльності людини до її прізвища.

Або мешкав у столиці також такий собі Парфен Цугундер. Він працював у міліції слідчим. Вираз "узяти на цугундер" означає "посадити у в'язницю". Внаслідок роботи Парфена дійсно деякі правопорушники опинялися за ґратами. Тобто й у цьому випадку професія виявилася відповідною до прізвища.

Або взяти начальника жорикбурзької міліції генерала Антона Петровича Бобика. Його прізвище теж можна вважати дещо співпадаючим із його професією. Бо словом "бобик" у Советському Союзі називали зокрема міліцейські автомобілі (ну, не офіційно, а в якості, так би мовити, народного жарту).

От і прізвище Джульєта Дездемоновича збігалось із професією, тому що працював він касиром, тобто об'єктом роботи були гроші.

- Дивне в нього ім'я: Джульєт Дездемонович, – каже Ліва півкуля авторського мозку.

- Так, ім'ячко рідке для чоловіки, – погоджується Права.

За таким іменем неважко здогадатися, що тато й дідусь касира були шанувальниками творчості Шекспіра. Коли бабуса була при надії (тобто тоді, звичайно, майбутня бабуса, молода жінка), дідусь (майбутній, молодий), чомусь упевнений що народиться дівчинка, підібрав дитині ім'я Дездемона. Та народився син. Щоб не відмовлятися від гарного Шекспірівського імені, дід назвав пацана Дездемоном. Коли Дездемон виріс, одружився й зробився кандидатом у батьки, історія повторилася. Його син став зватися Джульєтом Дездемоновичем... Втім, читач, можливо, й сам здогадався, без пояснень Автора.

Касир Джульєт Дездемонович Грошенятко був знайомий із драконом Інокентієм Карловичем більш, ніж інші люди-жорикбуржці, оскільки саме Грошенятко привозив гірчичнопечерному екскурсоводові зарплату. Взагалі-то доставка получки додому співробітників – практика для туристичного агентства "Рятівна Бджола" не типова. Співробітники самі приходили за жалуванням до каси, але для Інокентія Карловича адміністрація цієї організації зробила виключення.

Причина наступна: після того як дракон улаштувався на роботу й чесно пропрацював місяць, він, як і інші співробітники, в день зарплати явився в офіс "Рятівної Бджоли"; але офіс був настільки не розрахований на драконячі габарити, що коли крилатий екскурсовод сунувся до каси, то мимоволі подряпав шорсткою шкірою

шпалери, перекинув хвостом тумбочку й ледве не знищив головою люстру. Із цього випливало, що видавати йому гроші там же, де і його колегам, незручно. На вулиці, під поглядами проходячих повз роззяв, це робити несподобалося. Залишився останній варіант – доставляти зарплатню просто в Гірничні печери.

Що й став проробляти щомісяця касир Грошенятко. Для цього Джульетові Дездемоновичу був виділений службовий велосипед "Україна", виготовлений у 1982 році на ХВЗ, тобто Харківським велосипедним заводі імені Петровського. І от уже вісім років цей традиційно неголений кремезний коротун навідується до інтелігентного дракона із приємною для того місією.

Опинившись у гарній печері й віддавши гроші, касир не поспішав віддалятися. Він любляв неквапливі бесіди з розумним співрозмовником. Дракон напував його чаєм, звареним за власним рецептом, грав йому на клавесині й навіть читав свої рукописи. Тому ніхто, крім, звичайно, інших драконів та люмбрикуса Гавриїла Святославовича, не знав цього екскурсовода так добре, як Грошенятко.

Щодо Акмуса.

"Акмус" – це не прізвище, не ім'я й, тим більше, не по батькові. Це псевдонім. Справжнє ім'я єдиного терентопського льотчика – Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько. Але оскільки чарівник уважав, що словосполучення "маг Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько" вимовляти довго й незручно, не кожен може правильно запам'ятати та виговорити, та й таке прізвище трохи комічне, тож він вирішив назватися яким-небудь коротким, гарним і загадковим псевдонімом.

Кілька днів тасував буквосполучення, але жоден варіант його не влаштовував цілком. І от, побачивши, що в холодильнику закінчилася ковбаса, чарівник узяв сумку, і пішов у продуктовий магазин...

– Чарівник – у магазин?! – здивовано викликає Ліва півкуля авторського мозку.

– У магазин. А що тут такого? – не розуміє цього подиву Автор.

– Але він же чарівник! Навіщо чарівникові ходити в магазин і платити гроші, якщо він за допомогою магії може створити ковбасу просто, так би мовити, з повітря!

– По-перше, витрачати дорогоцінну магичну енергію на виготовлення елементарної ковбаси, яку можна просто купити в магазині, так само безглуздо, як забивати цвяхи, вдаряючи по них не молотком, а коштовним великоднім яйцем роботи ювелірів Фаберже, – відмахується Автор, – а по-друге, ковбаса, створена з повітря, не така смачна й поживна, як магазинна.

(До слова, деякі терентопські чудотворці дійсно експериментували з перетворенням на ковбаси різноманітних речей і речовин. Наприклад, чарівник Леонід Піщепромов (нині вже покійний) у 1971 році винайшов магичний спосіб перетворювати на ковбасу туалетний папір (такий що не був у використанні звичайно). Але такі чарівні відкриття не знайшли практичного застосування, бо люди, включно із самими чарівниками, бажали їсти ковбаси, виготовлені без усякої магії з натурального м'яса.

До речі, на відміну від Терентопського королівства, у Советському Союзі в часи вищезгаданого експерименту Піщепромов туалетний папір був ще більшим

дефіцитом, аніж ковбаса, через що советські люди для сортирних маніпуляцій використовували зазвичай газети, чи сторінки з журналів або книжок, ретельно їх зжимаючи попередньо для додання більшої м'якості. Тож там могло бути затребуване протилежне перетворення. Але, по-перше, терентопське законодавство суворо забороняє терентопським магам здійснювати серйозні чудеса у Великому Світі, а по-друге, жодному з чудотворців королівства навіть на думку не спадало працювати над створенням заклинання, що перетворює ковбасу або щось таке на туалетний папір. У самій же Терентопії такого дефіциту не було ще з початку XX сторіччя, коли маг Карпо Короп винайшов заклинання для перетворення дерев'яних колод на рулони паперу, зокрема і туалетного, а маг Лев Заєць – заклинання для швидкого росту дерев.)

Отже, прихопивши сумку, він пішов у магазин, продовжуючи придумувати псевдонім. Мигнула думка: а що, якщо у якості найменування взяти яке-небудь звичайне слово, перевернене задом наперед. От, наприклад, я жадаю купити ковбасу. А що вийде, якщо перевернути слово "ковбаса"? Еее... Асабвок. Хм. Схоже чи то на "оса – бог", чи то "я – совок". Ні, це може відлякнути від мене клієнтів. Або от у мене в руці сумка. А як буде "сумка" задом наперед? А...к...м...у...с. Акмус?... Акмус... Акмус! Це ж те що треба! І коротко, і красиво, і загадково! Буду Акмусом!

Отак виник псевдонім чудотворця. Правда, в слові "сумка" наголос на букву "у", а в псевдонімі Акмус – на "а": так, на смак чародія, красивіше.

Він мріяв носити бороду для солідності, але змушений був голитися, бо борода зростала не прямо вниз, а кудись набакир, і виходило не солідно, а кумедно; а смішним бути не хотілося.

Крім іншого, громадським обов'язком Акмуса було забезпечувати безперебійну роботу жорикбурзької магоелектростанції.

Читач напевно помітив, що жителі Терентопського королівства користувалися електрикою. Справді, у цій країні були електростанції та електромережі. І гідроелектростанції, і вітрові та теплові. Сонячних та атомних поки що не було. Тамтешні електростанції були невеликі, значно менші за найбільші електростанції Великого Світу. Крім того, були електростанції, яких у Великому Світі немає, і, може, і не буде. Це так звані магоелектростанції. У двадцятих роках XX століття їх винайшли спільно інженер Роберт Журавельченко і чарівник Максим Шумейко.

Електростанції виробляють електрику, як правило, завдяки обертанню турбін. У гідроелектростанціях турбіну обертає потік води. У вітрових – потік повітря. У теплових та атомних – потужний струмінь пари. Без обертання турбін працюють сонячні електростанції. Вищезгадані винахідники придумали спосіб обертати турбіни не водою, не повітрям і не парою, а магією. Журавельченко сконструював турбіну без лопатей, а Шумейко придумав заклинання, під дією якого турбіна могла обертатися безупинно цілий місяць, після чого її слід було знову зарядити на обертання повторенням заклинання. Такі електростанції були збудовані у всіх містах королівства, і навіть у великих селищах. У кожному з них був маг, який повинен раз на місяць приходити на станцію і вимовляти убік турбіни відповідне заклинання. Так от у Жорикбурзі таким

магом і був тепер Акмус.

Щодо коваля й механіка Вакули Нетребенька.

До того, що говорилося про цього майстра в попередніх розділах, Автор отут додасть, що якимось Вакула Охрімович, крім іншого, винайшов і виготовив механічний камінь. Хтось робить механічних собак, хтось – механічних птахів, хтось – механічних риб... а Нетребенько змайстрував механічний камінь. Собаки можуть бігати, птахи літати, риби плавати, а камені вміють лежати. Механічний камінь Вакули Нетребенька вмів лежати так натурально, що його важко було відрізнити від справжнього. Крім цього механічний камінь умів бігати, літати й плавати, але це, як нині говорять, бонус, додаткові опції. Головне його призначення – лежати.

Карел Чапек у своєму творі "Путівник залаштунковим світом" написав зокрема, що на сценах чеських театрів як статисти масовки часто-густо виступали солдати-українці. Вакула Охрімович не був солдатом, але був українцем, що любив театр, особливо оперний, і що з'являвся там не тільки в залі в якості глядача, але іноді й на сцені в якості статиста. Наприклад, у вигляді ламанцького простолюдця в балеті "Дон Кіхот" Мінкуса, або київського простолюдця в опері "Руслан і Людмила" Глинки.

Автор зауважить ще, що Вакула Охрімович був потомственным ковалем. Кували залізо і його батько, і дід, і прадід. Коли в Охріма Нетребенька народився син, цей майстер вирішив, що немовля теж стане ковалем, згідно з сімейною традицією, а значить треба йому дати відповідне ім'я. А завдяки Миколі Васильовичу Гоголю найбільш ковальським стало ім'я Вакула (незважаючи що походить воно від грецького Буколос, котре означає в перекладі не Коваль, а Пастух). Так Охрімович і був названий.

* * *

Не дуже великий двоповерховий будинок міського суду, фасад якого прикрашений барельєфами у вигляді популярних терентопських катів із часів короля Мирополка, тобто з XVI сторіччя, до 1915 року, епохи Жорика Сьомого (коли цей дім був побудований), розташовано на вулиці Плоских Кішок. На тій же вулиці, де й туристичне агентство "Рятівна Бджола", співробітниками якого були хвостатий екскурсовод з Гірчичної печери й касир Грошенятко. Проте роздивитися обличчя барельєфів неможливо, бо всі кати зображені в масках.

- А звідки пішла ця дивна назва вулиці? – запитує Права півкуля авторського мозку.
- Може, на ній автомобілі часто давили кицьок?

- У тебе погана пам'ять, колего, – викриває сусіда по черепу півкуля Ліва. – У частині "Замах на подвиг" повідомлялося ж, що напроти туристичного агентства "Рятівна Бджола" мав місце пам'ятник у вигляді Льюїса Керролла, який розплющує трьох кішок за допомогою качалки. Очевидно, назва вулиці пішла від тварин, з котрими так жорстоко повівся англійський казкар.

- Так, – каже Автор. – До тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятого року вона називалася Нечистою вулицею. До середини дев'ятнадцятого сторіччя там дійсно після дощів було не чисто, а брудно. Але коли вулицю забрукували, назва стала неправдивою.

А в тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятому році до рук дочок короля Жорика Дев'ятого

й королеви Зінки Одинадцятої – двох принцес, яким тоді було сім і дванадцять років, – потрапив чотиритомник творів Льюїса Керролла. Батьки подарували старшій принцесі на день народження, а вона давала читати й молодшій сестричці.

Це були терентопські переклади писань дотепного оксфордського диякона, прекрасно видані мізерноградським видавництвом "Нонсенсизм". До першого тому ввійшли три повісті про пригоди Аліси в Підземеллі, в Дивокраї і в Задзеркаллі (причому були представлені різні варіанти перекладів, бо ці казки неодноразово перекладалися терентопською мовою, і укладачі чотиритомника зібрали їх усі). До другого тому – віршований епос "Полювання на Снарка" (також представлений у декількох перекладах), поеми, вірші та п'єса "La guida di Bragia" (теж частково віршована; на жаль, решта п'єс, написаних Керроллом у молоді роки, не збереглися). До третього тому – роман про ельфів "Сильві та Бруно" (обидві частини). До четвертого – оповідання, казки, памфлети, задачник "Історія з вузликами", ігри, загадки, головоломки, "Щоденник подорожі в Росію", статті, та листи. У кожному томі, крім писань самого Керролла, є численні примітки та коментарі перекладачів і літературознавців. Проте це видання його творів не є повним, адже до нього не потрапили зокрема наукові праці з математики та логіки.

Більшість писань Керролла на той час ще не були перекладені ані українською, ані російською мовами. А терентопські переклади вже були. Англійські книги потрапили до Терентопії безпосередньо з Англії. Пересічні советські люди в ті часи не могли запросто їздити в так звані капіталістичні країни, бо були "холодна війна" та "залізна завіса". А терентопські чарівники могли собі таке дозволити, бо володіли гіпнозом та іншими надприродними вміннями, завдяки чому так впливали на советських митників та прикордонників, що ті пропускали їх крізь кордон без розговорів. (Вище Автор сказав, що магам підпільного королівства заборонялося творити чудеса у Великому Світі. Але мова про чудеса серйозні, як наприклад перетворення. Однак гіпноз, телепатію й телекінез терентопці не вважали серйозними чудесами, бо ними володіють навіть деякі екстрасенси Великого Світу, що не є магами. Тож на такі дії терентопських чародіїв заборона не поширювалася.) От чудотворці-мандрівники й привозили в рідне королівство всілякі закордонні сувеніри, зокрема й книжки, що не були видані у ССРСР. Серед яких й деякі твори Льюїса Керролла.

Принцесам сподобалися всі ці його писання, у тому числі й листи до знайомих дітей, у яких Керролл викладав смішні, забавні й парадоксальні нісенітниці. Крім інших, була там історія про трьох кішок, яка починалася так:

"... Троє невідомі постукали до мене у двері й попросили їх впустити. Як ти гадаєш, кого я побачив, відкривши двері?"

"Нізащо не здогадаєшся! Трьох кішок! Хіба не дивна історія? Кішки були драні, скуйовджені. Я схопив перше, що потрапило під руку (а потрапила мені качалка), щосили гепнув по кішках і розчавив їх на корж! Так їм і треба!"

"Якщо ви здумаєте стукати в мої двері, – сказав я кішкам, – я гамселитиму вас по голові". Мені здається, я повівся з ними чесно...

... Кішки стали плоскими-плоскими, як засушені квіти, але я не залишив їх лежати на землі. Ні! Я підняв їх і взагалі намагався поводитися з ними якомога більш запобігливо. Замість спальні я запропонував їм портфель. У звичайнім ліжку їм було б незручно: адже вони стали такими тонкими. Але між аркушами промокального паперу кішки почували себе нагорі блаженства. Замість подушки я запропонував кожній кішці перочистку..."

І далі Керролл викладає забавні фантазії про життя в його домі плоских кішок.

(До речі, у 1984 році в Україні було створено мультфільм "Твій люблячий друг" – студія "Київнаукфільм", режисер Олена Барінова – екранізацію декількох листів Керролла. Є там і історія про трьох кішок. Але там вони не плоскі, а звичайні; відсутня сцена їхнього розчавлення. Очевидно, мультиплікатори побоюлися, що розплющення звірят – це поганий приклад для дитинчат-глядачів.)

Ці плоскі муркотили так сподобалися двом юним терентопським принцесам, що вони попросили тата їх як-небудь увічнити. Жорик Дев'ятий, люблячий батько, якому важко було відмовити його "янголяткам", запропонував мерові Жорикбурга перейменувати вулицю Нечисту на вулицю Плоских Кішок. Це, мовляв, смішніше. Взагалі, зауважив король, приязно поплескуючи градоначальника по плечі, керівники повинні опікуватися, крім іншого, і здоров'ям народу. А для здоров'я, за твердженням медиків, дуже корисні веселощі й сміх; а смуток і сум – навпаки. Отже, глави держав і міст повинні, крім іншого, прагнути до того, щоб на їхній території було більше вулиць і майданів із веселими назвами та смішних статуй. Як каже народна мудрість: кашу маслом не переборщиш... Чи, може, борщ кашею не перемаслиш? Чи масло борщем не перекашиш? Загалом, щось таке. Мер погодився, і перейменування відбулося. А потім був установлений і пам'ятник розчавленню класиком киць, що як би пояснює походження нової назви вулиці.

Цей топонім, додає Автор, є далеко не єдиним у Жорикбурзі, названим на честь літературних героїв. Наприклад, той майдан, де містяться міська ратуша та елегантна шибениця, носить ім'я Панурґа, одного з головних персонажів веселої епопеї "Гарґантюа та Пантаґрюель" дотепного Франсуа Рабле. Панурґ в перекладі з грецької мови означає – Хитрун, Спритник.

Та й ця скульптура напроти агентства "Рятівна Бджола" була не єдиною на вулиці Плоских Кішок. Напроти барельєфистого фасаду міського суду також споруджений пам'ятник. Кінна статуя короля Жорика Сьомого.

– Ну, це не настільки оригінально, як розплющення котів, – зауважує Ліва півкуля авторського мозку. – Вже чого-чого, а металевих вершників, а також кам'яних та інших, скрізь хоч греблю гати. У десятках, а може й сотнях міст є статуї монархів і полководців, що сидять верхи на конях.

– Нічого подібного! Не знаєш, так і не кажи! – гаркає Автор. – Саме навпаки!

– Що навпаки? – не розуміє Ліва.

– У цьому випадку – навпаки: не монарх сидить на коні, а...

Доведеться ще на хвилинку відволіктися від основного сюжету, щоб торкнутися

історії створення цього оригінального пам'ятника. В 1916 році жителі Жорикбурга вирішили ввічнити в бронзі образ терентопського монарха Жорика Сьомого, що панував у той період. Відомий скульптор Ієронім Вносіколупайченко виліпив за фотографією короля маленьку модель майбутнього пам'ятника й приніс у Королівський замок, аби той що ввічнюється оцінив своє зображення. Але Жорик Сьомий був шанувальником нестандартних рішень, тому задум скульптора його засмутив:

- Ну от, знову скульптура короля верхи на коні! Скільки можна! У Жорикбурзі вже є пам'ятники з такою композицією. І Жорику Четвертому, і Жорику П'ятому, і Жорику Шостому. А скільки їх в решті світу! Куди не сунешся – король на коні, король на коні, король на коні! Суцільні мідні вершники! Невже не можна придумати щось свіже, оригінальне, незвичайне?!

- Що, наприклад? – знизав плечима скульптор.

- Що, наприклад? – обернувся король до свого радника, герцога Єрофія на прізвисько Хитросплетена Звивина.

- Наприклад, коня верхи на королі, – машинально випалив той, витираючи об доспіх вийнятий із ніздрі ніготь.

- Ха-ха-ха, – залився монарх, плескаючи в долоні. – От це дійсно свіжа ідея. Такого пам'ятника напевно ще ніде немає. Ми будемо перші!

- А чи не принизить така композиція Вашу Величність? – засумнівався Вносіколупайченко.

- Принизить, якщо опустити її в яму. А якщо підняти на постамент, то, навпаки – вознесе. Валяй, ліпи, не сумнівайся!

Так виникла екстравагантна скульптура напроти недавно побудованого будинку міського суду. Король зображений осідланим, він стоїть рачки, а кінь, котрий сидить на ньому, задумливо вказує кудись удалину переднім правим копитом.

От на цю вулицю, до будинку напроти цього потішного пам'ятника притупали делегати від Стайні Опері та Балету.

У стіні, з якої випинаються мінеральні кати, Іполит Четвертий відкрив двері, настільки великі, що навіть дракон міг увійти не пригинаючись і не стискаючись, і вштовхнув усередину так званого віртуоза Траляляліні. За ним туди ж впровадилися сам брутальний патріарх, дракон Інокентій Карлович (із Гавриїлом Святославовичем у кишені), касир Джульєт Грошенятко, маг Акмус, механік Вакула Нетребенько, пенсіонер Ілля Шнапс, бібліотекар Бізончик Солом'яний і лицар Річард Левове Копито...

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ДРУГЕ. Державні Двері

- Дослухайтеся, добродію, до моєї поради: дочекайтеся потягу, що одинадцятої тридцять; він прямує до Лондона; а ондечки й зал очікування є.

Льюїс Керролл, "La guida di Bragia".

Вирушу найближчим потягом... Тільки б не виявилось занадто пізно!

Карел Чапек, "Телеграма".

21 вересня 1995 року.

Після розмови біля моргу Варлаама Онікійовича Папірусюка із чарівником-ясновидцем Глібом Любомировичем Цвяхом та від'їзду чарівника в Королівський замок, слідчий вирішив податися до Великих Дрібок. До цього його спонукали приблизно такі міркування:

Певно, викрадення драконячого яйця, виконане покійним Бандюгою, було задумано якимось таємничим прибульцем із Великого Світу: мало ймовірно, щоб ця штука знадобилася комусь із терентопців, для яких драконяче майно – табу. А якщо яйце потрапило до рук хапуги з Великого Світу, то він напевно спробував якомога швидше повернутися із цим скарбом у Великий Світ. Для цього йому треба потрапити з Жорикбурга до Державних Дверей, що біля Великих Дрібок. Потрапити з нинішньої столиці в колишню можна або на таксі, або на попутці, або на потязі вузькоколійки. На таксі долати таку дистанцію дуже дорого, автомобілів у королівстві відносно небагато й попутний можна прождати кілька годин, а на попутному возі, запряженому волами, або кіньми, чи ще якими їзовими бестіями, тягтися надто довго. (Якщо читач не володіє латинською мовою, то для такого Автор перекладе: *bestia* – звір, тварина).

Той факт, що прибулець зустрівся з Бандюгою й одержав від нього яйце на залізничному вокзалі за кілька хвилин до відправлення потягу до Великих Дрібок, що ту інформацію чарівник Цвях добув із трупа Бандюги за допомогою ясновидіння, свідчить про вибір прибульцем останнього варіанта переміщення. Цією гілкою вузькоколійки ходить тільки один потяг, який відправляється з Жорикбурга в 9.00, у Великі Дрібки прибуває близько полудня, а потім рушає в 14.00 з Великих Дрібок і близько 17 годин приходить назад у Жорикбург. Виходячи із цього, можна припустити, що 19 вересня близько полудня прибулець із драконячим яйцем дістався потягом Великих Дрібок й попрямував до Державних Дверей для виходу у Великий Світ.

Але відомо, що Жорик Дев'ятий дізнався про викрадення дев'ятнадцятого ж вересня приблизно о десятій сорок п'ять (тобто коли прибулець наближався до Великих Дрібок), перебуваючи в Гірчичній печері у дракона Інокентія Карловича, і відразу зателефонував до управління жорикбурзької міліції. Жорикбурзька міліція вмент послала телеграму великодрібкинській міліції, і та прожогом установила біля Державних Дверей пост, незважаючи на заливну зливу, про що терміново повідомила відповідною телеграмою. Виходить, коли прибулець із контрабандою, то пак яйцем, опинився у Великих Дрібках, біля Державних Дверей уже була міліцейська митниця, що перевіряла багаж виходячих з королівства. Можливо, спілкування із цими постовими дасть інформацію, яка допоможе повернути украдене, вирішив Варлаам Онікійович.

Поруч із цегляним моргом була жовта телефонна будка з місцями облупленою фарбою й цятками іржі. Папірусюк увійшов, набрав номер генерала Бобика й повідомив начальника про своє рішення. Антін Петрович дав Варлааму Онікійовичу "добро" на відрядження до колишньої столиці й запропонував надіслати автомобіль. Детектив

заперечив, що немає необхідності витрачати казенне паливо, що він прекрасно добереться потягом. Потім Варлаам Оникійович впровадився у вагон трамвая й поїхав у ньому до вокзалу.

У цьому трамваї на ймення "Бичок" працював легальний злодій Богдан Топець (кличка Горбок). Пильно вдивляючись у маніпуляції Горбка, слідчий переконався, що той трудився чесно, тобто замість віртуозно витягнутих з кишень і сумок громадян предметів він вкладав туди візитні картки з адресою салону "Золоті Пальці", щоб обікрадені могли за скромну плату одержати назад украдене. Тому полковник не став відволікати трамвайного трудівника від роботи...

Будинок залізничного вокзалу не великий, але симпатичний, почасти салатного, почасти кремового кольору. Своїм виглядом він натякає, що архітектор найбільше поважав два стилі: бароко й конструктивізм. Тому в проекті змішав обидва. На майдані перед вокзалом, від якого розходяться п'ять вузькоколіїних гілок, споруджено невидимий пам'ятник символу столиці...

- Невидимий пам'ятник? Зачарований, чи що? - заінтриговується Ліва півкуля авторського мозку.

- Ні, не зачарований, а просто дуже маленький, майже мікроскопічний. А оскільки він стоїть на високому постаменті, то громадяни, що ходять унизу, його не бачать. Щоб його роздивитися, треба видратися на постамент із збільшувальним склом, - відповідає Автор.

- Дивний пам'ятник! - дивується Ліва. - А чо...

- Плювати на пам'ятник! - перебиває нетерпляча Права. - До біса пам'ятники, не до них, не відволікайтеся на дрібнички, треба ж скоріше довідатися, де украдене яйце й хто цей підступний прибулець, організатор викрадення!

- Ну, ні, на це не розраховуй! - вигукує Автор. - Бач, яка шустра вишукалася! Я пишу не якесь куце детективне оповіданнячко, де - ой! бах! трах! - і злочинця швидко знешкодили, не пройшло й десятка сторінок. Ні, я пишу як би, м'яко висловлюючись, епос. А епос - штука громіздка, розгониста, багат шарова, нашпигована безліччю фактів, сюжетів і подробиць. Тому запасися терпінням, бо розгадки яєчної таємниці, а також таємниці іншого викрадення, ти довідаєшся не так скоро, як тобі хотілося б. Мені поспішати нікуди. Я поставив за мету познайомити безцінного читача з новою для нього територією, з культурою й історією невідомого народу, а детективна лінія - справа, у загальному, можна сказати, другорядна.

- А яке інше викрадення ти тільки-но згадав? - ловить Автора на слові півкуля Ліва.

- Ой, прохопився завчасно, - ляскає себе пальцями по губах Автор. - Слово не шмаркля, вилізло - не витреш, як кажуть терентопці. Так, за двадцять сім днів після подій цього розділу трапиться ще одне безпрецедентне викрадення.

- А що украдуть? - цікавиться Ліва.

- Не лізь поперед батька в пельку, як могла б сказати своєму дитинчаті миша, побачивши kota, - обсмикує її Автор. - Прийде час - довідаєшся...

Отже, пам'ятник.

Пам'ятник Рятівній Бджолі був споруджений в 1895 році, коли вона ще вважалася мухою, за розпорядженням короля Жорика Сьомого...

- Закладемося, що я вгадаю ім'я скульптора! - самовпевнено заявляє Права півкуля.

- На що закладемося? - азартно погоджується Автор.

- На щигля! - пропонує півкуля.

- Згодний! Хто?

- Ієронім Вносіколупайченко.

- Проспорила, проспорила! - засміявся Автор. - Отримуй щигля!

Автор з бузувірською посмішкою на фізіономії наносить виграний удар нігтем вказівного пальця по власному черепу, у якому укрилася та що прогнала.

- Це щоб ти надалі знала, як сперечатися, не маючи точної інформації, - повчає мозкову півкулю Автор, кривлячись від болю й масажуючи пальцями вдарене чоло. - Якщо я згадував Ієроніма Вносіколупайченка як найвідомішого терентопського скульптора тієї епохи, то це не означає, що всі статуї в ті часи спорудив тільки він.

Цей пам'ятник створив не скульптор Вносіколупайченко, а Борис Левович Фаберштейн, який взагалі був не скульптором, а ювеліром. Саме він виготовив до того дорогоцінний шедевр за назвою "Бурштинова какашка, всіяна золотими мухами", а також інші коштовні й шикарні цяцьки.

Хоча спочатку замовлення на пам'ятник дісталось все-таки Вносіколупайченку.

Коли Ієронім Остапович Вносіколупайченко показав королю ескізи й маленьку модель майбутнього пам'ятника, глава держави проект схвалив і дав розпорядження будувати на майдані Рятівної Мухи солідний гранітний постамент - висотою 5 метрів, довжиною 4 метри, шириною - 3. (Майдан незабаром частково перейменують: замінять у назві Муху на Бджолу. А згодом, після будівництва залізниці й вокзалу, майдан стане називатися Привокзальним; що, втім, не приведе до зникнення імені Рятівної Бджоли з мапи столиці: так буде названий інший, новий майдан.)

Скульптор же у своїй майстерні, схожій на скляний ангар, почав ліпити глиняний прообраз майбутнього бронзового виливка - муху величиною більше коня. Вносіколупайченко за допомогою збільшувальної лінзи та навіть мікроскопа ретельно вивчив анатомію комах, і в скульптурі зберіг усі пропорції й деталі до останньої щетинки на лапках, до останньої жилки на крилах.

Перш ніж віддавати глиняну модель металургам-бронзоварам, щоб ті за нею зробили форму й відлили остаточний виріб, творець запросив монарха оцінити виліплене.

Коли він перед Жориком Сьомим зірвав зі скульптури покривало, король сплотив, зробив інстинктивно три кроки назад, узявся за серце й почав осідати на підлогу. І не дивно, адже муха, збільшена до розмірів більше кінських, виглядає жахливим чудовиськом, від виду якого холоне кров у жилах, волосся витягається за стійкою "стрункою", спиною тупцює череда мурашок, а серце миттєво емігрує в п'яти.

Коли герцог Єрофій Хитросплетена Звивина, котрий супроводжував главу держави

та був не настільки вразливим і відбувся тільки легким тремтінням й гикавкою, побризкав в обличчя сидячого на підлозі короля холодною водою, люб'язно піднесеною скульптором, монарх отямився й вимовив:

- Уффф... Ні, ну це... Бррр... Так... Ну й ну... Треба ж...

Коли ж Жорик Сьомий устав на ноги й отряхнув доспих, він додав:

- Ні, таких мух нам не треба. Раптом цей пам'ятник побачить людина із хворим серцем - їй же відразу жаба цицьки дасть! Ні-ні, в жодному разі.

- Як не потрібна! - засмутився великий скульптор. - Це ж символ нашої дорогої столиці! Це ж героїчна комаха, що врятувала вашого предка, Ваша Величносте! Скільки сил витрачено! Як же без неї! І постамент на майдані вже готовий! Тепер усе це - кроту під хвіст?

- Так, постамент... - замислився король.

- Пам'ятник гик Рятівній гик Мусі гик потрібний гик, - заговорив герцог Єрофій, - але гик не такий гик величезний, а в натуральну гик величину.

- Муха в натуральну величину? - перепитав Вносіколупайченко. - Але її ж ніхто не побачить, тим більше - на п'ятиметровому постаменті!

- До постаменту гик треба прилаштувати драбину, щоб бажаючі гик могли залізти й роздивитись, а біля поставити пункт гик прокату збільшувальних стекол. Захотів подивитися пам'ятник - узяв лінзу, заліз по драбині гик на постамент, і розглядай на здоров'я, - придумав мудрий герцог.

- Прекрасна ідея! - схвалив монарх. - І пам'ятник буде, і нікому не страшно. А цей жах анулюй.

- Штучна муха в натуральну величину - це не скульптура, а ювелірний виріб. Я не ювелір, я цього не вмію, - знітився скульптор.

Виготовлення мініатюрного пам'ятничка було доручено ювелірові Фаберштейну. За три тижні ювелір підніс королю монумент, на оксамитовій подушечці в атласній коробочці.

27 серпня 1895 року при великій скупченні народу Жорик Сьомий власноручно пригвинтив срібну муху посередині великого постаменту. Знизу в мухи стирчав відповідний гвинтик, а в граніті просвердлена дірка, в котру намертво була вколючена бронзова втулка з різьбою; от у ту втулку і був вгвинчений гвинтик мухи. А щоб муху не міг відгвинтити якийсь колекціонер малесеньких монументів, різьба гвинтика та втулки була змащена міцним клеєм, що щільно зафіксував штучну комаху на цьому величезному кам'яному, так би мовити, муходромі.

Аби люди, що видиратимуться на постамент заради споглядання мікропам'ятника, не падали через неуважність з такої височини, верх постаменту був обнесений по периметру поруччям. До постаменту була прикріплена залізна драбина на кшталт пожежних, а поруч поставлений кіоск - пункт прокату лінз. До обов'язку видавальника збільшувальних стекол входив і відгін від пам'ятника голубів та інших птахів за допомогою тичини з чучелом kota нагорі, адже, по-перше, птахи полюбляють дзьобати комах, а від постійного дзьобання навіть срібло руйнується, а по-друге, однієї краплі

пташиного посліду достатньо, щоб повністю накрити такий пам'ятник.

* * *

Пройшовши повз значний гранітний постамент із бронзовим відполірованим написом: "Рятівній Бджолі від жителів Жорикбурга", що на тому постаменті в той час бовванів замість штучної комахи якийсь натуральний чоловік, схилиючись із лінзою в руці, і повз кіоск із різного розміру й форми збільшувальними стеклами на будь-який смак, Папірусюк увійшов у будинок вокзалу й у касі придбав квитка на потяг до Великих Дрібок. Не купив, а одержав безкоштовно, пред'явивши касирові підписане й припечатане королем розпорядження надавати допомогу слідству, що той текст був у його блокноті, а також посвідчення слідчого.

До відходу потяга до Великих Дрібок було більш сорока хвилин. Щоб згаяти час, лисий худий полковник повітріщався на фрески пензля відомого живописця Мікеланджело Бутербродова, що ними був розписаний зсередини вокзальний купол. Там були зображені сцени з життя засновника міста, Жорика Четвертого. На одній фресці був подвиг Рятівної Бджоли: зігнутий над кресленнями король, кузен Олександр Мирополкович, що заніс над ним сокиру, та бджола, яка вдаряє Олександра в око. Бджола для солідності була завбільшки з курчати, а її політ прокреслений пунктирною лінією.

Потім детектив перекусив у вокзальному буфеті зимкукурою і варениками з м'ясом раків, та запив це свіжим капустяним соком.

Потім він почитав тексти на "Дошці оголошень". Це був довгий фанерний щит, пригвинчений до залізних рурок, уритих нижньою частиною у ґрунт, що до тієї деревинної площини усі бажаючі приклеювали свої об'яви. Там Папірусюк вчитав, крім іншого, й таке:

"Куплю слину перевертня, молоко русалки й лупу велетня для магічних дослідів. Тел. 07-13-99, з 13.00 до 15.00".

"Здам напрокат лицарський доспіх. Тел. 55-55-65. Запитати лицаря Геннадія з 311 кімнати".

"Обміняю телескопічний спис, що був у використанні, на повний комплект усіх номерів журналу "Гарнюнізм!" Тел. 55-55-65. Запитати барона Панаса з 307 кімнати".

"Найму башту з усіма зручностями в лицарському замку. Пропозиції надсилайте до запитання на адресу: Жорикбург, пошт. від. № 8, пред'явникові носової хустки з вишитими ініціалами "І. Б."".

"Обміняю серію сірникових етикеток зі зображеннями терентопських лицарських замків на серію поштових листівок із фотографіями ката Інкогнітечка з кремовими тортами. Конт. тел. 84-99-03. Для Максима Каламутного".

"Даю уроки гри на нервах. Безкоштовно. Шмокиконський замок. Покликати привида Васька".

"Редакції журналу "Буряківництво та гній" потрібні перекладач і переносник. Перекладач із білоруської мови на терентопську і переносник з 1 поверху на 2-й

меблів".

"Похоронне бюро "Бідний Йорик" пропонує новинку: "кришталеву" труну з плексигласу. Бездоганна прозорість гарантована. Вул. блазня Горохового 13. Тел. 66-69-99".

"Терміново куплю запчастини для авіамітли. До запитання, Жорикбург-7, феї Гризодубовій".

"Хто знайшов загублене людське око із сірою роговицею – прохання: принесіть його опівночі 8 жовтня на Старий міський цвинтар до могили Казимира Яничарова. Винагороду гарантую, зуб даю".

"Познайомлюся з милою цікавою дівчиною не нижче 2,5 метрів для серйозних відносин. Село Лисіжаки. Запитати велетня Корифеєва-молодшого".

"Зоологи й натуралісти! За помірну плату я вам покажучу, де раки зимують! Човнова станція. Запитати русалку Катю".

"Витатую на вашім тілі свій автопортрет за півціни. Подібність гарантую. Салон тату "Бджілка" у Ніздресвистівському провулку. Запитати Рубенса".

"Жорикбурзьке товариство альпіністів раніше повідомляло про намір ознаменувати двохсотліття від дня народження короля Жорика Шостого (4 жовтня 1995 р.) сходженням на Холодну Гору, що в місті Харкові, з поставленням на її вершині терентопського державного прапора, і заклиало приєднатися до цього заходу всіх бажаючих (тим більше що для скорення Холодної Гори не потрібні альпіністські навички й велика фізична витривалість, у крайньому разі її можна скорити за допомогою трамвая, автобуса, метрополітену, тролейбуса або таксі). Повідомляємо, що альпіністське товариство відмовилося від цього наміру, не через побоювання, що поставлення терентопського прапора може спричинити викриття нашої батьківщини (звичайно, харків'яни просто не второпують, що символізує це світло-коричнєве полотнище), а у зв'язку з тим, що ми просто не змогли визначити, у якому місці Холодної Гори знаходиться її вершина. У зв'язку із цим вирішили відзначити ювілей вищезгаданого монарха сходженням на вершину Колінного пагорба, що на Каменіані, тим більше, що він на 47 метрів і 44 сантиметри вище за харківську Холодну. Запрошення до всіх бажаючих приєднатися до заходу залишається в силі".

"Ремонтую коней, підкову автомобілі. Вул. Франсуа Рабле 39. Майстерня Нетребенька. Інтим не пропонувати".

"Кат надасть послуги у вас вдома. Дорого. Королівський замок. Запитати Інкогнітечка".

"Віддам задурно в добрі руки молодняк ручних декоративних п'явок чорної масті. Ці милі істоти віддячать вам за турботу своєю прихильністю і стануть вам кровними братами. Зі слізьми відриваю їх від себе, щоб поділитися з іншими. Залиште заявку на Старому цвинтарі в поштовій скриньці на двері родового склепу родини Дриґало".

"Виготовлю фальшиві паспорти для безпечного перебування у Великому Світі.

Обміню терентопські шурхотики на українські купоно-карбованці, російські рублі, американські долари, німецькі марки. 11-33-72".

"Громадяни! Позбавлю вас таких книг: "Матеріали XXII з'їзду КПСС", "Матеріали XXIII з'їзду КПСС", "Матеріали XXIV з'їзду КПСС", "Матеріали XXV з'їзду КПСС", "Матеріали XXVI з'їзду КПСС", "Матеріали для спорудження повітряного замку" і "Матеріали для будівництва замку на піску". За позбавлення візьму недорого. Гроші й книги приносити в салон "Що не сіємо, то пожнемо", вул. Безіменного Незнайомця 21. Запитати Бояна Семенова. За додаткову плату позбавлення можна здійснити у вас на дому".

"Продам ефективний засіб для росту вух. Тел. 77-82-21".

"Цінителеві музичних раритетів продам рукопис партитури свого балету "Засідання". Союз композиторів Терентопії. Запитати Модеста Моцартського".

"Продам коштовні делікатеси, що були у вживанні. Дуже дешево. Тел. 12-31-14".

"Товариство захисту тарганів 25 вересня 1995 року проведе мітинг протесту перед головним офісом Служби дезінсекції. Початок о 13.22. Запрошуємо всіх співчуваючих".

"Для любителів дивитися на інших зверхньо - польоти на повітряній кулі. За додаткову плату можна начхати всім на голову. Вул. Шпаківньобудівельників 10/12 кв. 2".

"Любителям гострих відчуттів, досить гострих: є крісло зі цвяхами в сидінню. Незабутні враження! Тел. 09-98-87. Запитати кравця Ізвергова".

"Продам антикварний чавунний паровий комп'ютер, що працює на кам'яному вугіллі й дровах, роботи безіменного вмільця середини XIX століття. Колір іржавий, вага приблизно 3,5 тонни. Тел. 12-34-56. Запитати Піпу й сказати йому, щоб він знайшов Зязю, щоб той розшукав Перевертайбаччука, який передасть ваше послання Фуфику для Гогогонідзе".

"Жорикбурзький Театр Абсурду імені зжертої ковбаси для постановки спектаклю "Довга непорушність коричневої у помаранчеву смужку машини" візьме в оренду автомобіль "Запорожець" моделі ЗАЗ-966 (так званий "вухастий"), коричневого кольору у помаранчеву смужку. Тел. 56-47-38".

"Продам високомистецькі ескізи художника-авангардиста Сисоя Сопляєва: "Композиція з 18 ляпок", "Композиція з 19 ляпок", "Композиція з 20 ляпок" та інші. А також добутки художника-колажиста Роланда Вирезаєва-Приклеїна: "Мони Лізи пишуть листа турецькому султанові", "Мона Ліза з персиками", "Бояриня Мона Ліза", "Три богатирські Мони Лізи", "Мона Ліза й син її Іван", "Мона Ліза, що відрізала собі вухо", "Купання червоної Мони Лізи", "Ходаки в Мони Лізи", "Зустріч Мони Лізи з робітниками Чебоксарського тракторного заводу, що схвалюють рішення партії". Тел. 65-43-21".

"Продам посібник "Як оздоровитися за допомогою пукання", а також квитки на сеанс групового оздоровлення. Стайня Оперу та Балету. Запитати бабу Клаву".

"Кооператив еротичних послуг "Збудження" пропонує послугу "Секс по

телеграфу", за допомогою якої клієнти зможуть обмінюватися зі спокусливими працівницями нашого кооперативу еротичними збуджуючими телеграмами. Послуга, зрозуміло, платна. Тож крім телеграм клієнти мають відсилати на нашу адресу і поштові грошові перекази. Більш докладну інформацію можна отримати, зателефонувавши нам на номер 95-67-33".

"Терміново куплю 2 центнери блошиних екскрементів. Тел. 56-85-54. Тільки не питайте — навіщо. Це не ваше діло".

"Потрібний сезонний працівник на ферму Христофора Оладьєва для допомоги в зборі врожаю. Екологічно чиста робота на свіжій повітрі вдалині від індустріальної суєти, сільська патріархальна ідилія й споглядання мальовничих ландшафтів гарантуються".

Низ цього останнього оголошення, як і деяких інших, був розрізаний на пелюстки, на кожній з яких було дрібним почерком написано, як добратися до ферми Христофора Оладьєва, що загубилася в полях поміж Жорикбургом і Великими Дрібками: "Потягом *"Жорикбург – Великі Дрібки"* до станції Іканьки, а там запитати дорогу до ферми Наполеона". Судячи з того що жодна з пелюсток не була відірвана, столичних городян аромат гною й вокал півнів не занадто приваблювали. Папірусюк знав цього худого (як і сам Варлаам Оникійович) і пухнатоголового фермера Оладьєва, на прізвисько Наполеон, тому що кілька років тому слідчому довелося розбирати справу про побиття цього селянина-атеїста патріархом Іполитом Четвертим на ґрунті розмови про релігію. Пам'ятається, розгонистого священника за таке хуліганство на тиждень засунули у в'язницю...

– Ну от якого біса засмічувати мозкові звивини читача зайвою інформацією у вигляді безглуздих оголошень?! – обурюється Права півкуля авторського мозку. – Яке відношення вони мають до сюжету? Як на мене, це абсолютно зайві подробиці, без яких цілковито безболісно можна було обійтися.

– Не можу погодитися, – парирує Автор. – По-перше, вони трохи розширюють читачеві світогляд щодо Терентопії, а по-друге, серед цих оголошень є два, які зіграють істотну роль у пошуках украденого драконячого яйця.

– А, ну якщо так... – здається Права.

З вокзального гучномовця жіночий голос гугняво оголосив посадку на потяг до Великих Дрібок.

Варлаам Оникійович пройшов у вагон, не набагато більший за трамвайний, і зайняв місце біля вікна, щоб любоватися гарними пейзажами.

Незабаром паровоз свиснув, даючи знати, що рух починається, відбулися брязкіт і легкий ривок, від якого в чоловіка, що сидів поруч із Папірусюком, ледве не звалилися з перенісся окуляри, а потім переміщення з набранням швидкості набуло більш плавної форми. Гарний будинок вокзалу за вікном відповз назад, і потягнулися уздовж рейок господарські будівлі: склади, майстерні тощо, набагато менш гарні.

Потім біля колії замиготіли приватні житлові будиночки.

А коли паротяг із вагонами виповз за межі міста, за вікном розгорнулася

мальовнича панорама ландшафтів, що радують очі. Варлаам Оникійович милувався то полями, то невеликими гаями, то луками, то борами, то пагорбами й іншими краєвидами, що плавно змінювали один одного.

Це його залізничне переміщення є для Автора приводом розповісти безцінному читачеві про види транспорту в загубленім королівстві. ("Тьху!" – каже нетерпляча Права півкуля мозку Автора.)

* * *

У Терентопії не було великих заводів, тільки маленькі заводики, невеликі фабрики й майстерні ремісників. Тому масового виробництва техніки в дивовижнім королівстві не спостерігалось. Що благотворно відбилося на стані тамтешньої природи. Кожний створений там автомобіль, або, тим більше, потяг був ексклюзивним одиничним екземпляром. Тому сучасного транспорту там було менше, чим по інший бік Державних Дверей. Але все-таки він був. І Автор повідомляє про нього наступне... Чи, може, знову викликати терентопознавця Ім'яна Побатьковича Прізвищенка, аби він повідомив?.. Ні, вирішує Автор, цього разу й без нього впораюся. Отже:

Щодо залізничного.

Цей вид транспорту представлений міськими трамваями, метрополітеном й міжміськими вузькоколійками.

Трамваї були тільки в столиці. Невеликі, але гарні, акуратні, створені столичними ремісниками поштучно, індивідуально, без стандарту в дизайні, тому різні на вигляд. І в кожного власне ім'я, а не номер. Наприклад, один трамвайчик називався "Бичок". Інший – "Сонечко". Третій – "Капітонич". Четвертий – "Табакерка" тощо. Стандартною була лише відстань між колесами, адже колія одна на всіх. Усього їх було 14.

Жорикбуржці старшої генерації іноді по старинці називають трамваї рембулями. Так колись іменували трамваї харків'яни, у яких жорикбуржці це запозичили, але в Харкові цей термін застарів і вийшов із ужитку. Це слово походить від німецької фірми, що виготовила перші харківські трамваї.

Рейковою підземкою теж може похвалитися лише столиця. Метро там з'єднує Старий цвинтар із Новим. Але користуються ним тільки вампіри. Прокладене воно спеціально для того, щоб упирі з одного кладовища могли оперативно переміщатися в гості до упирів іншого навіть у денний час, не виходячи на сонце. Самі вурдалаки прорили цей тунель, проклали шпали й рейки. Забезпечила їх цими предметами на їхнє прохання мерія міста, зваживши, що для живих городян буде безпечніше, якщо мертві кровожери шастатимуть поміж цвинтарів під землею, а не міськими вулицями.

Цей міжкладовищний метрополітен є похмурим підземеллям шириною 3,5 метри, заввишки 2,5 метри і довжиною 4 кілометри 38 метрів, без усякого прикрашення. Курсує тунелем не електричка, а дрезина у вигляді маленької чотириколісної платформи із дванадцятьма сидіннями. Мотора вона не має, ані електричного, ані бензинового, а рухається за рахунок сили мускулів пасажирів, що качають відповідний важіль. Спробуй угадати, безцінний читачу, прізвище того Вакули Охрімовича, що змайстрував цей транспорт. Оплатила матеріали і його роботу знов-таки мерія

Жорикбурга.

А ідею будівництва вампірського метро першим висловив ще в 1975 році відомий упир граф Дриґало. Після того як він довідався про відкриття метрополітену в Харкові. Але здійснилася ідея тільки за майже двадцятиріччя: жорикбурзька вампірська підземка почала функціонувати в березні 1994 року.

Паровозиків наземної вузькоколіїної міжміської залізниці було тільки п'ять. Вони возили пасажирів зі столиці відповідно в п'ять міст – Великі Дрібки, Апчхиґрад, Замийськ-на-Замийці, Дримпельзябськ, Задвірполь – і назад у столицю в вагонах більших за трамвайні, але менших за залізничні з Великого Світу. Кожний паровозик тяг по дев'ять таких вагончиків, з яких сім було пасажирськими, а ще два – поштово-багажним і скотовозом.

Зрозуміло, і паротяги й вагони були цілком місцевого виготовлення, адже запхнути крізь двері, оббиті дерматином, великосвітський паротяг (тобто паротяг із Великого Світу) було цілковито нереально. Навіть у розібраному вигляді. Зрозуміло, ці кустарні паровозики були не великими, не набагато крупніші за автомобіль.

Щодо автомобільного.

Усі автомобілі в королівстві можна умовно розділити на три категорії: 1) чисто терентопські саморобки; 2) гібриди, зібрані частково із саморобних деталей, частково з деталей від автомобілів з Великого Світу; 3) автомобілі з Великого Світу.

Першим терентопським автомобілем офіційно вважається механізований віз винахідника Патрикєя Стрибунця (1899 р.). Це був просто звичайний дерев'яний віз, колеса якого приводив в обертання мотор, що працює на чистому самогоні. Хоч їздив він не дуже шпарко – зі швидкістю 1,5 метра на годину, все-таки цей транспортний засіб став символом науково-технічного прогресу в королівстві. Зараз механічний віз Стрибунця працює експонатом історичного музею у Великих Дрібках.

Потім винаходилися апарати шустріші.

Розвитку цього виду транспорту у королівстві сприяв винахід чарівника Казимира Пупочки. Він у 1921-му році вигадав заклинання, що перетворюють будь-яке сміття органічного походження на рідке паливо. Це було дуже до ладу, адже на території королівства не виявилося покладів нафти, а доставляти рідке паливо з Великого Світу в потрібних кількостях було б дорого і клопітно. Вироблення палива для автомобілів та інших потреб відбувається таким чином. У великі металеві баки всипається органічне сміття: деревні тріски та тирса чи хмиз, старі ганчірки, макулатура, труп тварин, опале листя і хвоя, старі непотрібні вироби з гуми або пластику та інше. Потім чарівник вимовляє відповідні заклинання, і весь цей мотлох стає або мазутом, або соляркою, або гасом, або бензином, залежно від заклинання. З баків це зливають до автоцистерн, які розвозять паливо на заправні станції. Вважається, що й нафта, з котрої виробляють мазут, солярку, гас, бензин, утворилася з органічного сміття, але природі на це знадобилися мільйони років, а терентопська магія дуже прискорила цей процес.

Коли Великий Світ захлиснула повальна автомобілізація й там з'явився непотрібний автомотлох, навіть цілі автомобільні цвинтарі, терентопці потягли з нього на

батьківщину шматки машин, щоб, з'єднуючи їх із саморобними фрагментами, дати їм нове життя. Такі автофранкенштейни згібридизували більш половини всього автотранспорту країни.

Потім з'явилися в підпільній країні й повноцінні автомобілі з Великого Світу, придбані через підставних осіб, за допомогою хабарів, фальшивих документів тощо. Проблема таких автомобілів була в тому, що цілком вони не проходили крізь двері, оббиті чорним дерматином, тому їх доводилося розбирати (іноді навіть розрізати), вроздріб вносити в Терентопію й там заново збирати. Це було заморочливо й дорого, тому повноцінних автоімігрантів було менше, чим саморобок і гібридів.

Останнім чотириколісним прибульцем з Великого Світу на той час була біла "Тойота" - елегантний мікроавтобус, придбаний через підставних шахраїв туристичним агентством "Рятівна Бджола". (Уточнення для педантичного читача, якщо текст потрапить до рук такого: модель "Toyota Master Ace Surf", виготовлена на заводі Такаока в Японії в 1989 році, тобто, за терентопськими мірками ну дуже нова).

Після того як на прохання агентства знаменитий механік Вакула Нетребенко у травні 1995 року спочатку розібрав "Тойоту" на території Харківської області України, а потім зібрав на території Великодвір'янської області Терентопії, вона, "Тойота", раптом завередувала, що виражалось в її завзятій нерухомості. Вакула Охрімович длубався-длубався, весь тиждень намагався її запустити, але заморська штучка уперто ухилялася від роботи. Нетребенко навіть, не витримавши такого страйку, плюнув, ударив по шині кулаком і сварливо пробурчав: "Напхали електроніки, самураї вузькооки, біса збагнеш. Ні, щоби по-простому, без електронних хитромудростей!"

Вакула Охрімович був класним механіком, але електронно-комп'ютерні хитромудрості заганяли в глухий кут навіть його. Потерпівши поразку в боротьбі за розуміння електронних складностей, Нетребенко викинув з "Тойоти" мудровану закордонну начинку й нашпигував машину простою і знайомою начинкою від "Запорожця". Дизайн залишився від "Тойоти", але їздило це чудо техніки як "Запорожець". Тому японські туристи у поїздки до Каменіани здивовано закидали брови: така знайома "Тойота" працювала так незнайомо... (Так що по суті ця машина хоч і виглядала повноцінною, внутрішньо була деякою мірою все ж гібридом).

А от двоколісний мототранспорт - мотоцикли, мопеди й моторолери (або, як тепер кажуть, скутери) - на відміну від чотириколісного проходив крізь Державні Двері без розчленовування (виняток - мотоцикли з колясками). Тому таких механічних прибульців з Великого Світу було більше, ніж автомобілів. Проте й серед двоколісних предметів з моторами в королівстві були присутні саморобки й гібриди.

Льюїс Керролл у своїй казці "Помста Бруно" похвалився: "Як відомо, я досить обізнаний щодо природознавства (наприклад, я завжди можу з першого погляду відрізнити курчат від кошенят)". Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, перефразуючи Керролла, вихваляється: я настільки добре розуміюся на транспортних засобах, що навіть можу, не вагаючись та не зазираючи у відповідні довідники, з першого ж погляду відрізнити мотоцикл від трамвая.

Громадський автомобільний транспорт представляли таксомотори й автобуси, що були здебільшого гібридами. У столичному таксопарку було 17 машин, а в автобусному – 22. Звичайно, автомобільний транспорт був не тільки в столиці, але й в інших містах країни. У Великих Дрібках крім того був транспорт автомобільно-електричний, а саме тролейбуси, числом 9 штук.

Наведені цифри, звичайно, не великі. Але треба враховувати, що й міста в підпільнім королівстві невеличкі, і дуже поступаються за розмірами і народонаселенням мегаполісам Великого Світу. Кількість жителів у всіх сімнадцяти містах Терентопії в сумі не набагато більша, чим в одному Харкові. (Автор постійно порівнює Терентопське королівство саме з Харковом, тому що це найближчий, повторює Автор, до входу в королівство населений пункт Великого Світу). До того ж ці цифри відносяться саме до осені 1995 року, а тепер, коли минули роки, ба навіть десятиліття, кількість транспортних засобів у Терентопії значно більша, ніж тоді (як і у нас).

До речі, автомобільні катастрофи й взагалі події з летальним наслідком і травматизмом з вини транспорту в Терентопії зведені до мінімуму. Такі випадки в королівстві – велика рідкість, у той час як у нас у Великому Світі кількість жертв автотранспорту щорічно обчислюється мільйонами загиблих і покалічених. Таке, можна сказати, щастя підпільної країни пов'язане не тільки зі значно меншою, ніж у Великім Світі, щільністю моторно-колісної машинерії, але й зі значним законодавчим обмеженням її жвавості. У межах населених пунктів там заборонено гасати зі швидкістю більш 23 кілометрів на годину, а на решті території – швидше 38 кілометрів на годину.

Бо в Терентопії певні, що людські (і не тільки) життя важливіші за швидке переміщення. Це в нас, у Великому Світі, на жаль, багато хто вважають навпаки, тому тут маси людських жертв щорічно приносяться на вівтар можливості для будь-якого умовного Васька Пупченка скоріше переміститися з точки А в точку Б. Тобто в Терентопії швидкість – це ніщо, а життя – це все; а в нас, на жаль, швидкість – це все, а життя – ніщо, судячи з того як щедро другим жертвують заради першого, уникаючи значного обмеження спритності механічних колісниць.

У детективно-фантастичному романі "Великі пожежі", написаному в 1927 році спільно двадцятьма п'ятьма відомими советськими письменниками, читаємо: "Автомобіль понісся ще швидше. Берлога тривожно глянув на супутника й хотів сказати, що за правилами міського руху швидкість понад п'ятнадцяти кілометрів у межах міста забороняється, але не встигнув". Як бачимо, і у Великому Світі у свій час адекватно ставилися до безпеки пішоходів, забороняючи автомобілям гасати швидше 15 км на годину. А тепер, на жаль, на безпеку, можна сказати, плюють...

– Знову замість забавних теревенів ти скотився, громадянине Авторе, у нудотну моралізаторську проповідь, – критикує Ліва півкуля авторського мозку.

– Саме так, – погоджується з сусідом по черепу Права.

– На жаль, бувають у мене такі припадки, – погоджується Автор. – Ну, нехай

безцінний читач потерпить і вибачить.

- Але зізнайся, - каже Права півкуля, - що у тебе самого щодо цього подвійні стандарти. Коли ти пішохід, то тебе лякає і обурює швидкість транспорту, а коли ти пасажир, то тобі хочеться, аби транспорт якнайшвидше доставив тебе в потрібне місце.

- Зізнаюся, - зітхає Автор.

- У мене є питання щодо зародження автомобілізму в Терентопії, - вимовляє Ліва.

- Став. Постараюся відповісти, - киває Автор. - Адже таке питання може виникнути і в читача.

- Ти тут повідомив, що першим автомобілем у королівстві вважається механічний віз, створений у тисяча вісімсот дев'яносто дев'ятому році якимось Патрикеем Стрибунцем. А в попередньому щосі "Функціонування слідчого" ти сповістив читача, що монахи з монастиря святого мученика Святозавра, обдивляючи пам'ятки Каменіани, оглянули, крім іншого, і (цитую) "руїни прадавнього автомобіля на вершині Причесаного пагорба". Слово "прадавній" зазвичай означає те, чому вже сотні або тисячі років. Це наводить на думку, що автомобіль, чії руїни чомусь виявилися на вершині, був давнішим, ніж виріб винахідника Стрибунця. Тут явна невідповідність. Бо виходить, що автомобіль Стрибунця був не першим.

- Еее... - замислюється Автор. - Гм, дійсно, невідповідність. Але, на жаль, я не можу щодо цього внести ясність. Нічого не знаю про машину на вершині, коли і як вона туди потрапила. Так що прошу вибачення у вас, півкулі, і в тебе, читачу, але я безсилий прояснити цю обставину.

Щодо водного.

Як Автор казав на початку книги, Терентопія не розпечена численністю і повноводістю річок. Тому тут, як і на сусідній Харківщині, судноплавства практично не було. У прибережних жителів були човники, але не більше за те.

В 60-ті роки ХХ століття кілька ентузіастів придбали у Великому Світі водні мотори й назвали свої "вутлі човни" моторними катерами. Але оскільки від русалок і розмовляючих водних тварин стали надходити скарги, мовляв, жахливі моторні гвинти загрожують їхньому здоров'ю й навіть життю, то король Жорик Восьмий заборонив моторки, і човнярам довелося повернутися до старих добрих патріархальних весел.

До водного виду транспорту можна зарахувати й пороми, які там, де немає мостів, допомагають людям переміститися на протилежний берег.

В останні роки керівники турагентства "Рятівна Бджола" мріють про будівництво прогулянкової яхти під вітрилами, на якій можна було б катати групи туристів Струмищем й Замийкою. Для чого подекуди доведеться поглибити дно, щоб яхта не сідала на мілини. Але поки це тільки прожекти.

Щодо повітряного.

Громадського повітряного транспорту, що перевозить групи громадян і вагомі вантажі, у королівстві не було й немає. Зате індивідуальний повітряний транспорт там був з незапам'ятних часів. Але ним уміли користуватися тільки феї. Цим транспортом були ступи (як у фольклорної баби Яги), щітки (як у Маргарити з роману Булгакова),

парубки (як у панночки Гоголя) та решта підручних об'єктів. Безкрилою левітацією там нікого не здивуєш.

До речі, панночка у повісті "Вій" літала не тільки верхи на філософі Хомі Брутові, але й у труні. Теоретично, і терентопські феї могли б літати у домовинах. Але не робили цього, бо дуже психологічно некомфортно живій людині помішатися в цей футляр.

У другій половині XIX сторіччя, а конкретно в 1864 році, монополія чарівних жінок була порушена: у небо здійнявся дехто на ймення Євстигній Досифеев. Але без допомоги чаклунства, а за допомогою повітряної кулі. Повітряні кулі або аеростати літають там і тепер, але в якості скоріше атракціону, ніж справжнього транспорту. У місті Задвірполі навіть є товариство аеронавтів імені Євстигнія Досифеева. Терентопці дуже пишаються, що в їхній країні виготовлення першого аеростата й політ на ньому відбулися на десять років раніше, чим у Харкові, де такий собі Михайло Лаврентьев те ж саме вперше проробив лише в 1874-ому.

Не можна тут обійти мовчанням і знаменитий однокрилий літак чарівника Акмуса, рожевий у червоний горошок. Залишається загадкою – як він туди потрапив? Звичайно ж не крізь Державні Двері. Є гіпотеза, що крім дверей існує й невидиме небесне "вікно" між Терентопією і Великим Світом. Але Автор сумнівається в постійнім існуванні такого "вікна". Терентопські феї, що облітали весь повітряний простір над королівством удовж і вшир, повинні були б через це "вікно" вилітати у Великий Світ, але таких випадків не зареєстровано. Із чого Автор приходить до іншої гіпотези: небесне "вікно" з'явилося тільки на одну мить після влучення в німецьку авіамашину советського снаряда, внаслідок чого вона опинилася в інших вимірах, а потім "вікно" знову "схлопнуло".

Те що Автор називає однокрилу машину Акмуса єдиним літаком королівства, не означає, що там ніхто ніколи не створював крилатих апаратів. Створювали. Але вони були такими легкими й тендітними, що їх скоріше слід зарахувати до категорії дельтапланів або чогось такого, чим до справжніх літаків.

Щодо гужового.

Крім механічного транспорту були в королівстві й традиційні їздові тварини. У першу чергу, звичайно, коні. Крім коняк, тамтешні фермери розводили також їзових: волів, єдинорогів, свиней (так, вивели особливу струнку швидконогого породу), а в останні десятиріччя й екзотичних африканських страусів.

Страуси в королівство були занесені королем Жориком Дев'ятим. В 1977 році терентопський монарх купив у Великому Світі трохи страусових яєць. У кого саме, він не афішував. Відомо, що в Харківському зоопарку африканських страусів у той період не було; були схожі на страусів південноамериканські нанду, австралійські ему й новогвінейські казуари. Звичайно, у те великосвітське відрядження глава підпільної держави вирушив без корони, доспіху й мантиї, а в одязі, типовому й для Харкова у той період – у сірому кашкеті, чорній водолазці (або, як ще тоді називали, – у чорному гольфі) й синіх джинсах. Страуси, зрозуміло, були потрібні королю для поповнення колекції рідного зоопарку.

Із цих яєць у зоопарковому інкубаторі вилупилися самці й самиці, які вирости й стали виробляти потомство, та так рясно, що згодом яєць і страусенят було повнісінько. І Жорик дав об'яву в газету "Королівська правда" про продаж нащадків своїх птиць.

Страусенят купили декілька фермерів з різних областей країни, і стали розводити їзових пташок. Тепер не рідкість побачити на шляхах королівства легкий візок, запряжений трійкою страусів. Такому екіпажу більше підходить Гоголівське висловлення "птаца-тройка", ніж трійці коней, які, як відомо, не належать до класу птиць.

Втім, якщо з фрази "цих птахів використовують для їзди" викинути літеру "з", то фраза не стане помилковою. Бо страусів у королівстві розводять не тільки в якості транспорту, але й у якості поживи та сировини: м'ясо та яйця поїдаються, а зі шкіри, пір'я й шкарлупи виробляються оригінальні товари народного споживання.

А у літературі трапляються їзові тварини ще екзотичніші, аніж страуси. Наприклад, у комедії Арістофана "Мир" головний герой здійснює подорож на Олімп верхи на жуку-гноювику. Не звичайному, звісно, а велетенському.

* * *

Якщо згаданий вище українець М.В. Гоголь написав у своїх "Мертвих душах": "Ех, тройка! птица тройка, кто тебя выдумал?", то інший українець, Майк Йогансен, вторячи класикові, в своїй "Подорожі людини під кепом" написав: "Ех, поїзд, птиця-поїзд! Хто тобі відумал?" Що на те питання ерудований читач міг би назвати імена Ніколя Кюньо, Річарда Тревитика, Джорджа Стефенсона, Юхима і Мирона Черепанових та інших вигадників.

Отже повернемося до неїзових баранів, як полюбляв писати Франсуа Рабле (тільки замість "неїзових" він уживав "наших", але його "наші" безумовно були неїзовими), то пак до переміщення на поїзді детектива Папірусюка.

На станції Іканька, що мала місце на півшляху між двома столицями (нинішньою й колишньою), у вагон увійшов худий суб'єкт, у яким Варлаам Онікійович упізнав фермера Наполеона, оголошення якого нещодавно читав на Жорикбурзькій вокзалі. Його голова як завжди була схожа на пухову кулю кульбаби, але не білу, а коричневу. Цей коренеплодород (називати його хліборобом було б неправильно, бо він спеціалізувався на овочах, у першу чергу на коренеплодах) був у солідному костюмі із краваткою, тому здавався міським чиновником, а не селянином. З тією різницею, що чиновники зазвичай голені й стрижені, а в Оладьєва лише зелені очі та схожий на рожеву грушку ніс визирали з бурого хутра голови. (Така пишна волосатість робила його схожим на терентопських ельфів, але – ні – він був звичайною людиною). Шаснувши очима по вагоні, він теж упізнав слідчого, напроти якого було вільне місце. Його Наполеон і зайняв, обмінявшись із детективом привітаннями.

Як люди не дуже близько знайомі, для запалу розмови вони торкнулися теми погоди. Мовляв, от який спекотний нині вересень – просто таки розпал літа. Потім фермер повідомив, що їде до Великих Дрібок (тому й вирядився так парадно, аби городяни не приймали його за селяка), щоб домовитися там із чарівником Левком

Глечиком щодо перетворення цукрового буряка на банани. Потім похваستася, що йому вдалося завдяки оголошенню залучити до себе сезонного працівника, через що збір урожаю коренеплодів піде успішно згідно із планом. Протягом року, мовляв, він справляється з роботами силами своєї родини, а от восени, коли треба збирати врожай, потрібні додаткові руки. Один чоловік уже кілька років йому в цьому пособляє, а другого допомогло знайти оголошення.

Слідчий теж, не вдаючись в усі подробиці, зізнався попутникові, що їде до колишньої столиці у справах, і що це пов'язано з викраденням драконячого яйця. Христофор Оладьєв, то пак Наполеон, про викрадення ще нічого на своїй фермі не чув. Він передплачував декілька газет і журналів, але ця новина або ще не встигнула потрапити у видання, або пошта не встигла їх доставити.

Сказали ще щось про те про се і замовкли. Папірусюк знов став роздивлятися пейзажі за вікном, а Наполеон, вийнявши з кишені газету й олівець, почав мовчки розгадувати кросворд...

Десь за півгодини по тому як запала мовчанка, чоловік, що сидів поруч із Варлаамом Оникійовичем (той самий, в котрого при початку руху потягу ледве не звалилися з перенісся окуляри) раптом досить голосно вимовив:

- Хризбубуц кирізда зизизипупука ажбузяка.

- Вибачте, що ви сказали? - відірвавшись від пейзажів, перепитав Папірусюк.

- Я говорю: хризбубуц кирізда зизизипупука ажбузяка.

- А що це означає? - спитав Христофор Оладьєв.

- Якою це мовою? - зацікавився слідчий.

- Та я й сам не знаю, - зітхнув окуляроносець. - Я, знаєте, людина проста: що думаю, те і кажу. А думки іноді бувають чомусь дуже незрозумілі.

І він знов замовк, примруживши очі. Мабуть, заглибився у свої дуже незрозумілі думки. Папірусюк, потиснувши плечима, перевів погляд на ландшафти, а фермер знову вступився у кросворда...

І нарешті карликовий паровоз притяг вагони в кінцевий пункт. Вокзал тут прикрашали гасло:

"ЛАСКАВО ПРОСИМО У ВЕЛИКІ ДРІБКИ -

ПЕРШУ СТОЛИЦЮ ТЕРЕНТОПСЬКОЇ ДЕРЖАВИ!"

і герб міста - чорна каляка-маляка в жовтім полі...

(- Ну от, зараз Автор почне довго й нудно пояснювати алегоричний смисл цієї каляки-маляки, згадувати коли, де, при яких обставинах був придуманий цей герб, ким і для чого, - починає гарчати Права півкуля авторського мозку.

- Я обов'язково розповім історію цього герба. Але не зараз, - заспокоює її Автор, - а в щосі двадцять четвертому за назвою "Відрядження чудотворця".)

Слідчий і фермер вийшли з вагона й попрощалися. Наполеон пішов до зупинки тролейбуса, а Варлаам Оникійович зателефонував з автомату до управління великодрібкинської міліції, повідомив про бажання поспілкуватися, і незабаром за ним під'їхав міліціонер на мотоциклі з коляскою.

У колясці Папірусюк перемістився від вокзалу на вулицю Короля В'ячеслава, де мало місце управління, і поговорив з великодрібкинськими колегами. Тамтешні міліціонери повідали столичному детективові, що пост біля Державних Дверей ретельно обшукує виходячих у Великий Світ, але драконячого яйця поки не знайдено. Може організатор викрадення і не збирався виходити у Великий Світ, а поцупив цей об'єкт з якоюсь іншою метою?

- Я б хотів поговорити з тими, хто чергував там у перші години після установа митниці, - попросив худий і лисий столичний гість.

- Першими були лейтенант Буйнодрищенко й лейтенант Кегельбаум, - відповіли йому. - До речі, і зараз біля Дверей чергують знову саме вони...

На міліцейському мотоциклі ж Варлаам Оникійович був доставлений до Державних Дверей - дверей не в стіні, а у вільному просторі, що химерно стирчали, начебто на картині якогось Сальвадора Далі чи іншого живописця-сюрреаліста, посеред ланів та луків за околицею Великих Дрібок. До цих скромних дверей з міста вела "незаростаюча народна стежина". Незаростаюча не тільки через асфальт, котрим була покрита ця дорога. Навіть якщо б не було асфальту, вона не мала шансу зарости, тому що вся рослинність ґрасувалася б підшвами людей, що йдуть до Дверей і від них, а таких було чимало. Втім, щоб відвідувачі Великого Світу могли не втомлювати ніг, в останні роки з міста до Дверей і назад двічі на день ходить невеликий автобус, зібраний частково з деталей українського "ЛАЗу", частково - угорського "Ікаруса", частково - терентопських.

Тепер перед Дверми стояв старий дерев'яний стіл, пофарбований колись темно-зеленою фарбою, але вона частково облупилася, оголивши сіру деревину, що на тому столі чергові стражі порядку вивчали багаж громадян, котрі бажають пройти крізь Двері, а зверху від опадів та сонячних променів цей пост був прикритий брезентовим тентом. В цей час він рятував саме від спеки, бо небо було безхмарним та палючим. Там були два міліціонери - один темношкірий, а другий світлошкірий. Папірусюк показав їм посвідчення.

- Лейтенант Африк Буйнодрищенко, - представився у відповідь темний, приклавши нігті до козирка.

- Лейтенант Зигмунд Кегельбаум, - відрекомендував себе й світлий.

Африк Буйнодрищенко, судячи зі зовнішності, був мулатом, що з'явився на світ, очевидно, в результаті кохання терентопської красуні до харківського студента з Африки. (А різнокольорових студентів у Харкові було чимало, у зв'язку з достатньою кількістю вузів, що насичували знаннями зокрема й іноземців з різних континентів). Прізвище - від мами, а ім'я - від тата. Зигмунд Кегельбаум виглядав негативом колеги - білим-білим, начебто його все життя вимочували в молоці: біле волосся, білі вії, білі брови, біла шкіра, тільки роговиці очей червонуваті, що характерно для альбіносів.

- Спробуйте згадати, колеги, чи не було в перші години вашого чергування дев'ятнадцятого вересня чогось підозрілого? - запитав столичний полковник, а потім узяв з кишені пачку цигарок "Блакитний Лицар", стукнув по її дну нігтем великого

пальця, через що з пачки вискочив курильний циліндр, зловив його в польоті губами, і розкурив від запальнички.

- Ні, - подумавши, відповів білий лейтенант, - усі громадяни дисципліновано пред'являли свій багаж... Ні, не було.

- Ні, - повторив і темношкірий міліціонер, - нічого такого...

- А чи не було, щоби якась людина крокувала до Дверей, а потім, побачивши міліцію, передумала і пішла назад? - допитувався доскіпливий Варлаам Оникійович.

- Ні, не пам'ятаю такого, - покачав головою Кегельбаум.

- Не було, - сказав мулат Буйнодрищенко, але потім задумливо потер пальцями кокарду фуражки й додав: - Втім...

- Що - "втім"? - вчепився в цей сумнів Папірусюк.

- Пам'ятаю - було таксі, - продовжував думати Африк, почухуючи кокарду, де, звичайно ж, був викарбуваний Крилатий Равлик - герб Терентопії. - Воно зупинилося, не доїхавши до Дверей метрів п'ятдесят, постояло із хвилину, розвернулося й поїхало назад до Великих Дрібок.

- Номер не пам'ятаєте? - напружився полковник.

- Ні, звичайно. Ми отут оглядали речі однієї громадянки, я тільки краєм ока встигнув помітити "шашечки" на машині, - знизав плечима мулат.

- А колір? - випитував детектив.

- А в нас у Великих Дрібках тепер усі таксі одного кольору: бузкові, - відповів за колегу альбінос Зигмунд. - Мерія ухвалила. Щоби клієнти могли здалеку пізнавати таксомотори.

Папірусюк, продовжуючи палити, замислився, почухав брову й мовив:

- Прошу вас звертати увагу на вагітних і товстунів, не тільки оглядаючи їхній багаж, але й перевіряючи, чи не є їхнє пузо фальшивим, накладним, у якому може бути захована контрабанда.

- Дякуємо за пораду, - відповідав Кегельбаум, - але ми й самі догадалися, і перевіряємо все ґрунтовно.

- От і добре. Спасибі за інформацію, — сказав темно-світлому посту столичний детектив, загасивши слиною недопалок та знову занурюючись у коляску мотоцикла, а мотоциклістові наказав: - Їдемо в таксопарк.

Він би з великим задоволенням затримався тут подовше, щоб насолодитися свіжим степовим, просоченим ароматами польової рослинності повітрям, виглядом живописних просторів і тишею, яка орнаментується лише дзижчанням комах та трелями жайворонка, котрий тріпається у небі, немовби такий що з'їхав з глузду пропелер. Тобто млосно ублажився б тим, чого йому, як закоренілому городянину, дуже не вистачало в метушні поліса. Але, на жаль, немає часу - треба справу робити.

(- Ти вже вибач мені, громадянине Авторе, за мій педантизм, - говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, втім, тоном не стільки перепрошуючим, скільки ущипливим (якщо ти, читачу, цінуєш надзвичайну точність, то Автор уточнить: тон Лівої півкулі в даному разі був на 21,31% перепрошуючим і на 78,69% ущипливим), -

але я не можу стриматися, щоб не викрити тебе в неточності. Можеш обізвати мене придирастом (від дієслова "придиратися") або скрупульозником (від прикметника "скрупульозний"), але я не в змозі байдуже пропустити твою помилку. Так уже ми – ліві півкулі людського мозку – улаштовані: полюбаємо порядок і точність, на відміну від наших колег – правих півкуль – схильних до художніх вольностей.

– Ну, не тягни гуму, – перебиває Автор, – а шустро повідом, на чому ти мене, Ліва, підловила. Швидко покінчимо із цим і підемо далі.

– Я тебе підловив на жайворонку.

– А що з ним не так?

– От ти пишеш, що якби Варлаам Папірусюк затримався в полях біля Державних Дверей, то насолодився б трелями жайворонка. А я заперечую: не насолодився б. Тому що польові жайворонки, або, по-науковому висловлюючись, алауда арвенсис, видають трелі із травня по серпень, а не у вересні, коли Папірусюк приїхав у це місце, навіть якщо вересень теплий, як літо. У вересні вони починають відлітати у вирій.

– Здаюся: схибив, помилився, – визнає Автор. – Написав, полінувавшись перевірити інформацію в орнітологічних довідниках. Спасибі, Ліва, що вчасно знешкодила мій ляп, не покладаючи це на читача.

– А в мене до тебе, пане Авторе, у зв'язку із цим виникло запитання, – заговорила й півкуля Права. – Наші місцеві жайворонки, а також багато інших птахів, на зимівлю летять до Африки або подібних спекотних теренів. А де зимують аналогічні пернаті Терентопії?

– Упс! – вигукує Автор, захоплений зненацька. – Так я, чесно, кажучи, про це якось і не думав... Ну, напевно, не в Африці чи... Для цього їм довелося б цілими зграями пролітати крізь Державні Двері, що мало ймовірно. Може, вони летять на зимівлю в Окрайні Землі, де через підвищену активність тамтешніх магічних полів не тільки флора й фауна, але й ландшафти із кліматом постійно мутують і можуть бути нетиповими для даних широт, наприклад, місцями тепліше в зимовий час.)

* * *

Металеві ворота таксопарку, не пофарбовані однією фарбою, а розписані мальовничим зображенням різнобарвних автомобільчиків із пташиними крилами, що ширяють у небі поміж хмар і метеликів, виходили на Мирополківський майдан. На цьому майдані був пам'ятник Крилатому Равликові – статуя черевоногого молюска розміром із самоскид, також із пташиними крилами, що стирчать зі спіральної мушлі.

Папірусюк, пред'явивши на прохідний посвідчення, увійшов у цей розсадник платного візництва, зустрівся з директором, котрий виявився гарною молодогоу блакитноокою білявкою у джинсовому комбінезоні, і попросив представити йому таксиста, який дев'ятнадцятого вересня по полудню їздив до Державних Дверей, але, трохи не доїхавши, розвернувся й повернувся у Великі Дрібки. На всіх таксі, похвасталася директорка, є рації, через які шофери пов'язані з диспетчером і отримують замовлення, що та прогресивна ідея, зрозуміло, занесена з Великого Світу. (Отже на будь-яку брехню чи нісенітницю, сказану великодрібкинським таксистом,

можна не криводушачи відповідати: "Ви маєте рацію", бо рація в його машині дійсно встановлена). Директорка через цей засіб зв'язку по черзі побазікала зі своїми шоферами й з'ясувала, що ту поїздку вчинив водій Жилбилов. Якого вона відразу запросила негайно під'їхати сюди, на що той відповів, мовляв, от тільки доставлю пасажира до місця й відразу в таксопарк.

Холостому Варлааму Оникійовичу дуже сподобалася зовнішність сексапільної керівниці. Але оскільки, по-перше, вона йому за віком годилася у дочки, а по-друге, він вгледів на її пальчику шлюбну обручку, то втримав себе від залицянь, а обмежився компліментом.

Хвилин за тринадцять до барвистих воріт підкотило бузкове авто, передом схоже на "Победу", а задом – на горбатого "Запорожця". Із цього гібрида вийшов широконосий губатий дядько, який і виявився потрібним Жилбиловим. Детектив йому представився, і, присівши на лаву біля пожежного щита, вони поговорили. На прохання розповісти про ту поїздку, таксист повідав:

– Це один чоловік сів до мене на вокзалі й сказав везти до Державних Дверей. Мовчазний тип. Я спробував був із ним розмовляти, аби не так нудно їхати, але він відповідав лаконічно: "Так. Ні. Не важливо..." Бачу, не настроєний громадянин спілкуватися. І я не став приставати. Коротше, їдемо, мовчимо. Уже Двері попереду маячать. Він говорить: "А це хто біля Дверей? Міліція?" – "Так, – кажу, – дивно, ніколи отут міліція не стояла". Він попрохав пригальмувати. Дивлюся, а міліціонери в якоїсь тітки у сумці порпаються. "Треба ж!" – думаю. Я ж тоді ще не знав, що в Жорикбурзі драконяче яйце поцупили; це тільки вчора по радіо сказали. "Чорт забирай! – каже пасажир. – Я згадав: удома забув чайник на палаючій плиті, треба терміново повернутися, а то пожежа буде". – "Добре, що згадали, – я йому, – а то з моєю тещею теж був випадок: залишила включену праску, а са..."

– І де ви його висадили? – перебив слідчий.

– Там же де й узяв: біля вокзалу залізничного. "Може, – говорю, – почекати?" – "Ні, – каже, – я пригадав і про інші термінові справи, другим разом поїду". Він розплатився і пішов, до мене сіла сімейна пара з дитиною, і все.

– Як він виглядав?

– Щільний такий чоловік, з животиком, у різнобарвній сорочці та джинсовій камізельці з безліччю кишень, років сорока приблизно, на потилиці – пліщина, на шиї ланцюжок, мабуть, золотий. Що ще?

– Може, особливі прикмети? Родимка, татуювання...

– Так, ось отут у нього в роті – металевий зуб, начебто золотий...

(Ліва півкуля авторського мозку стрепенулася: "А я, здається, догадуюся, хто цей пас..." – "Цить, безглузда!!!" – гаркає Автор.)

– А який у нього був багаж?

– Валізка така картата і сіра полотняна сумка.

– Сіра сумка... – задумливо повторив Папірусюк.

– А, вибачте, якщо не секрет, – чому вас це все так цікавить? – запитав великогубий

Жилбилов.

- Є підозра, що в нього - викрадене драконяче яйце.
- От гад! Якби я знав, я б сам його до міліції...
- Спасибі, громадянине Жилбилов, ви своїми показаннями мені здорово допомогли.

До побачення.

- Нема за що. Усього доброго. Знайдіть цього шкідника.

Таксист уже дійшов до свого гібридного автомобіля, коли, щось згадавши, повернувся до Варлаама Оникійовича:

- Так, ще... Може, вам придасться. У нього не було дрібних грошей, він розплатився сотенною купюрою, а я дав йому здачі. Купюра в мене. Показати?

- А що в ній особливого? Фальшива? - запитав детектив.
- Сподіваюся, що ні. На ній якісь цифри.
- На кожній купюрі номер надрукований.
- Не надруковані, а написані від руки олівцем. Дивитися.

Шофер витяг з кишені гаманець, а з гаманця - стошурхотикову купюру. У верхньому правому куті біля портрета Миropолка Романтика на ній простим олівцем було написано: 123114. Купюра пройшла через сотні рук, кожна з яких могла залишити цю олівцеву мітку, тому мало ймовірно, що таємничий номер мав відношення до крадіжки. Але не слід відмахуватися від будь-яких, навіть мізерних фактів, уважав Папірусюк, тому детектив переписав цифри у свій блокнот, той же, де розписався король. (Звичайно, настільки простий номер легко запам'ятовувався. Але навіть дуже пам'ятливий суб'єкт не має стовідсоткової гарантії від раптового провалу в пам'яті. Тому надійніше зафіксувати факт і у позачерпному вмістищі інформації, наприклад у блокноті, вирішив Варлаам Оникійович.)

* * *

Заїхавши ще раз до міліцейського управління й повідавши колегам тільки-но з'ясовані прикмети підозрюваного, Варлаам Оникійович повернувся на вокзал вузькоколійки. Він довідався головного: що викрадене драконяче яйце, скоріше всього, не було винесене у Великий Світ, а досі перебуває в межах королівства. Усі свої великодрібкінські вишукування він зміг здійснити приблизно за сто хвилин, тому встигав на зворотний потяг, аби ще сьогодні повернутися в столицю.

Першим ділом зайшов у вокзальний туалет, щоб справити малу нужду. У цьому закладі, як водиться, було двоє дверей, на одній з яких була буква "Ж", а на іншій - "М". Слідчий, зрозуміло, увійшов в "М".

Позбуваючись в одній з кабінок непотрібної вже організму рідини, полковник раптом віддався доморослому філософствуванню щодо цих літер. У нас буква "Ж" символізує жінок, думав він, оскільки з неї й починається слово "жінка". А мужчин символізує, відповідно, літера "М", як, втім, і метро у Великому Світі. А якби букви-символи вибиралися за принципом асоціацій з їхнім графічним накресленням, то буква "Ж" повинна була б символізувати чоловіків, оскільки вона схожа на розчепірену людину з довгим пенісом. А от жінок символізувала б літера "В" або літера "Ф",

оскільки в цих букв є, так би мовити, по дві цицьки.

Закінчивши вологовилив й філософствування, він покинув кабінку, не підозрюючи, що в цій же кабінці рівно дві доби тому, з точністю до п'яти хвилин, перебував той, кого він шукає: таємничий організатор крадіжки драконячого яйця. І що замкнувшись у настільки малогабаритнім туалетнім приміщенні, підступний організатор зробив маніпуляції, які дозволять йому ще десятки днів залишатися невиявленим міліцією й лицарями. Якщо б детектив знав, що саме втнув у кабінці туалету злочинний суб'єкт, то, напевно, драконяче яйце було б знайдене значно раніше. Але...

Після відвідування клозету й придбання в касі квитка, знов безкоштовно, Варлаам Оникійович встигнув перекусити в буфеті бутербродом із сиром, запиваючи його кавою з вершками, та...

(– А от цікаво, – раптом інтересується Ліва півкуля авторського мозку, – каву туди з Харкова завозять, або там же виробляють?

– Я тебе зараз придушу! – ричить сусідові по черепу півкуля Права. – Якого біса гальмувати сюжет уточненнями щодо дрібниць!

– Душити не треба, – радить Правій Автор. – Пояснення займе не багато часу.

Так, Ліва вгадала: кавові зерна виробляються в Терентопії за допомогою магії через перетворення на них жолудів. Як, до речі, і банани там творяться методом перетворення місцевих овочів і фруктів, про що Автор повідає докладніше у розділі тридцять п'ятому за назвою "Єдинорогарський колгосп". Цю магічну технологію (тобто заклинання) для виготовлення кави вимислив якийсь маг Тарас Балабан ще в 1854 році. Жолуді заготовлюються в дубових лісах гільдією так званих жолудистів, вилущуються й піддаються перетворенню. Таким чином, королівство цілком забезпечене даним напоєм. Втім, справжня кава теж потрапляє туди, з Харкова звичайно, але її мало й коштує вона дорожче.)

На цьому вокзалі, як і на Жорикбурзькому, була велика дошка, де всі бажанчі ліпили свої оголошення...

(– Ага, зараз Автор довго й нудно буде цитувати ще й тамтешні безглузді об'яви, – супить звивини Права півкуля авторського мозку.

– Ну не буду, не буду, – заспокоює її Автор, – хоча про одну все-таки згадаю.)

Там теж було оголошення фермера Наполеона, таке ж як і в столиці, але усі пелюстки з адресою були відірвані, що показувало інтерес великодрібкинців до сільських робіт.

Крім об'яви Оладьєва, Варлаам Оникійович вздрів на вокзалі й самого фермера, котрий напевно встиг не тільки поспілкуватися з чарівником Глечиком, але й пробігтися міськими крамницями, судячи з вигляду двох господарських сумок у його руках.

Дорогою назад під стукіт коліс лисий детектив дивився на номер у блокноті й намагався зрозуміти, навіщо хтось написав його на грошовій купюрі й що могла б значити ся цифирь. Сто двадцять три тисячі сто чотирнадцять. Сто двадцять три тисячі сто чотирнадцять чого? Шурхотиків? Кілометрів? Кілограмів? Людей? У підсвідомості

вовтузилася підказка, що цифри в такому порядку й кількості він десь уже видів, навіть недавно. Але де?..

А коли за вікном вагона показався нарешті Жорикбурзький вокзал, Папірусюк згадав, де бачив цей номер.

Але таємниці пронумерованої купюри ми, безцінний читачу, дізнаємося пізніше, а поки звернемося до інших подій...

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ПЕРШЕ. Користь нудотної попси

- ... Хіба ж неправда,

Дивний кінь?

- Напевно, він розумний...

Чи вміє він читати і писати?

- Відмінно пише: пречудовий почерк!

Веде сам лічбу сіна та вівса,

І конюху, що тільки зажадав би

Його провести, довелося б скрутно.

Вільям Шекспір і Джон Флетчер, "Два шляхетні родичі".

- Є свідком Зевс, який гігантський звір!

- Який?

- Жахливий він.

Арістофан, "Жаби".

- ... Придумувати нових тварин, ніде правди діти, справа важка, але показувати видуману тварину, що не кажіть, куди важче.

Ярослав Гашек, "Пригоди бравого вояки Швейка".

29, 30 жовтня 1995 року.

У цьому розділі Автор Терентопських хронік знову вирішив звести свою працю до мінімуму, підсунувши читачеві замість своїх писань чужі. Тут він читачеві пропонує ознайомитися з інтерв'ю, опублікованим в жорикбурзькому журналі "Мандрівник-надомник", у березневому номері за 1996 рік. Ідеться в інтерв'ю про епізод із мандрівок чергових двох лицарів Напівкруглого Столу – графа Леоніда Заканавного й графа Леоніда Очкарика. Як і в попередньому – п'ятидесятому – розділі, де два лицарі йменувалися Остапами, тут теж напарниками по мандрах стали тезки.

Цікавою є особистість, що дала це інтерв'ю. Це не один із вищезгаданих лицарів, а, якщо так можна сказати, суб'єкт, що у подорожі обіймав посаду транспорту. Так, інтерв'ю кореспондентові часопису "Мандрівник-надомник" дала не людина, а кінь, що розмовляє людською мовою. Це унікальний випадок, коли лицарським транспортом працює не звичайне непарнокопите, а, так би мовити, брат за розумом – кінь-мутант, істота конеподібна за зовнішнім виглядом, але людиноподібна за інтелектом і здатністю розмовляти по-людськи. Як уже зауважував Автор, тварини що говорять, на відміну від деяких із тих що не говорять, як правило не дозволяють людям на собі

їздити. Даний випадок є рідкісним винятком. Але цей звір дозволяв їздити на собі не через відсутність почуття власної гідності, а від бажання хоч у такий спосіб брати участь у лицарських діяннях.

Справа в тім, що цей суб'єкт, який носив типово кінське ім'я Сивко й кінське (як стверджував письменник Чехов) прізвище Овсов, ще будучи лошам захопився читанням, у тому числі й романтичних пригодницьких книжок, зокрема й про лицарів. Часто читачі ототожнюють себе з героями книжок. Сивко Вітрович Овсов (так, його тато носив кличку Вітер, тому Сивко по батькові Вітрович), будучи людиноподібним за розумом, ототожнював себе з книжковими героями-лицарями, а не з їхніми кіньми, і сам забажав стати лицарем. Але, на жаль, це було неможливо, тому що коні верхи їздити не можуть (це тільки пам'ятник королю Жорику Сьомому у Жорикбурзі являє собою коня, що сидить верхи, та й то не на іншому коневі, а на вищезгаданому королі; але то ж пам'ятник, а в реальності такого не буває), і не здатні стиснути в руці меч, або спис, оскільки не мають рук із пальцями, а мають лише ноги з копитами. Так що зрештою Сивко зрозумів: якщо він і зможе взяти участь у лицарському житті, то хіба тільки як лицарський кінь. Та й то, можна сказати, йому пощастило, бо народився б він дикобразом, наприклад, було б ще гірше: ніякий лицар не погодився б сідати на дикобраза (а якщо б й сів, погано було б обом), тож взагалі жодних шансів...

Загалом, лицар без коня – це якийсь оксюморон. Як велосипедист без велосипеда, лижник без лиж, ковзаняр без ковзанів або, скажімо, автомобіліст без автомобіля. Погодсья, читачу, що безглуздо називати автомобілістом пішохода, котрий не те що не має машини, але й зроду не сидів за баранкою і не знає, як автомобілем керувати (наприклад, Автор цих рядків належить саме до такої категорії гомо сапієнсів). От і безкінний лицар – це якась дурня. Адже навіть саме слово "лицар" походить від німецького "ritter", яке означає не що інше, як саме "вершник". Ну, щоправда, у наш час британська королева надавала титул лицаря видатним діячам культури – акторам, музикантам, письменникам, ученим і іншим – які, можливо, ніколи не сиділи на коні, і вже тим більше, ніколи не напинали на себе залізний туалет й не брали участі у бойових заходах. Але в Терентопії, де лицарські традиції шанують і зберігають трепетніше, ніж у Британії, від лицаря вимагається, аби він був вершником у доспіху й усе таке інше.

Так от, ставши досить дорослим і сильним для перевезення лицаря жеребцем, Сивко Вітрович Овсов дав об'яву в газети: "Їздовий кінь шукає доброго вершника-лицаря помірної вгодованості. Жорикбург, вулиця Безіменного Незнайомця 33, запитати Сивка Овсова".

На оголошення відгукнулося аж дев'ятнадцятеро лицарів: вісімнадцять незалежних і один із колективу Напівкруглого Столу, тобто придворний. Незалежні сподівалися: якщо вони домовляться про співробітництво з конем, який розмовляє, то це для них буде вигідніше, аніж купувати такого, що не говорить. Що ж до молодого Леоніда Гавриловича Зензевеєнка, котрий вже пройшов обряд посвяти в лицарі Напівкруглого Столу, але ще не обзавівся особистим конем, то, прочитавши оголошення й

зрозумівши, що дав його письменний і такий що розмовляє, а не звичайний кінь, цей лицар-початківець подумав, мовляв, кажуть: "собака - друг людини", а для лицаря другом має бути кінь, і краще такий друг, з яким можна потеревенити, аніж безсловесний.

(До речі, щодо собаки. Так, собака - друг людини. Це майже всім відомо. З цим майже всі згодні. Але коли людині кричать: "Ти собака!", то мають на увазі не "Ти друг!", а зовсім протилежне. От такий парадокс.)

- До речі, про письменність, - втручається Ліва півкуля авторського мозку. - Я не розумію, як це кінь міг читати книги.

- Для цієї справи потрібні три умови, - відповідає Автор, - по-перше, зір (втім, є книги й для невидючих, які читаються на дотик), по-друге - розум, і по-третє - грамотність. Всіма цими властивостями кінь Сивко Овсов владав. Тож чому б йому не читати книг?

- Ні, я не в тому розумінні, - продовжує Ліва. - Я маю на увазі, що сторінки треба перегортати. Люди це роблять пальцями. Але в коня-от пальців немає. Я не можу уявити, як можна перегортати сторінки копитом.

- Так, копитом таке робити дуже важко, майже неможливо, - погоджується Автор. - Але розум дає можливість доміркувати, як викрутитися із утруднень. Наприклад, природа не виростила на людському тілі коліс для швидкого переміщення. І людина сама винайшла пристосування з колісьми, і тепер гасає на них швидше за всіх, у кого є просто ноги. От і Сивко для вирішення проблеми застосував розум.

У нього є палець для гортання. Але не натуральний, а штучний. Він придумав просту річ, котру за його описом виготовили в майстерні гумових виробів. Це гумова штука у вигляді кільця з таким що стирчить із нього назовні, так би мовити, відростком на кшталт пальця. Кільце надівається на ратицю, наче еластичний браслет, і цим гумовим перстом кінь перегортає сторінки. Він навіть може писати тексти, тицяючи штучним пальцем у клавіші друкарської машинки (саме так він створив те оголошення для газет).

Але повернемося до вибору сідока.

Оскільки претендентів було багато, то кінь улаштував кастинг, і провів співбесіду з кожним із кандидатів у вершники. Більше інших йому сподобався саме Леонід Зензевеєнко, його він і вибрав у свої наїзники. До речі, до дев'ятнадцятого сторіччя включно англійським словом "кастинг" називали огляд та вибір коней. У двадцятому так стали називати огляд та вибір людей, наприклад акторів на ролі у кіно. Цей кастинг знов, як в давні часи, був пов'язаний з конем, але в іншій іпостасі, протилежній.

Домовилися, що лицар платитиме коневі зарплату, що складатиме 30% від його власного лицарського жалування, тобто майже третину получки віддаватиме Сивці. Ні, Сивко не був жадібним суб'єктом, але як у всякого живого організму, тим більше організму розумного, у нього були такі-сякі потреби, на задоволення яких необхідні кошти. Наприклад, як уже було сказано, він дуже любляв читати, а книги в книгарнях не безкоштовні. І взагалі, усяка праця, крім діяння безкорисливого волонтера й добродійника, має бути оплачена, бо труд задарма чи лише за харчі

називається рабством, а бути рабом принизливо.

Оскільки Сивко Овсов знав, що коні лицарів Напівкруглого Столу в якості кличок носять, як правило, імена відомих історичних діячів – глав держав (кінь Велосипед, на якому їздив барон Андрій Цинік, – виключення), що та традиція пішла від самого короля Мирополка Романтика, який назвав свого коня Піпіном на честь Піпіна Короткого (або ж Піпіна Третього), короля франків, котрий царював у восьмому столітті; оскільки, повторює Автор, Сивко це знав, то вирішив не відступати від традиції та взяв собі псевдонім Гуго, на честь Гуго Великого, французького короля одинадцятого століття (що той французький Гуго був онуком Київського князя Ярослава Мудрого).

Його вершникові Леонідові Зензевеєнку теж знадобилося прізвисько, бо крім нього в колективі Напівкруглого Столу було ще аж семеро чоловіків, що носили ім'я Леонід: лицар Леонід Насторожений, графи Леонід Хихотунчик, Леонід Жвавий, Леонід Заканавний, Леонід Гострий Лікоть, Леонід Кучерявоногий, і герцог Леонід Коліно. Леонід Зензевеєнко не став ламати голову над придумуванням нового прізвиська, і не поклав це на колег, тому що в нього з дитинства вже була кличка Очкарик, і він до неї звик.

Клички й прізвиська мають ту особливість, що, прилипнувши замолоду, вони можуть залишатися з людиною довгі роки, навіть усе життя, так що не тільки навколишні, але й сам носій прізвиська вже може не пам'ятати, звідки воно пішло.

Наприклад, мав давньогрецький мислитель Сократ учня на імення Арістокл. Був цей Арістокл статуєю богатир. Тому дав йому дотепний Сократ прізвисько Здоровань. Ну, тобто це нашою мовою Здоровань, а грецькою Платон. (Себто Платон означає скоріше Крем'язень, але ж кремезних людей ми називаємо і здорованями). Тепер запитай кого хто такий Платон, тобі майже всякий відповість, що це знаменитий філософ. А запитай хто такий Арістокл, і людина, скоріше всього, знизав плечима. Приклад того, як жартівливе прізвисько витиснуло й замінило собою справжнє ім'я.

Ще приклад з античності. Деякі давньогрецькі філологи вважали, що автором епосів "Іліада" та "Одіссея" був чоловік на ім'я Мелесіген. Але, мовляв, у того Мелесігена чомусь було прізвисько Заручник. І людство, мовляв, запам'ятало його саме під цим прізвиськом, а не під справжнім ім'ям. Зрозуміло, що Заручник – це нашою мовою, а грецькою – Гомерос, або Гомер.

Або от взяти хоча б Леоніда Очкарика: окулярів він не носить, а все одне Очкарик. У дитинстві – так, носив, але оскільки, виявивши проблеми з його зором, доктор-окуліст вчасно приписав йому носіння окулярів, то завдяки цим скельцям зір у нього швидко повернувся до норми, і лінзи стали не потрібні. З тих пір він їх не носить, а кличка, отримана в той період, укоренилася. А от інший напівкруглостоловий лицар Леонід – навпаки – став носити окуляри в доріжніх літах, і зараз носить, але Очкариком його не називають, бо звикли до іншого його прізвиська – Заканавний.

Ще щодо прізвиськ Авторів Терентопських хронік, тобто твоєму, безцінний читачу, покірному слугі згадалося, що в книгах англійського письменника Даніеля Дефо про Робінзона Крузо є персонаж на прізвисько П'ятниця. А інший темношкірий дикуна з

іншого острова носив прізвисько Понеділок; у сатиричній повісті "Пригоди професора Вільяма Вокса на острові Ципанго" одного з найдотепніших українських літераторів Леоніда Чернова (Малошийченко). А у Гоголя було прізвисько Вівторок.

- Вперше чую, щоб у Миколи Васильовича Гоголя було таке прізвисько, - висловлює сумнів Ліва півкуля авторського мозку.

- Микола Васильович тут ні до чого, - відмахується Автор. - Я кажу не про українсько-російського письменника Миколу Гоголя, а про персонажа англійської літератури - такого собі Гоголя на прізвисько Вівторок, лондонського детектива, що прикидався анархістом-терористом, у романі Гілберта Кіта Честертона "Людина, яка була Четвергом". Там, до речі, теж є і герої на прізвиська П'ятниця та Понеділок. А також персонажі з прізвисками Неділя, Середа, Субота. Ну і, Четвер, звичайно, є, що відзначено в заголовку.

Не пройшло й трьох місяців, як Леонід Очкарик став лицарем Напівкруглого Столу, а король Жорик Дев'ятий уже нагородив його титулом барона за подвиг: цей лицар переміг зграю хуліганів, що ображали якусь дівцю. Втім, якщо чесно, переміг скоріше кінь Гуго, аніж його наїзник, тому що хуліганів примусили втекти не меч і спис лицаря, а задні копита коня, якими той відчайдушно брикався. Але оскільки чомусь не заведено надавати титул барона або інші коням, то титул дістався тільки вершникові. Втім, кінь Гуго не ображався, бо за титулами не гнався. За два роки з ними відбулася схожа історія: знову вирішальну роль у здійсненні подвигу зіграв кінь, а титул графа дістався вершникові.

Жорик Дев'ятий, довідавшись, що біотранспорт Очкарика є розмовляючим розумником та ще, так би мовити, подвиготворцем, хоч і не назначив йому лицарського титулу, зате назначив лицарську зарплатню. Тож його вершнику більше не треба було віддавати своєму скакуну частину власної получки. Потреби коня, хоч і розмовляючого, є меншими за потреби людини. Бо, наприклад, якщо людині зазвичай доводиться їжу купувати, то кінь може пастися на лузі цілковито безкоштовно. Але король назначив Гугові таку ж зарплатню, як і лицарям, а не меншу, бо побоявся, щоб його хтось не звинуватив у дискримінації особистості за біологічною ознакою.

* * *

Оцей кінь Гуго за три із чимось місяці після закінчення Великої Ячної Експедиції одержав пропозицію від кореспондента журналу "Мандрівник-надомник" Прокла Козакошвілі: мовляв, чи не погодитеся ви, пане коню, дати інтерв'ю нашому журналу із приводу монстра-людожера, з яким ви й ваші попутники - два Леоніди - зіштовхнулися під час мандрівки. Леонід Очкарик, мовляв, уже повідав про це в інтерв'ю газеті "Доля з маком", а Леонід Заканавний - газеті "Вухатоміхурський ромсомолець", але оскільки інтерес читачів до цієї історії не слабшає, то хотілося б почути й вашу, пане коню, версію тих подій. Кінь Гуго погодився, і розповів те, що викладено нижче.

Ну що ще сказати перш ніж перейти безпосередньо до інтерв'ю?

А от що.

По-перше, що Леонід Заканавний і Леонід Очкарик проводили пошуки викраденого

драконячого яйця і ячного шахря в шістнадцятому секторі королівства.

По-друге, що повне ім'я Леоніда Заканавного – Леонід Кирилович Дзьоба.

По-третє, що їздить останній на коні Генріхові, названому так на честь короля... невідомо якого саме. В історії Європи королів з ім'ям Генріх було більше ніж бліх на якомусь безпритульному Сіркові, або Бровкові. (Звісно, тут слово "Сірко" означає собачу кличку, а не прізвище козачого отамана). Наприклад, Вільям Шекспір написав аж сім п'єс про англійських королів за назвами "Генріх..." з додаванням номеру. Але й у нього немає творів про Генріхів Першого, Другого, Третього та Сьомого. А крім англійських, були ж ще короновані Генріхи французькі, німецькі тощо. Може бути, що непарнокопитий Генріх Заканавного званий так на честь усіх тезок-вінценосців разом.

По-четверте, що граф Леонід Заканавний – це досить угодований чоловік, сорока двох років, із чорними вусиками у формі крилець переверненого метелика, в окулярах із прямокутними скельцями; а граф Леонід Очкарик – стрункий парубок двадцяти шести років, якого можна було б назвати красенем, якби не надмірно великий ніс, що нагадує формою баклажан; без окулярів, але теж із вусиками, руськими у формі крилець бабки.

По-п'яте, що кінь Генріх – каракової масті, тобто чорний із рудими підпалинами, а кінь Гуго – сірий у гречку.

По-шосте, що на гербі й щиті Леоніда Заканавного зображено білого єдинорога в коричневому полі, а герб і щит Леоніда Очкарика – у чорно-білу клітину, як шахівниця.

Ерудований читач може у останньому факті вгледіти натяк на сера Ґавейна – доблесного лицаря Круглого Столу й небожа легендарного короля Артура. Що тому лицареві якось трапилося відбиватися від юрби простолюдців, не маючи зброї, так що в якості бойового щита довелося використати велику шахівницю, яка підвернулася під руку. І шахові ж фігури пішли в діло як зброя: кохана Ґавейна метала їх у нападників; а були ці пішаки, ферзі, тури та решта настільки важкі, що могли проломити череп. Про це зокрема йдеться, наприклад, у віршованому лицарському романі "Персеваль" Кретьєна де Труа (XV століття).

Але барон Дормидонт Що Пукнув У Калюжу – прямий предок Леоніда Очкарика, терентопський лицар XVIII століття, котрий зміркував собі такий чорно-біло-картатий герб, – не мав на увазі сера Ґавейна й вищезгадану битву зі застосуванням бойових шахів. Просто Дормидонт Що Пукнув У Калюжу полюбляв грати в шахи й не хотів відмовляти собі в цьому навіть під час лицарських мандрівок. Але брати в дорогу шахівницю було не дуже зручно, бо чим більший багаж, тим сутужніше подорожувати. От він і вирішив мати такий герб, щоб можна було застосовувати бойовий щит замість шахової дошки.

До речі, щодо ерудованого читача. Такий розумник (у хорошому сенсі слова), багато знаючий і схильний бачити всюди приховані смисли, навіть у зовсім простенькому творі, у якій-небудь, скажімо, казці про Колобка, виявить при бажанні десятки, а то й сотні всіляких нібито зашифрованих там метафор, натяків, конотацій, алюзій, паралелей, асоціацій, концепцій, констатацій, догм, наративів, реляцій,

дискурсів, дефініцій, парадигм, доктрин, контекстів, сентенцій, аспектів, колізій, ініціатив... А між тим невідомому біографу Колобка, що склав сотні років тому фабулу про коротке існування цієї жвавої випічки, напевно і на думку не спадало щось там зашифровувати.

Якщо, зауважує Автор, на очі такому криптоаналітику потраплять мої Терентопські хроніки – він і у них такого нарозшифровує, що я, Автор, довідавшись про його висновки, ймовірно отетерію від подиву: мовляв, як це в моїй писанині можна було запідозрити аж отаке! Та я ж, мов, ані сном ані духом... Але читач може виколупувати зі твору такі смисли, які літератор зовсім не мав на увазі; і пописувач не може читачеві в цьому завадити.

Авторові Терентопських хронік, то пак твоєму, безцінний читачу, покірному слугі, дуже не хочеться, наприклад, аби той факт, що механік Вакула Нетребенько палить люльку, а детектив Варлаам Папірусюк – сигарети "Блакитний Лицар", читач вважав пропагандою куріння і рекламою тютюну. Милуй Бог! Адже сам Автор ніколи не курив ані сигарет, ані сигар, ані цигарок, ані люльки, ані навіть кальяну, або ще чогось такого. І знайомих курців закликав кинути цю шкідливу звичку. Але якщо Нетребенько з Папірусюком палять люльку з сигаретами "Блакитний Лицар", то хіба повинен Автор брехати читачеві, що не палять?! Ні, Автор воліє казати читачеві правду, якою б гіркою й неприємною вона не була. Тож якщо читачеві ці писання здаються настільки химерними, що є бажання запитати: "Що Автор курить?", то Автор ще раз стверджує: "Нічого. Зовсім нічого. Абсолютно". Іноді химерність фантазій є наслідком багатой уяви, а не куріння галюциногенів.

І Авторові нестерпна думка, що читач може запідозрити в дружбі лицарів натяк на одностатеве неплатонічне кохання. Недарма, мовляв, вони подорожують парами, що властиво коханцям. З такими підозрами, читачу, можна докотитися до того, що чоловіки почнуть боятися дружити один з одним, стануть один від одного відсахуватися з страху, щоб у чоловічій дружбі хтось не угледів гомосексуальності. І таке велике явище, як справжня чоловіча дружба, зникне з лиця землі. Цього не можна допустити! Тому Автор строго вистрілює з рота гаслом: "Руки геть від чоловічої дружби, божевільні ханжі!" От, скажімо, лицар Томас Мелорі в сьомому розділі п'ятої книги свого епосу "Смерть Артура" написав про славетних лицарів Круглого Столу Ланцелота й Трістана отаке: "А після того вони відійшли до каменю Мерліна, сіли на нього, зняли обоє шоломи, щоби прохолодитися, і поцілувалися сто разів". І сучасникам лицаря Мелорі навіть на думку не спадало запідозрити в поцілунках цих героїв щось гріховне, щось інше, ніж безневинний прояв дружби й взаємоповаги. Тим паче що Ланцелот безтямно кохав королеву Гвіневеру, а Трістан принцесу Ізольду. А в моєму так званому Терентопському епосі, каже Автор, лицарі навіть і не цілуються один з одним. Тож не треба тут, знаєш...

І Авторові нестерпно припущення, що читач у факті світло-коричневого кольору державного прапора Терентопії може угледіти натяк на нацизм. Мовляв, німецькі нацисти носили світло-коричневі сорочки, тому людство тепер і називає нацизм

коричневою чумою. Гуманістичний світогляд короля Мирополка (що придумав такий прапор) і його послідовників є не тільки іншим, але й ворожим щодо антигуманної ідеології нацистів. Ніякий колір не винуватий у тому, що його можуть використовувати негідники, і ніяка барва не заслуговує, щоб її через це вважали поганою.

Також Авторові не до шмиги, якщо читач згадки в цьому творі про советські аспекти (наприклад, колгоспи, стахановців, піонерію, пам'ятники Леніну тощо) вважатиме проявом ностальгії Автора за більшовицьким режимом і імперією СРСР. Бо насправді Автор дуже радий, що вже немає більшовицької влади і Україна є незалежною державою. Але робити вигляд, що нічого советсько-більшовицького не існувало, і не згадувати про це, було б лицемірством.

А ще Автор не бажає, аби ти, читачу, побачив у його писаннях пропаганду монархізму. Адже Терентопія є тут державою саме монархічною лише тому, що сусідство лицарського, майже казкового королівства з містом Харковом просто здалося Авторові забавним, і не більше за те. А Автор хоче побавити читача. "Адже абсурдно увесь час серйозно чимсь займатися. Це й недоступно людині, та й характер псує", як уважав філософ Рене Декарт. Чи як зауважив М.В. Гоголь: "Але невже ми маємо вік серйозничати, – і чому ж зрідка не бути творцями дурниць, коли ними пістриватися життя наше?"

І категорично Автору не багнеться, щоби в його патяканнях про рідний Харків читач запідозрив якийсь харківський сепаратизм, якесь бажання відокремити Харків від решти України. Ні-ні-ні, ні в якому разі! Автор патріот України (у хорошому смислі слова "патріот", без шовінізму й ксенофобії), прихильник її єдності, незалежності та державності; і малу батьківщину (рідну Харківщину) вважає невід'ємною і обов'язковою частиною цієї своєї великої батьківщини. Любов до малої батьківщини є доповненням до любові щодо великої, а не протиставленням.

Автор був би роздосадуваний і якби ти, читачу, угледів в оповідках про курйозні і часом безглузді пригоди терентопських лицарів цинічне вульгарно-жлобське глузування з оспіваних людством лицарських чеснот. Бо Автор до тих що пропаговані у кращих лицарських романах лицарських достоїнств ставиться з повагою й геть не прагне з них глумитися. Людство сторіччями сміється із походеньок Дон Кіхота в книгах Сервантеса, але при цьому з шаною відноситься до його прагнення творити добро, карати зло й зміцнювати справедливість. Отже веселість і повага цілком сумісні. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, просто багне показати, що терентопські лицарі теж люди, і ніщо людське їм не чужо, включно з безглуздям і курйозами. Але Автор ніколи не насміхався (і не буде цього робити) зі славних лицарських якостей – совісті, справедливості, порядності, честі, співчуття, хоробрості, доброти, нетерпимості до підлості й т.п. – що тих гідностей слід прагнути не тільки лицарям, а всякому, хто себе поважає. (Зрозуміло, йдеться про чесноти лицарів книжкових, придуманих романтичними літераторами. Адже справжні середньовічні лицарі часто-густо були, на жаль, не кращими за бандитів.) Отож, щодо терентопських лицарів Автор може повторити слова з книжки "Під парусом на дубі" дотепного

харків'янина Майка Йогансена: "Я спробував списати їх з тією дозою любови і дружньої іронії, на яку вони заслуговують". А щодо іронії Авторів Терентопських хронік, то пак твоєму, безцінний читачу, покірному слугі згадалися слова гарної та розумної дівчини Дашуньки, сказані в іронічному романі Павла Загребельного "Левине серце" головному героєві: "Ентузіазму в тобі повно, а от іронії бракує. Поеднай ці дві риси – і станеш повноцінним... Сказала вже: ентузіазм без іронії – це ще не мудрість".

– Це зрозуміло, але із приводу присутності у твоєму писанні розмовляючого коня я скажу: це не оригінально, – буркотить Права півкуля авторського мозку. – Так, не ново це, банально. Я бачив декілька знятих у різних країнах анімаційних фільмів, де фігурували розмовляючі коні, або осли, чи зебри... Точніше сказати, не я бачив, а ми з вами бачили; куди ж я без вас, Ліва півкуле і Авторе. Причому у всіх цих творах непарнокопиті баяндрасники були аж надмірно балакучі. Тому, Авторе, твоє введення в Терентопські хроніки такого персонажа не можна назвати новим словом у світовій культурі.

– Згодний, – підтакує півкуля Ліва.

– Новим словом! – передражнює Автор. – Думаєте, так просто вигадати щось зовсім оригінальне? Навіть відомий письменник Ф.М. Достоевський скаржився на складність цього завдання:

"Здається б, на все можна глянути своїм власним поглядом, скріпити своєю власною думкою, сказати своє слово, НОВЕ СЛОВО. Але Боже мій! Що ви говорите! Нове слово. Та хіба щодня можна казати по новому слову, коли у все життя, мабуть, його не доможешся, а й почуєш, так ще й не впізнаєш. Скріпити своєю думкою, говорите ви. Але якою ж своєю думкою, де взяти свою думку?.. Ну так припустимо, думка й буде, але оригінальність, але оригінальність, – її-от де взяти? Думка адже це все-таки не ваша. На це треба... так, на це треба розуму, прозорливості, таланту!"

Словосполучення "нове слово" у цій цитаті виділив не я, а сам Федір Михайлович. Якщо навіть відомий Достоевський уважав це непростою справою, то що ж ви хочете від невідомого мене, – закінчує виправдання Автор терентопських хронік.

– Це де Федір Михайлович таке написав? – уточнює скрупульозна Ліва півкуля.

– У творі "Петербурзькі сновидіння у віршах і прозі", – відповідає Автор.

– Вже йому-то гріх було скаржитися, – каже Права. – Стільки написав нового, оригінального! І шедеври, а не нісенітницю про розмовляючих коней.

Автор зітхає й зіщулюється. Та проте знаходить ще один аргумент:

– Доказом того, що важко придумати щось нове, зокрема нове слово, є і випадок з Льюїсом Керроллом. У тисяча вісімсот сімдесят шостому році він написав смішну віршовану абсурдну епопею "Полювання на Снарка". Для одного з персонажів придумав ім'я Буджум. Цей Буджум у Керролла – істота смертельно небезпечна для людей, котра невідомо що собою представляє і невідомо як виглядає. А в тисяча вісімсот сімдесят восьмому році Керролл зустрів живого Буджума. Справжній Буджум виявився не таємничим чудовиськом, а індійським хлопчиком. Отже ця спроба

створити свіже слово закінчилася для Керролла поразкою, бо придумане ним нове ім'я, на його здивування, вже й без того існувало. До слова, і в наш час на землі водяться справжні буджуми. Побачити їх важкувато, оскільки існують вони у важкодоступних місцях пустель півострова Нова Каліфорнія. Буджумами в наш час іменуються вирослі у зазначеному місці дерева досить химерного вигляду. Таку назву отримали саме на честь химерного персонажа Льюїса Керролла.

Та й взагалі, продовжує Автор, з того, що важко і навіть неможливо придумати щось нове, жалілися розумні люди ще в античні часи. От, наприклад: "І врешті неможливо щось сказати, що іншими вже не було би сказане", – так написав давньоримський комедіограф Публій Теренцій у пролозі до комедії "Євнух". Ще у першому столітті нашої ери! А у Біблії висловлено: "Що було, те й буде, і що робилося, те й робитиметься, і немає нічого нового під сонцем. Буває таке, про що кажуть: "Дивись, це нове"; але це існувало вже у віках, що були до нас". (Вітхий Завіт, Книга Екклезіястова або Проповідника, розділ 1.) Авторство цих думок здавна приписували єврейському царю Соломону, а той жив і царював приблизно ще аж у десятому сторіччі до нашої ери! А ви, любі мої мозкові півкулі, хочете, аби я придумав щось цілковито нове! Я б і радий, але є всього лише простим смертним. Як то кажуть: "Народжений повзати, літати не може". Тому генії, яким, незважаючи на все вищесказане, вдається все-таки винаходити, придумувати, створювати щось принципово нове, чого раніш не було, заслуговують на величезну повагу. Крім тих, звичайно, хто винаходить нові способи вбивств, знущань і взагалі гадити іншим.

– Ну, припустимо, ти вдався до банальності, зробивши персонажем балакучого коня, що вже й інші робили до тебе, – каже Ліва півкуля авторського мозку. – Але місце базикаючим по-людськи тваринам у казочках для малюків-дошкільнят. А цей свій Терентопський так званий епос, як я розумію, ти пишеш для читачів більш старшого віку. Судячи хоча б з того, що в ньому присутні такі висловлення, як "сексуальна орієнтація", "сексуальні контакти", "статева близькість", "презерватив" та інше, що зазвичай не вживають у книжечках для малечі.

– Так, – відповідає Автор, – ці писання не для дошкільнят і молодших школярів, а для громадян трохи старших. Вік потенційних читачів цієї моєї писанини я визначаю так: "від середнього шкільного до пенсійного включно".

– От-от, – продовжує Ліва. – І раптом ти цим відносно дорослим людям сунеш якихось казкових говорючих звіряток. Читачі можуть навіть образитися, мовляв, за кого це Автор нас має; за шмаркатих карапузів, чи що.

– До того ж, ти цей свій твір називаєш епосом, – підключається півкуля Права. – А в епо...

– Не "епосом", а "так званим епосом" або "м'яко кажучи, епосом", – уточнює, перебивши, Автор.

– Ну, слово "епос" все ж таки присутнє, – відмахується від уточнення звивиною Права. – А в епосах хіба місце говорючим тваринкам? От візьмемо, для прикладу, давньогрецькі "Іліаду" і "Одіссею". Хіба там є тварини, що мовлять? Наскільки пам'ятаю

- ні. Навіть чарівні змії, що задушили Лаокоона з синами - і ті не віщали. Навіть ті звірі, на яких перетворила соратників Одиссея чарівниця Кірка. Там людські звуки теоретично міг видавати тільки один звір - кінь, так званий троянський кінь, та й той був не справжнім, а дерев'яним муляжем з людьми в середині, тобто просторікувати міг не сам дерев'яний звір, а його жива, так би мовити, начинка. Або епос про короля Артура і лицарів Круглого Столу. Теж - ніяких розмовляючих звіряток. Навіть дракон, з яким стинався лицар Ланцелот Озерний, навіть фантастичний Звір Рикаючий, на якого роками полював лицар Паломід Сарацин - і ті не гомоніли. І в епосі про графа Роланда та лицарів Карла Великого ані коні, ані які-небудь горобці або там собаки не базікають. Тобто, як бачимо на цих прикладах, тваринам що говорять в епосах не місце, і всуваючи їх в свій так званий епос, пане Авторе, ти тим самим порушуєш традиції епосів і прирівнюєш свій твір до казок для малюків.

- Висловлене вами, півкулі, показує вашу малу начитаність, недостатню ерудицію і невігластво, - заперечує Автор. - По-перше, в світовій літературі досить багато написаних для дорослих читачів творів, де фігурують говорячі тварини. Щоб не забирати багато часу, нагадаю, для прикладу, тільки парочку. Не для малюків-карапузів писав Михайло Булгаков роман "Майстер і Маргарита". А між тим там діє розмовляючий кіт Бегемот. Та що там кіт! Там серед епізодичних персонажів є навіть птах, що працює шофером автомобіля! І Франсуа Рабле свою епопею "Гаргантюа та Пантагрюель" створив зовсім не для малечі. А у нього там діють не тільки мовлячі Коти Пухнаті, очолювані котищем Запазуром, але навіть і живі ліхтарі та живі ковбаси, які поводяться неначе люди. Є, є для дорослих писання з говірливими тваринами: і романи, і повісті, і оповідання, і поеми, і п'єси... я вже не кажу про байки, де, як правило, персонажі саме такі. По-друге, стосовно епосів, - так, в перерахованих тобою, Права, тварин-балакунів немає. Але ж існують і інші епоси, і в деяких з них балакучі тварі - звичайне явище. Наприклад, в індійському епосі "Рамаяна" поряд із людьми діють теревенячі мавпи. А в киргизьких епосах "Ер Тьоштюк", "Манас" та інших - мовлячі коні. А в башкирському епосі "Урал-батыр" - промовляючі птахи та інші істоти. А крім того є і так звані тваринні епоси, де взагалі всі персонажі - тварини-мовці. Наприклад, давньогрецький епос "Батрахоміомахія" з балакучими жабами і мишами, давньоіндійський "Панчатантра" з базікаючими левом, биком, шакалом тощо, фламандсько-латинський (тобто написаний фламандцем, але латиною) "Про Ізенґрімуса і Ренара" з теревенячими вовком, лисом, левом... Й інші. До слова, "Батрахоміомахія" - не єдиний твір давньогрецької літератури, де розмовляють жаби. Те ж саме ці земноводні роблять, наприклад, і в комедії Арістофана, яка так і називається - "Жаби", де діють, крім інших, персонажі епосів: Діоніс, Геракл, Харон, Еак та Аїд. І щодо відсутності розмовляючих звірів у давніх писаннях про короля Артура ти, Права півкуле, не зовсім маєш рацію. У переважній більшості творів про лицарів Круглого Столу, дійсно, говорять лише люди. Однак, у легенді "Кілох та Олвен" зі стародавньої валлійської збірки "Мабіноґіон" з воїнами короля Артура таки розмовляють і мудрі тварини: дрізд, олень, сова, орел і лосось.

Серед численних творів для дорослих читачів, де фігурують животини-мовці, мені зараз згадалося писання про те, як сільськогосподарські тварини на одній фермі влаштували бунт, відмовившись служити людям, і спробували жити самостійно, без людей.

- Цей твір називається "Скотний двір", - уточнює Ліва півкуля авторського мозку. - Його написав англійський літератор Джордж Орвелл. Його перекладено з англійської на багато інших мов. А першим перекладом, до речі, був український; Орвелл до цього перекладу сам написав передмову.

- Ні, я мав на увазі інший твір, - заперечує Автор, - написаний за шістдесят п'ять років до "Скотного двору" Орвелла. Він називається "Скотський бунт. Лист малоросійського поміщика до свого петербурзького приятеля". Його написав український і російський літератор та історик Микола Костомаров, один із членів гуртка харківських романтиків (а харківські романтики, між іншим, разом із полтавцем Іваном Котляревським є основоположниками нової української літератури). Та й український письменник-гуморист Юрій Вухналь, також харків'янин, у своєму творі "Надзвичайні збори", надрукованому в Харкові за понад півтора десятиліття до публікації "Скотного двору" Орвелла, теж розповідає про мовлячих сільськогосподарських тварин, незадоволених людським господарюванням.

В українській літературі тваринним епосом можна вважати поему Івана Франка "Лис Микита". Написану під впливом віршованого епосу "Рейнеке Лис" Йоганна Вольфганга фон Гете, написаного, у свою чергу, на основі середньовічних європейських тваринних епосів. (А оскільки Терентопський так званий епос дещо пов'язаний з Харковом, то у дужках я, його Автор, зауважу, що обидва згадані класики - Гете та Франко - теж трохи пов'язані з Харковом: перший брав участь у заснуванні Харківського університету і за це був удостоєний звання його почесного професора, а другий був чоловіком харків'янки та почесним доктором Харківського університету).

Так що, як видно з цих прикладів, - говорячі тварини є типовими персонажами складених для дорослих читачів писань, у тому числі епосів, а тому і в моєму так званому Терентопському епосі вони мають повне право на існування, - резюмує Автор.

- Твої аргументи, товаришу Авторе, мене переконали, і я визнаю свою помилку, - здається Права півкуля авторського мозку.

- І мене. І я, - підтакує Ліва. - Гаразд. Шуруй далі.

Далі - інтерв'ю сірого в гречку непарнокопитого, котре Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, якщо буде потреба, перериватиме своїми примітками в дужках.

Отже, інтерв'ю:

"Кореспондент: *Здрастуйте, шановний коню Гуго!*

Кінь Гуго: *Госпітіо, Прокле Вахтанговичу! Що в перекладі з латини означає: вітаю вас.*

"Кореспондент: *Я хотів би, щоб ви розповіли нашим читачам про вашу участь у*

Великій Яєчній Експедиції. Особливий інтерес, поза всяким сумнівом, викликає подія, що трапилась з лицарями Напівкруглого Столу графом Леонідом Очкариком і графом Леонідом Заканавним дорогою від села Бездюків до села Бовинівки. Я маю на увазі їхнє зіткнення, якщо так можна висловитися, з небаченою раніш істотою-людоджером, що той контакт ледь не закінчився їхньою загибеллю. Хоча самі ці лицарі вже розповіли про це іншим виданням, хотілося б почути ваші враження від пережитого.

Кінь Гуго: Німірум, дікам. Тобто, звичайно, розповім, у перекладі з латини. Почну з того, що лицарі Напівкруглого Столу вибрали для себе різну, так би мовити, тактику пошуку викраденого яйця дракона й так званого яєчного шахрая. Одні зволіли систематично прочісувати свій сектор, рухаючись від центру – Великих Дрібок – до окраїни, інші віддали перевагу переміщенню без усякої системи – хаотично й зигґзаґоподібно. А от Леонід Заканавний і Леонід Очкарик вибрали наступний, так би мовити, алгоритм: почати пошук з окраїни, тобто з найвіддаленіших від центру населених пунктів, і систематично просуватися до середини держави, тобто до Великих Дрібок. Щоб не витратити занадто багато часу на переміщення до окраїни верхи, тобто на мені й коні Генріхові, а опинитися там як найшвидше, лицарі звернулися по допомогу до автомобільного транспорту, котрий, звичайно, у декілька разів швидший за нас, коней. Тобто, вони найняли шофера з вантажівкою-скотовозом.

Отже, ми з конем Генріхом зійшли в кузов цього скотовоза, а два лицарі Леоніди влаштувалися в кабіні з водієм, і машина поїхала на північ, або точніше на північний схід. Ілля Ільф і Євгеній Петров у своїй книзі "Одноповерхова Америка" написали: "Дивна все-таки країна! Тут навіть коней возять на автомобілях. Чи можна вигадати більше приниження для цієї тварини!" А я не бачу в цьому нічого принизливого. Що автомобілі швидші й витриваліші за нас – це факт. Тому для швидкісного переміщення на далеку відстань розумніше й гуманніше не мучити парнокопите травоядне, яке можна загнати до смерті, а скористатися парноколесним бензиноїдним.

Їхала машина повз багатьох сіл неспинно, бо, як я сказав, відповідно до плану, відвідати їх передбачалося зворотною дорогою до центру. У міру віддалення від центру держави й наближення до Окраїнних Земель, дороги ставали все гірше. Коли автомобіль проїхав крізь місто Вухатий Міхур і переїхав мостом річку Юху, то на зміну асфальтовій трасі пішли ґрунтові дороги, чим далі, тим менш придатні для автомобільного транспорту. Нарешті, коли скотовоз переїхав старим містком й ріку Замийку, яка там скоріше схожа на широкий струмок, ніж на вузьку річку, ці так звані дороги стали зовсім нестерпними для машини – її так трясло й підкидало, що виникла загроза й для механізмів, і для водія з пасажирами, і для вантажу, тобто для нас із Генріхом. Тоді ми вивантажилися, лицарі заплатили за зроблену послугу водієві, котрого, пам'ятаю, звали Іваном Гигикалом, й, осідлавши нас, коней, продовжили просуватися вже не на бездушному транспорті, а на одушевленому; скотовоз же розвернувся й поїхав назад.

Я міг би повідати про подальше наше переміщення до Окраїнних Земель, але оскільки ви поставили запитання про конкретний випадок, що мав місце вже дорогою назад до центру держави, то я пропущу подробиці про наші мандрівки до того. Зауважу тільки, що на те, аби добратися до найвіддаленішого села, нам знадобилося п'ять днів майже невпинного руху.

Отже, переконавшись, що далі населених пунктів немає, ми повернули назад. Ясна річ, зворотній шлях забирав набагато більше часу, бо ж треба було опитувати населення.

Кореспондент: Усе це цікаво, але давайте ближче до монстра...

Кінь Гуго: Так. Ін бреві, що в перекладі з латини значить "коротше кажучи", на четвертій тижні мандрівок, а саме двадцять дев'ятого жовтня ми опинилися в селі Бездюках. В'їхавши в цей маленький населений пункт... Вірніше, це лицарі в'їхали верхи на нас із Генріхом, а ми просто ввійшли... Увійшовши й в'їхавши, ми побачили бандуриста. Спочатку почули звуки бандури й спів, а потім побачили. Це був сивий літній чоловік з пишними вусами. Він сидів на дерев'яній колоді біля тину, а перед ним стояло кілька слухачів – селян, діти й дорослі. Ми теж зупинилися послухати. Зазвичай під акомпанемент бандури виконуються пісні українською мовою. Але в цьому випадку було не так: бандурист співав якоюсь невідомою мені мовою. Пісня звучала красиво, але трохи, як на мене, тужливо. Коли він скінчив, селяни кинули монетки на лежачий на прив'ялій траві полотняний чохол бандури. Отже, це був мандрівний музикант, що заробляв у такий спосіб собі на життя. Леонід Очкарик з Леонідом Заканавним теж кинули на чохол гроші.

Я запитав бандуриста, що це була за пісня. Він і селяни здивувалися: не очікували, що лицарський транспорт виявиться мовцем. Здивувавшись, сивовусий відразу чемно відповів, що це кансона "Ja nus hons pris...", яку в грудні тисяча сто дев'яносто другого року склав англійський король Річард Перший Левове Серце. "Звичайно, він складав її не для акомпанементу на бандурі, – додав бандурист, – це я сам аранжував для даного інструмента". – "А якою мовою?" – поцікавився я. "Давньофранцузькою". Якби сучасною французькою, я б, звичайно, визначив. А давня звучить інакше".

(Отут Автор Терентопських хронік має нахабність влізти з коментарем.

Король Річард Левове Серце склав цю пісню, будучи в'язнем, або, висловлюючись сучасним сленгом, зеком. Перебуваючи у полоні в короля Німеччини Генріха Шостого, який за сумісництвом був також імператором Священної Римської імперії, Левове Серце "тягнув строк" у застінку замку Дюрнштайн, що в Австрії. Але хоча цю пісню склав по суті зек, і співається в ній про типові для тюремних пісень речі (мовляв, як погано в тюрязі, як хочеться на волю, і які падли мої кореші – не визволили), все-таки цю старовинну кансону, яку Річард адресував Марії Шампанській, своїй зведеній сестрі, в аспекті стилю важко зарахувати до жанру блатного шансону.

Взагалі, іноді зеки у тюрмах створювали вельми значні речі.

Наприклад, один зек – англійський лицар Томас Мелорі – під час відсиджування в

Ньюґетській в'язниці (куди він потрапив, як деякі думають, за сфабрикованим обвинуваченням) написав одну із найзнаменитіших книг в історії людства: великий епос "Смерть Артура", що став основою й культовою працею про лицарів Круглого Столу. Це сталося в XV столітті. (До речі, зеками у тій лондонській тюрмі в різний час були також Даніель Дефо, Джакомо Казанова та інші відомі люди).

А інший зек, перебуваючи на початку XVII століття у севільській буцегарні (теж, до речі, за сфабрикованим обвинуваченням), почав писати роман, котрий також став однією з найвизначніших книг усіх часів та народів. Зек звався Мігелем де Сервантесом, а книга – "Дон Кіхот".

Так званими зеками під час їхніх ув'язнень у застінках були написані або початі також і інші значні книги: "Подорож довкола моєї кімнати" Ксав'є де Местра, "Що робити?" Миколи Чернишевського, "Із глибин" Оскара Уайльда, "Тюремні вірші" Бориса Антоненка-Давидовича, "Репортаж із зашморгом на шиї" Юліуса Фучика, "Тюремні щоденники" Остапа Вишні, "Зачарований принц" Леоніда Соловйова, "Спадкоємець із Калькутти" Роберта Штильмарка, "Вірші з концтабору" Йозефа Чапека, "Роза світу" Даниїла Андреева, "Богоматір квітів" Жана Жені, "Гуди" Гаррі Грея... тощо.

Отже, як бачимо, не тільки кримінальні наколки та блатний шансон можуть бути творчим самовираженням зеків.

Так, англійський король Річард Левове Серце складав пісні. На жаль, до наших днів дійшли тільки дві з них. Їх можна почути у виконанні сучасних музикантів (наприклад, у вигляді записів в Інтернеті). Але він був не єдиним монархом-композитором. Цією творчістю захоплювалися й деякі інші глави держав. Наприклад, англійський же король Генріх Восьмий складав гарну інструментальну музику, а російський цар Іван Четвертий (Грізний) – церковні пісні. Як відомо, ці два суб'єкти мають репутацію кровожерливих душогубів. А при прослуховуванні їхньої музики, складеної у вільний від душогубства час, душа слухача що називається здійсмається та світлішає; і, якщо не знати імена авторів, виникає впевненість, що такі звукосполучення могла створити тільки особистість безгрішна, духовна, чиста й моральна. Дивно, як в одній людині можуть уживатися і світле, й настільки темне!

– Вважаю ці коментарі зайвими, бо теревені про літературу та музику не мають прямого стосунку до пошуків драконячого яйця і схожі на бажання Автора похвалитися власною ерудицією, – буркоче Ліва півкуля авторського мозку, – а такі хвастощі властиві людям обмеженим, яких у власній ерудиції переконали простенькі кросворди.

– А я вважаю, що навіть такі коментарі мають право на існування, – сперечається півкуля Права, – бо не можна виключати, що щось зі сказаного не було відомо читачеві, тож ці теревені могли дещо розширити читацький світогляд.

– Можете вважати що завгодно, – каже півкулям Автор. – Маєте повне право. Вважати я вам не забороняю, бо на всій території мого черепа панує демократія та плюралізм, тобто свобода думок та висловлювань.

– Слово "територія" тут недоречне, – чіпляється педантична Ліва півкуля, – тому що походить від латинського "terra", що означає – земля. Якщо немає землі, а є вода, то

мовлять "акваторія", від латинського ж "aqua" – вода. Але в тебе в черепі не вода й не земля, а мозок. Мозок латиною – cerebrum. Отже, треба казати не "на території мого черепа", а "на церебрумоторії мого черепа". Що на це скажеш, Авторе?

– Заткнися.)

"Я попрохав бандуриста проспівати ще що-небудь, але повеселіше. Він охоче погодився, сказавши, що виконає жартівливу пісеньку власного витвору за назвою "Легенда про цементного гостя, або Сповідь іспанського бахура", уже українською мовою, що більш типово для пісень під бандуру.

Я потім попросив його переписати для мене текст, завдяки чому знаю його напам'ять, і із задоволенням... ні, не проспівав, оскільки не маю вокальних здібностей, а просто прочитаю. Там так:

Прийшов останній час:

Лежу на смертнім ложі.

Для, святий отче, вас,

Як жив, повісти

Можу.

Про те, як я грішив,

Коли прийшов кінець,

Я викласти рішив,

Бо тут

Отець.

Було, я на мораль начхав

Та донну Анну покохав.

За нею причвалав на став

Та й грішним

Став.

Та серенади їй горлав.

Хоча поганим був вокал.

Проте на те

Я не зважав:

Її жадав.

Її ж ревнивий чоловік

Боявся рогів цілий вік,

Тож у мужчинах ворогів

Бачить

Звик.

І сталось врешті, далебі,

Мене він викликав на бій:

Сказав що звабник я

Та

Бабій.

Його я проштрикнув умент...

Зробили йому монумент –

Самий цемент і сам клієнт

І

Постамент.

Настав для Анни вдовий вік.

Не підіймаючи повік,

Ходити має у той склеп, де

Зник

Чоловік.

Та я її не залишав

І в склеп щоразу проводжав,

В сирий та цвілий той підвал

Де мрець

Лежав.

Де ревнувати вже не міг

Цементний статуй-чоловік.

На постаменті він застиг

Й

Нічичирк.

Я, знахабнілий мов удав,

На п'єдестал з ним поруч став

І за ніс ту скульптуру взяв

Та й

Сказав:

"Ти за життя був дуже злий.

Тепер з цементу одяг твоїй.

Став нерухомий та німий,

Мов

Тюхтій.

Ти жінку за життя беріг,

Хоч до лиця тобі був ріг,

Та в склеп неначе у барліг

Мертвий

Ліг.

Та в смертний час, як гілку крук,

Ти Анну випустив із рук.

Тепер мені ночами пестить

Тіло й

Дух.

Ти, якщо можеш, засмутишь

І з постаменту зстрибни вниз,
В мій дім ввірвись, як люта рись,
Та й
Запевнись.
Я буду жвавий ніжний пан.
Я обійму вдову за стан.
А ти, із каменю бовван,
У дверях
Стань.
Та ні, до мене не прийдеш.
Не має незворушність меж.
Утратив ревність ти, авжеж,
Й хоробрість
Теж"...
Побачення прийшов от час.
Я й Анна з'їли ананас.
А за вікном і день вже згас,
От як
Зараз.
Ніч чорна за вікном, як крук...
Та раптом чутно дивний звук:
Неначе кам'яний каблук
Топче
Брук!
Я чую "гуп" і знову "гуп"...
І потом вкрився мій тулуб!
Й знову "гуп"! З жаху скуб
Я свій
Чуб!
І гучний в двері був удар!
Могутньо кам'яний бунтар
На друзки трощив інвентар:
Прагнув
Чвар!
Мороз по шкірі промайнув,
А гість цементний ротом втнув:
"Одержжи, раз мене торкнув,
Мозку
Зсув!"
До мене руку він простяг.
Мене неначе здув протяг:

Пірнув під стіл, сказавши "Ах!"

То був

Жах!

За вухо хапнув мене він

Тай вивів, начебто я кінь,

З підстольних моїх володінь

За

Безцінь.

"Дай руку!" – рік камінний пан.

Я зрозумів, що мій талан –

Умерти, втрапивши в капкан,

Як

Кабан.

Враз пукнув я. І вийшов страм.

О, не повірив я очам!

Розпався він, був наче сам

Зітлілий

Крам!!!

Тут сповідь вже для свят-отця

Добігла до кінця.

Так, йшов тоді на монумент

Бракований цемент!

Кореспондент: Ха-ха-ха... Так, це кумедно, але...

Кінь Гуго: Але хочеться довідатися про монстра? Іт ест, ет дедук, тобто, з латини, я до того й веду. Тому що саме цей бандурист повідомив нас про лицарів, які, як згодом з'ясується, зустрілися з тим монстром раніше за нас.

Лицарі Леоніди представилися бандуристові і його слухачам, я теж для ввічливості відрекомендувався. "А мене звуть Стоян Цьохла", – назвався музикант. Демонструючи йому й тим що зібралися ксерокопію портрета так званого яєчного шахрая, лицарі, звичайно, цікавилися, чи не бачив хто з них такого суб'єкта, і чи не знає про місцезнаходження украденого драконячого яйця. На жаль, ніхто його не бачив і про яйце не знав.

"Я не дуже давно вже зустрічав у цих місцях теж двох мандрівних лицарів, але вони про це не запитували", – сказав сивовусий музичний мандрівник, ховаючи бандуру в чохол. "Мабуть, вони пустилися в мандрівки ще до початку Великої Яєчної Експедиції, тому не в курсі справи", – припустив мій сидок Леонід Очкарик. "Я знайомий з котримись незалежними лицарями, – говорив Леонід Заканавний. – Може, і цих знаю. Не пам'ятаєте, як їх звуть?" – "Прекрасно пам'ятаю, – відповідав Стоян Цьохла. – Один з них – Лицар Корінь, а інший – лицар Корній".

Кореспондент: Не зрозумів. Музикант помилково назвав двох лицарів схожими іменами, або вони дійсно називалися схожо?

Кінь Гуго: Атве етіам мірарі ме нон інтеллектіт, тобто, з латини, я тоді теж не зрозумів і здивувався. Але згодом навів довідки щодо цих нещасних лицарів, і з'ясував наступне. Один з них називався Лицарем Корінь, оскільки на його гербі й щиті зображене коріння. Здається, дуба. А справжнє його ім'я Осип Матвійович Картазон. А іншого лицаря офіційно кличуть Корнієм. Корній Іларіонович Кручених.

"Ні, з такими не знайомий, – сказав Леонід Заканавний. – Тобто бачив на турнірах, але особисто не спілкувався". – "Ці лицар Корній і Лицар Корінь дуже любляють музику, – продовжував музикант, встаючи з колоди. – У них із собою касетний магнітофон і сумка касет із записами класики: Перселл, Бах, Гендель, Гайдн, Моцарт, Бетховен тощо". – "Ми теж любимо музику, і теж узяли в мандрівки касетного магнітофона і касети, – повідомив мій Леонід Очкарик і показав на Леоніда Заканавного, в котрого на плечі висів яскраво-червоного кольору портативний магнітофон "Протон М-412" (який у дорозі вивергав, так би мовити, саундтреки до переміщення; але при в'їзді в село був виключений, щоб музика не заважала спілкуватися зі селянами). – Тільки в нас не класика, а російська попса". Бандурист, як я помітив, мимоволі гидливо поморщився. "Для лицарів не типово слухати класику, – пояснював Заканавний. – З лицарів Напівкруглого Столу тільки Річард Левове Копито таким захоплюється". – "Я чув, що й наш новий колега Лицар Півної Кружки любить музичну класику", – зауважив Очкарик. "Не знаю, у мене поки не було часу з ним близько познайомитися, – знизав плечима Заканавний. – Може, і він. Ну ще Його Величність ходить на симфонічні концерти, але королю за посадою призначено. А решта слухають попсу й шансон".

Кореспондент: Так, але...

Кінь Гуго: Вам, громадянине кореспонденте, може здатися, що, висловлюючись латинською, гаек омнія нон сунт директе пертінет ад гісторіам белуа, тобто, по-нашому, всі ці подробиці не мають прямого відношення до історії з монстром. Але я вас запевняю, що вони суттєві, у чому ви незабаром переконаєтеся.

Після цього Леоніди запросили Стояна Цьохлу пообідати з ними в найближчому пункті громадського харчування, за їхній, зрозуміло, лицарський рахунок. Музикант охоче погодився. Таким пунктом був шинок. Не буду його описувати, бо це був звичайний шинок, на кшталт тих, що зображені в українській, польській і російській класичній літературі.

Погода була відносно сухою (не дощило) й не дуже холодною, тому деякі селяни, що смакували добутки тамтешньої кухні, забажали робити це не усередині приміщення, а на свіжій повітрі, для чого кілька столів були винесені на майданчик перед цією хатою. І лицарі з бандуристом вирішили обідати зовні. Оскільки годівниця, з якої ми з Генріхом також трапезували вівсом, перебувала неподалік від стола, за котрим розмістилися Леоніди зі Стояном плюс двоє місцевих чоловіків, то я мав можливість чути їхню розмову.

Спочатку лицарі з музикантом спробували базікати саме про музику, як найбільш близьку для бандуриста справу, але ця тема відразу вичерпалася, бо Цьохла

виявився цілковитим невігласом щодо сучасної російської попси (навіть про таку суперзірку як Андрій Губін нічого не чув, не кажучи вже про Олександра Айвазова!), а лицарі – профанами щодо інших напрямків музики.

У цій бесіді Стоян Цьохла, звертаючись до Леоніда Заканавного, кілька разів помилково називав його Леонідом Очкариком. Той його поправляв, але бандурист, забуваючи поправку, повторював помилку. Його, напевно, збивала з пантелику наявність окулярів на лиці Леоніда Заканавного та їхня відсутність на обличчі Леоніда Очкарика.

Потім Леонід Заканавний запитав у місцевих пожильців, що сиділи за їхнім столом, яке житло є поблизу від Бездюків убік центру держави. Один з них, лисий, відповів, що село Бовинівка, за річкою Замийкою; треба, мовляв, переїхати міст і стежкою вліво, за пару годин приблизно й доїдеш до Бовинівки.

"А між Бездюками й Бовинівкою ніхто не живе, немає ніяких будинків?" – уточнив Леонід Очкарик. "Ні", – відповів лисий. "А от і помиляєшся, куме!" – заперечив другий місцевий, з кучерявою шевелюрою. "Як так помиляюся?! – здивувався кум. – Не було між нашими селами жодних хуторів або окремих будов". – "Не було, – кивнув опонент. – А тепер є". – "Це де ж?" – з недовірою спитав лисий кум. "А от якщо перед Замийкою, не переходячи через міст, збочити праворуч, де уздовж річки листяний ліс, і пройти бережком так із кілометр, то там така галявина біля річки й на тій галявині тепер є будинок". – "Та що ти вигадуєш! Я не більше місяця тому там був, збирав гриби. Немає там ніякого будинку і абиякого будівництва". – "От місяць тому не було, а тепер стоїть двоповерховий будинок. Я теж туди ходив по гриби, от днів п'ять тому". – "Та не може бути! Туди й дороги немає для будь-якого вантажного транспорту з будматеріалами! Як бездоріжжям туди б доправили все необхідне для будівництва?" – "Сам не розумію! Дивне діло! І я б не повірив, якщо б хто сказав. Але оскільки бачив власними очима й навіть помацав стіни руками, щоб переконатися що це не галюцинація, значить – факт. А як уже туди матеріали доставляли – мені невтямки. Може, левітували повітрям за допомогою магії?" – "Ну хіба тільки за сприяння чарівництва", – піддався лисий кум.

"І хто там проживає?" – поцікавився Леонід Очкарик, який разом із Заканавним і бандуристом мовчачи слухав цей діалог.

"Не знаю. Двері були замкнені. Я постукав, щоб познайомитися з новоселами, але ніхто не відімкнув. Може, у новобудову на той момент ще ніхто не переселився, а може, господарі, господар або господарка в той час кудись пішли", – відповів кучерявий бездюкинець.

"Треба буде туди навідатися, – зауважив Заканавний. – Раптом там зараз хтось є. Нікого не варто пропускати. Не можна повністю виключати, що саме цей новосел щось знає про місцезнаходження викраденого драконячого яйця. Більше того, не можна виключати, що саме він і є розшукуваним організатором викрадення".

"Згодний, – кивнув Очкарик. – Першим ділом зробимо гак на ту галявинку, а потім уже до Бовинівки".

"Так, будинок, – повторив кучерявий, – ну й будиночок, скажу я вам! Зроду таких не бачив". – "А що в нім такого?" – зацікавився Стоян Цьохла. – "Архітектура дуже незвичайна, – відповідав той. – Я, коли вийшов на галявину, у першу хвилину й не зміркував, що це дім. Здалося, що величезна така каменюка майже біла. А потім розгледів двері і вікна й второпав, що житло. У нього стіни не прямі з кутами, як у наших хатах, а такі округлі, без кутів; і даху немає у звичайному смислі цього слова; тобто незрозуміло, де стіни, а де дах". – "Як це?" – здивувався лисий кум. – "Ну от візьми куряче яйце. Це, так би мовити, перше житло курчати. Але де в цього житла стіни, а де дах? Якщо покласти, скажімо, на стіл, то дахом можна вважати ту частину шкарлупи, яка зверху, а стінами – ту що з боків. Але неможливо точно визначити, де закінчуються ті стіни й починається той дах. От так і там. Цей дім схожий чи то на величезну картоплину, чи то на гігантську мушлю якогось молюска, чи то на колосальний гриб-дошовик, чи то щось таке". – "Це новітня авангардна архітектура, – зрозумів Леонід Очкарик. – У Великому Світі так сучасні тамтешні архітектори випендрюються, а тепер, бач, і до нас у королівство проникнула ця мода. Перша ластівка прогресивної будівельної новизни, так би мовити". – "Ага, і двері з вікнами ненормальні, – продовжив оповідач. – Двері не прямокутні, як у нас, а такі майже овальні, як, знаєте, в фантастичних фільмах у космічних кораблях. А віконця круглі й маленькі, з кулак, дві штуки, чомусь над дверима. Я обійшов, оглянув – немає більше інших вікон і дверей. А ті єдині двері начебто не з деревини, а з якогось пластику, чи що. А стіни не дерев'яні й не цегельні, а схожі на якусь кераміку, от як боки порцелянового чайника".

"Якщо немає нормальних вікон, – зауважив Леонід Заканавний, – і, відповідно, будинок не освітлений усередині природнім світлом, то житель або жителі навіть у денний час освітлюють його або електрикою, або..." – "Я не бачив там електричних дротів, протягнених до будинку", – повідомив кучерявий. "Важко повірити, що настільки новаторський будинок освітлюється свічками, як у середньовіччі, або там гасовими лампами", – сказав Заканавний. "Дім може освітлюватися електрикою не від мережі, шановний Леоніде Очкарику, а від автономної мініелектростанції", – вимовив бандурист Стоян Цьохла. "Я не Очкарик, а Заканавний", – укотре поправив той, протираючи окуляри хусточкою. "А, так, знову помилився, вибачте. Я якось заходив на екскурсію до Гірчичної печери, це у вас там біля Жорикбурга, у Каменіані, так там дуже світло від безлічі різнобарвних лампочок, і коли я тамтешнього екскурсовода, дракона, між іншим, запитав про джерело електрики, він показав мені мініелектростанцію на підземному струмку. Вода крутить маленьку турбіну й виробляє струм. Отож і там, на Замийці може бути такий прилад, що подає незвичайному будинку струм по кабелю, прикритому ґрунтом. Тому там і не видно електродротів зі стовпами, можливо". – "Логічно", – погодився Заканавний.

Коротше кажучи, після трапези в шинку, лицарі Леоніди опитали всі Бездюки щодо викраденого яйця, але нічого нового не дізнались. Оскільки прийшов вечір і проти ночі відправлятися далі без відпочинку було не з руки, то ми там заночували.

А ранком, після сніданку лицарі окульбачили нас із Генріхом і рушили дорогою до річки Замийки, яка, як я вже раніше сказав, там, у верхів'ях, була шириною й глибиною як широкий струмок, а не ріка. Але перед тим, (як я знову таки сказав раніше) бандурист на моє прохання записав на папірці для мене текст своєї пісеньки про цементного гостя.

По виїзді із села Леонід Заканавний знову увімкнув магнітофона, що висів у нього на плечі завдяки належному текстильному паску, і знову зазвучала голінна російська попса, як саундтреки до переміщення".

(Оскільки Автор цих Терентопських хронік не знайомий особисто із тобою, безцінний читачу, і не знає масштабів твого педантизму, то, про всякий випадок, якщо ти є педантом і бажаєш знати всі деталі, викладає технічні характеристики даного магнітофона. Якщо ж ти не страждаєш на педантизм і на такі характеристики тобі плювати, то пропусти цей авторський коментар і продовжи читати інтерв'ю коня Гуго.

Отже, це був портативний касетний магнітофон 4 класу "Протон М-412", що випускався з 1988 року Харківським радіозаводом "Протон". Прилад на транзисторах і мікросхемах, призначений для запису або відтворення фонограм на магнітній стрічці А-4207-ЗБ або аналогічній в стандартних касетах МК-60. Кількість доріжок запису - 2. Швидкість протягання магнітної стрічки - 4,76 см/сек. Детонація ЛПМ - 0,4%. Діапазон ефективно записуваних і відтворених через ЛВ звукових частот - 63-10000 Гц, діапазон частот відтворених внутрішнім гучномовцем 1ГДШ-3 - від 150 до 7000 Гц. Живлення універсальне, від мережі 220 вольтів або від 4 елементів А343. Номінальна вихідна потужність 0,5 Вт. Потужність, споживана від мережі, 8 Вт. Габарити - 157 × 254 × 55 мм, вага - 2,4 кг. У комплекті блок живлення - УВИП-1. Цей яскраво-червоного кольору екземпляр граф Леонід Заканавний купив 19 вересня 1989 року за 125 советських карбованців у місті Харкові, в універмазі з тою же назвою "Харків".

- Якщо читач нормальна людина, а не якийсь схилений на советській побутовій техніці дивак, то цей твій, громадянине Авторе, коментар спричинить у ньому вигук "Ну який же Автор нудний!" - зітха Права півкуля авторського мозку.

- Тому-то я й порадив нормальному читачеві пропустити це занудство, - огризається Автор. - Але й ненормальний читач має право на існування, і його запити слід задовольняти, інакше він може звинуватити Автора, що, мовляв, він (Автор) дискримінує його (ненормального читача) за ознакою ненормальності. А Автор, то пак я, не жадає, щоб його будь-хто обвинувачував у дискримінації за будь-якою ознакою.

І щодо нудності текстів... Цікаві тексти корисні, оскільки захоплюють читача і спричинюють його задоволення; а задоволення - це позитивна емоція; а позитивні емоції дуже сприятливі для здоров'я: так стверджує медицина. А нудні тексти навіюють на читача позіхання та дрімоту, які провокують його поринути у сон; а сон, з погляду тієї ж медицини, теж є дуже благотворним для людського організму, оскільки має цілющий ефект. Отже, і нудні тексти для людини корисні. Тому не варто злитися на нудних літераторів, а можна їм подякувати за усунення безсоння. Але Автор Терентопських хронік повинен отут чесно зізнатися, що до користі нудного читива

додумався не сам, а почерпнув думку у земляка Василя Масловича, висловлену ним у коментарі до його комічно-лицарської поеми "Утаїда", надрукованої 1816-го року у журналі "Харьковский Демокрит", який заснував та видавав сам цей харків'янин.)

"Отже, ми їхали в бік річки Замийки. Тобто лицарі їхали, а ми з Генріхом їх везли. Осіння природа була красивою. Крони кленів були схожі на купи золотих кажанів із розчепіреними крильцями, і з тих куп, крутячись ніби дзиґа, злітало крилате ж насіння. Ялини нагадували смарагдові наїжачені шибениці для панголіняток. Якщо ви відаєте, як виглядають звірі панголіни, схожі на ялинові шишки і кольором і лусочками, то визнаєте таке порівняння дуже вдалим. Низькі хмари мали вид збитого чорничного киселя, але в їхні прогалини життєрадісно визирало сяюче сонце. Луки розкину...

Кореспондент: *Вибачте, що перебиваю на півслові, шановний пане коню, але я прошу вас бути лаконічніше і говорити по суті, не відволікаючись на художні пейзажі. Це все ж інтерв'ю, а не поема або роман. Отже, ви доїхали до Замийки. Продовжуйте.*

Кінь Гуго: *Бену, еґо кончиннас експрими, кум нулла арс, тобто, у перекладі з латини, гаразд, буду виражатися лаконічно, без художності.*

Кореспондент: *До речі, чому ви у своє мовлення регулярно пхаєте латину?*

Кінь Гуго: *Просто я в даний період вивчаю латинську мову, щоб читати в оригіналі Овідія, Вергілія, Апулея й інших давньоримських класиків, от з мене ця латина часом і пре. Не звертайте уваги. Одже я продовжую. Так, доїхали до струмкоподібної у цих місцях річки Замийки, то пак доїхали лицарі, а ми з Генріхом, зрозуміло, дійшли. І перед мостом збочили праворуч, а незабаром добралися бережком до галявини з незвичайним будинком. Таким бездоріжжям автомобілі дійсно не проїдуть, але ми, коні, можемо так переміщатися.*

Так, дім виглядав, як описав кучерявий бездюкинець. Тобто був схожий чи то на гриб-дошовик, чи то на картоплину, чи то на мушлю молюска. Але тепер його майже овальні коричнюваті двері були не замкнені, а відкриті наопашку.

Леонід Заканавний вимкнув нарешті свого магнітофона, щоб той не заважав спілкуватися з пожилцями.

"Певно, цього разу хазяїн удома", – зробив висновок із розчахнутості дверей Леонід Очкарик.

Лицарі зішли з коней, то пак з мене й Генріха, наблизилися до роззявленого входу і крикнули у нього: "Добрідень! Можна увійти?"

Відповіддю було мовчання. Ніхто не відгукнувся, не вийшов, і взагалі в будинку, схоже, не відбулося жодного руху. Леоніди повторили, але вже гучніше. Знову без відповіді. Лицарі прогорлали як могли голосно, але й цього, схоже, таємничий домовласник не почув.

"Або хазяїн кудись відійшов, не зачинивши дверей, або перебуває усередині, але глухий", – припустив Леонід Заканавний. – "Що будемо робити? – запитав Очкарик. – Увійходити в чужий дім без згоди хазяїна непристойно, так роблять тільки злодії й

грабіжники. Але й не ввійти не можна, адже тоді ми не довідаємося того, що нас цікавить". - "Я вважаю, що ви маєте ввійти, це ваш лицарський обов'язок, - заговорив я. - Може, хазяїн потрапив у біду й тому не може відповісти на ваш лемент. Раптом з ним сталася недуга, і він потребує лікаря, або, скажімо, він став жертвою грабіжників і лежить у будинку зв'язаний із кляпом у роті, або ще що... Якщо не ввійдете, то не допоможете, а це не по-лицарськи". - "Гуго цілковито має рацію, - сказав Очкарик Заканавному. - Треба зайти й перевірити. Якщо в домівці нікого немає, то вийдемо й чекатимемо повернення хазяїна. Не міг він піти надовго, раз двері відчинені".

За дверима був коридор, що вів углиб будинку. Його підлога, стіни й стеля кремового кольору плавно переходили одне в одне, так що в поперечнику він був майже круглий. Лампочок у ньому не було видно, поблизу він висвітлювався денним світлом з відкритих дверей, а далі йшов у темряву. Тому, перш ніж увійти, лицарі взяли зі своїх рюкзаків електричні ліхтарики.

Зробивши крок усередину, Леоніди виявили, що підлога пружинить під ногами; поторкавши стіни, з'ясували, що й вони такі ж пружні.

"Схоже, стіни, підлога й стеля обшиті гумою або якимсь пористим пластиком", - зробив я вголос висновок. - "От що значить - нові технології в домобудівництві. Мені б і на думку ніколи не спало оббивати все це гумою", - зауважив Очкарик.

Леоніди пішли коридором, віддаляючись від мене. Я помітив, що Заканавний забув зняти із плеча магнітофона, який у цьому випадку був непотрібний і лише заважав. Я хотів був крикнути йому, щоб він залишив цей прилад зовні, але зненацька вхідні двері захлопнулися. Оскільки зачинити їх було нікому, я зрозумів, що спрацювала якась автоматика.

Таким чином, лицарі опинилися в замкненому будинку, а я з Генріхом зовні, і нам залишалося тільки чекати.

Коли на щось чекаєш, то час тягнеться нестерпно повільно й довго. От і мені здалося, що від входження Леонідів усередину до появи їх назовні минулися ледве чи не години, хоча насправді це були лічені хвилини.

Отже, я з нетерпінням чекав, однак спосіб їхньої появи виявився зовсім неочікуваним. Коли двері знову розчахнулися, Леоніди з них не вийшли, а буквально вилетіли, або, я б навіть сказав, вивергнулися з неабиякою швидкістю, начебто зсередини їх чимдуж виштовхнула якась сила. Причому в момент, коли вхід відчинився, залунала хвацька пісня, бо магнітофон на плечі Заканавного був включений і звучав на повну потужність. Гепнувшись на вкритий морозом ґрунт, лицарі продовжили мимовільний рух, сковзаючи, начебто по льоду. Оскільки, як я прудко збагнув, вони були змащені якимось слизом, що дуже зменшував силу тертя. Проковзнувши з уповільненням, Очкарик на спині, а Заканавний на животі, вони нарешті були загальмовані метрах у п'ятнадцятьох від, так би мовити, кратера виверження, то пак дверей. Двері ж, у свою чергу, захлопнулися тієї ж миті, як Леоніди з них вилетіли.

Я, природно, відразу запитав, що сталося. Але лицарі не звернули уваги на мою цікавість, а може, і не розчули, тому що магнітофон продовжував горланити. Підхопившись на ноги, вони заходилися спішно відстібати доспіхи. Зоставшись без металевих панцирів, на цьому не зупинилися й продовжили скидати решту одягу. Навіть коли залишилися в одній білизні, процес не зупинився: і її теж із себе здерли, полишившись цілковито голими. При цьому щось висловлювали, корчачи гримаси, але що саме я не розчув, оскільки клятий магнітофон не вгамовувався. Потім побігли до Замийки й шубовснули у воду. Вузька в цих місцях річка була не настільки глибока, щоб у ній втопитися, але достатньої глибини, щоб обмитися, тим більше, сидячи або лежачи, як у ванні. Звичайно, я зміркував, що слизька рідина потрапила не тільки на поверхню обладунків, але й під них, просочила одяг і добралася до шкіри Леонідів; і це їм було настільки неприємно, що вибираючи між нашкірним слизом і холодом осінньої ріки, вони віддали перевагу другому.

Швидко змивши із себе слиз, лицарі вибігли з водойми, щоб не простудитися, вихопили з рюкзаків рушники й стали працювати себе ними обробляти, щоб, як говориться, одним махом убити двох метафоричних зайців: і осушитися, видаливши вологу, і зігріти організми тертям. Розрум'янившись від цього, вони з рюкзаків же добули чисту суху білизну й інший одяг, і жваво в них облачилися. Роблячи всі ці вищезазначені дії, вони часто-густо з острахом позирали на дивний будинок, начебто очікуючи від нього якоїсь агресії.

Затим вони швидко зібрали трохи хмизу, випрали в річці знятий одяг, обмили панцири, розпалили багаття й розвісили довкола нього ці вологі шати на уткнутих в ґрунт гілках. І потім, виключивши нарешті магнітофона і його ретельно витерши від слизу, Леоніди повістили мені, що з ними зробилося в цьому так званому будинку. Перекажу їхню розповідь коротко своїми словами.

Отже, вони пройшли коридор, висвітлюючи шлях ліхтариками без відриву від закликів до хазяїна, щоб той показався, і вийшли в якусь кімнату майже сферичної форми. Світло ліхтариків не виявило в ній ані меблів, ані мешканців, взагалі нічого, крім гладких стін, що непомітно переходять у підлогу й стелю. З подивом оглядаючи приміщення, Леоніди раптом не знайшли коридору, котрим вони туди притупали. Вони водили променями навколо себе, але коридор начебто миттєво хтось замурував; немає його та й квит! От немовби його підлога й стеля раптом притулилися одне до одного, не залишивши зазору. І ніяких інших проходів із цієї дивної кімнати лицарі не побачили. Начебто опинилися в безвихідній пастці.

Зрозуміло, вони вибухнули не цілком цензурними висловленнями, мовляв, що отут коїться, і що це за чортівня. І раптом виявили, що кімната почала наповнюватися хтозна-яким рідким слизом, котрий невідомо звідки сочився. До того ж ставало усе важче дихати через відсутність повітря в достатній кількості. Слизувата рідина, просочившись у взуття й під штани, почала пекти і щипати шкіру ніг, із чого випливало, що в цій волозі присутня їдка кислота. Справи були кепські: бранцям загрожувала смерть або від задухи, або від роз'їдання кислотою.

Тому вихопивши з піхов металеві мечі, вони заходилися рубати стіну в тому місці, де тільки-но був коридор. Але рубання не давало потрібного ефекту, так як би рубати не дуже щільне тісто або густий кисіль. Мечі грузнули в пружких стінах. Леоніди утямили, що їм звідти не вирватися, що вони приречені на загибель, і вклавши зброю назад у піхви, приготувалися з гідністю зустріти свій кінець. "Помирати – так з музикою!" – викликнув Леонід Заканавний і ввімкнув магнітофона натисканням на клавішу, а поворотом ручки виставив максимальну гучність. Оглушливо зашуміла російська попса. А лицарі, обійнявши по-мужськи один одного за плечі, прощалися, не стільки словами, скільки поглядами.

Раптом, не минуло й пари хвилин після початку роботизми магнітофона, як кімната стала вібрувати. Підлога й стіни то тремтіли, то ходили хвилями. Від цього Леоніди ковзалися, втрачали рівновагу й плюхалися в слизьку їдку вологу, од чого весь їхній одяг нею просотався. Коливання приміщення ставали все розмашистішими, тому лицарів шпурляло із боку убік, як матросів на кораблі під час дванадцятибального шторму. Вони зронили ліхтарики, ті в рідині згасли, і зробилося цілковито темно, так що подальшого Леоніди вже не бачили, а лише відчували потужні поштовхи пружних стін. Потім усвідомили, що хвилі еластичної субстанції стрімко несуть їх в однім напрямі. Раптово їх засліпило світло, і поштовх пружинистой тверді викинув їх із п'ятми. І вони виявили себе лежачими на траві в п'ятнадцятьох метрах від цього так званого будинку. Підхопившись і скрикуючи: "Ой-ой-ой, щипає!", "Ай-яй-яй, пече!" і таке інше, заходилися скидати просочений кислотою одяг, щоб змити із себе їдку гидоту...

Тим часом, поки Леоніди розповідали, а випрані речі сушилися, наповзав туман. Просякнувши собою галявину й навколишній ліс, він скоротив наше поле зору до метрів сорока, а за межами цієї дистанції все тонуло начебто в молочному киселі.

Трохи розмисливши, я сказав: "Отож, добродії лицарі, цей от об'єкт аж ніякий не будинок, а невідома жива істота, якась безвісна хижа тварина, монстр-людоджер. Скоріше всього – мутант із Окраїнних Земель. Те, що ми прийняли за його стіни й дах, – це, очевидно, панцир, начебто мушля равлика або там устриці. Двері – зовсім не двері, а його рот. Он ті два маленькі круглі темні віконця над ротом – можливо, очі. Так званий коридор – не що інше як стравохід, а та нібито кімната – його шлунок. Їдка слизувата рідина – шлунковий сік". – "Ну, звичайно! – викликнув Леонід Очкарик. – Це все пояснює! Як же ми відразу не здогадалися!" – "Тому бездюкинцю, від якого ми почули про цей квазідім, пофортунило, що тоді його рот був закритий, – зауважив Леонід Заканавний. – Я маю на увазі рот цього монстра, а не бездюкинця. А то він поліз би знайомитися з неіснуючими новоселами, був би перетравлений шлунок, і вже нікому не міг би нічого повідомити".

(Автор Терентопських хронік отут повинен зауважити, що розповідь коня Гуго трохи відрізняється від показань Леоніда Очкарика й Леоніда Заканавного. Як бачимо, Гуго каже, що саме він першим здогадався й сказав, що той об'єкт був не будинком, а живою істотою. А Леонід Очкарик в інтерв'ю газеті "Доля з маком" повідомив, що

першим догадався й промовив про це саме він. Леонід же Заканавний в інтерв'ю газеті "Вухатоміхурський ромсомолец" згадав, що особисто він першим про це подумав і мовив. Ага, отак буває, безцінний читачу, що різні учасники тієї самої події пам'ятають її дещо по-різному. Бо пам'ять – штука досить суб'єктивна, індивідуальна.)

"Однак, щось завадило монстру вас перетравити, – продовжив я. – З якоїсь невідомої причини його знудило й вирвало, що й урятувало вам життя". Очкарик сказав: "Добре ще, що в цього людожера немає зубів і він їжу не кусає й жує, як ми, а поглинає живцем і цілком, як земноводні й деякі рептилії. Якби він нас і виблював, але пережованими, то нам би це аж ніяк не допомогло". – "Це й зрозуміло, – відповідав Заканавний. – Завдяки його зовнішності, люди самотійно заходять до нього у шлунок. А людина мертва та ще розжована до шлунка не дотупає. Але як же це чудовисько перемістилося сюди з Окраїнних Земель? Навіть якщо припустити, що під ним є якісь ноги або інші органи руху, за допомогою яких воно може ходити або плазувати, то як воно могло пересунутися сюди крізь ліс, якщо його панцир ширший за відстань між деревами? І протиснутися між ними воно не могло, і повалити їх не повалило, а все-таки якось проникнуло". – "Так, це загадка", – погодився я.

Потім ми стали радитися, як вчинити далі. Леонід Заканавний згадав, що відряджаючи лицарів у Велику Яєчну Експедицію, Його Величність Жорик Дев'ятий просив, мовляв, якщо доспіхоносцям спіткається незвичайна істота, якої ще немає в Королівському зоопарку, то за можливістю її впіймати і живою-здоровою доставити королю. Ця схожа на будинок тварина дійсно рідкісна, і нікого подібного ані в Королівським, ні в будь-якому іншому зоопарку немає. Але, по-перше, як таке одоробло доставити в столицю? У країні й транспорту немає для перевезення таких великих вантажів. А по-друге, якщо воно харчується людьми, то як його утримувати в неволі? Не буде ж король насичувати його своїми співгромадянами. Його Величність, звичайно, любить усяких звіряток, але не до такого ж ступеня, щоб годувати їх народом. Отже, цей варіант відпадає.

Якщо ж просто залишити це чуперадло тут, то інші подорожани теж помилково заходитимуть до нього у шлунок, і там гинутьимуть, тому що малоймовірно щоб його нудило й рвало від їжі щоразу. Лицарям поталанило, але це напевно якесь виключення. Піддати майбутніх тутешніх подорожан такому ризику було б не по-лицарськи. І тоді я виметикував: "Треба подорожніх попередити, щоб вони не лізли до нього в рот. Тобто поруч із цим схожим на двері ротом написати на панцирі попередження. Подорожанин прочитає й піде геть, не піддавшись перетравленню". – "А чим написати? – запитав Очкарик. – У нас немає фарби". – "Може, попелом з багаття?" – прикинув Заканавний. "Ні, його змиють дощі, – заперечив я. – Потрібна стійка незмивна олійна фарба. Комуś із вас доведеться з'їздити по неї назад до Бездюків. Це клопітно, але людські життя важливіше". – "Ну, давайте, я з'їжджу, – викликався Заканавний, – а ви отут вартуйте, щоб воно ніякого перехожого не зжерло". Пристебнув висохлі обладунки, осідлав Генріха й

рушив назад уздовж берега Замийки, зникнувши у тумані.

За пару годин він повернувся й повідомив, що поінформував бездюкинців про схожого на будинок монстра-людожера, і одержав від одного з них безкоштовно бляшанку із зеленою фарбою. Щоправда, той бездюкинець витратив фарбу на фарбування паркану, але трохи в бляшанці залишилося, і цього цілком достатньо. Примітивний пензлик Очкарик змайстрував, намотавши на кінець палички шматочок ганчірки. Живописне полотно в стилі Ієроніма Босха таким пензликом не намалюєш, але для нанесення на стіну великих літер він цілком годився. Я порадив бути обережними, бо не виключено, що в цього квазідому можуть бути які-небудь щупальці або інші хапальні кінцівки. Тому поки один писатиме, нехай другий стежить поряд із мечами в руках, і якщо раптом до них потягнуться ці щупальці – рубає нещадно.

Заканавний вдало написав на світло-сірій "стіні" (то пак, панцирі животины) попередження. Фарби, що залишалася в бляшанці, вистачило б не те що на короткий заклик, але, може, і на невелику повість і, тим більше, годяще оповідання. Ніяких щупальців істота не висунула. Скоріше всього, у неї їх не було. І дійсно: щупальці потрібні щоби хапати здобич; а якщо здобич сама добровільно заходить до тебе у шлунок, то щупальці як би й без потреби. Стій нерухомо з періодично роззявленим ротом, та перетравлюй шлунком подорожан, що у тебе зайшли – от і усе. Не треба ані ганятися, ані ловити.

Текст був такий: "Увага, подорожанине! Зупинися, не входь у ці двері, інакше загинеш! Бо це не будинок, а невідома хижа тварина, це не двері – це її рот. Іди звідси й зустрічним розповіси про це".

Впоравшись із цією справою, Леоніди впакували в рюкзаки висохлий одяг, загасили тліюче вугілля за допомогою сечових міхурів чоловічим способом, окульбачили нас із Генріхом і рушили в подальшу путь – до Бовинівки. Але не проїхали й п'ятдесяти метрів, як Очкарик сказав: "Ні!" і мене зупинив. "Чому – ні?" – здивувався Заканавний і теж застопорився. "Небезпеки ми не усунули, – продовжив мій наїзник. – Тому виїхати, не ліквідувавши остаточно ризику для подорожан, було б не по-лицарськи". – "Що ти маєш на увазі?" – запитав я. "А те, що написане попередження не всякий зможе прочитати. Припустимо, на галявині опиниться маленька дитина, яка читати поки ще не навчилася. Або перехожий зі слабким зором. Або нетверезий громадянин через сп'яніння не зверне на текст уваги. Або хтось і прочитає, але вирішить, що цей напис – не більш ніж розіграш, чийсь жарт. Тому не можна їхати, не знешкодивши по-справжньому монстра-людожера". – "Пропонуєш його знищити?" – запитав Заканавний. – Але як? Ми його зсередини рубали, і це не допомогло. А зовні він взагалі покритий панциром, який напевно не візьмуть ані наші мечі, ані наші списи".

І тоді я сказав: "Жодна жива істота, що навіть має найтовстіший панцир, не може вижити у вогні. Від сильного жару гине все живе. Тому якщо цей псевдодім обкласти хмизом і влаштувати велике вогнище, то воно подохне, спечеться у

своєму панцирі". - "А чому ти думаєш, що воно не втече, як тільки його почне припикати? А може, і до того, зачувши небезпеку?" - засумнівався Очкарик. - "Я можу помилятися, - казав я, - але мені здається, що в нього немає ніг або інших органів руху. От дивіться: коралові поліпи все життя мешкають на одному місці, у них немає необхідності переповзати з місця на місце, оскільки їжа сама постійно потрапляє їм у рот, не треба її шукати й за нею ганятися. Те ж саме - актинії, або, скажімо, молюски-мідії. Сиди нерухомо й жери всіляку дрібноту, відфільтровуючи її з води. Тобто, у кого немає необхідності переміщатися, той і не має такої можливості. До цієї істоти їжа у вигляді людей теж сама заходить у шлунок, приймаючи його за будинок, отже, і йому не треба переміщатися, із чого виникає версія, що в нього немає органів переміщення". - "Але як же воно сюди добралось з Окраїнних Земель?" - заперечив Заканавний. "Можливо, приблизно так само, як згадані поліпи, актинії й мідії добираються до місця постійного проживання. Їх океанічні течії переносять у вигляді дрібних зародків, поки вони не закріпляться на якому-небудь камені, де виростуть і проведуть усе життя, - продовжив філософствувати я. - Може, і цю громадину сюди у вигляді манесенького зародка занесло з Окраїнних Земель вітром, як спори грибів або насіння рослин. А отут воно закріпилося й виростало". - "Але лисий бездюкинець сказав, що він був отут менш місяця тому, і цього об'єкта осьдечки не було, - задав Очкарик. - Хіба ж могло воно настільки швидко вирости до такого великого розміру? Жодна тварина або рослина на таке не здатна". - "Звичайне не здатне, - погодився я. - Але це ж не звичайне, а зароджене в Окраїнних Землях, де підвищена активність магічних полів. А предмети й організми під впливом магії можуть набувати якостей, не типових для звичайних предметів і організмів". - "Логічно, - оцінив мої просторікування Заканавний. - Будемо діяти, виходячи із цієї гіпотези, а там подивимось, що вийде".

І лицарі, незважаючи на туман, що обмежував поле зору, почали в лісі збирати дрова для великого багаття. За дві з половиною години набрали достатню купу відносно сухого хмизняку і обклали ним квазібудинок. Звичайно, вогнище може стати причиною лісової пожежі, особливо в погоду спекотну і суху. Але, по-перше, завдяки туману і тим що пройшли напередодні дощам, ліс був занадто сирим для швидкого поширення вогню; по-друге, не було вітру, який міг би розносити іскри; а по-третє, для профілактики лиха, Леоніди послали вологість навколо приготованого багаття, щедро поливши галявину водою з Замийки, зачерпуючи її казанком. Потім підпалили деревину з усіх боків і, переконавшись, що почало розжеврюватися, поквапилися відійти. Хтозна: а раптом це громадище все ж може рухатися, і якщо стояти неподалік, то своїм рухом воно тебе розчавить. Тому ми, тобто лицарі й коні відійшли подаль в ліс, вважаючи, що якщо воно і рушить, то не зможе протиснутися між деревами, і таким чином ми будемо в безпеці. Звичайно, хотілося б спостерігати за тим, що відбувається, а відстань, щільно побілена туманом, не давала такої можливості. Але якщо вибирати між безпекою та цікавістю, то переважніше перше.

Раптом, за хвилин так сім, з боку галявини спалахнуло світло і почувся великий шум, начебто там щось вибухнуло. Почекавши якийсь час і впевнившись, що більш нічого не відбувається, ми посунули у той бік, але з осторогою, готові в будь-яку мить дременути, якщо з'явиться загроза. Вийшовши на галявину, побачили розкидані усюди палаючі дровиняки. Перемістившись убік монстра, ми виявили його відсутність. Обійшли всю галявину – його немає як немає! Зник!

"І що б це значило?" – замислився вголос Леонід Заканавний. "Судячи зі спалаху світла, гуркоту і зникнення об'єкта, напрошується висновок, що він вибухнув, як бомба", – припустив я. "Після вибуху бомби залишаються її осколки, а ми ніяких осколків псевдобудинку не бачимо", – засумнівався Леонід Очкарик. "Ну, вибух міг бути таким сильним, що осколки розкидало далеко, за межі галявини", – сказав Заканавний. "А чому воно вибухнуло?" – запитав Очкарик. "Можже, в його, так би мовити, будові були присутні вибухонебезпечні речовини, які від вогню рвонули. Хтозна, з яких незвичайних складових можуть бути мутанти, що виникли під впливом магії Окраїнних Земель", – відповів я.

Насамперед, переконавшись, що небезпека усунена, лицарі кинулися гасити розкидані вибухом рештки багаття. Де вогонь був менше – просто затоптували чобітьми, де вогнище було більшим – заливали водою з Замийки, знову-таки черпаючи казанком. Потім, ретельно оглянувши не тільки галявину, а й її околиці, і переконавшись, що вогню не залишилося, ми знову рушили до місця, де тільки-но знаходився мутант, щоб дослідити уважніше. Треба сказати, що ще тільки повернувшись на галявину, ми відчули якийсь сморід. Наближення до місця нещодавнього перебування монстра переконало, що саме це місце і є епіцентром смердоти. Там була купа зловонного багна, чий вигляд і запах не залишав жодного сумніву щодо її походження.

"Це його екскременти, або по-простонародному висловлюючись, какашки", – констатував Заканавний. "Отже, перш ніж вибухнути, він ще, вибачте на слові, всрався", – дещо грубувато промовив Очкарик. "А це що таке?" – зацікавився Заканавний, вдивляючись у лайно. "Де?" – спитав я. "А от, – граф узяв палку та потицяв у купу, – начебто щось металеве. Він що, і металеві речі жер?" Заканавний виколупав палкою із екскрементів ту залізяку, але було неясно, що воно таке, бо ж річ була замащена брудом. Піднявши таємничий предмет за допомогою двох дрючків, відніс до Замийки, аби струмені води змили забруднення. Очищена річ виявилася елементом лицарських обладунків, а саме наплічником. "Схоже, ця тварюка зжерла якогось лицаря, – припустив я. – Чоловіка перетравила, а металевий доспіх залишився не перетравленим і вийшов із екскрементами".

Через сморід неприємно було там перебувати, але цікавість заважала нам піти. Леоніди з ентузіазмом археологів заходилися колупати дрючками зловонну купу, видобуваючи з неї один по одному частини лицарських обладунків, обмиваючи їх у річці та складаючи на траві. Коли після одного шолома, вони виявили там і другий, стало зрозуміло, що мутант потрапезував щонайменше двома доспіхоносцями.

Коротше кажучи, перелопативши ті какашки людозжера, Леоніди добули з отієї, м'яко кажучи, копанки такий "скарб": два комплекти лицарських обладунків, два мечі в піхвах, два бойові щити, два електричні ліхтарики (не ті, що самі Леоніди загубили у шлунку чудовиська, а інші), і, нарешті, один японський портативний касетний магнітофон на батарейках моделі "Sony TC-D6C", чорного кольору".

(– Побоююся, громадянине Авторе, що ти зараз ізнову вдасися до педантичного занудства, почавши просторікувати про технічні характеристики й цього магнітофона, – насторожено вимовляє Права півкуля авторського мозку.

– А от візьму – і не вдамся, – заперечує Автор. – Хоча б тому, що на відміну від магнітофона Леоніда Заканавного, цей був виготовлений не в Харкові, а, що називається, за тридев'ять земель у тридесятому царстві, тому немає необхідності докладно повідомляти про настільки далеку від Харкова річ у так званому поблизухарківському епосі. Втім, я певен, що терентопець, якому цей японський предмет належав, купив його все-таки в Харкові, а не в Японії.)

"Цей магнітофон і лицарські щити, на одному з яких був зображений білий кріт у червоному полі, а на іншому чорне коріння в полі жовтому, не залишали сумнівів, що перетравлені людозжерським шлунком громадяни були не ким іншим, як лицарем Корнієм і Лицарем Корінь, з якими в цьому регіоні зустрівся бандурист Стоян Цьохла.

Я звернув увагу Леонідів на кнопку магнітофона, яка свідчила, що апарат був включений і працював аж до моменту, коли від шлункової кислоти він покоровився, заклинився й зчинився непрацездатним; а також на ручку гучності, виставлену за максимумом. "Це означає, що й вони пішли на принцип – погибати, так з музикою", – сказав я. "І загинули, – зітхнув скорботно Леонід Очкарик, – і оброблені шлунком та кишечником мутанта зробилися купою екскрементів". – "Цікаво, під яку саме музику відбулася їхня загибель, – заінтересувався Заканавний і натиснув на кнопку відкриття касетоприймача, але вона не спрацювала. Схоже, серйозно кислота покоровила прилад. Довелося розкрити за допомогою меча. На паперовій етикетці витягнутої касети кульковою ручкою було написано: Генрі Перселл, опера "Король Артур, або Британський герой".

"Отже, ситуація Лицаря Корінь і лицаря Корнія відрізнялася від вашої лише тим, що в них звучала англійська класична музика, а у вас – російська попса, – уголос міркував я. – Із цього випливає логічний висновок, що саме від попси мутанта знудило й вирвало". – "Бач, який сноб! – обурився Очкарик. – Попса йому не до смаку! Класику йому, бач, подавай! Теж мені, інтелігент вишукався!" – "Отож, російська попса – явище дуже корисне! – зробив висновок Заканавний. – Своєю здатністю викликати в деяких особистостей нудоту аж до блювоти, вона навіть урятувала нам життя! Тому – хай живе рятівна нудотна попса!" – "А я ще хотів крикнути, аби ви залишили магнітофона назовні, щоб він вам у будинку не заважав, – згадав я. – Слава Богові, що не встигнув!"

Потім Леоніди погребли лицаря Корнія і Лицаря Корінь, тобто те, що від них

залишилося. Негоже було залишати їх тут ось так, у вигляді купи какашок, не похованими по-людськи. Для цього живі лицарі викопали туристичними лопатками могилу і зішкребли в неї смердючу масу; закопали і зробили могильний горбик, а в якості тимчасового надгробка вкопали вертикально дерев'яну колоду, на якій тією ж зеленою фарбою з Бездюків за допомогою того ж саморобного пензлика Заканавний написав: "Тут поховані Лицар Корінь і лицар Корній, які загинули, будучи з'їдені чудовиськом". А їхні обладунки, зброю, ліхтарики і магнітофон ми забрали з собою, склавши в лантух, бо ці речі загиблих могли становити цінність для їхніх рідних і близьких, як матеріальна пам'ять.

Перейшовши й переїхавши міст через Замийку та збочивши ліворуч, ми десь за годину досягли села Бовинівки. Там не тільки опитали мешканців щодо викраденого драконячого яйця та намальованого шахря (і там опитування не відкрило нічого нового), а й повідали про будинкоподібного монстра та загиблих лицарів. Бовинівці подякували нам за знешкодження небезпеки і пообіцяли піклуватися за могилою. Там же виявилися два коні Лицаря Корінь й лицаря Корнія. Залишившись без господарів, вони блукали округою, поки не були знайдені кимось із бовинівців. Тож мешканці села опікувалися ними, чекаючи, поки знайдуться їхні власники. Отже, тепер вже скакунам тих лицарів не носити. Леоніди вирішили залишити у Бовинівці й речі загиблих, поки їх не заберуть разом із кіньми рідні небіжчиків. Ще за декотрий час ми потрапили у селище Кажанівку, де був телеграф, і Леоніди відправили королю велику телеграму, де повідали про нашу подорож і попрохали розшукати родичів з'їдених. От власне і все, що я міг повідати про нашу зустріч із монстром-людоджером.

Кореспондент: Дуже дякую, пане коню, за це цікаве і докладне інтерв'ю! Впевнений, читачі прочитають його з великим інтересом.

Кінь Гуго: Ін фіне, адде ет тамен волюерент бі, тобто, з латини, в кінці я іще б хотів додати. Щоб, як кажуть, поставити всі крапки над "і".

Кореспондент: Будь ласка.

Кінь Гуго: Його Величність дійсно незабаром розшукав близьких Лицаря Корінь й лицаря Корнія, й разом з ними приїхав віддати шану похованим витязям. Рідні дійсно забрали їхніх коней та речі. А за місяць на могилі був встановлений металевий пам'ятник, що відображає цих двох доспіхоносців, виготовлений скульптором за їхніми фотографіями. Але споруджений він був не на кошти рідних, а за рахунок королівської казни. Його Величність сам напросився, а рідні не заперечували. Для короля це було справою честі. Цікаво, що на прохання рідних, скульптор "одягнув" фігури в їхні справжні обладунки, які вони носили при житті і в яких загинули. Тож йому довелося виготовити лише їхні металеві обличчя, бо зображені вони, зрозуміло, з піднятими забралами шоломів. От тепер я повністю закінчив оповідку.

Кореспондент: Ще раз дуже дякую!

Кінь Гуго: Радий був поспілкуватися з вами, Прокле Вахтанговичу. До побачення.

Кореспондент: До побачення".

Ось таке, безцінний читачу, інтерв'ю коня Гуго (Сивки Вітровича Овсова) кореспондентові Проклу Вахтанговичу Козакошвілі було надруковано в березневому номері за 1996 рік жорикбурзького журналу "Мандрівник-надомник".

На цьому історію про мутанта-попсофоба можна було б і закінчити, але Автор вирішив ознайомити читача зі ще двома публікаціями в терентопській пресі, що стосуються цієї теми. Але вже не цитуючи, а переказавши коротко своїми словами. Одна з них – це лист чарівника Акмуса, надрукований в журналі про чарівництво "РВЧГ Магія", а друга – стаття біологині Ірини Микитівни Віник, опублікована в журналі про тварин "Бестії".

– Ірини Микитівни Віник? – перепитує Права півкуля авторського мозку. – Пам'ятається, десь раніше в цьому так званому Терентопському епосі таке ім'я фігурувало, але не пам'ятаю ...

– А я пам'ятаю, – перебиває півкуля Ліва, схильна до точності і порядку. – Вона згадувалася в тридцять четвертій частині, чи то пак тридцять четвертому щосі під заголовком "Онука зародка". Ця Ірина Віник – дочка чарівника Микити Альбертовича Манюні, того самого, що винайшов еліксир молодості, дружина геолога Геннадія Віника і мати Наталки Віник, тієї старшокласниці, що врятувала життя дідусь-чарівника немислимим способом.

– Тепер і я згадав, – каже півкуля Права. – Там було сказано, що ця Ірина Віник була вченим-біологом і багато часу проводила в експедиціях. Причому спеціалізувалася саме на фауні Окраїнних Земель.

Цілком вірно, погоджується Автор.

Отже, спочатку про лист Акмуса.

Цей лист до редакції, або, якщо завгодно, нарис, він озаглавив "НЛО". У ньому чарівник описує випадок, що мав із ним місце 30 жовтня 1995 року.

Близько полудня він, мовляв, пролітав на своєму літакові (так-так, звичайно, однокрилому, рожевому в червоний горошок) за потребою, що не має стосунку до суті даної історії, над північно-східною частиною королівства. Зверху простір був затягнутий небесним туманом, який називається хмарою, а знизу – наземною хмарою, що називається туманом. Між цими схожими на вату шарами був прошарок чистого прозорого повітря (як між коржами торта бувають прошарки крему або варення), дуже придатного для польоту.

(Автор Терентопських хронік додасть тут деталь, про яку авіатор не згадав у своєму тексті. Вона не має принципового значення, але Автором тут опанував педантизм, можливо, зайвий. Так от, не чекаючи нічого екстраординарного, Акмус вів літак спокійно, співаючи пісню з советської кінокомедії про військових льотчиків. Пісню він почув колись у Харкові, але чи не розчув як слід, чи підзабув, тому пісня виходила з його вуст із дефектами. У момент, описаний нижче, він замість

Потому, потому, что мы пилоты,

Небо наш, небо наш родимый дом.

Первым делом, первым делом самолёты,

Ну а девушки, а девушки потом.

співав:

Потонул. Потонувшему пилоту

Не вода ж, не вода ж родит бидон.

Переделай, переделай сам койота,

Ну а дедушке, а дедушке понтон.

Він не був упевнений у правильності свого виконання, але, через брак під рукою першоджерела, співав як міг.)

Зненацька з нижньої "вати" вертикально вгору, начебто ракета, вилетів непізнаний літаючий об'єкт (скорочено – НЛО). Він був завбільшки з двоповерховий будинок, світло-сірого, майже білого кольору, що формою нагадував чи то гриб-дощовик, чи то мушлю якогось молюска, чи то картоплину. Злітав він з уповільненням. На висоті декількох сотень метрів над землею його швидкість досягла нуля кілометрів за годину, він на мить нерухомо завис на місці, а потім став падати вертикально ж униз, цього разу, зрозуміло, із прискоренням. Але падіння відразу припинилося, оскільки його світло-сіра оболонка з боків трохи розсунулася, так що утворилися дві горизонтальні щілини; і із цих щілин висунулися дві площини, на зразок крил. І, спираючись цими крильми на повітря, об'єкт перейшов з вертикального падіння в майже горизонтальний рух. Ніяких двигунів у нього Акмус не помітив, тому зрозумів, що ця штука просто ширяє в потоках атмосфери, як дельтаплан, планер або, скажімо, парашутист.

Заінтригований пілот став кружляти навколо таємничого об'єкта, намагаючись розглянути ближче. У передній його частині він побачив коричнювату пластину, схожу на двері майже овальної форми, а над нею – дві круглі темні плями, на кшталт віконця завбільшки з кулак. НЛО, що його несло повітря, рухалося в південно-західному напрямку, втім, поступово знижуючись. На відстані приблизно дванадцяти кілометрів від місця, де він вилетів з туману, об'єкт знову опустився в туман (який розпростерся в той день досить широко). Якби над землею була хороша видимість, то Акмус, вибравши, мовляв, придатний для посадки майданчик, опустився б на ґрунт, щоб розглянути приземлений об'єкт ближче. Але в тумані приземлення наосліп означало майже напевно катастрофу. Тому в чарівника не залишалося, мовляв, іншого виходу, як продовжувати політ, втративши цей загадковий предмет.

Акмус припустив, що це може бути апарат, придуманий і виготовлений якимось місцевим винахідником. Закінчується цей лист закликом до тих, хто про це що-небудь знає, повідомити, бо, мовляв, його, Акмуса, гризе цікавість.

Хоча таке припущення Акмуса не пов'язане з магією, все-таки редакція журналу "РВЧГ Магія", що те видання спеціалізується винятково на чарівництві, вирішила його лист опублікувати, оскільки, по-перше, сам Акмус із магією тісно пов'язаний, а по-друге, згаданий політ однокрилого літака здійснювався саме завдяки чарівному заклинанню.

А біологиня Ірина Микитівна Віник у своїй статті для журналу "Бестії", яку вона

озаглавила "Думки щодо таємничого мутанта", аналізує опубліковані показання очевидців (у тому числі лицарів Леоніда Очкарика й Леоніда Заканавного, коня Гуго й чарівника Акмуса) і висловлює свої, засновані на цих показаннях, здогади, припущення й гіпотези.

На її думку, ця істота, мовляв, дійсно є мутантом з Окраїнних Земель. Якимось величезним хижим молюском. Цей молюск, либонь, має здатність пересуватися за допомогою реактивного руху, що властиво й деяким звичайним молюскам – і головоногим (восьминогам, каракатицям, кальмарам, наутилусам та іншим) і деяким двостулковим. Але якщо звичайні рухаються, випускаючи із себе струмінь води, то цей уміє підкидати себе високо в повітря, "вистрілюючи" зсередини струмінь газу під великим тиском і з великою швидкістю. Той факт, що в такий момент при зіткненні з вогнем газ спалахнув (що на той спалах звернули увагу лицарі Леоніди з конем Гуго), указує, що це був струмінь не просто повітря, а саме біологічного газу, який утворюється в шлунках і кишечниках живих істот, тому що такий газ горючий і запалюється від вогню. Тобто, можна сказати, що мутант час від часу злітає через те, що дуже могутньо пукає. Деякі вульгарні жартівники при пуканню підносять до свого задку запалений сірник або запальничку, внаслідок чого виривається струмінь полум'я, шокуючи такого що не бачив раніше цього глядача, на радість такого вульгарного приколиста.

Однак, продовжує жінка-біолог, здається неймовірним, щоб така велика, а отже, і важка істота могла злітати за допомогою пукання, нехай і потужного. Між тим, чарівник Акмус бачив зліт власними очима, і немає ані найменших підстав йому не довіряти. Та й лицарі Леоніди з конем Гуго побачили б його зліт, якби не туман, який увів їх в оману, що, буцім, мутант вибухнув, розлетівшись на осколки. Почутий ними шум був не звуком вибуху, а звуком пукання. Така неймовірна здатність істоти наводить на припущення, що вона у дійсності набагато легше, чим видається. Можливо, усередині неї є якась порожнина, на зразок плавального міхура в риб або камери у мушлі наутилусів, і організм заповнює цю порожнину воднем, відфільтровуючи його з повітря. Повітря, як багато хто знає, це, так би мовити, коктейль із декількох газів, одним з яких є водень. Водень легше, чим у цілому повітря, тому наповнений ним балон злітає нагору. І хоча цей внутрішній легкий, так би мовити, аеростат, і не може сам по собі підняти істоту в повітря, але зате робить її досить легкою для підкидання за допомогою реактивного пукання, так би мовити.

Що ж стосується його польоту, або точніше сказати, ширяння за допомогою крил, то, мовляв, такий спосіб пересування теж не є абсолютно унікальним для молюсків, продовжує Ірина Микитівна. Наприклад, кілька видів так званих летючих кальмарів здатні, вистрибуючи з води, ширяти над нею за рахунок виростів на кшталт крилець. Звичайно, таке ширяння триває всього секунди й не може вважатися повноцінним польотом, але, проте, маючи це на увазі, можна сказати, що мутант "продовжив і вдосконалив" цю "традицію" співбратів за біологічним типом. Але крила, які він висуває в повітрі, на землі ховаються під панцир; і щілини, з яких вони висуваються, щільно

закриваються (інакше лицарі Леоніди, кінь Гуго й кучерявий бездюкинець щілини б помітили).

Потім Ірина Віник пояснює, що й спосіб харчування мутанта, тобто коли їжа сама за власною волею переміщається в травну систему хижака, теж явище відносно звичайне для біології. От, наприклад, грифонова або, як її ще називають, алігаторова черепаха, що водиться в прісних водоймах Америки, не ганяється за смачними рибками, а нерухомо сидить на дні, роззявивши рота, схожа на корч або камінь, і рибки самі їй до рота запливають, приймаючи його за печерку, так що їй залишається їх лише перетравити.

Далі біологиня згадує гіпотезу сучасного терентопського філософа Парменіда Ссавця, згідно з якою Окраїнні Землі можуть бути якоюсь інтелектуальною творчою субстанцією на кшталт океану планети Соляріс у фантастичній повісті Станіслава Лема. За цією гіпотезою, дракони, грифони і единороги королівства були виведені саме Окрайнніми Землями шляхом мутацій цілком усвідомлено: щоб створеній на підґрунті європейських лицарських романів державі відповідала й чарівна фауна, типова для таких романів. Якщо спиратися на цю гіпотезу, продовжує жінка-біолог, то можна пофантазувати, що й даний мутант з'явився не випадково. Хто він такий? – запитує Ірина Віник і сама ж відповідає: – молюск із мушлею й крильми. А хто зображений на гербі Терентопії? Так званий Крилатий Равлик. Тобто, теж молюск із мушлею й крильми. Напрошується думка, що мутант є спробою створити реального крилатого равлика, здатного літати. Спроба поки невдала, тому що мутант і зовнішністю не схожий на гербову істоту, і розміром занадто великий, та ще й хижак-людоджер, чого король Мирополк Романтик, звичайно ж, не мав на увазі, придумуючи тваринку для герба своєї країни. Але, як знати, може, продовжуючи експерименти з мутаціями, Окраїнні Землі коли-небудь дійсно виведуть реальних літаючих равликів на зразок того, що на гербі, маленьких і безпечних; аби герб відповідав реальності.

Наприкінці Ірина Віник повідомляє, що в березні 1996 року група туристів виявила цей псевдодім, але від нього так смерділо падлом, що було ясно: мутант здох і його плоть розкладається. Можливо, він помер від голоду, оскільки подорожани, надібуючись на нього, читали попередження лицарів Леонідів, і не совалися до його шлунка, а утікали. Деякі тварини можуть довго обходитися без їжі: тижні, місяці й навіть роки; але немає такого, хто б міг взагалі ніколи не харчуватися. А може, монстр народився й жив у такому місці Окраїнних Земель, де був теплий клімат, а до суворих морозів півночі Терентопії не був пристосований, і не зміг пережити зиму, замерзнув на смерть. А може, його вбили хвороботворні мікроби, до яких у нього не було імунітету (як це трапилося з марсіанами у фантастичному романі Герберта Уеллса "Війна світів").

Закінчує Ірина Микитівна Віник свою статтю "Думки щодо таємничого мутанта" зауваженням, що, як ученому, їй прикра смерть недослідженої тварини, але як просто людина, вона рада, що хижка тварюка більше не становить небезпеки для співгромадян.

Отут Автор Терентопських хронік нарешті завершує це досить велике за обсягом щось. Але, щоб поставити всі крапки на "ю", додає, що...

- Які-такі крапки над "ю"? - чіпляється схильна до точності й порядку Ліва півкуля авторського мозку. - Над буквою "ю" не ставлять ніяких крапок! Крапки є тільки над літерами "і" та "ї"!

- Не ставлять? - замислюється Автор. - А й дійсно - не ставлять. Ну що ж, не ставлять, той не треба. Тож, нічого додавати не буду.

Кінець першої книги Терентопського, так би мовити, епосу.